

الاصحاح

مع الفاظ مقرر و مرکبه اصطلاحی و استعمال فارسی و امثال و مقولهای عجمی و متعارف
مستفیدین و متأخرین و معاصرین عجم و برای هر یک لفظ ترجمه یا محاوره
در دو سطر است و کلام زبانمان بنده

جلد سوم

عبد العزيز بن علي (أول ابن زكريا) بن علي بن أبي طالب

کراچی

این کتاب طبع می شود آنرا هم وقف کرده ایم که هر
کس در این کتاب بیرون اجازت مؤلف منتفع شود
۱۳۲۱ هجری مطابق ۱۳۲۱

سراج حیدر آبادی

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE2524

اعزاز و شکرانہ اعزاز

اعزاز (۱) میں اپنی اس تالیف کی اعلیٰ کامیابی پر خداوند کریم کا شکر گزار ہوں اور یہ بہت
میرے لئے باعث افتخار ہے کہ اس کا نام میرے آقاؐ کی نعمت حضور پر نور
بندگانِ عالیٰ تعالیٰ مدظلہ العالی کے مبارک تخلص کو اپنے میر پر لئے ہوئے ہے
اور اس کا آغاز آپ ہی کی مبارک چہل سالہ جوبلی کی تقریب میں ہوا۔

(۲) میں ہر کسٹنسی لارڈ ٹیوٹونیا القایہم گورنر جنرل ہند کا شکریہ ادا کرتا ہوں
کہ آپ نے براہ عنایت مجھ کو اجازت عطا فرمائی کہ میں اس کا ڈپٹی کمیشن آپ کے نام نامی سے کرونا
صاحب ریزیڈنٹ جیڈ راکاؤنڈریوٹر اسٹیشن (۱۹۵۵ء) مورخہ ۲۲ جون ۱۹۵۵ء عیسوی مجھ کو
اطلاع دیتے ہیں کہ ہر کسٹنسی آپ کا شکریہ ادا کرتے ہیں کہ آپ نے انگو ایسی عالمانہ تالیف میں انکی
یادگار قائم ہونے کا موقع دیا۔

احانت (۳) میں ہر کسٹنسی ولیرے موصوف کا دل سے شکر گزار ہوں کہ آپ نے اجلاس
کونسل یہ حکم فرمایا کہ مؤلف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر چھپنے والی وہ شائع ہوتی جلتے

پان پان سو روپیہ کا آئریمریم (صلی اللہ علیہ وسلم) عطا کیا جائے۔

(۳۲) میں اپنے آقاؐ سے ولی نعمت اعلیٰ حضرت والی سلطنت دکن حضور نور سرکار
حالی ادا ام اللہ اقبالہ کا شکریہ بیان و دلدادہ کرتا ہوں کہ سرکار مدوح نے حکم فرمایا کہ
سلطنت آصفیہ کے شاہی خزانہ سے بھی مؤلف کو اس کتاب کی ہر ایک جلد پر چن جسب طرح وہ
شائع ہوتی جلد سات سو اسی روپیہ کی امداد عطا کی جائے۔

(۳۵) حیدرآباد کے امراء عظام سے جناب نواب فخر الملک بہادر شیر معین الہام
سیعہ تعلیمات و عدالت و کوتوالی و امور عاتقہ کی علم دوستی کا بھی شکریہ ادا رہوں کہ آپ نے اپنے
خانگی خزانہ سے اس تالیف کی ہر ایک جلد پر سو روپیہ کا اعزازی انعام مقرر فرمایا۔

شکریہ بھی (۳۶) اگرچہ فی ہذا کتاب کی ہر ایک جلد کے چار نسخوں کی طبع کا حقیقی صرف مجموعہ اداوے
از اہل اور چند نسخوں کی جلد بندی کا بار بھی اس کے علاوہ لیکن محض اس خیال سے کہ ہر ایک کو فتنے
میں نے جملہ نسخہ نامی مطبوعہ کو بلا لحاظ اپنے نفع کے محض تالیف کتاب ہا کسی معاوضہ کے ہر ایک لائبریری
یادرس اور سیسر بعض خانگی کتب خانوں کے لئے وقف کر دیا ہے معزز ناظرین کتاب پر
روشن ہے کہ یہ کثیر جلدوں کی کتاب ہے اور مؤلف کی ضیعی کی وجہ سے کمال اتہام کے ساتھ
سال بھر میں ایک اور کبھی و جلدین شائع ہوتی ہیں اور بظاہر محکمہ صرف خداوند کریم سے توقع ہے کہ
اس کتاب کی تکمیل اپنی باقی ماندہ عمر میں کر سکوں۔ وھو علی کل شیء قدیر۔

ہر ایک کا فدائی

احمد عبدالغنی ناظمی (خان بہادر شمس العلماء۔ نواب عزیز جنگ بہادر)

بسم الله الرحمن الرحيم

لله الحمد که نوبت به بر فہمی جلد این کتاب رسید شکرانہ آقلے ولی نعمت اسے کار عالی
 مازلہ تعالیٰ کہ تا پانزدہمی جلد این کتاب در تکمیل قیمت کاغذ مددے کافی از خزانہ شاہی عطا فرمود
 کہ بوسیله آن سلسلہ این کار جاری ماند حال قیمت کاغذ روز افزون است و امید ہے کہ
 کفایت نمی کند ما چار عرض پانصد نسخہ ہر پارچہ صد کتبہ کریم واسے بھونا قدر دانان کہ ہر
 کتبیل سلسلہ خود گوارا نمردند کہ قیمت مزید کاغذ را ادا کنند۔

این یعنی اسی ناز و نعمت کنند و با صد اور فارسی مرکب هم سازند که در لغت می آید
(ظہوری ۵) سر لذت و ناز و تقسم یک جگر خاریست بر خوان دل شب یک (اردو)
ناز و نعمت - یونٹ -

<p>مؤلف عرض کند که ناز و نعمت بگیرد و ذوق برداشتن است (مخلص کاشی (۵) میباش از بهر روزی مضطرب و بشین تعمیم کن که از نان خوردن افتاد است دندان کی چنیده و مخفی میا و که از سسند بالا استمال مصدر گردن پیدا است که بجایش</p>	<p>شعور از ناز (صدر اصطلاحی) صاحب اصنی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که ذوق ناز و نعمت حاصل کرد است (صدر ۵) سیه نامه چندان بر اند که در نامه جای نوشتن ننماید که (اردو) ناز و نعمت کا نرا اژانام</p>
<p>می آید (اردو) ناز و نعمت سے زندگی بگیرنا - صاحب آصفیہ نے فرے اژانام فرمایا ہے یکلیہ اگر انا عیش منانا عیش و عشرت کرنا - ہوس نکالنا - (ذوق ۵) ہمین رقیبون سے مل کے تم جلاتے ہو کہ ترستے ہم پہن تم فرے اژانام ہو کہ تن غنوں استعمال - بقول ہمارو آند</p>	<p>تعمیم فرمودن (صدر اصطلاحی) صاحب صاحب اصنی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که ناز و نعمت علیا کرن است (حافظ شیراز ۵) آن همه ناز و تقسم که صبا می فرمود که عاقبت در قدم باد بیا آخر شد (اردو) ناز و نعمت خطا کرنا</p>
<p>کنایہ از مانده شدن تن (خواجہ نظامی)</p>	<p>تعمیم کردن (صدر اصطلاحی) صاحب صاحب اصنی ذکر این کرده از معنی ساکت</p>

<p>عقود ه تن مردم از رنج و تاب و نظر بر زبانی پاسبانی کردن پیدا است یکی از معاصرین عجب در آمد ز خواب و مؤلف عرض کند که مفت گوید که آنکه در قطاری یعنی در صف قیاس است (ارو) جسم کا تنگ جان (الف) متقطار بقول برهان و جامع بنم اول و قاف و طای حقی با الف کشیده بر وزن پر خمار (۱) پاسبان را گویند و (۲) شعب با یک بلندی را نیز که از سر شب تا صبح بسوزد و بر وزن ذوالفقار و بر جا هم آمده و صاحب جا گیری هم در خاتمه ذکر این کرده بهار</p>	<p>پاسبانی کردن پیدا است یکی از معاصرین عجب در آمد ز خواب و مؤلف عرض کند که مفت گوید که آنکه در قطاری یعنی در صف قیاس است (ارو) جسم کا تنگ جان (الف) متقطار بقول برهان و جامع بنم اول و قاف و طای حقی با الف کشیده بر وزن پر خمار (۱) پاسبان را گویند و (۲) شعب با یک بلندی را نیز که از سر شب تا صبح بسوزد و بر وزن ذوالفقار و بر جا هم آمده و صاحب جا گیری هم در خاتمه ذکر این کرده بهار</p>
<p>این است حقیقت الف و ب بزیادت یای مصدری موافق قیاس و تبدیل بحراب متصرف محاوره باشد مخفی مباد که در سند خان کلان استعمال مصدر رگندن آمده عیبی ندارد که بجایش می آید (ارو) (الف) (۱) و دیکو پاسبان (۲) با یک موم نئی بونش ب دیکو پاسبانی (ج) پاسبانی</p>	<p>این است حقیقت الف و ب بزیادت یای مصدری موافق قیاس و تبدیل بحراب متصرف محاوره باشد مخفی مباد که در سند خان کلان استعمال مصدر رگندن آمده عیبی ندارد که بجایش می آید (ارو) (الف) (۱) و دیکو پاسبان (۲) با یک موم نئی بونش ب دیکو پاسبانی (ج) پاسبانی</p>
<p>تنگ بقول بجز نخستین و قبل بفتح اول (۱) کم و اندک چون تنگ بهر و تنگ روزی</p>	<p>تنگ بقول بجز نخستین و قبل بفتح اول (۱) کم و اندک چون تنگ بهر و تنگ روزی</p>

وتنگ ریشنائی وتنگ سرمایه وتنگ فہم وتنگ مایہ وتنگ شناع (عرفی ۵) زین من
 جوہر فعال بر آشت وگفت کہ کای تنگ بہرہ ز فہم رسد علم و عمل بہ (مساب ۵) من
 آن حرف تنگ روزیم کہ چون مہ عید بہ تمام دور نشا طم بیک پیالہ گذشت بہ (عرفی ۵)
 کہ وہی بصورت چو صبح و معنی بہ تنگ روشنائی چو شام غریبان بہ (میرزا بیدل ۵)
 عشرت ما چون نگاہ از بس تنگ سرمایہ است بہ سرمایہ ترکان تواند صبح ما را شام کرد بہ
 (عرفی ۵) بعد بجائش خریدیم کی روا باشد کہ بفر و ششم بہ تجسین تنگ فہمان و احسان
 لعیان ش بہ (میرزا رضی وانش ۵) دانش ز تنگ ایچی درد نالم بہ داغ است بجا
 آہ اگر در بگرم نیست بہ (عرفی ۵) بروزگار فریہم سپہر شہیدہ باز بہ تنگ شناع شدہ از
 جنس ہای عیاری بہ صاحب فدائی می فرماید کہ ہر چیز بسیار نازک و کم پشت را گویند
 چنانکہ نان تنگ کہ یک گونہ نان بسیار نازک است کہ آن را پختہ نیز نامند صاحب
 روزنامہ بجاہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجاری طراز کہ (۳) جام را گویند مولف عرض
 کند کہ معنی لغوی این بہ کاف تحقیر تن حقیر است در محاورہ زبان پنجم اول و دوم ہم مستعمل
 شد و بس استعمال معاصرین معنی دوم ہم مجازاً صحیح باشد کہ جام و ساغر ہم تنگ باشد
 بمقابلہ قدح (ار دو) (۱) کم بخوڑا (۲) جام پیالہ مذکر۔

تنگ آب استعمال بقول بہار کم آب است و کشتی در گل است بہ مولف	تنگ آب استعمال بقول بہار کم آب است و کشتی در گل است بہ مولف
(میرزا طاہر و جید ۵) جان یقن از نار است عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی آب ہای ہمت مانده است و ایکہ این در تنگ و ایکہ دارندہ (ار دو) کم آب پیالہ	(میرزا طاہر و جید ۵) جان یقن از نار است عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی آب ہای ہمت مانده است و ایکہ این در تنگ و ایکہ دارندہ (ار دو) کم آب پیالہ

محمی کہہ سکتے ہیں۔

کہ آوند یعنی اوست و معنی این تنک

تنک آوند اصطلاح بقول خدائی ہم

طرف دارندہ۔ اسم فاعل ترکیبی است

خفا کند کسی را گویند گنجایش کم باشد و

(ارو) تنک طرف بقول آصفیہ

آسیا چیری کہ یافتہ است نیار و وجود را

فارسی۔ اوچسا برتن۔ کم طرف۔ کیسہ

غراموش کنندی فرماید کہ درین روز یا مہینہ

کم حوصلہ۔ مقولہ سے دل کا پیٹ کا ہلکا۔

کس را کم ظرف می نامند مؤلف عرض کند

وہ شخص جسے بات نہ پیچے۔

سکابن بقول ناصری بفتح اول و دوم و ضم باء نام ولایتی است اندولیات تبرستان

بر طرف رستمدار کہ نور و کجور باشد و در قیام الایام کہ افراسیاب بر منوچہر شکستہ کشید و منوچہر

از راہ لاریجان بہ آن عہد و رفتہ خیال را در و ز نور و شخص کردہ از آب دریا نہری برید

و خندق حصار را انباشتہ و آن محلّی بود در میانہ نوشتہ و قریہ کش و گویند آثار خندق

ساہبا باقی بود و شہر رویان را منوچہر بنیاد کردہ کہ ہنور در کجور معروف است و حکومت

آن ولایت درین سنوات با حیب اللہ خان امیر نگابن باشد۔ حکیم مومن۔ صاحب

کتاب تحفۃ المؤمنین در انجا بودہ مؤلف عرض کند کہ وجہ تسمیہ این متعلق نشد (ارو)

نگابن ایک ولایت تبرستان کا نام ہے۔ مؤلف۔

سکابن بقول چیاگیری یا اول مفتوح و بتانی زدہ داروئی باشد کہ بدان زر و فقرہ

و اسمال آن را باجم پیوند کنند و آن را کفتر نیز خوانند و بہندی سہا کہ گویند۔ صاحب

جامع می فرماید کہ عبری ملح الصناعہ و آن معدنی باشد و مصنوع ہم کہ کچر و قلیا و کچر و

و سه جزو بزرگ است. صاحب ناصری گوید که ما این را از برهان نقل کرده ایم و در هر یک
نیافتیم. خان آرزو و در سراج ذکر این کرده. صاحب مجید گوید که لغت فارسی است
و آن را بحر بی بورتق الصناییه و الحام الذهب و الغضنه و میونانی قسا و او بهندی
سهاگه و در انگریزی پورکس نامند معدنی را از جبال شمالی هند مثل نیپال و غیره می آورند
و این بهتر است و مصنوعی آن بچند وجه می سازند با جلا قلم آن گرم و خشک و آنرا
لطیف و محتل و جالی و مستطوب و اسیر و منافع بسیار دارد (الخ) مؤلف عرض کند که
اسم جاد فارسی زبان می نماید (ارو) سهاگه و کیمو پورق.

<p>تنگ اندام استعمال بقول بحر و سهاگه اصطلاح بقول بحر و سهاگه کنایه از نازک اندام (میخسره) آه که از موی دم اسب و سفایت تنگ ششی از این تنگ قبا یا ن تنگ اندامان بگوید بافت و ترشی پالا که طرفی است مانند انگیر نه سر مانند از غم شان فی سامان بگوید - سوراخ دار زنده و بدان چیز بار اضاف مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است کنند صاحبان جهانگیری و رشیدی و موافق قیاس (ارو) نازک اندام - (خان آرزو و در سراج) ذکر این کرده اند - تن کاوی بقول فدائی ریاضت و مؤلف عرض کند که موافق قیاس است یعنی چیزی که مشقت مؤلف عرض کند که یای مصدر تنگ و یاریکی و نیز اسم فاعل ترکیبی است (ارو) بر تن گاه زیاده کرده اند و گاه امر حاضر کاربرد بال کی نهایت با یک چهلین جنین مالعات و غیره است (ارو) ریاضت محنت - مؤلف او و کیمو ترشی پالا - مؤلف -</p>	<p>تنگ اندام استعمال بقول بحر و سهاگه اصطلاح بقول بحر و سهاگه کنایه از نازک اندام (میخسره) آه که از موی دم اسب و سفایت تنگ ششی از این تنگ قبا یا ن تنگ اندامان بگوید بافت و ترشی پالا که طرفی است مانند انگیر نه سر مانند از غم شان فی سامان بگوید - سوراخ دار زنده و بدان چیز بار اضاف مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است کنند صاحبان جهانگیری و رشیدی و موافق قیاس (ارو) نازک اندام - (خان آرزو و در سراج) ذکر این کرده اند - تن کاوی بقول فدائی ریاضت و مؤلف عرض کند که موافق قیاس است یعنی چیزی که مشقت مؤلف عرض کند که یای مصدر تنگ و یاریکی و نیز اسم فاعل ترکیبی است (ارو) بر تن گاه زیاده کرده اند و گاه امر حاضر کاربرد بال کی نهایت با یک چهلین جنین مالعات و غیره است (ارو) ریاضت محنت - مؤلف او و کیمو ترشی پالا - مؤلف -</p>
--	--

شکب پیغوله اصطلاح - بقول خلدی آرد و پیغوله در زبان طایفه آنند و پیغوله نام یکی از نیکو ترین لغت به کاف به کاف در سراج به کاف عربی و ضم نون یعنی کسی که باشد معنی دنیا می آید و دیگر متعین مجسم تصدیق آن سبب از شرم غن قبول کند مرادف (شکب رو) می کنند و ماخذ این نامیدش می کند به مرادف که می آید مؤلف عرض کند که پیغوله یعنی کبچ و این معنی که خان آرد و گفته خیال می کنیم که نامش گوشه بگایش گذشت مابین را بدون سند است (ارو) و دیکو تنگ رو -

شکنت بقول رشیدی با کسر قصبه ایست مابین کولاب و حصار (سوزنی) ملکیت مرو را که باشد در آن شریک باشد شاه خطا و شکنت و اکنون و او زکند و صاحب ناصر بن مجسم این کبیر اقول و ثالث کرده مؤلف عرض کند که از سند پیش کرده رشیدی ملکیتی معلوم می باشد به نصیب معاصرین عجم با اتفاق دارند یعنی مباد که صاحب ناصر بن این را بعد از شکنت به کاف فارسی آورده صراحت حلیه لفظ نگردد و معاصرین عجم به کاف عربی درست دانسته اند و شکنت یک ملکیت است جو کولاب او و حصار که در میان واقع است - مؤلف -

شک ترکان اصطلاح - بقول سروری تصحیف کتابت سروری باشد که به کاف نام موضعی از ترکستان (سوزنی) عیقل عربی نوشت ماصراحت این کاف فارسی و به معرفت یک جرم که اگر من در ترک ترکا کنیم (ارو) و دیکو تنگ ترکان - روم که صاحب ناصر بن این را هم بدین شک جام اصطلاح - بقول بهار متین به کاف فارسی آورده گوید که در بهار آن موضعی آنکه باندک شراب خوردن بدست شود - است از ترکستان مؤلف عرض کند که (محمّد تاثیر) با خبر باش که چون آیند در

در عالم آب و زرد و بی پردہ نگردی رنگ
جامی نام مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس
است و اسم فاعل ترکیبی (ار و و) و شش
جو تھوڑی سی شراب پیئے بدست ہو جائی
تنگ جامی اصطلاح بقول بحر و استہ کاف فارسی کے ساتھ پست بہت کہ طرف
بہشتیں مرادف تنگ شرابی بسند و ارستہ ہا کی سندہ اوچھا۔

شعر محسن تاثیر است کہ بر تنگ جام نہ کور شد
مؤلف عرض کند کہ یہی مصدری ترینک
جام آورده اند مراد از پستی است کہ در
انک شراب خوردن رو و د (ار و و) کند کہ عامر چہ تنگ خوراب کاف عربی رو و د
وہ بدستی جو تھوڑی سی شراب پیئے ماند مرادف تنگ حوصلہ باشد وہیں (ار و و) کھیر
ہو۔ موت۔

تنگ حوصلہ اصطلاح بقول بہار۔ شکل بقول بہار مرادف تنگ حوصلہ کہ
بہشتیں مرادف تنگ دل کنایہ از کسی کہ اخلاک نہشت (طالطیری نیشا پوری) ز کا
مال و راز نہ تواند کرد و بہی دون بہت (طالطیری) رگہای جانش شکافند تنگدلی کہ چوین
ابوالبرکات منیر) و رسیدہ ما جو دہان چشم پینی وار و (مولانا سالی) کی از
راز محبت و شد اشک تنگ حوصلہ غمناز فریب تو بامد زبان لسانی گفت کہ در تنگ

<p>ولی افسانه ساختی باز هم می‌تواند عرض کند که موافق قیاس و اسم فاعل ترکیبی است (ار ۹۰) و یکو تنگ حوصله - (ار ۹۰) (۱۱) شکر گین - شمرنده ۳۰ و شخص</p>	<p>فایده و در سراج ذکر هر دو معنی کرده و مؤلف عرض کند که موافق قیاس و اسم فاعل ترکیبی است (ار ۹۰) (۱۱) شکر گین - شمرنده ۳۰ و شخص</p>
<p>تن کردن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرد و از معنی سکت مؤلف عرض کند (ار ۹۰) (۱۱) پید کردن و آفریدن معلوم می‌شود و معنی (۲) تنخواه کردن هم که تن یعنی تنخواه آید (اسدی طوسی ۱۵) وی آور و نیک و بد و خوب و زشت و روان و ادون کردن و صاحبان ناصری و سروری بزرگس بکاف سرشت و (ار ۹۰) (۱۱) پید کردن (۲) تنخواه تنگ در اصطلاح - بقول بزرگستین صاحب شرم و حجاب و (۲) شخصی که باندک بمالعه مطلب بزرگ را قبول کند - بهار پل (تنگ روی) یعنی اول فایده (میرزا رستمی دانش) دوستی گردیده ام و آتش زدوشن دیده ام چون تنگ رویان زمین حسیب مر اینها شد و خان آرزو و چرخ هدایت هم بر معنی اول (ار ۹۰) (۱۱) یکم که خار و درخت و فایده یونان و کلا</p>	<p>چون تنگ رویان زمین حسیب مر اینها شد و خان آرزو و چرخ هدایت هم بر معنی اول (ار ۹۰) (۱۱) یکم که خار و درخت و فایده یونان و کلا</p>

تنگس کهاچس کا پھول مثل گل کاسنی ہوتا ہے۔ تنگیہ کا رنگی لڑکے کی تیغ تیرہ مؤلف عرض کند کہ
تنگ (میر خرو) اصطلاح بقول بہار و انس کنیا اور دیگر موافق قیاس است اسم فاعل ترکیبی (امرو)
 جان و ترندہ (میر خرو) (امرو) تنگ نمبر پنجم نام و مکہ محبت۔ ڈریمونک۔

تنگس بقول سروری و ناصری بالفتح همان تنگ کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ ہرچہ
 تحقیق رسید ما ذکرش ہدیجا کردہ ایم۔ این مبتدل آن باشد یا آن مبتدل این۔ اسم عام
 فارسی زبان تکلیل تعریف این بر تنگس کاف فارسی می آید (اثیر الدین خسیکتی) چہرہ نگار
 تذویر چو لارہ چچکال مہ ناخن دزدیدہ چو تنگس (امرو) دیکو تنگس۔

تنگست بقول سروری بفتح تاو کاف و سکون نون و سین نام مقامی کہ بلور آبی کہ منی
 از بلور است در حالت شہرت از آن تارند کذا فی التوید خان آرد و در سراج ذکر این کردہ۔
 و تعریفی کہ بر تنگست بدون سین مہمکہ گذشت نقل آن ہم درینجا فرمودہ مؤلف عرض
 کند کہ خیال ما در ہر دو مقام فرق معلوم می شود و تحقیق آن از معاصرین عجم نشد (امرو)
 تنگست ایک مقام کا نام ہے جہاں بلور آبی بہت عمدہ قسم کا ہوتا ہے۔ مذکر۔

تنگ شراب اصطلاح۔ بقول بیار
 یعنی تنگ جام و مل تنگ و می تنگ ہو
 این است (امیر شاہی سنوار) شیشہ
 زان سر نہد بی پای قدح کو کہ حرفی تنگ شراب
 افتادہ (میر خرو) چو دل حریف تو شد ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ اسم

<p>تکلیف ترکیبی (ار و و) و کیو تک جام - تک کشیدن بختی مصدر اصطلاحی جاهل کو کہتے ہیں۔</p>	<p>تکلیف ترکیبی (ار و و) و کیو تک جام - تک کشیدن بختی مصدر اصطلاحی جاهل کو کہتے ہیں۔</p>
<p>بقول بہار و کچھ خوشیتیں راہ را ساندین ہرے تک گر دیدن مایہ استعمال - یعنی</p>	<p>بقول بہار و کچھ خوشیتیں راہ را ساندین ہرے تک گر دیدن مایہ استعمال - یعنی</p>
<p>را کہ چو زبناک نہان سازد دشمن خود را مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است (ظہوری)</p>	<p>را کہ چو زبناک نہان سازد دشمن خود را مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است (ظہوری)</p>
<p>مایہ میر خوش تک گر دیدن ای ظہوری بخر مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است</p>	<p>مایہ میر خوش تک گر دیدن ای ظہوری بخر مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است</p>
<p>(ار و و) ایہ آپ کو کسی مقام پر پہنچا تک ظرف اصطلاح یعنی تک جو ملے کم رہا نہ</p>	<p>(ار و و) ایہ آپ کو کسی مقام پر پہنچا تک ظرف اصطلاح یعنی تک جو ملے کم رہا نہ</p>
<p>(میرزا رضی و دانش) بزرگ طرفی چون تک لب اصطلاح - بقول بحر یعنی</p>	<p>(میرزا رضی و دانش) بزرگ طرفی چون تک لب اصطلاح - بقول بحر یعنی</p>
<p>یار است تکلیف حسن پاختہ گل می کند از تک لب اصطلاح - بقول بحر یعنی</p>	<p>یار است تکلیف حسن پاختہ گل می کند از تک لب اصطلاح - بقول بحر یعنی</p>
<p>بیداعی تر مراد مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است اسم فاعل ترکیبی (ار و و) کیو تک جام -</p>	<p>بیداعی تر مراد مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است اسم فاعل ترکیبی (ار و و) کیو تک جام -</p>
<p>تک حاصل و تک آوند - تک مایہ اصطلاح - صاحب</p>	<p>تک حاصل و تک آوند - تک مایہ اصطلاح - صاحب</p>
<p>(ب) تک شتاع اصطلاح - بجز ذکر ب کردہ</p>	<p>(ب) تک شتاع اصطلاح - بجز ذکر ب کردہ</p>
<p>عرض کند کہ موافق قیاس است و اسم فاعل گوید کہ انگہ متاع قلیل داشتہ باشد و برین</p>	<p>عرض کند کہ موافق قیاس است و اسم فاعل گوید کہ انگہ متاع قلیل داشتہ باشد و برین</p>
<p>ترکیبی (عرفی) مرود در عرصہ دانش گزیدہ قیاس است تک بہرہ و تک روزی و</p>	<p>ترکیبی (عرفی) مرود در عرصہ دانش گزیدہ قیاس است تک بہرہ و تک روزی و</p>
<p>تک نہان و یقین را در پناہ پرودہ واران تک روشنائی و تک سرمایہ و تک فہم</p>	<p>تک نہان و یقین را در پناہ پرودہ واران تک روشنائی و تک سرمایہ و تک فہم</p>

(کد لکھ)

(کد لکھ)

(کد لکھ)

<p>مؤلف عرض کند که الف مرادف آن و هر دو موافق قیاس اسم فاعل ترکیبی (معنی سه) تنگ حوصله باشد پسند استعمال این پیش نش توهم تصرف تنگ بایه تر زبان نشوی با گو که صورت این فرد از چه معنی زاویه (ار د و) و کجوتنگ حوصله -</p>	<p>سبک منز مؤلف عرض کند که قریب بعضی تنگ حوصله باشد پسند استعمال این پیش نش توهم تصرف تنگ بایه تر زبان نشوی با گو که صورت این فرد از چه معنی زاویه (ار د و) و کجوتنگ حوصله -</p>
<p>کم شاع کم بایه - تنگ مزاج اصطلاح بمعنی گرم مزاج مؤلف عرض کند که مقصودش غیر از دشمنان نباشد موافق قیاس است و اسم فاعل ترکیبی (ار د و) تنگ مزاج بقول اصفیه نیز مزاج - زود و غی چپ ژر -</p>	<p>تنگ مزاج اصطلاح بمعنی گرم مزاج مؤلف عرض کند که مقصودش غیر از دشمنان نباشد موافق قیاس است و اسم فاعل ترکیبی (ار د و) تنگ مزاج بقول اصفیه نیز مزاج - زود و غی چپ ژر -</p>
<p>تنگ مشرب اصطلاح بقول بهاروند مقابل فراخ مشرب مؤلف عرض کند که معنی تنگ ظرف است که گذشت (طالب آملی) عقل تنگ مشرب است به که چو طالب با و در کف آشفتنگی ز نام سپارم (ار د و) و کجوتنگ ظرف تنگ مشرب بھی کجوتنگ</p>	<p>تنگ مشرب اصطلاح بقول بهاروند مقابل فراخ مشرب مؤلف عرض کند که معنی تنگ ظرف است که گذشت (طالب آملی) عقل تنگ مشرب است به که چو طالب با و در کف آشفتنگی ز نام سپارم (ار د و) و کجوتنگ ظرف تنگ مشرب بھی کجوتنگ</p>
<p>تنگ سحر اصطلاح بقول بهاروند معنی</p>	<p>تنگ سحر اصطلاح بقول بهاروند معنی</p>

تنگوب بقول لمحات برهان بروزن مرکوب اچاری که از ماست و سیر و مغرگر و گان
 سازند مؤلف عرض کند که اسم جاد فارسی زبان دانیم دیگر هیچ نسبت نماند این همین
 قدر قرین قیاس است که شاید در ترکیب این اچار سیر و مغرگر و گان را می گویند و اندک
 معاصرین عجم بر زبان نذرند (۱۵۰ و ۱۵۱) اچار که یک قسم کوفار سیون نیتنگوب کها
تنگ بقول لمحات برهان (۱۵۲) ورق طلا و نقره بهار گوید که (۱۵۳) بفتح اول و قسم دوم زبان
 پنبه دار یا چرمین که آسز انو باشد و خیلی تنگ بود و وقت کشتی می پوشند چنانچه در هند چرمین
 که از اهل زبان به تحقیق پیوسته (سیرجات ۱۵۴) تنگ در قدش زود زخم می باشد که هر که در
 تنگ افتاد چنین می باشد که صاحب سوری گوید که معروف و (۱۵۵) تنگ بغز یعنی برگ بغز
 (دستخط الطبع ۱۵۶) قلیه صراف است و در ضمن شتری که در میان شان تنگ بغز خوشبخت
 صاحب ناصری می فرماید که بفتح تا و کاف بهار زده (۱۵۷) نام شهر است در کنار دریا و در تو
 آمده که کر شاسب حاکم آنجا را کشته و از خود حکم رانی در آنجا گذاشته و مغرب آن پنج و آن
 از بلاد مغرب است و شهر مهدیه که از بلاد مهدی فاطمی است و در قیروان و در دوسه منزلی
 قیروان است و پنجم در کنار بحر و شش منزلی مهدیه واقع و ارسته در مصطلحات متفق بابها
 خان آرزو در چراغ هم و صاحب فدائی گوید که (۱۵۸) با هر دو پیش آوند های پهنی که از آهن
 یا توتال دیگر می سازند و نسبت معنی دوم گوید که بچشم شلوار است که پهلوانان هنگام ورزش
 می پوشند و بصراحت معنی اول می فرماید که سومه ایست از زر و نام ویژه پولی است
 در سیم که پیش ازینها در هند روایی داشته اکنون آن را که از سیم است روپیه می خوانند -

صاحب روزنامه بخواهد سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که (۳۱) بجائی برود که آن دو دهی گمانند
 نامند مگر آلف عرفی کند که بقول معاصرین هم در فارسی قدیم این معنی مطلق و رقی است بوی
 است معنی اول فارسیان سنگ طلا و نقره نام که سنگ طلا شده رایج می شود و سنگ طلا و نقره نامند
 و بجای زشوار که چک را نام کردند و بجای سوم مطلق برگ که سنگ بخر ازان است که یک ششم
 را که بصورت برگ سازند نام کردند و صراحت آن بر بخر گذشت و معنی چهارم حکم است
 که وجه تسمیه آن تحقیق بی پیوست ظاهر معلوم می شود که معنی ششم را در وجه تسمیه این وصل
 است که این شهر را که برب دریا است تنگ نام کردند و بجای نام ششم نسبت معنی پنجم عرض
 می شود که این هم بخار معنی اول است که طرفی بین را بدین اسم موسوم کردند و بجای ششم استعمال
 معاصرین هم باشند و بنیدانیم از کدام زبان این را گرفته اند (۳۲) و ورق بزرگ جیبی است
 او را چاندی کا ورق یعنی سنگ بزرگ (۳۱) چندی - مونث پهلوان کی کوته از اریه و کن کا
 محاوره ہے (۳۲) و کیو برگ بخر (۳۱) ایک شهر کا نام تنگ ہے جو جمین کا دریا پر واقع ہے
 بزرگ (۳۵) چوڑا ظرف - بزرگ (۳۶) گھاٹ بقول آصفیہ - بزرگ - دریا خواہ تالاب یا کنوین کا ایک کناہ
تنگ بقول برهان بقیع اول و سکون ثانی و کاف فارسی (۱) نقیض خرخ و (۲) یک
 انگ بار و (۳) خروار شکرو (۴) کنایہ اند دمان خوبان و (۵) بمعنی فرو بردن و ناپدید
 کردن و (۶) ہر دفعہ یا تخته کہ نقاشان و مصوران اظہار صنعت خود دیران کنند عموماً و (۷)
 نگار خانہ ثانی خصوصاً وہ این معنی باثباتی مشتقہ ہم آمده و (۸) نواری کہ بر زمین اسب
 مضبوط کنند و والی کہ بدان بار بر پشت بار و در حکم سازند و (۹) درہ کوہ و (۱۰)

نایاب و عظیم المثال و داد استوه و آزرده و (۱۲) نام ولایتی باشد از بدخشان و (۱۳)
 نام مقامی از ترکستان که ترکمان تنگی بدان جنوب و بخوش صورتی شهرورند و (۱۴) بهیخت
 مقابل است و (۱۵) بسیار قابل اندک و (۱۶) قریب و نزدیک و (۱۷) تیر و کان حصاری
 و بستم آفل (۱۸) کوزه سر تنگ بگردن کوتاه و کبر اول (۱۹) شکار مرغان را گویند (۲۰)
 (۲۱) چشم بر اعلی افلاک دارد و سائب به کلین قبا فی است که بر جانه هست تنگ است
 (۲۲) (افزری است) منصب سلب که هر کجا هست به هر خرواری همین و و تنگ است به (افزری)
 (۲۳) تنگ و مان من یا تنگ من بین به بی تو هنوز زنده ام سنگدلی من بین به (مورثی)
 معنوی (۲۴) دوران سخن که در و تنگ هست و صورت نیست به مگر فلان چکنس است و فلان
 چه شد است به (مختاری است) گرفت آن ارج و آن قیمت زبان ما زده تو که تنگ از غما
 مانی و چوب از زنده آذر به (حکیم سوزنی است) زیر و زیر شود دل خصم تو در خبر و به زینت
 چوبه شده به زیر تنگ و زیر تنگ به (اشیر الدین خیمکتی است) عقاب تیر ترا چون کشاد
 گرد و پیک سرین و سینه بر و تحفه آهوی تنگی به (خواجوی کرمانی است) مبر نام دل گرچه از تنگ
 نیست به که این جنس در ملک مانگ نیست به (قراری گیلانی است) تنگ آمده ام ز خون دل
 خورون خویش به من نیز چون دوست شدم دشمن خویش به (نظامی است) برآور و لشکر
 پیکار تنگ به بر آراسته یک یک ساز جنگ به (خواجہ سلمان است) گل فرخار ندیم
 بدین حسن و جمال به ترک تنگی نه شنیدیم بدین شیوه تنگ به (ساک یزدی است) اشب
 که چنین ز پهلوی من نشست به شادم که تیر جوهر تواند دل گذر نه داشت به (شیخ سودان است)

کیوه که نه نماز کرده که چوب تنگ دکان خستاری که (انوری رحمته الله) تنگ زمزمش ایچود سوزی
ماند که چوبی که کشد راست بپوزی ماند که صاحب چیا گیزی معنی سوم را ذکر کرد و جانبا و دغل
معنی دوم کرده و معنی چهارم و پنجم و ششم و هفتم را هم ترک کرده صاحب جامع بزرگ
معنی چهارم و پنجم گوید که (۲۰) بفتح اقل و کسر تانی مقابل پنجم و کیف است - صاحب رشیدی
بزرگ معنی اول و چهارم معنی سوم را داخل معنی دوم می داند و معنی پنجم و هفتم و چهارم و پنجم را
گذاشته - صاحب سروری بجائی ذکر معنی چهارم کرده و بجای دیگر ذکر دیگر معانی فرموده و معنی
را ترک کرده و قصه خودش هم همین باشد که داخل معنی دوم است و معنی پنجم و دوم و دوازدهم
و چهاردهم و نوزدهم و بیستم را گذاشت بهار بر ذکر معنی اول تا سوم و ششم و هفتم و دوم و
شانزدهم و بیستم قاعه کرده بدیل معنی دهم کیاب را هم آورده چون پیش تنگ و دقت تنگ
و پنجمی (۲۱) آخوش هم آورده (مختصر رحمته الله) چنان به تنگ من از سر خوشی در آمد تنگ بود
که گویی آمد و تنگ گرفت در آخوش که خان آرزو در سراج معنی سوم را داخل معنی دوم کرده
و معنی هفتم را غیر از معنی ششم نداند و معنی بیستم و یکم را هم نیارد و در پیرایه هدایت
ذکر معنی اول فرموده بدیل معنی دهم کیاب مقابل ارزان را داخل کند و ایسته بر ذکر معنی ظرف
خاص گلاب و شراب و امثال آن قانع که داخل معنی بیستم است - صاحب فدائی بر معنی اول
و بیستم و پنجم و بیستم گفتا فرموده صاحب رهنما که از معنی ششم تا بیستم را چار این را معنی
نهمین قرار بخش کند که داخل معنی بیستم باشد و صاحب بولبال که از معنی بیستم تا بیستم را بیستم
عرض کند که معنی اول و ششم و هفتم و یازدهم و دوازدهم و چهاردهم و پانزدهم و شانزدهم و بیستم

<p>و بس تم اصل است و معانی دیگر مجاز و معنی پنجم خبری نیست بہمان معنی و ہم است بمقتضی تعریف بہر جا است کہ بہمان معنی دہم را بشکل مصدر بیان کرد (اردو) (۱) تنگ فروغ کا مقابل (۲) بستہ عموماً۔ مذکر (۳) بستہ شکر خصوصاً۔ مذکر (۴) معشوق کا منہ۔ مذکر (۵) دیکھو دیکھو معنی (۶) صفو تختہ جس پر صورت تصویر کھینچے ہیں۔ مذکر (۷) الہم جس میں متفرق تصویریں جمع کئے ہیں یا وہ مکان یا کمرہ جس میں متفرق تصاویر ہوں۔ مذکر (۸) گھوڑے کا تنگ۔ مذکر (۹) پہاڑ کا درہ۔ پہاڑی تنگ راستہ۔ مذکر (۱۰) نایاب۔ کم یاب (۱۱) دیکھو آؤ آؤ۔ (۱۲) بخشاں کی ایک ولایت کا نام۔ موٹ (۱۳) ترکستان کے ایک شہر کا نام۔ مذکر (۱۴) سخت (۱۵) بہت (۱۶) قریب (۱۷) نیلی کا درہ ستون جس پر گھانا چھرب ہے۔ مذکر (۱۸) کوزہ یا صراحی جس کی گردن چھوٹی اور تنگ ہو (۱۹) پر مد کی پونچھ۔ موٹ (۲۰) تیلہ نازک (۲۱) دیکھو آؤش تنگ آستینی اصطلاح۔ بانج و کاف تنگ آؤش اصطلاح۔ بانج و کاف ہاؤس</p>	<p>بقول بہار معروف صاحب اند نقل نگارش بقول بہار انکہ آؤش تنگ داشتہ باشد۔ مولف عرض کند کہ ہر زبان معاصرین عجم صاحب اند ہر انش مولف عرض کند کہ بعضی مجمل است و این کنیہ باشد و بہار سند اسم فاعل ترکیبی است و آؤش تنگ وارو خان آؤروی ہند ترا کہ آؤر وہ برای معنی کنیہ از کم مہر یعنی کسی کہ محبت کم کند از قبیل تنگ حقیقی است (۵) جنون در عالم خود جاتہ و معاصرین عجم تصدیق این می کنند (مسابہ) میرزا فی ہاست بود و حلقہ زنجیر با تنگ نسیم لطف بہار از شمار سیر و ن است و فغان آستینی ہاؤ (اردو) مجمل۔ مذکر۔ کہ غنچہ این بلغ تنگ آؤش است ہاؤ (اردو)</p>
--	---

نامهربان که گفته بین کم مهر سرد و صبر
تنگ آمدن از چینی مصدر اصطلاحی می فرمایند که جناب سراج الحقیقین که مقصودش
 بالفتح بکاف فارسی بقول بهار گنایه از عاجز و از صاحب سراج و آن نه دی کبر آبادی است
 بقول شدن موافق عرض کند که مرادف تنگ می فرمایند که میرزای مذکور و فتیکه این شعر را
 آمدن که پیش از گذشت (میر غیاث سه) گلا گفته در حجر که یاران سخن می خواند ملا محمد سعید
 تلخ از یک غنچه معلوم است مقدارش چوبت اعجاز گفت جامه بر بالا کوتاه می باشد و در
 آخر ازین و ششام دادن تنگ می آید و مخفی باشد بر تنگ می فرماید که بعد استماع این حرف صریح
 که از سر بالا استعمال مصدر آید پیداست اول را چنین برگردانید (ع) کوتاهی کرد و با
 که می آید (ار دو) تنگ آید و یکو تر آمدن جنون جامه صبر که لیکن سخن فهم می و اندک این
 که پیله می - مصرع بمصرع دوم من حیث المعنی چنان
تنگ آمدن جامه استعمال بالفتح نیست زیرا که در بدن جامه در صورت تنگی
 بکاف فارسی بقول بهار برای جامه و مانند مناسب است نه در کوتاهی دنی فهمد این معنی
 آن بر بالا بهر چه یعنی او بود و مشهور است و اگر کسی که مهارت درین فن داشته باشد که خبر
 بیت ناظم هروی معلوم می شود که این قید هم کاشی (ع) لباس الطمن خورشید بر تنگ
 ضرورت (سه) بگذر ز لباس هستی ای است که در طریقت دیوانه پیرین تنگ است
 خضر و این جامه تنگ تا کمر نیست (میرزا) (میرزا محمد حسین و اهب) بسی تنگ است
 محمد زمان راسخ (جامه صبر بالای جنون) بر اندام شوقم جامه هستی دنی آید برون اندیشین

این قبا وستم به کولف عرض کند که انشالله یافته راسخ را بهتر از مصرع اول نداند نسبت آن
 ناظم هر وی و سبزه کاشی و واهب هر سه برای عرض می شود که آغا تنگ آمدن جامه یا کوته تنگ
 تنگ آمدن نیست و سندر راسخ البته متعلق جامه درین شعر یعنی موزونیت جامه نیست بلکه
 به همین مصدر راست و (تنگ آمدن جامه) یعنی اظهار ناموزونیت مقصود است و اگر چه جای
 عام کنایه باشد از نامناسب و غیر موزونیت تنگ کوته را جای دهم از ان هم تنگی مراد است
 به مقصود راسخ از مصرع اول همین که جامه صبر آری چهارت این فن داری که این تراکت
 برای بالایی جنون کافی نیست که تهنی کردن یا معنی را پیدا کرده و حق آنست که آنرا که ذوق
 تنگ آمدن یعنی مجازی هر دو یکی است و متر زبان دارند (اختلاف با باخان آرزو) را
 داخل محاوره و تصفیه که منسوب به راسخ کرده اند بفهمند که او کوتهی جامه را مقابل درازی و
 خداوند که از کجا گرفته اند راسخ شاعر ناموست و ما کوتهی را درین مصرع مرادف تنگی دانستیم
 و این شعرش را در اکثر کتب بر سبیل تخیل دیده اند تصفیه این کسی تواند کرد که ذوق محاوره زبان
 و در کلام راسخ هم گرا اصلاح بیان فرموده و دارد (اره و) جسم بر جامه تنگ هونا کوئی
 خان آرزو ننیدانیم که بردارش را از کجا گیرند چیز غیر موزون او را ناگفته هونا
 خود خان آرزو در سراج یا چراغ هدایت ذکر تنگ آمدن منحل بر کسی | مصدر
 این مصدر مرکب نکرده و پنج بهار زبان سراج اصطلاحی - بالغت و کاف فارسی - بسیار ذکر
 التحقيق گوید که (جامه بصورت تنگی مناسب این کرده اند معنی ساکت صاحب اندامی فزونی
 است نه در کوتهای) و بهین وجه مصرع است که تنگ آمدن جای هر کسی مرادف این تنگ

<p>کردن جای بر کسی متعدی مؤلف عرض کند که سبجان الله چه خوش تحقیق و متعریف است چنانچه فرماید که مصدر زیر بحث کنایه باشد از گنجایش قیام باقی ماندن و سنجیدن باران را نام است (اردو) بدین گامی بود کرده اش که از نظامی است متعلق به مصدر به دکن کا محاوره به به مقامت فصل می (تنگ در آمدن منزل بر کسی کارست مرادف گفته پن کم بهنگامی که گفته پن یعنی ده عرصه تنگ شدن بر کسی یعنی ناب اقامت فصل جس من بارش حسب عادت به هو می نداشتن کسی (ع) چون منزل در آمد به بدخواه بلکه کم موئی هو -</p>	<p>تنگ و پشیران کمین تیز گردن چنگ و - (اردو) مقابله کی طاقت نهونا قافیه تنگ نهونا پشیر سکن - تنگ آوردن مصدر اصطلاحی به فتح تنگ و تنگ بود تکرار برای مبالغه (دیختر و و کاف فارسی بقول فدائی بسته آوردن و (ع) بهوزان جایگاه تنگ تنگ و آب دیا تنگ گرفتن کار است مؤلف عرض کند که بقدریک فرسنگ و (اردو) بهشت تنگ متعدی تنگ آمدن باشد موافق قیاس - (اردو) تنگ کرنا -</p>
<p>تنگ (اصطلاح) به فتح و کاف فارسی بقول بهیا بهی بسیار تنگ مؤلف عرض کند که به الف عطف است که اصل این مصدر اصطلاحی به فتح تنگ و تنگ بود تکرار برای مبالغه (دیختر و بهوزان جایگاه تنگ تنگ و آب دیا بقدریک فرسنگ و (اردو) بهشت تنگ تنگ (اصطلاح) به فتح و کاف فارسی بهیار ذکر این کرده از معنی است و صاحب اند فضل نگارش مؤلف عرض کند</p>	<p>تنگ (اصطلاح) به فتح و کاف فارسی بقول بهیا بهی بسیار تنگ مؤلف عرض کند که به الف عطف است که اصل این مصدر اصطلاحی به فتح تنگ و تنگ بود تکرار برای مبالغه (دیختر و بهوزان جایگاه تنگ تنگ و آب دیا بقدریک فرسنگ و (اردو) بهشت تنگ تنگ (اصطلاح) به فتح و کاف فارسی بهیار ذکر این کرده از معنی است و صاحب اند فضل نگارش مؤلف عرض کند</p>

که اسم فاعل ترکیبی یعنی کسی که اختلاط با همی کم هم خمیه نیلوفن راست و (ار دو) است
دارد و معنی کم اختلاط است (ظهوری) کم رکبته والا - فارسی ترکیب سے کم
گاه از و تنگ اختلاط که با به مهر اندو اختلاط کعبه سکتے ہیں -

مکمل کار بالفتح و کاف فارسی - بقول برهان که صراحت کاف فارسی نکرده بروزن (عیا)
دار ولی که صراحت کاش بجاف عربی گذشت صاحبان رشیدی و سروری و نوید هم
صراحت کاف فارسی کرده اند (حکیم اسمعیل کوفی) اگر تنگ را خواهی که سازی و در
اجساد و آتش گدازی و خان آبر و در سراج و در این بجاف فارسی کرده مؤلف
عرض کند که ما صراحت کافی بجاف عربی کرده ایم جز نیست که این را مبدل آن و انیم چیا
کند و کند و از نیک اسم جامد است جلوه دارد که این را بابت بار کاف فارسی اصل داریم
و آن را مبدل این (ار دو) و کیو تنگار -

تنگ افتاد و کار مصدر اصطلاحی تنگ بار اصطلاح - بقول برهان و جاس
بالفتح و کاف فارسی - بقول بهار و اند لازم بروزن زنگبار (۱) نامی است از نام های
تنگ گرفتن کار مؤلف عرض کند که در شکل باری تعالی شانه و به اصطلاح سالکان حضرت
افتادن است و بس (محمد قلی سلیم) چاک باری تعالی است باعتبار وحدت حقیقی که
سینه اسم هر یک در تخته است و از اول آنجا گنجایش هیچ چیز نیست به از طریق وجود
کار به اسلام تنگ افتاده است و (ار دو) و نه از راه تعقل و (۲) شخصی را نیز گویند که
هر کس را پیش خود راه ندهد و هر دم پیش او
کار مشکل مینماید -

بدشوارسی باریا بنده و (۳۱) چیزی را هم گویند که با اعتماد صاحب جامع و ماموری که متعین صاحب
 بدشوارسی بدست آید و بغایت عزیز الوجود در زبان اند یعنی اول را صحیح و انیم و محتاج سند
 صاحبان جهانگیری و ماموری بر معنی اول و دوم نیست (ار و و) (۱۱) الله تعالی کانام فاری
 قانع (شیخ نظامی ۱۵) وجود نواز حضرت مین تنگبار است. مذکر (۲) و شخص جس کس
 تنگبار بگویند پیک اندیشه را سنگسار بگویند پاس کسی کی رسائی دشوار بود. مذکر (۳) کیست
 اسفرتگی (۱۵) در پرده وصل عاشقان را به چیسیر. مؤنث (۴) و مقام جهان باریا
 در کان خیال تنگبار است که صاحب سروی مشکل بود. مذکر -
 بر معنی دوم قناعت فرموده صاحب رشیدی **تنگ بخت** اصطلاح - بقول بهار و
 مذکر معنی دوم گویند که (۴) جائی که مردم بدشوارسی اندک نایه از مفلس و تهیدست (شیخ شیراز
 باریا بنده خان آرزو در سراج ذکر معنی دوم (۵) گرتنگ بخت فراموش شد و چو بخت
 و چهارم کرده نسبت معنی اول بیان کرده چهارم در آغوش آغوش شد و مؤلف عرض کند
 گویند که عجب است آرزو را چه در شعر نظامی که موافق قیاس است (ار و و) مفلس -
 معنی نام باری تعالی درست نمی شود و غاش **تنگ برگیر** استعمال - بقول مؤید معنی
 بر جناب الوهیت از جهت نارسائی خلایق در کنار برگیر مؤلف عرض کند که (تنگ برگیر
 نیز اطلاق می توان کرد و الله اعلم (اتهی) **مصدر** ریت و ام حاضرش **تنگ برگیر** محاوره
 عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است خیال خان زبان بخند یک موحده این را قلم که و طلب
 آرزو نسبت معنی آخره من و چه درست و لیکن استعمال می باشیم که استعمال این از نظر نگارنده

<p>تنگ بودن استعمال صاحب آصفی</p>	<p>(ار دو) لپٹ کر گلے لگالے۔</p>
<p>تنگ بستن استعمال بقول آصفی۔</p>	<p>تنگ بستن کمر و میان برای دو چیز باشد</p>
<p>معنی عام بود مقابل کشاوه بودن و استعمال آن برای زور کردن و دوم در کارهای که محتاج بود مقابل کشاوه بودن و استعمال آن برای زور کردن و دوم در کارهای که محتاج بود مقابل کشاوه بودن و استعمال آن</p>	<p>معنی عام بود مقابل کشاوه بودن و استعمال آن برای زور کردن و دوم در کارهای که محتاج بود مقابل کشاوه بودن و استعمال آن برای زور کردن و دوم در کارهای که محتاج بود مقابل کشاوه بودن و استعمال آن</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>
<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن جای برکسی استعمال</p>

<p>تنگ بودن کوی بر کسی استعمال</p>	<p>تنگ بودن فضائی گفتگو اصطلاح</p>
<p>بقول بحر جمال سخن نبودن مؤلف عرض کند بعضی حقیقی است مؤلف عرض کند که میگوید که مرادف تنگ بودن میدان گفتگو است که جای کسی در کوی و موافق قیاس (لهجری) می آید (ارو) مجال گفتگو نه بونا - بات (س) بود و گویت تنگ بر ما از هجوم مدعی و پای رستی خود بخود از فرق پاکر ویم درفت</p>	<p>بقول بحر جمال سخن نبودن مؤلف عرض کند بعضی حقیقی است مؤلف عرض کند که میگوید که مرادف تنگ بودن میدان گفتگو است که جای کسی در کوی و موافق قیاس (لهجری) می آید (ارو) مجال گفتگو نه بونا - بات (س) بود و گویت تنگ بر ما از هجوم مدعی و پای رستی خود بخود از فرق پاکر ویم درفت</p>
<p>تنگ بودن قافیه</p>	<p>تنگ بودن قافیه مصدر اصطلاحی</p>
<p>بقول بهار کنایه از مصوبت و سختی (ملا بخود) (ارو) کسی کو کسی کو چهره من جگه نه بونا - تنگ بودن میدان گفتگو مصدر بقول بحر مرادف تنگ بودن گفتا جای (س) دلم زنگش دو ران چگونه بکشا که یعنی قافیه خنده است تنگ اینجا بود گفتگو عرض کند که موافق قیاس است بعضی حقیقی هم و صراحت کافی همد را بخا (ارو) و بگو استعمال می توان کرد اگر چه از سند بالا صد تنگ بودن فضائی گفتگو -</p>	<p>بقول بهار کنایه از مصوبت و سختی (ملا بخود) (ارو) کسی کو کسی کو چهره من جگه نه بونا - تنگ بودن میدان گفتگو مصدر بقول بحر مرادف تنگ بودن گفتا جای (س) دلم زنگش دو ران چگونه بکشا که یعنی قافیه خنده است تنگ اینجا بود گفتگو عرض کند که موافق قیاس است بعضی حقیقی هم و صراحت کافی همد را بخا (ارو) و بگو استعمال می توان کرد اگر چه از سند بالا صد تنگ بودن فضائی گفتگو -</p>
<p>تنگ بودن پیدانی شود ولیکن عیبی ندارد</p>	<p>تنگ بودن پیدانی شود ولیکن عیبی ندارد</p>
<p>که معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) بوزن سنگ نیر یا لاون باشد و آن آتی است قافیه تنگ رهنما بقول آصفیه کسی کامین حلوانیان را مانند فکیر که بدان روغن و امثال عجز رهنما - چرخ بونا - عاجر رهنما (آتش) آن رصاف کننده کذا فی التوید و کواله نسخ دیگر بندش چیست سستی آتش قافیه تنگ اشاره تنگ نیز می کند که به کاف عربی گذشت رهنما که تاسی (قافیه تنگ بونا) می</p>	<p>که معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) بوزن سنگ نیر یا لاون باشد و آن آتی است قافیه تنگ رهنما بقول آصفیه کسی کامین حلوانیان را مانند فکیر که بدان روغن و امثال عجز رهنما - چرخ بونا - عاجر رهنما (آتش) آن رصاف کننده کذا فی التوید و کواله نسخ دیگر بندش چیست سستی آتش قافیه تنگ اشاره تنگ نیز می کند که به کاف عربی گذشت رهنما که تاسی (قافیه تنگ بونا) می</p>

<p>که بادی این لغت بهین صاحب مؤید الفصاحت بدون سداستعمال نظر اتفاق سوری این درست دانیم - اسم فاعل ترکیبی است زبان مانگ بزرگ و اندک به کاف عربی گفته و بضم نون (ارو) و کیهو تنگ بزرگ -</p>	<p>ارند یعنی ناتوان (خواججه نظامی) سپاه پیشه تنگتاب به چو دیدند روی چنان بی نقاب مؤلف عرض کند که موافق قیاس است (ارو) ناتوان - بی طاقت -</p>
<p>اصطلاح - بقول برهان به تنگ ترکان</p>	<p>اصطلاح - بقول تنگ پیغوله</p>
<p>اصطلاح - بقول صاحبان و بصر و اندازین را بصراحت کاف فارسی نوشته اند مؤلف عرض کند که بهین لغت به بهین معنی بجاف تازی هم گذشت و بر لفظ تنگ هم بهین معنی مذکور پس مابین را اصل دانیم و آنچه فحش تازی گذشت مبدل این چنانکه گذشت (ارو) سخن قبول کند آورو یعنی مرادف (تنگ) و کیهو تنگ ترکان -</p>	<p>اصطلاح - بقول تنگ تهاو</p>
<p>اصطلاح - بقول ناصری و اند کیهو کاف فارسی و فتح تا و کاف تازی و و هم نام دره ایست در ولایت کوه کیلویه فارس که کاه نشین آنجا شهر بهبهان است و در آن تنگ سعدن موسیانی خوب پیدایش مؤلف عرض کند اصطلاح - بقول بحر و بهار و</p>	<p>اصطلاح - بقول بحر و بهار و تنگ تاب</p>

که مرکب استانی است (۱۲) تنگ تها و تها سوم و پنجم گویند که (۱۳) بود دولت و (۱۴) فقیه
گویند کیوی فارسی بن یک و تنگ نام به جهان صاحب مؤید که معنی اقل و پنجم و ششم نسبت
به معنی سوم صراحت خوشی کرده که مردم ندیدند

تنگ اصطلاح بقول بحرو زن باشد صاحب ناصری در ملحقات بر معنی

مؤید بسیار بسیار مؤلف عرض کند که این معنی اول و ششم قانع صاحب سروری در ملحقات
مخصوص باشد بجائی که ذکر سامانی کنند که با تنگ بر معنی اول قناعت کرده (شیخ سعدی ۱۵)
تعلق دارد و شامی گویند که درین عبارت تنگ از آن تنگ چشم است باز از گان پا که بر وی سر

تنگ شکر است یعنی بسیار شکر است و در از کبر بر آسمان و بهار دیگر معنی اول و ششم
تعریف این تکرار بسیار هم تسامح محققین بالا گویند که معشوق را هم که بطرف کسی میل نمی کند
است - خور به محاوره زبان مکرر و از تکرار و بحین خود معرور می باشد یا از جهت جفا بود

تنگ در معنی هم تکرار لفظ بسیار کردند - تا آنکه بر جلال خود نظر داشته باشد چنانکه در
قرآن مجید در تعریف حوران بهشت و آتش
(۱۶) است -

تنگ چشم اصطلاح - بقول برهان که حق قاصرات الطرف ای نه اینکه نظر از شوم

و جامع (۱۷) انکه از مردم خلیل و مسک (۱۸) خود در نگذرانند و استعمال این لفظ در محلی
ترکان را نیز گویند و (۱۹) مردم نادیده و (۲۰) تعریف معشوقان غایب قدم است و در کلام

دیورنگ و (۲۱) زنی که بغیر از یک شوهر نیز در متاخرین دیده نشد (خواجہ نظامی ۲۲) می
باشد - صاحب بحر دیگر معنی اول و دوم و مرغ و ریجان و آواز چنگ و بخت تنگ چشم

اندر آغوش تنگ بود مؤلف عرض کند که گوی
 دوم متعلق از همین معنی بیان کرده بسیار یافته
 می شود که شعر عاشق را ترک گویند و لیکن
 محققین بالا معنی دیگر پیدا کرد و باقی حال به
 مهره معالی بالا کنایه باشد و نسبت معنی چهارم که عاشق از غرور حسن یا از فرط حیا بسوی کسی بی
 عرض می شود که بد صورتان چشم خرو و تنگ
 دارند از نیجاست از تنگ چشم که اسم فاعل
 ترکیبی است و یورنگ مراد گرفته اند و مقصود (۱) بخیل - مذکر (۲) مستوقون کی کم گنجایی خوش
 ازین بد صورت و زشت صورت است **تنگ حوصلگی** اصطلاح - خان آرزو
 و لبس (ارو) (۱) تنگ چشم بقول آصفیه در چراغ هدایت گوید که ففتح اول و سکون دوم
 بخیل کنجوس - تنگ (۲) عاشق - مذکر و به تحریک نیز چنانکه گذشت هر دو صحیح است
 (۳) و هر دو جنس نه عورت کوزه و یکها بود که تنگی حوصله و تنگی حوصله هر دو موجب افشای
 (۴) بد صورت (۵) و عورت جنس نه هر چیز است مثلاً اگر کوزه تنگ باشد معنی غریق
 ایک شوهر بود یکها بود - مؤنث (۶) نود دولت است و اگر تنگ بود یعنی بسیار کم ضحامت
 جو آبائی دولت مند نبود - (۷) فقیر - مذکر - غرض از هر دو آب تراوش می کند و دوم شبهه
تنگ چشمی اصطلاح - بقول بزدانند (۱) است - (طراست) از شرم تنگ حوصلگی دو
 بخیل و (۲) کم گنجایی عاشق صاحب اندر بر نخاست با امشب که سوخت آتش می میچو

<p>خس مراد مؤلف عرض کند که تنگ حوصله آن جان نیکوان کو پیچیده ایم آن کمر تنگ کاف عربی بجاییش گذشت و تنگ حوصله آن جانانه را بود (ار و و) تنگ بتمام رکبته و الاء ای مصدری بران زیاده کرده اند و این یعنی تنگ خواصطلاح صاحب تحقیق از اصطلاح کم طرفی و رذالت است و بس (ار و و) تنگ گوید که بمعنی بد خلق است مؤلف عرض کند حوصلگی بقاعده فارسی که سکت پین کم طرفی - که اسم فاعل ترکیبی است موافق قیاس (است) رذالت - مؤنث -</p>	<p>تنگ حوصله اصطلاح - بقول بیار - را بود چو پشت سر باشد عذر خواهی رشت و پیا مقابل فراخ حوصله و مرادف تنگ حوصله که به را بود (ار و و) و کیو بد خلق -</p>
<p>تنگ داشتن عرصه بر کسی مصدر اصطلاحی - متقدی تنگ بودن جای بر کسی مؤلف عرض کند که خصوصیت عرصه و بجا نباشد بهر سبب طرف را هم استعمال توان کرد یعنی مکان و جای و میدان و امثال آن (شفیع اثر) اگر اجل پیش آید از شاد می می زند عرصه بر خصم تو از بس تنگ و داغ روزگار و مخفی سبب که درین سدا استعمال مصدر و دریدن است که بجایش می آید</p>	<p>خودمگان دور گذران از خود که آب رفته در بجا بچونی آید و مؤلف عرض کند که بوقت قیاس است (ار و و) تنگ حوصله - و کیو تنگ حوصله -</p>
<p>تنگ خانه اصطلاح - بیار و ذکر این کرده از معنی ساکت و اندر نقل نگارش مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی مقام تنگ و ازنده (شیخ اوحدی) اگر و میان لاغر</p>	<p>تنگ خانه اصطلاح - بیار و ذکر این کرده از معنی ساکت و اندر نقل نگارش مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی مقام تنگ و ازنده (شیخ اوحدی) اگر و میان لاغر</p>

(ارو) میدان تنگ کرنا - رهنه نماندن (ب) تنگ ورزی ربطه آشنایم به هم	
رهنه کا موقع دنیا	خوشت که یکا نه نشینت نیت به خان آرزو
(۱) تنگ در آغوش کشیدن	مصدور و بعل غایت ذکر این کرده مؤلف عرض
(۲) تنگ در آغوش گرفتن	اصلاً کند که در زمینی که کاف جامه می آید طاهر است
(۳) تنگ در بر کشیدن	بقول تنگ با در روی می صدری این مصدر را
(۴) تنگ در بر گرفتن	بهار ساخته اند و معنی کنایه با الفاظ مرکبه تعلیل لطیف
(۵) تنگ در بغل گرفتن	وانند نزار و البته (تنگ ورزی) به وادعوض و آل
مصرف مؤلف عرض کند که معانقه کردن	همایه نیز ازین می نماید در محاوره زبان و استعلا
به محبت تمام (خفت مشبهی است) انگشت	ورزی که از مصدر ورزیدن است و در اکثر
در آغوش نگاشتن ترسم که خلد خاریه پیر این	لغت های فارسی می آید چنانکه خلاف ورزی
نازک بدنی (مخلص کاشی ۵۵) ازدود	و کشا ورزی عجیب نیست که تصحیف کتابت به
و لم جامه آورنگ گرفت است و یا سونته	محققین بالا را در غلط انداخته باشد معاصرین
و یغایش تنگ گرفت است (ارو)	عجم با اتفاق دارند (ارو) زیاد میل
(۱) تا (۵) کمال محبت که ساهته معانقه کرنا	جل آنکه گهری دوستی بهوش
سینه سے لگا لینا -	تنگ در کسی رسیدن مصدر اصطلاحی
تنگ ورزی اصطلاح بقول بحر و	بقول اندکوار خواص سخن قریب رسیدن
بهار رنج و آل مهیچسپان احتمالی (حسن تاثیر	او (فروسی ۵) رسیدا گهی تنگ شد شاه

روم و خورشید کای مرید یادشوم مؤلف گوید که نیازمند باشد که مقصودش غیر از معنی اول
 عرض کند که چرا ازین سند خیالی کنیم صد تنگ نیست مؤلف عرض کند که معنی اول و دوم
 شدن پدید است که بجایش می آید و مصدر زیر تعریف اسم فاعل ترکیبی است الا معنی دوم خلاف
 می و زده زبان نیست فاعل (ار و و) کسی که قیاس است معلوم می شود که مقصودش ازین
 تنگدستی بود معنی بی چیزی و مفلسی و مسکینی لیکن
 اصطلاح بقول برهان بر در کتابت و او عطف میان تنگدستی و بی چیزی
 وزن رنگ است (۱) کنایه از فقیر و مفلس این فساد پیدا کرد که معنی دوم قاعده شاد ازینجا
 و بی چیزی فرماید که (۲) تنگدستی و بی چیزی هم که دیگر محققین ازین معنی احتراز کرده اند و ما هم
 و (۳) مسک و نحیل و (۴) مسند کوچک و تسامح برهان دانیم و معنی پنجم بیان کرده بهار را
 سندی که کم بدست آید صاحب جامع معنی دوم که تقسیم دارد و متعلق به معنی اول و سوم کنیم که فقیر و
 راتر که کرده صاحب سروری و در ملحقات مسک هر دو قیمت و تنگ بخت اند و لیکن
 بر معنی اول قانع (شیخ سعدی ۱) ترش حق آنست که از نقطه تنگدستی این تقسیم بیاید
 تنگدستی و صحرای نوشت که که ای نیک فرخا و بدون سند استعمال معتبر ندانیم (طهوری ۱)
 فرخ سرشت و صاحبان ناصری در ملحقات تنگستان چهل دست فراخی دارند و نشو
 و نموند متفق با صاحب بحر ذکر معنی اول و دوم صد همه یک هیچ بهت سوگند (ار و و)
 و چهارم کرده بهار تبرک همه معانی می فرماید (۱) فقیر مفلس تنگدست همی که میسکین
 که (۵) یعنی تنگ بخت است صاحب اول (۲) تنگدستی مفلسی نوشت (۳) مسک نحیل

پیدا است مخفی می‌باشد که از سند بالا استعمال مصدر	(۳۷) چوئی سند یوثق (۵) کم قسمت -
باشیدین پیدا است که بجایش گذشت (۱۱) و	تنگدستی اصطلاح بقول خدائی (۱۱)
الف (۱) مول (۲) تنگدل بقول آصفیه -	بیا پولی و نیاز سندی صاحب مؤید گوید که معنی
بخیل کنجوس (ب) مول هونا -	ضمیری (۲) مسکی بخیل مؤلف عرض کند که
استعمال یعنی مول نشستن	یای مصدری بر تنگدست زیاد کرده اند و
است مؤلف عرض کند که موافق قیاس (طوبی)	بیج (ارو) (۱) تنگدستی بقول آصفیه -
(۵) زندانیان بجله نشین تنگدل و زمین بدش	جاری یوثق بفسی زواری - خلاکت
و بوستان که بزندان سپرده اند مخفی مبارک است	(۲) مسکی بخیل یوثق - دکن مین بحالت
بالا استعمال مصدر نشین پیدا است که بجایش -	کتبه مین یوثق -
می‌کند (ارو) مول میثنا -	(الف) تنگدل اصطلاح بقول خدائی
تنگدبان اصطلاح بقول بهار و اندو	وانند (۱) مول و ناخوش (خواج شیراز) (۳)
رشیدی (۱) از اسمهای محبوب است خان	خنجی گو تنگدل از کار فرو بسته مباش که کردم
هم ذکر این کرده مؤلف	صبح مددیابی و انعام سیم و مؤلف عرض
عرض کند که این گنایه باشد و (۲) بمعنی حقیق	کند که اسم فاعل ترکیبی است و موافق قیاس
کسی که دبان او تنگ باشد که داخل حرم است	معاصرین علم (۲) بمعنی بخیل هم استعمال کنند -
(ارو) تنگ دبان (۱) مشتق (۲) خود	و از سند بالا مصدر -
شخص حرم کا منبه چوئا هو -	(ب) تنگدل بودن بمعنی مول بودن

<p>ستک رزق اصطلاح - خان آرزو است (ارزو) تن و پانی پیسه دین کا شوق در سراج کجاف عربی گوید که بمعنی کمی رزق است است مؤلف عرض کند که سکندری جوهر ستک روزی اصطلاح - بقول بهار است اسم فاعل ترکیبی کجاف فارسی باشد و جروانده ستک دست (میر خسرو) بران بمعنی کسی که رزق ستک دارد و مرفه الحال ستک روزی باید گریست و که از بیم تنگی بود ما شاء الله محقق نامور نظر قواعد فارسی خوب ستک زیست و مؤلف عرض کند که موقت دارد که تنگی رزق را مراد ستک رزق می قیاس و اسم فاعل ترکیبی است (ارزو) نفس و انداختنی مباد که اگر کجاف عربی هم گیریم اسم ستکری بقول اسکندر کیم و سوم در فارسی ترکیبی است یعنی رزق کم دارنده بمعنی زبان خدای تعالی و تقدیس را گویند ستک کمی رزق (ارزو) ستک رزق بقاعده عرض کند که نظام اسم جلد فارسی قدیمی می باشد فارسی اس شخص کو که سکتے ہیں جسکی آمدنی کم ولیکن لغت ستک است و صاحب لغات ستک میو او را باعتبار معیشت مرفه الحال نهو - ذکر این کرده جزین نیست که فارسیان استعمال تن گرفتار در چتری مصدر اصطلاحی این کرده اند (ارزو) خداوند تعالی بزرگتر بقول بکر پوشیدن تن در چتری صاحب آصفی ستک بقول برهان و جامع و رشیدی بهمان بند خسرو کو این کرده (ست) تن چو دران ستک که کجاف تازی گذشت مؤلف عرض خلعت روشن گرفت و خون بواقیت گردون کند که ما اشاره این به در اینجا کرده ایم (ارزو) گرفت و مؤلف عرض کند که موافق قیاس و بگویند ستک -</p>	
--	--

<p>تنگ زعفران اصطلاح بقول بحر و نه بقول آصفی سخت کردن آن مؤلف عرض کند و مؤید باضافت برگ های زرد که در خزان که بشکل انداختن کار است (حالی سفالی است) می ریزد بهار هم بجا که کشف اللغات ذکر این برداشتن خط دایم کار را چون تنگ ساخت کرده مؤلف عرض کند که خلاف قیاس بگویند در دایم برایت بوسه را تنخواه نیست (اگر) باشد یشاق سند استعمال می یاشیم از نیکه کام کو دقت او در مشکل مین و آنرا سخت کرد و بنا محققین اهل زبان ازین ساکت اند (ارو) تنگسار اصطلاح بقول برهان و جامع و نه زردیست جو خزان مین درختون سه گرین کر و ناصری بر وزن سنگسار (با) یعنی فنج است تنگر گشت اصطلاح بقول بحر و اتند و فنج در لغت بمعنی ضعف و چهل و فساد را مخلص و تنگ گشت مؤلف عرض کند که و نقصان عقل باشد و با اصطلاح اهل تاسخ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی کسی که زندگی به (۲) چیزی را دو مرتبه بشکل واقع شدن چنانکه تنگی کند موافق قیاس (ارو) و کیو تنگ است انسانی بصورت حیوان دیگر جلوه نماید و او را بگذارد و بصورت نبات چمن پیرا شود - خان کے پہلے معنی - تنگس اصطلاح بقول برهان و رشیدی و جامع - آرزو در سراج می فرماید که در فرشتگی های معتبر همان تنگس که کاف تازی گذشت مؤلف ویده نشد غالباً تصحیف گسار است بمعنی کسی عرض کند که ما اشاره این همد را بجا کرده ایم که در شش سر سگ باشد چه سار یعنی سر آمده اسم جامد فارسی زبان است (ارو) و کیو تنگس مؤلف عرض کند که سجان اندیشه چه خوش قیاس تنگ ساختن کار مصداق اصطلاحی که لفظاً و معنی چیز دیگر است - صاحب سفر تنگ</p>	<p>تنگ زعفران اصطلاح بقول بحر و نه بقول آصفی سخت کردن آن مؤلف عرض کند و مؤید باضافت برگ های زرد که در خزان که بشکل انداختن کار است (حالی سفالی است) می ریزد بهار هم بجا که کشف اللغات ذکر این برداشتن خط دایم کار را چون تنگ ساخت کرده مؤلف عرض کند که خلاف قیاس بگویند در دایم برایت بوسه را تنخواه نیست (اگر) باشد یشاق سند استعمال می یاشیم از نیکه کام کو دقت او در مشکل مین و آنرا سخت کرد و بنا محققین اهل زبان ازین ساکت اند (ارو) تنگسار اصطلاح بقول برهان و جامع و نه زردیست جو خزان مین درختون سه گرین کر و ناصری بر وزن سنگسار (با) یعنی فنج است تنگر گشت اصطلاح بقول بحر و اتند و فنج در لغت بمعنی ضعف و چهل و فساد را مخلص و تنگ گشت مؤلف عرض کند که و نقصان عقل باشد و با اصطلاح اهل تاسخ اسم فاعل ترکیبی است بمعنی کسی که زندگی به (۲) چیزی را دو مرتبه بشکل واقع شدن چنانکه تنگی کند موافق قیاس (ارو) و کیو تنگ است انسانی بصورت حیوان دیگر جلوه نماید و او را بگذارد و بصورت نبات چمن پیرا شود - خان کے پہلے معنی - تنگس اصطلاح بقول برهان و رشیدی و جامع - آرزو در سراج می فرماید که در فرشتگی های معتبر همان تنگس که کاف تازی گذشت مؤلف ویده نشد غالباً تصحیف گسار است بمعنی کسی عرض کند که ما اشاره این همد را بجا کرده ایم که در شش سر سگ باشد چه سار یعنی سر آمده اسم جامد فارسی زبان است (ارو) و کیو تنگس مؤلف عرض کند که سجان اندیشه چه خوش قیاس تنگ ساختن کار مصداق اصطلاحی که لفظاً و معنی چیز دیگر است - صاحب سفر تنگ</p>
--	--

بشرح نوزدهمی فقره (نامه شست سالان شست) یا اسماک باران بود کن مین بدین گام او کرم هنگام
 تنگسار را به فتح تابی فوقانی و سکون نون گفته که بگفته بین - نوشت -
 بمعنی دوم است و این قدر صراحت فرید که **تنگست** بقول جامع همان تنگست
 که بر ویندگان پیوند و آنکه از بدی در تن - که کاف عربی گذشت مؤلف عرض کند که
 جانوران ناگو یا در خور خوی در آیند آن را تنگسار صراحت معنی مبد را بجا کرده ایم نظر با اعتبار جامع
 به فتح نون و سکون نون ثانی نام است مؤلف که معنی زبان خود است این را به پیش متین
 عرض کند که لغت زند و پازند باشد معاصرین عجم چنانکه گذر کند (ار دو) و دیگر تنگست -
 ازین بی خبر اند باعتبار جامع و نامری که هر دو **تنگ سودا** اصطلاح - بهار ذکر این
 ایل زبانند این لغت را بهر دو معنی اسم جامد کرده از معنی ساکت صاحب اند نقل نگار
 فارسی قدیم و انیم (ار دو) (۱) منف - مؤلف عرض کند که معنی گران فروش
 جہل - نقصان عقل - مذکر (۲) اصطلاح بل اسم فاعل ترکیبی است (سجراکشی ۵) مرد
 تناسخ مین روح انسان کی ده حالت جو دو سحر تاجر کشاده دل باید پاتنگ سودا گستر زبان
 چشم مین نباتات مین متعل مونس پیامده نوشت فراخ پا (ار دو) گران فروش -
تنگسال اصطلاح - بقول سحر و اند معنی **تنگ شاپور** اصطلاح - بقول نامری
 سال قحط و اسماک باران مؤلف عرض کند و اند تنگی است در حوالی شهر گزران
 که موافق قیاس است و معاصرین عجم هم متعلق فارس که آن را خور و شاپور گویند و در بجا
 این می کنند (ار دو) ده سال خب مین قحط شهری بود که شاپور پادشاه ایران بنا خرم

بنا نموده و در میان آن تنگ قراخ رودی می گذرند و نقش طرف دیگر کوه که او نیز به شاپور	آب روان است که آن را رود شاپور گویند
می ماند و اکنون نمی ازین آن باقی است از زیر	و هر دو طرف رود چهار پیا بر کوه کرده اند و
اشکال جدول آبی از کوه تراشیده اند و به آن	صورتها ساخته اند و چهار مرتبه مقرر داشته اند
واسطه خراب شده است و این جدول را از	از طرف زمین شکل سوار است که کشیده اند
رودخانه برداشته که تخمیناً از رودخانه چهل پنج	و چنان می نماید که چهار نعل سواران ب حرکت
ذرع از زیر آن اشکال جاریست و از بالا از	آمده و هر مرتبه شانزده شکل سوار است و
رود جدا کرده اند و یک طرف را که بجانب رود	طرف دیگر پیاده صف کشیده و در زیر نقش
است از آهک و سنگ بالا آورده اند تا آن	شاپور در مرتبه ثالث شکل سوار ایستاده است
آباد و بحال خود باقی است و بعضی جا سنگ را	که خود شاپور باشد که یک تن را در زیر پای
تراشیده ممر آب قرار داده اند اکنون اگر کسی نخوا	است پ انداخته و گویند صورت قیصر روم است
به تماشای آن اشکال رفته از همان ممر آب با	که بدست شاپور را گیرشته و هنگام سواری
رفت که اکنون خشک است از آن جای که	می خفته و شاپور پای بر شانه و کتف آن می نهاند
تراشیده اند خم شده عبور باید کرد و وقتی ب صورت	سوار می شده و پیادگان هر یکی در دست چتر از در سفید به کارزان و بشیر از می رفتم عمداً
دارند کی شیر می کشد و یکی پیل می راند و دیگر	برای تماشای آن صورت را در بون تنگ به
اسب با عراوه در حرکت آورده بعضی شمشیر	بپلوی رودخانه آمدن نقوش دیگر نیز در اینجا
و بعضی نیزه در دست دارند که از نظر سلطان	تجاری و نقاری شده که تفصیل آن در این مقام

<p>لازم نیست مؤلف عرض کند که مرکب انسانی بقول بهار یعنی حقیقی است و خصوصیتی با است (ار دو) تنگ شاپور یک دره میگویند لفظ جامه و بالاندار و بلکه برای مرادفات کام نام به جس کوشاه شاپور نه عالی شهر کارزان آنهم مؤلف عرض کند که موافق قیاس میں نیایست جس میں سنگی تضاد و یمن مذکور است (محمد قلی سلیم) جسم زار مازین شک شام اصطلاح بقول بحر و بهار بالید از عنهای او باشد لباس زندگانی وانند گیر اگر شام (مخلص کاشی) باین حال تنگ بر اندام مای (ار دو) لباس جسم پریشان خنده بر صبح وطن دارد و دل آواره ام بر تنگ هونا</p>	<p>است (ار دو) تنگ شاپور یک دره میگویند لفظ جامه و بالاندار و بلکه برای مرادفات کام نام به جس کوشاه شاپور نه عالی شهر کارزان آنهم مؤلف عرض کند که موافق قیاس میں نیایست جس میں سنگی تضاد و یمن مذکور است (محمد قلی سلیم) جسم زار مازین شک شام اصطلاح بقول بحر و بهار بالید از عنهای او باشد لباس زندگانی وانند گیر اگر شام (مخلص کاشی) باین حال تنگ بر اندام مای (ار دو) لباس جسم پریشان خنده بر صبح وطن دارد و دل آواره ام بر تنگ هونا</p>
<p>و تنگ شام خلقة مونی و مؤلف عرض کند که مقصود محققین بالا از وقت تنگ شام است بقول بهار کنایه از کم بهر پیدین و دشوار که میان روز و شب بیار کم باشد (ار دو) یاب شدن خیر است (ظهوری) ظم شک تم و اندوه نامه که دم مهر و چه حرف</p>	<p>و تنگ شام خلقة مونی و مؤلف عرض کند که مقصود محققین بالا از وقت تنگ شام است بقول بهار کنایه از کم بهر پیدین و دشوار که میان روز و شب بیار کم باشد (ار دو) یاب شدن خیر است (ظهوری) ظم شک تم و اندوه نامه که دم مهر و چه حرف</p>
<p>تنگ شدن جا استعمال یعنی حقیقی در لب قاصد نهم خبر تنگ است و مؤلف عرض کند که موافق قیاس است اگر چه از سند بالا استعمال این مصدر لفظاً پدید نیست و ایکین عیبی ندارد حاصل آن همین است (ار دو) خبر نماند</p>	<p>تنگ شدن جا استعمال یعنی حقیقی در لب قاصد نهم خبر تنگ است و مؤلف عرض کند که موافق قیاس است اگر چه از سند بالا استعمال این مصدر لفظاً پدید نیست و ایکین عیبی ندارد حاصل آن همین است (ار دو) خبر نماند</p>
<p>تنگ شدن جامه بر بالا استعمال تنگ شدن دشتگاه مصدر اصطلاحی</p>	<p>تنگ شدن جامه بر بالا استعمال تنگ شدن دشتگاه مصدر اصطلاحی</p>

(۹۲۳۵)

<p>بقول بہار و بحر و شوار یاب شدنش مؤلف و تخصیص معنی دوم و سوم ہم درست نباشد عرض کند کہ مقصودش غیر از تنگ شدن مثلا اگر گوئیم کہ قبای عقل بر و تنگ شد و طاقت نباشد (صائب) اگر باین معنیست ہمین باشد کہ کم عقل شد یا بیدار نش و ستور گرد و دستگاه عیش تنگ و صبیح تو ایس برای مصدر زیر تعریف معنی اول کافی نیستیم را اکثر ساختن و مخفی مباد کہ از سدا بالا است معنی مباد کہ از سدا بالا استعمال مصدر استعمال تنگ گردیدن و دستگاه پیدا است شون پیدا است کہ بجای خودش می آید - ہی بی نذر کہ شدن و گردیدن مرادف (اردو) دیکھو تنگ شدن جامہ - یکدیگر است (اردو) قدرت اور طاقت تنگ شدن کار استعمال یقول بہار</p>	<p>کم ہونا - تنگ شدن قبا استعمال بہار کہ کار شد تنگ برین دل خبر یار کنید و دوست این کردہ (۱) مرادف ہمان تنگ شدن بہر خدا چارہ ہیا ر کنید (صائب) (۲) جامہ باشد و (۳) بقولش کنایہ از بی طاقت چنان زحمت تو شد کار تنگ بر خوبان و کہ دو شدن و (۴) تنگی معاش (منعمت خان خوبی مر در حصار ہا کہ گذشت و (ظہوری) حالی (۵) از شوق اینکہ روی تو گل رنگ (۶) کار بر تو بہ ز ساقی شدہ خوش تنگ و گر می شود و گل راقبای رنگ بہر تنگ می شود و دل گرفتار باین وسعت مشرب شدہ است و مؤلف عرض کند کہ وزای معنی اول معنی و مؤلف عرض کند کہ این لازم تنگ کرد دوم و سوم بصورت اختلاف باشد بدین است بمعنی تنگی کار یعنی کنشایش در کار باقی</p>
--	--

<p>نماندن از قبیل تنگ شدن میدان (ار دو) رقم و امثال آن (صائب) از شکر و حسن کام مین کشایش اور وسعت باقی نرینا کام کم نم تنگ شدن متاع مصدر اصطلاحی از یک دیوانه پر جنون شد است (عربی ص) بقول بهار قیاس تنگ شدن خبر صاحب بحر لغوی جمله لافی بدعاتیه فکرم شتاب که میدان گوید که بمعنی دشواریاب شدن متاع است و نشود تنگ رقم را که مخفی میباد که از سند دوم خصوصیت با متاع ذار و بلکه برای اند متاع استعمال مصدر شودن پیدا است که بجای خود هم تنگ شدن را مضاف توان کرد مؤلف می آید (ار دو) میدان تنگ هونا وسعت عرض کند که موافق قیاس باشد (مخلص کاشی) میدان باقی نرینا -</p>	<p>ع (از بی نهایت متاع دل چنین گرتنگ خواهد شد) تنگ شدن وقت استعمال بقول و ز قحط طول میان دلربایان جنگ خواهد شد و بهار عبارت از کم فرصتی مؤلف عرض کند (ار دو) متاع کاکیاب هونا - که موافق قیاس و بمعنی حقیقی است (صائب)</p>
<p>تنگ شدن میدان استعمال بهای (انگريد است از خفا تنگ وقت آن ها بزرگ این از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بوسه زان لعل شکر باری خواهد و لم و مخفی میباد وسعت میدان باقی نماندن موافق قیاس است که از سند بالا استعمال تنگ گردیدن وقت و بمعنی حقیقی و لکین بحالت اضافت این بسوی پیدا است عیبی ندارد که تنگ و گردیدن هر دو چیز یا معانی دیگر پیدا می شود که حاصل آن تنگی مرادف یکدیگر است (ار دو) وقت تنگ همان مضاف الیه باشد چه آنکه تنگ شدن میدان هونا - فرصت کم هونا -</p>	<p>تنگ شدن میدان استعمال بهای (انگريد است از خفا تنگ وقت آن ها بزرگ این از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بوسه زان لعل شکر باری خواهد و لم و مخفی میباد وسعت میدان باقی نماندن موافق قیاس است که از سند بالا استعمال تنگ گردیدن وقت و بمعنی حقیقی و لکین بحالت اضافت این بسوی پیدا است عیبی ندارد که تنگ و گردیدن هر دو چیز یا معانی دیگر پیدا می شود که حاصل آن تنگی مرادف یکدیگر است (ار دو) وقت تنگ همان مضاف الیه باشد چه آنکه تنگ شدن میدان هونا - فرصت کم هونا -</p>

<p>شکر تو ای بت خورشاد، سبجان الله چنگ و شیرین افتاد، (سعدی ۱۵) ز راوی چنین یاد دارم خبر، که پیش فرستاد تنگ شکر، (حکیم شغائی ۱۵) آن زمان می کشی پشیمانی، که بر نیت کشم به تنگ شکر، (صائب ۱۵) بوسه از لب شیرین تو ای تنگ شکر، اگر تسمیم نخواهیم عطا تو بجا است، و ارسته بر معنی سوم قناعت کرد و ناصری در ملحقات بر معنی اول، خان آرزو و سراج همزبان صاحب تحقیق الاصطلاحات معنی چهارم را آورده بخمال ماورای معنی دوم دیگر همه معانی استعاره باشند نسبت معنی سوم می شود که چون استعمال فن کشتی کنند نیات مغلوب شبک تنگ شکری باشد که در دست غالب است (۱۵ و ۱۶) تنگ شکر بقاعده زون است بهار بذر معنی اول و سوم گوید فارسی دمان معشوق کو که سکتی مین - بذر (۲۱) که (۲۲) بمعنی محبوب هم صاحب سروری و تنگ شکر بمعنی حقیقی - بستر شکری بذر (۲۳) فن ملحقات بر معنی اول و دوم قانع (خاقانی ۱۵) کشتی کا ایک مخصوص داؤن - بذر (۲۴) معشوق</p>	<p>شکر شوق استعمال بهار بذر این از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بمعنی شکاف زائد نذر زده باسم فاعل ترکیبی است (عرفی ۱۵) حرف مقصود می ریزد زود و عامه طالع مانگ شوق است - (اردو) سخت شکاف جیسے قلم سخت شکاف ہے یعنی اس کا شکاف سخت ہو اور تنگ شکر اصطلاح بقول برهان کنایه از دمان معشوق است مؤلف کند که این استعاره باشد و (۲) بمعنی حقیقی مرکب اضافی است که بستر شکر است بالفتح صاحب بحر بذر معنی اول گوید که (۳) فنی است از کشتی و آن هر دو پای حریف تنگ گرفته زور بر سر و سینه اش آورده بر زمین زون است بهار بذر معنی اول و سوم گوید فارسی دمان معشوق کو که سکتی مین - بذر (۲۱) که (۲۲) بمعنی محبوب هم صاحب سروری و تنگ شکر بمعنی حقیقی - بستر شکری بذر (۲۳) فن ملحقات بر معنی اول و دوم قانع (خاقانی ۱۵) کشتی کا ایک مخصوص داؤن - بذر (۲۴) معشوق</p>
---	---

(۴۵۰)

تنگ شکر برخواستن

اصطلاحی مراد تنگ ظفر رنگ می باشد می سازد مرا
پیدا شدن تنگ شکرست مؤلف عرض کند (بیدل) از چشم تنگ طرف خود چشمپست
که موافق قیاس باشد (ظهوری) در چشمی بر منی آیم و چنان گرداب گیر و بجز را در حلقه و می
باین تنگی و این شیرینی که به عرض تنگ شکری (اردو) تنگ طرف بقول آصفیه او
بر خیزد و مخفی مباد که از سندا لا استعمال صد کم حوصله پست است

بر خیزدین پیدا است عیبی ندارد که بجای خوش (الف) تنگ عیش اصطلاح بقول

می آید (اردو) تنگ شکر پیدا مونا - برهان و بجز و رشیدی کنایه از مفلس و خنجر

(۴۵۱)

تنگ شکر کشادن

اصطلاحی و صاحب اندوه - خان آرزو در سراج نهران

بمعنی حقیقی است مؤلف عرض کند که موافق برهان و در چراغ هدایت هم (سلیم) بر

قیاس (ظهوری) تنگ شکر اگر کشاید بر چسبیت و گرتنگ عیشی مرغان که غنچه کرد و چو

سوال که بشود از ان لب شیرین جواب گلشن فراخ دامان را که بهار گوید که مرادف تنگ

تلخ (اردو) تنگ شکر کھولان به شکر کھولان روزی است کمال خجسته بی رخت شد

تنگ طرف

اصطلاح بقول طحقات چون دمانت عیش من و تنگ عیش است آنکه

برهان بمعنی ساده لوح بهار گوید که مرادف مهانش نیست و مؤلف عرض کند که اسم

تنگ طرف است که بجاف تازی گذشت - فاعل ترکیبی است و ازین را اول استعمال ...

مؤلف عرض کند که اتفاق داریم با او (ب) تنگ عیشی اتم پیدا است که بمعنی

(صائب) دیدن لعل لبش خاموش می باشد (اردو) الف مفلس ب مفلسی است

<p>تنگ فرصت اصطلاح بقول انند صاحب آصفی ذکر تنگ کردن کار کرده گوید که سخت کردن آن (صائب) بر طولی ما شکر اگر کار کند تنگ چون خوش سخنی طولی ما اسم فاعل ترکیبی است (ار و و) تنگ فرصت را شکری هست به مؤلف عرض کند که یعنی بد شواری انداختن کار کسی است مقابل آسان</p> <p>تنگ کردن استعمال بقول بهای یعنی سخت گرفتن مؤلف عرض کند که موافق قیاس پیدا کرنا -</p>	<p>است یعنی حقیقی و بحالت اضافت این مصدر تنگ کردن معاده مصدر اصطلاحی بسوی دیگر معانی دیگر پیدا می شود که در بیجاها می آید (ار و و) تنگ کرنا -</p>
<p>تنگ کردن جای بر کسی مصدر تنگ به چوبیده کسان بهر شکم بسته تنگ به چوبیده است (سعدی) بجز سنگدل نمی کند معاده</p> <p>تنگ کردن قیاس استعمال بقول بهای یعنی قیاس است غرضی میا و که در بند بر کسی که گذشت (صائب) خط جای بوسه بالاست استعمال مصدر گذدن است که بجای خودش بر لب لعل تو تنگ کرد و بگوش سزا که حرف می آید (ار و و) سیری که ساخته اند اما -</p>	<p>تنگ کردن قیاس استعمال بقول بهای یعنی قیاس است غرضی میا و که در بند بر کسی که گذشت (صائب) خط جای بوسه بالاست استعمال مصدر گذدن است که بجای خودش بر لب لعل تو تنگ کرد و بگوش سزا که حرف می آید (ار و و) سیری که ساخته اند اما -</p>
<p>تنگ کردن نقش مصدر اصطلاحی بقول بهای رتفه کردن (صائب) نقش بر آئینه تواند نقش را تنگ کرد و از بچشم غم گذرد</p>	<p>تنگ کردن کار بر کسی مصدر اصطلاحی بقول بهای رتفه کردن (صائب) نقش بر آئینه تواند نقش را تنگ کرد و از بچشم غم گذرد</p>

<p>تنگ میدان خانه ام و مؤلف عرض کند که مؤلف صاحب اصنی گراین کرده میفرماید که تنگی و سختی مبتلا شدن قیاس است (ار دو) دم رو کند نقش کوبید است مؤلف عرض کند که کافی نبودن تنگ کشادن استعمال - صاحب اصنی جا معنی حقیقی این است و گنایه باشد از سختی و</p>	<p>تنگ میدان خانه ام و مؤلف عرض کند که مؤلف صاحب اصنی گراین کرده میفرماید که تنگی و سختی مبتلا شدن قیاس است (ار دو) دم رو کند نقش کوبید است مؤلف عرض کند که کافی نبودن تنگ کشادن استعمال - صاحب اصنی جا معنی حقیقی این است و گنایه باشد از سختی و</p>
<p>ذکر این کرده از معنی سکت مؤلف عرض تنگی (صائب ه) منقش بر آئینه نتواند نفس کند که مجنی حقیقی و اگر درون تنگ شکر و امثال را تنگ کرد و از هجوم غم نگرود تنگ میدان آن (امامی هروی ه) عقد لولو نود دریا قو خانه ام و (ار دو) جگه تنگ هوا تنگی بین و تنگ شکر کشاده در گنار (ار دو) تنگ مبتلا هوا -</p>	<p>ذکر این کرده از معنی سکت مؤلف عرض تنگی (صائب ه) منقش بر آئینه نتواند نفس کند که مجنی حقیقی و اگر درون تنگ شکر و امثال را تنگ کرد و از هجوم غم نگرود تنگ میدان آن (امامی هروی ه) عقد لولو نود دریا قو خانه ام و (ار دو) جگه تنگ هوا تنگی بین و تنگ شکر کشاده در گنار (ار دو) تنگ مبتلا هوا -</p>
<p>تنگ گردیدن وقت اسد اصطلاحی</p>	<p>شکر و غیره کو کھولنا - تنگ گردیدن دستگاه اسد اصطلاحی</p>
<p>صاحب اصنی ذکر این کرده گوید که کم هم ریخته است مؤلف عرض کند که موافق قیاس و دشواریاب شدن آن است مؤلف ولیکن از سند صائب یعنی کم فرصت شدن عرض کند که معنی تنگ شدن قدرت و کم شدن پیداست و همان باشد مقصود اصنی (صائب اقتدار باشد و بس (صائب ه) اگر باین ه) تا نگرید است از خط تنگ وقت آن دستور گردد و دستگاه عیش تنگ و صبح نتواند بستم و بان و بوسه زان لعل شکر بار می خواهد ولم را مگر رباختن و (ار دو) قدرت تنگ (ار دو) کم فرصت هوا -</p>	<p>صاحب اصنی ذکر این کرده گوید که کم هم ریخته است مؤلف عرض کند که موافق قیاس و دشواریاب شدن آن است مؤلف ولیکن از سند صائب یعنی کم فرصت شدن عرض کند که معنی تنگ شدن قدرت و کم شدن پیداست و همان باشد مقصود اصنی (صائب اقتدار باشد و بس (صائب ه) اگر باین ه) تا نگرید است از خط تنگ وقت آن دستور گردد و دستگاه عیش تنگ و صبح نتواند بستم و بان و بوسه زان لعل شکر بار می خواهد ولم را مگر رباختن و (ار دو) قدرت تنگ (ار دو) کم فرصت هوا -</p>
<p>تنگ گرفتن اسد اصطلاحی بقول</p>	<p>هوا اقتدار گشتنا - تنگ گردیدن میدان اسد اصطلاحی بحر تنگ گردن و تنگ بودن بهار گوید که</p>

<p>بمعنی سخت گرفتن (علی خراسانی) در جمله تنگ گشتن استمال صاحب اصلی نیست علی لاقیت آری به از بیکه مرشوق بی - ذکر (تنگ گشتن میدان) کرده گوید که بمعنی مبتدا تنگ گرفتست به (مخلص کاشی) تنگ شدن بنگی و سختی است مؤلف عرض کند به مردم گشت امید یافت به که گشت تنگ همین است تنگ گشتن مرادف تنگ شدن بمعنی سختی بیکه و روز بر سرچاست و صاحب ندائی می فرماید است انصاف این بسوی جاویدان و وقت که بچشم سخت گیری است برای در مانده ساختن همه بمعنی تنگ شدن آن است و تنگ گشتن و بیچاره گردانیدن مؤلف عرض کند که در کسی بمعنی تنگ شدن کسی است (کمال انصاف) سند دوم استمال گیرون است که بگشایش آید (گشته بر دشمن تو روی زمین تنگ چنان (اردو) تنگ کرنا تنگ به ناسخت بر مانده که نیاید بخیر از زیر زمین جای مفرد (صائب تنگ گرفتن کار (مصدر اصطلاحی) از پس کشید ابر بر تنگ باغ را بپایان صاحب اصلی ذکر این کرده می فرماید که سخت خنده بر دهن غنچه گشت تنگ به (اردو) گرفتن است مؤلف عرض کند که بمعنی سختی تنگ هونا -</p>	<p>کردن در کار باشد (کلیم میمانی) بر تنگ تنگ گیری اصطلاح - بقول بهار و بجز ما که چنین تنگ گیرید به ای خوش کران تنگ و اندک نایه از سخت گیری است (صائب بنزدید میان را به مخفی مباد که در سببالات (از تنگ گیری چرخ خیس نزدیک مصدر گیرون است که بگشایش می آید (اردو) است به که در گلوی همان صائب استخوان کام بین سختی کرنا به سختی کرنا -</p>
---	---

تنگ گیران است (اردو) سخت گیری - سختی - مؤنت -

(الف) تنگکوش
(ب) تنگکوش

الف - بقول برهان و جهانگیری و جامع بالام بر وزن پیرده پوش
(۱) نام کتاب لوشای حکیم رومی است و صنائع و بدائع این کتاب
در برابر صنائع و بدائع ارتنگ مانی نقاش است و همچنین که کتاب مانی را ارتنگ خوانند این
کتاب را تنگ نامند و بعضی گویند (۲) علم خانه رومیان است در صورت گیری و صنائع
و بدائع نقاشی و این بر مقابل نگارخانه چینی است و بعضی گویند (۳) نام حکیمی است بابل -
صاحب رشیدی معنی سوم را ترک کرد صاحب ناصری بزرگ معنی اول گوید که اصح اینکه تنگ
لوش از اهل بابل و معاصر ختاک بر ملت صائین و صاحب کتاب و جوه و حدود بوده است
(حکیم خاقانی ۵) بنام قیصران سازم تصانیف به به از ارتنگ چین و تنگ لوشا (نظامی
۵) قطب آن پیکر جنوب و شمال به تنگ لوشای صدمه از خیال به خان آرزو در سراج
بزرگ هر سه معانی بالا گوید که در نسخه خاتمه المراد فی وفق الاعداد مسطور است که بدانکه آنچه درین
باب از اعمال انبیا و اولیا و مکاشفات حکما و قدما یافته و استفاده رسانده باشد چون معصوم
فرادیس و خواص و درجات و ثبات تنگکوش شاه بابل و از نوامیس افلاطون آبی و خواص
طلسمات هندو سیطاس و بلیناس و از کلیات ارسطو و ذخیره اسکندری و از سخنان طلمط
و ثنیه هندی و از شامل نمک کی و از سرگرم امام فخرالدین رازی و از کتاب خاتم امام محمد علی
اقتباس رفته پس ازین عبارت واضح می شود که تنگکوش نام حکیمی است از ساکنان بابل
که در علم طلسمات و تیرنجات و ارشماطینی مشهور و معروف بود و خاتیش در بیت خاقانی

درین صورت یک گونہ مساحت خواهد بود و نام صاحب کتاب بمعنی کتاب استعمال کردہ می شود
چنانچہ لفظ سیبویہ یکجای کتاب او استعمال نمایند و این طرز در زبان تازی بسیار استعمال کردہ
می شود و کما لا یخفی علی المتبحرین مؤلف عرض کند کہ خیال ماہمین قدر است کہ تنگکوش نام
حکیم است و تنگکوش نام کتاب یا نگار خانہ اش کہ معنی اول و دوم است و ہمین است
خیال صاحب ناصری ہم و اندر علم بحقیقۃ الحال (اردو) الف و ب (۱) ایک کتاب کا
نام ہے جو فن صنایع اور بدائع سے متعلق ہے جس کا نام تنگکوش ہے۔ مؤلف (۲) ایک مکان جس
میں حکیم تنگکوش کے صنایع اور بدائع جمع تھے۔ ذکر (۳) ایک حکیم کا نام ہے جو اس کتاب کا مصنف

تنگ عیاش اصطلاح۔ بقول بہار و بحر پردہ پوش پای خواب آلود صاحب دامن است
و اندر بمعنی تنگ عیش (عربی ۵) بہ نخل وعدہ و با گران جانی ز خاک تنگ میدان مسجوع
تراش و قناعت عیاش بہ بصدق تنگ معاش و مؤلف عرض کند کہ (۱) از سداول معنی تنگ
و خوشامد قرار دہ مؤلف عرض کند کہ موافق تنگ پیدا است و بدین معنی قلب اضافت
قیاس و اسم فاعل ترکیبی است (اردو) و (۲) باشد و از سند دوم (۲) اسم فاعل ترکیبی
تنگ عیش۔ (اردو) (۱) تنگ میدان روہ میدان جو

تنگ میدان اصطلاح۔ بقول بہار و تنگ ہو (۲) وہ شخص جس پر میدان تنگ ہو
انہذا نگہ میدان کوتاہ و دہشتہ باشد (شیخ شیراز) **تنگ میدانی صبح** اصطلاح۔ بقول بحر

(۵) قزون بنیم اوصاف نیشہ از حساب و نگنجد بمعنی بی بقائی صبح مؤلف عرض کند کہ
وزین تنگ میدان کتاب (۵) (صائب ۵) موافق قیاس است۔ صاحب لمحات برہان

این را آورده (اردو) هیچ کی نایا نداری (فارسی) از هموم قهرت اندر تنگنا
تنگ نام اصطلاح بقول ناصری ضد فخر معرکه و چون عرق بیرون تراود و متعرق جسم از
 (۱) یعنی جای تنگ و (۲) درزه میان کوه و (۳) استخوان و مؤلف عرض کند که معنی اول
 راه میان دو کوه و (۴) محل زحمت و رنج - حقیقی است و دیگر معنی معانی مجاز آن قلب است
 (خواجیه حافظ) در تنگای حیرتم از نخوت نامی تنگ است و اسم فاعل تیرگی می هم شخصی بسیار
 رقیب یا یار بسیار که استغیر شود و میفرماید که نام معنی محل و مکان هم آمده چنانکه برهان هم در
 که (۵) کنایه از قبر و حد نیز صاحب فدائی بر ماخذ این ذکرش کرده (اردو) (۱) تنگ گبه
 جای تنگ قانع خان آرد و در سراچ بدگرخی موت (۲) پهاڑی درزه - مذکر آگاهائی - اسم
 اول و دوم و چهارم گوید که بهیچن قالب آدمی موت بقول اصفیه دو پهاڑون کے
 و (۳) یعنی دنیا هم و تحقیق آنست بنوان معنی در میان کار راسته (۴) زحمت و رنج کا
 مقدار است چنانکه فرخنده پنهان صاحبان بمر تمام مذکر (۵) قبر موت (۶) انسان کا کلاب
 و برهان و جامع بر آنگنای (که فرید علیہ مبین مذکر - (۷) دنیا موت -
 است ذکر پنهان معانی اول کرده بهار گوید که **تنگنای خان** اصطلاح بقول سحر طحطا
 آنست که معنی مطلق جای تنگ است چنانچه برهان (۱) دنیا (۲) قالب آدمی (۳) قبر چنان
 از مواقع استعمال همین معلوم می شود (مجدد) مؤید بر معنی اول و دوم قانع مؤلف عرض کند
 (۴) در تنگنای حلقه این اژدهای پیوسته که بهر سه معنی موافق قیاس و کنایه باشد (اردو)
 چون لایب افنی و خلق من زلال (طهر) (۱) دنیا موت (۲) قالب انسان مذکر (۳)

<p>قبر مؤنث - بحر و ملحات برهان آسمان دهنیا (۳) زمانه شکسای وهر اصطلاح بقول بحر و ملحات برهان و مؤید و نیا باشد مؤلف عرض کند که موافق قیاس است (ار و و) دنیا مؤنث (۲) و آسمان مؤنث (۳) زمانه - مذکر -</p>	<p>شکسای وهر اصطلاح بقول بحر و ملحات برهان و مؤید و نیا باشد مؤلف عرض کند که موافق قیاس است (ار و و) دنیا مؤنث (۲) و آسمان مؤنث (۳) زمانه - مذکر -</p>
<p>شکسای ظلمت اصطلاح بقول بحر (۱) کنایه از دنیا مؤلف عرض کند که شک نیست از معنی ساکت مؤلف عرض کند که (۱) قلب که موافق قیاس است و (۲) برای قبر هم استعمال تواند کرد (ار و و) دنیا (۲) قبر مؤنث (۳) شکسای نهنگ اصطلاح بقول یارباشم (ار و و) (۱) نظر تنگ مؤنث (۲) بچشم میک</p>	<p>شکسای ظلمت اصطلاح بقول بحر (۱) کنایه از دنیا مؤلف عرض کند که شک نیست از معنی ساکت مؤلف عرض کند که (۱) قلب که موافق قیاس است و (۲) برای قبر هم استعمال تواند کرد (ار و و) دنیا (۲) قبر مؤنث (۳) شکسای نهنگ اصطلاح بقول یارباشم (ار و و) (۱) نظر تنگ مؤنث (۲) بچشم میک</p>
<p>شکسای بقول برهان و جهانگیری و جامع بالفتح با و ادجبول بروزن بدر و نام پادشاه ختا و ختن است (عبدلویکی ۵) با حکم قدیم توجیه کسری و چه قیصر و در پیش قضای توجیه خاقان و چه صاحب رشیدی می فرماید که هیچ بیگوست بیای فارسی و یای حطی و بقول جهانگیری مخفف تا نگو یعنی چهارم صاحب مؤید بخواهد اداست متفق با برهان مؤلف عرض کند که نباید انیم حساب رشیدی تشیخ این لغت به پیچ و چگونه کرد و بیگوست بای خودش گذشت و اشاره ازین معنی در نیست ما با اعتبار صاحب جامع که محقق زبان خود است این را صحیح دانیم علم است و چه تشبیه به وضوح نه پیوست البتة تنکو به کاف عربی به همین معنی گذشته است و متحقق نشد که درین هر دو اصل کدام است و سببش کدام (ار و و) تنکو - پادشاه خطا و ختن کا نام</p>	<p>شکسای بقول برهان و جهانگیری و جامع بالفتح با و ادجبول بروزن بدر و نام پادشاه ختا و ختن است (عبدلویکی ۵) با حکم قدیم توجیه کسری و چه قیصر و در پیش قضای توجیه خاقان و چه صاحب رشیدی می فرماید که هیچ بیگوست بیای فارسی و یای حطی و بقول جهانگیری مخفف تا نگو یعنی چهارم صاحب مؤید بخواهد اداست متفق با برهان مؤلف عرض کند که نباید انیم حساب رشیدی تشیخ این لغت به پیچ و چگونه کرد و بیگوست بای خودش گذشت و اشاره ازین معنی در نیست ما با اعتبار صاحب جامع که محقق زبان خود است این را صحیح دانیم علم است و چه تشبیه به وضوح نه پیوست البتة تنکو به کاف عربی به همین معنی گذشته است و متحقق نشد که درین هر دو اصل کدام است و سببش کدام (ار و و) تنکو - پادشاه خطا و ختن کا نام</p>

تنگ بقول انند و غیاث بالفتح و کاف فارسی معنوم و سکون زای مجمره و قبل از آن و او غیر منقطع
 یعنی خوراک است مؤلف عرض کند که اگر سزا استعمال بدست آید اسم جاد فارسی قدیم
 دانیم (اردو) خوراک - موتث -

تنگ بقول برهان و جامع بفتح اقل و ثالث و دیکھو تنگہ کے پہلے معنی (۲) تنگ مقام - تنگ
 سکون ثانی (۱) مقداری از زر و پول باشد (۳) تنگ راستہ - مذکر -

با اصطلاح ہر جامی بہار گوید کہ نوعی از نقد **تنگ** لغز اصطلاح - بقول برهان و بحر و
 راجع ہندوستان و آن دو فلوں باشد و بوالہ مؤید و ناصری کنایہ از برگ بفرست مؤلف
 صاحب تاریخ فرشتہ گوید کہ در آن عصر یک تولہ عرض کند کہ اصل این تنگہ لغز بود کہ اشارہ
 طلا و نقرہ مسکوک را می گفتند (الخ) (میر خسرو) آن بر معنی سوم تنگہ بجاف تازی گذشت و
 (۵) بود از احسان جلالی بدوام و تنگہ زامرہ این مبدل آنست چنانکہ کند و کند (اردو)
 ہزارم العام و صاحب بول چال بوالہ معانی دیکھو تنگہ کے تیسرے معنی اور برگ لغز -

عجم گوید کہ (۲) مقام تنگ را ہم گویند و (۳) **تنگی** بقول غزائی - و دشمنان فراخی و فراہ
 راہ تنگ مؤلف عرض کند کہ اصل این کہ کم بودن چیزهای خوراکی باشد و تازی
 بمعنی اول بجاف عربی است کہ گذشت و این و غلا (ظہوری) (۵) ہیچیکس مہر و محبت نہ
 مبدل آن چنانکہ کند و کند بمعنی دوم و سوم در دل نخید و طاقت و آرام را از تنگی جارت
 فارسی جدید و موافق قیاس است کہ ہایت است و مؤلف عرض کند کہ بای مصدری
 بر لفظ تنگ زیادہ کردہ اند (اردو) (۱) باللفظ تنگ مرکب است موافق قاعدہ (اردو)

تنگی بقول آصفیه فارسی اسم توتیت غرضی استعمال دیگر شدقات این مصدر در فارسی با
کے خلاف کوتاهی کی۔

تنگ یاب اصطلاح بقول برهان و وزیران نیاورده اند پس ما هم این را بدون
جامع و بحر و سروری و ناصری و بهار یا یابی ترکیب بالفظ دیگر درست ندانیم مثلاً می توان
بر وزن فتح یاب آنچه بشواری بدست آید و گفت که عرصه را برو تنگ یافتیم (ار و و)
غریز الوجود (حکیم خاقانی) صاحب برهان تنگ یابا۔

همه ها تنگ برایشان کردند و کاین صوم کبر است تنگی اند و خشن استعمال مصیبت و
بار بود تنگ یاب (دله) خاقانی و غالب پریشانی دست خود جمع کردن و بر خود گرفتن
از اهل عصر از آنکه به در تنگنای دهر و فتنه یاب مؤلف عرض کند که موافق قیاس است
شد که خان آرزو در سراج گوید که تنگ و تنگ (ظهوری) عجب نبود دل آن تنگی که می
معنی کم است مؤلف عرض کند که اسم نال اندوخت و چنین فراغ غش هیچ جای دانه
ترکیبی است و موافق قیاس (ار و و) کنیا نشست (ار و و) پریشانی او مصیبت
و به خیر جو کم بل سکتی ہو یوت۔

تنگ یافتن استعمال صاحب آصفی تنگی خانه از برون در آتش مثل بهار

و ذکر این کرده از معنی ساکت و سبزش همان گوید که کنایه ایست که وجود نیک و بد امر و زری
که بر تنگ یاب گذشت مؤلف عرض کند نیست بلکه از ریز ازل است صاحب نند
غیر از تنگ یاب که محاوره زبان است نقل نگار بهار بدین اختلاف که برون را در

کرده مؤلف عرض کند که معاینه عجم قول تشکی سال اصطلاح بقول بهار و انند
 بهار را می پسندند و فارسیان این مثل را بهای و بجر کایه از اساک باران و قوط (باقی کاشی)
 (سالی که گوسفست از بهارش پیداست) استعمال آنکس که قرن روزی آمد از تشکی سالی عجم ندارد
 کنند مقصود آنست که خانه تنگ است یا کشاد و مؤلف عرض کند که موافق قیاس است
 از در اوطا پیری شود و ضرورت آن ندارد (ار دو) اندک باران قوط مذکور
 که ما از داخل مکان این امر را معلوم کنیم بلکه از تشکی کشیدن استعمال بهار ذکر این
 بیرون معائنہ در آن هم معلوم می شود پس اگر کرده از معنی راکت و صاحب اندن نقل می کند
 دل انسان از مشاهده روشنی معلوم می گردد که مؤلف عرض کند که بتلای تشکی شدن و رست
 قیافه انسان خبرش می دهد و در همین قیافه تشکی بر داشتن است (صائب س) چه غایب
 استعمال این مثل می کنند پس آنچه بهار تر کف اندر نیم فشار تشکی قبر و کسان که تشکی مسکن
 این مثل کرده است درست نباشد قائل کشیده اند امروز (ار دو) تشکی من بطلان
 (ار دو) دکن من کشته من یگر کی گنجایش من محرم آسا اصطلاح بقول لمحات
 و روانه میر می یی جس کا مطلب یہ ہے برہان و بجر کایہ از تن میر مہنے است باعتبار بی
 کہ ہم کو دروازہ سے خود معلوم ہوتا ہے کہ یہ کھنڈہ نقطہ بودن لفظ محرم صاحب مؤید کجوالدینہ
 چھوٹا ہے یا بڑا اس کا استعمال اس مقام پر ذکر این کرده گوید کہ شاید بنا بر آنست کہ لفظ
 کرتے ہیں جہاں کسی شخص کے بلون کو قیافے محرم را هیچ نقطہ نیست بخلاف اسامی ناچہا
 کہ منقوہ اند و اللہ اعلم بحقیقۃ الحال مؤلف
 بہ معلوم کرتے ہیں۔

<p>عرض کند که یکی از معاصرین عجم گوید که در ایران کند که این مخفف قنده باشد که اسم فاعل مصدر مجرمان را لباس نمی دهند غیر از رنگی مختصر و این قندین است بمعنی اول و قند و مبتدیش تر رسم و آئین معلوم می شود که درین اصطلاح اعراب که کسرون را به فتح بدل کرده اند نتیجه مجاز مجرم است که تحقیق بالا آنرا محرم خوانده اند و زبان است و گویا هیچ معنی دوم بر تبدیل مجاز ازینیکه کلف مخفی در لفظ مجرم به از بی نقطه لفظ باشد که کابل هم مثل عنکبوت بر یک جای محرم است چنان قیاس صحیح معلوم می شود و سیویار نمی پسند (اردو) (۱) کثری (اردو) (۲) سنگا برینه - مؤنث (۲) است او را کابل -</p>	<p>عرض کند که یکی از معاصرین عجم گوید که در ایران کند که این مخفف قنده باشد که اسم فاعل مصدر مجرمان را لباس نمی دهند غیر از رنگی مختصر و این قندین است بمعنی اول و قند و مبتدیش تر رسم و آئین معلوم می شود که درین اصطلاح اعراب که کسرون را به فتح بدل کرده اند نتیجه مجاز مجرم است که تحقیق بالا آنرا محرم خوانده اند و زبان است و گویا هیچ معنی دوم بر تبدیل مجاز ازینیکه کلف مخفی در لفظ مجرم به از بی نقطه لفظ باشد که کابل هم مثل عنکبوت بر یک جای محرم است چنان قیاس صحیح معلوم می شود و سیویار نمی پسند (اردو) (۱) کثری (اردو) (۲) سنگا برینه - مؤنث (۲) است او را کابل -</p>
<p>تقند بقول برهان و جابگیری و جاب و (الف) تقند و الف بقول برهان مراد رشدیدی بر وزن کند (۱) عنکبوت باشد (ب) تقند و تقند که گذشت و ب (۲) مردم کابل و قبل را نیز گویند صاحب بقولش (۱) مرادش و (۲) آلتی هم که جولاها برهان می فرماید که قند و هم زیادت و او آخر آن را ملک می گویند و (۳) بمعنی تنیدن و معنی اول می آید صاحب سروری بر معنی اول و کشیدن صاحب جامع نسبت الف به برهان قانع و صاحب ناصری گوید که قند و قند و و نسبت ب بکر هر سه معنی بالا اینقدر اضافه قند هر سه مراد یکدیگر یعنی اول (آخاجی) کند که (۴) فاعل آن صاحب رشدیدی هر دو (۵) زبانی و مستی هر دو پایم و تو گوئی را مراد ف یکدیگر یعنی اول و اند (میر معزی الف بیشکی پای قند است و صاحب نوادر زبانی) شود و درینا هست چو سگ سگند و اگر خانه مصدر تنیدن ذکر این کرده مؤلف عرض سازم تا قند و و و هم او ذکر معنی دوم</p>	<p>تقند بقول برهان و جابگیری و جاب و (الف) تقند و الف بقول برهان مراد رشدیدی بر وزن کند (۱) عنکبوت باشد (ب) تقند و تقند که گذشت و ب (۲) مردم کابل و قبل را نیز گویند صاحب بقولش (۱) مرادش و (۲) آلتی هم که جولاها برهان می فرماید که قند و هم زیادت و او آخر آن را ملک می گویند و (۳) بمعنی تنیدن و معنی اول می آید صاحب سروری بر معنی اول و کشیدن صاحب جامع نسبت الف به برهان قانع و صاحب ناصری گوید که قند و قند و و نسبت ب بکر هر سه معنی بالا اینقدر اضافه قند هر سه مراد یکدیگر یعنی اول (آخاجی) کند که (۴) فاعل آن صاحب رشدیدی هر دو (۵) زبانی و مستی هر دو پایم و تو گوئی را مراد ف یکدیگر یعنی اول و اند (میر معزی الف بیشکی پای قند است و صاحب نوادر زبانی) شود و درینا هست چو سگ سگند و اگر خانه مصدر تنیدن ذکر این کرده مؤلف عرض سازم تا قند و و و هم او ذکر معنی دوم</p>

<p>ب هم کرده صاحب سروری نسبت الف بر ذکر معنی اول قناعت نهوده و نسبت ب معنی اول و دوم را آورده صاحب نامری الف را داون و قبول کردن است مؤلف عرض کند که باب معنی اول آورده صاحب فدائی نسبت الف قیاس باشد و دو کی هم قندی (ه) اگر برای عاشقی گوید که با هر دو زبر یکم شد و که عنکبوت است من برای این ولایت تن نهادم بر باد و دل به بستم مؤلف عرض کند که ب اسم فاعل مصدر باقضا (و) (معدری ه) فرق غریب سیاهی تئیدن است معنی چهارم که حقیقی است و الف نازک نهادن تن و مسکین به خشت بالشی میداش و معنی اولش مجاز آن که عنکبوت هم تئید و خاک بستری (و) (ار و و) و گیمون داون آر خود است و معنی دوم ب هم مجاز معنی چهارم بر چسبی -</p>	<p>تن نهادن بر چسبی مصدر اصطلاحی صاحب آصفی و بهار و بجز ذکر این کرده گویند که معنی رضا داون و قبول کردن است مؤلف عرض کند که نسبت الف قیاس باشد و دو کی هم قندی (ه) اگر برای عاشقی نسبت الف قیاس باشد و دو کی هم قندی (ه) اگر برای عاشقی نسبت الف قیاس باشد و دو کی هم قندی (ه) اگر برای عاشقی</p>
<p>که آله مذکور هم کار تئیدن می کند و معنی سوم بیان که و بر همان غلط است که اسم فاعل اصل است و زن زلوا (۱) قوت و توانائی صاحب فدائی می نویسد مصدری می کند و صاحب جامع هم در معنی سوم که (۲) زورمند و (۳) دولت پادشاهی با برهان سکندری خورد و ای بر این محقق اهل و آنچه بازی قوت و قدرت و طاقت و زبان که از قواعد زبان خود کار نمی گیرد (ار و و) سلطنت می نامند مؤلف عرض کند که نیز الف - مکرری - مؤنث - ب (۱) مکرری - مؤنث - و او نسبت بر تن چنانکه هند و است (ار و و) (۲) جولا هون کا ایک آلہ جس سے بنے کا کام (۱) قوت - توانائی - مؤنث (۲) طاقت و لیتے ہیں (۳) ناقابل ترجمہ (۴) بننے والا - (۳) دولت پادشاهی - مؤنث -</p>	<p>شوا بقول برهان و جامع و سروری و مؤید بر وزن زلوا (۱) قوت و توانائی صاحب فدائی می نویسد مصدری می کند و صاحب جامع هم در معنی سوم که (۲) زورمند و (۳) دولت پادشاهی با برهان سکندری خورد و ای بر این محقق اهل و آنچه بازی قوت و قدرت و طاقت و زبان که از قواعد زبان خود کار نمی گیرد (ار و و) سلطنت می نامند مؤلف عرض کند که نیز الف - مکرری - مؤنث - ب (۱) مکرری - مؤنث - و او نسبت بر تن چنانکه هند و است (ار و و) (۲) جولا هون کا ایک آلہ جس سے بنے کا کام (۱) قوت - توانائی - مؤنث (۲) طاقت و لیتے ہیں (۳) ناقابل ترجمہ (۴) بننے والا - (۳) دولت پادشاهی - مؤنث -</p>

شعوب | بقول برهان و انند بفتح اول و ضم ثانی و سکون و او و بای ایجد بلنت رومی نام در
است در کوه های روم که قطره آن را زنج آن گیرند و آن را عبری صنوبر صغیر خوانند چه مانند صنوبر
است لیکن کوچک تر از آن صاحب محیط بر قسم صغیر صنوبر قانع و هر چه بر صنوبر نوشته مؤلف
عرض کند که ناقش بر این کرده ایم اگر چه این لغت فارسی نیست ولیکن فارسیان استعمال
این کنند که لغت خاص زبان خود دارند از اینجا است که اهل لغت پابند فارسی زبان این را
جاء داده اند (ار و و) چھوٹا صنوبر صنوبر کا بیان آری پر گند را ہے۔

شوتاس | بقول برهان و جامع با فوقانی بالف کشیده و بسین بی نقطه زده صاحب علم
و عمل را گویند صاحب ناصری بگو آله برهان ذکر این کرده گوید که در دیگر فرهنگ ها بنیاد قسم
صاحب مؤید این را بذیل لغات فارسی آورده مؤلف عرض کند که تاس بمعنی میل و
خواهش گذشت و تن مقابل هر دو پنجم پس بمعنی ترکیبی این مناسبتی با معنی صاحب علم و عمل
بذار و ما این را اسم جاء فارسی قدیم دانیم و حالا بر زبان معاصرین عجم نسبت (ار و و)
صاحب علم و عمل و ده شخص جو عالم بھی ہو اور عامل بر علم بھی۔

شن و توش | استعمال بهار ذکر این کرده شوخ با این تن و توشی که خدا داده برای بخیر و
از معنی ساکت و صاحب استدلال نگارش شوخ میان من او حامل شوخ (ار و و) تن و توش
عرض کند که بمعنی جسامت و فرہی است و توش بقاعده فارسی اردو میں بھی کہہ سکتے ہیں۔ مذکر
بمعنی تن باشد کہ می آید (عالی خراسانی) شوخ بمعنی جسامت۔ موٹاپن۔ فرہی۔

توبر و بشوکتی مائل شوخ یا آنچه خدا داد بان فائل شودن | مصدر اصطلاحی بقول برهان و جامع و

و رشیدی بر وزن نبودن بمعنی دانستن و صاحب نوادر هم بانفش در معنی خان
 (۲) کشیدن باشد که می آید (ناصر خسرو) آرزو در سراج بزرگ هر دو معنی گوید که
 چگونه بساودگر زیبا کی علم بود که جان و دولت جز به معنی اقول مبدل قیدن یا برعکس آن
 از جمل و فعل بدین تنوید صاحب بحر این را نیز مرادف موقوف عرض کند که در اینجا
 سالم التصریف داند که غیر از ماضی و مستقبل و قدر کافی است که این را مبدل قیدن
 اسم مفعول نیاید و معنی بابرهان اتفاق دارد و اینم که تحتانی بدل شد به و او چنانکه تأمین و تارک
 صاحب مواردین را کامل التصریف داند و نیز صراحت ماخذ قیدن بر تنستن گذشته (۱۰ و ۱۱)
 را به سکون نون و فتح و او مضارع این پذیرد (۱۱) و میگویند به اسکے کل معانی تر تا (۱۲) کفین
 مشهور بقول برهان بر وزن ضرور لفظی است مشترک میان فارسی و عربی و ترکی (۱۱) بمعنی
 محمل مان بختن صاحب ناصری می فرماید که محل طبع نان است و آن خم مانندی است که بنا به
 این حلقه را تنوره گفته اند خان آرزو در سراج بزرگ این گوید که مرادف تنوره بهینه معانی که
 می آید و می فرماید که امام سیوطی در مذهب از این درید و جوابی نقل کرده که این لفظ فارسی
 است و از جمله لغات عجمی است که در کلام الله واقع شده پس اغلب که به تشدید معرب باشد
 و به تحقیق فارسی و (۲) قسمی از سلاح مانند جوشن که هنگام جنگ به پوشند و (۳) بمعنی حلقه زدن
 لشکر و غیره نیز که آن را جر که و کرنگ خوانند هم او در چراغ هدایت می فرماید که (۴) حوضی که کاغذ
 گران مایه را در آن به آب حل کرده کاغذ سازند (و حیدر) از آب تنوید است کارش رواه
 از این آب می گزد و این آسیا و زانفش بود آب دائم بچکان می نندید است کس

در ستور آب و نان یک چهارم مذکر معنی اول و چهارم گوید که معنی اول سرد و خسرده و گرسنه نان
 گرم از صفات و شکم از تشبیهات اوست و بالفاظ تافن مستعمل مؤلف عرض کند که در معرب
 بودن این شکلی نیست صاحب محیط المیط این را در عربی زبان مرکب از تن و نور نوشته و تن
 بمعنی دغان آورده که لغت عرب نیست و صاحب سوار التبیل که محقق معربات است این را قائم
 کرده می فرماید که فارسی قدیم تنور را بواسطه سریانی یا عبرانی است و از دو کلمه تن که بمعنی دود است
 و کلمه نور که بمعنی آتش و مرکب باشد می فرماید که بعضی عربی دانند بمعنی محل نان بختن مؤلف
 می کند که فارسیان این را از تن و نور مرکب کرده اند که تن بمعنی خود است یعنی جسم و نور بمعنی حقیقی نور
 یک لون از دو لون مجتمعه حذف شد پس معنی ترکیبی این چیزی است نور در تن دارد و کایه از تن
 پختن نان که آتش در آن روشن می باشد عربان این را بر سبیل تعریب به تشدید لون خوانده اند
 معنی اول حقیقی است و بمعنی دوم مخفف تنوره دانیم که می آید و معنی سوم مجاز باشد که حلقه لشکر است
 و معنی چهارم بیان فرموده خان آرزوینی بر کلام وحید است و وحید در کلام خود از تنور آگ گرفته
 که فی زمانه آن را انجن گویند و آب در وجودش و بخار آب پیدا شود و از قوت این بخار کارها
 می گیرند و آب را هم می رانند پس فارسیان این آله را تنور آب گویند که در آن آب می جوشد
 ازین تعریف تنور بمعنی چهارم حوض کاغذگران نیست بلکه انجن است و بس (ار و و) (۱) تنور
 مذکر و دیگر آتشدان (۲) اسلحه بی جوشن کی ایک قسم دیکھو تنوره - مذکر (۳) لشکر کا حلقه مذکر
 (۴) وہ انجن جس میں پانی گرم ہوتا ہے اور جس کی حرارت سے کام لیا جاتا ہے - مذکر -
 تنور از نان خود گرم داشتن مصدر اصطلاحی - بقول بھوبی نیازی روزگار بھوبی

مؤلف عرض کند که معنی بالا موافق قیاس است لیکن استعمال این از نظر ناگزیر است
 مشتاق مسند استعمال می باشیم معاصرین مجربان
 ندارند (ار دو) بے فکری سے زمانہ بسر کرنا کسی باوجود قدرت کاری خوب نمی کنند و بدو
 تنور بدین اصطلاح بقول بحر باضافت وی بخود یا بدیگران نمی دهد می گویند آغای تنور
 همان که در عرف آن را کوپه گویند بهار ناگرم است مان توان بست یعنی حالا اقله
 همنزانش و صاحب اند نقل نگار هر دو و خوب و قدرت داری و ترقا و حاصل است کار
 عرض کند که سبحان الله چه خوش تعریف است خود یا دیگران را درست توانی کرد دنیا بدین معنی
 چرانی فرماید که این کنایه باشد از معده (ار دو) را از دست دهی (ار دو) دکن میں کہتے
 معده دیکھو اشکنہ -
 تنور تافتن استعمال صاحب آصفی ذکر ہے تو بناو -
 این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند تنور خانه اصطلاح بقول برهان و جامع
 که روشن شدن تنور است (سعدی ۵) ورشیدی و بهار و بحر مطبخ را گویند خان از تو
 تنور شکم دمدم تافتن و مصیبت بود روز گوید که این مجاز است که مشهور است مؤلف
 نایافتن (ار دو) تنور روشن ہونا تنور عرض کند کہ نہ خیر حقیقی است و خواجہ تاش مانی
 میں آگ رہنا تنور سلگنا -
 تنور ناگرم است مان توان مثل

خاضع بخت و نیز پس مبلغ را تنور خانه گفتن چنان
 نباشد بلکه معنی حقیقی است (ار ۹۰) باور چنانچه
 تنور گر (اصطلاح بهار بکر این از معنی
 ساکت صاحب اند همزانش مؤلف عرض
 کند که کاریگری که تنور درست می کند آن را
 فارسیان بقاعده خود تنور گر گویند از قبیل زگر
 (سینی ۵) مبه تنور گر از بهر خود چنانم سوخت
 که آتش غم او مغز استخوانم سوخت (ار ۹۰)
 بود لوهار جو تنور بنا تا به بزرگ
 تنور (بقول برهان نفیج رابع ۱) اسلامی
 باشد مانند جوشن لیکن غلبه های تنوره در از تر
 از غلبه های جوشن باشد و عینه آهن جوشن را گویند
 و (۲۰) حلقه زدن مردم هم و (۳) پوستی باشد
 که قلندران مانند لنگی بر میان بندند و (۴)
 گوئی که در پهلوی آسیا سازند تا آب از سوراخ
 آن بر پته های چرخ آسیا خورده و آسیا بگردش
 در آید و (۵) بمعنی چرخ زدن و گرد گشتن هم
 صاحب جهانگیری می فرماید که (۶) بمعنی تنور هم
 (نظامی ۱) تنوره زلفیدن آفتاب و
 بسوزندگی چون تنوری بتاب و (حکیم اسمعیلی
 تنوره بلبیان بر سر تنوره صدای سفید مهربان
 و ره قلندر زد و (حکیم نانی ۱) چون تنوره
 آن طارم و همه آهن دمان و آتش دم و صفا
 جامع ذکر بر شش معنی بالا کرده صاحب با صراحت
 بذیل تنور این را هم آورده معنی دوم را ترک کرده
 و غالباً آن را داخل معنی پنجم خیال کرده صاحب
 رشیدی ذکر نموده معانی بالا آورده صاحب سرور
 معنی پنجم را ترک کرده و مقصودش همین باشد که
 داخل معنی دوم است خان آرزو در سراج
 بهار می فرماید که (۷) اگر و یاد و (۸)
 نقاره که روز جنگ نوازند و ذکر معنی اول
 و سوم و چهارم هم کرده مؤلف عرض کند که

ماہمین را اصل دانیسم واسم جامد فارسی زبان بود که آب در آن جمع شد و بر پتہ آسیا کہ از
 و تنور مختلف این است بحدف ہای ہلوز یعنی چوب می باشد می زند و آسیا را بگردش می آرد
 ہفتم و ہشتم بیان کردہ بہار را بدون سند (نور الدین طہوری) از حساست برای
 استعمال تسلیم نمی کنیم مخفی نہاد کہ صاحب بحر بذیل دانہ مدہ و آسیا گشتہ بر تنورہ خون و صاحب
 تنورہ آسیا این ہمہ حوضی نوشتہ کہ کاغذ گرانی بحر مذکور معنی و سند بالا گوید کہ تنورہ مطلق
 مایہ کاغذ را در آن حل کردہ کاغذ سازند مایہ است محل جمع آمدن آب باشد و آنکہ بعضی اعراض
 کہ این معنی بوسیہ معنی تنور پیدا کردہ خان آرد کہ تنورہ آسیا یعنی چیزی کہ در تہ آسیا سازند تا
 کہ حقیقتش ہمدرا بیان کردہ ایم (۱۰۹) آرد و در آن ریزد و نوشتہ اند خلاف اہل لغت
 (۱) مثل جوشن کے ایک آہنی لباس مذکر (۲) و مجاورہ دانان ایران است خان آرد و در
 انسانوں کا گھیرا مذکر (۳) ایک قسم کا پوست چراغ ہدایت همان معنی بیان کردہ است کہ
 جس کو قلندر بجائے لنگ استعمال کرتے ہیں صاحب بحر تردیدش کردہ و وارستہ ہم صاحب
 (۴) ایک حوض جو بن چکی کے قریب ہوتا ہے بحر اتفاق دارد و مولف عرض کند کہ با اتفاق
 جس کا پانی بن چکی کو چلاتا ہے مذکر (۵) چکر و ایم با صاحب بحر و وارستہ کہ تنورہ آسیا
 مذکر (۶) تنور مذکر (۷) بگولا مذکر (۸) لقارہ زہار برای محافظت آرد و نہا شد (۱۰۰)
 تنورہ آسیا اصطلاح بقول بہار برج پن چکی کا وہ حوض جس کے پانی سے چکی چاتی ہے
 بلندی کہ از آہک و سنگ سازند و سرش جو مقام آسیا سے بلندی پر ہوتا ہے مذکر
 دراز باشد و مشرف بر آب بود و تہ آن منقذ تنورہ زردن مصدر اصطلاحی بقول بحر

(۱) بمعنی هوا اگر فتن دیو بود می فرماید که این اسطلاح
از ترجمه چهار تجارت معلوم شد و صفایابی می گفت
که آواز خیش شومی است که دیو در وقت هوا گرفتگی
پیدا کند بهار گوید که (۲) بمعنی چرخ زدن و
گشتن و حلقه بستن است چنانکه گردباد
دوم قانع و ارسته مشتق التلظ با صاحب بحر و
بهار مؤلف عرض کند که معنی اول لغو و فضول
و پیداکرده محققیتی که بر معنی سنا و اول غور کرده اند
تنوره زدن بمعنی دوم است و پس (امده ۹)
چکر بهرنا حلقه باند بهنا -

(الف) تنویر بر بیان و جامع الف با و مجهول بر وزن تنویر یعنی چاک و شکاف باشد
(ب) تنویر صاحب ناصری الف وب هر دو را مرادف یکدیگر یعنی چاک و شکاف گفته
(خاقانی) بر تن ز سر شک جامه عیدی میوز تا تم دوست دل تنویر ده خاقانی صبح خیز
هر شامی بود بستاند خبر بخون دل روزه می فرماید که ازین پسند استعمال این بد نشدیدی کشاید
صاحبان بریان و رشیدی برخلاف ناصری در الف وب فرق کرده اند یعنی الف یعنی چاک
و شکاف وب یعنی شرکافه و چاک زده خان آرزو در سراج بر الف قلغ و ذیل آن ذکر
ب کرده یا بر بیان شفق مؤلف عرض کند که قیاس هم چنین می خواهد که الف اسم جامد

فارسی زبان است یعنیش وب باضافه های هوزد و آخزش که افاده معنی مفعولی کند یعنی چاک زده صاحب جهانگیری هم بذیل ب ذکر الف کرده فرق معنی هر دو ظاهر می کند یعنی مباد که در نقل سند اکثر تحقیقین تحریف کرده اند ما این قطعه خاقانی را چنین یافتیم (و هوندا) برتن زهر جانم عیدی بود و راتم دوست دل تنوزه و خاقانی صبح خیز هر شام و بکشا از خون قلب روزه و اندرین صورت ضرورت تشدید هم یافته نمی شود (ار ۹۹) الف چاک شکاف -
نکته ب چاک زده شکاف یافته -

<p>تومند اصطلاح بقول برهان و بحر بیع اول و تومند معنی صاحب اما آنچه در برهان معنی شایع و صمیم و سکون نون و وال ابجد توانا و تندرست و تن پرور و خرم نوشتن غالباً درست نیست و بلند و بالا و عریض و صاحب قوت و فربه را گویند استعمال گواه کافی است و می فرماید که نتوانجا و شاد و خرم و ازنده تن را نیز گفته اند که تن پرور یعنی تن است یعنی بدن بلکه همان تن است باشد صاحب جهانگیری گوید که مرادف تناور است که و او دران زیاده کرده اند و این محض در که مرقوم شد (نظامی ۵) تومند را قدر چند ترکیب کرده اند زیاده گفتند و پس و لطیف این لفظ بود و که در خانه کالبد جان بود و صاحبان و تومند است که معنی بار و آورنده و اینکه تنورا سروری و ناصری و جامع هم ذکر این کرده اند معنی قوت گفته اند سندان در نسخه معتبره دیده و صاحب فدائی گوید که کسی که دارای پایان و تندرست پس می تواند که بجای صاحب قوت را گفته و نیز و باشد در همه چیز بوته و در شهنشاهی بخا باشند و معنی توانائی تیرا است بیای تمنائی نه آرزو در سراج گوید که تومعنی قوت است به نون پس تیرا به تصحیف توم خوانده باشند</p>	<p>تومند اصطلاح بقول برهان و بحر بیع اول و تومند معنی صاحب اما آنچه در برهان معنی شایع و صمیم و سکون نون و وال ابجد توانا و تندرست و تن پرور و خرم نوشتن غالباً درست نیست و بلند و بالا و عریض و صاحب قوت و فربه را گویند استعمال گواه کافی است و می فرماید که نتوانجا و شاد و خرم و ازنده تن را نیز گفته اند که تن پرور یعنی تن است یعنی بدن بلکه همان تن است باشد صاحب جهانگیری گوید که مرادف تناور است که و او دران زیاده کرده اند و این محض در که مرقوم شد (نظامی ۵) تومند را قدر چند ترکیب کرده اند زیاده گفتند و پس و لطیف این لفظ بود و که در خانه کالبد جان بود و صاحبان و تومند است که معنی بار و آورنده و اینکه تنورا سروری و ناصری و جامع هم ذکر این کرده اند معنی قوت گفته اند سندان در نسخه معتبره دیده و صاحب فدائی گوید که کسی که دارای پایان و تندرست پس می تواند که بجای صاحب قوت را گفته و نیز و باشد در همه چیز بوته و در شهنشاهی بخا باشند و معنی توانائی تیرا است بیای تمنائی نه آرزو در سراج گوید که تومعنی قوت است به نون پس تیرا به تصحیف توم خوانده باشند</p>
--	--

<p>و دیگر نظیرین لفظ خود و منداست یعنی حال (ار دو) (۱) تنومندی بقاعده فارسی - چنانکه در سرور می آورده و سندش هم پیش کرده موثایا کو که سکتی من - موث (۲) قوت - مؤلف عرض کند که درست می فرماید اتفاقا طاعت - موث -</p>	<p>و اگریم با او که معنی فعلی این صاحب تن و نوش تنومندی داوون استعمال عطا کردن فریبی است و فریب و مجازا یعنی قوت مند و محققین قوت و طاعت دادن مؤلف عرض کند که موافق قیاس این زبان باشد و محرم را در معنی این نوشته اند است (طامی) بکشتن توای تنومندیم آمده تساج بر زبان می نماید که نوشت (ار دو) تنو را آنچه کستم بر و ندیم (ار دو) تنومندی عطا بقول اصغیه فارسی به زور زور آور قوی کرنا قوت اور طاعت دینا -</p>
<p>مؤثا - تازه - قوی جثه - ساند - سینه زور تاسا - تنومندی استعمال یعنی (۱) تنو توشی و عرض کند که شاخص یعنی حیران باشد و معلوم میشود که در فریبی است و مجازا (۲) یعنی قوت و طاعت ترکیب لفظ تن داخل است و می بضم کلمه است که مخفی است مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد و حیرت گویند و در هند زنان بر زبان دارند پس استعمال یای مصدری بر تنومند زیاده کرده اند این بجا ترکیب با فتح و ضم و او باشد و لیکن بقول (طهمیری) بی ستون را بنگر چون تنومند عجم مکر و او مستعمل و حالا در محاوره غیر مستعمل حشو و بیکیل بازوی خارا شکنی ساخته اند (ار دو) حیران - حیرت زده -</p>	<p>مؤثا - تازه - قوی جثه - ساند - سینه زور تاسا - تنومندی استعمال یعنی (۱) تنو توشی و عرض کند که شاخص یعنی حیران باشد و معلوم میشود که در فریبی است و مجازا (۲) یعنی قوت و طاعت ترکیب لفظ تن داخل است و می بضم کلمه است که مخفی است مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد و حیرت گویند و در هند زنان بر زبان دارند پس استعمال یای مصدری بر تنومند زیاده کرده اند این بجا ترکیب با فتح و ضم و او باشد و لیکن بقول (طهمیری) بی ستون را بنگر چون تنومند عجم مکر و او مستعمل و حالا در محاوره غیر مستعمل حشو و بیکیل بازوی خارا شکنی ساخته اند (ار دو) حیران - حیرت زده -</p>
<p>تنو توشی استعمال یعنی (۱) تنو توشی و عرض کند که شاخص یعنی حیران باشد و معلوم میشود که در فریبی است و مجازا (۲) یعنی قوت و طاعت ترکیب لفظ تن داخل است و می بضم کلمه است که مخفی است مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد و حیرت گویند و در هند زنان بر زبان دارند پس استعمال یای مصدری بر تنومند زیاده کرده اند این بجا ترکیب با فتح و ضم و او باشد و لیکن بقول (طهمیری) بی ستون را بنگر چون تنومند عجم مکر و او مستعمل و حالا در محاوره غیر مستعمل حشو و بیکیل بازوی خارا شکنی ساخته اند (ار دو) حیران - حیرت زده -</p>	<p>مؤثا - تازه - قوی جثه - ساند - سینه زور تاسا - تنومندی استعمال یعنی (۱) تنو توشی و عرض کند که شاخص یعنی حیران باشد و معلوم میشود که در فریبی است و مجازا (۲) یعنی قوت و طاعت ترکیب لفظ تن داخل است و می بضم کلمه است که مخفی است مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد و حیرت گویند و در هند زنان بر زبان دارند پس استعمال یای مصدری بر تنومند زیاده کرده اند این بجا ترکیب با فتح و ضم و او باشد و لیکن بقول (طهمیری) بی ستون را بنگر چون تنومند عجم مکر و او مستعمل و حالا در محاوره غیر مستعمل حشو و بیکیل بازوی خارا شکنی ساخته اند (ار دو) حیران - حیرت زده -</p>
<p>تنو توشی استعمال یعنی (۱) تنو توشی و عرض کند که شاخص یعنی حیران باشد و معلوم میشود که در فریبی است و مجازا (۲) یعنی قوت و طاعت ترکیب لفظ تن داخل است و می بضم کلمه است که مخفی است مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد و حیرت گویند و در هند زنان بر زبان دارند پس استعمال یای مصدری بر تنومند زیاده کرده اند این بجا ترکیب با فتح و ضم و او باشد و لیکن بقول (طهمیری) بی ستون را بنگر چون تنومند عجم مکر و او مستعمل و حالا در محاوره غیر مستعمل حشو و بیکیل بازوی خارا شکنی ساخته اند (ار دو) حیران - حیرت زده -</p>	<p>مؤثا - تازه - قوی جثه - ساند - سینه زور تاسا - تنومندی استعمال یعنی (۱) تنو توشی و عرض کند که شاخص یعنی حیران باشد و معلوم میشود که در فریبی است و مجازا (۲) یعنی قوت و طاعت ترکیب لفظ تن داخل است و می بضم کلمه است که مخفی است مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد و حیرت گویند و در هند زنان بر زبان دارند پس استعمال یای مصدری بر تنومند زیاده کرده اند این بجا ترکیب با فتح و ضم و او باشد و لیکن بقول (طهمیری) بی ستون را بنگر چون تنومند عجم مکر و او مستعمل و حالا در محاوره غیر مستعمل حشو و بیکیل بازوی خارا شکنی ساخته اند (ار دو) حیران - حیرت زده -</p>

زبان دانیم و اعراب این هم متحقق نشد معاصرین عجم ازین لغت بی خبر اند همین لغت بدون
 سین هله هم می آید و تکمیل بحث این هم در اینجا کنیم (ار ۱۰۰) بزرگی نوشت -
 تنوید بقول اصحات برهان یعنی تنوید مؤلف عرض کند که در بعض نسخ قلمی تنوید همین لغت
 را عوض تنوید آورده و در بعض نسخ تنوید بدون سین هله بجای ما همین است لغت قدیم
 که تصحیف کتابت در بعض نسخ مؤید این را زیادت سین هله قائم کرد و لغت عربی با ترکیب
 فارسی قدیم می نماید (ار ۱۰۰) بزرگی نوشت -

تنوید بقول برهان و جامع لغت اول و ثانی (۱) (منوچهری ۱۵) خسرو تنه ملکیت او چون و	تن و ترکیب و تنه را گویند و (۲۶) تنه و ملکیت چو قران او چون معنی قرانست و
هم و (۳) یعنی قبول و رضا چه تنه شدن یعنی (نظامی ۱۵) چند پری چون کس از بهر قوت و	قبول کردن و راضی شدن می آید صاحبان در دهن این تنه و ملکیت و (سیف استغری ۱۵)
سروری و ناصری و جهانگیری بر معنی اول و دوم برگزیده و خنق سورچه با خرم او و و تنه و ملکیت	قانع و ارسته بر معنی سوم قناعت کرده صاحبان حسن بر آید و حصین و (نقشه جلالای طباطبائی)
قدائی بزرگ معنی اول گویند که (۴) تنه و رخت آن غلامی را که بخت روزگار و تنه مادر زاده است	بخش و رخت را گویند که میان کنده و شاخار پنجه و تنه کرده دستش را بر پشت بسته پیش شما
باش چنانکه از درخت آنچه در زمین است بخرید و فرستاد و خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول	های باریک کنده می نامندش و آنچه بیرون است و دوم و چهارم نسبت معنی سوم غیر باید که در عرف
آجائی که هستی از آن بر نیامده تنه اش می گویند حال یعنی راضی و قبول کننده لیکن اکثر استعمال	

<p>در شایه بازی است - بهار بر معنی سوم قناعت بود و ایستاد گوید که (۳) بمعنی خالی هم آمده (ساگک فرموده مؤلف عرض کند که بمعنی اول اسم چنانست) و درون کلمه تنها بیا و او ساگک و نیز اگر گویند فارسی زبان و بمعنی دوم مخفف قنیده بخندند سخن باب خوش زخم و بهار گوید که بمعنی سوم مجاز استخوانی و دال بمعنی سوم مخفف تن داده - فارسیان است مؤلف عرض کند که بمعنی اول اسم چنانست را بزیادت های تیز بر آخرش که افاده معنی لغتوی فارسی زبان باشد و بمعنی دوم جمع تن و بمعنی سوم کتبی یعنی راضی و قبول و رضا استعمال کرده باشند مجاز بمعنی اول (ار و و) (۱) تنها مجرور (۲) کی و در معنی چهارم های نسبت است بر لغت تن که شوق کسی بدن تن کی جمع (۳) خالی -</p>	<p>به تن - حصه پائین درخت را گفته اند که زیر شاخها است استعمال - صاحب آصفی ذکر این و یا لای پنج باشد و آنچه تنه بمعنی اول است های کرده انفعی ساکت و سندی پیش نگبرده حواله آخره را دران زائد دانیم (ار و و) (۱) و بگو بهار و به مؤلف عرض کند که صبی ندارد که بر تن (۲) و بگو قنیده (۳) راضی اور رضا بمعنی زبان معاصرین عجم است (ار و و) تنها آنا - رضامندی - مؤث (۴) تند و بگو بزرگه کیلے آنا -</p>
<p>تیسرے معنی - تنها بودن استعمال بمعنی مجرد بودن است</p>	<p>تنها بقول بهمان و ناصری (۱) معروف است که از مفرد بودن مراد باشد و (۲) بمعنی اجسام نیز (سه شکر لوری) عبارت نمکین تر از شور تحببت چه تن بمعنی جسم است (ملا علی لوری او) فرمودند اگر تنها می بودی چنین بودی چون شکر ز تنها اگر کسی تنها نشیند و نشیند با خدا پر جانند داری می توان ساخت کسی چه سازد</p>

(ارو) شہارہنا اکیلارہنا کہ بجائش می آید و مرادف رفیق است (ارو)

تہا پیش قاضی روی راضی آئی شہنا جانا۔ اکیدا جانا۔

صاحبان مخزنۃ الاشغال و انشال فارسی و محبوب الاشغال شماره و اصطلاح بقول فدائی میر که با همرا

ذکر این کرده از منی و محل استعمال ساکت و خلوت کسی راه نه پیماید و تنها راه رود و از منی

عرض کند که فارسیان این مثل را بختی کسی زرتند که مردم کناره گزند (و لیس) باش خون افتا

تقصیف استغاثه آن بغیاب مقابل می شود و متوجه

است که چون متقابل تو مش قاضی نیست یعنی ^{علی} عرض کند که اسم فاعل ترکیم است (ارو)

اس فیصلہ قاضی کو تو ماشد (اردو) اس

نارہسی مثل کا استعمال دکن میں ہے جس کا مطلب میں جوتناہا تھے۔

ہم کہ قاضی کے ماسر صرف ایک فو تو کر کے بل شہنا شکستہ استحقاق معنی شکستہ در

تھنا اور موافقت رکھنے کو قہر سے

شماره ۱۰۰۰ - استعمال صاحب آصف زکریا (طوبہ زکریا) مسجد و حرم عتیقہ زکریا

دوہ ازمنہ سکت مؤلف عرض کند کہ کسی شکفتہ بہ لالہ زار است جگہ و اغلہ تنہا

خود را از دست فتنه و محزونان از رخ در فتنه (نگاه کن به ۱۰۰) و در تنه شگ

سید (۵۰) اود مریض بود ایست
تشیان از راه استقامت آید و

سعدی (دینہ سعدی) و دوس ہزار
سہ ماہی (سعدی) صاحب اصلی و
تاریخ (سعدی) و دوس ہزار

ما به پیداری که بهیامی روی بخشعی بسیار له این کرده از معنی سبک است

ذوق در بار عام چندان نیست، بزم خاص کسی تباہات بہتر از است کہ تعمیم را گیریم (اردو) ہم
کہ تنہا ماند (اردو) خالی رہنا جیسے آج کی کاہش غم کی وجہ سے یونٹ عذاب کا
مجلس بالکل خالی ہے۔ شکستہ مذکر۔

تنہائی [بقول فدائی (۱) تنہا و بیکس ماند] تہ نشدن استعمال بقول برہان کہ بذیل
است و (۲) بار و اون پادشاہان و بزرگان تہ نوشتہ و بقول بجریم یعنی قبول کردن و راضی
کسی را بی انبار و گیری می فرماید کہ این روز با شدن باشد مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس
خلوت می گویند مؤلف عرض کند کہ تنہا ہے است و لیکن بر زبان معاصرین عجم مستعمل نیست
قرید علیہ تنہاست کہ گذشت و زیادت یا محاورہ قدیم باشد (اردو) قبول کرنا۔ راجع
مصدق تنہائی بمعنی تحقیق بی کسی و تجربہ است ہونا۔ ماننا۔

و بمعنی دوم مجاز آن کہ خلوت را تنہائی کہفینہ تنی بقول برہان بروزن غنی بمعنی جسمانی تنہا
(اردو) تنہائی (۱) و کیفو باخویش (۲) خلوت نامری گوید کہ بمعنی منسوب بہ تن است چنانکہ
تہ خواری اصطلاح بقول بحر و اندکاش تنائی بمعنی جسمانی گذشت۔ خان آرزو در
تن کردن اند باعث غم و اندوہ و شکنجہ و خدا سراج گوید خود این بمعنی جسمانی است و طیان
ظہوری۔ در تعریف باغ نورس پور گوید کہ جمع این مؤلف عرض کند کہ حقیقت تنیان
باز از تنومند می اشجار خزان در تہ خواری بجایش می آید و این موافق قیاس است۔
و از برومنی شاخ بار بہار و بر خور و ای (اردو) جسمانی منسوب بہ جسم بقاعدہ فارسی
مؤلف عرض کند کہ استعمال این تخصیص اس کا استعمال ہو سکتا ہے جمیع (جسمانی قوت)

<p>تثانی بقول برهان شمع اول ذکر ثانی و که معروف و می طراز که در جهانگیری بمعنی شام</p>	<p>تثانی بالف کشیده و بنون زده بمعنی جهانیا شدن نیز آورده لیکن تن زدن مشهور است</p>
<p>باشد صاحب ناصری بصراحت معنی اول گوید که و در رشیدی تن زدن بجای بمعنی خاموشی است</p>	<p>(۲) اولادی که از یک پدر و یک مادر باشند صاحب فدائی می فرماید که لغته بافی تند است</p>
<p>سوء کف عرض کند که موافق قیاس باشد و اگر و اگر و خود برای شکار گرس و (۳) بالبدن</p>	<p>معنی دوم اصطلاحی را باعتبار صاحب ناصری کریم ابریشم در پیله و ذکر معنی دوم و سوم هم</p>
<p>تسلیم کنیم که محقق زبان خود است (اورد و) فرموده صاحب بحر می فرماید که (۵) بمعنی کنایه</p>	<p>(۱) جهانی کی جمع (۲) و اولاد جو ایک باب چون کشیدن تا عنکبوت و صراحت معنی اول</p>
<p>او را یک مان سه بوجو محاوره میں حقیقی کند که بافتن است به تقیم (۶) پیدا کردن</p>	<p>این عملاتی کا مقابل میوشت</p>
<p>و (۷) اگر و اگر و چیزی گردیدن و (۸) توجیه</p>	<p>تثین بقول برهان بر وزن رسیدن (۱) والتفات نمودن و ذکر معنی دوم و سوم هم کند</p>
<p>معروف است و (۲) بمعنی خاموش بودن (کامل التصریف) گوید که مضارع این تنید باشد</p>	<p>و (۳) فریب دادن صاحب جامع بکر هر سه صاحب موارده معنی اول و دوم و سوم و هشتم</p>
<p>معنی صراحت معنی اول کند که بافتن عنکبوت تا و هشتم را نوشته (منه) عشق او عنکبوت</p>	<p>خود راست صاحب ناصری بر معنی دوم و سوم را ماند که تنید است تنه کرد و دلم و صاحب</p>
<p>قاعبت فرموده و طریقیاتش معنی دوم را هم نوادر این را مرادف تثین و تنودن دانند که</p>	<p>در شک می اندازد خان آرزو در سراج می فرماید بجایش گذشت (محسن تاثیر) نظاره می</p>

<p>لعلت با بگین نہ تند پو گس کہ شہد چنین نیت بر چنین نہ تند پو را شکلی تو نگہ پای در خدا وانی پو بہر و ماہ نہ بہید بجز عین نہ تند پو ز آفتاب کجا بالہ می توان دیدن پو بعارضی لو اگر خطا غیرین نہ تند پو بجلق و دلق اگر بہت دسترس تاثیر پو کریم پس ہر و رہ آن و این نہ تند پو مؤلف عرض کہ ہندی اٹیا گویند صاحب اتہ نقل نگاہ غیا کند کہ صراحت ماخذ این ترست کہ وہ ایم معنی و غیات ہم نمربان صاحب بحر مؤلف عرض اقول و چہارم اصلی است و دیگر معانی می آید کہ وہ ای برین محققین کہ در تخریف این لغت از (اردو) (۱) مکری کا جالانتا (۲) خاموش صراحت کافی کار گرفتند و بیان کردند کہ اٹیا ہونا (۳) فریب دینا (۴) پھولنا (۵) کھینچنا (۶) پیدا کرنا (۷) کسی چیز کے اطراف پھرنا (۸) سطح ہم ساکت و از سکوت آصفیہ معلوم می شود کہ در اردو استعمال لغت اٹیا نیست کہ بالف توجہ اور التفات کرنا۔ تنقید ہ بقول برہان بروزن رسیدہ (۱) معنی و تہای ہندی و تہائی و الف باشد و معاصرین خاموش گردیدہ و معروف صاحب ناصری کہ عجم ہم ازین لغت فارسی بی خبر اند بمعنی اصطلاح این با مصدقین کہ وہ مؤلف عرض کند الا انیکہ بمعنی حقیقی درست دانند معنی چیزی کہ کہ اسم مفعول مصدر تنقید است بر جملہ معانی از ریمان تنقیدہ است البتہ در دکن اٹالا مفعولیش شامل ضرورت بیان نبود و ہر چہ قابل بہ الف و تہای ہندی و الف دیگر و لام و الف</p>	<p>لعلت با بگین نہ تند پو گس کہ شہد چنین نیت بر چنین نہ تند پو را شکلی تو نگہ پای در خدا وانی پو بہر و ماہ نہ بہید بجز عین نہ تند پو ز آفتاب کجا بالہ می توان دیدن پو بعارضی لو اگر خطا غیرین نہ تند پو بجلق و دلق اگر بہت دسترس تاثیر پو کریم پس ہر و رہ آن و این نہ تند پو مؤلف عرض کہ ہندی اٹیا گویند صاحب اتہ نقل نگاہ غیا کند کہ صراحت ماخذ این ترست کہ وہ ایم معنی و غیات ہم نمربان صاحب بحر مؤلف عرض اقول و چہارم اصلی است و دیگر معانی می آید کہ وہ ای برین محققین کہ در تخریف این لغت از (اردو) (۱) مکری کا جالانتا (۲) خاموش صراحت کافی کار گرفتند و بیان کردند کہ اٹیا ہونا (۳) فریب دینا (۴) پھولنا (۵) کھینچنا (۶) پیدا کرنا (۷) کسی چیز کے اطراف پھرنا (۸) سطح ہم ساکت و از سکوت آصفیہ معلوم می شود کہ در اردو استعمال لغت اٹیا نیست کہ بالف توجہ اور التفات کرنا۔ تنقید ہ بقول برہان بروزن رسیدہ (۱) معنی و تہای ہندی و تہائی و الف باشد و معاصرین خاموش گردیدہ و معروف صاحب ناصری کہ عجم ہم ازین لغت فارسی بی خبر اند بمعنی اصطلاح این با مصدقین کہ وہ مؤلف عرض کند الا انیکہ بمعنی حقیقی درست دانند معنی چیزی کہ کہ اسم مفعول مصدر تنقید است بر جملہ معانی از ریمان تنقیدہ است البتہ در دکن اٹالا مفعولیش شامل ضرورت بیان نبود و ہر چہ قابل بہ الف و تہای ہندی و الف دیگر و لام و الف</p>
---	---

سوم مقامی را گویند که در خانه بر بندگی ازین دران کیسه های افتد و در انگلیسی زبان آن را درست کنند و سامان بی کار و غیر مستعمل بران بیت گویند و خیال ما همین است که محققین بالا نهند که من و جبر با تنیده ریسمان مناسبت دارد و ترجمه لفظ هندی انشا را اثبات نقل کرده اند و همین ولیکن هرگاه فارسیان تنیده ریسمان را بمعنی تعریف آخر الذکر قرن قیاس است (اردو) خاص بر زبان نذرند و محققین اهل زبان و انشا بقول خیث بر (تنیده ریسمان) هندی حس زبان دان و رای بجز دانند و خیث ازین کی تعریف مزید نهوسکی او را ملا دکن مین ساکت اند و صراحت فرید بیرون از حیطه امکان اس رستی کی جال کا نام ہے جس کو گھر کے ماست و البتہ اعلم بحقیقه الحال اگر ترجمه هندی ایک کونے میں بندی پر قائم کرتے ہیں جس کا این را انساب الف و نون و تاء هندی و الف غیر مستعمل سامان مخوف کرتے ہیں صاحب آصفیہ نے آلا پر صحیح و انیم البتہ در هندی زبان بازی را گویند اسباب خانه اثاث البیت لکھا ہے ذکر اور بلحاظ لغت بر سر تختی کنند کہ در چار گوشه آن کیسه های شک آفرینیت ایک بازی کا انگریزی نام ہے از ریسمان تنیده می باشد و گوی عاجی در بازی این جو نیز بر کھیلنے میں - مؤنت -

تفسیر بقول بهمان و جامع و رشیدی و ناصری و اتند بازی ہوز بروزن بلیمچہ بمعنی طرف و دامن چنانکہ گویند تئیزہ کوہ کہ از ان دامن کوہ مراد باشد (منظامی ص) شاه بہرام زمین قرار گشت و سوی شہر آمد از تئیزہ دشت پادشاں آرزو در سراج این را آورده مؤلف عرض کنند کہ انهم جامد فارسی زبان است و بس و حالابر زبان معاصرین عجم نیست (اردو) طرف - دامن - مذکر -

تینین فلک اصطلاح بقول برهان و جامع و انذ و غیاث و مؤید اشاره بعقد راس و ذنب که محل تقاطع فلک حامل قمر باشد. یا مائل و مجرّه نیز گویند که گاه کشان است صاحب رشیدی بر راس و ذنب قانع بهار گوید که (۱) عقد راس و ذنب و (۲) که کشان یغان آرزو بر معنی اول قانع مؤلف عرض کند که صراحت کامل معنی اول بر اثر در کرده ایم و تعریف گاه کشان بجایش می آید و این مرکب از لغت تینین و فلک است. مرکب اضافی است و تینین بقول منتخب التخیله در آسمان از تقاطع منطقه فلک جوزهر و مائل بصورت مار بزرگ باشد که یک طرفش را راس گویند و طرف دیگر را ذنب (ارو) (۱) و دیگر اثر در که پیله معنی (۲) و دیگر گاه کشان بمرکز

فوقانی باواو

تو بقول برهان و جامع بفتح اول و سکون ثانی (۱) یعنی تاب است که تابش آفتاب و اشراق آن باشد و (۲) جای این گویند در صحرای آب در آن استاده بود و بعربی غدیر خوانند و بضم اول و ثانی مجهول معنی (۳) پرده و تهنه و لای چنانکه گویند تو بر تو یعنی پرده در پرده و لای بر لای و تهنه به تهنه و (۴) معنی درون هم که در مقابل بیرون است و (۵) قیماق را نیز گفته اند و آن پرده باشد که بر روی شیر بند و (۶) بانانی ساکن معروف که بعربی آنت گویند و (۷) معنی خود هم آمده که آن را خویش و خویشین خوانند و (۸) مهمانی و ضیافت هم (حکیم سوزنی) (۹) منکر شوار توانی مار حیر را بآتا اندر و بخش سوزی و بر توی (۱۰) شاعر (۱۱) زودست توامی و شتی تند دست بخارخ من چود شتی و چشم چو تو (۱۲) (مولوی معنوی) (۱۳) رحمت صد تو بران بلقیس با و با که خدایش عقل صدمه داده با و (۱۴) (نثر گزافی) (۱۵) تنی دارم لبان موی باریک و جهان

بر چشم من چون توی تا یک به (نظمی ش) ای نظمی پناه پرور تو بود بر کس مرانش ازور تو
 به (حکیم شرف الدین شافعی ش) بلاک حوسله دیده های گستاخم به چون نظاره روی تو
 می آرد به صاحب جهانگیری بر معنی اول وسوم قناعت فرموده صاحب رشیدی تذکره معنی اول
 و بقل سید حکیم سوزنی گوید که توی را بنون توی نیز توان خواند یعنی ناله کنی و بلری ماسی گوئیم که
 اصطلاح در کلام قدما بر قیاس فضولی است و تذکره معنی سوم این را به یای تختانی نوشته ما
 کنیم که آن فرید علییه این است و یای آخر زائد و تذکره معنی چهارم و هشتم نسبت معنی هشتم گوید که ظاهر
 پیرین معنی زبان مغول است و بطای حلی دیده شد خیال با نیست که تصرف در ملا از عربان عجم واقع
 شده باشد و آنچه نسبت زبان مغول نوشته باشد که همچنین باشد و این تائیدی معنی لغط است فقط
 که این لغت فارسی زبان و مال مغول است نه دیگری صاحب سروری بجائی ذکر معنی دوم فرمود
 می فرماید که جائے آب در دشت است و بجای دیگر ذکر معنی سوم و چهارم و پنجم کرده و بجای سوم
 معنی ششم و هشتم را آورده صاحب ناصری بر معنی اول وسوم قناعت فرموده خان آرزو در
 سراج تذکره معنی سوم گوید که طایر الف با و بدل شده و ذکر معنی چهارم هم فرموده نسبت معنی ششم
 گوید که بدون اظهار و او است و ضمیر مفرد مخاطب که عبری انت گویند و می فرماید که گاهی اظهار و او
 هم شود لیکن در آن حال و او مجهول بود و بحواله جهانگیری معنی اول را آورده گوید که مشتق از زبان
 است ما گوئیم که سکندری خورد تا فتن از تاف وضع شد و تو بمعنی تاب و تابش مبتدل تاب است
 که اصل این تا و بود بابتل شده و او چنانکه آب و آو و الف حذف شد و ذکر معنی هشتم را کرده
 گوید که جن و میزبانی هم داخل این است ماعرض می کنیم که مقصودش جزین نباشد که معنی فاحش است

که جهانی و نیز بانی داخل آن باشد چهار بر دو که معنی چهارم و ششم و نهم قانع صاحب فدائی معنی
چهارم و صاحب بول چال بخواه معاصرین عجم هم برایش مؤلف عرض کند که اسم جادفاری
زبان بهمه معانی بیان کرده و برهان که صاحب جامع هم با او اتفاق دارد که محقق زبان خود است
جادو دارد که این را بعضی سوم سبذل ته گیریم چنانکه آوسه و اوسو یا بالعکس این و از معنی سوم
سرشیر مراد است که در سندی بالائی و ملائی گویند (ار ۹۰) (۱) و کیو تالاب (۲) و جگه جهان
پانی که بر او یوئوت (۳) و کیو ته (۴) داخل اندر (۵) بالائی اور ملائی یوئوت (۶) لو بو او و یوئوت
(۷) خود آب (۸) جشن مذکر جهانی و نیز بانی یوئوت -

توا بقول برهان و جگه گیری و جامع و رشیدی بر وزن هوا یعنی ضائع و خراب و تلف (مولا
ملکری ۵) زیر و زبر بگر و همه خانان خراب و اسباب ملک جمله تلف کرده و تو او
خان آرزو در سراج گوید که بعضی گویند بدین معنی عربی است می تواند که منقذ تاه باشد
که با بو و بدل شود درین صورت بی تحلف فارسی باشد مؤلف عرض کند که تو و بقول منتخب
لغت عرب است یعنی هلاک شدن و جادو دارد که این را مغرس گیریم و اخذ بیان کرده خان
آرزو هم خلاف قیاس نیست و ما تفرس را قوی دانیم (ار ۹۰) ضائع خراب تلف -

توا به بقول برهان و جامع و سروری و مؤید بر وزن خرابه نام مبارز است تورانی که سپهر
او بر ته نام داشت مؤلف عرض کند که وجه تسمیه این بو عنوح نه پیوست و همین لغت بانون
عنوش موصوفه می آید (ار ۹۰) توا به یک پهلوان تورانی کا نام ہے مذکر و کیو توانه -

توار بقول لمحات برهان ریمانی که بدان بار چهار و ابندند صاحب مؤید بخواه که اسان

فکر این کرده مؤلف عرض کند که اسم جامد دیگر همه محققین صاحب زبان ازین است
فارسی زبان دانیم و لیکن بدون سند استعمال (اردو) وہ ہستی جس سے جانور کی پشت
ایں را تسلیم نہ کنیم ازیکہ سندی پیش نشد و بوجہ ہا نہ متہمین - مؤنت -
تواریفت عرب است بقول غیاث بروزن تفاعل باہم یکی فرو آمدن و باصطلاح شعر
واقع شدن مصرع یا بیت از طبع و شاعری اطلاع یکدیگر مؤلف عرض کند کہ فارسیان استعمال
این با مصداق خود ہم کنند کہ در لطافت می آید (اردو) تواریفت قول آصفیہ عربی - اسم کثر
لغوی معنی باہم ایک جگہ اثرنا - اصطلاحی دو شاعر و ن کا باہم مضمون اثر جانا - ایک ہی مضمون
دو شخصوں کے ذہن میں آنا -

تواریفتاؤن استعمال واقع شدن تواریفتاؤن مرادف تواریفتاؤن
باشد مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است (اشرف) نویسی کہ کتاب دانش خود یک
(جمہوری) برونت نہم در نظم حکمت خورد دیگر افلاطون تواریفتاؤن (ولہ) گل ز
تواریفتاؤن دیگر با افلاطون افتد (اردو) رنگینی رخسار تو ما خذارد و ہا سر و بر مصرع قدر تواریفتاؤن
تواریفتاؤن واقع ہونا -
تواریفتاؤن استعمال بقول تحقیق است (اردو) دیکھو تواریفتاؤن -

تواریفتاؤن بقول برہان و جامع بروزن شماره (۱) نیشن خانہ و (۲) دیواری را گویند کہ اولی
و علف سازند و بضم اول (۳) خار سر دیوار و در باغ و فالینہ و (۴) خانہ را نیز گویند کہ در ان
کاه و سرگین و پلید ہا یزند (ناصر خسرو) باید رفت آخر حید باشی تو متواریفتاؤن در خانہ تواریفتاؤن

<p>تواضع پانا خوش اخلاقی پانا۔ تواضع کردن استعمال صاحب آصفی</p>	<p>تواضع زگر دن فرازان نکوست مثل ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>صاحبان خزینۃ الامثال و امثال فارسی ذکر کنند که معنی حقیقی است یعنی اخلاق و فروتنی کردن این کرده از معنی و محل استعمال ساکت لفظ عرض کنند که فارسیان استعمال این سخن غنی و دور می بیند مرا بچندان تواضع می کنند که انفعالم مالد اینی کنند که متواضع باشد مقصودشان همین می کشد با غنی میا و که از سند بالاستعمال مصدر که این تعریف او نیست از نیکه مغلسی او و چون است و بر یکس صفت تواضع برای کردن افرازا تواضع کرنا۔</p>	<p>قابل تعریف است (ار و و) بی فارسی مثل ذکرین مستقل ہے۔ تواضع عزیزت کند ورجہان مقولہ از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ فارسیان</p>
<p>صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از معنی این مثل راجع مسک و بخیل می زنند (ار و و) و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کنند کہ فارسیان سوگند و ارے ایک گزند پھاڑے یا یہ کہاو بصفت تواضع این را بر زبان دارند مثلاً است و کن من بخیل کے لئے مستعمل ہے اگر چه یہ فارسی مثل (ار و و) دکن میں کہتے ہیں عا جی مثل کا لفظی ترجمہ نہیں لیکن دونوں کا مقصد محبت بڑھاتی ہے اور بد مزاجی دشمن بناتی ہے ایک بعض مقامات پر یہ بھی کہتے ہیں یا خوشک یہ کہاو مت تعریف تواضع میں مستقل ہے۔ اخلاق کب تک کچھ دیکھئے بھی۔</p>	<p>تواضع کم کن و برسیلغ اقرا مثل صاحبان خزینۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این کرده مواضع کما۔</p>

توابع گری استعمال سازبان اندو	توابع نمودن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی
بیار بذیل توابع ذکر این کرده گویند که شد و تلفظ ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که عرض کند که از قبیل چاره گری و در یوزہ گری است مرادف توابع کردن باشد و سندی پیش کرده اش موافق قیاس یعنی حاصل بالمصدر مستقل یعنی توابع متعلق به مصدر رسانیدن است که بجای خودش می آید سازی (خسرو) خوشه پر شد به توابع گری و مرادف نمودن (انجیر سر و س) چنگ زگرته توابع خوشه جای زبان آوری و (اردو) توابع نوشانی و با و نگبره انگنده نای و (اردو) دیکو توابع کردن	
توابع بقول برهان بنیم اول و ثانی بالف کشیده و فتح غین نقطه دار و سکون جیم بغت روی نام نام پوست و زنی است و آن سفید و بسیار تلخ و بواسیر را نافع است صاحب اندر نقل بخارش - مؤلف عرض کند که صاحب محیط این را ذکر کرده و دیگر محققین فارسی زبان هم این را ترک کرده فارسیان از برای این لغت زبان خود را زبانی است که لغت رومی را جاداده اند و لیکن تعریف کامل این معلوم نشد که بدگیر السنه این را چه نام است و از خواص هم ذکر نشد (اردو) توابع ایک درخت که پوست کا نام ہے جو رنگ میں سفید اور نہایت کڑوا ہوتا ہے اور مرض بواسیر کو نافع ہے افسوس ہے کہ اس کا متعارف نام معلوم نہ ہو سکا -	توابع بقول مؤید بالفتح طمانچہ کدانی زفا گویا و در شرف نامہ این لغت را در ترکی آورده است و بجای لام نون باشد مؤلف عرض کند که دیگری از محققین زبانان و اهل زبان ذکر این نموده اگر سند استعمال این بدست آید تو انیم عرض کرد که مبدل و معترس باشد چنانکہ نیلوفر و لیلوفر و توللی بدین معنی در لغات ترکی یافتہ نشد (اردو) طمانچہ مذکر -

توان | بقول برهان و جامع لغت اول بروزن جوان (۱) قوت و قدرت و توانائی و دهم یعنی
 ابر که عبری سحاب گویند و (۳۱) امکان بر چیز را هم (حکیم از قی ۵) نیاز آرزوی سبب
 مشرف به بدان قدر که بود قدرت و توان برسان (۲) امیر خسرو (۳) از سبب بی که بگوید بریز توان
 و شود و بر سر کوه گشتی روان (۴) حکیم (۵) که اقبال ثانی صاحب قرآن (۶) لشکر چشمن صید ششی
 توان (۷) صاحبان جهانگیری و سروری و ناصری بر معنی اول قانع و صاحب قدرائی بر معنی اول
 خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول و دوم گوید که در جهانگیری لغت است و در برهان بروزن
 جوان کثرت استعمال بصدق قول اخیر است و اغلب کفج و ضم اختلاف لهجه جای است
 و هم او در چراغ هدایت ذکر معنی اول کرده می فرماید که ازین مأخوذ است توانست و تواند
 و آن اکثر بلفظ کرده و غیره مستعمل چنانکه توان خورد و توان کرد و گاهی تنهائیر به نقل نگاشته
 مؤلف عرض کند که معنی اول اسم جامد فارسی زبان است و معنی سوم مجازش و معنی دوم
 هیچ تعلق ازین ندارد بلکه بدین معنی هم اسم جامد است مخفی مباد که این معنی اول اسم مصدر
 توانیدن است که بجایش می آید و آن و رای مصدر توانستن باشد فرق در هر دو همین
 قدر که توانیدن کامل التصریف است و توانستن سالم التصریف آنانکه تواند را سزاوارت
 دانسته اند سکنه ری خورده اند و آنانکه تواند و توانست را مأخوذ از توان خیال کرده اند از
 قواعد زبان بی خبر اند ازینکه توانست ماضی مطلق توانستن است و تواند مضارع مصدر
 توانیدن (اردو) (۱) قوت قدرت توانی - مؤنث (۲) امیر نکر (۳) امکان بزرگ

توانا بقول برهان و جامع لغت اول بروزن جوان (۱) قوت و قدرت و توانائی و دهم یعنی	توانا است و برین تقدیر توان مختلف
--	-----------------------------------

ناتوانا باشد (شیخ طای) جهان آفرین از توانا که گذشت اصل این است و توانای مزید
 جهان بی نیاز و ناتوانان و ناتوانا که از خود جدا اند که بران یای مصدری زیاده کردند و
 اند نقل نگارش صاحب فدائی گوید که دارای هیچ (ارو) توانائی - قوت - مؤثرت -
 توان است که صاحب زور و نیرو و دولت و توانیچ ا قبول برهان و جامع و رشیدی و
 اختیار باشد که بتازی قادر است مؤلف سروری و نامصری بر وزن و معنی طینچه است
 عرض کند که هر سه از حقیقت این بی خبر و سکن که بحر بی طلق خواند صاحب جهانگیری گوید که
 خورده اند این اسم جامد نیست بلکه از قبیل همان تبانیچه باشد که گذشت - خان آرزو و
 و اما وینا است که برام حاضر توانید که توان سراج می فرماید که تحقیق آنست که این سبدل
 است الف فاعلی مرکب کرده اند که فاعده چنی است و فارسی دانان عربی خوان تازی قرشت
 فاعلی کند آنکه مصدر توانید رانی دانند را به طای حلی بدل کرده اند از عالم طینچه
 و تواند را ما خود از توان پندارند نمی توانند که چنانکه گذشت مؤلف عرض کند که موافق
 بحقیقت رسد (ارو) توانای قوی تواند قیاس است (ارو) و دیکو تبانیچه -

توانائی بقول انند بالضم معروف۔ حباب
فدائی گوید کہ زور مندی و نیرو مندی کہ بتای
قدرت است (حکیم سنائی) اگر چند
از توانائی زننده همچو خالیکسی و اگر چند اثر کیانی
خوننده همچو سندان و مولف عرض کند که
(الف) توانست الف (۱) نامنی ملحق
(ب) توانستن ب باشد (۲) بهیضی
این را اسم جامد بمعنی قوت تنبیل کرده اند
و ب بقول بحر نفیم اول و کسرون قوت و قدرت
و توانائی داشتن بر کاری و چیزی می فرمایند

که تان تن محقق است. کامل التقریف باشد هم همچون پیکرستن (ارو) الف (۱) ب کا
و مضارع این تواند صاحب موارد و غیر باشد ماضی (۲) دکیو توان زب قدرت اور قوت
(سلمان ۵) دبیر چرخ می خواست تا کند اور توانی رکنا کسی بر پیکسی چیز پر
قلبی بچو نیکو شکر شکر شاه توانست ب صاحب توانش بقول سروری بکسر نون یعنی توانائی
نوا در هم این را آورده مؤلف عرض کند که باشد (حکیم سنائی ۵) سوی عالم نه سوی حسا
همه تحقیقین بالاحتی تحقیق او انکه ده اند اسم مصدر طن ب دانش جان به از توانش تن ب مؤلف
این توانست که معنی توان باشد. توانیدن کامل عرض کند که این حاصل بالمصدر توانیدن است
التقریف است و این سالم التقریف که از مشتقات می آید (ارو) دکیو توانائی به نوشت
این بدون ماضی مستقبل و اسم فعل نیاید و توانکن بقول ماضی و اند بنون موقوف
انکه تواند مضارع این خیالی کرده اند کنند و کاف مضموم یعنی آدمی یا نیروی توانا بکار که هر چه
خورده اند آن مضارع توانیدن باشد و این بخوابد که دن تواند و بران قادر باشد و ترجمه
مضارع نذر که سالم التقریف است فایان توانست فاعل مختار است بپاری زیر که توانا یعنی قادر
را با علامت مصدر رتن مرکب کرده اند و یک و ناتوان یعنی عاجز است صاحب سفرنگ شبرج
فوقانی را از فوقانی مجتمعه حذف کرده اند و خوشنود و هشتی فقره (وسا تیر آسمانی بغیر از باد و خشو
و ضیح ساخته جاوید که اسم مصدر توانستن هم و خوشنود و ذکر این کرده گوید که معنی فاعل مختار
همان توان باشد که گذشت و سیدن هم به در است مؤلف عرض کند که معنی فعلی این گفتند
ضیع مصدر زیاده کرده اند چنانکه در دیگر مضامین هر چه خواهد و مرادف توانا - فارسی قدیم است

<p>که حالادرمی آورده زبان مستعمل نیست (اردو) توانگر که گذریای بمصدری زیاده کرده اند و می توان توانگر است (اردو) توانگری دیگر با توانگر توانگری بدل است نه بهمان امثال</p>	<p>و دیگر توانگر توانگر بقول بهار (۱۱) بمعنی صاحب قوت مرکب از توان بمعنی قوت و گر که کلمه نسبت است و بهار (۲۰) بمعنی مالدار و مستغنی استعمال یافته و در رسم خط بدون الف نوشتن خط است و خواندن روا (سلمان ۱۵) اگر بقاعده خدمت نمی دهد وستم و از آنکه نسبت بقوت مرا توانگر پایی و صاحب بحر به زبان بهار صاحب فدائی می فرماید که خداوند مال و ثروت را گویند مؤلف عرض کند که رسم الخط معاصرین عجم بدو الف است (ظهوری ۱۵) توانگر بمعنی کرم مفسر بخرد و به همه خطای ظهوری ثواب گردیده است و (اردو) (۱۱) دیگر توانگر (۲۰) توانگر بقول بهار فاری غنی - مالدار - دولت مند -</p>
<p>صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فارسیان این مثل را در تعریف توانگری استعمال می کنند و از قبیل (بزرگی بقتل است نه بسال) مقصود آنست که اگر دل توانگر است مسکین هم توانگری می کند (اردو) دکن مین گفته مین به دل سے ساری توانگری</p>	<p>توانگر بقول خان آرزو در سراج بروزن خزانة نام مبارز تورانی مؤلف عرض کند که وجه تشبیه این همین معلوم می شود که بر لفظ توان توانگر می باشد نه نام و الله اعلم باین سبب که همین لفظ به بوقده محض نون چهارم به همین معنی گذشت است معلوم می شود که همین باصل و ان تصحیف</p>
<p>توانگر می بقول فدائی بمعنی دولت مندی و انی نیازی و استغنا مؤلف عرض کند که بر لفظ</p>	<p>توانگر می بقول فدائی بمعنی دولت مندی و انی نیازی و استغنا مؤلف عرض کند که بر لفظ</p>

(ار دو) تواند. ایک پہلوان تورانی کا نام اور پنجاب میں قدر کافی است کہ این مبتدل
یا لقب ہے۔ مذکر۔
توانیدن مصدر است مرکب از اسم توانم بقول برهان و جامع معنی اول و بامی
مصدر توان و بامی معروف علامت مصدر ہوز (۱) قلیہ بادانجان را گویند و (۲) گو گو
و آن۔ باصول مؤلف مصدر اصلی است خاکینہ و (۳) گوشت پختہ نازک و دہم کہ باب
از نیک اسم این مصدر مال فارسی زبان است ہم۔ صاحب رشیدی این را بتباہیہ نوشتہ۔
مرادف توانستن کہ بجایش گذشت تحقیق ہر دو را مرادف بتباہیہ گویند صاحب سروری
مصادر این را ترک کردہ اند و مضارع این نسبت معنی اول می فرماید کہ نام طعامی است
را کہ تواند است مضارع مصدر توانستن کہ مرکب باشد از گوشت و بادانجان چنانچہ مرتی
فرار دادہ اند۔ کامل التصریف (ار دو) دیگر در آن باشد و آن را بتباہیہ نیز گویند کہ فی الشرفاء
توانستن۔
تواجم بقول لطعات برهان گوشت پختہ نسخ معنی سوم و چارم ہم و نسبت معنی سوم است
نرم و نازک صاحب رشیدی بتباہیہ کہین فرماید کہ گذشت قیہا باشد و در روغن جوشیدہ
معنی گذشت ذکر این کردہ است صاحب صاحب ناصری بہ نقل جملہ معانی بیان کردہ بر
مؤید بر معروف فانغ خان آرزو در سراج گوید کہ در فرہنگیانیا فقیہم میان بتباہیہ است ہا
ہم این را بتباہیہ نوشتہ مرادف گویند مؤلف کہ تصحیف شدہ باشد خان آرزو در سراج گویند
غرض کنز کہ صراحت کامل ہمد بر ہنجا گذشت کہ باغتم نام طعامی است و معنی گویند از گوشت

و باد انجان باشد می فرماید که تحقیق بهمان است که در و ایم و دیگر معانی که در می معانی تبا به در اینجا
که در فصل بای موعده گذشت مؤلف عرض مذکور است بجز (ار و و) (۱) گوشت
گذر که مقصودش از فصل بای موعده بای دوم کا و قلیه جو بگین کے ساتھ یکا این مذکر (۲) اند
است مگر این را فصل گفتن در غلط انداختن - کا خا گینه مذکر (۳) یکا هو اقیه - مذکر (۴) کباب مذکر
حاصل اینست که او این را بمبدل تبا به پندارد تو ای | بقول بر بان و جامع و ناصری بر وزن
چنانکه آب و آو و دیگر معانی بالا هم هیچ نماند و معنی تبا به ای است که ما بود کرده شده و معانی
و ما با او اتفاق نداریم و به سند قول صاحب گردیده و بحال نرسیده باشد - خان آرزو
جامع که محقق زبان خود است همه معانی بالا در سراج گوید که بمبدل تبا به ای است مؤلف
را هیچ پذیریم حقیقت ما خد همین قدر که این عرض کند که موافق قیاس است چنانکه آب و
مبدل تبا به باشد و مزاحمت ما خد به تبا به آو (ار و و) و یکو تبا به - مؤلف

توب | بقول لطحات بر بان بر وزن خوب بمعنی (۱) دیده و (۲) طاقه که بهندی تها
نامند صاحب مؤید بخواجه زفا نگویا بر معنی اول قناعت فرموده - صاحب آصفی بخواجه
گوید که (۳) یکی از آلات جنگ است که از هفت جوش بریزند که استعمال این با مصاد و در
لطحات می آید مؤلف عرض کند که بهار این را به بای فارسی نوشته - تسامح صاحب آصفی
معلوم می شود که در اینجا فاهم کرده و لیکن از زبان بعضی معاصرین عجم باین را بمعنی سوم بای عربی
هم شنیده ایم و خبر نیست که بمبدل توب باشد چنانکه آب و اسپ - اسم جامد فارسی زبان
دانیم (ار و و) (۱) دیده - مذکر (۲) سخا - مذکر (۳) و یکو توب -

توبال بر سره | بقول لغات برهان برتر باشد صاحب سروری بحواله آوات الفصلا گوید که بعضی
تا و سکون و او و بعد از او و بای تازی و فتح رای جمله است یعنی برتر صاحب توحیدیم این را
آورده مؤلف عرض کند که اسم جامد فارسی قدیم می نماید بسیاری از محققین اهل زبان و زبان
وان این ترک کرده اند عجیب است از صاحب سفرنگ سیاحت (اردو) برتر چیدان نکر
توبال | بقول برهان یعنی (ا) مس باشد که بهر بی نخاس گویند می فرماید که بای فارسی هم آمده و
براده و سوش مس و نقره و امثال آن را نیز گفته اند و بعضی گویند مس و آهن و امثال آن را چون تبا
و چکش و تیک بران زنند ریزه های که از آن می ریزد و می باشد آنها را توبال می گویند و این اصح
است چه توبال النحاس ریزه های را نامند که بوقت چکش زدن از مس تافته می باشد و آن را
پوست مس می گویند و آن لطیف تر از مس سوخته است و همچنین توبال الحديد آنچه از آهن تفته
ریزه و اگر توبال و براده آهن بر کسی بیند که در خواب دندان بدندان بساید و بکشد دیگر آن
فعل کند و اگر از آن قدری در شراب بزم آمیخته ریزد زهر را بخورد و اگر آن شراب را
بخورد زبان نکند - صاحب جامع این را به بای موقده و فارسی هر دو معنی عام براده و ریزه
طلا و نقره و مس و غیره گویند و فرماید که ریزه های که بوقت چکش زدن از مس تافته و آهن تابیده
صاحب اند نقل نگار برهان و این را لغت فارسی داند صاحب مؤیدی طراز که مس باشد که تبا
نحاس نامند و در لغات طب است توبال پوست مس معنی سوش - صاحب محیط گوید که مقرب
تعال فارسی است و یونانی ایاطیس نامند و آن ریزه هاست از مس و آهن تفته که هنگام کوبیدن
جدا شود و از مطلق آن مراد توبال مس است مؤلف عرض کند که توبال اسم جامد فارسی بآن

است و توفال سبیش همچون سپید و سفید و این بقول محیط مترب که فارسیان این را هم بر زبان دارند (اردو) ۱۱۱ نامند مذکر (۲) سونے چاندی تانبے۔ لوہے وغیرہ کے ریزے جو اسکو گرم کر کے ٹھوکنے اور گھرنے کے وقت گرتے ہیں۔ بقول محیط اعظم اصطلاح طبیبی میں صرف توبال سے تانبے ہی کے ریزے مراد ہیں۔ مذکر۔

توبیا ملین | بقول برہان دانش بضم میم و لام و سکون فون بلغت یونانی نوعی از تیو عانت و آن را بحر بی علقی خوانند بر آن اندر برگ کبر باشد چون شاخی را شکند شیر بسیاری از آن روان شود صاحب محیط گوید نباتی است کہ آن را سیوانی اوسیس نامند ہم او ذکر اوسیس مذکر البتہ اوسیس را نوشته می فرماید کہ نباتی است کہ در وسط آتش مستعمل و چوب آن در ابتدا نائل بسیار می و در آخر نائل سہرخی می شود و شاخهای آن باریک و بدشواری کوفته می گردد و برگ آن مثل برگ کتان و در طعم تلخ فہند و دران تصبیغ بالغ است مشرب آن مفتح سد و چون طبع آن بنوشند یرقان را نفع دهد و گاهی از چوب آن کاسہ ساختہ دران آب می نوشند و یرقان را نفع می شود مؤلف عرض کند کہ خیال ما این است کہ در کتابت رآر الشكل و آو نوشتند یا و او را شکل رآو تصدیق این ازین می شود کہ صاحب محیط بر علقی ذکر اوسیس کر و و بجایش عوض اوسیس اوسیس را نقل کرد و اللہ اعلم بحقیقہ احوال ما حقیقت فرید این تو استیم معلوم کر و و عجی نیست کہ این همان درخت است کہ آن را در کن کوروی و کوروی نامند کہ همچون شعل می سوزد و منحنی مباد کہ فارسیان از برای این نعمتی در زمان خود ندارند و همین لغت یونانی را استعمال کنند ازینجاست کہ صاحب برہان این را جادادہ (اردو) ایکس درخت کو فارسیون نے

توبان کہتا ہے جس کا متعارف نام معلوم نہ ہو سکا۔ صاحب محیط نے اوس میں کہل ہے اور کیا
عجب ہے کہ یہ وہی درخت ہو جسکو دکن میں کروڑی یا کوروی کہتے ہیں جس کی لکڑی مثل
مشعل کے روشن ہوتی ہے۔ مذکر۔

توبان بقول برہان دہسوری بروزن **توب بستان** استعمال۔ صاحب آصفی
تبان چرمی باشد کشتی گیران پوشد (شمس) و گراین کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند
فغان وزاری برخیزد از زمین و کہ معنی ساختن و درست کردن در بختن توب است
زمانہ بجا کشتی گینت چو بر کشد توبان و بہار و بس (طاهر نصیر آبادی) او تصدیقات مغرب
این را باغبان نوشتہ۔ خان آرزو و در سراج در بختن توب کردہ (آرزو) توب ڈالنا
ہم این را آوردہ مؤلف عرض کند کہ مبدل توب بنانا تیار کرنا۔

(۹۶۸۴)

ہمان تبان است کہ نون بدل شدہ و اوچانکہ (الف) **توبو** اصطلاح الف بمعنی توب
پسانیدن و پساویدن (آرزو) و کیوتبان (ب) **توبو کرولن** باشد و از ہمیں است
توب انداختن استعمال۔ صاحب (ب) بمعنی حقیقی مؤلف عرض کند کہ ظہوری
آصفی و گراین کردہ از معنی ساکت مؤلف استعمال ہر دو کردہ موافق قیاس است (س)
عرض کند کہ سر کردن و آتش دادن بہ توب است در محبت پیچکہ نشست نقش ساوگان و کیفہ و کتاف
(عالی شیرازی) لم یقع چہ فتح قلعہ لم یکن یعنی چرخ توبو آفرشد (ولد س) بحث بروی
پیش پھوسینہ ہونیزینہ لغو توب انداختن ہم این خرقہ ہا چہ پوشد شیخ و اگر ہزار ازین کردہ
(آرزو) توب چلانا۔ توبو خواست و تکمیل بحث بر توبو قومی آید۔

(ارو) الف دیکھو تہ بہ تہ (ب) تہہ آن و جا دارد کہ این را تبدیل تہ بہ تہ دانیم
 تہ بہ تہ کرنا گہری کرند پلینا۔ کہ ہای ہوز بدل شود بہ واو چنانکہ او سہ واو سہ
 تو بر تو | اسطلاح بقول بہان و بحر و جاس مخفی مباد کہ بمعنی سوم حلوائی کہ گفتہ اند آن
 ہا و او مجہول بر وزن مو بر مو بمعنی (۱) لا بر لاوتہ ہم ورق بورق آر دہا شد کہ در ہندی آن
 برتہ و (۲) پی در پی و دنبال یکدیگر و (۳) نام پورن پوری نامند (ارو) (۱) تہ بہ تہ
 حلوائی و (۲) ہزار خانہ گو سفند و (۵) مردم (۳) پی در پی (۳) پورن پوری۔ مؤنث۔
 سرور خود و (۶) خرام توشہ۔ صاحب ناصری شحائی کی ایک قسم (۴) ہزار خانہ۔ مذکر۔
 مذکر بمعنی اول گوید کہ (۷) چند خانہ کہ درون۔ دکن میں بکری کی ایک خاص خوشبو کہتے ہیں (۵)
 یکدیگر پناختہ باشند (مختبی) دل خود در تہ خود سر شخص خود را (۶) حرام خوار (۷)
 چاہ وقت بشناسم بوسید لان تو بیفتند اگر تو چند گھر جو ایک احاطہ میں ہوں جن کے اندر سے
 بر تو (۷) (ناصری) ای ہدایت گر خدا جوئی ایک دوسرے کا دروازہ ہو۔ مذکر۔
 تو دنیا جو مباحش و جانت چون پاکست و نیکو | بقول سروری انچہ در وجود کاہ کنند
 بدول و بد خو مباحش و بر پر اکن لعل و رمان و بر سر اسب و استر و خرنسند تا بخورد (۸) پیر
 دار تا بر تانہ و بر سر آورد و عمان سار تو بہ از بہر مرکب تو کہ نعلش سر دہال و شد کہ کاشان
 تو مباحش و بحر الہ بہان ذکر دیگر معانی ہم فرمود چو آخر پر وین چو تو برہ ہومی فرماید کہ سجد و او
 صاحب جہانگیری بر معنی اول قانع مؤلف نیز آمدہ صاحب اندکچرا کہ تفاسیر گوید کہ بعض
 عرض کنند کہ معنی اول حقیقی و دیگر بمعنی مجاز اول و سکون و او مجہول و بای موصدہ و رائی

و باد آخر لغت فارسی است معنی کیسه مذکور مرا می دانی یا بعضی از معاصرين عجم گویند که در عجم
و بهر بی آن را محله گویند و بفارسی تیره هم بگویند این را به شکل درازی سازند و همچون توب
داو صاحب فدائی هم این را آورده می فرماید می نماید که مرکب است با توب و راه یعنی راه
که پیله ایست که از چرم یا پشمینه دوزند و بر دو مثل توب دارند الف حذف شد و همین
جای دهنه آن دو ال یا رسی می پیوندند و است وجه تسمیه این (اردو) توبر ایقول تصغیر
در آن جو و گاه رنجیه از گردن ستور گبونه می آورند اسم مذکر فارسی من توبره گهوڑے کو دانہ چرخ
که پوشش در آن رود و آن را بخورد صاحب کائنات یا چرخے کا تھیلا -
رسمنا بحر الہ سفر نامہ ناصر الدین شاه قاجار بهم **توب رنجیق** استعمال صاحب آصفی ذکر
و ذکر این کرده مؤلف عرض کند که اسم جاد فانی این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
زبان است وحیف است که بحقیقت این تیره کند که مرادف همان توب بستن است
که معنی دیگرش گذشت اشاره این در اینجا که به جایش گذشت (طاهر نصیر آبادی)
شد از اینجا است که بتلافی مافات سندش را برای رنجیق توب تازہ شد تعینین پادشاه
همین جالقل می کنیم (حافظ) بسته بر آخر راه عقیدت ز صدق شد پایان (اردو)
او استرین جوی خورد و بکثره افتاد وین گفت و بگوید توب بستن -

توپر بقول برهان و جامع باثانی مجهول و فتح زای تو ز بر وزن موصده (۱) ساق خرزهره
را گویند صاحب رشیدی این را معنی (۲) پنج بیاره خرزهره گوید و صاحب جهانگیری هم
صاحب ناصری می فرماید که بضم و و او مجهول و با و زای مفتوح پنج و بن و ساق بوته خرزهره

را گویند خان آرزو در سراج بزنج بیار کاغذ مؤلف عرض کند که اسم جامد فارسی زبان
است و باعتبار صاحب نام سری هر دو معنی را تسلیم کنیم (اردو) (۱) خرزبه کی بیل نوشت
(۲) خرزبه کی جڑ نوشت -

توپک بقول برهان و جامع بستم اول بروزن خوبک بمعنی گنجینه و مخزن باشد صاحب برهان
می فرماید که بفتح اول نیز باین معنی گفته اند و به همین معنی بجای بای ابجد تالی قرشت و نون و بیای حلی
و به بای فارسی عوض بای ابجد هم آمده صاحبان جهانگیری و ناصری هم ذکر این کرده اند خان آرزو
در سراج بذکر تعریف بالامی فرماید که قوسی در فصل کاف تازی آورده و در اینجا کاف فارسی
است و در ادوات بفتح تالی اول و دوم و در شرفنامه بجای تالی دوم نون و بقول رشیدی
توپک بیای فارسی در اقل و تالی مفتوح بمعنی زیریکه در قدیم رائج بود و بحیال ما این سهوا
است از وجه پخته بیای فارسی بمعنی خزانة از رائج قدیم و بدین معنی پونگی بیای تثنائی است
نه پونگ بجذف آن مؤلف عرض کند که حاصل تعریفش همین که بالغت هذا اتفاق دارو
باعتبار جامع و ناصری هم ما این را اسم جامد فارسی زبان دانیم و اتفاق اکثر محققین بر کاف فارسی
است و بعضی محققین کاف عربی (اردو) مخزن - خزانة - مذکر - و یکپو توپک کے پہلے معنی -

توبلی بقول برهان بسکون بای ابجد بروزن (اسناد عماره ۵) بابر رحمت
توبچی نام درجی است که در قدیم زده بودند مانند همیشه دست اسیر چگونه ابر کجا تو کمیش بابر است
و رائج بود طر تعریف برهان کاف عربی را لفظ صاحب رشیدی بذکر این کاف عربی گوید که این
کند و صاحب جامع هم به کاف عربی نوشته متنا نیز پونگی باید تقدیم بابر تا مؤلف عرض کند که

ما بر توبک تسلیم کرده ایم که یعنی خزن باشد و دانیم (ار و و) توبکی - ایک قدیم سکه کا نام ہے جو رائج تھا جس کی تعریف فرید بس و باقما محققین اہل زبان این را صحیح معلوم نہ ہو سکی - مذکر -	دانی (ار و و) توبکی - ایک قدیم سکہ کا نام ہے جو رائج تھا جس کی تعریف فرید بس و باقما محققین اہل زبان این را صحیح معلوم نہ ہو سکی - مذکر -
---	---

توبہ بقول برہان لغیم اول و سکون ثانی و فتح بای ابجد (۱) قوس قزح را گویند و باین معنی بجای بای ابجد یای حطی ہم آمده صاحبان جامع و مؤید ہم این را آورده اند بہار گوید کہ (۲) باز ماندن از کار ہای بد و ناقص و نادرست سنگین و شکستہ از صفات اوست و با لفظ دادن و شکستن و فرمودن و کردن و گستن مستعمل مؤلف عرض کند کہ معنی اول لغت فارسی زبان است و بمعنی دوم بقول منتخب لفتح اول لغت عرب فارسیان استعمال این بمعنی حاصل بالمصدر کنند و با مصداق فارسی مرکب ہم کہ در ملحقات می آید (ظہوری ۳۵) و اماں رندم گشتہ ترای شیخ از من در گذر ی آلودہ چون سازم دگر از توبہ استغفار را ب - (ار و و) (۱) قوس قزح - مؤنث - دیکھو اغلیسون (۲) توبہ - بقول اصفیہ مؤنث - عربی - دیکھو تیت -

توبہ بخشدین استعمال - صاحب اصفی توبہ برای شکستن مثل - صاحبان ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض	توبہ بخشدین استعمال - صاحب اصفی توبہ برای شکستن مثل - صاحبان ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
کنند کہ پدایت دادن توبہ باشد (سعدی ۵) از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند	کنند کہ پدایت دادن توبہ باشد (سعدی ۵) از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند
گر از توبہ بخشد بہاند و درست و کہ پیمان مابی باشد کہ فارسیان می خوار و می خاند استعمال این بہت است و بہت ب (ار و و) توبہ کی پدایت	گر از توبہ بخشد بہاند و درست و کہ پیمان مابی باشد کہ فارسیان می خوار و می خاند استعمال این بہت است و بہت ب (ار و و) توبہ کی پدایت

<p> ۱۰ آغا توبہ برای شکستن است یعنی لشکر کردن یعنی خواستن که توبہ کند مؤلف عرض توبہ را دومی خواری کن (اردو) توبہ توبہ کند که موافق قیاس است (نہوری ۵) کے لئے پیدا ہوئی ہے۔ یہ اس کا لفظی ترجمہ نہوری خوش توبہ می خواست سابق بازی سے دکن میں کہتے ہیں بس توبہ ہو چکی پھر غلطی درگلوئی توبہ شد (اردو) توبہ چنا کر لینا یعنی اب توبہ توڑ دو اور پھر توبہ کر تو توبہ دادن مصدر اصطلاحی بقول بھر بیچہ اکثر مستعملین مستعمل ہے۔ توبہ بستن استعمال صاحب آصفی ذکر این صاحب آصفی جو کر این کردہ از معنی ساکت کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ مؤلف عرض کند کہ اتفاق داریم با بھر یعنی توبہ کہ دن است (سلمان ساوجی) و اصل این حکم توبہ دادن بود در محاورہ زبان آن نگرست را بخوابانی وں از بسکہ کستہ لفظ حکم حذف شدہ توبہ دادن باقی ماند۔ یا بہ تم توبہ (اردو) توبہ کرنا۔ (کمال اصفہانی ۵) پارسا از لب ساختہ توبہ دادن استعمال صاحب آصفی ذکر آب آرد و دیگران را ز می و نقل چرا توبہ دید این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند مخفی مباد کہ سند بالامستعلق با مصدر و ہمین کہ یعنی قائم بودن توبہ باشد (سعدی ۵) است کہ بجایش می آید (اردو) توبہ کا حکم یا دیرین مرا گو زبان توبہ مدہ کہ مرا توبہ توبہ وہ اصطلاح بقول بہار حروف بشیر خواہ بود و (اردو) توبہ قائم رہا و از تظاہری نیتا پوری سندش آورده۔ توبہ خواستن استعمال یعنی خواستن توبہ (۵) الفت دہ پیران و وصال است مجہول </p>	<p> ۱۱ آغا توبہ برای شکستن است یعنی لشکر کردن یعنی خواستن که توبہ کند مؤلف عرض توبہ را دومی خواری کن (اردو) توبہ توبہ کند کہ موافق قیاس است (نہوری ۵) کے لئے پیدا ہوئی ہے۔ یہ اس کا لفظی ترجمہ نہوری خوش توبہ می خواست سابق بازی سے دکن میں کہتے ہیں بس توبہ ہو چکی پھر غلطی درگلوئی توبہ شد (اردو) توبہ چنا کر لینا یعنی اب توبہ توڑ دو اور پھر توبہ کر تو توبہ دادن مصدر اصطلاحی بقول بھر بیچہ اکثر مستعملین مستعمل ہے۔ توبہ بستن استعمال صاحب آصفی ذکر این صاحب آصفی جو کر این کردہ از معنی ساکت کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ مؤلف عرض کند کہ اتفاق داریم با بھر یعنی توبہ کہ دن است (سلمان ساوجی) و اصل این حکم توبہ دادن بود در محاورہ زبان آن نگرست را بخوابانی وں از بسکہ کستہ لفظ حکم حذف شدہ توبہ دادن باقی ماند۔ یا بہ تم توبہ (اردو) توبہ کرنا۔ (کمال اصفہانی ۵) پارسا از لب ساختہ توبہ دادن استعمال صاحب آصفی ذکر آب آرد و دیگران را ز می و نقل چرا توبہ دید این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند مخفی مباد کہ سند بالامستعلق با مصدر و ہمین کہ یعنی قائم بودن توبہ باشد (سعدی ۵) است کہ بجایش می آید (اردو) توبہ کا حکم یا دیرین مرا گو زبان توبہ مدہ کہ مرا توبہ توبہ وہ اصطلاح بقول بہار حروف بشیر خواہ بود و (اردو) توبہ قائم رہا و از تظاہری نیتا پوری سندش آورده۔ توبہ خواستن استعمال یعنی خواستن توبہ (۵) الفت دہ پیران و وصال است مجہول </p>
---	---

<p>با توفانی می توبه ده و توبه شکن شد و مؤلف توبه شکن استعمال به بار گوید که معروض</p>	<p>عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی حکم توبه مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است</p>
<p>در بنده و متعلق به صدر (توبه و پیدار) و بعضی کسی که توبه بکنند متعلق با مصدر (توبه شکنستن)</p>	<p>در بنده و متعلق به صدر (توبه و پیدار) و بعضی کسی که توبه بکنند متعلق با مصدر (توبه شکنستن)</p>
<p>سبب دیگر هیچ (ار دو) توبه کا حکم دین که گذشت و به اصول متعلق به صدر (توبه شکنستن)</p>	<p>سبب دیگر هیچ (ار دو) توبه کا حکم دین که گذشت و به اصول متعلق به صدر (توبه شکنستن)</p>
<p>توبه شکنستن مصدر اصطلاحی بقول شکنیدن که مراد آنست سندان از طلا</p>	<p>توبه شکنستن مصدر اصطلاحی بقول شکنیدن که مراد آنست سندان از طلا</p>
<p>هر خلاف عهد کردن در جمع کردن به گناه نظیری بر (توبه ده) گذشت (ار دو) توبه</p>	<p>هر خلاف عهد کردن در جمع کردن به گناه نظیری بر (توبه ده) گذشت (ار دو) توبه</p>
<p>صاحب آصفی هم ذکر این کرده از معنی ساکت شکن به ترکیب فارسی اس شخص کو که می تواند</p>	<p>صاحب آصفی هم ذکر این کرده از معنی ساکت شکن به ترکیب فارسی اس شخص کو که می تواند</p>
<p>مؤلف عرض کند که اتفاق داریم با جسر جس نے توبه کر کے توڑ دی ہو۔</p>	<p>مؤلف عرض کند که اتفاق داریم با جسر جس نے توبه کر کے توڑ دی ہو۔</p>
<p>(طالب آملی) بر آنکه توبه شکنستن توبه فرمایان چرخ خود مثل صاحبان</p>	<p>(طالب آملی) بر آنکه توبه شکنستن توبه فرمایان چرخ خود مثل صاحبان</p>
<p>توبه کمتر می کنند خزینة الامثال</p>	<p>توبه کمتر می کنند خزینة الامثال</p>
<p>امثال فارسی ذکر این کرده از معنی و محال است</p>	<p>امثال فارسی ذکر این کرده از معنی و محال است</p>
<p>توبه شکست یافتن مصدر اصطلاحی ساکت مؤلف عرض کند که (توبه فرمودن)</p>	<p>توبه شکست یافتن مصدر اصطلاحی ساکت مؤلف عرض کند که (توبه فرمودن)</p>
<p>لازم مصدر (توبه شکنستن) است مؤلف مصدر است که بمعنی حکم توبه دادن می آید و</p>	<p>لازم مصدر (توبه شکنستن) است مؤلف مصدر است که بمعنی حکم توبه دادن می آید و</p>
<p>عرض کند که موافق قیاس (طهوری) ساکت مرادف مصدر (توبه دادن) و این مثل متعلق</p>	<p>عرض کند که موافق قیاس (طهوری) ساکت مرادف مصدر (توبه دادن) و این مثل متعلق</p>
<p>هنوز در و طهوری نمی کنند با آنکه توبه یافته چون به صدر مذکور است فارسیان بحق موعظت</p>	<p>هنوز در و طهوری نمی کنند با آنکه توبه یافته چون به صدر مذکور است فارسیان بحق موعظت</p>
<p>موی او شکست (ار دو) توبه توڑا جان کنندگان این مثل را میزند معصوم و شان معصوم</p>	<p>موی او شکست (ار دو) توبه توڑا جان کنندگان این مثل را میزند معصوم و شان معصوم</p>
<p>باقی نرینها است بر ایشان که چون به دیگران حکم توبه می کنند</p>	<p>باقی نرینها است بر ایشان که چون به دیگران حکم توبه می کنند</p>

(ار دو)

<p>چرا خود توبه کمتر کنند (ار و و) دکن میں کہتے ہیں کہ اس کا اسم فاعل ترکیبی است بمعنی توبہ کرنے والا</p> <p>میں نے خود نصیحت دیگر کی را نصیحت علیہہ (ملاحظہ فرمائیے) شرابی کہ ازین او توبہ کار و نہ</p> <p>کہاوت و عطلوں کے حق میں مستقل ہے یعنی بندہ توبہ کرے گا (ار و و) توبہ کرنے والا</p> <p>ہو کہ تو نصیحت کی جاتی ہے اور خود اس کے خلاف توبہ کر دینا استعمال بقول بحر بعضی بازماند</p>	<p>عمل کرتے ہیں۔</p> <p>توبہ فرمودن مصدر اصطلاحی بقول بحر معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ موافق ہو</p>
<p>مرادف توبہ داؤن مؤلف عرض کند کہ موافق است و بمعنی حقیقی (ظہوری) زلف</p> <p>قیاس است اگرچہ معنی نقلی این ظاہر توبہ کرنا رعایتی بشکست ہو اگر توبہ را رعیت است</p> <p>است و لیکن بعضی اصطلاحی ہمان کہ بالا گذشتہ (فغانی) و اگر ز عشق جوانان است</p> <p>(ظہوری) توبہ فرمائی ظہوری از توبہ بود و اگر و ہو نہ بکنہ کہ فغانی زیر جام شنید و مخفی ہوا</p> <p>ہم تو فکری کن پیشانییم ماؤ (اولہ) توبہ فرما کہ از سند بالا استعمال مصدر گذارن پدیدت</p> <p>نذیرہ سستی من و ورنہ این ظلم کی رو امید است کہ بجایش می آید (ار و و) توبہ کرنا۔</p>	<p>توبہ فرمودن مصدر اصطلاحی بقول بحر معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ موافق ہو</p> <p>مرادف توبہ داؤن مؤلف عرض کند کہ موافق است و بمعنی حقیقی (ظہوری) زلف</p> <p>قیاس است اگرچہ معنی نقلی این ظاہر توبہ کرنا رعایتی بشکست ہو اگر توبہ را رعیت است</p> <p>است و لیکن بعضی اصطلاحی ہمان کہ بالا گذشتہ (فغانی) و اگر ز عشق جوانان است</p> <p>(ظہوری) توبہ فرمائی ظہوری از توبہ بود و اگر و ہو نہ بکنہ کہ فغانی زیر جام شنید و مخفی ہوا</p> <p>ہم تو فکری کن پیشانییم ماؤ (اولہ) توبہ فرما کہ از سند بالا استعمال مصدر گذارن پدیدت</p> <p>نذیرہ سستی من و ورنہ این ظلم کی رو امید است کہ بجایش می آید (ار و و) توبہ کرنا۔</p>
<p>توبہ کشودن مصدر اصطلاحی بقول بحر معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ موافق ہو</p> <p>مرادف توبہ داؤن مؤلف عرض کند کہ موافق است و بمعنی حقیقی (ظہوری) زلف</p> <p>قیاس است اگرچہ معنی نقلی این ظاہر توبہ کرنا رعایتی بشکست ہو اگر توبہ را رعیت است</p> <p>است و لیکن بعضی اصطلاحی ہمان کہ بالا گذشتہ (فغانی) و اگر ز عشق جوانان است</p> <p>(ظہوری) توبہ فرمائی ظہوری از توبہ بود و اگر و ہو نہ بکنہ کہ فغانی زیر جام شنید و مخفی ہوا</p> <p>ہم تو فکری کن پیشانییم ماؤ (اولہ) توبہ فرما کہ از سند بالا استعمال مصدر گذارن پدیدت</p> <p>نذیرہ سستی من و ورنہ این ظلم کی رو امید است کہ بجایش می آید (ار و و) توبہ کرنا۔</p>	<p>توبہ کشودن مصدر اصطلاحی بقول بحر معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ موافق ہو</p> <p>مرادف توبہ داؤن مؤلف عرض کند کہ موافق است و بمعنی حقیقی (ظہوری) زلف</p> <p>قیاس است اگرچہ معنی نقلی این ظاہر توبہ کرنا رعایتی بشکست ہو اگر توبہ را رعیت است</p> <p>است و لیکن بعضی اصطلاحی ہمان کہ بالا گذشتہ (فغانی) و اگر ز عشق جوانان است</p> <p>(ظہوری) توبہ فرمائی ظہوری از توبہ بود و اگر و ہو نہ بکنہ کہ فغانی زیر جام شنید و مخفی ہوا</p> <p>ہم تو فکری کن پیشانییم ماؤ (اولہ) توبہ فرما کہ از سند بالا استعمال مصدر گذارن پدیدت</p> <p>نذیرہ سستی من و ورنہ این ظلم کی رو امید است کہ بجایش می آید (ار و و) توبہ کرنا۔</p>

<p>توبہ توڑنا کسی کام سے توبہ کرنے کے بعد پھر عرض کند کہ موافق قیاس است (کلیم مہدانی سے) وہ کام کرنا۔ صاحب آصفیہ نے ایک سند توبہ می گفتم زبس تکلیف بیدردان ولی (حکیم) لا ادری پیش کیا ہے (۵) زاید کا دل نہ صد توبہ از میخانہ ذوق بادہ ام (۱۰۰۰) خاطر میخوار توڑے ہو سو بار توبہ کیجے سو بار توبہ کرنا۔</p>	<p>توبہ توڑنے کو (۱) توبہ گسستن (۲) توبہ گسیدن</p>
<p>توبہ نامہ استعمال بقول بہار معروف و صاحب انند نقل بردارش مؤلف عرض کند کہ معنی تحقیق موافق قیاس است کاغذی مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است آثار انا مذکر پیشیان بوعده ترک فعلی بطور سناؤ آصفی ہم ذکر این کردہ از عرفی سند آورده (۵) می نوشتند (۱۰۰۰) توبہ نامہ۔ وہ کاغذ بر توبہ بدوز کیسہ آخر پتا بگسلد از شراب جو کسی فعل کے ترک کے متعلق بطور اقرار نامہ توبہ کی مخفی مباد کہ سند بالمتعلق یہ مصدر لکھدین۔ مذکر۔</p>	<p>گسیدن است نہ گسستن عیبی ندارد کہ ہر دو کی است محققین نہ از فرق فعلی ہر دو کند (۱۰۰۰) دیکھو توبہ شکستن۔</p>
<p>توبہ گفستن آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت جاب محیط گوید کہ مرادف توبہ کردن است مؤلف است عیبی ندارد (۱۰۰۰) توبہ کرنا۔</p>	<p>توبہ گفستن آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت جاب محیط گوید کہ مرادف توبہ کردن است مؤلف است عیبی ندارد (۱۰۰۰) توبہ کرنا۔</p>

توپ بقول بهار بوا و مجبول (۱) یکی اند با شش پنج قلی که کند جان نثار و رسیدن آلات جنگ صاحب اند نقل نگارش صاحب برای ریختن توپ تازه شده تعیین و پادشاه راه بول چال بجواله معاصرین عجم گوید که (۲) بمجلی گنجی عقیدت ز صدق شد یوان و دوم او دگر می و صاحب رهنما بجواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار سوم هم کرده (۳) نیز ترازیت صد که و شش می فرماید که (۴) طاقه قماش را گویند مؤلف داغ که شد توپ اطلس نجیب ایالت صاحب عرض کند که بر زبان معاصرین عجم معنی اول بر حلف لغات ترک این را به موصاف آخر لغت ترک گفته آخر است و فارسیان اسلام بای فارسی می اگر استعمال فارسیان به بای فارسی متعین شود گویند بهار از غلطی الهامی شعر محمد طاهر نصیر آبادی می توانیم بدشش گفت چنانکه است و سکنذری خورده باشد که کاتبش نقاش سیاه استپ (ار و و) (۱) و یکده توپ (۲) گنجی فارسی کرد (۳) غلام بکدل و یک رنگ توپ (۴) تهمان - مذکر -

توپا بضم و بای فارسی بالف کشیده بلغت نژاد و پانصد سیب را گویند و بجزی تفاح حنا مصری بجواله برهان ذکر این کرده و صاحب جهانگیری بذیل لغات نژاد و پانزد این زاد و بخت آورده مؤلف عرض کند که فارسی قدیم است و حالا بر زبان معاصرین عجم نیست صاحب محیط می فرماید که سیب اسم فارسی است و نیز لغات کتب و بجزی تفاح و بهندی سید نامند ما می گوئیم که سیوه هم لغت فارسی است اقوام است بهترین آن شامی شیرین آن معتدل و بر حرارت و برودت و گویند گرم در اول و ترش آن سرد و خشک در اول کثیر الهمامه قلیل الهمامه مطلوب کلی از سیب تقویت قلب و احسان است و سیب تفریح ازین فعل بی کند و همچنین

خام آن و قچی آن غلیظ تر و بار و تر و لطف تر از آن و غفص و قابض و جامض بار و غلیظ است
(الخ) (ارود) سبب بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مذکر۔ ایک میوہ شیریں کا نام جو امرود
سے کسی قدر شبابہ اور سرخ اور خوشنما ہوتا ہے۔

توپا شور پروا بقولہ۔ صاحب رہنما بحوالہ اس فارسی مقولہ کا استعمال بھی دیانت دار کے
سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این بطور حق میں ہوتا ہے۔

بقولہ کردہ فارسیان معاصر بحالت خشم توپال بقول برہان بذیل تو بال مراد فاش
وغصہ با کسی استعمال این می کنند بمعنی برخیز صاحبان جهانگیری و رشیدی و جامع و سروری
و برو مؤلف عرض کند کہ باشند بپایش ہم ذکر این کردہ اند و ماہد را بخا ذکر این کردہ
گذشت کہ استعمال امر حاضرش درین است و صراحت ماخذ ہم صاحب سوار السبیل این را
(ارود) آئبہ چلا جا۔ اصل داند و تو بال را کہ بوجہ گذشت معرب

توپاک باش برادر ایشل۔ صاحبان این مؤلف عرض کند کہ فارسیانی کہ استعمال
ہذا را از کس پاک خزینه الامثال و معرب ہم کردہ اند تبدیل باشد چنانکہ اسب

امثال فارسی ذکر این کردہ از معنی و محل استعمال و اسب۔ خان آرزو و در سرج می فرماید بمعنی
سکت مؤلف عرض کند کہ این مقولہ اسیت ریزہ مس و آہن صحیح است کہ بوقت کوفتن جدا
یشل فارسیان استعمال این بک شخص متدین شود و بیای تازی لفظ تازی چنانکہ در قافیا
بہ تعریف دیانت می کنند (ارود) پاک باز کہ آورده بلکہ اغلب کہ معرب باشد (ارود)
کیا ڈر یا پیدہ دکن کا محاورہ ہے اور دکن میں دیکھو تو بال۔

<p>توپ اصطلاح - بقول بزرگوار معنی کنده که توپ را با چوبی مرکب کرده اند فوج و بسیار مؤلف عرض کند که موافق قیاس و چوبی لغت ترکی است بمعنی شخص و از توپچی است که تکرار توپ سالف و معنی کرد در محاسن کسی مراد است که توپ سر و دهن طاهر لغت عجم این استعمال این مخصوص باشد با کار و با جنگ ترکی می نمایند و شک نیست که باشد ولیکن چنانکه لشکر خوار توپ توپ می آید یعنی بسیار صاحب لغات ترکی این را ترک کرده است می آید (اردو) فوج فوج کثرت سے - معاصرین ترک این را بر زبان دارند و</p>	<p>توپ اصطلاح - بقول بزرگوار معنی کنده که توپ را با چوبی مرکب کرده اند فوج و بسیار مؤلف عرض کند که موافق قیاس و چوبی لغت ترکی است بمعنی شخص و از توپچی است که تکرار توپ سالف و معنی کرد در محاسن کسی مراد است که توپ سر و دهن طاهر لغت عجم این استعمال این مخصوص باشد با کار و با جنگ ترکی می نمایند و شک نیست که باشد ولیکن چنانکه لشکر خوار توپ توپ می آید یعنی بسیار صاحب لغات ترکی این را ترک کرده است می آید (اردو) فوج فوج کثرت سے - معاصرین ترک این را بر زبان دارند و</p>
<p>توپ اصطلاح - بقول بزرگوار معنی کنده که توپ را با چوبی مرکب کرده اند فوج و بسیار مؤلف عرض کند که موافق قیاس و چوبی لغت ترکی است بمعنی شخص و از توپچی است که تکرار توپ سالف و معنی کرد در محاسن کسی مراد است که توپ سر و دهن طاهر لغت عجم این استعمال این مخصوص باشد با کار و با جنگ ترکی می نمایند و شک نیست که باشد ولیکن چنانکه لشکر خوار توپ توپ می آید یعنی بسیار صاحب لغات ترکی این را ترک کرده است می آید (اردو) فوج فوج کثرت سے - معاصرین ترک این را بر زبان دارند و</p>	<p>توپ اصطلاح - بقول بزرگوار معنی کنده که توپ را با چوبی مرکب کرده اند فوج و بسیار مؤلف عرض کند که موافق قیاس و چوبی لغت ترکی است بمعنی شخص و از توپچی است که تکرار توپ سالف و معنی کرد در محاسن کسی مراد است که توپ سر و دهن طاهر لغت عجم این استعمال این مخصوص باشد با کار و با جنگ ترکی می نمایند و شک نیست که باشد ولیکن چنانکه لشکر خوار توپ توپ می آید یعنی بسیار صاحب لغات ترکی این را ترک کرده است می آید (اردو) فوج فوج کثرت سے - معاصرین ترک این را بر زبان دارند و</p>
<p>توپ اصطلاح - بقول بزرگوار معنی کنده که توپ را با چوبی مرکب کرده اند فوج و بسیار مؤلف عرض کند که موافق قیاس و چوبی لغت ترکی است بمعنی شخص و از توپچی است که تکرار توپ سالف و معنی کرد در محاسن کسی مراد است که توپ سر و دهن طاهر لغت عجم این استعمال این مخصوص باشد با کار و با جنگ ترکی می نمایند و شک نیست که باشد ولیکن چنانکه لشکر خوار توپ توپ می آید یعنی بسیار صاحب لغات ترکی این را ترک کرده است می آید (اردو) فوج فوج کثرت سے - معاصرین ترک این را بر زبان دارند و</p>	<p>توپ اصطلاح - بقول بزرگوار معنی کنده که توپ را با چوبی مرکب کرده اند فوج و بسیار مؤلف عرض کند که موافق قیاس و چوبی لغت ترکی است بمعنی شخص و از توپچی است که تکرار توپ سالف و معنی کرد در محاسن کسی مراد است که توپ سر و دهن طاهر لغت عجم این استعمال این مخصوص باشد با کار و با جنگ ترکی می نمایند و شک نیست که باشد ولیکن چنانکه لشکر خوار توپ توپ می آید یعنی بسیار صاحب لغات ترکی این را ترک کرده است می آید (اردو) فوج فوج کثرت سے - معاصرین ترک این را بر زبان دارند و</p>

<p>در ساخت صاحب بول چال هم کجواله معاصر عجم و کز این لغت کرده محاوره زبان خار را خالی کرده چنانکه تاربان (اردو) خال توپ صحرائی اصطلاح بقول رهنما جواله توپ بموتش یعنی وہ توپ جس کے خوف اور سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار توپ میدان باشد صاحب بول چال کجواله معاصرین عجم گوید کہ این را نال عین آهنی خار ہوں۔</p>	<p>تو سچانہ استعمال بقول بہار معروف مؤلف عرض کند کہ مقامی و مکانی کہ در توپ ہار الخ ہارند مستقر توپ ہا۔ قلب افتاب نمانہ توپ است (اردو) توپخانہ و کجوار توپ خوردن مصدر اصطلاحی جتنا روز نامہ کجواله سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار و کز این کردہ گوید کہ (توپ می خورد) بمعنی بر توپ خالی یک می کند یعنی اطراف توپ می زند مؤلف عرض کند کہ از ترجمہ او کہ در کجواله نویشتہ کہ اگر گویند کہ بذریعہ سافاش توپ می کند یعنی بواسطہ کجانی کہ در پس توپ دم بدم آن را بر می کند الحاصل توپ خوردن</p>
<p>در سہندی گھوڑا مال و میدانی توپ گویند کہ مؤلف عرض کند کہ توپ ہا کہ بر در سلاطین دارندان توپ میدان و توپ جنگی نباشد بر خلاف آن نمانہ توپ است (اردو) توپ جنگی سبک تر کہ بر پشت اسب و ستور ہم توپ خوردن مصدر اصطلاحی جتنا نقل مقامش می کند و بعض آن بذریعہ کالسکہ روز نامہ کجواله سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار و کز این کردہ گوید کہ (توپ می خورد) بمعنی بر توپ خالی یک می کند یعنی اطراف توپ می زند مؤلف عرض کند کہ از ترجمہ او کہ در کجواله نویشتہ کہ اگر گویند کہ بذریعہ سافاش توپ می کند یعنی بواسطہ کجانی کہ در پس توپ دم بدم آن را بر می کند الحاصل توپ خوردن</p>	<p>توپ صحرائی اصطلاح بقول رهنما جواله توپ بموتش یعنی وہ توپ جس کے خوف اور سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار توپ میدان باشد صاحب بول چال کجواله معاصرین عجم گوید کہ این را نال عین آهنی خار ہوں۔</p>
<p>توپ صحرائی اصطلاح بقول رهنما جواله توپ بموتش یعنی وہ توپ جس کے خوف اور سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار توپ میدان باشد صاحب بول چال کجواله معاصرین عجم گوید کہ این را نال عین آهنی خار ہوں۔</p>	<p>توپ صحرائی اصطلاح بقول رهنما جواله توپ بموتش یعنی وہ توپ جس کے خوف اور سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار توپ میدان باشد صاحب بول چال کجواله معاصرین عجم گوید کہ این را نال عین آهنی خار ہوں۔</p>

بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که توپی مرکب کرده اند و گروپ بجاف فارسی در انگلیسی
که گلوله باروت در واز پشت او اندازند. متنا زبان یعنی جمع و کثرت است فارسیان آن را
بولی چال بحواله معاصرین عجم گوید که توپی که آن را بجاف عربی برای توپی استعمال کنند که در آن
ذریعه کرب سازند مؤلف عرض کند که کرب گلوله های شعله د باشد و بهرست سری و هند کرب
و گروپ در فارسی زبان لغتی نیست معلوم می اضافی است (ارو ۹) ولایتی توپ جس کے
شود که از لغات انگلیسی این لغت را گرفته با تو باروت گولے کو پیچھے سے بہرنے یونٹ.

توپی بقول صاحب بولی چال بحواله معاصرین عجم یعنی گنجان مؤلف عرض کند که لغت جدید
معاصرین عجم است و تحقیق نشد که از کدام زبان گرفته اند قیاس بمین می خواهد که از فرانسوی اند
کرده باشند و الله اعلم و ای براین که لغت قدیمه خود را ترک کردند و حق آنست که از و خبر ندارند
از ارو ۹) گنجان - گننا.

توت بقول برهان بنظم اول و سکون ثانی و فوقانی میوه ایست معروف به غید آن قائم مقام
انجیر است و سیاه آن را توت شامی گویند چون آن را نارسیده خشک کنند قائم مقام ساق
است و مغرب آن توت که بجای فوقانی شامی مشتبه باشد سفید آن را بحرری توت طلوع و سیاه
آن را توت حامض خوانند صاحب مصری ذکر این کرده گوید که عوض فوقانی دال جهل هم آید
صاحب جامع بر میوه معروف قانع صاحب سواد السبیل این را در معربات آورده و توت
و توت هر دو را قریب گوید و در تعریف آن بیدانه را هم ذکر کند نمی دانیم که مقصودش چه باشد
صاحب حیا فرماید که توت و صنف است یکی فرساده شیرین که قائم مقام انجیر است و در

غداروی ترو قلیل ترو مولد خون فاسد و منفرد آن و اکثر اطبا برائند کہ مائل بسودی و تری و
گویند سرد و در دوم و خشک و راول (الح) مؤلف عرض کند کہ اسم جاد فارسی زبان
است و بحث این برآورم ہم کردہ ایم (اردو) توت۔ دیکھو اور مہ۔

توت ابریشم | اصطلاح۔ بقول رہنما (اردو) شہتوت۔ بقول آصفیہ فارسی
بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار بمعنی شہ تو اسم مذکر۔ ایک قسم کا بڑا شہتوت۔ جلیبیا
صاحب محیط ذکر این کرد و بر شہتوت گوید نہایت لبے لبے شیرین پھل کا نام جس میں بھور
کہ اسم توت است و بس مؤلف عرض کند رنگ کا میٹھا اودے رنگ کا (کھٹ میٹھا)
کہ در ہند قسم لطیف و طمان توت را کہ بسیار ہوتا ہے اس کے پتے ریشم کے کیڑوں کی
نرم و درازی باشد شہتوت می نامند گویا در خور اک سہ۔

اقسام توت این را مرتبہ فائق است و فایا **توت سہ گل** | اصطلاح۔ بقول ناصر
ہم لفظ شہتوت بر زبان دارند۔ معاصرین بضم تائی اول و کسرتائی ثانی و بضم کاف فارسی
عجم ہمین شہتوت را توت ابریشم گفته اند باقی است خار دارد برگ و گل شبیہہ گل
مرکب اضافی است و معنی لطافت و نرمی سرخ و ثمر آن در طعم و شکل مانند توت سیاہ
طامبر می شود بر سبیل کنایہ و ازینکہ برگ ہا اندک مدور و سہ پہلو۔ آن را بفارسی و رومی
درخت این قسم توت کرم ابریشمی را غدا گویند و در دیلمان و مازندران تمش و تبرکی
معاصرین عجم این توت ابریشم گفتند و صراحتاً بکوزنیکان خوانند و در عربی حلیق نامند۔
کامل توت بر توت و اور مر گذشت۔ (کذا فی التحریر) صاحب محیط بر توت سہ گل گوید

<p>علیق است مؤلف عرض کند کہ ماصراحت این بر بالکس کرده ایم (اردو) دیکھو ہاں</p>	<p>(الف) توتک</p>
<p>(۱) طوطی سخن گو را گویند و (۲) قسمی ازنی باشد کہ شبانان نوازند</p>	<p>(ب) توتک</p>
<p>(۳) نوعی از نان کہ در قزوین و قوابع آنجا خصوصاً در راوند خوب می پزند و (۴) نام محلہ ہم از شیراز و قنوج اول (۵) گنجینہ و مخزن۔ صاحب چہاگیری معنی پنجم را ترک کردہ صاحب سروری ذکر معنی اول کردہ بحوالہ فرہنگ معنی دوم و چہارم را ذکر کند و معنی پنجم را بحال فارسی می نویسد و می فرماید کہ غرض نامی دوم لون و موجدہ ہم دیدہ شدہ صاحب رشیدی ہم معنی پنجم را گذاشت صاحب ناصری بر معنی اول قناعت کردہ گوید کہ این را فارسیان توتی گویند و بیجا چیز دیگر است خان آرنو در سراج ہم معنی پنجم را نہ نوشت و در چرخ ہدایت نسبت معنی دوم صراحت مزید کند کہ ہمیں است الغورہ (ما شیراز) بشوخی کہ کند توتک نوازی کو پری رادل بردارنیشہ بازی پوزشد توتک او اندک اندک باخرو قالب تہی سازد و چو توتک کو بہارہر معنی دوم قانع مؤلف عرض کند کہ اسم جامد فارسی زبان باشد بہیہ معانی و آنچه بیک معنی بہ کاف فارسی آورده اند جاداد کہ مبدل الف دانیم چنانکہ کند و کند (اردو) الف (۱) دیکھو بیجا اور توتی (۲) الغورہ۔ دیکھو بلبلان (۳) توتک۔ دکن میں آس روٹی کو کہتے ہیں جس کے دو پرت میدے سے ہوتے ہیں اور دو لون کے درمیان قیہ۔ ٹوٹ (۴) شیراز کے ایک محلہ کا نام توتک ہے۔ مذکر (۵) دیکھو توتک (ب) دیکھو توتک۔</p>	
<p>توت وحشی اصطلاح بقول محیط ہمان</p>	<p>توت سہ گل است کہ بجایش گذشت مؤلف</p>

عرض کند که مرکب توصیفی است و موافق تبا (ارزو) و کیه قوت سه کل -

(الف) **توتون** بقول رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار تبا کوراکویند و بهم اد -

(ب) **توتون سازنی** را بمعنی آله گفته که بوسیله آن تبا کور را پاره پاره کنند - صاحب

بول چال بهم بحواله معاصرین عجم ذکر الف کرده مؤلف عرض کند که الف اسم حامد فارسی

جسید است و فارسیان الف را از زبان ترکی گرفته اند و معرب این تن است (ارزو)

الف - و کیه تبا کور - مذکر (ب) تبا کور کاشنه کی کل - مؤنث -

توت بقول برهان و جهانگیری و جامع و رشیدی و ناصری برون بخوبی (ا) گوشت

زیادتی باشد که گاه در اندرون پلک چشم و گاهی در بیرون آن براید و گاه نبرخی و گاه بی

سیاهی گراید و نرم بود مانند توت سیاه آویخته و گاه خون از وی روان شود و گاهی نشود

و باثانی مجهول (۲) طوی را گویند خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول نسبت معنی دوم گوید که

بمعنی مرغ معروف و این لفظ هندیست زیرا که غیر هندوستان پیدا نه شود و بخوبی مادر هندو

و و جانور است یکی را توت گویند و آن شهر است که در عربی طوی خوانند و دیگری توتی به

یای تحتی و آن جانور است بشبه کنجشک خانگی که آواز خوشی دارد و سخن گویند و شکر

نسبت به همین جانور دارد و با جانور اول و شعری ایران بسبب اشتراک و اشتباه طوی را

شکر خاگان برده اند و آن غلط مشهور است صاحب محیطی فرماید که اسم هندی طوی است

و هندیان نوشته اند که گوشت او منی را زیاده کند و رنگ برافروزد و بدن را جلا دهد و

اشتها و باطنه و قوت بنفیزاید و اگر چیزی ضرر رساند مصلح آن طبله است و افعال و خوا

آن بقول یونانیان در طوطی خواهد آمد مؤلف عرض کند که ماخذ این معنی اولی درست است نسبت
 معنی دوم آنچه صاحب محیط بر طوطی نوشته مذکورش بر بیجا و بیجا کرده ایم حق آنست توت و توتی هر دو
 در فارسی زبان یکی است و در اردو صاحب آصفیه توتار را مرادف طوطی عربی نوشته و توتی را
 جانوری و دیگر و رای آن گفته که همیشه سیوه توت می خورد و خان آرزو فرقی که در هر دو پیدا کرده
 موافقت دارد و با فرقی بیان کرده صاحب فرهنگ آصفیه ولیکن این فرق در فارسی زبان
 نیست و در بیجا همین قدر کافی است که توت و توتی هر دو مقرر این معنی طوطی عربی است
 و صفت شکر خائی بلا شک متعلق به طوطی است - خان آرزو غلطی شعراء فرس که ظاهری کنند
 غلطی او است از اینکه توتی تعلیم سخنان شیرین نمی پذیرد و شکر خائی متعلق به سخنان شیرین است
 نه قند و نبات خوردن بمعنی حقیقتش این است حقیقت معنی دوم (اردو) (۱۱) فارسیون نے
 توتہ اس گوشت کو کہا ہے جو بوجہ مرض پک میں پیدا ہوتا ہے صاحب اکثر اعظم نے توتہ بھٹا
 بر اس کا ذکر کیا ہے - مذکور (۲) دیکھو بیجا و بیجا -

توتی بقول برهان و جامع و سروری (۱۱) بمعنی کشتی بان است صاحب ماضی بر معنی اول	بر وزن و معنی طوطی است و (۲۱) بمعنی کشتی قانع (خاقانی ۷۵) عدلش بدان سامان شده
صاحب جهانگیری مذکور هر دو معنی نسبت معنی دوم کا تعلیم ہاکیسان شده ہنقرہ ہندستان شده	صراحت کند کہ کشتی و جہاز است صاحب رشید توتی بہلغا آمده خان آرزو ہر چہ نسبت این
بذکر معنی اول نسبت معنی دوم می فرماید کہ شاید بمعنی اول نوشته مذکورش بر توتہ کرده ایم نسبت	آن بنظر رسیدہ البتہ بقول قاموس توتی بضم زون معنی دوم بر نقل قول رشیدی قناعت فرمودہ

مؤلف عرض کند که حقیقت معنی اول بر تو خان آرزو دلیل آنست که هر دو از محاوره زبان
 عرض کرده ایم و نسبت معنی دوم عرض می شود که خبر ندارد و بخت لفظی می کنند و نمیدانند که تحقیق
 قول صاحبان جامع و سروری که تحقیق زبان زبان معتبر تر است (۱) و (۲) و یکم و تو که
 خود اندسندی را اندازد شکل رشیدی و نقل نگاری (۳) و سرے یعنی (۲) کشتی بوش چنانکه ذکر کرد
 توتیا بقول بهار بود معروف سنگ سرمه می فرماید که با نقطه شدن و گردن کنایه از بسیار
 سوده و باریک شدن و گردن صاحب اند نقل نگارش به صاحب نامری می فرماید که تحقیق
 سنگ سرمه و بکاره تحقیق فرماید که آن بر سیم است یکی زرد و یکی کبود و حدی و انابیه تحقیق
 از انبویه است بیاری توتیای قلم می نامند و یکی از آنها از دود مس است که در گردن است
 حسن در کوره و طبقه بهم می رسد و از سایر چیزها تمیز گیرند و بهترین مصنوع آن انابیه کرمانی
 است و اصل این در لغت (دود یا) بوفه و توتیا سرب آنست صاحب سوار اسپیل توتیا
 این تعریب این می کند و هم فرماید که توتیا فارسی یعنی سنگ سرمه و رنگ و جست صاحب
 محیط می طازد که بستم تا سکون و او که سرب و فو قانی و فتح یابی توتانی و الف سرب از (دود یا)
 فارسی است و بعربی حجر المحل و به فارسی سنگ سرمه و بیومانی سولس و بسریانی قادم و در انگیزی
 سلف آف کا پر نامند و توتیای اخضر در امراض چشم مادر متعل است اطبای نوشته اند
 که آن معدنی و مصنوعی می باشد تحقیق آنست که غیر مصنوع نمی باشد و فی الحقیقت اصل توتیا دغلی
 است که به سنگام بر آوردن سرب و مس از سنگ نرزه و خاک معدن و به انبویه پنجم می گردد
 و بقول جالینوس سرب در اول و خشک در دوم و با همه اشیاء آن جمع غشفت رطوبات

فصلیه بالذات قلیل است و منافع دارد (الخ) مؤلف عرض کند که دال جمله بتاسه
فوقانی بدل شود چنانکه زردشت و زرتشت پس این تبدیل دودیا باشد (ارو) توتیا
بقول آصفیه فارسی اسم مذکر نیلایا تا بس کشته سرمه.

توتیا داون استعمال صاحب آصفی فکر توتیا رسانند (ارو) سرمه پهنایا.

این کمره از معنی سکت مؤلف عرض کند که توتیا رسیدن استعمال بدست آمدن

معنی حقیقی حلا کردن سرمه باشد (خسرو) سرمه مؤلف عرض کند که موافق قیاس است

خاک ریش مجروح آسوده کند و هندی این توتیا (ظهوری) گفتم برای دیده جان توتیا

بدیده بی خواب می دهند و مخفی مباد که درین رسید تا گفتم این غبار رپی از هوا رسید

سند استعمال مصدر رسیدن است که بپایش (ارو) سرمه پهنایا سرمه حاصل مویا.

می آید (ارو) سرمه عطا کرنا سرمه دینا توتیا ساز اصطلاح بقول بهار آنگه توتیا

توتیا رساندن استعمال صاحب آصفی را سوده بکار دارد (البوطالب کلیم)

توتیا رسانیدن ذکر این کرده از معنی است دیده خواهش نه بیند توتیا سازی چمن و خاک

مؤلف عرض کند که معنی حقیقی است یعنی کوی یاس در چشم تنگ کرده ام و مؤلف عرض

رسانیدن سرمه (خسرو) ای باد بوی کند که موافق قیاس است (ارو) توتیا

یار باین مبتلایان در چشم مرا از خاک و ریش ساز سرمه بنانے و لے کو بقاعده فارسی

توتیا رسان (ظهوری) از کحل عقل چشم که سکت مین.

تا شاخ بار داشت و از گرد و کوی جلوه صبا توتیا شدن استعمال صاحب آصفی

(مجموعه)

<p>ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند و باین تکبیر که شیرین بر سر فراموشی آید و مخفی مباد که یعنی سرمه قرار یافتن است (عزین ۵) که (۲۱) یعنی توتیا قرار دادن هم (طهوری ۵) معنای بیخ فیهنم بر جهان امروز روشن شد و غبار رگد زرت توتیا نکر داین است و که خوب غبار تربیت من توتیا چشم دشمن شد و دیده خورشید در جلانه نشست و (اردو) (اردو) سرمه بونا - سرمه قرار پانا - (۱) سرمه کرنا - باریک کرنا (۲) سرمه قرار دینا توتیا فروختن استعمال - صاحب آصفی توتیا گرفتن استعمال - صاحب آصفی ذکر</p>	<p>ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که یعنی حقیقی است یعنی فروختن و بفروش دادن بمعنی حقیقی سرمه حاصل کردن است (صائب) سرمه (طهوری ۵) از برای چشم نصرت بر سر (۵) چشمیکه از غبار خطش توتیا گرفت و از بازار رزم و بادگز رش می فروشد توتیا سے اشک خویش و امن آب بقا گرفت و (اردو) استخوان و مخفی مباد که از سند بالا استعمال سرمه حاصل کرنا - سرمه فروشدین پیدا است که بجایش می آید توتیا گشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر (اردو) سرمه بچیا - این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که</p>
<p>توتیا کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند شدن (خالص صنفانی ۵) غبار راه گشتم که (۱) یعنی حقیقی سرمه ساختن و سودن است سرمه گشتم توتیا گشتم و بچین رنگ گشتم چشمش (صائب ۵) دل بی صبر خواهد توتیا کرد و توتیا گشتم و (اردو) سرمه بونا - سرمه قرار پانا</p>	<p>توتیا کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند شدن (خالص صنفانی ۵) غبار راه گشتم که (۱) یعنی حقیقی سرمه ساختن و سودن است سرمه گشتم توتیا گشتم و بچین رنگ گشتم چشمش (صائب ۵) دل بی صبر خواهد توتیا کرد و توتیا گشتم و (اردو) سرمه بونا - سرمه قرار پانا</p>

<p>توتیا نوش اصطلاح بقول نامری واند سبز و توتیای بندی نیز گویند و بهندی نیز گویند نام حکیم از اکابر حکماء یونان بوده که بعد از رفتن ماند و آن را از مس با زاج سفید بطریق احراق سفید یا کبش و روم و یونان ترویج آئین زد و می سازند و آن عار حادی بس در چهارم و دینار آتشکده باز آفرینان آن حد و دایلی گویند در سوم اکال مجفف و در غایت نجف یونان توتیا نوش را روانه ایران کردند که با است و با قوت سمیت و اسهال قوی و تا زردشت مناظره کند و حقیقت حال او را دریا و شرب استعمال آن چنانست سوخته و غیر چون بلخ آمد باز زشت ملاقات و مقالات کرد سوخته آن در بعضی امراض چشم در اکمال و آیات او ایمان آورد و یونان مراجعت گزید و در و رات و بعض جروح و قروح و غیره و اهل آن آئین را پرورید و تفصیل آن در دست مؤلف عرض کند که مرکب توصیفی است و دبستان و بعضی توارببج مانند نسخ التواربج (ار دو) نیدا تفتوتا بقول آصفیه اسم مذکر و غیره منظور است صاحب سفرنگ بشرح چل توتیا سبز زنجار - زاک سبز زاج الانضهر و دوین فقره نامه شت و خنوز زشت مهم یک دو کا نام جو تانبه سے تیار کی جاتی ہے ذکر این بهین معنی کرده مؤلف عرض کند که جو اس سے نہایت قے آتی ہے گویا ایک قسم تسمیہ این زمین معلوم می شود که توتیا را نوش کا نہ ہے ۔ می کرد اسم فاعل ترکیبی است (ار دو) توتیا توتیای اکبر اصطلاح بقول بهمان و نوش ایک حکیم یونانی کا نام تھا ۔ مذکر ۔ بحر و جامع نوعی از صدف است کہ آن را در توتیای انضهر اصطلاح بقول محیط توتیا عربی شیخ گویند صاحب محیط هم اشارہ شیخ کند</p>	<p>توتیا نوش اصطلاح بقول نامری واند سبز و توتیای بندی نیز گویند و بهندی نیز گویند نام حکیم از اکابر حکماء یونان بوده که بعد از رفتن ماند و آن را از مس با زاج سفید بطریق احراق سفید یا کبش و روم و یونان ترویج آئین زد و می سازند و آن عار حادی بس در چهارم و دینار آتشکده باز آفرینان آن حد و دایلی گویند در سوم اکال مجفف و در غایت نجف یونان توتیا نوش را روانه ایران کردند که با است و با قوت سمیت و اسهال قوی و تا زردشت مناظره کند و حقیقت حال او را دریا و شرب استعمال آن چنانست سوخته و غیر چون بلخ آمد باز زشت ملاقات و مقالات کرد سوخته آن در بعضی امراض چشم در اکمال و آیات او ایمان آورد و یونان مراجعت گزید و در و رات و بعض جروح و قروح و غیره و اهل آن آئین را پرورید و تفصیل آن در دست مؤلف عرض کند که مرکب توصیفی است و دبستان و بعضی توارببج مانند نسخ التواربج (ار دو) نیدا تفتوتا بقول آصفیه اسم مذکر و غیره منظور است صاحب سفرنگ بشرح چل توتیا سبز زنجار - زاک سبز زاج الانضهر و دوین فقره نامه شت و خنوز زشت مهم یک دو کا نام جو تانبه سے تیار کی جاتی ہے ذکر این بهین معنی کرده مؤلف عرض کند که جو اس سے نہایت قے آتی ہے گویا ایک قسم تسمیہ این زمین معلوم می شود که توتیا را نوش کا نہ ہے ۔ می کرد اسم فاعل ترکیبی است (ار دو) توتیا توتیای اکبر اصطلاح بقول بهمان و نوش ایک حکیم یونانی کا نام تھا ۔ مذکر ۔ بحر و جامع نوعی از صدف است کہ آن را در توتیای انضهر اصطلاح بقول محیط توتیا عربی شیخ گویند صاحب محیط هم اشارہ شیخ کند</p>
---	---

و بر شنج گوید که این باغ فارسی سفید مهربه و کجک و
 گوش باهی نامند در مندی شک بود و آن ذکر این نکر و مؤلف عرض کند که مرکب این
 طهر مهربه بجزی است که کاغذ را بدان سیل میکنند است (اردو) ایک قسم کامره جو چند اودیه
 سیر و خشک در ووم و گویند رطب است و بوی کو غوره انگورین حل کر کے بناتے ہیں جس کی
 گیلانی طبع آن گرم و خشک و از خواص آنست که صراحت مزید معلوم نمیشود سکی - اس کو توتیا بے
 اگر در خانه بود صاحب آن خانه ذی مال و ثروت غوره کہتے ہیں - دیگر
 باشد محرق و مضمول آن در ادویہ جالی چشم (۱۱) توتیای قلم اصطلاح - (۱۱) بقول
 و شایعات او داخل می و داخل می شود و منافع (۱۲) توتیای قلمی بسیار و بجز و ارشدی
 (الخ) مؤلف عرض کند که مرکب توصیفی است از توتیای فرماید که (۱۲) هم همین است (باقی)
 (اردو) مهربه - بقول آصفیه فارسی - اسم نکر کاشی (۱۳) آید چو توتیای قلم یک قلم مراد از
 گدو با صفتله کاغذ و غیره گھوٹے کا آلہ - سوزول عیان بنظر استخوان و مغز (محمد علی صاحب)

توتیای غوره اصطلاح - بقول بهار - کلکش زده دم زنگنه های قلمی و زده و بر قد خط
 توتیای است که ادویہ چند در آب غوره انگور راست تهای قلمی و دیگر گز نشود سپید زیر که کشد
 سلائی کنند و برای تقویت بصارت و چشم کشند و چشم دوات توتیای قلمی و صاحب اصطلاح
 (طاهر و حیدر) علاج خویش کن از توتیای ذکر (۱۱) کرده مؤلف عرض کند که صاحب
 غوره می و ترا که دیدر بگلہای باغ روشنیت محیط که محقق مضر دات طلب است ذکر این نکرد
 و صاحب بحر هم ذکر این کرده و وارسته هم ذکر معلوم می شود که این را بشکل قلم درست می کنند

و همچو میل در چشم می کشد همین باشد وجه شمیاء روشنائی چشم یافت آن مارون برادر موسی علی بنی
 این که معاصرین عجم تصدیق خیال میکنند (۱)، و علیها السلام بود لهذا منسوب به موسی ایشان
 مرکب اضافی است در (۲) مرکب توصیفی باشد که اکثر کمال او و شایان او بکار آورده است
 (۱) (۹۹) (۱۰) (۲۱) یک قسم کاسره می باشد می کنند و تقویت بصرف مع می کند (الخ) مؤلف
 جس کی صراحت مزید معلوم نه ہو سکی۔ مذکور۔ عرض کنند که حیفا است که نام این در دیگران
 توتیای بارونی اصطلاح۔ بقول مجرب معلوم نشد (۱۰۹۹) توتیای بارونی که
 یعنی است خرد و سرخ و تیره رنگ و از اندک کانا نام ہے جو تقویت بصارت کے لئے مفید ثابت ہوئی ہے
 سفید و نبات آن قریب آب و آجام می ریزد توتیائی که در آن است در اصطلاحی بقول بحر
 مزاج آن گرم و خشک در اول و در آن قوکار سبز که در آن یعنی چشم را جلا دادن مؤلف
 جالبه است که بدان سبب بصارت را عرض کنند که موافق قیاس است حیفا است که
 تیز گرداند و گویند اولی که این دوا را بر آنند استعمال پیش نشد (۱۰۹۹) آنکه کور و کور
 توج بقول برهان و جهانگیری و جامع و رشیدی و ناصری و سراج بنیم اول بر وزن عوج
 میوه ایست که آن باد بهی گویند صاحب محیط هم این را آورده اشاره به یہ کند و هر چه بر به
 نوشته مذکورش در موصده کرده ایم مؤلف گوید که این بخرن نیست که اسم جلد فارسی می
 است که بر زبان معاصرین عجم نیست (۱۰۹۹) و یکجوبه۔
 توجیه بقول برهان و جامع بنیم و بای ابجد بر وزن موصده (۱۰) سیلاب را گویند
 و (۲) بمعنی فرشته هم صاحب سروری بر معنی اول قانع (استاد رودکی) خود ترا

جوید همه خوبی و زیبای و همچنان چون توجیه جوید نشیب و خان آرزو و در سراج بندگی و معنی
گوید که اگر چه بر زبان معنی دوم را نوشته ولیکن در هیچ نسخه معتبره دیده نشد مؤلف عرض کند
که ناویدیم در جامع که صاحب آن محقق اهل زبانست و بهر دو معنی اسم جامد فارسی زبان
دانیم (ار و و) و یکوی سیلاب - مذکر (۲) و یکوی فرشته - مذکر -

توجه بقول بهار و آوردن بخیزی می فرماید که با لفظ کردن مستعمل مؤلف عرض کند
که بفتحین و ضمیم عربی لغت عربست فارسیان استعمال این یعنی همی معنی حاصل بالمصدر میکنند
و استعمال این با مصدر فارسی در لغات می آید (ار و و) توجه بقول آصفیه عربی - اسم
مؤنث - ریخت ریختان بیل - رجوع - مهربانی - عنایت -

توجه داریدن و داشتن استعمال مخاطب خصوصیت دارد حاصل این رجوع شدن
بطوری بمعنی التقات و سیلان داشتن استعمال و التقات کردن و بجا بمعنی قصد کردن و فرمودن
کرده مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد هم (شر قاسمی گونا بادی) توجه فرمودن رایت
ار و و) دارد و توجهی بخود عشق خام نیز که کو خسر و نشان بجانب خراسان و خبر یافتن مسجد
عاطل فسرده که دیوانه در گرفت و (ار و و) شیبانی خان (الخ) (ار و و) توجه فرمانا -
توجه رکعنا بتوجه رکعنا - رجوع هونا - التقات کرنا - اراده فرمانا - کرنا -

توجه فرمودن استعمال صاحب آصفی **توجه کردن** استعمال صاحب آصفی ذکر
و ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند
کند که مرادف توجه کردن است و این تعلیم بمعنی تحقیق است و مرادف مصدر گذشته

<p>تبعیم (صائب) دل بیداری باید ورین به آواز هجرت و کرمیت و بصیت نصفت وادی توجیه کن پاک من یا پانی خواب آلوده کردم و عدالت توجیه به تسخیر جهان گماشته یی (ار و او) طبع منزل با تو مخفی میباد که اندر سبب بالاستعمال توجیه کرنا -</p>	<p>توجیه کرنا - صدر کنین پیدا است که بجایش می آید (ار و او) توجیه نمودن استعمال صاحب آسفی در این</p>
<p>کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که مراد توجیه گماشتن استعمال صاحب آسفی توجیه کردن است (کلمه مهدانی) زردی بیایم ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند توجیه نمود که پنجه گاه شهنشاه بوده (ار و او)</p>	<p>که مراد توجیه کردن است (نثر ظهوری) توجیه کرنا - اراده کرنا -</p>
<p>تو چال بقول بول چال بواله معاصرین عجم یعنی منفاک صاحب روزنامه بواله سفر نامه ناصر الدین شاه قاجار ذکر (تو چال البرز) کرده گوید که بمعنی ناکه البرز کوه است صاحب رنجه به تعریف این مرکب می فرماید که بمعنی (در غار کوه البرز) مؤلف عرض کند که هر دو محققین اقل الذکر کنندری خورده اند چال در فارسی زبان بمعنی گوی و منفاکی می آید و تو بمعنی تحقیقش گذشت که بمعنی در و داخل است چنانکه توی خانه و امثال آن پس معنی تو چال در منفاک است و تعریف (تو چال البرز) که صاحب رنجه کرده درست و موافق قیاس تاج صاحب بول چال است که (تو چال) را بزرگ لغتی قائم کرده و بمعنی منفاک نوشت معنی لغتی تو چال در منفاک است و این محاوره نیست که ذکر شد تو بمعنیش برجا خودش گذشت و چال بجایش می آید (ار و او) گزیده من -</p>	

الف) توخت	صاحب برهان بد کراف گوید که بر وزن سوخت ماضی او اگر
ب) توختن	و گذاردن و جمع نمودن و حاصل کردن و کشیدن باشد و هم او بر
ج) توختن	ب گوید که بر وزن سوختن این لغت از اضداد است بمعنی (۱)
د) توختن	فرود کردن و (۲) کشیدن هر دو و (۳) بمعنی خواستن و (۴) جمع
نمودن و انداختن و حاصل کردن و (۵) گذاردن و (۶) واپس دادن چیزی بصاحب	
اعم از آنکه قرین و وام باشد یا امانت و (۷) بمعنی جستن بضم جیم و (۸) دوختن هم و دیگر	
ج گوید که بمعنی او کرده و گذارده و جمع نموده و حاصل کرده و کشیده و نسبت (۹) ظریف	
را بمعنی اول و ثانی و سکون ثالث و شبن قرشت بمعنی کشیدن باشد مطلقا صاحب سروری	
ذکر الف بصراحت چند معانی ماضی کرده و صاحب ناصری هم همچنان و نیز صاحب سروری	
بصراحت چند معانی مفعولی ذکر (ج) فرموده و (د) را بمعنی کشیدن آورده و صاحب جامع	
هم (د) را بمعنی مطلق کشیدن نوشته صاحب بحر نسبت ب بهر نسبت معانی شفق و می طراز	
که کمال التعریف است و مضارع این توند و توزیدن را هم بمعنی توختن آورده و آن را هم کامل	
التعریف گفته مضارع توز را متعلق بدان هم کند صاحب موارده توختن و توزیدن را بیک جا	
قائم کرده توزیدن را مخفف توزیدن گوید و ذکر همه معانی بالا کرده گوید که (۹) بمعنی بر کشیدن	
و (۱۰) بمعنی تخت و تاراج کردن هم صاحب نوادر هم باختلاف فعلی معانی این را آورده	
مرادف توزیدن قرار می دهد خان آفریز و در سراج بواله جهانگیری گوید که الف لغات اضداد	
است که بعضی خواستن و گذاردن و فرو کردن و کشیدن باشد و می فرماید که آنچه برهان بمعنی	

جستن باقسم و روشن نیز آورده این مطلقا سندان دارد و استعمال نیز گواه آن نیست و بی طرزد
 که برین قیاس توزیدن و توز و توخت و توخته مؤلف عرض کند که ما بغت بتوخت که بجایش
 گذشت صراحت ماخذ و معانی و تحقیق این کرده ایم ضرورت ندارد که در اینجا عاده آن کنیم
 الف ماضی مطلق این (ج) اسم مفعول و (د) حاصل بالمصدرش قساص صاحب بحر است
 که این را کامل التصریف گفت و مضارع توزیدن را متعلق باین فرمود و تحقیق این است که
 این سالم التصریف است که غیر ماضی و مستقبل و اسم مفعولش نیاید و مضارع ندارد و برخلاف توزیدن
 که کامل التصریف باشد و بجایش می آید (اردو) (الف) ماضی مطلق (ب) اور (د) ب
 بتوخت جس پر اُس کے تمام معنوں کا بیان ہے اور ج اسم مفعول ی اور د حاصل بالمصدر
 تو د بقول برهان و جهانگیری و جامع و رشیدی پیش خاک تو د و خان آرزو در سراج گوید که گوی
 و سروری بر وزن سو د (۱) یعنی همان توت که اول سبیل توت چنانکه در شت در دشت
 گذشت و (۲) بانائی مجهول یعنی توده و بالائی هم و معنی دوم مخفف توده مؤلف عرض کند که الف
 ریخته صاحب ناصری بذیل توت ذکر این کرده داریم باو (اردو) (۱) و کیو توت (۲) با توده
 (ناصر خسرو) بفعل و قول زبان یک نهاد با بقول آصفیه فارسی اسم مذکر انبار و سپهر هم
 و مباشرت بدل خلاف زبان چون پیشیز و اندو تو داری اصطلاح بقول بحر و ارسته معنی
 و مباشرت مارج خویش و گوی خیره مرا که من ترنج درون داری که آن ذخیره در دل داشتن است
 لطیف و خوشم توبی مره تو د (مولوی معنوی) (سعید اشرف) همه صندوق های حلقه در
 آسمان نسبت بعرض آمد فروید و در نه بس عالی است و تو داری چو زندان کند پوش با مؤلف نظر کند

تو بعضی داخل و درون بجای خودش گذشت آپ ذمہ دارین ہماری سمجھ میں کچھ نہیں آتا
درینجا ترکیب آن بالفاظ داری هست کہ آپ کیا کر رہے ہیں۔

حاصل بالمصدر درویدن باشد پس معنی **تو در تو** بقول روزنامہ بحوالہ سفرنامہ
حاصل بالمصدر تو داشتی است (اردو) ناصر الدین شاہ قاجار معنی اندرون صاحب

دل میں کسی بات کے کہنے کا حاصل بالمصدر رہنا گوید کہ بعضی درجہ بدرجہ صاحب بول حال
تو دان و کارت مثل صاحبان خرتیہ بحوالہ معاصرین عجمی طائرہ کہ سچ در سچ و دھم

الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ انہی مؤلف عرض کنند کہ این اختلاف در تعریف
و محمل استعمال ساکت مؤلف عرض کنند کہ فایز نتیجہ آن است کہ یکی ہم ازین ہر سہ قوت

استعمال میں حق کسی گفتہ کہ کارش پسند طبع بنا تعریف نداشت و این مرادف تہ بہ تہ باشد
مثلاً می گویند آغا ہر چہ بکسی مقبول طبع نیست یعنی تہ بہ تہ چنانکہ گویند یہ این قماش

ومی دانیم کہ خیلی خطرناک است تو دان و کارت را تو در تو دیدم یا تو در تو دفتر بار
یعنی ذمہ دار کار خود تو باشی (اردو) آ (اردو) تہ بہ تہ بہ تہ بہ دیکھو

ہائیں اور آپ کا کام یعنی آپ کے کام کے پستاپشت۔

تو درہ بقول بردہ و جہانگیری و جامع و رشیدی و سراج بانانی مجہول و رای قرشت
منفوج بر وزن موصدہ پزندہ باشد بزرگ جثہ کہ آن را شکار کنند و گوشت لذیذی دار

و بھری جباری گویند (حکیم اردی) ادیان یوز تازہ بڑا ہو برہ واکین ساختہ چرخ
بر تو درہ کو صاحب ضروری گوید کہ این را چال ہم گویند صاحب ناصری گوید کہ بر ہو برہ

مشهور است صاحب محیط می فرماید که لغت مغربی بقائده الاوجاع را گویند و هم او بر این
 الاوجاع گوید که یونانی قاقالیاه اهل مغرب توجه گویند و آن بقائده معروف است و تحقیق
 که این از مقصود خارج است و هم او بر جبارا گوید که بغاری هویره و شوات و شوات و شوات
 و شوات و تهرکی توغدری و بهندی چیز نامزد و آن طائریست صحرای بزرگ گرون و بک
 رنگ و رنقار آن اندک طول و پاهای آن دراز این را اهل یونان خلوص نامند با جمله
 گرم و خشک و در آخر روم بار و متر اجان را نافع و منافع دارد و الخ (مؤلف عرض کند که
 لغت فارسی نیست ولیکن فارسیان استعمال این می کنند) (ارو) چیزی را یکپوش
 کا نام جس کا مستعارف نام بندی دین معلوم نهوسکا صاحب محیط فاس نام گویند و
 تووری بقول برهان و جامع بضم اول چوسوسری (۱) تخم گیاه است که عرب قصبه
 اصفهانی قداسه و کرمانی مادر و رخت گویند و (۲) ساق معروف صاحب سروری
 معنی اول قانع صاحب مامری بکر معنی اول گوید که مغرب آن تووری است صاحب محیط
 بر تووری نماید که مغرب آن تووری بذال معنی و آن را تووری بزیادتی گویند و اعرابی
 به الخ تخم و نیر آلهوه و قصیه و بشیرازی تدری و با اصفهانی قدومه و بکرمانی مادر و رخت
 و به تبریزی دریمه و بیونانی اروسیمین و به لاطینی شسدک و به سریانی طوطی و به عربی اسکا
 و بهندی ووری نامند و آن تخم نباتی است که برگ آن دراز و بی ساق مثل برگ جو گرم
 در روم و تدر و اقل و به اقسام در افعال قریب بهم و شتی و محرک باه و مولد منی و شیر
 و مقوی و مانع و مستحق و مایع هر قان و عرق الفس و منافع بی شمار دارد و الخ (مؤلف)

عرض کند که این بقول محیط اسم فارسی زبان متحقق و او برین اسم ذکر معنی دوم نموده و ما ذکر
سباق بر تتری کرده ایم (اردو) در دوری یک و یک نام است - نوشت و دیگر اسم
(۲) دیگر تتری -

<p>تو و یون بقول برهان بر وزن روز افزون بر سنگران هر چه نوشته نقلش بر یون کرده ایم یونانی پنج گیا هست که آن را دورس گویند و اگر چه این لغت یونانی است ولیکن فارسیان تحت آن را شوکران خوانند اگر شاخ و برگ گیاه استعمال این کرده اند (اردو) دیگر یون را بگویند و آب آن را بگیرند و بر پستان دختران مالند بکنند و که از آن بزرگتر شود و آنرا پنج گوئی نیز گویند صاحب ناصری هم ذکر این کرده که دیگر محققین صاحب زبان ازین ساکت ولیکن صاحب محیط حواله شوکران دهد مؤلف عرض کند معاصرین هم بر زبان دارند (اردو) مددیاری</p>	<p>تو و یون بقول برهان بر وزن روز افزون بر سنگران هر چه نوشته نقلش بر یون کرده ایم یونانی پنج گیا هست که آن را دورس گویند و اگر چه این لغت یونانی است ولیکن فارسیان تحت آن را شوکران خوانند اگر شاخ و برگ گیاه استعمال این کرده اند (اردو) دیگر یون را بگویند و آب آن را بگیرند و بر پستان دختران مالند بکنند و که از آن بزرگتر شود و آنرا پنج گوئی نیز گویند صاحب ناصری هم ذکر این کرده که دیگر محققین صاحب زبان ازین ساکت ولیکن صاحب محیط حواله شوکران دهد مؤلف عرض کند معاصرین هم بر زبان دارند (اردو) مددیاری</p>
---	---

تو و ده بقول برهان و جامع و ناصری بضم اول و ثالث و سکون ثانی مجهول و و او و ها که راجع
و خاص باشد یعنی جفت است که و بر ابر طاق باشد و عرب زوجه گویند و بجای دال ابدال را
قرشت هم آمده صاحب رشیدی بذكر این گوید که تروه به همین معنی گذشت و در نسخه سروی
توره هم می آید خان آرزو در سراج می فرماید که جمیع اهل لغت بی تحقیق نوشته اند چنانکه در لفظ
توره گذشت مؤلف عرض کند که در توره هیچ ذکر این نکرد البته بر توره و و او و او
بجاء لسان الشعر ذکر این معنی کرده لغات دیگر را تصحیف گوید و توره را صحیح داند و بخواهد
شرف نامه توره را معروض کنیم که با اعتماد جامع و ناصری که صاحبان زبان و محقق زبان

این را اصل دانیم و توره را که برای مهله عمن وال می آید سیدل این چنانکه باد و آن و بار و
و توره مخفف آن رخا آنز و دالنا خیال خود به تصحیف لغات رجوع می کند و تبدیل و حذف
را پیش نگاه ندارد و قیاس را دخل نمی دهد و از تحقیق صاحبان زبان کاری نمی گیرد و شایان است
(ار و دو) جفت - طاق کا مقابل - مذکر -

توده [بقول این جامع و سروری و ناصری پر وزن سوده تل و پشته خاکستر و خرمن غله
و اسبالت آن و سرچیه که بالای هم ریزند (سعدی شیرازی س) یکی غله مرداد و سوده کرده
که ز تیار آن خاطر آسوده کرده و کاخان آنز و در سراج می فرماید که بوا و مجهول تل و پشته مطلقا
و اینکه در هندوستان یعنی آماج که خاکی جمع کرده بوضع مخصوص سازند و شوق تیار اندازی بران
سازند فارسی اهل هندوستان است و در اشعار استادان و کلام زبانداران بدین معنی دیده
نشده صاحب فدائی که از معاصرین علای عجم است می گوید که پشته های ریگ و تل های سنگینه
و مانند این ها و اگر دانه های خوردنی باشد همچون گندم و جو که و خرمن هم می گویند مؤلف
عرض کند که استعمال این معنی عام است ولیکن مخصوص بنجا که اکثر دیده شد و برای غیر خاک هم
مستعمل (نظوری س) باشکم توده نسرین و م صبح باز آهم دشته ریجان دل شب (ار و دو)
توده - مذکر - دیکو تود که دوسری معنی -

تودهای خاک - اصطلاح - بقول بحر و مختار ذکر معنی اول و دوم بحواله قتیبه کرده نسبت معنی	
برهان (۱) کتایه از طبقات زمین و (۲) هفت	سوم می نویسد که اقول قالب بیشتر هم تواند بود
آقلیم و (۳) قالب آدمی را و - صاحب مؤید	عرض کند که محققین بالا معنی سوم را شک نیست که

از مؤید گرفته اند اگر چه در کنایه جدید هر شاعر عرض کند که موافق قیاس است (ار و و)
 را اختیار است که معنوی قائم کند و لیکن (۱) برف کا توده - مذکر (۲) تن - مذکر
 لطافت و شباهت شرط است و در معنی سوم (۳) گور اسرین - مذکر (۴) کافور کا توده - مذکر
 واحد را جمع ندانیم و لطافت هم ندارد بل از لفظ **توده کردن** استعمال - بقول نطوری
 اصطلاح کنایه باشد از اجسام انسانی (ار و و) جمع کردن بشکل توده مؤلف عرض
 (۱) زمین کے طبقات - مذکر (۲) ہفت اقلیم کند کہ موافق قیاس است (نطوری ۵)
 مؤنث (۳) انسانی اجسام - مذکر - بازوہ تاب طسترہ پر تاب پ توده کن
توده کافور اصطلاح - بقول بحر و طحات یک جهان دل بی تاب و مخفی میا و کہ دسند
 برہان (۱) کنایہ انبار برف و (۲) تن و (۳) بالا استعمال مصدر کردن آمده کہ بجایش
 سرین بنید صاحب مؤید گوید کہ (۴) انبار می آید (ار و و) توده کنایہ جمع کرنا
 کافور و نسبت معنی دوم بر سرین گفته مؤلف انبار لگانا -

نور بقول برہان بضم اول بر وزن شور (۱) گیاهی باشد ترش مزہ کہ آن را در شہا
 کفند و (۲) نام پیر بزرگ فریدون است کہ توحج باشد و این نام در مؤید الغضائا بار
 فارسی ہم آمده و (۳) ولایت توران را نیز گویند و (۴) بمعنی دلاور و پہلوان و بہادر
 و (۵) ترک کہ نقیض تاجیک است و (۶) بمعنی شخص و شخص نمودن و (۷) وحشت و
 رمیدن و (۸) تولید یعنی بطرفی رفتن و دور شدن و (۹) محشوق و مطلوب ہر
 و (۱۰) نام دختر ایرج کہ زن منوچہر بود و (۱۱) ضیافت و ہمائی و (۱۲) اندک و قلیل

و الفتح اول و دوم (۱۳) تبریز می شکنی چه در فارسی بابا و و برعکس آن تبدیل می یابد (امیر خسرو
 ۱۴) من پیاده هیچگاه نرفته از اقبال شاه به نامده زیر قدم هرگز و تور و کرم به (فرزیدی
 ۱۵) تو گاهی بنیر کشی گاه پور به بهانه تر از زم ایران و تور به (حکیم قمران ۱۶) هیچ توری
 را انفریاد فلک پیکار تور به و در بغل یار یون اندر شود مستور تور به (فرزنگ منظوم ۱۷) مرغ شد
 سبز زار و تور از جوی به مهر شمس است چون متور مجوی به صاحب جهانگیری بزرگ معنی اول
 نسبت معنی دوم گوید که مملکت توران از همین و ذکر معنی سوم و چهارم و ششم که نسبت
 معنی هفتم و هشتم گوید که توریدن است و (۱۸) یعنی رم صاحب جامع با اتفاق کل معانی بیان کرده بر
 گوید که یعنی اول تر شده هم گویند و نسبت معنی هفتم و هشتم مقصودش از رم است و دوری
 و معنی سیزدهم را ترک کرده صاحب رشیدی بزرگ معنی اول تا چهارم نسبت معنی ششم گوید که
 هیچ یوز است به تخانی اول و زای هوز و آخر همه ذکر معنی هفتم کرده دیگر معانی را گذاشته است
 صاحب سروری جانی ذکر معنی اول و سوم و چهارم و هفتم و نهم کند و در معنی یازدهم مهانی
 را همان گوید و بجای دیگر معنی (۱۹) اطراف را گوید که در حقیقت تبدیل است چنانکه مانع و توغ
 صاحب ناصر بن معنی دوم و سوم و چهارم قانع و نسبت معنی دوم گوید که پس رشیدی را هم تور
 می گفتند و بجای معنی هفتم اسپ نارام نوشته خان آرزو و در سراج ذکر معنی اول تا چهارم
 کرده معنی ششم را تصحیف گوید و ذکر معنی هفتم کرده می فرماید که توریدن مصدر این و معنی
 نهم و دهم و یازدهم را بخط می داند صاحب سواد السبیل این را الفتح اول گوید که معرب است
 و در فارسی همین لغت به ششم اول و (۲۰) یعنی آفتاب بهنجی صاحب روزنامه بجوای انفریاد

ناصر الدین شاہ قاجاری فرماید کہ (۱۷) بعضی نقاب جنگ کہ زبان بر رواند ازند و صاحب
 رہنجامی فرماید کہ (۱۸) دایم جنگ کہ بوسیله آن شکار باہی کنند و بجای دیگر می طرازند کہ (۱۹)
 برج قلعه را گویند صاحب قول چال بخواند معاصرین عجم بر چال جال قانع مؤلف عرض کنند کہ
 اسم جاد فارسی زبان است و اسم مصدر تو ریدن کہ می آید صاحب مخیطی فرماید کہ میان
 آتر است و چہ بر آتر نوشتہ نقلش بر بار سلاویون کردہ ایم و معنی دوم علم جاد و در
 نظر برخی نقاش این لقب دادہ باشند و معنی سوم مخفقت توران و بعضی پانزدہم سیدل آثار و کچھ
 خان آتر و نسبت معنی ہم تازیان و ہم خط نوشتہ بخط اومی نماید کہ قول صاحب جامع کہ محقق زبان
 خود است بابرمان معتبر تر از درست و آنچه نسبت معنی ششم تعریف گفتہ عادت اوست
 و ما این را ہم با اعتماد صاحب جامع صحیح دانیم۔ اسم جامد است آنچه صاحب سواد اسمیل معنی
 شاعر و ہم را بخواند فارسی زبان قائم کرد و از برای آن سندی باید کہ فارسیان این را ترک کردہ
 و معاصرین عجم بر زبان نذرند یعنی ہفتم تا نور و ہم محاورہ معاصرین عجمی نماید آن را ہم اسم جامد
 و این ہم صاحب سفرنگ بشرح اچاری فقرہ نائے شت و خستور نو چہ را می فرماید کہ نام سپر فریدون
 کہ ایرج سومی برادر خود را کشت (۱۰) (۱۱) و کیو بار سلاویون (۱۲) فریدون کے بڑے
 لڑکے اور نیز جمشید کے لڑکے کا نام یا لقب نور تھا۔ ذکر (۱۳) توران ایک مشہور ولایت
 مؤنث (۱۴) دلاور شجیع (۱۵) ترک۔ ذکر (۱۶) پنجس۔ ذکر۔ تلاش۔ مؤنث (۱۷) خست
 مؤنث (۱۸) دوری۔ مؤنث (۱۹) معشوق۔ ذکر (۲۰) ایرج کی لڑکی کا نام تور تھا۔ مؤنث
 (۲۱) مہمان۔ مہمانی۔ مؤنث (۲۲) قلیل۔ تھوڑا (۲۳) دیکھو تیر۔ ذکر (۲۴) دیکھو روم (۲۵)

دیکھو تاریخ یعنی تاریک (۱۲) برخی آفتابہ مذکر (۱۷) جال کا نقاب جو ولایتی عورتیں منہ پر ڈالتی ہیں
 مذکر و مؤنث (۱۸) مچھلی بکیر سے کا جالا۔ مذکر (۱۹) برج قلمہ۔ مذکر۔

تور بقول برہان وائند بنم اقل و نانی مجہول بروزن غور بلغت زند و پازند گاورا گویند
 کہ بھری بقر خوانند مؤلف عرض کند کہ فارسی قدیم است و حالہ زبان معاصرین عجم نیست
 (اردو) گائے بنوٹ۔

توران بقول برہان و جہانگیری و رشیدی تورانچہ بلاد تبرستان سے ایک شہر کل
 و جامع و سروری نام ولایتی است بر آن طرف نام ہے۔ مذکر۔

آب آمو یعنی ماوراء النھر و چون این ملک راویں **توران** دخت اصطلاح۔ بقول برہان
 بہ تور کہ پسر بزرگ خود دادہ بود بہ توران موسوم و جامع و جہانگیری و سراج نام دختر پسر پڑشت

شد مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است داو یکسال و چہار ماہ پادشاہی کر دگویند حضرت
 الف و نون نسبت با تور مرکب شد (اردو) رسالت پناہ صلوات اللہ علیہ در شان ائمہ

توران ایک مملکت کا نام ہے جو تور بن فریدون (المن علیہ قوم استند و الامر ہم الی امرأۃ) حسب
 رشیدی گوید کہ بعضی گفتہ اند نام اوبوران سے منسوب ہے۔ مذکر۔

تورانچہ اصطلاح۔ بقول ناصری وائند نام دخت است بہای آری مؤلف عرض کند
 شہری از بلاد تبرستان و اورا بہ تعریف تورانچہ کہ اشارہ این برہوران گذشت و برہور

می گفتہ اند یعنی توران کو چک مؤلف عرض دخت۔ بہای فارسی اقل ایہم و ماہد راسخا
 کہ کہ قرن قیاس است از قبیل تورانچہ (اردو) مذکر ماخذ کردہ ایم (اردو) دیکھو پوران دخت

توران شا بقول اندر جوالہ غیاث نام در عہد چہین چہری ہر معشوقہ و متق را توران شا
 وزیر مؤلف عرض کند کہ ترک این بریان را در صاحب سروری گوید کہ مرادف تور کہ یہ
 تقوی داشت نمی دانیم وزیر کہ بود (ار دو) ہمین معنی گذشت خان آرزو در سراج از
 توران شاہ ایک وزیر کا نام ہے جس کی صراحت قیاس کاری گیرد کہ ہمین اصل می نماید و تور
 کامل صاحبان غیاث اللغات اور فرنگ کہ گذشت معتقد این مؤلف عرض کند کہ
 اندر راج سے بالمشافہ دریافت کرنا چاہیے اگر از قیاس کار گیریم می توانیم گفت کہ تورانہ
 تورانہ بقول ناسری ورثیدی معنی خوش یعنی حقیقی مثل ولاور و شہج معشوق را نام
 (پور بجای جامی ۵) روزی نہ ہوا دایرہ کرد و تور مختف این (ار دو) معشوق مذکور

تور تیر اصطلاح بقول برہان و جامع بضم اول و سکون ثانی و ثالث و دوقالی کسور بتجانی
 وزای نقطہ دار زودہ نفقہ کردن مال را بہ آسانی در امور حسنہ جمیلہ و آن را یحری کفاف
 خوانند خان آرزو در سراج نقلش برداشته مؤلف عرض کند کہ بمعنی حاصل بالمصدر باشد
 کہ کفاف در عربی زبان بقول منتخب روزی و روز گذار و ہر چہ کفایت شود و مستحق سائ
 از طلب پس تعریف محقق بالا درست نیست و ہمین تعریف کفاف کہ در منتخب نوشتہ
 تعریف این لغت است اسم جادہ فارسی زبان دانیم معاصرین عجم برکہ بان نذرند فارسی
 قدیم باشد و حالا کفاف بر زبان فارسیان است (ار دو) کفاف بقول آصفیہ عربی
 اسم مذکر اندازہ است معاش جو کفایت کرے۔

تور راج بقول برہان بر وزن کوسج نام بزرگ ترین پسران فرید و نست کہ تور باشد

و توران مشوبہ باوست چنانکہ ایران بہ ایرج صاحب جامع گوید کہ پسر فریدون است
و بس صاحب سروری ہمزبانہاں۔ خان آرزو در سراج می فرماید کہ این در اصل نام پسر
بزرگ فریدون است و تور کہ بہمین معنی گذشت مخفف این مؤلف عرض کند کہ اتفاقاً ہم
با خان آرزو (اردو) تورج فریدون کے بڑے بیٹے کا نام ہے۔ مذکور۔

تورک بقول برہان و جہانگیری و جامع برد صاحب محیط نسبت معنی دوم گوید کہ اسم فارسی
کو چک (۱) تخم خرقہ را گویند و گیاه خرقہ را نیز خرقہ است و بر خرقہ ہر چہ نوشتہ ما خلتش بر
کہ آن را عبری بقولہ الحقا خوانند و بر وزن بیک بخندہ کردہ ایم (اردو) (۱) خرقہ مذکور
ہم بہ این معنی آمدہ و (۲) نام یکی از پہلوانان ایران کے ایک پہلوان کا نام تورک
ہم (عربی طے) اگرچہ خسارت سرکش بیک **تورک گاہ کشی** اصطلاح بقول بول چال
و نباشد و رافع برگ تورک (فردوسی طے) بحوالہ معاصرین عجم پردہ مشکبکی کہ از رستن
یکی پہلوان بود نامش تورگ پدلیہ و سرافراز سازند و دران گاہ بندند مؤلف عرض کند
و کرد و سترگ و صاحب سروری بر معنی اول کہ مرکب توصیفی و محاورہ جدید است (اردو)
قانع۔ خان آرزو در سراج بر معنی اول اکتفا کہ گھانہاں باندہنے کی جال۔ نوٹ۔

گوید کہ در کلام عجمی بزرگ قافیہ شدہ پس **تورک** بقول سروری مرادف تورک
بر وزن کوچک صحیح نباشد مؤلف عرض بہر دو معنی کہ بجاف عربی گذشت و بہر دو اسما
کند کہ بہر دو اعراب و نحو حال این باشد کہ صاحب در اینجا نقل شد و بہینما ہم منقول۔ صاحب
جامع محقق اہل زبان ہم اتفاق دارد بابرہا رشیدی بر معنی خرقہ قانع مؤلف عرض کند

<p>مناصرتی هم بکاف فارسی صحیح دانند و با اعتماد مخفف آن نه مرادف چنانکه رشیدی گمان برده محققین اهل زبان که قول شان بر لغت گذشته صاحب رشیدی این را بکاف فارسی نقل کرده گذشت ما آن را بمبدل این دانیم چنانکه گذشت و ترنگ را مرادف این گوید (منصور شیرازی و کند (ارو) و کیو تورک - (س) نیز و کبک بدو را توجو را ز شاپان و کمر و باز</p>	<p>تورهای اصطلاح بقول رهنما بحواله سفرنامه زبانی توکلیم بر تورنگ و صاحب سروری اصول الدین شاه قاجار یعنی دامش بکه دارد که بر آن هم نقل این بکاف فارسی کرده و ترنگ که گذشت مای گیری درست می کنند صاحب بولاق هم به کاف فارسی است صاحب محیط هم این را هم برایش و صاحب روزنامه (تورهای گیری) به کاف فارسی آورده اشاره تذکر کنند را به همین معنی آورده مؤلف عرض کند که مرکب مؤلف عرض کند که متحقق است که این پنج اضافی است و بقول روزنامه مرکب توصیفی فارسی است با اعتماد جامع عرض کنیم که محققینی که و هر دو صحیح باشد و تور هم یعنی مطلق پرده شکاف بکاف نازی آورده اند بمبدل باشد بجای خودش گذشته (ارو) پمپلی کیشنه چنانکه گذشت و کند (ارو) و کیو ترنگ -</p>
<p>تور و ه بقول برهان با و او پرو زن موصوفه کاجالا مذکر -</p>	<p>(الف) تورنگ الف بقول ناصر جفت را گویند که لعلی زوج است صاحب (ب) تورنگ و برهان و جامع برهان رشیدی گوید که تور و ه به وال مهله عوض رای تذکره است که او را ترنگ نیز گویند و خرو دشتی هم بخان آورده و در سراج گوید که ترنگ بحواله شرف نامه ذکر این کرده مؤلف عرض</p>

کند که متحقق باشد که ازین بهر دو اصل کدام است تا بحال بنظر ما نرسید و ازین می توان قیاس
یکی مبدل دیگری است تبدیل دال به رای کرد که تودوه اصل است و این مبدل آن
مبدل آنکه چنانکه با و آن و بار و آن و برعکس این والله اعلم بحقیقه اشغال (ار و و) دیگر تودوه دوم -
توره بقول برهان و جامع بضم اول و ثانی مجهول بر وزن غوره (۱۱) جانوریست که او را شکار
گویند و (۱۲) بنما و آهنی که بر دست و پای ستور گذارند و بترکی قاعده و قانون و روشن باشد
و نام شهر یعنی که چنگیز خان از خود وضع کرده بود و بهندی کم را گویند که مقابل بسیار است و (۱۳)
بفتح اول غریز و گرامی صاحبان جهانگیری و رشیدی بر معنی اول قانع صاحب سروری بزرگ معنی
اول نسبت معنی سوم می فرماید که در نسخه سیر از غریز را گویند صاحب ناصری برای معنی اول
از قطران سند آورده از دیگر معانی ساکت (س) تنهاسن و یک شهر پرازنضم و تو باسن و
شیری و یکی دشت پزار و به و توره پخان آرزو در سراج ذکر معنی اول و دوم و سوم کم و
بهار به ترک جمله معانی بالا این را یعنی (۱۴) زره آورده می فرماید که ظاهراً تحریف می نماید و بهمان
زره صحیح است (نظر ظاهر و حید ایدی در احوال میرزا داؤد) دیده شایسته معنی از امداد و داود و خاص
اش سره سلیمانی کشیده و صغیر از آثار اشعار و پذیرش توره داؤدی پوشیده به صاحب
بول حال بحواله معاصرین عجم بفتح یعنی (۱۵) برج قلعه گوید به صاحب مجید گوید که شغال را نام
است و بر شغال هر چه نوشته اند که درش بر تئیمین کرده ایم مؤلف عرض کند که اسم جاد فاری
قدیم است بهمه معانی (ار و و) (۱۶) شغال بزرگ و یکو تئیمین (۱۷) و آهنی ازنجیر جس است
چار پا یون کو مقام پر پاند کرتی بین - مؤنث (۱۸) غریز یا غریز (۱۹) زره - مؤنث

دیکھو بدن کے دوسرے معنی (۵) برج قلعہ مذکور۔

توری بقول رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار فرمودہ نام است کہ دائما طرفدار
اختیارات شاہی است مقابل جمہور پسند مؤلف عرض کند کہ این را اسم جامعہ محاورہ
جدید دانیم (اردو) وہ جماعت جو حکومت خود اختیاری اور اقتدارات شاہی کی طرفدار ہو

توریان بقول رہنما بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار بمعنی آب بند کہ جاری نباشد۔
مؤلف عرض کند کہ محاورہ معاصرین عجم است (اردو) بند پانی۔ مذکور۔

توریان جای اصطلاح۔ بقول رہنما
بحوالہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار جالی کہ
آب او استادہ باشد صاحب بول چال گوید صاحب جامع می فرماید کہ و میدن و تولیدن
کہ بند آب را نام است کہ بواسطہ آن آب و شرمندہ شدن پیش خصم خیال ما این است
روان استادہ شود مؤلف عرض کند کہ محاورہ عطلی المار میدن را و میدن نوشت صاحب
معاصرین عجم باشد (اردو) بد بقیو رشیدی بر تور گوید کہ توریدن مصدر آلت
فارسی۔ اسم مذکور پستہ بیند۔ دیکھو بدن صاحب سروری بر میدن و شرمندہ شدن
کے گیارہویں معنی۔ قانع صاحب بحر تذکرہ ہر سہ معنی بالا گوید کہ

توریدن بقول برہان بروزن شوریدہ کامل التصریف است و مضارع این تور و
معنی (۱) رسیدن و (۲) دور شدن و صاحب مواردین را مرادف تریدن و تولیدن
بیکہ فستن و (۳) شرمندہ شدن در تور گوید و ذکر ہر سہ معنی بالا کند (میر خسرو)

عاقلان را حق مزاجان را رم خورند بواسطه دشمنی مصدر این است فارسیان بر همین اسم
 تور دوم و مردم زخر بواسطه نوادهم ذکر این به ترکیب یای معروف و علامت مصدر
 کرده و خان آرزو در سراج دیگر این و صراحت مصدری وضع کرده و معنی اول اصل است و دیگر
 معنی اول گوید که در بهمنی رم و دشت ازین نام مجازان (ارو) (۱) دشت کرنا (۲) دو دیونا (۳) شمشیر
 است مؤلف عرض کند که لا والله تو را اسم هواد نام دیونا دشمن کے مقابلہ میں ہے

تور بقول برهان پنجم اول و سکون ثانی و زای ہوثر (۱) یعنی ناخت و تاراج و (۲) نام
 شهری نزدیک به امواز که آن شهر در عهد قباد آباد بوده و بعضی گویند شهری بوده نزدیک
 به کوفه و اکنون خراب است و (۳) جمع کنند و بر آورنده و کشنده و حاصل کنند و (۴) متجی
 کشیدن و انداختن و (۵) دوشن و (۶) جستن و (۷) امر به کشیدن و انداختن و حاصل
 کردن و (۸) پوست و برختی است که بر جان وزین اسپ و امثال اینها پیچند صاحب جامع
 دیگر معنی اول و دوم گوید که چهار معنی توزیدن و ناخن کاف و اسم فاعل و امر از معانی توزیدن
 و دیگر معنی هفتم گوید که به این معنی بازای فارسی و بافتح زای توزیدن هم آمده صاحب چهارگیری بر
 معنی اول و دوم قانع و صاحب رشیدی گوید که بواسطه جمل امر به کشیدن و گذارنده و امر
 و امر به گذاردن و بواسطه معروف شهریت به پارس و در فارس توز و توزهر و پوشید و او
 بر وزن پنجم صاحب سروری می فرماید که یعنی اندوننده و کشنده و گذارنده و انداختند
 و یعنی امر انداختن و کشیدن و او گذاردن و ذکر معنی دوم و هفتم هم کند صاحب
 ناصری دیگر معنی دوم و هشتم می طرازند که یعنی کشیدن و انداختن و امر به نسبت معنی هشتم می

که درختی است که چون پوست آن باز کنند تو تو باشد و درین معنی یا بهمان هم مشتق می فرمایند که
 یعنی جستن و انداختن هم آمده بهار قتل نگارش. خان آرزو در سراج بزرگ معنی دوم می نگارد که
 امر از تو فتن و اسم فاعل از و جمیع معانی و بزرگ معنی اول ارشاد می کند که شوق از تو زیدین به معنی
 تاراج کردن و در آخر هم ذکر معنی هشتم هم فرموده مؤلف عرض کند که پیشان بیانی هم
 محققین بالادلیل است بر این که قوت تعریف ندارند و از قواعد زبانی خبر از و ذوق و ذوق
 و اسم مصدر یعنی گفتن است که (۱) اسم مصدر تو زیدین شامل به همه معانی که می آید و (۲)
 امر حاضرش و اصل یعنی اسم فاعل نیست که این معنی بدون ترکیب با اسمی حاصل نمی شود و بجای
 ترکیب اسم فاعل ترکیبی است که در مجرور تو زیدین معنی نباشد و (۳) نام شهر و (۴) پوست و درختی
 صاحب اندین را معنی دوم و هشتم لغت عرب گوید این است حقیقت این نقطه که پیشان بخاری
 برهان و جامع و جهانگیری و ناصری و سراج تعریف را در پیشانی انداخته و اسمی برایشان نهاده
 کامل معانی تو زیدین بجایش می آید و در اینجا هم به قدر کافی است. صاحب مجرب تو زیدین گوید که در
 خور مسطور گرد و بر خوری فرماید که این را بفارسی تو زیدین شریف در درجه سوم کند و پنجم
 در اول و درخت آن بزرگ تر که در خشک در سوم وضع آن در مرا هم بالیه می افتد و منافع بسیار
 دارد (الخ) (حکیم سوزنی ۵۳) برو شاه جهان باشی تو فیروز که که آنجا که سر کشد تو زیدین و (۵) امیر
 خسرو ۵۴) تیرا لاش چون کمان شد کوز که بر کمان کهن بر آمد تو زیدین (ار و و) (۱) تو زیدین کا اسم
 مصدر جس به به مصدر بنا (۲) اسی تو زیدین کا امر حاضر شامل اس کے تمام معنویات بر (۳)
 ایک شهر کا نام جو کیتا و کے عہد میں آباد تھا (۴) ایک قسم کے درخت کا پوست جس کو

تور اور تور کہتے ہیں اور اخیر میں پر بھی اس کا بیان گزر رہا ہے۔

تورہ بقول برہان بمعنی پوست درختی کہ آن را بر زمین اسب و کمان و مثل آن پوشند صاحب جامع ہر بلاش مؤلف عرض کند کہ ماہر تور اشارہ این کردہ ایم تور لغت عرب است و در اینجا صراحت فرمایند کہ بقول منتخب نام درختی کہ پوست آن را بر کمان پیچند و بالائی آن روغن دہند فارسیان زیادت ہای نسبت برو بمعنی پوست آن استعمال کردہ اند و اخیر تور بمعنی پوست گذشت مخفف این است بجذف مای ہوز (ارو) و کھنوز تور کے چوتھے معنی اور اخیر میں۔

تورہ بقول برہان و جامع باثانی مجہول بر محسن و امین است از صوب دریا ہر کہ در تور و ورنہ روزی (۱) قبا و جامہ تابستانی بسیار نشست و نسبت معنی دوم گوید جامہ منسوب نازک را گویند کہ آن را از کتان بافند و (۲) بہ تور است صاحب سروری ذکر ہمہ معانی کردہ منسوب بہ تور را نیز گویند و (۳) بمعنی کشتی نسبت معنی دوم با جہا گیری مشتق صاحب نامری و غراب ہم (۴) بمعنی حاصل کنی و جمع نمائی می طراز کہ بمعنی منسوب بہ تور است و باوہ اخیر ہم بنید روزی و کشتی و او اکنی صاحب جہا گیری کتان در انجائی بافند خان آرنہ و در سراج بند کہ بر تور معنی اول و دوم و سوم قانع (حکیم سنائی) معنی اول می فرماید کہ این جامہ منسوب بشہر تور است (۵) بند بند ہمہ کیشاد چو توری از ماہ و بمعنی کشتی ہم و نسبت تعمیر معنی اول گوید کہ ظاہر انا تور ہزار کہ خورشید یستی قصبی و (خوہد عید) درست نباشد مؤلف عرض کند کہ نسبت معنی لویکی (۶) ہر کہ برد گاہ او کرد و التجا رست از اول اتفاق داریم با ناصری معنی دوم موافق

<p>قیاس و معنی سوم اسم جامد و انیم و معنی چهارم لغوات که مشتقات مصدر توزیدن را بیان کردن مفصلاً است (ار و و) (۱) ایکثیر صاحب جامع بذیل توز اشاره این کرده - جو شهر توزیدن تیار می‌تابد جس کو فارسیون توزی می‌کند (۲) منسوب به توز (۳) (کامل التصریف) و منابع این توز و صاحب موارد (۳) کشتی یونوت -</p>	<p>واو انودون - صاحب سروری ذکر الف کرده و هم او بر ب ذکر معنی دوم و سوم کند صاحب جامع بذیل توز اشاره این کرده - صاحب بحر بذر معنی اول گوید که معنی تو خشن (کامل التصریف) و منابع این توز و صاحب موارد بذر بر سر معانی بالا گوید که معنی (۴) بر کشیدن کینه و انتقام</p>
<p>(الف) توزیدن بقول برهان گرفتن و (۵) فرو بردن و (۶) خوار شدن و (۷) جستن و (ب) توزیدن بروزن کوشیدن (۸) و (۹) کشیدن است و صراحت کند توزیدن و (ب) بقولش بروزن کوشیدن معنی (۱۰) که به معنی مرادف تو خشن مؤلف عرض کند که صراحت (۱) تاخت و تاراج کردن و (۲) انداختن و (۳) انداختن و (۴) گذشتن بکارش و جمع نمودن و حاصل کردن و (۵) گذاردن و (۶) حاصل (ار و و) و (۷) بخت و (۸) تو خشن</p>	<p>واو انودون - صاحب سروری ذکر الف کرده و هم او بر ب ذکر معنی دوم و سوم کند صاحب جامع بذیل توز اشاره این کرده - صاحب بحر بذر معنی اول گوید که معنی تو خشن (کامل التصریف) و منابع این توز و صاحب موارد بذر بر سر معانی بالا گوید که معنی (۴) بر کشیدن کینه و انتقام</p>
<p>توزیدن بقول برهان بازای فارسی یعنی آخر توز و آن پوست درختی است صاحبان جهان ورشیدی و انند و مؤید و کز این کرده اند مؤلف عرض کند که صراحت کامل همه را بنمای کرده ایم این مبدل آنست یا آن مبدل این چنانکه آزر و آزر و ژند و ژند (ار و و) و (۷) و (۸) و (۹) و (۱۰) توزی بقول برهان بازای فارسی بروزن روزهی آنست که اطفال هر کدام خیزی بیافز و طعام بپزند و یکدیگر را ضایقت کنند و آن را عربی توزیع خوانند صاحب سروری گوید که توزی به شین عوض زای فارسی هم آمده صاحب رشیدی گوید که طاهر توزیع عربی را فارسیان</p>	<p>واو انودون - صاحب سروری ذکر الف کرده و هم او بر ب ذکر معنی دوم و سوم کند صاحب جامع بذیل توز اشاره این کرده - صاحب بحر بذر معنی اول گوید که معنی تو خشن (کامل التصریف) و منابع این توز و صاحب موارد بذر بر سر معانی بالا گوید که معنی (۴) بر کشیدن کینه و انتقام</p>

چنین خوانده اند خان آرزو در سراج گوید که قیاس رشیدی درست نیست و هر چه صاحب
 بهمان نوشته اغلب که تحقیق همین باشد و لغوی باشد علیحدہ ازینجا است که زای آن را
 پسین بدل نموده تووسی نیز گویند لیکن تبدیل آن به پسین دلالت دارد که زای تازی باشد
 نه پارسی و اینها پستی پستی فی ذلالتهم مؤلف عرض کند که توزیع بمعنی بخش کردن چیزی
 را برای کسی لغت عرب است و صاحب منتخب ذکر این کرده اگر قبول رشیدی این را اصل
 دانیم و تووسی را مفرس حذف و تبدیل لازم آید و معنی در سراج و لغات خاص هم نیست
 اتفاق داریم با خان آرزو و همین قدر که این اسم جاہ فارسی زبان است بمعنی ضیافت
 طفلان یکدیگر و از توشی اصل است پیشین معنی عوض زای فارسی و این مبدش چنانکه با شکوه
 و بازگونی (اردو) لڑکون کی ضیافت اور بهمانی جوہ باهم کرتے ہیں معنی است
 تووس بقول ناصری بقیم اول (۱۱) نام پسر نوزد بوده که در دیار شاهی ایران کاوش
 و کیتباد و گنجینه و اسپهبدی داشته (فردوسی ۵) پیاده از اتم فرستاد تووس و که تا سپ
 بتاتم از اشکیوس و صاحب رشیدی می فرماید که نام پهلوان مشهور است و در مخطوطه تووس
 بنا کرده است و بنام خود می کرده و طوس مغرب آن و تراخرین قطع نظر از تعریب کرده
 بهزد و معنی طوس گویند بجهت دفع اشتباه و ملاحظه اصل فرس می کنند صاحب زبانها
 سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار این را بمعنی (۳) جام پر از می کردن آورده صاحب بوی
 هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که بعضی سوم فارسی جدید است بمعنی حائل المصدر بمعنی
 شرب اندازی بجام (اردو) نوزد کے پیئے کا نام تووس تھا اور بقول رشیدی کیا

پهلوان کا نام. مذکر (۲) ایک قصبہ جو توس کا آباد کیا ہوا تھا توس ہی سے موسوم ہے۔ مذکر
(۳) ساغر کی پڑی شراب سے. مؤنث۔

توسعه بقول بہار بروزن تذکرہ وسعت و فراخی (والد ہروی سے) کردہ یارب دلی از غصہ
کہ خالی کہ چنین بود برخ توسعه است در صحرا را مؤلف عرض کند کہ لغت عرب است
بقول انسد بالفتح و کسرین و فتح عین مہملہ یعنی وسعت و فراخی۔ فضولی صاحب بہار کہ این را
در لغات فارسی جادو و لغت فرس دانست غلطی اوست (اردو) وسعت۔ عربی۔ اہم
مؤنث۔ فسرانی۔

توسک بقول ناصری بضم اول یعنی قناعت و ترک حرص است مؤلف عرض کند کہ
لغت عرب نیست و در لغات ترک بھی یافتہ نمی شود۔ معاصرین عجم ہم ہر زبان ندارند و دیگر
محققین ہم سکت باعتبار صاحب ناصری کہ محقق زبان خود است این را اسم جادو فارسی قدیم
ہوایم و دیگر محققین این را بنون چہارم و کاف توسک گویند کہ بجایش می آید (اردو) قناعت
توسکا بقول بول چال بالضم یعنی جنگل و مجموعہ درخت ہا بجنگلی مؤلف عرض کند کہ ہر زبان
معاصرین عجم فارسی جدید است (اردو) جھازی۔ مؤنث جنگلی درختوں کا مقام۔ مذکر۔

توس کردن اسد را مصلحی بقول نسا فارسی جدید است۔ اہل ولایت در بیافت
بجواز سفر ناسہ ناصر الدین شاہ قاچار جام صحت بعد از فراغ۔ جام خود را بھی پر کردہ برای صحت
پراز می کردن مؤلف عرض کند کہ توس یعنی داعی یا خود داعی برای صحت پادشاہ وقت یا
خودش گزینست و استعمالش با اسد کردن کی اندر عنوان می خورد و با شجاع آن ہمہ اہل سفر

ہمیں عمل کندہ دار دو جام صحت پینا قبول پیتے ہیں ہندوستان میں اس کے بجائے جام
 آصفیہ کسی دوست یا عزیز خواہ پادشاہ خواہ شربت کارواج ہونا چلا ہے۔ مؤلف عرض
 مصنف و عالم کی تندرستی کا گلاس پینا پیتا کرتا ہے کہ یہ طریقہ دعوتوں میں کھانسنے
 فرماتے ہیں کہ انگلستان میں دستور ہے کہ اپنے سے فراغت کے بعد میری پر رائج ہے
 دوستوں حاکموں وغیرہ کی صحت و کامیابی کسی ایک شخص یا داعی کی تحریک پر جام
 کے لئے عام یا نج کے جلسوں میں جام شراب صحت کھڑ ہو کر پینا جاتا ہے۔

توسن | قبول برہان و جامع بفتح اول و سین بی نقطہ بروزن کو دن ادا وحشی و رام نہ شوند
 را گویند عوام و (۲) اسپ سرکش و صرون و چہندہ را خصوصاً صاحبان جہانگیری و سروری بر
 معنی دوم قانع (شیخ نظامی ص ۵) ازین توسن آن کہ بشیم رام و کہ سبیلی خور و مرکب بدلیجا
 و چو تازہ فرس بدلیجا می کند و خرمصریان را اگر اچمی کند و (خاقانی ص ۵) لگام بر دہان انگند
 ایام و کہ چون ایام بودم نیز و توسن و صاحب رشیدی بذکر معنی دوم می فرماید کہ صحیح بضم
 و و او مجهول است چنانکہ و رطابہ لائشا گفتمہ صاحب ناصری و اعراب متفق بارشیدی
 می فرماید کہ در جوابہ ہر حرف بضم اول و و او مجهول و شین معجمہ یعنی سرکش و بر قوت بودہ
 چہ توش یعنی قوت است و شاید کثرت استعمال حملہ شدہ در ہر صورت توسن و مردم سرکش
 نیز استعمال می شود چنانکہ (راجمہ بنت کعب قزواری گفتمہ ص ۵) توسنی کردم ہذا قسم می گو
 کہ کشیدن سخت تر کرد و کند و خان آرزو و در سراج گوید کہ در اصل معنی اسپ و استر کش
 است و مجازاً مطلق سرکش را ہم گفتمہ اند نسبت اعراب بوالہ رشیدی گوید کہ بسبب تخیلیہ فتح

معلوم نشد یا آنکه محاوره و استعمال گواه اند و تصریح اهل لغت علاوه بر آن مؤلف عرض کند
که اسم جامد فارسی زبان است یعنی دوم و معنی اول مجازش و اختلاف اعراب محاوره مقامی
است که صاحب جامع بالفتح گوید و صاحب نامری بالضم و هر دو از اهل زبانند (ار و و)
(۱) کسرش (۲) کسرش لکثرا - مذکر -

<p>توشنگ بقول برهان و جامع بضم اول مؤلف عرض کند که صاحب نامری همین لغت باسین بی نقطه بر وزن توشنگ بمعنی قناعت است که راضی بودن باشد بر آنچه میگردود - عجیب نیست که آن مخفف و مبدل این باشد و جادارد و ترک حرم نمودن - خان آرزو در سراج که بقول خان آرزو اصل این توشنگ بشین مجسمه گویند که اغلب بشین مجسمه است مرکب از توش باشد و لیکن در محاوره زبان مبدلش به معنی قوت لایموت و تک که کلمه نسبت است چنانکه توشنگ که مرکب است از توش و تک قناعت - مؤنث - و کیمو توشک -</p>	<p>عجیب نیست که آن مخفف و مبدل این باشد و جادارد و ترک حرم نمودن - خان آرزو در سراج که بقول خان آرزو اصل این توشنگ بشین مجسمه گویند که اغلب بشین مجسمه است مرکب از توش باشد و لیکن در محاوره زبان مبدلش به معنی قوت لایموت و تک که کلمه نسبت است چنانکه توشنگ که مرکب است از توش و تک قناعت - مؤنث - و کیمو توشک -</p>
--	--

توش | بقول برهان با نانی مجبول بر وزن گوش بمعنی (۱) تاب و طاقت و توانائی و قوت و قوت
(۲) تن و بدن و جثه و ترکیب را نیز گویند و (۳) خوراک بقدر حاجت که قوت لایموت باشد
(۴) مخفف توش هم یعنی تواد را و در ترکی امر به فرو آمدن یعنی فرو دای صاحبان جامع و
جهاگیری و رشیدی و نامری و سراج بر سر معنی اول الذکر قانع (حکیم فردوسی ص ۵) بیازید
پای و پیچید دست و همه تذویر بخیر در هم گشت و چو بگشت زنجیر به توش گشت و بقیه و
زان در و به پیش گشت و (حکیم اسدی ص ۵) بدو گفت تاج مغزی کار بود که اینجا بود -

گردد گندیشمار بر بالای کاوی برانزشم و جوش پاکیکی جانور سر ز پیلان بتوش با (حکیم فردوسی) که
 بر آن می که خوروم تو پوش گشت با روان خردمند را تو ش گشت با صاحب جهانگیری صراحت فرید
 کند که از همین است طعامی را که مسافران بردارند تو شینامند صاحب سروری بر معنی اول و سوم
 قانع و ارسته بر معنی اول قناعت فرموده بهار پنهان باش صاحب سفرنگ بشرح (سپناه و دومی
 فخره نامه شت و خورشید یاسان) بر معنی دوم قناعت فرموده مؤلف عرض کند که اسم جامد است
 بمعنی حقیقی دوم و معنی اول و سوم مجازش و معنی چهارم موافق قیاس که مخفف تو اش باشد (ار دو)
 (۱) طاقت - توانایی - قوت - قدرت - مؤثرت (۲) جسم - تن - بدن - جثه - مذکر (۳) قوت
 لامیوت - و کجوا شام - مؤثرت (۴) تو اس کو جیسے تو اس کو بلا لاء

توشک بقول برهان و جامع بروزن توشک (۱) بر خوابه را گویند که نهالی باشد و
 گویند این لغت به این معنی ترکیب و در چند نسخه بزجوانه نوشته طاهر تصحیف خوانی شده باشد
 و در مؤید معنی (۲) اگر به که بحر بی ستور خوانند صاحب جهانگیری گوید که بر خوابه و بترکی نهالی را نامند
 صاحب سروری می فرماید که حرکت این معلوم نه شده معنی بزجوانه کذا فی التحفه و معنی بالمش نهالی
 ترکی است صاحب رشیدی می فرماید که بر خوابه در فارسی از بان همین توشک را گویند و توشک
 لغت ترکی است آنکه معنی بزجوانه نوشته اند تصحیف است صاحب ناصری با اتفاق رشیدی
 نسبت معنی دوم گوید که گر به را بشک مانند و به ترکی سهوا توشک دانسته اند خان آرزو و
 سراج بکر معنی اول می فرماید که معنی دوم به بای تازی است مؤلف عرض کند که در نسخه
 خطی و مطبوعه مؤید ما این را بمعنی دوم نیافتیم بلکه بذیل ترکی معنی اول نوشته البته در یک نسخه

قلمی این را بذیل لغات فارسی یعنی دوم آورده صاحب لغات ترکی این را بمعنی خمرش و نهان
نوشته بخیاں بمعنی دوم تصحیف محض است که کاتبین غلط کرده اند فارسیان این لغت
ترکی را بمعنی اول استعمال کرده اند و بمعنی دوم استعمال این یافته نشد (ارو) توشک
مؤنث - و یکم و بر خرابه -

توشکان بقول برهان و جامع میزان بوستان گلخن و آتش دان گدما به و تمام را گویند
صاحب جهانگیری می فرماید که این را تون هم نامند صاحب سروری بر گلخن قانع مؤلف
عرض کند که اسم جامد مرکب است که از توش و کان مرکب شد و توش در اینجا بمعنی سوش می
نماید یعنی خوراک و کان به کاف عربی بمعنی معدن و به کاف فارسی کلمه ایست که افاده معنی
لائق و سزاوار کند پس اگر به کاف عربی گیریم معنی لفظی این معدن غذا و کنایه از آتش دان و
بجای مخصوص با گرما به حمام و اگر به کاف فارسی گیریم چنانکه صاحب مؤید بحواله لسان الشعرا
و فرنگ فخری آورده - بمعنی لائق غذا باشد و کنایه از آتش دان و مجازاً اگر ما به حمام عجب
از دیگر محققین خصوصاً خان آرزو که به ترک این از زحمت تحقیق برست (ارو) آتش دان
ستام - و به قول صاحب میزان یانی گرم کردن کس لے بنایا جاتا ہے - مذکر -

<p>توشک خانه اصطلاح - بقول برهان که ما این را بمعنی خواجگاه گیریم ازینکه خانه تو و بحر و اند خانه باشد که اسباب و رخت پوشه همان است ولیکن فارسیان در محاوره در آن گذارند مؤلف عرض کند که قلب است خود و بجز بمعنی بالا استعمال کرده اند (ارو) خانه توشک بمعنی لفظی این تقاضای آن می کند توشک خانه بقول اصفیه - اسم مذکر - و به کاف</p>	<p>توشک</p>
--	-------------

جهان اور ہنہ پیتے بچھانے کے کپڑے رہیں۔ کردہ مؤلف عرض کند کہ مخفف توشہ مال
 اسباب اور زیور کا مکان یا دفتر جو اسپرون کے است اسم فاعل ترکیبی۔ توشہ بمعنی اوست
 مان ہوتا ہے۔ پارچہ خانہ۔ ملبوس خانہ۔ کہ می آید و مال امر حاضر ماییدن و مجموعہ این
 توشہ مکان بقول اندھمان توشکان کہ بچھانے کے کپڑے یا یہ باشد از خوان سالار کہ انتظام
 عربی گذشت و اشارہ این ہم در اینجا کردہ دستار خوان شاہان و امر متعلق بدو باشد
 بصراحت ماخذ (اردو) و کچھ توشکان۔ (اردو) خانسان۔ بقول آصفیہ صاحب
 توشمال بقول بحر باو او معروف خوان لالہ لوگون کو کھانا کھانے والا ہتھم باو بی خانہ
 و ہم او توشہ مال را ہم بہمین معنی نوشتہ۔ بھی کہتے ہیں۔
 صاحب رشیدی ہم ذکر این کردہ بہار بچوال توش پوش اصطلاح۔ بقول بحر مؤید
 رشیدی ذکر این فرمودہ گوید کہ رکابدار ہم گوید باہر و مجہول توانائی و کوفہ۔ صاحب مؤید
 و در سرکار شاہ۔ توشمال باشی نام است بچوال ز فائو یا گوید کہ باتوش ہم بہمین معنی۔
 می فرماید کہ از اہل زبان بہ تحقیق پیوستہ (شاعر می فرماید کہ در اصل این آواز چاوشان است
 سے) از مہر توشمال فلک بر سماط دہر آورد مؤلف عرض کند کہ معنی این کردہ صاحب بحر
 بہر شکر اومان و دشتی (سجڑ کاشی) موافق قیاس معاصرین عجم بزبان مذکور
 بر سفر کشید توشمالش خوانی کہ گنج ہفت در کلام فارسیان قدیم نیاختیم و اللہ اعلم بحقیق
 خوان است و وارستہ ہم این را آورده۔ اسحال محققین صاحب زبان این را ترک کردہ
 خان آرزو در سراج ذکر این بلا صراحت ماخذ و ادش پوش بہمین معنی گذشت (اردو)

<p>کمر و فرزند یکم او شوش بوش</p>	<p>توشه برداشتن استعمال بقول برهان و</p>
<p>توشه بقول برهان و جامع بر وزن گوشه بحر و رشیدی و (خاتمه ناصری) کنایه از مسافرت</p>	<p>معنی (۱) اندک طعام و قوت لامیوت و (۲) (طهوری ۵) سودا و وامق که هنگام سفر با توشه</p>
<p>طعامی که مسافران با خود دارند صاحب ناصری بخیر سودای عذر را برداشتند صاحب مویزد</p>	<p>قوت لامیوت و طعام مسافران گفته بهار گوید (توشه برداشته) کرده معنی مسافر شده می نویسد</p>
<p>و درست گوید که مرگ است از توش یعنی قوت مؤلف عرض کند که توشه برداشت ماضی مطلق</p>	<p>و توانائی که بای نسبت بوی واقع شده می فرماید که همین مصدر است که بای توشه در آخرش موافق قیاس</p>
<p>بالفعل کردن و کشیدن متعل و بالفعل برداشتن باشد که افاده معنی مفعولی کند و از سند طهوری</p>	<p>و برده و ش دیگر بستن و بستن و گرفتن کنایه از پیداست که معنی لفظی این توشه سفر با خود گرفتن است</p>
<p>تهیه سفر کردن مؤلف عرض کند که مقصودش و معنی اول الذکر کنایه باشد که هر که توشه با خود بگیرد</p>	<p>بهرین نباشد که معنی دوم اصل است و معنی اول گویا تهیه سفر کند که توشه مخصوص است با سفر</p>
<p>می آید که توش یعنی عام گذشته و زیادت (ار و و) مسافرت و یا آفاده سفر مویزا توشه ساهته</p>	<p>بای نسبت بر معنی خاص پدید کرد (حکیم زلالی) این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که</p>
<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>بر و درش انهم توشه بند و استعمال این به معنی توشه سفر با خود گرفتن است (منطامی گنجوی</p>
<p>در طعنه است می آید (ار و و) (دیکو توشه) توشه نه وین بر که عارت کم است ب آب</p>	<p>و در سر معنی (۲) توشه و یکدیگر است</p>
<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>
<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>
<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>
<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>
<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>
<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>توشه بردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>

<p>که مرادف (توشه برداشتن) است که گذشت</p>	<p>را تکه لینا توشه باندن</p>
<p>(حسن غزونی) گوی امید ز چوگان فلک</p>	<p>توشه بردوش کسی بندیدن استعمال</p>
<p>بر بایند توشه غمزدوران جهان برگیرند</p>	<p>ر لای خوانساری استعمال این یعنی آماده سفر کردن</p>
<p>مخفی مباد که در سندا بالاستعمال مصدر گیرون</p>	<p>کسی را آورده مؤلف عرض کند که موافق قیما</p>
<p>است که بجایشی آید (ار دو) و یکد توشه</p>	<p>است (س) جگر از نوک ترکان خوشه بندد</p>
<p>توشه بر میان بستن استعمال صاحب</p>	<p>فلک بردوش انجم توشه بندد مخفی مباد که</p>
<p>آصفی این را مرادف (توشه بر کمر بستن) گفته</p>	<p>بستن و بندیدن مرادف یکدیگر که بجایش گذشت</p>
<p>که گذشت مؤلف عرض کند که درست</p>	<p>(ار دو) آماده سفر کند</p>
<p>است که میان و کمر مرادف یکدیگر است</p>	<p>توشه بر کمر بستن استعمال صاحب آصفی</p>
<p>(صائب) توشه چون پاره دل بر میان</p>	<p>و کاین کرده گوید که مخفی تهیه سفر کردن است</p>
<p>بسته اند که مری چون ابلق لیل و نهار است</p>	<p>(وحید قزوینی) بر کمر از ترک جهان توشه</p>
<p>داده اند مخفی مباد که از سندا بالاستعمال آماده</p>	<p>در صف مردان مجروح است مؤلف عرض</p>
<p>سفر کردن پیدا است و ازین معلوم می شود که</p>	<p>کند که آماده سفر شدن باشد و یعنی تهیه سفر هم</p>
<p>(توشه بر کمر یا میان خود بستن) یعنی آماده سفر</p>	<p>که هر دو قریب یکدیگر است (ار دو) آماده سفر</p>
<p>شدن است و (توشه بر کمر یا میان کسی بستن)</p>	<p>همونا تهیه سفر کند</p>
<p>توشه بر کمر بستن استعمال صاحب آصفی</p>	<p>و دیگری را آماده سفر کردن (ار دو) و یکد</p>
<p>توشه بر کمر بستن</p>	<p>و کاین کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند</p>

<p>توشه بستن استعمال بقول صاحب گیرنده اگر چه ج هم منقول است ولیکن افادتهی اسمی تیه سفر کردن مؤلف عرض کند که فاعل کند (اردو) الف و شخص جو آماده قیاس است (خبر و س) زمین سخن بر سه تن بجای سفر و او را توشه ساتھ بے با آماده سفر شدند و توشه بستند و برگردان شدند بـ توشه باندینا (ج) مراد ف بـ</p>	<p>توشه بستن استعمال بقول صاحب گیرنده اگر چه ج هم منقول است ولیکن افادتهی اسمی تیه سفر کردن مؤلف عرض کند که فاعل کند (اردو) الف و شخص جو آماده قیاس است (خبر و س) زمین سخن بر سه تن بجای سفر و او را توشه ساتھ بے با آماده سفر شدند و توشه بستند و برگردان شدند بـ توشه باندینا (ج) مراد ف بـ</p>
<p>توشه چشمه اصطلاح بقول محققان برهان (اردو) توشه باندینا آماده سفر بـ</p>	<p>توشه چشمه اصطلاح بقول محققان برهان (اردو) توشه باندینا آماده سفر بـ</p>
<p>توشه سرور و الف اصطلاح (الف) توشه سرور و الف اصطلاح (ج) توشه سرور و الف اصطلاح</p>	<p>توشه سرور و الف اصطلاح (الف) توشه سرور و الف اصطلاح (ج) توشه سرور و الف اصطلاح</p>
<p>توشه سرور و الف اصطلاح (الف) توشه سرور و الف اصطلاح (ج) توشه سرور و الف اصطلاح</p>	<p>توشه سرور و الف اصطلاح (الف) توشه سرور و الف اصطلاح (ج) توشه سرور و الف اصطلاح</p>
<p>توشه سرور و الف اصطلاح (الف) توشه سرور و الف اصطلاح (ج) توشه سرور و الف اصطلاح</p>	<p>توشه سرور و الف اصطلاح (الف) توشه سرور و الف اصطلاح (ج) توشه سرور و الف اصطلاح</p>

بمعنی رخت است چنانچه در جهانگیری و برهان کردن هم (نظامی) راه تودور آمد منزل
آمده مؤلف عرض کند که لا والله ترکیب دراز و برگ رده و توشه منزل بسیار و مخفی می
این صحیح و قلب اضافت خانه توشه مکانی و که ازین سند استعمال مصدر سازیدن پیدا است
مقامی را توان گفت که دران سامان توشه سفر که مرادف ساختن است و هر دو معنی کردن
می شود آنرا که این را بمعنی توشک خانه دانسته اند که تعریف هر یکی بجایش می آید (ار و و) توشه
در غلط افتاده اند (ار و و) و ده مقام جهان باندینا توشه سفر کرنا.

سامان سفر بوتا هو - مذکر - **توشه شدن** استعمال - صاحب آصفی ذکر

توشه دادن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند

این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بمعنی تهیه سفر شدن و توشه قرار یافتن لازم

که بمعنی حقیقی است (نظامی) آنکه ترا توشه توشه ساختن است (و حید قزوینی) **توشه**

رهمی دپد از توکی خواهد و ده می دپد مخفی رفته ام از خود که اگر باز آیم با عمر جاوید خضر

منباد که ازین سند استعمال مصدر و میدن پیدا توشه را هم ندشود مخفی منباد که ازین سند بالان

عربی نزار و - هر دو یکی و تعریف هر یکی بجایش مصدر شودن پیدا است که مرادف شدن است

می آید (ار و و) توشه ساخته کرنا - و تعریف هر دو بجایش می آید (ار و و) توشه

توشه ساختن استعمال - صاحب آصفی بخانا توشه هونا توشه قرار پانا.

ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض **توشه کردن** استعمال - صاحب آصفی ذکر

کند که بمعنی سامان توشه کردن و سامان سفر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند

<p>بمعنی سببان توشه سفر کردن و توشه قرار دادن از معنی ساکت و بخیاال یا بمعنی توشه با خود گرفتن و بجا ز تهیه سفر کردن هم (منطامی) منعم است (ظهوری) است بر بوی تو پوشیدن این راه عجب نیست و دارم چو صبا توشه کشی در سفر را توشه کرده و (اردو) توشه کنایه توشه خود و (تهنای شهرستانی) دنبال ناز او قرار دینا تهیه سفر کنایه سفر کی تیار می کنایه</p> <p>الف) توشه کش اصطلاح - الف می کشد و (اردو) الف توشه اُشانیوالا (ب) توشه کشیدن بقول بهار کسی که (ب) توشه ساخته لینا -</p>	<p>در سفر قریب و شکارگاه همراه بگیرند و توشه را بردوش او بار کنند می فرماید که از اهل زبان به تحقیق پیوسته (ظهوری) ز شهید قناعت که مرادف توشه کشیدن است که گذشت -</p> <p>طبع ز هر چیش بود ایت بر اه طلب توشه کش (صاحب) بی جگر خوردن نگر و قطع مناس (محمد قلی سلیم) بقراران تو در خاک راه عشق و توشه این راه از تحت جگر باید نذارند آرام و در طلب توشه کشش بود گرفت و (اردو) دیکهو توشه کشیدن -</p> <p>وانما هو صاحب جگر گفته کسی که زاده دیگری توشه مال اصطلاح - صاحب بگری فرما بر دارد و خان آرزو در چراغ هدایت هم که مرادف توشه مال که گذشت مؤلف عرض آورده مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است از ب و صاحب آصفی ذکر کرده (اصل) است و آن مخفف این (اردو)</p>
--	---

بر وزن دوغ (۱) بنیم تاغ را گویند و گشت	دیکو تو شمسال
آن بسیار بماند صاحب جهانگیری می فرمایند	توشه یا قشطن استعمال صاحب آصفی
که این را تاغ و تاغ هم نامند (منجیک است)	و گزاین کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
گوئی همچون فلان شدم نه همانا با هرگز چون	کند که بعضی حقیقی حاصل کردن توشه باشد (نثر)
عود که توار شد توغ که صاحب سروری	نصیر ممدانی گوشه چشم بهت و توشه راه دست
صراحت فرید کند که در تحفه ترغ به فتح تاو سکون	یا قشطن (ار دو) توشه یانا
زای بجمه هم به این معنی آمده خان آرزو در	توشی بقول برهان و جامع بر وزن کوشی
سراج می فرماید که همان تاغ و تاغ و این سبب	بمعنی توشی باشد که صیافت کردن اطفال
تبدیل الف است به واو و (۲) اینکه بعضی	است یکدگر را و این را در خراسان دانشگاه
علم مخصوص شهرت گرفته به قاف است که به	می گویند صاحب رشیدی گوید که ظاهراً
تغییر لجه غین خوانده اند و لفظ ترکی است	فارسیان توزیع عربی را که به همین معنی است
بهار این را با توفق آورده می طرازد	چنین خوانده اند مؤلف عرض کند که ما این
که بواو مجهول و غین مجمره و ایضا قاف چیری	از توشه و یای نسبت مرکب دانیم بخذف که
است از عالم علم که بشکل پنجه بر سر آن منصب	هنوز معنی لفظی این فسوب به توشه و پنجه بر سر
گفته و آن بر دو گونه بود یکی چتر توفیق از عالم	فارسی گذشت مبدل این و اشاره این هم
علم لیکن کوتاه تر از و که قطا سے چند بر افرایند	در اینجا کرده ایم (ار دو) دیکو توشی
دوم هم از ان عالم لیکن در از ترزو و در	توغ بقول برهان و جامع و سروری و

علم ما این را پایه برتر نهند مؤلف عرض کند کرده ایم که اصل آن تاخ است و گوییم هیچ و
که مؤلف ما در اینجا تعریف توغ است نه توق بمعنی دوم لغت ترکی است که گذارد لغات ترکی
و باخان آرزو و اتفاق داریم که این بدل تاغ که فارسیان استعمالش کرده اند و سندان
است بمعنی اول که الف به و او بدل شد چنانکه بر توغچی می آید (اردو) (ا) دیکو تاخ (ا)
یا لا و یا تو و صراحت ماخذ تاغ همد را اینجا علم جعندا نکره.

توغاچ بقول برهان یعنی اول و سکون ثانی و ثالث به الف کشیده و بحجم زده بلفظ
روحی نام پوست و خفایت و آن سفید و بسیار تلخ می باشد و رفع بواسیر کند و آن را توغ
هم گویند صاحب اند نقل نگارش مؤلف عرض کند که ما این را منقرس و انیم که فارسیان
بهمان توغچی را که ذکرش گذشت به قلب بعض توغاچ کرده اند چنانکه اسطرخ و اسطرخ و صراحت
ماخذ همد را اینجا گذشت (اردو) دیکو توغچی.

توغچی بقول بهار شخصی که توغ بردارد. اند نقل نگارش مؤلف عرض کند که مرکب
(سیفی) نگار توغچی آن پادشاه کشور حسن با ترکی زبان است و فارسیان استعمالش کرده اند
که توغ سیرق او شد و ارشک حسن با صاحب (اردو) علم بردارد و شخص جو جابل علم موثر

توف (الف) بقول برهان و جامع و سروری بر وزن صوف (ا) صدای کوه را گویند
(۲) شور و غوغا و خلغله را نیز گفته اند که از کثرت مردم و جانوران در افتد و این معنی
بجای حرف اول نون هم آمده (حکیم اسدی) قلاوید و رشک افتاد توف با ازان پہلو
همه صف شکوف با صاحب ناصری معنی دوم جنبش و انقلاب و بهر بخوردگی را بهم داخل کند

و مراحضت نماید که توفیدن مصدر این است و می فرماید که بعضی طوفان را مغرب
(ب) توفان دانسته اند که در قاموس گفته باران سخت و آب که از زمین برآید و هر
 چیز که بسیار و غالب باشد و همه را فرو گیرد و درین صورت طوفان بادی نیز ممکن است -
 چنانکه بعضی پنجمین در بعضی اوقات حکم کرده اند صاحب برهان برب گوید که (۱) بروژ
 و معنی طوفان است که شور و غوغا باشد عموماً و شورش دریا خصوصاً و (۲) نام دورت
 و امتی بود که با او گیر سخت و صاحب جامع مهربانش صاحب سروری بر معنی دو مع قانع حکیم
 عصری (۳) یکی دوستش بود طوفان بنام پاسبان آزموده بنا کام و کام کا خان آرزو در
 سراج می فرماید که بوزن و معنی طوفان در برهان نوشته و این خطاست یعنی شور و غوغا
 عموماً و شورش دریا خصوصاً و ذکر معنی دوم هم کرده مؤلف عرض کند که الف یعنی اول
 اسم جامد فارسی زبان است و هیچ تخصیص با کوه ندارد که در گنبد یاهم واقع شود و در وره های
 کوه هم که تعریفش بر بڑ وال گذشت و معنی دوش مجاز آن و همین است اسم مصدر توفیدن
 که می آید و ب در حقیقت اسم حال است از قبیل گویان از گور و روان از رو که بقاعده
 فارسی به ترکیب الف و نون بر امر حاضر مرکب شد یعنی طوف که امر حاضر توفیدن است
 آن را با الف و نون مرکب کرده توفان کردند که اسم حال توفیدن است یعنی جدا و ندا
 کنان و فریاد و شور کنان و جنبش کنان - فارسیان بجز طوفان را بدین اسم نامیدند که
 در آن هم شور و غوغا است هیچ تخصیص با دریا ندارد که طوفان در بحر و بر هر دو واقع شود
 عربان به تبدیل توفانی به طای حلی طوفان گفتند که مغرب توفان فارسی است - صاحب

برہان درست گشت و آخر ائیں خان آرزو و برود درست نیست خود او حقیقت لفظ را انداز
و بر بہان حرف بہا و اوصاف معنی طوفان شور و غوغا نیست چنانکہ خان آرزو گفته
بلکہ بہ معنی شور و غوغا کنان است و کنایہ از طوفان و بمعنی دوم علم است و پس
(ارو) الف (۱) کوچ - نوشت - دہ آواز جو در کویہ میں کوئی ہے - دیکھو
بر سوال - (۲) شور و غوغا - مذکر (ب) ارما دیکھو طوفان (۳) و امتی کے ایک دوست
کا نام جو اس کے ساتھ فرار ہوا - مذکر -

(الف) توفید	الف بقول بہان صاحب سوار و بر معنی اولی می فرماید کہ صدا
(ب) توفیدن	بایای حطی بروزن - و فریاد کردن و غریدن است و بر معنی دوم
	کوشید ماضی توفیدن و ہم اولیت بگوید کہ می طراز کہ غریہ و جنگ کردن و بر معنی سوم
	بروزن کوشیدن (۱) بمعنی صدا و ندا و فریاد بر ہم خوردن نوشتہ (فردوسی ۵) بتوفید
	و آواز و شور و غوغا کردن (۲) بمعنی غریدن کویہ و بلرزد دشت بخروش سپہ از فلک
	و غریدن و غریہ کردن ہم (۳) بچہ پیش در گذشت ہا (۴) بتوفید شہر و سر آمد
	و بر ہم خوردگی خلافت و جوش نیز کہ آن را بحر جوش کہ تو گشتی ہمین کہ کند بغرہ گوش بچہ
	ہزار خوانند - صاحب بحر ہزارش - می فرماید بر معنی اول قانع و صاحب جامع ہزاران برہا
	کہ کامل التشریف است و مضارع این توفد - مؤلف عرض کند کہ (ب) مصدریت کرب
	خان آرزو و در سیراج بر معنی اول قانع و می از اسم مصدر توف کہ بجایش گذشت و یای
	طراز و کبرین قیاس توف و توفیدن معروف و علامت مصدر و ان والف ماضی طلق

آن و با جعل با مصدر اصلی است که اسم مصدر کماضی یثور و غوغا کرنا فریاد کرنا (۳) جنگ مال فارسی زبان است (ارو) الف ب کرنا (۴) برهم بیا جنبش کرنا -

توفیر بقول بهار تمام کردن حق کسی و بسیار کردن و در عرف بمعنی گرد کردن مال و انداختن آن می فرماید که بالفاظ شدن و گردن مشتعل و بجوالة فرامانی می فرماید که در اصطلاح هرگاه کسی یا مبلغی یا مقداری معین با کسی مقاطعه کنند و در واقع حاصل آن چیز زیاده بر آنچه مقرر شده باشد آن زیادتی را توفیر خوانند (انوری ۵) مرا بگوی چه باقی بود و رونق شعل پا چود در مقاطعه از اصل بگذرد و توفیر و مؤلف عرض کند که لغت عرب است و بقول منتخب بعضی بسیار کردن فارسیان استعمال این بمعنی حاصل بالمصدر یعنی زیادتی و بیشی و ترکیب این با مصدر کنند که در طبعات می آید (ارو) توفیر بقول آصفیه عربی - هم سوخت - زیادتی - بخت - فائده - فاضل - فراوانی -

توفیر سنج اصطلاح - بهار ذکر این کرده زیادتی او بریشی ظاهر کرنے والا - از معنی ساکت مؤلف عرض کند که ظاهر کننده **توفیر شدن** استعمال - صاحب آصفی توفیر (خواجہ نظامی ۵) دو مار از برای تو ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض توفیر سنج و یکی مار مهره دیگر مار گنج و صاحب آصفی اضافہ بیشی قرار یافتن و از صاحب آصفی از همین سند مصدر توفیر سنجیدن قائم زائد بر آمدن است (ظہوری ۵) مرا از کرده نامی گوئیم که غیر از توفیر سنج استعمال دیگر تو صد نام توفیر شد و ولی تو به ام آرزویر شدت این از نظر مانگذشت (ارو) شد و (ارو) توفیر بواجاب سے زیادتی

توفیر کردن استعمال صاحب آصفی مرگبوی چه باقی بود در رونق شغل و چو در
 ذکر این کرده از معنی سکت مؤلف عرض معامله از اصل بگذرد و توفیر و مؤلف
 کند که بعضی افزون کردن است (خس و عرض کند که ازین سند مصدر (توفیر از
 (تودیزی که جهان کم کند ازین هر دو اصل گذشته) پیدا است بمعنی حقیقی یعنی زائد
 که در غیر خصلت که در غیر توفیر و مخفی مباد که از اصل شدن بیش که مراد از نفع است
 از سند بالا استعمال مصدر کردن پیدا است مخفی مباد که از سند بالا استعمال مصدر
 که بجایش می آید (ار دو) توفیر کرنا زیاد کردن پیدا است که به جایش می آید
توفیر گذشتن استعمال صاحب آصفی (ار دو) اصل سے توفیر زیاد ہونا۔
 ذکر این کرده از معنی سکت (انوری) سے نفع زیاد ہونا۔

توفیق بقول بہار ستر او اگر دانیدن اسباب می فرماید کہ بالفظ و اشتقاق مستعمل مؤلف
 عرض کند کہ لغت عرب است بالفتح و کسر فا و بقول منتخب معنی درست دادن و مد کردن
 کسی را۔ فارسیان بمعنی ہدایت و رہنمائی کہ منجانب اللہ شود استعمال این کنند۔ صاحب
 بر و نامہ سجوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار این را بمعنی عام مد و نوشته۔ استعمال این
 یا مصادر در لطافت می آید (ظہوری) جیب طاقت از هجوم چاک دار و بر میان
 و پل توفیق در وی شد گریبان گیر ما (و لہ) دست پیمان محبت بہ ظہوری داد
 و جایی در گوشہ توفیق ثباتم دادند (ار دو) توفیق بقول آصفی۔ عربی۔ اسم
 مؤنث۔ خدای تعالی کا بندہ کی خواہش کے مطابق نیک اسباب بہم پہنچانا۔ ہوتا

<p>توفیق رکعت -</p>	<p>رهنمایی - خدا کا فضل - مہربانی -</p>
<p>توفیق و اون استعمال - صاحب اصفی</p>	<p>توفیق و اون استعمال - صاحب اصفی</p>
<p>توفیق دریافتن استعمال - صاحب ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف کند که عطا کردن هدایت (ملاجبی سے) شکر خدا عرض کند که بمعنی توفیق یافتن است کہ می آید گوئی کہ توفیق داد و دہ رہ بسوی خانہ نوشت کشاد (اوصدی کرمانی سے) ہر کو بہ نیاز رزشتافت (ارو) توفیق وینا - هدایت کرنا - توفیق حضور دوست دریافت (ارو)</p>	<p>توفیق و اون استعمال - صاحب اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف کند کہ بمعنی هدایت حق داشتن - لازم مصدر از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی حاصل کردن گذشتہ (والہ ہروی سے) اسی کہ توفیق شکت توفیق است (خاقانی سے) می کنم جہدی کزین خضر توبہ داری بیایم این زمان کاری و گرن توبہ را خدا لاں بگذرم با جبار روزی کہ این توفیق یاکم از خدا بار و گریہ مخفی سباد کہ از سند بالا استعمال مصدر بخفی سباد کہ از سند بالا استعمال مصدر یابیدن پیدا داریدن پیدا است کہ بجایش می آید (ارو) کہ بجایش می آید (ارو) توفیق یانا -</p>
<p>توفیق داشتن استعمال - صاحب اصفی</p>	<p>توفیق داشتن استعمال - صاحب اصفی</p>
<p>توفیق یافتن استعمال - صاحب اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف کند کہ بمعنی هدایت حق داشتن - لازم مصدر از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی حاصل کردن گذشتہ (والہ ہروی سے) اسی کہ توفیق شکت توفیق است (خاقانی سے) می کنم جہدی کزین خضر توبہ داری بیایم این زمان کاری و گرن توبہ را خدا لاں بگذرم با جبار روزی کہ این توفیق یاکم از خدا بار و گریہ مخفی سباد کہ از سند بالا استعمال مصدر بخفی سباد کہ از سند بالا استعمال مصدر یابیدن پیدا داریدن پیدا است کہ بجایش می آید (ارو) کہ بجایش می آید (ارو) توفیق یانا -</p>	<p>توفیق داشتن استعمال - صاحب اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف کند کہ بمعنی هدایت حق داشتن - لازم مصدر از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بمعنی حاصل کردن گذشتہ (والہ ہروی سے) اسی کہ توفیق شکت توفیق است (خاقانی سے) می کنم جہدی کزین خضر توبہ داری بیایم این زمان کاری و گرن توبہ را خدا لاں بگذرم با جبار روزی کہ این توفیق یاکم از خدا بار و گریہ مخفی سباد کہ از سند بالا استعمال مصدر بخفی سباد کہ از سند بالا استعمال مصدر یابیدن پیدا داریدن پیدا است کہ بجایش می آید (ارو) کہ بجایش می آید (ارو) توفیق یانا -</p>
<p>توفیق قبول بہارہ همان توغ کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ نہ راحت کافی مہد را سجا کردہ و این نسبت ترکی نیست یعنی توفیق در ترکی بمعنی سیر است نہ علم بدون سند استعمال این را سید توغ مذاشیم اگر چہ غین معجزہ قاف بدل شود چنانکہ چاغ و چپاق و آو و غ و آو و ق - (ارو) و یکھو توغ -</p>	<p>توفیق قبول بہارہ همان توغ کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ نہ راحت کافی مہد را سجا کردہ و این نسبت ترکی نیست یعنی توفیق در ترکی بمعنی سیر است نہ علم بدون سند استعمال این را سید توغ مذاشیم اگر چہ غین معجزہ قاف بدل شود چنانکہ چاغ و چپاق و آو و غ و آو و ق - (ارو) و یکھو توغ -</p>

توقع بقول بهار یعنی چشم داشتن می فرماید که بلفظ داشتن و گردن مستعمل مؤلف عرض کند که لغت عرب است لغتین و ضم قاف شد و فارسیان استعمال این معنی آمدند می کنند و با مصداق فارسی مرکب سازند که در لطحات می آید (لهو روی س) بهر دم از جبهه نذار و پیشش احوال هم ببرد می باش گو چشم توقع بیوفائی را پ (ار و و) توقع بقول آصفیه عربی اسم مؤنث امید بهر و سا آس خواهش آرزو -

توقع داشتن استعمال صاحب آصفی فکر **توقع کردن** استعمال بقول بهار یعنی امید و این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند بدون می فرماید که مراد ف توقع داشتن که معنی در توقع بودن است (واله هروی س) است مؤلف عرض کند که معنی حقیقی است توقع دار از کسی دستگیری بخواهد از سایه خود حصا (صائب س) در وصل از و توقع کتب نیایی و مخفی مباد که ازین سند استعمال مصدر می کنم و بی طاقی مرا به دیار دیگر کشید و آیدین پیدا است نه داشتن عیبی ندارد که در مخفی مباد که از سند بالا استعمال مصدر مراد ف یکدیگر است که بجایش می آید (ار و و) کردن پیدا است که بجایش می آید (ار و و) توقع رکعنا امید رکعنا -

توقف بقول بهار باز ایستادن می فرماید که بلفظ کردن مستعمل مؤلف عرض کند که لغت عرب است لغتین و ضم قاف صاحب منتخب ذکر معنی بالا کرده گوید که معنی درنگ کردن هم آمده مؤلف عرض کند که فارسیان استعمال این معنی در رنگ کنند و با مصداق فارسی مرکب هم که در لطحات می آید (ار و و) توقف بقول آصفیه عربی

اسم نکره - دیر - وقفه - ذلیل - صبر - تامل - تحمل - تاخیر -

(الف) توقف وارو | مقوله - صاحب این می شود (شرعی شیرازی ۵) و رو

روزنامه بگویم سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار سعود بنود و قدرے توقف فرمود (ار ۹۹)

گویند که یعنی سکونت دارد مؤلف عرض کند توقف فرمانا - دیر کرنا - بھرنا -

که از همین استعمال جدید معاصرین - - - (۱) توقف کردن | استعمال - صاحب

(ب) توقف واریدین و وانش | (۲) توقف نمودن | آصفی ذکر بر و وانش

یعنی سکونت و داشتن استعمال توان کرده که از معنی ساکت مؤلف عرض کند

الف مضارع ب باشد (ار ۹۹) الف که معنی تاخیر و قیام کردن است (صائب

سکونت رکبتا - ب سکونت رکنا - (۵) دیده مجرایان از انتظارت پیشند و

توقف فرمودن | استعمال - صاحب این تذکره توقف کردن ای تحمل و (شرعی

آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف | همدانی) اگر نه شدت سرمای زمستان و کثرت

عرض کند که یعنی تاخیر فرمودن و قیام فرمودن | برف و یاران مانع آمدی این قدر توقف

اگر چه این مرادف توقف کردن است | و رقصه کرج نمی نمودم (ار ۹۹) ۲۱

ولیکن نظم به بزرگی و مرتبت فاعل استعمال | تاخیر کرنا - دیر کرنا - قیام کرنا -

توک | بقول برهان برون خوک (۱) یعنی چشم باشد که لعلی عین خوانند (۲۰)

یکرسته موی و پشم را هم می گویند و (۳) موی پشانی و کامل اسپ را نیز گفته اند و بعضی

گویند که بهر دو معنی آخر ترکی است صاحب جامع بذکر هر سه معنی گویند که امر از ریختن

است صاحبان ناصری و جہانگیری بر معنی اول قانع (فرالادی) از تو کہ مست تو عالم
 خراب است و بقید زلف تو خلقی گرفتار و صاحب رشیدی ذکر ہر سہ معنی کردہ صاحب
 سروری بر معنی دوم و سوم قناعت فرمودہ خان آرزو در سراج مذکور معنی اول و دوم
 نسبت معنی سوم می طراز کردہ موی پیشانی و کامل و بعضی (۴) بعضی پیشانی مردم نوشتہ اند
 و بعضی گفتہ کہ این لفظ ترکی باشد مؤلف عرض کند کہ حقیقتہً این لغت ترکی است یعنی
 مطلق موی چنانکہ صاحب لغات ترکی آورده ولیکن استعمال فارسیان بمعانی متعدّدہ
 بر بسیل تفریس است و معنی چہارم بیان کردہ خان آرزو محتاج سند استعمال ازینکہ
 دیگر کسی از محققین زبان دان و اہل زبان ذکرش نگردہ و معاصرین عجم ہم ہر زبان ندارند
 (ار و و) ۱۱) آنکہ - مؤنث (۲) بالون کی لٹ - مؤنث (۳) گھوڑے کی پیشانی
 کے بال - مذکر (۴) پیشانی - مؤنث -

تو کار زمین را نگو سباحتی مثل - اس شخص کے حق میں کیا جاتا ہے جو ایک کام	کہ یا آسمان نیز سیر داتی صاحب کو او پورا رکھ کر دوسرے کام کا آغاز
تقریباً الامثال ذکر این کردہ از معنی و کرتا ہے نیز ایسے شخص کی نسبت کہتے ہیں	محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند یا ایک کو تو ہٹکانے نہیں لگایا دوسرے
کہ این مثلی است کہ فارسیان بحق کسی مرتد کی فکر ہے یا زمین پر کیا کیا جو آسمان پر کیا	کہ یک کار را تمام نکند و آغاز کار دیگر کند توکل بقول بہار بخدا سپردن می فرماید کہ
(ار و و) دکن میں اسی فارسی مثل کا استعمال بالعمدہ کر دین مستقل مؤلف عرض کند کہ	

لغت عرب است بختین و ضم کاف عربی قبول منتخب اعتماد بر کسی کردن فارسیان استعمال
 این معنی الکا بر کسی میکنند که حاصل بالمصدر باشد و استعمال این بامصادر در ملحقات می آید
 (طهوری ۵) تاطیع را گلو فشا ره فقر روز بر باز روی توکل بست (اول ۵) در کوی فقر
 پشت بدیوار احتیاج و خود را به ترجمان توکل گرفته اند و مخفی مباد که استعمال مخبر این لغت
 زبان معنی توکل علی الله است (اردو) توکل بقول آصفیه عربی اسم مذکر خدا پرست
 نگین لیسین کامون کو دو سر سے پرچیوڑ دینا۔

توکل کردن استعمال صاحب آصفی کرد (اردو) توکل کرد الله تعالی پرست
 ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض توکل اینقدر از خواب اشک میاں غریب الی
 کند که تکیه کردن بر کسی و استعمال این دانند در خطوطی حیرانی میری و امثال فارسی
 فارسی معنی تکیه بر خدا کردن آمده یعنی توکل علی ذکر این کرده از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف
 و برای غیر آن دیده نشد (تأثیر آصفیانی ۵) عرض کند که فارسیان استعمال این سخن کسی
 افعال خلق چون بخلانتهی شود و در کار پا می کنند که داننا خواب راحت را پسند و (ارقی)
 توکل اگر بر خدا کنند و مخفی مباد که درین بند و کن بین کتبه من میاں اسقدر رسیده کے
 استعمال مصدر کنند پدید است عیسی ندارد مشتاق ہو تو مگر یون نہیں جاتے یہ کہ یہ کہ تا
 که بجای خودش می آید (طهوری ۵) خون اس شخص کے حق میں مستعمل ہے جو سونے
 دل گرچه زای راه روست و سهل باشد اگر توکل کا زیادہ عادی ہو۔

توکل بقول بنیان و جامع بضم اولی و سکون ثانی و لام بروزن غول (۱) یعنی جنگ

و پیر خاش آمده و (۲) کسی را نیز گویند که دهان او کجاج باشد و (۳) اطراف و پیرامون دهان
 و بانانی مجهول (۴) ارم و وحشت هم چه تولیدین بمعنی رسیدن است (حکیم آذری سلمه) سلی
 صاحب عقد بر زو سرانده یکچشم شب با چو از ورون سید روز تولد خبر تو با صاحب جهانگیری
 و ذکر معنی اول و چهارم کرده صاحب رشیدی نسبت معنی اول گوید که بمعنی شورش و
 وحشت و غوغا و نفرت است می فرماید که تولیدین مصدرش صاحب سروری ذکر
 معنی اول بحواله فرنگ کرده و معنی دوم را بسند عجری آورده بذکر معنی چهارم می فرماید
 که تولیدین مصدر این است (پور بجای جامی سلمه) از شک تولد و در اگر کرد مقتصد است
 با ترکین ببال بر در کون پاره خوک با صاحب ناصری بذکر معنی اول با او شورش و وحشت
 و غوغا و نفرت نیز نوشته فرماید که تولیدین تبدیل توریدین است و بذکر معنی دوم
 نسبت معنی چهارم همین قدر گوید که تولیدین بمعنی رسیدن باشد خان آرزو و در سراج
 بذکر هر چهار معنی می طراز که بقول بعض (۵) بمعنی سلاق کج و خمیده و (۶) بمعنی فرو
 کردن نیز می فرماید که بمعنی کج دهان تان تولد است نه تنها تولد و بمعنی اطراف دهان
 چون در هیچ نسبت ظاهر تصحیف تو ز یا تصحیف توی و بمعنی فرو کردن
 تحریف تو ز برای تازیست مؤلف عرض کند که بمعنی چهارم اسم مصدر است و بمعنی
 اول و دوم و سوم اسم جامد فارسی زبان بطریقه اعتماد قول صاحبان زبان معنی اول
 و دوم و چهارم را صحیح دانیم و معنی سوم را غلط نپنداریم که معاصرین عجم تصدیقش می
 کنند اگر چه حالا بر زبان شان نیست و معنی پنجم و ششم بیان کرده خان آرزو را بدو

سند استعمال تسلیم نکنیم مخفی مباد که تور به رای جمله عوض لام بمعنی وحشت و روم بجایش گذشته است ما آن را اصل و انیم و این را مبدل آن چنانکه چهار و چال (ار و و) (۱) جنگ - شورش - نفرت - مؤث - غوغا - مذکر (۲) و شخص جس کاشنه تیرا هو (۳) منه کا اطرش مذکر (۴) وحشت - مؤث (۵) مطلق تیرا - مذکر (۶) دیکو فرو کردن - یه اسر کاسل بالمصدر **تولا** بقول بهار (۱) یعنی دوستی داشتن یا کسی می فرماید که بالفظ کردن مستعمل مؤلف عرض کند که لغت عربی زبانت لغتین و فتح لام شده صاحب اند ذکر این بمعنی محبت و امید کرده می فرماید که کتابت این اگر چه بحر بی بیای تحتانی است ولیکن فارسیان به صرف خود به آن خوانند چنانکه تمثی را تمنا و (۲) بوا و مجهول در فارسی بمعنی سگ بچه - اعرض می کنیم که محققین فارسی زبان از معنی دوم ساکت و غیر از غیاث در هیچ لغت قدیمه ذکر این نیست و صاحب اند نقل نگار اوست معاصرین عجم ازین خبر ندانند و مشتاق سند استعمال می باشیم (ار و و) (۱) محبت - امید (۲) کشته کا بچه - مذکر -

تولا بودون استعمال - صاحب اصفی ذکر ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کند که بمعنی محبت و امید کردن است اعرض می کند بمعنی محبت بودن (بدر چاچی ۵) هر جا که نیشا پوری ۵) بیم سرش نباشد هر تن که تاج نجشیت با و با و تولا بخیر جا که ملک ملکیت او بمهرت بوزان دل کند تقرب و زبان کند با و با و اضافت (ار و و) محبت هونا - **تولا** بختمی مباد که ازین سند استعمال مصدر **تولا کردن** استعمال - صاحب اصفی کردن پیدا است که بجای خودش می آید -

(ار و و) محبت کرد یا قبول آصفیه - پیا کرنا اخلاص کرنا - چاهنا (امید کرنا)	
تقریباً قبول لمحات برهان نام وزن است صاحب انندی فرماید که لغت فارسی است یعنی خود و شش حبه باشد مؤلف عرض کند که مقصود آنند از تولد و پیرایه صاحب لغت برهان گفته از آن می کشاید که این مغرس باشد و ظاهر مغرس فارسیانی می نماید که در هند سکونت دارند که قول بالشیع در هند می معنی وزن است فارسیان به ترکیب کلمه چه یا قول وزنی را نام کردند که از اوزان خفیفه باشد و حیف است که مقصد از ش محقق نشده و این قدر مسلم است که از یک تولد هم کم باشد و تولد بجاایش می آید	
(ار و و) تقریباً فارسی مین ایک پشت کا نام ہے جس کا وزن مشتق ہے نہ ہندو سکا ایک کرنا کا کم وزن ہونا مشتق ہے غالباً تولد سے بھی کم ہے۔	
تولد قبول بہا پید آمدن چیزیں از چیزیں و زائیدہ شدن می فرماید کہ البتہ کہ وزن مشتق مؤلف عرض کند کہ لغت تین و ششم نام شد و لغت عرب است صاحب منتخب ہم ذکر این کرده فارسیان یعنی حاصل بالمصدر یعنی میلاد و پیدایش است و لغت کشید و پیداد فارسی هم مرکب سازند (ار و و) تولد آصفیه عربی اسم فاعل و پیدایش و ششم	
(الف) تولد شدن استعمال صاحب	معنی بر زبان معاصرین هم استعمال از اینجا
(ب) تولد کردن آصفی ذکر و باب	که ما این را قائم کرده ایم (والله اعلم بالصواب)
کرده از معنی سکت مؤلف عرض کند کہ فرزند خلاف وقت لایذی بالغ نہ جسم کند معنی پید شدن باشد و الف هم به این تولد و معنی میا و کہ ازین سند استعمال مصدر	

گنبد پیداست که بجای خودش می آید (ار دو) که یعنی تولد کردن و شدن است که گذشت (نشریه)
 تولد هوا پیدای هوا - (تفرشی) از طغیان معلوم می شود که شیر و مکر نوشی برف
 تولد یافتن استعمال صاحب اصغی که بباران و راندام لحفل مازنین زمین تولد یافته
 این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند (ار دو) پیدای هوا -

تولک بقول لغات برهان یعنی زیرک است مؤلف عرض کند که دیگر محققین
 فارسی زبان ازین ساکت و معاصرین عجم هم بر زبان ندارند اگر چه همین لغت یعنی عوض
 قتاوان در ترکی زبان مستعمل است و لیکن معنی زیرک نیامده جا دارد که فارسیان قبیح
 استعمالش تفریبا کرده باشند و الله اعلم بدون سند استعمال این را مفرس ندانیم (ار دو)
 چالاک زیرک محققند -

تولک بقول برهان و جامع و سراج بر وزن توله (۱) گلی باشد آن را مان کلاغ و خبازی
 گویند و (۲) بچینگ و نوعی از سگ شکاری که جانور را پیوی و قوت شایسته پیدا کند و
 (۳) مقدار نیست بهترین در پند و ستان و آن دو مثال و نیم باشد صاحب ناصری
 بگوید نه معانی نسبت به معنی سوم گوید که وزن پند است (از ناصری مع) همچو سگ توله
 پند و پند و پند صاحب فدائی بر ذکر معنی بچه سگ گفته اند اشاره معنی سوم بصراحت وزن
 خاص کند بگوید که همگ شست خود سگ ایران است صاحب زینا بگوید که سفر نامه
 ناصری این شاه قاجار بر معنی دوم قناعت کرده می فرماید که سگ کوچک قامت را مانند
 صاحب بول چال بگوید معاصرین عجم بچینگ سگ گفته صاحب محیط بر توله می فرماید که اسم عاتله

است و بفارسی خبازی و بچپرسک و قسمی از سنگ شکاری هم و بر خبازی گوید که بضم اول و
 فتح باشد و الف و کسزای هجوه ویای تحتانی بفارسی نان کلاغ و قوله و پنیگ و خرد و خرد
 و خور و بهندی چکیر و پاژ او به ترکی ایم کاجی و درما زدران گیاه آن با انجلیک و
 بیومانی و رومی اقیور سفیاغن و بشیرازی خطمی که چک نامند بقول شیخ نوعی از ملونیاست
 و گویند خبازی بریت و بعیدیت که بقله یهودیه از اقسام او باشد و آن سرخ است و
 سردتر در اول و گویند در دوم بمعدل الهضم و ملین طبع و مفتوح سه جگر و مادر بول
 و منافع بسیار دارد (الخ) مؤلف عرض کند که اسم جامد فارسی زبان است و اش
 این بر لغت (باب سنجاف) گذشت (ارو) (۱) و یکو باب سنجاف (۲) که کتکچه
 یاوه کتا جو چوئیه قد کا هو شکاری کتا مذکر (۳) قوله بقول آصفیه هندی اسم مذکر
 باره ماشه کا وزن ۹۶ رتی کا بٹ -

<p>توله خر اصطلاح بقول بهار خر که حیوان اند اقل نگارش مؤلف عرض کند که هم او بر خر که می فرماید که بجه خر را گویند پس اگر سند استعمال این بدست آید توانیم گفت که (حکیم شفاوی ۵) ای توله سگ فخر کنی از جل مجازاً در اینجا توله را بمعنی مجرب بجه استعمال کرده رنگین و پدید است چه از زود و سه پالان دیوشی با صاحبان بحر و وارسته هم و ذکر همین توله سگ اصطلاح بقول بهار بجه معنی بیان کرده بهار کرده اند مؤلف عرض</p>	<p>توله خر اصطلاح بقول بهار خر که حیوان اند اقل نگارش مؤلف عرض کند که هم او بر خر که می فرماید که بجه خر را گویند پس اگر سند استعمال این بدست آید توانیم گفت که (حکیم شفاوی ۵) ای توله سگ فخر کنی از جل مجازاً در اینجا توله را بمعنی مجرب بجه استعمال کرده رنگین و پدید است چه از زود و سه پالان دیوشی با صاحبان بحر و وارسته هم و ذکر همین توله سگ اصطلاح بقول بهار بجه معنی بیان کرده بهار کرده اند مؤلف عرض</p>
--	--

کند که از سبب پیش کرده بهار معنی بچه سگ و تنها **تولید** بقول برهان بر وزن ترا
 این به ترکیب اضافی است و اگر بدون افت
 معنی سگ خاص قسم باشد جا دارد و الله اعلم
 بحقیقه الحال معاصرین عجم ازین بی خبر اند
 (ارو) ایک خاص قسم کا کتا تذکرہ نگاری صاحب مواردین را در این تولد گفته که پیش
تولی صاحب سروری بر تلی ذکر این کرد گذشت شامل جبهه معانیش مؤلف عرض کند که
 گوید که معنی تلی آده مؤلف عرض کن که تبدیل آنست چنانکه چار و چنان و اتفاق و اریحیم
 مزید علیه آن و انیم (استاد لاهی جرجانی) که هر دو معنی مؤلف نگیر است (مولوی غنوی)
 شیخ او را زایل ظاهر و باطن را جمل پیر او را سخت می تولد ترییات او بود و لال و کینه و اتفاق
 از قضا تولی و پیکان ز قدر و خطای این نیست و غنی می باد که تول که گذشت اسم همین صدر است و ایسا
 ترکی معلوم می شود صاحب لغات ترکی می فرماید بقاعده خود ترکیب تانی کسور و علامت صدر در
 که نام سپر خور و چنگیز خان است ولیکن ذکر صدری فرست که مذکور با تول با صدر اصلی است
 معنی بالا نکرد باقی خال مایین را مفسر و انهم صدر طل غازی زبان است و صحت اصل بر قاعده
 (ارو) دیکھو تلی - مصدر گذشت (ارو) دیکھو تولدین -

توکل بقول برهان بنم اول و سکون تانی و میم بالف کشیده لغت ثند و یا ثند میر
 برادر پیاز نام است که عبری ثوم و قوم خوانند صاحب ناصری همزانش مؤلف
 عرض کند که ماصرت طبیعت و خواص این را بر (ترک روستایان) و (کنند و کل)

<p>کرده ایم. حالایر زبان معاصرین عجمیت فارسی قدیم است (اردو) دیکو اسکندرون</p>	<p>تومار بقول طحقات برهان (۱) بر وزن و هرگز اصل نیست (اردو) (۱) ده تعویذ طحا معنی طومار است و آن بونته باشد از نقره و یا نقره جس مین کاغذی تعویذ محفوظا کرتے طحا که تعویذ در آن نهند و برگردن الطفال بنده این - دیکو تعویذ (۳) شنیعه - بقول صاحب مؤید ذیل لغات فارسی این را آورده آصفیه عربی - اسم مذکر فسق و مجور یعسوب - می فرماید که اصل این طومار به طای حلی است تومار کاج استعمال بقول ناصری یعنی (۱) زبانش صاحب سفرنگ بشرح (صد و شصت و یکم) می فرماید که همچنین است در کتب پارسیان صاحبان و سایر آسمانی لغت زباد و خشوران و خشور (۱) بر داشته مؤلف عرض کند که صاحب سفرنگ این کرده گوید که (۲) شنیعه باشد مؤلف تومار که گذشت (۲) این را هم یعنی فعل شنیعه آورده عرض کند که هر دو معنی فارسی قدیم است و فارسی قدیم است و حالایر زبان معاصرین عجمیت - طومار به طای حلی معنی نامه و صحیفه لغت عربی (اردو) (۱) فعل شنیعه کرنے والا (۲) فعل شنیعه</p>
<p>تومان بقول طحقات برهان (۱) بمعنی تومان است که ده هزار دینار باشد صاحب جامع گوید که (۲) همان تنبان که چرم شتی گیران است و بمعنی اول لغت ترکی داند و می فرماید که (۳) بمعنی تومان هم که قصبه را نام است که به تحت آن صد پاره ده باشد و جمع آن تومنات - صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرین شاه قاجار گوید که (۴) در ایران سکه را نام است که قیمت آن چار و پیه کسپی باشد صاحب فدائی مذکور معنی اول می فرماید که شماره ایست که آن ده هزار می گویند و تخصیص دینار نه کند -</p>	

و ہم (۵) بمعنی یک درست کہ میان مردم داد و ستد در آن می شود۔ صاحب بولچال ہمراہ
 رہنا مؤلف عرض کند کہ اشارہ این بر پول نہ رک ہم کردہ ایم در ترکی بودن این شکی
 نیست بمعنی اول و لیکن صاحب کثر کہ محقق ترکی است این فارسی گفتہ و بمعنی دوم تبدیل نمانا
 کہ فون بہ واو بدل شد چنانکہ پسائیدن و پساویدن و موحده یہیم چنانکہ غرب و غرثم بمعنی
 سوم مجاز بر تبدیل تفریس و ہمین باشد بمعنی پنجم و تکمیل این بر تو من می آید خان آرزو در سراج
 نسبت بمعنی چارم صراحت فرید کند کہ در ایران قیمت این سی روپیہ باشد ما عرض کنیم کہ قول
 صاحب رہنا معتبر تر از دست و جاوار کہ اختلاف این پنج نتیجہ تبدیل عہد باشد و لیکن معاہدہ
 حجم ازین نرخ خان آرزو خبر ندارند (ارو ۱۰) دس ہزار دینار۔ مذکر (۲) و یکھونہ
 (۳) وہ قصبہ جس کے ذیل میں سودیہات ہونے لگے (۴) ایران کا ایک سکہ جس کی قیمت
 چار روپیہ کہنی ہے۔ مذکر (۵) ایک اشرفی یا درم یا دینار جس میں باہمی داد و ستد لین
 دین ہوتا ہے۔ اشرفی۔ نوٹ۔ درم اور دینار۔ مذکر۔

تو مراد اول وہ ولیری میں	مثل	کہ حاصل آنت کہ اگر تو بر من اعتماد کنی و حکم فرما
رو بہ خویش خوان شیری میں	صاحبان	یہی کہ ماچہ می کنیم و بچہ عنوان خدمت را جب
خرنیتہ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ		می آوریم و خطابہ این مقولہ عاشق می نماید بقابلہ
از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض		معتشوق (ارو ۱۰) آپ حکم دین پھر دیکھیں شا
کند کہ فارسیان این شعر را بطور مثل بجا لے		یہ دکن کی کہاوت ہے۔
کہ مقصود شان ہمین باشد کہ مخاطب بر قائل تھا	تو من	بقول برہان با اول مقصود یہ ثانی

رسیده و بیم مشتق بنون زده و قصبه را گویند که است و آن سوگندی است که مردم ایل و
صد پاره ده در تحت او باشد و جمع آن توالتا برخی مردمان شهری نیز پوشیده او باشند چنان
است و بعضی گویند که این ترکی است صاحب پاس آن را می دارند که اگر سرشان برود آن
جامع ذکر این کرده صاحب ناصری بذر این سوگند را دروغ نمی خوردند و دیگر کسی از تحقیقین
گویند که ترکی است نه فارسی - خان آرنه و ذکر این نکرد مؤلف عرض کند که بقول معاصیر
در سراج گویند که اغلب که ترکی باشد مؤلف عجم سقیان عجم مخاطب خود را برای کردن کارها
عرض کند که صاحب لغات ترکی تن یا توین می گویند که یا آغا اگر تو این کار کنی یا
یا تو ان را به همین معنی نه نوشته البته ذکر توالتا یعنی تو بگیری یا یعنی گویا تو ما را بکشی و
بعضی ده هزار کند و صاحب کتیر که مهم تحقیق ترکی مرده سازی - مخاطب با این سوگند بسیار
است تو ان را یعنی عدد ده هزار فارسی گویند دارد و عمل بران کند (ارده) میر
ما این را لغت فارسی زبان دانیم و مختلف و سر کی قسم یعنی به کام نه کرو و دکن مین
و مجاز تو ان که به همین معنی گذشت (ارده) قسم مخاطب کو ان معنون مین و بجای می
و یکجه تو ان که تیر به معنی - که اگر تیرم فلان کام کرو گے تو گویا میر به سر
تو سیرانی اصطلاح - بقول فدائی بچیم بچیم کو جسم بر قائم نه رکھو گے یا مچھو بار و الو گے

تو ان بقول برهان و جامع لغت اقل (۱) بر وزن کلان روده پاک نکرده را گویند و (۲)
قرارگاه نطفه که زده دان باشد و (۳) کلن حمام و (۴) نام ولایتی از خراسان و (۵)
بفتح اول و ثانی تن و بدن و جثه آدمی صاحب سروری نسبت معنی اقل می فرماید که روده

گویند که در آن سرگین باشد و می فرماید که در یکی از نسخ یعنی جایی که سرگین و خاکستر اند از سر
و ذکر معنی دوم و سوم هم فرموده خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول و دوم و سوم گوید که
معنی سوم عربی است و نسبت معنی چهارم می طراز و که نام شهری از طراسان که قاضی تونی
شاعر معروف از آنجا است چون اکثر مردم آنجا جلف باشند تونی بر جلف و سفلہ اطلاق
کرده می شود و بعضی دزد و عیار هم نوشته اند اول اقوی است و بزرگ معنی پنجم گوید که
اعلم که تن مخفف این باشد و توان و توانائی ما خود ازین مؤلف عرض کن که این
معنی پنجم اصل می نماید و تن مخفف این بخذف و او چنانکه خان آرزو خیال کرده و معنی
اول و دوم مجازش و معنی سوم هم مجاز که کلن حمام هم مثل تن است و وجه تسمیه معنی
چهارم بوضوح پیوست و در ماخذ توان داخل می نماید (ارو) اما ناسف است
مؤنث جس مین میلا بهر بوا هو (۲) لحم - مذکر - و یکو بارگاه کے دوسرے معنی (۳) تھام
کا آتش دان - مذکر - (۴) ایک ولایت یا شہر کا نام تون ہے - مؤنث اور مذکر (۵) و یکو تون

<p>تُون ماب اصطلاح بقول بول چال بجائے معاصرین عجم آنکه آتش دان را گرم کند و آتش در و اندازد و مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است موافق قیاس (ارو) بسبیل مجاز مرکب از تون و تکرار تون می آورده زبان بسیار جمع نموده و الا آتش دان بین آگ سنگا و آ تُون تون ساری اصطلاح بقول (ارو) تمباکو اور سنگا وغیرہ کی تیاری</p>	<p>تُون ماب اصطلاح بقول بول چال بجائے معاصرین عجم آنکه آتش دان را گرم کند و آتش در و اندازد و مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است موافق قیاس (ارو) بسبیل مجاز مرکب از تون و تکرار تون می آورده زبان بسیار جمع نموده و الا آتش دان بین آگ سنگا و آ تُون تون ساری اصطلاح بقول (ارو) تمباکو اور سنگا وغیرہ کی تیاری</p>
--	--

<p>توئنگ بقول برهان بضم اول بر وزن و بفتح تا و نون آورده و صاحب جهانگیری توئنگ (ا) بمعنی گنجینه و خزن می فرماید که بجاف نازی هم زبان برهان مؤلف عرض بفتح اول نیز بهمین معنی آمده و بهمین معنی بجای گذر که مرید علیه همان توئنگ که گذشت و آن نون بای ابجد و نای قرشت هم صاحب جهان</p>	<p>هم ذکر این کرده گوید که توئنگ هم به همین معنی آمده مؤلف عرض کند که ما این را مرکب از تون و انیم یعنی سوش و کاف تغییر معنی</p>
<p>این آتش دان کوچک و کنایه از خزن که زرو و دیگر توئنگ - توئنگ بقول اندلسی کاف فارسی و سکون و فوتانی عوض نون بجایش گذشت مبدل این چنانکه زیرک و برک و ناکاج و ناکاج (ار و و) و دیگر توئنگ -</p>	<p>گذشت مؤلف عرض کند که اگر چه این ظاهر مخفف توئنگ می نماید بطحاخذی که در سخن</p>
<p>توئنگ (الف) بقول برهان بضم اول گذشت ولیکن در اینجا مخدای بهتر از آن و فتح نون و کاف بمعنی توئنگ است که گنجینه بنظر آمده یعنی مرکب است از توئنگ بمعنی و خزن است می فرماید که بر این معنی بفتح ثانی خزن و که که برای نسبت است بحد فیک گنا و کاف هم گفته اند صاحب جامع ذکر این با فارسی از دو کاف مجتبه اندرین صورت این اصل توئنگ کرده و صاحب سروری بجاف فارسی باشد و آن مرید علیه این زیادت الف را</p>	<p>گذشت ولیکن در اینجا مخدای بهتر از آن بنظر آمده یعنی مرکب است از توئنگ بمعنی بفتح ثانی خزن و که که برای نسبت است بحد فیک گنا صاحب جامع ذکر این با فارسی از دو کاف مجتبه اندرین صورت این اصل توئنگ کرده و صاحب سروری بجاف فارسی باشد و آن مرید علیه این زیادت الف را</p>

<p>و آنچه فارسین عموماً بدون الف می نویسند درست است (اروو) دیکھو تو انگر - تو نگری بدل است نه بهال</p>	<p>به این معنی بجای و او آخر ای قرشت هم گفته خان آرزو در سراج می فرماید که این بدل تا نگوست که به همین معنی گذشت مؤلف</p>
<p>همان است که بدیل تو انگر گذشت و همین است بلحاظ ماخذ تو نگری که ذکرش مذکور شد (اروو) دیکھو (تو نگری بدل است نه به مال)</p>	<p>عرض کند که مراحت ماخذ بر تا نگو که ده ایم تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان</p>
<p>تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان</p>	<p>تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان</p>
<p>تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان</p>	<p>تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان</p>
<p>تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان</p>	<p>تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان تو نگری بقول برهان و جامع و رشیدی و بهمان</p>

که تا عرض را ناست و این مبدل مانده که الف بدل شد بر و او چنانکه تاغ و قوغ محققین
بالا و تحریف غدا کرده اند که ذکر پنهان کرده اند معاصرین عجم درست گویند که این نام
را نام است از آنکه که جولا همگان بعد ختم یافت آن را زائد از یافت می گذارند و است
پسند و این عمل محافظ ختم یافت می باشد اگر چنان بکنند رشته بانه از مقام اختتام تانه می
و یافت را نقصان می رساند بعضی از پندریان همین گونه را کرده می دهند یکدیگر بگریزاند
آنها را به جایش مستحکم باشد (ار و و) تانه کاوه رشته جو ختم یافت پر تریاده برین
جس مین ایک دوسری کے ساتھ گره دیتے مین تاکہ بانے کا اخیر رشته اپنی جگہ پر جایست

<p>قانونی بقول برهان بروزن خوانی (۱) و افتاد مرد از جدا و بخوشمکین شد و و عیار و راه زن باشد و (۲) منسوب بولتا بگردانید از و بکین مگر قصد من آمد تو را هم گفته اند صاحب جامع بر معنی اول خوانی است و یا طمع دارد که او قانونی است قانع صاحب رشیدی بذکر معنی اول گوید که صاحبان سروری و ناصری ذکر هر دو معنی کرده اند وزد اکثر در تون حمام می باشد و لهذا آن مؤلف عرض کند که معنی اول اسم جاد است و معنی دوم را قانونی نام کردند صاحب جهانگیر معنی اول تون مرکب بیای نسبت (ار و و) (۱) قانع (مولوی معنوی ۵) در خیال چور رندگر (۲) تون کارتنه والا</p>	<p>قانونی بقول سید در نسخه مطبوعه پیل خطائی و در نسخه قلمی پیل خطائی و نسخه دیگر بر خطائی قانع مؤلف عرض کند که صاحب محیط که محقق سفر و است طب است بر پیل گویند که اسم فعل است و ا حقیقت قلمی را بر پیل بیان کرده ام عجیب نیست که این</p>
--	--

فارسی قدیم باشد معاصرین عجم بر زبان ندارند و ازینکه صاحب مؤید میزند تراواست و
 نداشتن مال ندارد و این را بدون سند فارسی باور نکنیم (اردو) و یکوی پیل -

تو و خدا اصطلاح بقول بحرو بهار و و است تو و خدا مولف عرض کند که بهی
 در مورد قسم گوید (سجرا کاشی ۵۵) جانی که قسم بخداست (اردو) خدا کی قسم
 میطقی سخن آتش نشنید و آنجا خدای بود تو بود قسم بخدا -

تو قول بقول رهنما بحواله سفرنامه ناصر الدین شاه قاجار آید را گویند مولف عرض
 کند که مقرر می نماید و واضح شد که از کدام زبان گرفته اند (اردو) و یکوی آید مذکر

(الف) تو و بقول برهان بضم اولی فاعل صاحب مؤید نیست الف گوید که همان تو و
 و فتح و او بر وزن غوره جفت را گویند که که بدل هر گذشت گذافی زانگویی مولف
 اعرابی زو ج خوانند و گوید که عرض کند که الف مخفف تو و ده است که آن

(ب) تو و بر وزن کوه هم (۱۱) بهیمنی بجای خودش اسم جامد فارسی زبان تسلیم
 آمده و (۲) یعنی لای و ته و پرده چنانکه گویند کرده ایم و ب یعنی اول مخفف الف یعنی

تو و بر تو که مراد این لای بر لای و ته دوم فرید علییه تو که بهیمنی گذشت و بهیمنی
 بر ته باشد می فرماید که بفتح اول (۳) یعنی سوم مبدل تب چنانکه آب و آو (اردو) -

تب است که ضایع شده و نابود گردیده و به الف و یکوی تو و ده (ب) (۱) مراد
 کار نیامدنی باشد صاحب جامع هم ذکر کرده الف (۲) و یکوی تو که تیسر
 کرده صاحب ناصر بر ب بر معنی اول (۳) و یکوی تب -

توی بقول برهان بر وزن کوی دایم یعنی اندرون باشد مطلقاً اعم از اندرون خانه
 و اندرون دیان و معنی و امثال آن و (۲۱) لای و ته را نیز گویند همچو دو توی و سه توی
 یعنی دو ته و سه ته و بانهانی مجهول در ساجین و بهمانی باشد و ترکمان عروسی را گویند صاحب
 جامع بهتر باشد و صاحبان رشیدی و بهمانی هم ذکر هر سه معنی کرده اند (بسیحی اطمینان
 ۱) در تذکره من که در اصل است و دندان سکه زدن نام بخرا (میر خسرو ۱۰۲) و ورق
 کامل معنی سیاهش کند و نگه و نور توی کلاهش کند و (سیف اسفرنگی ۱۰۲) چیت
 آن تیره که همچون جوشن و توی بر توی نماید یکتا است و صاحب ناصری نیز که معنی اول
 می فرماید که معنی سوم پارسی نیست بلکه ترکی است بطای حطی یعنی جشن و عروسی صاحب فردا
 بر معنی اول قانع و صاحب روزنامه بخواند سفرنامه ناصر الدین شاه قاجار این را (۴۱)
 بیرون نوشته مؤلف عرض کند که معنی اول فرید علییه تو است که به همین گذشت معنی
 از معاصرین عجم گویند که این اصل است و آن مخفف این و معنی دوم شک نیست که
 تجمانی بدین زائد است و تو به همین معنی بجایش مذکور و معنی سوم لغت ترکی نباشد
 که صاحبان لغات ترکی مذکور و ازین ساکت و صاحب لغات ترکی به طای حطی
 بنا و روه و صاحب کتربطوی به طای حطی یعنی جاری و ثقیل و ثقیف نوشته صاحب
 اند طوی به طای حطی را معرب توی فارسی گوید و در ترکی زبان شادی و عروسی می فرماید
 که از کتب معتبره به ثبوت رسیده که بضم ط و او غیر ملفوظ و سکون و او در ترکی معنی شادی
 است گویند که در اصل بتای قرشت است مگر تا آخری را بطای جمله مبدل نموده اند و

باعتبار صاحب جامع که محقق زبان خود است این را بمعنی موعوم فارسی خوانیم و هر چه چنان
در همان نسبت معنی چهارم نوشته تا آن را محاوره معاصرین عجم دانیم و نقدیق آن از لغت
(توی جلو خان) می شود که می آید (۱) و (۲) و (۳) و (۴) و (۵) و (۶) و (۷) و (۸) و (۹) و (۱۰)
میخند (۱۱) جشن - مذکر - بهمانی نوشت (۱۲) باهر -

توی پانوا	اصطلاح - بقول رنجاخواه	پیرین (میر خسرو) قبا پوشید و هوشم برادر
سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار معنی دریا	خود خواند کم شدن	چرا کباب یا بیکتی پیراهن
مؤلف عرض کند که محاوره معاصرین	می آید	مؤلف عرض کند که معنی تحقیق یک پیراهن
عجم است (۱) و (۲) در بیان پیچیدن	یک تیر پیراهن است	استعالی تازه نیست (۳) و (۴)
توی پیراهن استعمال - بقول بهار معنی یک	پیراهن -	یک پیراهن -

توی سچ بقول برهان و جامع و جهانگیری و رشیدی و سروری بانانی مجهول بر وزن تودرج
گیاپی است که بر درخت پیچید و عبری عشقه خوانند خان آرزو در سراج جوان برهان و کریم
کرده گوید که کوچکی بای فارسی نیز گذشت و غالباً آن تصحیف است مؤلف عرض کند که
سبحان الله چه خوش قیاس است نه آن تصحیف است و نه این هر دو اسم چای فارسی
زبان است صاحب محیط ذکر این کرد و هر چه بر عشقه نوشت ما نقلش بر پیچند کرده ایم
(۵) و (۶) و (۷) و (۸) و (۹) و (۱۰) و (۱۱) و (۱۲) و (۱۳) و (۱۴) و (۱۵) و (۱۶) و (۱۷) و (۱۸) و (۱۹) و (۲۰)
دیکو پیچند -

توی جلو خان	اصطلاح - صاحب بنما	و یواختا که پیش خانه باشد و صاحب بوی
بجو الی سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که	بجو الی معاصرین عجم	ذکر این معنی پیش مکان کرده

مؤلف عرض کند که جلوخان در اینجا مخفف کنایه از کاره رودخانه مؤلف عرض کند که
 جلوخانه است که بجاییش می آید و قلب اصناف معنی حقیقی این داخل رودخانه و مجازاً بمعنی بالا
 جلوخانه توی می نماید و معنی لغوی این بیرون محاوره معاصرین عجم است (ارو) ندی
 جلوخانه و بجالت قلب اصناف جلوخانه بیرون کاکتاره - مذکر -
 دیگر هیچ (ارو) دیوانه خانه جو گهر که ساخته شود
 توی توحش مرمری بقوله معاصرین و اند قصبه ایست در حوالی و جانب شمالی
 که یکپارچه است عجم این را بمعنی نهان و سابقاً قصبه در اینجا بوده موسوم به
 (دور حوش فرش سنگ مرمر است) استعمال رود آور و بعد از خرابی آن این قصبه را
 می کنند صاحب روزنامه بحواله سفرنامه بر جای آن بساختند مؤلف عرض کند که
 ناصرالدین شاه قاجار ذکر این کرده است ظاهر اوجه تشبیه و ترکیب این بوضوح پیوسته
 مؤلف عرض کند که توی بمعنی درون یکا (ارو) توی سرکان ایک قصبه کائامه
 خوش گذشت فیک پارچه را بمعنی فرش جو حوالی نهانندین واقع به بجانب شمال
 استعمال کرده اند و عبارت مجموعه می باعتبار (الف) توی شمشاق بقول بهار یو او معروف
 معاصره معاصرین عجم قابل تسلیم است (ارو) و بطای حلی در رسم خط صحیح نیست فنی از شمشاق
 توحش عین سنگ مرمر کا فرش است که دست درون هر دو شاخ حریف انداخته
 توی رودخانه اصطلاح بقول منار روز کنند شاخ دست و پای آدمی از کف
 روزنامه بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار تا سر انگشتان و از ران تا انگشتان پاست

<p>(انتہی) کشتی گیران گویند دست توی شاخ</p>	<p>صدر ز زدن پیدا است کہ بجایش می آید۔</p>
<p>حریف کرد یعنی در میان هر دو ران یا هر دو</p>	<p>(اردو) الف کشتی کے ایک فن کا نام</p>
<p>دستش دست خود قائم کرد و تو یعنی درون است</p>	<p>(توی شاخ) ہے جو درون ہاتھ یا پاؤں میں</p>
<p>چنانکہ گذشت (میرنگات ۵) روی دستش مخور</p>	<p>ہاتھ ڈال کر در کرتے ہیں۔ مذکر (ب کشتی کرنا)</p>
<p>از چرخ کہ کارش بازیت، توی شاخی برنش کار</p>	<p>تویک بقول برہان بروزن خویک (۱)</p>
<p>فکاکہ گوناویت، صاحبان بحر و مصلحت ہم</p>	<p>مصر توی است کہ اندرون خانہ وغیرہ باشد</p>
<p>این را آورده اند مؤلف عرض کند کہ این اصطلاح</p>	<p>و معنی (۲) گنجینہ و مخزن ہم صاحبان جامع</p>
<p>قائم کرده ہمین سه متعین است و وارستہ با و</p>	<p>و اندک ہم ذکر این کرده اند مؤلف عرض</p>
<p>این کہ بہار نقلش کرده و صاحب بحریر و او</p>	<p>کند کہ معنی اول لغو است بنیدانیم کہ صاحب</p>
<p>انتہا و ہر تہ از ہمین یک شعر میرنگات است</p>	<p>جامع چطور نوشت مصر توی چیزی نیست</p>
<p>کہ از ان -----</p>	<p>البشہ یعنی دوم کہ یہ باشد و کاف و عین</p>
<p>این توی شاخ زدن پیدا است یعنی</p>	<p>معنی برای تعظیم یا نسبت باشد چنانکہ با یک</p>
<p>(دست و پای دن شاخ) کہ شاخ درینجا یعنی</p>	<p>یا ماکہ یا سنگ کہ گنجینہ و مخزن توی زمین</p>
<p>دست و پا است و ازین سند اصطلاح توی</p>	<p>یا توی جای محفوظی باشد (اردو) (۱)</p>
<p>شاخ یعنی فن خاص کشتی پیدانیت و معاہد</p>	<p>توس کی تصغیر ہمارے خیال میں مہل ہے</p>
<p>عجم ازین ساکت۔ بدون سند دیگر این را</p>	<p>(۲) خزانہ گنجینہ مخزن مذکر۔</p>
<p>تسلیم نہ کیا ہم مخفی نہ باد کہ از سند بالا استعمال</p>	<p>توی کار آوردن مصدر اصطلاحی</p>

<p>بقول قدای کسی ابرگون که باشد در کارے با خود شریک و خیل کردن جولف عرض کند که موافق قیاس است بجا ط معنی توی که گذشت (ارو) کسی کو کسی کام میں ہے ساتھ شریک کرنا توی کام اصطلاح بقول صاحب ط از قسم تیب است و برزب می فرماید که مشهور با سیم نیم باشد بهیم عوض سده قد و درگیری مار گوسا گویند و هندیان ویو و یا یا نامند و بسند سکت نرم بست برگ های نرم شده او را طوطی بسیار دوست می دارد و می خورد می گویند آن درختی است عظیم مشهور در توطل بقول برهان و جامع بروزن خلیل (۱) کسی را گویند که بر بالای پیشانی او موی</p>	<p>هند گویند درخت این بزرگ سال بماند برگ و چوب و پوست و بار آن گرم و خشک در اول و محل و لطیف و مطلق و ملین و منضج و نزد هندیان سرور اول و خشک در ووم و جمیع امراض بادی و بلغمی و خونی و صفرویی را مافع (الخ) تولف عرض کند که مستحق نشد که این لغت که ام زبان است ظاهر ام کتب فارسی معلوم می شود که معنی آن در کام است و بلای آنیکه طوطیان بر گهای نرم این را بخت می خوردند فارسیان این نام نهاده با او تولف (ارو) نیب بقول آصفیه هندی اسمند که نیم کام یک نهایت تلخ و سخت کانام ایمل مرین تیب یا نیم نام و جامع بروزن خلیل (۲) بالای پیشانی و (۳) فرق سر و (۴) تارک (۵) علامتی را نیز گویند که صیادان در صحرا بر پای کنند تا نخیر از آن بترسند و بسوی دام آید و صاحب جهانگیری گوید که با اول مضموم و یای عروف بمعنی دووم و در بعضی فرنگ ها بمعنی اول یعنی کله سر که آن را چکانیز گویند صاحب سرور می ذکر بمعنی</p>
---	--

اول کرده از رو کی سزد بد (۱۵) پشت کوز و سر تویل و گوئد رخسار نیل و با ساق چون
 سوبان و دندان بر مثال استره و و فرماید که معنی دوم یعنی مطلق پیشانی بهم آمده (ششمین شعر)
 (۱۶) اختران بر زمین ز سبهم نهند و از پی بندگی شاه گوییل و صاحب ناصری بر و کرم معنی
 اول و دوم و چهارم قانع صاحب رشیدی بر معنی دوم و چهارم قناعت فرموده و خان
 آرزو در سراج گوید که تحقیق معنی اصل است یعنی کسی که موی بر پیشانی او نباشد می فرماید که کرم
 یعنی پیشانی نوشته اند غالباً از شمس فخری اخذ نموده اند و او قابل اعتماد نیست و بحواله برهان
 ذکر معنی پنجم هم می کند مؤلف عرض کند که معنی اول همان است که بر تارک آن موی نباشد و بر
 پیشانی و معنی اول حقیقی است و معنی دوم و سوم و چهارم را حجاز معنی اول و انیم باعتبار صاحب
 جاسع که محقق صاحب زبان است و معنی پنجم مجاز باشد که صیادان یک طرف گلی را بشکل سر
 انسان ساخته برو رنگ های گوناگون کنند و از دام خود دور اطراف آن قائم می کنند تا چرخیدن
 را سر انسان دانسته پریشان می شود و در عالم پریشانی می افتد (اردو) (۱۷) و ده شخص
 جسکی تالو پر بال نهون (۱۸) پیشانی یونوت (۱۹) مانگ یونوت (۲۰) تالو و دیکو تارک که در سر
 معنی (۵) و ده می کا لوما یا کثور اجس پر مختلف رنگ کر کے شکاری لپنے جالے سے دور جای قائم
 کرتے ہیں تاکہ شکار اُس سے خوف کرے اور اُس طرف بجائے بلکہ دام میں آجائے۔ مگر۔
 نویں بقول طعقات برهان یعنی جہان شونده و مہربانی کفندہ صاحب مؤید گوید کہ دقتیہ
 یعنی مہربانی کفندہ و در دستور یعنی مہربانی کفندہ و در نسخہ قلمی بحواله دستور کفندہ گوید و در
 نسخہ دیگر این لغت بر استرین نوشته که ما این را غلطی کتابت و انیم کہ و آو را بشکل رای مہمل

توشت صاحب اندان را لغت فارسی گوید و بجوالة مؤید مطبوعه ذکر قول قفینه و دستور کند و
عرض کند که تو بمعنی هشتم جهانی گذشت و ترکیب تحتانی و نون که برای نسبت است همچون همین
و آخرین معنی جهانی کننده هیچ باشد نه مهربانی کننده و جادارد که جهانی را داخل مهربانی کنیم پس
مجازاً لیکن آن را استعمال باید که دیگر همه محققین زبانان و اهل زبان این لغت را ترک کرده اند
(ارو) جهانی کرنے والا - میربان -

تویه | بقول برهان و جامع بروزن سویه قوس قزح را گویند. خان آرزو در سراج گوید که
سویه بهر دوین جمله بهمین معنی می آید و چون تویه در کتب معتبره نیست ظاهر تصحیف
باشد مؤلف عرض کند که هیچ تعلق ندارد با سویه این را باعتبار صاحب جامع که محقق
زبان خود است اسم جاد فارسی زبان قدیم دانیم و بقول معاصرین عجم حالاً در بعضی مقامات
استعمل هم صاحب اند صراحت می کند که لغت فارسی زبان است (ارو) دیگر علویون

<p>تولی بقول لطحات برهان (۱) معروف - اول موافق قیاس است و بمعنی دوم حقیقت کامل</p>	<p>یعنی دیگری نیست و (۲) نام پرندۀ هم کبیا معلوم نه شد که این پرندۀ رادر السنه دیگری</p>
<p>کوچک باشد صاحب مؤید بکر معنی اول گوید نام است - در عربی و ترکی زبان هم این</p>	<p>که بمعنی تو هستی و (۳) بمعنی تو بودن چنانکه گوید بدین معنی یافته شد نسبت معنی سوم عرض می</p>
<p>ما تا تولی برخاست موحد نباشی (الخ) و بجوالة که صاحب مؤید قوت تعریف ندارد و زیادت</p>	<p>ز فائگو یا ذکر معنی دوم هم کرده - صاحب محیط یای زائد ویای مصدری تولی مقابل خودی</p>
<p>تو کر معنی دوم نکرد مؤلف عرض کند که معنی است بمعنی مصدری یعنی غیریت (ارو)</p>	<p></p>

(۱) تو ہی ہے (۲) ایک پرندے کا نام توئی ہے جس کی صراحت فرید معلوم ہو سکی ہو
(۳) خودی کا مقابل توئی ہوشت۔ جیسے کہتے ہیں "وحدت میں نہ خودی ہے نہ توئی"۔

فوقانی بابائی ہوز

شعر بقول برہان و جامع بفتح اول و سکون ثانی (۱) زیر و پائین کہ تقیض بالاست و (۲)
بمعنی طاق ہم کہ بمعنی جفت است و (۳) تا ولای ہم و (۴) رنگی کہ بر روی تیغ و شمشیر
و اشال آن بہر سید و نصیم اول (۵) تشویر گویند کہ آب دہن است و آب دہن
انداختن ہم بہار بند کر معنی اول گوید کہ بمعنی (۶) پایاں چیری ہم چنانکہ گویند کہ "یہ
غلطی نہ تدار و یعنی بی مایہ ولی اصل است۔ خان آرزو و در سراج بند کر معنی اول
نسبت معنی دوم و سوم می فرماید کہ مختلف تاہ باشد کہ گذشت و بگو کہ برہان ذکر معنی
چارم و پنجم ہم کردہ معنی لفظ عرض کند کہ بمعنی اول اسم جامد است و معنی ششم مجاز
و بمعنی دوم اتفاق و اریحیم با خان آرزو و بمعنی سوم مبدل تو یا آن مبدل این چنانکہ
اوسو و اوسہ معاصرین پنجم ہمین را اصل پندارند و معنی چارم ہم اسم جامد است
و بمعنی پنجم مبدل تنہ چنانکہ تشویر و تہو و آنچه صاحب برہان بمعنی آب دہن انداختن نوشتہ
غلط است بلکہ گاہی بمعنی حاصل بالمصدر می آید چنانکہ گویند "تہ او بر دوستان
خلاف ادب است" و درین محض استعمال تشویر و تہو بیشتر و این معنی بدون ترکیب
انسانی نیاید (ظہوری ۱۵) بر ہم نمی زند ہم شب دیدہ کنر و شبک و الماس ریزہ و در
تہ پہلوست خواب را (۱۶) (ولہ ۱۷) لیش ہنوز نگردید تہ شام ہم و دعا تہ از تہ دل

می کنم اثر نگشت (۱) (اردو) تہ۔ بقول آصفیہ فارسی۔ اسم مؤنث۔ نیچے۔ پائین
 نچان (۲) دیکھو تاہ صاحب آصفیہ نے تہ کو یعنی طاق نقیض جفت مستعمل مانا ہے (۳)
 تہ۔ بقولہ پرست لپیٹ جیسے تہ بہ تہ (۴) دیکھو زنگ۔ مذکر (۵) دیکھو تفت اور
 (۶) تہ بقولہ تلا۔ پندی۔ انت۔ فقر۔ پایان۔ اصل۔ مال جیسے نہ کار۔

تہ آوردن استعمال صاحب آصفیہ است عینی ندارد کہ انہم مستعمل (باقراشی مستعمل)
 ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف حسن کہ میر بادجو لان آئی کہ مرو از جانشین
 عرض کند کہ پایان چیزی را آوردن و اسند باقی پیش آر تہی (۱) (اردو) ہر چیز کی حقیقت
 پیش کردہ اش استعمال پیش آوردن تہ یعنی تہی اور اصابت کو ظاہر کرنا۔

تہال بقول بہمان و جامع بیچ اول بروزن محال۔ غار و مغارہ کوہ را گویند۔ صاحب
 جہانگیری بر مطلق غار قانع صاحب رشیدی ہر بانہش صاحب ماضی بجو کہ رشیدی ذکر
 کردہ و معنی خاص بہمان نوشتہ۔ خان آرزو در سراج می فرماید کہ غار و مغارہ باشد۔
 مؤلف عرض کند کہ مرکب از لفظ تہ و الف و لام زائد کی از معاصرین عجم گوید کہ آل
 در فارسی قدیم یعنی او مستعمل بود (ماہم بر لفظ ال اشارہ آن کردہ ایم) و تہ مرکب است
 از ان معنی لفظی این (تہ او) و مستعمل شدہ بجاہ معنی مغارہ مطلقاً و مخصوص ہم کہ دند با
 مغارہ کوہ (انتہی کلام) مامی گوئیم کہ جادارد کہ ہمین باشد ماخذ این (اردو) پہاڑ
 کا غار۔ مطلق غار۔ مذکر۔

(الف) تہ بازار اصطلاح بقول بہار بہ اضافت و قطع اصناف بہمان بازار

(ب) تهر بازار می (۱) اما جمعی که جاو و ب هر دو را نوشت مؤلف عرض کند
 مکانی ندارند و در تهر بازار می باشند که همه محققین بر حقیقت معنی خود نگزیده اند
 گویند که از اهل زبان تحقیق پیوسته کنایه از معاصرین عجم با با اتفاق دارند که الف
 مردم اهل حرفه مثل طبخ و کبابی و نان پر و بازار می را نام است که پائین دکانهای بازار
 دلال و همسایه پالان و دزد و غیر هم که در بازار می شرایع عام باشد شامل بر دکانهای کوچک
 و کان باداشته باشند و لهذا (۲) اطلاق از اشیای متفرقه و تیره و غیره که تا بهر آن کم
 آن بر مردم اجلاف و فرومایه هم آمده (میزا) می آورند و پائین دکانها بر شرایع نشسته
 طاهر و حیدب (۳) انکه در هرگز خمار من ز بفروشی می دهند این مقام را فارسیان تهر
 تهر میانی می بگویند که مقبول تهر بازار می بازار می گویند معنی بازار می که در پائین بازار
 می خواستم بگویم فرماید که در هندوستان به معنی است و ب به بای نسبت بمعنی کسی که در
 (۴) محصولی را گویند که از مردم بازار می گیرند تهر بازار می تجارت کند و می نشیند و دکان
 و این مردم غیر دکاندار باشند مثل تهر فروش خود قائم کند و معنی دوش بر بیل مجاز و در
 و فرواک فروش و مانند اینها که اجناس را از بازار می است و معنی سوم هم در عجم استعمال و خصوصیت
 آورده در بازار فروشند خان آترو هندوستان از یکم نشطین عجم هم الی یومنا هذا
 و در چراغ هدایت الف را آورده و بدیل محصول خاص روزانه از دکانداران تهر
 آن ذکر ب هم بمعنی اول و دوش کرده و از بازار می پول یا در اجناس می گیرند
 کلام در سید است و موجوده صاحب بحر الف و آن را تهر بازار می گویند اینست حقیقت

این دولت (اردو) الف تہ بازار (۵) ہشتم پشت پادوران زدو خندہ
 مذکر۔ آن دکانوں کو کہتے ہیں جو سقف دکانوں پر تہ بساط امکان زدو (میرزا رضی) دکان
 کے آگے سڑک پر قائم کی جاتی ہیں۔ اولیٰ جہ (۵) مایہ حسرت بحر آہی دل نالان نہاشت
 کا بازار (ب) (۱) وہ دکاندار جن کی بے کو تہ بساطی غیر گرد این خانہ ویران نہاشت
 سقف دکانین سڑک پر ہوتی ہیں۔ بساطی۔ صاحب تحقیق الاصطلاحات ہم این را آورده
 (۲) اجلاف کم در جب کے لوگ (۳) تہ بازار (صائب) تہ بساطی گرچہ از سامان حسن
 بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم مؤنث وہ معمول ماندہ است، از ہجوم شتری گرم است بازار
 جو بازار نشینوں جیسے ترکاری فروشوں اور ہنوز، مؤلف عرض کند کہ فاک اضافت
 بساطیوں وغیرہ سے لیا جاتا ہے آپ فرماتے است ووافق قیاس (اردو) تہ بساط
 میں کہ محاورہ حال میں بازار کے عام معمول بقاعدہ فارسی اس کم قیمت سامان اور مال
 کو کہتے ہیں اس میں خواہ دوکانوں کے آگے کو کہہ سکتے ہیں جو دکان پر بکنے سے بچ رہا ہو۔
 تحت بچمانے والے ہوں خواہ زمین پر بیٹھنے (الف) سببش استعما۔ صاحب آصفی
 والے مؤلف عرض کرتا ہے کہ دکن میں کوکریں کردہ از معنی ساکت و ازندا۔
 یہ معمول بساطیوں ہی مخصوص ہے۔ (ب) تہ بندری پیدا است کہ صاحب
 تہ بساط اصطلاح بقول بہار و جہ قطع بحر ثبت آن گوید کہ (۱) چیری کہ پیش از خورد
 اضافت سامان قلیل و متاع بے قدر و شراب وغیرہ خورد و اصطلاح صباغان (۲)
 قیمت کہ بعد فروختن بماند (ملا فوٹی) رنگی کہ برای تقویت پیش از رنگ مقصود

کنند و (۳۱) خبر بندگی کتاب هم خان آرزو و مؤلف عرض کند که از مصدر (تنبه بندگی)
 در پیرایه بابت نسبت معنی اول گوید که از قبیل که مرادف (تنبه بستن) است حاصل مصدر
 تحت القهوه است مرادف (تنبه پا) (تا تیر) و بهر سه معنی کنایه باشد استعمال دیگر مشتقات
 از کلشن لغات می دهد رنگ خنای پایی تو (تنبه بستن از نظر مانگدشت صاحب اسمعی
 و خون مردل من می کند تهنه بندی صهبای تو) به اسناد تهنه بندی الف را قائم کرده است
 می فرماید که ازین بیت مستفاد می شود که تهنه بندی (ار و و) الف ناقابل ترجمه (دب) (۱۱)
 رنگی باشد که پیش از رنگ کردن جانیه برای و غذا جو شراب پیته به پیله کھاتے ہیں
 تقویت دهند و الله اعلم و ارسته بکر معنی دوم مؤنث (۲) و رنگ جو رنگیز بطور استر
 از باقر کاشی بنده آورده (اع) لاله تهنه بندی اس رنگ به پیله کپڑے کو دیا کہ تے میں
 داغ از شب سحر انم کرد و و هم او سنده تاثیر جو مقصود ہے۔ دیگر (۳) کتاب کی خبر بندگی
 هم برای معنی دوم گیرد و بکر معنی سوم از سید **تنبه یا اصطلاح** بقول بهار و بھر و ارسته
 اشرف سنده و (۵) تهنه بندی بوش برقرار باضافت (۱) تحت القهوه و تحت الما و
 است و شیراز طبع پا دار است و بهار هم در تحت الشراب و چنیری اندک که به آن ناسته
 هزسه معنی کرده (ملاحظه ۵۳) صحاف قصا بکشدند (باقر کاشی ۵) از بهار رارت
 چو شد یکبارش تر دست و تهنه بندی او بلجته باده در ناهار و تهنه پانا باشد آب مخور و
 و ریویست و شیراز چو کردش بیک آشوب (وله ۵) بده باده کان هست اصل معاش
 حریر و جلدش بد و طوفان طلاکاری نسبت و تهنه یا اگر هم نباشد مباش و خان آرزو و

چراغ هدایت ذکر این کرده مؤلف عرض کند گذشت (ارو) و بر جلوت بند و حق
 که و رای معنی حقیقی معنی بالا کنایه باشد ظهوری این متعد و باره چون شمش ضربی یا ده ضربی بند و
 (۲) بمعنی حقیقی هم استعمال کرده (س) چرخ **ته پیاله** اصطلاح - بقول بهار و بحر
 بر این همه غوغای سرفرازی جلالت و برتر (ته پیاله و ته جسام و ته جرعه) کنایه از شرف
 آن فرق که روزی به ته پای تو ماند (ارو) اندک که در ته جسام ماند و این همه مخلوع -
 (۱) و ده غذا جو پانی یا شراب پینه سے پہلے بطور الاضافت اند و به اضافت نیز آمده (صائب
 هشتا کھائین مونت (۲) پاؤن کے نیچے - (س) به عاشقان جگر تهنه رحم کن ساقی پا
ته پای کسی افتاد استعمال ظهوری ته پیاله خود را به آفتاب مده (۲) نیکب
 بمعنی حقیقی استعمال کرده یعنی پامال شدن مؤلف نیشاپوری (س) ته پیاله که برخاک تشنگان
 عرض کند که موافق قیاس (س) بخون بهانه ریزی (۲) مگر که سوخته مغز استخوان در یاب
 پای اندر دعوای و هر آن سری که ته پای قائل (۲) حکیم نه لالی (س) شبی که حسن شهبان
 افتاد است (ارو) پامال مونا - پیاله است (۲) در و انجم تمامی داغ لاک است
ته پر گلوله زیاده اصطلاح - بقول روزگار مؤلف عرض کند که متحقق بالا و در هر
 بحواله سفرنامه ناصر الدین شاه قاجار تفنگی را نام تساح کرده اند ته پیاله و امثال آن چیزی
 است که از و نیاله میکنند که در آن گلوله های تند است که در اردو ترجمه آن تلچپٹ است
 باشد مؤلف عرض کند که موافق قیاس و محقق یعنی ته نشین شراب و در باشد که مقابل
 معاصرین عجم است (تفنگ ته پر) بایش شراب معمولی است و مسلم است که نشه او

(نویس)

زیاده از شراب معمولی است (اردو) - از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی حقیقی
 تلخ است بقول آصفیه - ہندی - اسم نوشتہ در زیر پیر این و کتایہ از مخفی ہم (صائب) سر
 تہ نشین - وہ پیر جو شراب میں نیچے بیٹھ جاتی جابی زادین دربار حسن جیت و خلوتی بابا کہ
 ہے (رند) چہ بلا نوش کو کچھت ہی پلا در پیر اینی (اردو) پیر این کے نیچے مخفی -
 ساقی پھر دے چلو میں جو ہوش میں باقی ساقی تہ پیا نہ اصطلاح بقول بحر و بہار و اندک
 و در شراب بھی اردو میں متعل ہے۔ مذکر نوشتہ همان تہ پیا کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ حسرت
 تہ پیر این اصطلاح بہار ذکر این کردہ کافی ہمدراجا کردہ ہم (اردو) و کیف تہ پیا کہ
 تہ پیا بقول برہان و جامع و جہانگیری و رشیدی و سراج بفتح اول و جہم بالف شیدہ
 بروزن ترسا شیرہ گرضن از انگور صاحب ناصری گوید کہ شیرہ کردن از انگور مؤلف
 عرض کند کہ در عربی زبان بالفتح دشام دادن کسی را بشعر و کموسیدن خلاف مدح صاحب
 اند کہ الہ انتہی الارب و کہ این کردہ بخیاں افارسیان ہمین را مفسر کردہ اند معنی
 شیرہ کشی از انگور کہ مثل میجو است مذموم - یکی از معاصرین عجم گوید کہ نہ چنین باشد بلکہ ہم
 جامد فارسی قدیم است مرکب از تہ و جاب معنی جای پائین از نیکہ فارسیان کار شیرہ انگور
 کشی اکثر و نہ خانہ می کنند و آن مقام را بہتر از مقام روشن پذیرند و بخیاں شان
 این کار و مقام روشن نقصانی دارد یعنی نشہ و شیرہ انگور از ہوا ضیا کم شود - ما
 می گوئیم کہ ہمین ناخوبتر می نماید از نیکہ فی زمانہ بعض می کشان را ویدہ ایچم کہ بر بیشہ
 شراب کاغذ سیاہ می چسپانند و شیشہ سفید ہم برای شراب استعمال نمی کنند و می گویند

در تارکی شراب بحالت خوش تا دیر می ماند و جادو دارد که کار شیره کشی در تخته سبز بخونف
مختب هم باشد بای حال همین باشد آخر الذکر بهتر از اول است (ار و و) انگور کی
شیره کشی شراب کشی - مؤنث -

تجرب هم اصطلاح بقول بهار و بحر و دیگره تپسپاله -
اندر مرادف تپسپاله که گذشت و صراحت **تجرب** استعمال بقول بهار باضافت
کامل هم در اینجا کرده ایم (ظهوری ۵) یعنی پایان حسن (حکیم زلالی ۵) به خوش
مستکی کائنات از تپسپاله به یاکوبی افلاک چوب کس در نمی یافت و به پیش مشتری زبان به
ز دست افشاندیم (ار و و) دیگره تپسپاله بی یافت و مؤلف عرض کند که انتهای حسن
تجرب هم اصطلاح بقول بهار و بحر و دیگره کمال حسن و حقیقت حسن است (ار و و)
مرادف همان تپسپاله که گذشت (صائب ۵) حسن کی انتهای حسن کی حقیقت - مؤنث - حسن
گرچه به جرعه از باده خوش ماند است و صائب کمال - مذکر -

از جمله خون مابه کثرت هنوز به (جلال سیر) **تخته سبز** استعمال بقول اندر الفتح سبکی
(۵) آنانکه مست فیض بهار اند چنان سیر به تپسپاله که زیر زمین سازند و در ایام گه و در اینجا نشینند
جرعه زبزم فیض چیده اند (ظهوری ۵) و لعلی آنرا اصطوره و بغارسی نهان خانه
زین ساغر لبریز که لاجرم کشیدیم و تجرب هم مؤلف عرض کند که موافق قیاس و معاصر
به خم خانه منصوره گنج و مؤلف عرض کند به هم بر زبان دارند قلب اخلافت خانه تپس
که صراحت کافی هم در اینجا کرده ایم (ار و و) (ار و و) تپسپاله - مذکر - دیگره با و غیره تپسپاله

<p>تیره خنده اصطلاح بقول بهار قطع است اهل معنی شکوه دیگر دارند که اگر این معنی داشت</p>	<p>سامان قلیل (حکیم زلالی) که این تیره خنده پوشیده غیب بود و رقی بای بهم پوشیده</p>
<p>همان بحر مؤلف عرض کند که (۳) بمعنی حقیقی است و سبذ این همان شعر جوید است</p>	<p>غیب که صاحب اند که این معنی بالان نوشت مؤلف عرض کند که بهار در عرض معنی تسامح</p>
<p>که در است و این مختص از (خنده زیر لب) اقول و اند تسامح اوست و معنی قول و دووم</p>	<p>است یعنی خنده قلیل و قریب به تبسم (ارو) تیره خنده بقاعده فارسی آن تنه می گویند که</p>
<p>مواظق قیاس است مخفی مباد که از اسناد اول الذکر استعمال مصدر و ایدین پیدا است عیبی</p>	<p>جویر یارب بود دیگر تبسم مذکر تیره داشتن مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>خودش می آید (ارو) (۱) دقیق بنام (۲) بجز (۱) دقیق بقاعده فارسی آن صرف من گذر می کند و وزان پیشینا (۳) تاه رکعت</p>	<p>تیره داشتن مصدر اصطلاحی بقول که تیره دارد و (۲) بمعنی دوزانوشتن</p>
<p>معنی ساکت مؤلف عرض کند که زیر دامن چنین است که بر کنار گل و سبزه هر دو تیره باشد بمعنی حقیقی (صائب) ای ز روی</p>	<p>دار و صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و می فرماید که گویند فلانی تیره دارد</p>
<p>در کف هر خار نبض گلشنی بود هر گلی را در تیره دامن چراغ روشنی بود (ارو) تیره دامن</p>	<p>معنی بی پایه یعنی اصل است (جوید) (۵) زیر دامن بقاعده فارسی مستعمل در دامن خنجر</p>

ته ورو اصطلاح بقول بحر مقابل اصل حیث است که سندا استعمال پیش نه شد
 مؤلف عرض کند که بنظم وال جمله اول است اگر چه موافق قیاس است ولیکن معاصرین عجم
 بمعنی غیر اصل و ناصاف بدون انصافت بر زبان ندارند (اردو) غیر اصل - ناصاف -
 تهدید بقول بهار نیک برسانیدن می فرماید که بالفاظ دادن و کردن متعل مؤلف
 عرض کند که لغت عرب است بالفتح و کسر وال جمله اول فارسیان بمعنی حاصل المصد یعنی چشم نمائی و سرزنش
 استعمال این کنند و با مصداق خود مرکب سازند که در ملحقات می آید و هیچ تخصیص یاد و
 مصداق بالا ندارد (ظهوری) ضبط آه برین گشته تهدید نفس واجب است اگر
 بگذارش خود سر اثر فرسوده می گردد (اردو) تهدید بقول آصفیه عربی - اهم
 مؤلف - و یکی سرزنش چشم نمائی - دانست -

تهدید باریدن | مصدر اصطلاحی - تهدید و دادن | مصدر اصطلاحی ربط
 ظهوری بمعنی ظاهر شدن تهدید و چشم نمائی آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 استعمال کرده مؤلف عرض کند که موافق عرض کند که مراد تهدید کردن بمعنی چشم نمائی
 قیاس است (ظهوری) بحرف صلح کردن و ترسانیدن است (طالب آملی
 لب کرد آتشنا از بهر خاطر ما و ولیکن از نگاهش) بیدار می در یابی کشودم مهر لب کزوی
 آنچنان تهدید می بارد (اردو) تهدید و تغییر ابر دست لطف تو سید او تهدیدم
 برسانا که سکتی بن چشم نمائی ظاهر بونا (اردو) تهدید کرنا - در آنا چشم نمائی کرنا
 دانست و ثبت ظاهر بونا - تهدید کردن | استعمال - صاحب آصفی

ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند (ب) ته و یکم آورده مؤلف عرض کند
 که معنی ترسانیدن مرادف تهدید و اودن (ج) که الف مرکب اضافی است و ب مرکب محوئی
 (د) تهدید کن که بی قراریم پوشش کش که بی هر دو مرادف یکدگیر بهار و در تعریف بالا حشر
 گناهیم و مخفی سباده از سبب بالاستعمال محسوسه کافی نگردیده این بدو معنی مستقل است (ا) طعام
 کردن پیدا است که بپایش می آید و مرادف که بجهت زیرین دیگر باشد لذت تر از بیکه رون
 کردن است (ار و و) در آنرا و یکو تهدید و آن جمع باشد و (ط و ط) که ته و یک چپیده
 (الف) ته و یک اصطلاح بقول باشد (ار و و) الف و ب (ا) ته و یک یا ته و
 بهار چیزی که از طعام برشته ته و یک چپیده بقول اصفیه اردو اسم مؤنث نیچه کا کھا جس
 باشد صاحب بحرین را به همین معنی مرادف میں گئی زیادہ ہوتا ہے (و) کہ چن و یکو کیران
 تهران بقول ناصری و اند بروزن مهران نام شهریت معروف و مشہور وقتی از آخری
 ری بوده گویند تخت حضرت شیش بن آدم علیه السلام آنجا را بنیاد نهاد و ہوشنگ پیشدادی
 در عمارت او بنیاد و در زمان دیگر از آمد و شد سپاہ قوران و ایران خرابی بد اسباب
 راه یافت و آخر اسباب منوچہر را در قلعه تیرہ ری کہ بر بالای کوه بود و اطراف آن درویش
 کوه حصار داشت مدتی محصور کرد و خرابی بسیار بہ آن ولایت رسید (الی آخره) و تهرآن
 نام قریہ باصفهان نیز مؤلف عرض کند کہ در عرف حال المای این بہ طای حلی است غلب
 کہ متصرف عربان مقیم فارس باشد (ار و و) طهران ایک شهر معروف کا نام ہے جو فارس میں
 واقع ہے۔ مذکر۔

<p>تثنی ریش گذشتن اصدا اصطلاحی - تثنی شیشه اصطلاح - بقول بحر و بهار و ... بقول اندک و جواهر لغات فریب دادن از قبیل و مرادف همان ته پیاله که گذشت مؤلف عرض کند که محاوره زبان نیست (باقراکشی ۵) باقر اگر حرفی منی خشت و دیگر محققین اهل زبان و زبان دانستیم (ارو) تثنی شیشه شیشه بنیاد یکبار صبح بدون سدا استعمال تسلیم نکنیم (ارو) مؤلف عرض کند که صراحت کافی همدار فریب دینا - کرده ایم (ارو) و یکم و ته پیاله -</p>	<p>تثنی سیوا اصطلاح - بقول بحر و بهار و ... مرادف همان ته پیاله که گذشت (ظهوری) بهار کنایه از دانه های ریزه و نخاله سرچر که (۵) بیاساقی ای بر تو ختم آبرو و دیده ته از غریبال بگذرد صاحب بحر ذکر این کرده سبونی باین ناک شو و مؤلف عرض کند گوید که صراحت کافی همدار اینجا کرده ایم (ارو) تثنی غریبالی هم مرادف این است صاحب رشیدی ذکر الف کرده و خان و یکم و ته پیاله -</p>
<p>تثنی سکه اصطلاح - بقول بهار و بهار و ... ناصرالدین شاه قاجار روی زیرین سکه که بر همان ذکر ب فرموده مؤلف عرض کند این تخمین باشد مؤلف عرض کند که سکه الف مرکب اضافی وب مرکب توصیفی قیاس و محاوره سبب این عمل (ارو) سکه و هر دو لغت انصاف مستعمل و هر دو مرادف و هر دو سبب جنس بر تصدیق اینها - ذکر - یکدیگر و کنایه موافق قیاس و یکین قیاس بهار</p>	<p>تثنی سکه اصطلاح - بقول بهار و بهار و ... ناصرالدین شاه قاجار روی زیرین سکه که بر همان ذکر ب فرموده مؤلف عرض کند این تخمین باشد مؤلف عرض کند که سکه الف مرکب اضافی وب مرکب توصیفی قیاس و محاوره سبب این عمل (ارو) سکه و هر دو لغت انصاف مستعمل و هر دو مرادف و هر دو سبب جنس بر تصدیق اینها - ذکر - یکدیگر و کنایه موافق قیاس و یکین قیاس بهار</p>

و مقصود تعریف اوست که بجای نگذر و بدون غنی وارد می گردد و معنی لغتی این دروغربانی (ارو) (نگذر و) نوشت از نیکه شماله و دروغربانی باقی می ماند و بقول آصفیه بندی اسم مذکر اتباع کاچکا
 تهنگ است بقول برهان و جامع و ناصری هر وزن تنگ (۱) خاک را گویند که بر بی تراب است
 و بعضی (۲) تهی و خالی و (۳) برینده و غیر آن هم صاحب جهانگیری بر معنی اول و سوم قانع و
 و رشیدی هم برایش صاحب سروری بذکر معنی اول و سوم نسبت معنی دوم گوید که تهی و تنگ
 در لغت اتباع گفته می شود. خان آرد و در سراج بر معنی اول و سوم قناعت فرموده مؤلف
 عرض کند که معنی اول اسم جامد فارسی زبان است و معنی دوم و سوم مجاز معنی اول (ارو)
 (۱) خاک نوشت (۲) خالی (۳) برینده تنگ.

تنگ کا اسم اصطلاح بقول بهار اصل چیز و تنگ است که در کام کی حقیقت نوشت
 کار (مرزا عبد الغنی قبول) شیرین لیران ته گردن استعمال صاحب آصفی ذکر
 که در لیر و دل زار ندیده و دیده بلیان گل بی غلظت این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که
 که غافل از تیر کاری کاینها ذکر گیر نهان مقابل و اگر در آن است و مخصوص برای قضا
 هیچ طلب کس دارند (محسن تاثیر) و در مثال آن که دراز و پهن باشد (لاوردی
 بنیانی که از حسن تیر کار آگاه ندیده چون ضایع است از بهار (۱) عبارات شرم می آید بر روی گلنگ
 می دانند که بسته را به خان آرد و در سراج اگر در آن که رخت غنچه را و اگر در آن توانست
 هم این را آورده مؤلف عرض کند که حقیقت ته گردن (ارو) ته گردن بقول آصفیه
 که از تیر چوبه خرب است که خان آرد و کرده (ارو) پیشنا و کن می گفته برین گهتری گردن.

تیره کردن رخسار استعمال - بقول بهار در آخر همان تهنک که کفاف عربی گذشت -
 معروف و سندی بر تیره کردن گذشت - مؤلف عرض کند که قولش بدون سند است
 مؤلف عرض کند که اضافت مخصوص نباشد کافی نیست اگر سندی گیر آید بدیش و انیم چپ
 بازخت تیره کردن قماش و چادر و بوری و امثال کند و کند (اردو) و کیهو تهنک -
 آن همه درست باشد (اردو) کیره یادی تیره گیره اصطلاح - بقول و بجز و اند و او است
 و غیره کا کهری کرنا - و غیاث بمعنی تیره دیگر (ملاطفره) شد از
تیره کردن زانو مصدر اصطلاحی بقول سرچوش دوزخ بیکه کام رغبت شیرین باز
 بجز و اند به ادب نشستن چنانکه در نماز مؤلف چون یک علو ادست در تیره گیره دوزخ -
 عرض کند که موافق قیاس و بر زبان معاصرین مؤلف عرض کند که اعتقاد به پنج محققان
 عجم است (اردو) زانو تیره کرنا ادب نشستن خیال بر همین یک شهر ملاطفره است که بر پیش
تیره کیمه استعمال - بقول بهار و اند معروف یکی هم ازین پنج افراد غور نکرد و به نگاه سطحی
 مؤلف عرض کند که کیمه زانام است که در این را مرادف تیره دیگری قرار داد و حقیقت
 که مخفی باشد که پیر انداخ هم گویند (حکیم زلالی این چیزی دیگر است فارسیان تیره گران غنا
 خوانساری) نیست اختر گز برای بیع و آتش را گویند که در پائین آتشان باشد که سر تا
 حشرش بود و هم از تیره کیمه شب در میان آتش گرفته باشد برخلاف انگشت بالائی که
 ی (اردو) بهیانی - مؤلف و کیهو پیر انداخ کمالا آتش زده نباشد اکنون از معنی شهر لطافتی
تهنک بقول مؤلف بدیل باب کاف فارسی پیر است و تشبیه آن پاتره دیگری البته مرغوب است

قائل معاصرین عجم بابا اتفاق دارند اگر درست (اردو) ده کوئله جو آتش وان که استعمال این معنی ته وگی شده باشد بر بیل مجاز ته مین سالم روشن هون - مذکر آتش است که ته گیسره هم مماثل ته وگی است کی ته - مؤنث -

شبه اول قبول سروری بوزن سهیل معنی غم و الم (پندار رازی) دو چیزت می برد
تخل از دل ریش با اگر اهل دلی درست آرمندیش پوشمند گور تاز و یا رهمدم بود
شکل گوشیکه در خشکان زندیش با مؤلف عرض کند که باعتبار سروری که صاحب
زبان است این را تسلیم کنیم فارسی قدیم است و حالا بر زبان معاصرین عجم نیست و اینها
ازین لغت ناپدیدند (اردو) غم و الم - مذکر -

شبه دوم قبول برهان و جاگیری و جامع نفع اول و ثانی و سکون میم شخصی را گویند که در بزرگی جثه
و ترکیب و قد و قامت و شجاعت و مردی و دلیری و دلاوری عدیل و نظیر داشته باشد و متمتع
مکرب اینهمین است و سکون ثانی هم بهمین معنی آمده (فردوسی) بزرگ و یک شکل فرستاد
بود و اینها که شاه تهم زاده بود و صاحب سروری بزرگ معنی بالا گوید که صاحب فرنگ منظومه
معنی بزرگ آورده مطلقاً گفته (تیم باشد بزرگ و قوف صدا و هست تیر است هم
سیصد را و صاحب ناصری بزرگ معنی بالا گوید که این لغت از لغات و سائیر است - خان
آرزو در سراج این را آورده و صاحب سفرنگ (الشرح پنجاه و ششمی فقره نامه و خوشترشده)
ذکر این کرده گوید که معنی کل و همه است مؤلف عرض کند که لغت قدیم است که فارسیان آن
را بجا از معنی بزرگ جثه و قوی و بزرگ استعمال کرده اند (اردو) بزرگ جثه قوی بزرگ

<p>ته مانده استعمال - صاحب آصفی بذیل (ته مانده) از جام لب چون غیر انجشی شراب بیداری گوید که آنچه از خوردن باقی ماند مؤلف عرض کرد کام تلخ یا چکان ته مانده آن جام را با جام کنند که نه خیر معنی این مصدر چیزی باقی ماندن در ذکر این کرده گوید که آنچه از خوردن باقی ماند ته جام و صاعقه و امثال آن لغت نیز بحث صاحب بزرگوارش و خیال نادر چیزی به معنی جام به هم مفعول آنست یا ماضی مطلقش ترکیب های (ار و و) یعنی بجا بیاورد بهار به خیال که پتوز در آخرش که افاده معنی مفعولی کند (الهی) الحاطه تلیمت موت - و یکدیگر پیاله</p>	<p>ته مانده استعمال - صاحب آصفی بذیل (ته مانده) از جام لب چون غیر انجشی شراب بیداری گوید که آنچه از خوردن باقی ماند مؤلف عرض کرد کام تلخ یا چکان ته مانده آن جام را با جام کنند که نه خیر معنی این مصدر چیزی باقی ماندن در ذکر این کرده گوید که آنچه از خوردن باقی ماند ته جام و صاعقه و امثال آن لغت نیز بحث صاحب بزرگوارش و خیال نادر چیزی به معنی جام به هم مفعول آنست یا ماضی مطلقش ترکیب های (ار و و) یعنی بجا بیاورد بهار به خیال که پتوز در آخرش که افاده معنی مفعولی کند (الهی) الحاطه تلیمت موت - و یکدیگر پیاله</p>
<p>تهمت بقول بهار بالضم و فتح دوم مشهور بکون است تکان کردن و تکان پدیده فرماید که بالفاظ انداختن و برداشتن و بستن و زدن و کردن و کشیدن و نقل مؤلف صاعقه کنند که لغت عرب است بالضم و فتح میم فارسیان استعمال این ترکیب با معنی ادب و فاری هم می کنند که در ملحقات می آید (الهوری) نشست غیر چو در بزم برائی خیزد و بوقعا و کار به تهمت خود و بوسه لبی است (ار و و) تهمت - بقول آصفی - اسم مؤنث و یکدیگر پیاله</p>	<p>تهمت بقول بهار بالضم و فتح دوم مشهور بکون است تکان کردن و تکان پدیده فرماید که بالفاظ انداختن و برداشتن و بستن و زدن و کردن و کشیدن و نقل مؤلف صاعقه کنند که لغت عرب است بالضم و فتح میم فارسیان استعمال این ترکیب با معنی ادب و فاری هم می کنند که در ملحقات می آید (الهوری) نشست غیر چو در بزم برائی خیزد و بوقعا و کار به تهمت خود و بوسه لبی است (ار و و) تهمت - بقول آصفی - اسم مؤنث و یکدیگر پیاله</p>
<p>تهمت آلود استعمال - بقول بهار (ار و و) تهمت زده است شنبس که که معنی تهمت زده و تهمت کش (ابوالبرکات) همین جری تهمت کشائی گئی بود - نیز (ار و و) تهمت کشیم جدا از تهمت تهمت تهمت آلود و شنبس استعمال آلود جدا گشته اسم به مؤلف عرض کند که آصفی ذکر تهمت آلود کرده از معنی است مخفف تهمت آلوده و قلب اضافت آلود و بذیل آن نقل سند میسر کند که به تهمت تهمت معنی کسی که بر تهمت چیزی کرده باشد آلود گشت مؤلف عرض کند که آن متعلق</p>	<p>تهمت آلود استعمال - بقول بهار (ار و و) تهمت زده است شنبس که که معنی تهمت زده و تهمت کش (ابوالبرکات) همین جری تهمت کشائی گئی بود - نیز (ار و و) تهمت کشیم جدا از تهمت تهمت تهمت آلود و شنبس استعمال آلود جدا گشته اسم به مؤلف عرض کند که آصفی ذکر تهمت آلود کرده از معنی است مخفف تهمت آلوده و قلب اضافت آلود و بذیل آن نقل سند میسر کند که به تهمت تهمت معنی کسی که بر تهمت چیزی کرده باشد آلود گشت مؤلف عرض کند که آن متعلق</p>

<p>به همین مصدر راست که قائم کرده ایم و این یعنی تهمت برداشتن مصدر اصطلاحی</p>	<p>به همین مصدر راست که قائم کرده ایم و این یعنی تهمت برداشتن مصدر اصطلاحی</p>
<p>شتم شدن باشد و پس (اردو) شتم به صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی است</p>	<p>شتم شدن باشد و پس (اردو) شتم به صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی است</p>
<p>تهمت لگانی جاننا - صاحب بزرگوید که معنی تهمت کردن (شانی)</p>	<p>تهمت لگانی جاننا - صاحب بزرگوید که معنی تهمت کردن (شانی)</p>
<p>تهمت آمدن استعمال - صاحب آصفی (شبهی) مردم و فارغ شدم از</p>	<p>تهمت آمدن استعمال - صاحب آصفی (شبهی) مردم و فارغ شدم از</p>
<p>و ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>	<p>و ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>که معنی واقع شدن و قرار یافتن تهمت است برداشتم و (ظهوری) صریح کرده و</p>	<p>که معنی واقع شدن و قرار یافتن تهمت است برداشتم و (ظهوری) صریح کرده و</p>
<p>(امانی) می نوشتم و خواهم که مر خواب نیاید خوابان دیگر است او هم و ز روزگار خود</p>	<p>(امانی) می نوشتم و خواهم که مر خواب نیاید خوابان دیگر است او هم و ز روزگار خود</p>
<p>و تا تهمت غفلت به می نایب یا مخفی باشد آن تهمت و فایده داشت مؤلف عرض</p>	<p>و تا تهمت غفلت به می نایب یا مخفی باشد آن تهمت و فایده داشت مؤلف عرض</p>
<p>که در سند بالا استعمال مصدر آید است کند که از هر دو سند بالا پیدا است که در هر</p>	<p>که در سند بالا استعمال مصدر آید است کند که از هر دو سند بالا پیدا است که در هر</p>
<p>که بجایش گذشت (اردو) تهمت به نام این از صاحب بزرگ واقع شده از معنی</p>	<p>که بجایش گذشت (اردو) تهمت به نام این از صاحب بزرگ واقع شده از معنی</p>
<p>تهمت انداختن مصدر اصطلاحی - اشعار بالا و ترکیب الفاظ پیدا است که این</p>	<p>تهمت انداختن مصدر اصطلاحی - اشعار بالا و ترکیب الفاظ پیدا است که این</p>
<p>صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت معنی تهمت کردن نیست بلکه بد معنی است</p>	<p>صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت معنی تهمت کردن نیست بلکه بد معنی است</p>
<p>صاحب بزرگوید که معنی تهمت کردن باشد (۱) تهمت حاصل کردن و (۲) از کسی دفع</p>	<p>صاحب بزرگوید که معنی تهمت کردن باشد (۱) تهمت حاصل کردن و (۲) از کسی دفع</p>
<p>(حافظ شیرازی) خواب بیداران بستی کردن الزام تهمت سند اول متعلق بمعنی</p>	<p>(حافظ شیرازی) خواب بیداران بستی کردن الزام تهمت سند اول متعلق بمعنی</p>
<p>و آنکه از نقش خیال یا تهمتی بر شب روان اول است و سند ثانی متعلق بمعنی ثانی (اردو)</p>	<p>و آنکه از نقش خیال یا تهمتی بر شب روان اول است و سند ثانی متعلق بمعنی ثانی (اردو)</p>
<p>خیل خواب انداختن یا مؤلف عرض کند که (۱) تهمت حاصل کرنا - (۲) تهمت دفع کرنا -</p>	<p>خیل خواب انداختن یا مؤلف عرض کند که (۱) تهمت حاصل کرنا - (۲) تهمت دفع کرنا -</p>
<p>موافق قیاس است (اردو) تهمت کرنا - تهمت بردن استعمال - صاحب</p>	<p>موافق قیاس است (اردو) تهمت کرنا - تهمت بردن استعمال - صاحب</p>

<p>آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف (۵) فشرده دل مابو زیب ساغرا و بهرزه</p>	<p>عرض کند که یعنی تهمت شدن</p>
<p>تهمت می بر سفال خود بستم و (ظهوری ۵)</p>	<p>و بر و اشترن تهمت است یعنی اولش -</p>
<p>ظهوری تا تواند زیست چند می و بر و از هر</p>	<p>(فغانی شیرازی ۵) از بهر نیم جرحه و ز</p>
<p>بندم تهمتی چند و با خفی مباد که از شد ظهوری</p>	<p>یا و یک نظاره و پس تهمت و ملاست</p>
<p>استعمال مصدر بنه بدین پیدا است عینی نذر</p>	<p>روزگار بر ویم و (ار و و) سبت ملا</p>
<p>که بستن و بنه بدین مراد ف یکد گیر است</p>	<p>تهمت هونا تهمت حاصل کرنا تهمت</p>
<p>که یکای خودش گذشت (ار و و) تهمت</p>	<p>سبنا بر گرفتار</p>
<p>یا ندینا دکن کا محاره به - صاحب آصف</p>	<p>تهمت بر گرفتار استعمال ظهوری</p>
<p>نه تهمت دینا تهمت و برنا تهمت دکانا</p>	<p>استعمال این یعنی دفع کردن تهمت کرده</p>
<p>لکھا ہے یعنی برای تھوینا الزام دینا</p>	<p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس است</p>
<p>(الف) تهمت ز و (ار و و) استعمال</p>	<p>(۵) گریه می کوشد همان درشت و شو</p>
<p>صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت</p>	<p>و امنم و گرچه دریا تهمت پاکی ز دامن بر</p>
<p>صاحب بگر گوید که یعنی تهمت کردن باشد</p>	<p>گرفت و (ار و و) تهمت دفع کرنا</p>
<p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس است</p>	<p>تهمت بستن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده</p>
<p>(طاب آملی ۵) تهمت عیش فرن کر اثر</p>	<p>از معنی ساکت صاحب بگر گوید که یعنی تهمت کردن است</p>
<p>ووق بلاست و اینک هر نخت دلم بر شرکا</p>	<p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد (طاب آملی</p>

(۵۷۰)

<p>ب) تهمت زده یعنی تهمت آلوده</p>	<p>الف) تهمت کش استعمال بهجا</p>
<p>کرده که گذشت و این اسم مفعول الف است</p>	<p>د) تهمت کشیدن بر الف گوید که</p>
<p>قاسم خان تبریزی (ب) بیشتر بر دزدان</p>	<p>مراود تهمت آلود و تهمت زده باشد (مراود)</p>
<p>بال افشانی و مرغ تصویر که تهمت زده بود</p>	<p>بیدل (ب) رفته ام از خود و تهمت کش</p>
<p>است و مخفی مباد که از سند طالب آملی</p>	<p>آسمود گیم و حیرت آینه ام کاش طبعش باشد</p>
<p>مصد رزیدن پیدا است که بجایش می آید</p>	<p>صاحب اصفی ذکر ب کرده از معنی ساکت</p>
<p>(اردو) الف تهمت لگانا تهمت کرنا</p>	<p>و بحر گوید که (۱) یعنی تهمت کردن است لغت</p>
<p>د) تهمت زده این شخص کو بقاعده فاعلی</p>	<p>عرض کند که الف اسم فاعل ترکیبی است</p>
<p>که سکتی بین جس پر تهمت لگانی گئی بود</p>	<p>از ب و ب (۲) یعنی بر داشتن و حاصل</p>
<p>تهمت کردن استعمال صاحب اصفی</p>	<p>کردن تهمت و مبتلای تهمت شدن است</p>
<p>ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>	<p>(امیر شهبستانی) صدر رشک می برم</p>
<p>کند که یعنی حقیقی است یعنی تهمت کردن</p>	<p>و داغ اسیر تو و در برم باده تهمت ساغر زدن</p>
<p>قزوینی (ب) پیش شهنشه تو تهمت کنم</p>	<p>و کشید (ظهوری) عاشقان را به بکفر</p>
<p>شه چه کند حکم سیاست کنم و مخفی مباد که ازین</p>	<p>است تعلق نه بدین و تهمت سبجه و زنا کشیم</p>
<p>سند استعمال مصدر کردن پیدا است که بجای</p>	<p>عجبت و برای معنی اول شتاق سند استعمال</p>
<p>می آید (اردو) تهمت کرنا تهمت لگانا می باشیم</p>	<p>که از نظر ما گذشت (اردو) الف</p>
<p>تهمت زده (ب) (۱) تهمت کرنا (۲) تهمت</p>	<p>تهمت و برنا</p>

صدیق بود و اگر خود تهمتن بود زن بود و صاحب	مبنی مستلزم بود
فدائی بر معنی عام دوم قناعت فرموده صاحب	شتمت گرفتن استعمال صاحب
سفرنگ بشرح بستی فقره (نامه شست بیان	اصنی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
نخست) گوید که تهمتن معنی (۵) جسم کل مؤلف	عرض کند که مورد تهمت شدن و تهمتم شدن
عرض کند که تهمتم معنی خودش گذشت و اشاره	است (عرفی ۵) اهل دنیا مبنی تهمتم گیر
این مرگب هم مبدرا بجا شده است و معنی	و فساد و رخت خود را که ازین و رطبه مسلم برداشته
دوم حقیقی است و معنی اول و سوم مجازان	و معنی میاد که ازین سبب استعمال مصدر گیردن
نیت معنی چهارم عرض می شود که اگر تن را	پیدا است که بجایش می آید (ار و و) تهمتم هونا
علامت مصدر گیریم معنی لفظی این شجاع شدن	تهمتمن بقول برهان باتای قرشت بر وزن
باشد و محققین مصادر ذکر این مصدر زکر کرده	قلن (۱) یکی از القاب رستم زال و بهمن است
و معنی بیان کرده برهان موافق قیاس تهمتم	و (۲) مردم قوی جسته و شجاع بی نظیر و نیز
صاحب جامع نیت معنی چهارم بر بندگی و ان	گویند چه معنی ترکیبی این لغت بی همتا تن است
قناعت فرموده ازین پیدا است که این مصدر	معنی تنی که عدیل و نظیر نداشته باشد و (۳)
نیت اندرین صورت این معنی را بر اعتبار	بمعنی سپهبد ار و لشکرش و خداوند سپاه هم
صاحب جامع مجاز معنی دوم و انیم که صاحب	و (۴) بندگی و فرمان برداری کردن هم -
شجاعت صفت بندگی و اطاعت و قناعت	صاحبان جهانگیری و رشیدی و بهار بر معنی
هم دارد و الله اعلم بحقیقت الحال (ار و و)	اول قانع (اسیر خسرو ۵) یکی تن که در پیش

(۱) تهتمس تهتم او برهمن کالقب مذکر (۲) قوی هنوز به خواب جگر بر تو حرامست هنوز به
 چشم شجاع بی نظیر (۳) سپه دار لشکرش آسوده دلی تهتمی خویش مشو که در آب
 (۴) ماندگی اطاعت قناعت موث (۵) وزن کوزه که خامست هنوز به مهر لطف
 فلک الافلاک مذکر عرض کند که بیای مصدري یعنی ششم موافق
 تهتمت نهادن اشتغال صاحب آهنگی در این است (ار و و) تهتمت کیا هوا ششم
 کرده از تهنی سکت صاحب بگری فرماید که یعنی تهتمت ایقول برهان و جامع بر وزن لک
 که وزن مؤلف عرض کند که موافق قیاس (صائب ۵) (۱) مصغر تهتم است و (۲) یعنی دوم تهتم
 شکران چون دیده شرم و خیال بریم نه تهتمت هم که برینه و عریان و تهی و خالی و اجوف باشد
 آلودگی بر دامن مریم نهند (ار و و) تهتمت مؤلف عرض کند که برای تهی اول کاف تفنیه تهتمت
 تهتمتی ایقول بهار و اند یعنی تهتمت کش کرده اند یعنی دوم مزید علی تهتمت انیم بر یا تهتمت (ار و و)
 قدسی (۵) قدسی بدلت هوای کامست و اخفیف شجاعت رکنه والا (۲) کیو تهتمت و کوسر
 بهمورس ایقول برهان لایحه اول (۱) نام شخصی است که او را تهتمورث دیوبندی خوانند
 و (۲) نفس ناطقه خلکی انگیزنده صاحب مصری مذکر یعنی دوم گوید که (۳) پادشاه ریاضت
 کش و نسبت یعنی اول صراحت فرماید که نام سپهزاده بهوشنگ شاه ویدر جیش جم لقب به
 دیوبند که از تو اینج تسدیم شصت ساله عمر داشت واصل اسم او تهتم مرز بوده یعنی بهلولان
 زمین چنانکه گوید بر زمین بزرگ زمین چو پارسای نامی مشکته نبوده شدت و کیو مرث و تهتمورث
 و ایشیر پیشتر تریب شده اند و بار ایاسین بوده اند و ز اوسین در فارسی با یکدیگر تبدیل

یا بنده چنانکه ایاز و آیس و امثال آن و معنی هم مذکور شد که معنی فلک و دلیله و شجاع است
و دیوای نفس اسیر و مقید او شده باشد. خان آرزو در سراج گوید که طاهر تهورت معرب
است و ذکر معنی دوم هم کرده صاحب سفرنگ بشرح عنوان (نامه و مشهور تهورت)
می گوید که تهورس نام پیغمبری از پیغمبران آئین فرزا بود که این نامه پیش از فرزانین سفر فرستاده
آمد و گمان برزد و دیو بند ازینش گوید که دیو شهوات را بفرزان خود داشتی نه چنان که
ما آگاهان بر زبان دارند که دیوی را که از نوع انسان بیرون است در خفا مجبوس کرده
و در چاهش مقید داشته مؤلف عرض کند که همین است معنی اول و معنی دوم را
سندی از برهان پیش نشد و جادازد که معنی دوم اصل باشد و معنی اول مجاز آن که پیغمبر
را بدین اسم گفتند و الله اعلم (ار ۹ و ۱۱) تهورس پیغمبران آئین فرزا بود و یک
پیغمبر کا نام. مذکر (۲) نفس ناطقه فلکی. مذکر (۳) ریاضت کش یا دشا. مذکر.

تیه میخانه استعمال بقول بهار مراد و اما از محتبان محفوظ ماند از اینجا است که فارسیان	تیه میخانه استعمال بقول بهار مراد و اما از محتبان محفوظ ماند از اینجا است که فارسیان
تیه میگوید می فرماید که این اصطلاح اهل	استعمال این برای میخانه کرد و دند و اکثر استعمال
زبان است صاحب بحر گوید که زمین میخانه	این بر زبان بدون اضافت است و در
را گویند مؤلف عرض کند که موافق قیاس	کلام بعضی باضافت هم بای حال تیه میخانه.
است که زمین هم زیر پا است و زیر خانه لکن	میخانه باشد (ار ۹ و ۱۰) میخانه کی زمین پیش
یکی از معاصرین عجم گوید که در بلاد عجم عادت بود که	میخانه. مذکر.
اکثر میخانه را در تیه خانه قسام می کردند	تیه میخانه فی القول و اریسته باضافت

(۱) مردم بی سرو پا که در میدان باشند و با هر سه محققین همین یک شعر سیر نبات است
 و مکانی ندارند. در ایشان به پوست بند و مؤلف عرض کند که بعضی معاصرین عجم
 و خسته یلو و امثال آن بگذرد و آن قریب گویند که (ته میدانی) بر زبان فارسیان قدیم
 به ته بازی است (میر نبات ۵) سینه و معاصرین (۲) هندوانه است که در ریگ پلای
 چاکان سر کوچه و بازار توایم و ته میدانی پیدایمی شود و از نیکه جنگلیان را همین کیاف و
 خور ویدار توایم و صاحب بحر هم ذکر این کرد. ایشان است مجازاً (ته میدانی) گویند (ارو) و
 و خان آرزو در چراغ هدایت هم دستند (۱) جنگلی اقوام - مذکر (۲) تهر - مذکر.

همیشه بقول برهان و جامع بر وزن اندیشه نام همیشه ایست و در المرنه نزدیک
 همیشه نارون - خان آرزو و جواله رشیدی گوید که همان همیشه باشد که گذشت و هیچ
 یایی باشد چه اگر حروف مشدد در فارسی بسیار کم است و آنچه هست اکثر ضرورت -
 مؤلف عرض کند که درست گوید معاصرین عجم هم تصدیق کنند و گویند که فارسیان
 اکثر این قسم کلمات را به نسبت اظهار بعضی حروف بیشتر خواندن آسان دانند و همیشه
 را همیشه خوانند (ارو) و دیگر همیشه مذکر.

ته میگرد استقال - بقول بهار و جبر و بد از صومعه داران محبوب و در ته میگرد
 اند مرادف همان (ته میخانه) که گذشت - میان جلاکشانید (ارو) و گیوه میخانه
 مؤلف عرض کند که صراحت کافی میدرخشد ته میخانه اصطلاح - بقول بهار و جبر
 کرده ایم (شیخ العارفین ۵) سر از یک از قبیل همان ته میخانه که گذشت مؤلف

<p>درین بیشتر صرف می شود و آنچه بخواهر مرصع محرم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که این قول می شود و آن را مرصع کار گویند و نقری و طلی فارسیان است که چون بیان کنی رایا واقع را و جواهری از اقسام اوست (سید اشرف بی اصل بنظر اند گویند که این اتفاقا کلام توتی نذر است) شدیم شرف گرفتار گل اندامی که از خوغم است (از دو) کچه نه چنان نهین ہے۔ یعنی ہے، خلاف خنجر نازش جواهر تہ نشان باشد۔ اصل ہے یہ دکن کا محاورہ ہے بعض اہل (علی رضامی شوبستانی سے) خون شد و شروہ دہلی بھی اس کا استعمال کرتے ہیں۔ درول اندوہ پیشہ ام پاد شد تہ نشان زر ریزہ تہ نشان اصطلاح۔ بقول بہار آفت یا قوت شیشہ ام پاد صاحب بحر ہم ذکر این بہ کہ اول بر قبضہ شمشیر و امثال آن کند کنند اختصار بیان کرده مؤلف عرض کند کہ و بعد از آن طلا یا جواهر در آن نشانند یعنی اسم مفعول ترکیبی است یعنی نشان اندوہ شدہ بہتہ کہ طلا در نہایت مہواری و صفا برافروختہ شود و این صفتی است کہ بر قبضہ پای شمشیر و بر ساق و بعد از آن سیہ تاب کنند زمین نہایت و جام و اشیای دیگر ہم کنند و مقابل کار تہ سیہ و طلا بغایت براق خیلی خوش آیند می است کہ از سطح آن بلند باشد برخلاف تہ نشان شود و همچنین نوعی از وی کو فت است لیکن کہ برابر سطح بود و ثبت نباشد و تعریف دیگر بہ تہ نشان نمی رسد و نوعی از وی ز نشان کہ اسمی بجایش کنیم کہ در اینجا صحتش ضرورت بو تہ آن بطور مثبت و در زمین بلند باشد و آن نذر و نقش و نگاری کہ از طلا و نقرہ و غیرہ را مطلقا کنند و طلا بہ نسبت ہر دو قسم اول بر سامان آہنی یا جفتی نمی شود و دو قسم باشد</p>	<p>درین بیشتر صرف می شود و آنچه بخواهر مرصع محرم ذکر این کرده مؤلف عرض کند کہ این قول می شود و آن را مرصع کار گویند و نقری و طلی فارسیان است کہ چون بیان کنی رایا واقعہ را و جواهری از اقسام اوست (سید اشرف بی اصل بنظر اند گویند کہ این اتفاقا کلام توتی نذر است) شدیم شرف گرفتار گل اندامی کہ از خوغم است (از دو) کچه نہ چنان نہین ہے۔ یعنی ہے، خلاف خنجر نازش جواهر تہ نشان باشد۔ اصل ہے یہ دکن کا محاورہ ہے بعض اہل (علی رضامی شوبستانی سے) خون شد و شروہ دہلی بھی اس کا استعمال کرتے ہیں۔ درول اندوہ پیشہ ام پاد شد تہ نشان زر ریزہ تہ نشان اصطلاح۔ بقول بہار آفت یا قوت شیشہ ام پاد صاحب بحر ہم ذکر این بہ کہ اول بر قبضہ شمشیر و امثال آن کند کنند اختصار بیان کرده مؤلف عرض کند کہ و بعد از آن طلا یا جواهر در آن نشانند یعنی اسم مفعول ترکیبی است یعنی نشان اندوہ شدہ بہتہ کہ طلا در نہایت مہواری و صفا برافروختہ شود و این صفتی است کہ بر قبضہ پای شمشیر و بر ساق و بعد از آن سیہ تاب کنند زمین نہایت و جام و اشیای دیگر ہم کنند و مقابل کار تہ سیہ و طلا بغایت براق خیلی خوش آیند می است کہ از سطح آن بلند باشد برخلاف تہ نشان شود و همچنین نوعی از وی کو فت است لیکن کہ برابر سطح بود و ثبت نباشد و تعریف دیگر بہ تہ نشان نمی رسد و نوعی از وی ز نشان کہ اسمی بجایش کنیم کہ در اینجا صحتش ضرورت بو تہ آن بطور مثبت و در زمین بلند باشد و آن نذر و نقش و نگاری کہ از طلا و نقرہ و غیرہ را مطلقا کنند و طلا بہ نسبت ہر دو قسم اول بر سامان آہنی یا جفتی نمی شود و دو قسم باشد</p>
---	--

الکفون زخاکتر گرفت **مؤلف** عرض کند آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 که اسم فاعل ترکیبی است کنایه از شفاف و دیگر **مؤلف** عرض کند که از سندش مصدر (تتمنا باشد)
 و از همین است مصدر ..... پیدا است که بجایش گذشت و این غیر از
 (ب) تتمنا باشد **مؤلف** یعنی شفاف بود معنی حقیقی چیزی نیست (ارو) تمام که
 چنانکه از سند شقیع اثر مذکور بالا ظاهر می شود مثلاً گفته من یأیسه چشمه اینی صفا
 (ارو) الف شفاف (ب) شفاف کی وجهه سے همیشه اپنی تمام دکھا
تتمودن مصدر اصطلاحی - صاحب سے یکا

تهنیت بقول بهار مبارکبا و گفتن می فرماید که بالفط و ادون و ساختن و کردن و
 گفتن مستقل **مؤلف** عرض کند که بقول منتخب بالفتح و کسرون لغت عرب است یعنی
 بالا و فارسیان یعنی اسمی مبارکبا و استعمال کنند و با مصداق در خود مرگ سازند که
 در ملحق می آید و هیچ خصوصیت به چهار مصدر بالانیت (ارو) تهنیت بقول
 آصفیه عربی - اسم مؤنث - مبارکبادی -

تهنیت خواندن مصدر اصطلاحی - مبارکباد و یا تهنیت پیش کرنا -
 صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت **تهنیت و ادون** استعمال - صاحب
مؤلف عرض کند که معنی تهنیت دادن آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت **مؤلف**
 و مبارکبا گفتن است (حسن غرقوی ع) عرض کند که معنی مبارکباد پیش کردن تهنیت
 راویان هر نفسی تهنیت نخوانند (ارو) گفتن است (واله هروی ع) صاحبان

و همت تهنیت نوروزی پاکر تو نوروز کند شاعران گفته بهر جشنی ترا مدح و ثنا و اعزای
 کس جهان افروزی پاکر مخفی مباد که ازین (۵) اگر صبا بزماری بر دخیار و درت پاک
 سزا استعمال مصدر و میدن پیدا است که کنند تهنیت از هم نبریز خاک اجساد پاکر مخفی
 بجایش می آید (ار و و) مبارک باد و دنیا - مباد که از سزا بالاستعمال مصدر کنند
 و یکمیه تهنیت گفتن - پیدا است که بجایش می آید (ار و و) مبارک

تهنیت ساختن مصدر اصطلاحی باد و دنیا -
 صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت **تهنیت گفتن** استعمال - صاحب آصفی
 مؤلف عرض کند که معنی تهنیت دادن ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
 و گفتن است (طامی ۵) بزرگان برو کند که معنی تهنیت خواندن است اگر گذشت
 تهنیت ساختن بآبان سر بزرگی سرفرازی (طغرای شهدی ۵) دیهیم و تخت تهنیت
 (ار و و) مبارک باد و دنیا - تختگاه گفت بآدم بکلمه شهبود و اشرار تخت

تهنیت کردن مصدر اصطلاحی (ار و و) و یکمیه تهنیت خواندن -
 صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت **تهنیت نامه** استعمال - بقول اند
 مؤلف عرض کند که معنی مبارک باد و گفتن بجوایه فرنگ فرنگ خلاف لغزیت نامه -
 و تهنیت دادن است مرادف تهنیت مؤلف عرض کند که قلب اضافت نامه
 ساختن که گذشت (معزی نیشاپوری ۵) تهنیت است یعنی نامه که در تهنیت قمره
 تهنیت کرده ترا میران بهر جشن چنین (ار و و) تهنیت نامه

بشرکیب فارسی مبارکباد کے خطا کو کھٹکتے ہیں۔
 وکن میں تہنیت نامہ اس اور پس کہ کہتے
 رعایا پیش ہوئے نہ کر۔

۱۱۰۱ بقول بہان و جامع و امیری بضم اول و ثانی (۱) بروزن و معنی تفوست کہ آب دہن و
 آب دہن انداختن باشد و بکر اول (۲) مخفف پیو و آن پرندہ ایست بشیہ بہ کبک
 لیکن کوچک تراست از آن صاحب چمانگیری نسبت معنی اول گوید کہ آن راتف و
 نفوہم گویند و با اول کسور و ثانی مضوم تہو۔ صاحب سروری بر معنی اول قانع بینا
 صراحت کہ مراد از تفوست کہ آن راتف و نفوہم نیز گویند۔ خان آرزو و در سراج گوید کہ
 یعنی نفوہم فرماید کہ بہندی نیز بہین صورت تخلیست لیکن آن بنای مشترک التلفظ
 بہاست کہ تلفظ آن بر غیر ہندی دشوار است و تھوک بزیادت کاف نیز در ہندی
 است بہمان تلفظ و از معنی دوم ساکت۔ مؤلف عرض کند کہ بیچارہ لغت زبان
 خود را ہم ندانست و در میان اعرایش ہم زحمت برداشت و در ہندی نہ بان تھو
 بضم اول و سکون دوم و سوم صدائی است کہ از زبان کسی برآید کہ بروگیری اظہار
 ناخوشی کند و حرکت مخاطب را ذلیل داند چنانکہ می گویند تھو آب کیون کیا یعنی
 تھو بر کہ چنین کرد و تھوک در ہندی آب دہن را گویند معام می شود کہ فارسیان بہین
 تھو را کہ لغت سنسکرت است و در فارسی بہ تبدیل اعراب تھو کردند و تھو بہ بدل آن
 باشد چنانکہ تہ و تف و مخفف نفو یا اینکہ ہندیان از لغت فارسی تھو بہ تھف
 و اعراب استعمال کردند کہ ہند باشد و اللہ اعلم بحقیقہ اسحال۔ صاحب مجید بر تہو

گوید کہ اسم فارسی است و معرب آن طیبہ و ج و بفارسی فرخور و شوشک نیز نامند و با همی
 خمرین مرغی است کوچک تر از کبک و در رنگ شبیه بدن نقار و سرخ گوشت آن گرم
 و طبیعت و افعال و خواص آن مانند کبک و جهت نامرین و ضعیف الاشیا بغایت
 نافع و قابض شکم و غذای آن غلیظ نیست و منافع دارد (الخ) مؤلف عرض کند کہ
 تہو بمعنی دوم مخفف ہمین تہو است (ارو) (۱) تہو بقول آصفیہ تہو کنے
 کی آواز تلف چھی قابل لغت (۲) تہو ایک پرند کا نام جو شیر کا ہنرنگ اور قدین
 اس سے چھوٹا ہوتا ہے۔ بدگر۔

تہ و بالا اصطلاح بقول برہان بمعنی (۱) موضوعش خارج و صاحب سروری بمعنی سوم راکر	زیر و زبر باشد کہ تحت و فوق است و (۲) فرمودہ صاحب ناصر بمعنی دوم را ترک کرد
کنایہ از اضطراب و بقراری ہم و (۳) مؤلف عرض کند کہ معنی اول حقیقی است	مطلب و و پیر امر دبا یکدیگر را۔ صاحب و بمعنی دوم و سوم مجازش (ارو) (۱)
جامع نہ کہ ہر سہ معنی بصراحت معنی سوم گوید	تہ و بالا بمعنی زیر و زبر و دومین بھی مستقل ہے
کہ لواط کردن و پیر امر دبا یکدیگر صاحب (۲) اضطراب بدگر بقراری مؤنث (۳) دو	بحر معنی اول را گذاشت کہ حقیقی است و ازہ امر و لڑکون کی با ہم لواطت۔ مؤنث۔

تہی بقول برہان و جامع و ناصر کبر اول و ثانی و سکون تحتانی (۱) نام شہری و مدینہ
 و (۲) بمعنی خالی ہم کہ در مقابل پر است صاحب برہان می فرماید کہ باین معنی لفتح اول و
 ضم اول ہم گفتہ اند صاحب جہانگیری بمعنی دوم قانع (ارو کی ۵۲) اسی از تو مرگوش

بر و دیده هندی و خوش آنکه ز گوش پای در دیده هندی و صاحب رشیدی هم بر معنی دوم قناعت فرموده (سعدی ۵) چه مری کند در صف کار زار و که دشتش هندی باشد و کار آن در خان آرزو در سراج گوید که استعمال عام فارسیان بکسرتین است و عراقیان خصوصاً صفایان بضم اول گویند و فتح سیموع نیت مؤلف عرض کند که معنی دوم اسم جاد فارسی زبان و وجه کهنیه معنی اول متحقق نشد (ارو ۱) هندی ایک شهر کا نام ہے جس کی تشریف فرید معلوم نہ ہو سکی۔ ذکر (۲) خالی۔

هندی آخر اصطلاح۔ بقول بهار بضم خای مجبب کند که خلوی آغوش است (صائب ۵) مبتلای قحطی آب و دانه مقابل چرب آخر حکیم بر هندی آغوشی خود آه حسرت می کشم و بهر کجا شفای ۵) گا و دوشای هنر سبکه هندی آخر ما بینم کشد شمنی بیر پروانه را و (ارو ۱) و خشک پستان شده ز انسان که نذر دشم هندی آغوشی بقاعده فارسی کجہ سکتے ہیں۔ صاحب بحر گوید که کسی که مبتلای قحطی آب خلوی آغوشی۔ آغوش خالی رہنا کا و دانه باشد و راسته پیرانش مؤلف حاصل بالمصدر۔

عرض کند که هیچ تنی انسان نذر و مخصوص به هندی بودن استعمال۔ صاحب آصفی سوشی و چاروایان باشد (ارو ۱) و چاروایان کردہ از معنی راکت مؤلف عرض پایہ جیکو راتب۔ دانه چاره ہنو۔

هندی آغوشی استعمال۔ بقول بهار و (۵) و صالی بود بی رحمت شب و دوش و خالی بودن آغوش از معشوق مؤلف عرض و گوئی عالم از آدم ہندی بود و (ارو ۱)

<p>تهی پانی - استعمال - بقول اندکنایه از و تحقیق اصطلاحات کنایه از بنا و بی برهنه پانی مؤلف عرض کند که موافق قیاس است (صائب) بهر (صائب) تهی چشمان چه میداند قدر روی نیکو را بدنبال باشد خبر گرانی بهره از یوسف تر از زور را بد (میر خسرو) غایب بسمرد تهی چشم را بد کز پی زرد در شمر و چشم را مؤلف عرض کند که موافق قیاس است که تهی از بنائی باشد (اردو) نابینا اندام تهی داشتن استعمال - صاحب آصفی</p>	<p>خالی رهنما - تهی پانی استعمال - بقول اندکنایه از و تحقیق اصطلاحات کنایه از بنا و بی برهنه پانی مؤلف عرض کند که موافق قیاس است (صائب) بهر (صائب) تهی چشمان چه میداند قدر روی نیکو را بدنبال باشد خبر گرانی بهره از یوسف تر از زور را بد (میر خسرو) غایب بسمرد تهی چشم را بد کز پی زرد در شمر و چشم را مؤلف عرض کند که موافق قیاس است که تهی از بنائی باشد (اردو) نابینا اندام تهی داشتن استعمال - صاحب آصفی</p>
<p>تهی پشت - اصطلاح - بقول بهار و بحر و اندکنایه از پوچ و میغز (حکیم زلالی) خاک از مغزه کوس تهی پشت بد (حلی عمر حبتانی) گرفته کوس مهر و سه باگشت بد مؤلف (ای کاش بودی آگهی وی راز حال عرض کند که ظاهر کسی که پشتیبان خود را یعنی بی پناه و معنی پوچ و بی مغز قابل نظر است قائل (اردو) پوچ - به مغز و آن مرادف داشتن باشد (اردو)</p>	<p>تهی پشت - اصطلاح - بقول بهار و بحر و اندکنایه از پوچ و میغز (حکیم زلالی) خاک از مغزه کوس تهی پشت بد (حلی عمر حبتانی) گرفته کوس مهر و سه باگشت بد مؤلف (ای کاش بودی آگهی وی راز حال عرض کند که ظاهر کسی که پشتیبان خود را یعنی بی پناه و معنی پوچ و بی مغز قابل نظر است قائل (اردو) پوچ - به مغز و آن مرادف داشتن باشد (اردو)</p>

<p>خالی رکبنا صیغه کفر خالی رکبنا - صندوق خالی است دو اصطلاح - بقول بحر بیاض و دونه رکبنا -</p>	<p>خالی رکبنا صیغه کفر خالی رکبنا - صندوق خالی است دو اصطلاح - بقول بحر بیاض و دونه رکبنا -</p>
<p>مؤلف عرض کند که اگر چه مؤلف قیاس است ولیکن سند استعمال از نظر نگارنده است معاصرین بحروا نند کتبه از مفلس و نادار (شیخ شیراز) عجم بر زبان نذرند شاق سند استعمال باشیم نمود آن تهیدست آزاده مردی که پهلوی سبکین اسم فاعل ترکیبی است (ار و و) بے فائد شکم گیرد و مؤلف عرض کند که موافق قیاس دو ژرد و پوپ گرفته والا -</p>	<p>تهی و ست اصطلاح - بقول بهار و ولیکن سند استعمال از نظر نگارنده است معاصرین بحروا نند کتبه از مفلس و نادار (شیخ شیراز) عجم بر زبان نذرند شاق سند استعمال باشیم نمود آن تهیدست آزاده مردی که پهلوی سبکین اسم فاعل ترکیبی است (ار و و) بے فائد شکم گیرد و مؤلف عرض کند که موافق قیاس دو ژرد و پوپ گرفته والا -</p>
<p>است صاحب ملحقات برهان بذر معنی بالا تهی دیدن استعمال - صاحب آصفی گوید که تیرگی که در صدر رسد نه نشسته باشد ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض نامی گوئیم که همان مفلس است - (ار و و) کند که تهی دیدن چیزی از چیزی بمعنی تحقیق خالی خالی هاتمه - تهی دست مفلس - نادار - یافتن چیزی از چیزی است و از سند پیش کرده تهی دست رو سیاه مثل صاحب صدر میزند پیدا است که تعریفش بپایش خرنیه الامثال و امثال فارسی ذکر این کرده گذشت (اسدی طوسی) بمعنی زخواستند از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فارسیان این مثل را بجهت مفلس می</p>	<p>است صاحب ملحقات برهان بذر معنی بالا تهی دیدن استعمال - صاحب آصفی گوید که تیرگی که در صدر رسد نه نشسته باشد ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض نامی گوئیم که همان مفلس است - (ار و و) کند که تهی دیدن چیزی از چیزی بمعنی تحقیق خالی خالی هاتمه - تهی دست مفلس - نادار - یافتن چیزی از چیزی است و از سند پیش کرده تهی دست رو سیاه مثل صاحب صدر میزند پیدا است که تعریفش بپایش خرنیه الامثال و امثال فارسی ذکر این کرده گذشت (اسدی طوسی) بمعنی زخواستند از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فارسیان این مثل را بجهت مفلس می</p>
<p>مقصود همین قدر است که مفلس دائما تهی دیده اصطلاح - بقول بحر و بهار و و رضدات است (ار و و) و کن مین بکنند مؤلف عرض کند که قیاس است (میر خسرو) روان از</p>	<p>مقصود همین قدر است که مفلس دائما تهی دیده اصطلاح - بقول بحر و بهار و و رضدات است (ار و و) و کن مین بکنند مؤلف عرض کند که قیاس است (میر خسرو) روان از</p>

دو دیدہ پسندیدگان پانچاک درت چون تہی دیدگان ہو (ارو) ویکھو تہی چشم تہی روشن مصدر اصطلاحی بقول آصفی و سجدانند و لطافت برہان (۱۱) بیری	بیراہی کرنا (۲) بے فائدہ سفر کرنا (۳) خالی ہونا اور بے کسی سامان کے چانا (۴) تہا جانے تہی شدن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف غرض
کردن و (۲) سفری سو کردن و (۳) تہی دست و بی چیز رفتن و (۴) تنہا رفتن مؤلف عرض کند کہ اگرچہ ظاہر موافق قیاس است برای معنی سوم و چہارم ولیکن معنی اول و	کند کہ معنی حقیقی خالی شدن است و از سند پیش کردہ اش استعمال مصدر شہود و پیدا است کہ بجایش می آید (عرفی ۵) تا حرم فرشتگان از دل و دین تہی شود
را کہ صورت اصطلاحی دارد محققین صاحب زبان ذکر کردہ مذکور معاصرین عجم ہاکت و ہر چہا متحققین بالائندہ ترا دوسن وجہ بیان (۵) لطافت برہان را اگر متعلق بہ اہل زبان نیم	راخصت جلوہ مرتجہ نشین ناز را سند این از کلام ظہوری بدست آمدہ (جیب طاقت تہی شد اما ہست دخستہ را دست و خستہ را نہ صلیح ہو
ولیکن طالب سند باشیم (ارو) (۱۱) تہی ہونا - تہی ہونا -	(ارو) خالی ہونا - تہی ہونا -
تہی ہونا بقول برہان و جہانگیری و جامع بفتح اول و کسر ثانی و سکون ثانی نام شہری کہ فریدون پیوستہ و دائم در انجامی بود صاحب رشیدی گوید کہ فلہا ہر مہمان تہیست است کہ ہمیشہ گذشت صاحب ناصری می فرماید کہ این را تہیستہ نیز گفتہ اند و مہمان تہیستہ کہ مذکور شد مؤلف عرض کند کہ در اینجا وجہ تسمیہ این ہمین قدر معلوم می شود کہ تہی و شہ را مرکب	

کردند و مقصود از مسکن مخصوص شاه باشد و سند اعلم (اردو) دیکھو پیشہ۔

تہی کردن استعمال صاحب اصفی (الف) تہی گردیدن استعمال صاحب

این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ (ب) تہی کشیدن اصفی ذکر این

معنی خالی کردن است (عربی س) اگر اجازت کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ

عربی اشارہ فرماید تہی کنم ز گہر گنج رفروایا مرادف تہی شدن است و ب مرادف۔

را د مخفی ساد کہ ازین سند استعمال مرصد کنند الف (عربی س) ہوش اگر ناخن زدن ہر

پیدا است کہ مرادف کردن است کہ یایش دل شراب ناب بہت پور سبوانی تہی

می آید (اردو) خالی کرنا۔ گرد و خمار خواب بہت پ (نظامی س)

تہی گاہ بقول برہان و جامع و بحر و سراج تہی گشت بازار خاک از خروش باز بانگ

باین شکم و پہلو را گویند بہار گوید کہ بن جہر سہا بر آسودہ گوش پ (اردو) الف

بغل است کہ بتاری خاصہ گویند باین شکم و ب خالی ہونا۔ دیکھو تہی شدن۔

و پہلو (ظہوری س) شوہینہ دشت از تہی ماندن از حضری مرصد اصطلاحی

محول چاک پ پر از گشتہ گرد و تہی گاہ خاک صاحب اصفی ذکر (تہی ماندن) کرده از

پ صاحب ناصری این را مخصوص بہ آدمی کرد معنی ساکت و صاحب بحر این را آورده گوید

مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است کہ معنی محروم ماندن از ان (نظامی س)

(اردو) وہ مقام جو باین پہلو اور شکم بدانت خضر از سر آگئی پ کہ اسکندر از چشمہ

ہو بہ بن بغل نہ کر۔ ماند تہی پ مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس

<p>است و خالی ماندن معنی حقیقی این (ارو) عرض کند که معاصرین عجم کسی را گویند که پول خالی برهنه محروم برهنه.</p>	<p>بست ندارد بدین وجه عجمیان اکثر پول را</p>
<p>بستی متغیر اصطلاح بقول بهار و بحر و اند در میان دارند این را بستی میان گفته</p>	<p>و تحقیق الاصطلاحات کنایه از احمق و بی خبری است که در کمر خود همیانی ندارد و بخارا</p>
<p>(شیخ شیراز) آن تپی مغز را چه علم و خبر و مغلس ایهم گویند (ارو) خالی هاتمه</p>	<p>که بروینیم است یاد قمر و (صائب) و شخص جیکه پاس روپیه میپایانند مغلس نادار</p>
<p>می از بزم تپی مغز از ان بیرون نمی آید و تپی و تهک اصطلاح بقول برهان و</p>	<p>که آتش بیشتر در نستان بر خویش می بالند و اند باتای قرشت و با بروزن ز می و فلک بخی</p>
<p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس است برهنه و عریان و تپی و خالی صاحب بحریم ذکر این</p>	<p>(ارو) تپی مغز ترکیب فارسی احمق و کرده مؤلف عرض کند که تابع مهمل است و تپی</p>
<p>نادان کو کهه سکتی پین و ردوم تغانی به کاف بدل شد چنانکه پیشیل و</p>	<p>تپی میان اصطلاح بقول اند بگو الله و شکل (ارو) ننگا دین ننگا ننگا بقول</p>
<p>فرنگ فرنگ بمعنی خالی و میان تپی هم لغت آصفیه عریان و برهنه بالکل ننگا</p>	<p>(الف) همیشه بقول آصفی بروزن اند کرده استعداد و آمادگی مؤلف عرض کند</p>
<p>که لغت عرب به تشدید بقول ننگا ننگا ننگا بمعنی آمادگی کردن فارسیان لین را بمعنی حاصل</p>	<p>بالصدرا استعمال کردند و با هم ساز و برگ هم که در محقات می آید (ظهوری) صد گنج گوهری و جهان و ام کرده ایهم و این هاتیه موس رونمای کیست و (وله) (ه)</p>

نفس تکرار حرف عشق ز بهار چو نزاری تهیه این کار بشین به بهار این را به دو یا از تهیه
بر وزن تذکره نوشته تسامح اوست (ار و و) تهیه بقول آصفیه عربی به اسم تذکر
سامان به آما دگی تیاری مستعدی بهیسه تهیه سفر.

تهیه ساختن استعمال صاحب آصفی	تهیه کردن استعمال صاحب آصفی
ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض	ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
کند که معنی آماده شدن است (صائب ه)	کند که معنی اتهام کردن (طهوری ه)
کنون که قد تو گوید حلقه در مرگ به تهیه	تکرار حرف عشق ز بهار چو نکر دی تهیه این
سفر عالم بقای ساز به مخفی مباد که از سبب بالا کار بشین	به مخفی مباد که در اکثر نسخ در صریح دو
استعمال سازیدن پیدا است که بپایش می آید	(نزاری تهیه این کار) مرقوم است اگر همین صحیح باشد
و مرادف ساختن است (ار و و) تهیه کرنا	(تهیه داشتن هم استعمال قرار می آید (ار و و) تهیه کرنا

توقانی باحتیاجی

لی بقول برهان و جامع و سروری و ناصری و سراج کبیر اول و سکون ثانی مخفف تهی
که خالی باشد (مولوی مخفی ه) آن کی مردیت قوش جلد در و بودان دیگر مردی میان
تی همچو گز و به مؤلف عرض کند که موافق قیاس (ار و و) دیکهوتی.

تیار بقول بهار بر وزن عطار موج چنده می فرماید که فارسیان یعنی آماده و مهیا
استعمال کنند و به طای حلی نیز می آید مؤلف عرض کند که ما این را مقس و انیم و بطای
حلی غلط است و در کلام فارسی ندیدیم عربان تقیم فارسی می نوشته باشند و استعمال این

در ملحقات می آید (اردو) تیار بقول آصفیہ عربی استعدا آمادہ - لیس -
 تیار شدن استعمال - صاحب آصفیہ پو خیر مایہ رزقم نمی شود تیار با محضی مباد کہ ازین
 ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض استعمال شدن پیدا است کہ مراد ف
 کند کہ یعنی ہیا شدن است (اثر شیرازی) شدن است کہ بجای خودش می آید (اردو)
 بدولت از نرغم پا چو چرخ کوزہ گری ہتیا ہونا - تیار ہونا -

(الف) تیان بقول برہان بروز تیان یک سر کشادہ بزرگ را گویند چہ ---
 (ب) تیا کچھ ایک سر کشادہ کوچیک را نام است - صاحب جہانگیری بر ذکر
 الف قانع و می فرماید کہ آن را لودینیز گویند (مولوی معنوی) عشق چو مغز است
 و جہان ہچو پو پست و عشق چو حلواست جہان چون تیان با صاحب جامع ذکر مراد
 کردہ صاحب سروری محض الف را آوردہ صاحب ناصری بصراحت معنی بالا کہ
 الف گوید کہ دیگ گرمابہ تمام را ہم گفتہ اند و بذیل آن ذکر ب ہم فرمودہ غنا
 آرزو ہم در سراج ب را بذیل الف آوردہ مؤلف عرض کند کہ الف اسم
 جامد فارسی زبان است (اردو) الف بڑی دیگ - مؤنث جس کا منہ کشادہ ہو -
 جس کو دکن میں پتیلہ کہتے ہیں (مذکر) صاحب آصفیہ نے بھی اس کا ذکر کیا ہے و کچھ
 پاتلہ (ب) پتیلی - بقول آصفیہ (اردو) اسم مؤنث - چھوٹی و کچی مؤلف عرض
 کرتا ہے کہ پتیلی دکن میں اس دگچی کو کہتے ہیں جس کا منہ کشادہ ہو -

شیب بقول برہان و جامع باثانی مجہول (۱) بروزن و معنی شیب کہ عرب تفاسح

گویند و (۲) یعنی سرشته و (۳) مدحوش و (۴) بقرار و ثواب زده صاحب جهانگیر
 بر معنی دوم و سوم قانع (استاد دقیق) نبوده مرا هیچ با تو عقیب و پامر می کند کرده
 شیب و عقیب و صاحب رشیدی بصراحت معنی سوم می فرماید که علاوه از شیب عقل
 نشود و ما را اختلاف است ازین و صراحت کاملش بر (قیب و شیب) می آید صاحب
 ناصری گوید که مرادف شیب است یعنی سوم می فرماید که آنچه برهان یعنی اول آورده
 غلط است که شیب را سبب دانست. خان آرزو در سراج هم تسامح برهان را بیان
 کرده بر معنی دوم و سوم قانع و می طراز که این لفظ از اتباع است چنانکه تیب شیب
 صاحب رهنما کجواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که (۵) فوج پیادگان را نام است
 و به بای فارسی هم آمده. صاحب بول چال بر مجر و معنی صف قانع مؤلف عرض کند
 طاهریت معنی اول تصحیف و تسامح برهان یافته می شود ولیکن ازینکه صاحب جامع
 معنی اول نوشته و او محقق صاحب زبان است ما بهمه معانی بالا این را اسم جاد
 فارسی زبان دانیم و معنی پنجم لغت فارسی جدید است طبیعت و خواص سبب بر
 توپا گذشت (اردو) (۱) سبب. مذکر. دیکھو توپا (۲) سرشته. حیران. پریشان
 (۳) مدحوش (۴) بقرار (۵) پیدل فوج کی صف. مؤنث.

تیسرا بقول برهان و مؤید بر وزن زیبا بر زبان زند و پازند آهورا نام است که
 بحر بنی غلبی خوانند صاحب جهانگیری در خاتمه آورده. صاحب ناصری بذکر قول برهان
 گوید که در فرنگها ندیم مؤلف عرض کند که ما از زردشتان معاصر قول برهان

صحیح یا قسم (اردو) دیکھو آہو کے پہلے مینے۔

قیاس بقول خان آرزو در سراج کبیر ویای محروف عشوہ و فریب (شاعر ۵) ہفت

نوبت بانگ کرد و صبر کرد و تا کہ عاجز گشت از قیاس مرد و بکوالہ رشیدی گوید کہ ظاہر القیاس

بتای قرشت بجای بامراف قیاس کہ مشہور است اما قیاس در کلام قدما دیدہ نشد پس

درین صورت شین قیاس ضمیر باشد پس مراد قیاس گفتن خطاست و اگر باشد محقق

آن و تیر قیاس در زبان ہندی یعنی مکر و فریب آمدہ و در اشعار متاخرین واقع شدہ و آند

این لفظ باین وضع دلالت بر صحت دارد موافق رای ما اگرچہ اکثر مردم مخالف این باشند

(انتہی کلام) صاحب رشیدی بذکر این تصحیف قیاس داند و صاحب برہان اسم جادہ پند

و صاحب جامع ہم این را می آرد و مؤلف عرض کند کہ ما باعتبار صاحب جامع کہ محقق زبان

خود و معتبر تر از محققین ہند ترا د است این لغت را اسم جادہ فارسی زبان دانیم و تعلق این با

قیاس لفظی و بکسر تبدیل فوقانی و لام افتادن تحصیل حاصل است (اردو) عشوہ او فریب

شیب و شیب اصطلاح بقول برہان و تو و راتب د ان و شیب بہ مؤلف عرض

جامع و بحر و سروری کبیر قول و شین نقطہ دار کند کہ شیب بہ ہمین معنی یکای خودش گذشت

این لغت از اتباعست همچون تار و مار و اشال و شیب ہم بہ ہمین معنی می آید فارسیان ہر دو

آن بہ معنی گشتہ و ہوش و بقرار و حیران و سر را بہ یکجا ہم بسبیل عطف استعمال کنند و دیگر پہنچ

گردان و شاب زدہ (شمس فخری ۵) آصف (اردو) دیکھو تیب اور دیکھو شیب۔

اگرچہ صاحب تدبیر و رای بود و با عقل و فطنت **شیب** بقول صاحب رہنما بکوالہ سفر نامہ

ناصرالدین شاه قاجار همان تیب که به بای علیا آن مبتدل این چنانکه است و است و است
که پشت مؤلف عرض کند که این مبتدل آن است (ار و و) دیگر تیب -

تبیال بقول برهان و جامع معنی (۱) فریب و (۲) چالوسی - بهار بر معنی مکر و فریب و است
گروه گوید که در بندی بدین معنی مشترک (مافوقی نیر و ی) اب از مرگان پرازی تالی عشوه
در چشم آستین اطفال عشوه (۱) باقر کاشی (۲) چون کلام الله ناطق بجزای بسیار و بیکس
از شیوه تبیال پیغمبر شد و خان آرزو بذیل تیاش هر چه نسبت این نوشته است مؤلف
عرض کند که مافوقش مبدرا بی کرده ایم و این را اسم جامد فارسی زبان دانیم بر اعتبار جامع
که محقق صاحب زبان است (ار و و) (۱) فریب و (۲) چالوسی خوشایند نوشته

تی لی بقول برهان و جامع مکر و فریب و فو قانی و سکون هر دو تحتانی (۱) آنچه
از خیر مان بصورت مرغان و جانوران و دیگر بکیمت تستی طفلان سازند و پزند و بدیشان
دهند و (۲) کلمه باشد که مرغان را بدان طلبند و (۳) زمان پادشاه گیلان را نیز خوانند
(فخر رازی) فخر رازی آرد و رایتی کند و از برای طعنان تی تی کند و صاحبان
سروری و ناصری معنی سوم را ترک کرده اند صاحب رشیدی می فرماید که همان تیبی
به سه معنی - خان آرزو و در سراج هم این را به سه معنی آورده مؤلف عرض کند که این
مبتدل همان تیبی است که معنی اول و دوم گذشت و آن مخفف این است و معنی سوم
اسم جامد (ار و و) (۱) و لیوتی (۲) پادشاه گیلان که حورقین فارسی مین تی تی
(الف) هیچ بقول برهان و جامع باجم بر وزن هیچ (۱) نخ و تار را به ششم و (۲) بنده که آنرا

بست از هم کشاید و بقول بعض پنبه ریزه بانی که در وقت خلجی کردن بر سر وریش نشان
 حلاج چید و (۳) یعنی پیچیده و فشار ده هم و (۴) امر باین معنی باشد یعنی پیچ و بیفتار و (۵)
 تیر را نیز گویند که بعرابی سهم خوانند صاحبان جهانگیری و رشیدی و ناصری بر معنی اول و دوم
 و پنجم قناعت فرموده صاحب سروری بذر معنی اول و دوم نسبت معنی پنجم گوید که درین
 تامل است و دیگر معانی را در نوشتن خان آرزو در سراج هم با جهانگیری مشتق مؤلف
 عرض کند که معنی اول و دوم و پنجم اسم جامد فارسی زبان است و معنی سوم پیچ و فشار است

که اسم مصدر

(ب) تجیدن باشد و تجیدن را محققین مصداق معنی صاحب بحر و موارد و نوادر و
 دیگر همه محققین هم ترک کرده اند و لیکن معنی چهارم بیان کرده برهان و جامع تقاضای
 آن کنند که ما (ب) را بمعنی پیچیدن و فشار دادن قلم کنیم که کامل التصریف باشد و مضارع
 این تجید - و حاصل بالمصدر این تجیش (ار و و) الف (ا) را شیم کاتار - مذکر (۲)
 - روئی کار نیزه مذکر (۳) پیچ او و فشار - مذکر (۴) تجیدن کا امر حاضر (۵) تیر - مذکر -
 (ب) و یکم پیچیدن و فشار دادن -

شیخ بقول برهان و جهانگیری و جامع و رشیدی و ناصری و سروری و سراج باخانی نقطه
 بر وزن میخ هر چیز را گویند که سر آن تیز باشد مؤلف عرض کند که مبدل تیز است که
 زای هوزش - غای معجمه بدل شد چنانکه فرزند و فرآخ (ار و و) تیز - و یکم بران -
 تیداک بقول برهان و جامع بر وزن بی باک یهود را گویند چه تیداک یهودی باشد

صاحب انصاری بخواند برهان ذکر این کرده گوید که در فرهنگها ندیدیم. خان آرزو در سرانجام
آورده مؤلف عرض کند که چاره بخوان نباشد که ما این را لغت فارسی زبان و انیم و ماخذ
این متنی نشد صاحب اند صراحت کرده که این لغت فارسی است (اردو) یهودی بول
آصفیه. عبرانی. یهودی کی جمع. جهودان. حضرت موسی علیه السلام کی امت. عبری کی اولاده
عبرانی. موسائی.

تشریح بقول برهان بروزن میر (۱۱ سهم و ۲۱) نام فرشته ایست که بر ستوران موکل است
و تدبیر و مصالحی که در روز تیر و ماه تیر واقع شود با و تعلق دارد و (۳) نام ماه چهارم از
سالهای شمسی و آن مدت بودن آفتاب است در برج سرطان و (۴) نام روز شنبه و نیم
از هر ماه شمسی. نیک است درین روز دعا کردن و حاجت خواستن و این روز عید
فاریان است بنا بر قاعده کلیه ایشان که چون نام روز با نام ماه موافق آید آن روز را
عید کنند و جشن سازند و بعضی گویند چون درین روز میان افراسیاب که بر بلاد ایران ستوی
شده بود و منوچهر در قلعه ترکمان متحصن گردیده بود باین شرط صلح شد که یک کس از
شکر منوچهر به نیروی خویش تیری بیندازد هر جا که آن تیر بفتد آنجا سر حد باشد گویند
آرش تیری انداخت و آن تیر بر کنار آب آمون افتاد و آنجا سر حد شد و فاریان از کثرت
و طاقت نجات یافتند بنا برین درین روز این ماه جشن سازند و عید کنند و این روز را
مانند مهرگان و نوروز مبارک دانند و این روز را تیرگان و جشن این روز را جشن تیرگان
خوانند و (۵) بمعنی حصه و بهره و نصیب و قسمت باشد و (۶) نام ستاره عطارد که در

و سیر فلک هم خوانند و گویند مرتبی علل و مشایخ و قصات و ارباب قلم باشند (۷) غضب و قهر
و خشم و (۸) تنگ و برابر کشاد که لبربی ضیق است و (۹) تیره و تاریک و (۱۰) فصل
پاییز و خزان و (۱۱) قدر و مرتبه و عظمت و شوکت و (۱۲) هر چوب راست همچو تیری که خانه
بدان پوشند و تیری که در میان کشتی نصب کنند و بادبان از آن آویزند و تیر عصاره و چوبی
که هر دو پله ترازو از آن آویخته باشند و چوبی که خمیر بدان تنگ سازند و تیری که قنایان شیر
بقوام آورده به آن بزنند و لت کنند و تیر تهاج و تیر گره و امثال آن (۱۳) ساعقه و طوفان
و (۱۴) شکوفه خرا که عربان طلع گویند و (۱۵) تاب و طاقت و امان و مروت و (۱۶) نوعی
از مار و (۱۷) نام جنبی از مرغ شبیه به طاوس ماده که اهل مغرب او را شقیین خوانند و (۱۸)
معنی کبیر اول و ضم ثانی هم آمده و (۱۸) رشته و موسی و (۱۹) تیر نیز جامه و کرباس و (۲۰)
سوری را گویند و آن نوعی از پارچه سفید است و (۲۱) جامه کرباس و (۲۲) گل رنگ
و آن گلی است معروف و (۲۳) هر چیز که از انواع خود بهتر باشد و (۲۴) هر دو چیز که در
جمله و ترکیب و صفات دیگر با هم برابر باشند و (۲۵) گلوله توپ و تفنگ و امثال آن
و (۲۶) صحرا و بیابان را گویند صاحب جهانگیری بکریمه معانی بالا معنی بست و چهار هم
بست و ششم را ترک کرده اند معنی اول در بند معنی سوم موجود (فردوسی ۵) همه سال
تیر تو از ماه تیر بزرگی و شاهی و تاج و سر بر ب (مسعودی ۵) ای نگار تیر بالا روز
تیر بخرید و جام داده در لجن زیر ب (شاعر ۵) عشرت و شادی و لعل بهر او باد و
تیر بخرید و تیر خود آمده گرم و خیر ب (لوری ۵) گر نامه و بد به پر دانه تو تیر ب

ششش فروگشاده و دوشش بیدسته باد (این خبر و شش) سهل است اینک تیر تو بر گه نه ایستاد
 و بلکه نه ایستاد و پیش تو گاه تیر (حکیم سانی شش) آنکه در پیشش تیغ زبانش که زخم بخورد از
 پی خاگرد چون تیر بیان بند و تیر (حکیم سانی شش) پیری چو عمر من به سال صید کرد و شد
 روزهای روشن من چون شبان تیر (و که شش) سال عالم عفت و لطف و مهر و بیسته
 مایه گیر (آهستان و بهار آه و تابستان و تیر) (فیضی شش) قسم بقیه قدر و کمال
 قدرت حق که با تو نیست کس از روزگار در یک تیر (سیف اسفرنگی شش) دور
 کشش و پیکار بچو قوس شرج و غلیظ و خشک و گران خیر بچو تیر خراس (شمس غفری شش)
 از موج مهر گشتی عمر آن بچو که باشدش ز دعا و شامت لنگ تیر (مختاری شش) کنون
 که خور بتر از ده سید و آمد تیر شد است راست شب و روز چون تراز و تیر صاحب
 جامع و زر که به معانی با برهان متفق و صاحب رشیدی ذکر همه معانی غیر از معانی بستم و چهارم و پنجم
 و ششم کرده می فرماید که دینی بعضی از او پیش کرده و با انگیزی تامل است و نسبت معنی سیزدهم
 گوید که به همین معنی بیز و جده اول هم گذشت صاحب سروری معنی یازدهم و بیست و نهم و پانزدهم
 و پانزدهم و بیست و نهم و بیست و یکم و بیست و دوم و بیست و چهارم و بیست
 و ششم را گذاشته ذکر دیگر همه معانی کند و صاحب ناصری غالباً نقل رشیدی برداشته چنانکه
 از نظر زبانش ظاهری شود و بر ذکر معنی اول تا ششم و نهم و دوازدهم و بیست و نهم و شانزدهم
 و بیست و سوم و بیست و پنجم قناعت کرده خان آرزو در سراج ذکر همه معانی و به تکرار معنی
 بیست و یکم و بیست و چهارم و بیست و ششم نسبت معنی نهم گوید که مخفف تیر یا تیره فرید این

و نسبت معنی پانزدہم می فرماید کہ تصحیف تیو و الما تا و نسبت معنی شانزدہم می طار و کہ تنها تیر
 یعنی مار نیست بلکه استعمال (تیر مار) است صاحب رنجا جو الہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار
 می فرماید کہ (۲۷) یعنی باز گیر در محاورہ حال است صاحب فدائی معنی اول و سوم و نیز
 و نسبت و سوم و نسبت و پنجم نوشتہ۔ صاحب سفر نگ بشرح لبتی فقرہ (در تیر اسمانی بفرزاد
 و خورشید و خورشید) ذکر معنی ششم کردہ و بہار معنی اول آوردہ گوید کہ آتشین بیکان۔ بی تیر
 بیکان۔ پولاد خای۔ پولاد سائی۔ بیکان فشان۔ جگر دوز۔ جوش گذار۔ خاک نشین۔ جوش
 بیکان۔ دلدوز۔ دیدہ دوز۔ راست۔ راست۔ روم خوردہ۔ سخت۔ سرگرد از سبب
 دوز۔ شکر زخمہ۔ کاکل رہا۔ کچ۔ کشادہ۔ لنگر وار۔ نیس۔ از صفات اوست و پری۔
 پری زاو۔ طائر۔ غنچہ۔ مصرع۔ نہنگ۔ از تشبیہات او می فرماید کہ اسد الکما در شب
 آوردہ کہ واضح تیر و کمان دختر کو رنگ زلی است (حکیم نہ لالی) من کیستم آن ذرہ
 خورشید نظیرم بر طرف کلہ فتنہ کند خنچہ تیرم و (نما مفید یعنی) ہر کہ دارد دوش از جا
 می رود و همچون نشان بکشد و گر مصرع برجستہ تیر تراہ و مؤلف عرض کند کہ اسم جامع فارسی
 زبان است بہ ہمہ معانی و شک نیست معنی نهم و نوزدہم مخفف تیرہ و تیریز۔ صاحب محیط
 ذکر تیر کرد و نسبت شکوہ خرا کہ معنی چار و ہفت چہ نوشتہ ماہر (بہار و رخت خرا) نقلش
 کردہ ایم۔ و بہر چہ برشتین نوشتہ کہ متعلق بمعنی ہفتم است نقلش بر بوتیار گذشت (ارو)
 (۱۱) تیر۔ بقول آصفیہ۔ ذکر۔ و کیو اتبا۔ (۱۲) ایک فرشتہ کو فارسیوں نے تیر کہا ہے جس کے
 متعلق ماہ تیر کا انتظام ہے۔ ذکر۔ (۱۳) تیر شمسی مہینوں سے چوتھے مہینہ کا نام۔ ذکر۔

لوکن کے وفاترین آغاز ماہ آورستے تیر آٹھواں مہینہ ہے (۴) ماہ تیر کی تیر سو بیس تاریخ کو فارسیوں نے تیر کہا ہے۔ مؤنث (۵) حصہ۔ بہرہ۔ مذکر (۶) تیر بقول آصفیہ مذکر۔ ستارہ خطا (۷) غصہ۔ غصہ۔ مذکر (۸) تنگ۔ مذکر (۹) تیر بقول آصفیہ تاریک اور تیر کا مرادف۔ مذکر (۱۰) خزان۔ مؤنث (۱۱) قدر و مرتبہ۔ مذکر (۱۲) تیر بقول آصفیہ۔ مذکر سیدی لکڑی جو مکانوں کے چھت اور جہازوں کے ستون اور نیز دوسرے کاموں میں کام آتی ہے (۱۳) ساقہ طوفان۔ مذکر (۱۴) دیکھو (بہار دشت خرم) (۱۵) تاب و طاقت مؤنث (۱۶) سانپ کی ایک قسم۔ مذکر (۱۷) دیکھو بویار (۱۸) رشتہ۔ بال۔ مذکر (۱۹) ستیاف۔ مذکر۔ دیکھو برور کے دوسرے معنی (۲۰) کپڑے کی ایک قسم جس کو فارسی میں موٹا کہتے ہیں۔ مؤنث (۲۱) سفید کپڑا۔ مذکر (۲۲) نرگس کا پھول۔ مذکر (۲۳) ہر عمدہ چیز۔ مؤنث (۲۴) مساوی درجہ کی دو چیزیں۔ مؤنث (۲۵) توپ کا گولا۔ مذکر (۲۶) ٹھکل صحر۔ مذکر (۲۷) دیکھو بازگیر۔

تیر آتش پائری اصطلاح۔ بقول بحر بنی آصفیہ اردو۔ مؤنث۔ ایک قسم کی آتش پائری	تیر آتش پائری اصطلاح۔ بقول بحر بنی آصفیہ اردو۔ مؤنث۔ ایک قسم کی آتش پائری
تیر ہوائی مؤنث عرض کند کہ این مثل تیر جسے خندنگا یا خندنگ بھی کہتے ہیں۔	تیر ہوائی مؤنث عرض کند کہ این مثل تیر جسے خندنگا یا خندنگ بھی کہتے ہیں۔
می باشد و در یک سر آن باروت۔ چون آتش تیر آخر چکر کا فراموش۔ صاحب خزینۃ الاسرار	می باشد و در یک سر آن باروت۔ چون آتش تیر آخر چکر کا فراموش۔ صاحب خزینۃ الاسرار
و ہندوستان میں آسمان رو در کتب اضافی و امثال فارسی ذکر این کردہ از معنی ساکت	و ہندوستان میں آسمان رو در کتب اضافی و امثال فارسی ذکر این کردہ از معنی ساکت
است و معاصرین عجم ہم بر زبان دارند و تیر	است و معاصرین عجم ہم بر زبان دارند و تیر
یا تیر ہوائی ہم خواہند (اردو) ہوائی قبول	یا تیر ہوائی ہم خواہند (اردو) ہوائی قبول

استعمال می کردند خصوصاً افسران شان بختاب (۱) عیا و نگار و تیر آوری یعنی بھاری (۱) بجایش
 لشکریان می گفتند کہ (۲) آغا تیر آخر جگر کافر یعنی می آید (۳) خان آرزو در چراغ ہدایت بر قوس
 یک تیر آخر زن کہ جگر کافر شنگافد و از کافر ختم قانع (۴) میر بخت (۵) تیر آو را گمروم زندگانش
 مقابل مراد بود و بس این متغولہ الیت مخصوص کن (۶) بزنش کفشی و چکبہ و حاجش کن (۷) (۸) طغرا
 میدان جنگ (۹) (۱۰) و کن میں خصم (۱۱) شخہ تیر آو بگرو و زنی بدون بغیر و بی
 میدان جنگ میں بہتیا ایک ہاتھ اور بخود گری بدو همچون کان تیر آو راستہ (۱۲) و چکبہ
 کافر کے لئے ایک اور ہاتھ۔ شیطان کے لئے (۱۳) الملک شہرت (۱۴) تھناکان تراہ کی کڑہ
 ایک ہاتھ اور دشمن کے لئے یکے کو یا دل افزا بند و کی کی ز جملہ تیر آوران بود تقدیر (۱۵) وقت
 اور ترغیب کافر تہا جو پچھلے زمانہ میں افسران عرض کنند کہ یعنی نفلی (۱۶) اسم فاعل ترکیبی یعنی
 فوج اپنے سپاہیوں سے مخاطب ہو کر کہتے تھے تیر زندہ و بر ہدف تیر آو زندہ و ہدف اول کہاتہ
 تیر آمدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر باشد و تعریف بیان کردہ خان آوہ فاعل است
 این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند و معاصرین عجم ہم درست تیر آو و نہ ہی ہم
 کہ معنی حقیقی است یعنی رسیدن تیر بر ہدف۔ بکارش نمی خورد (۱۷) (۱۸) نگار۔ عیار
 تیر فارسی (۱۹) تران میدہ تہی کہ و کما (۲۰) تیر مارنے والا۔
 کہ عدد و را ہر تیر کہ انداخت ہمہ بر جگر آمد (۲۱) صدر اصطلاحی۔ صاحب
 (۲۲) (۲۳) تیر نشانہ پہنچا۔ آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 تیر آو اصطلاح۔ بقول بہار و بحر یعنی عرض کنند کہ (۲۴) مرادف تیر زندہ است

سند آصفی از سلیم پهلوانی برای تیر آوری است یعنی قوساتی نوشت. اشاره واجب بجز
 میباید ندارد (۵) می ششم ششم او را فرستاد شاید بسوی او باشد و ما هم در اینجا تیر ویش
 کافر نیست و دیده ام مژگان شورش را عجب کرده ایم و این بجهتی حقیقی حاصل با بصیر
 تیر آوریست و بخفی مباد که درین شعر تیر آوری تیر آوردن است یعنی (۱) تیر زنی و (۲)
 یعنی حقیقی است و یعنی (۳) مگر که درین هم توان بر سبیل کنایه مکاری و عیاری (ار دو)
 گرفت که (تیر آور) یعنی مکار گشت (ظهوری) (۱) تیر زنی مژگان (۲) مکاری مژگان
 (۳) قدر اندازفته را نامزم و از نگاه تو تیر تیر آه اصطلاح بهار و ذکر این کرده اند
 می آرد و (ار دو) (۱) تیر بار نا تیر بر بارنا معنی سالت بیچاره قوت تعریف ندارد
 (۲) مگر که نا تیر مکاری کرنا
تیر آوری اصطلاح بقول بجز یعنی عیاری با صفت تشبیهی که تیر آه آه باشد تیر تشبیه
 و مکاری و سندنش همان شعر اول است که تیر آه آمده (میرزا عبدالحی قبول) (۵) به خبرت
 آوردن از سلیم پهلوانی گذشت می فرماید که حرف تیر آیم که اگر بود و لبرین تیر ای و (حافظ)
 اغزه تیر آوری یعنی قوساتی فهمیده اند - تیر (۵) تیر آه ماز که درون بگذرد و جان غرنیه
 ستاریکی زده اند - و ارسته تیر بالش اطراف رحم کن بر جان خود پیریز کن از تیر ماز (ظهوری)
 (۵) شخنة از تیر آوری بیای بر در خانه را بچون (۵) در نیروی سلاخان بچکس را صفر نیست
 از خانه رود در خانه دیگر نهاده مؤلف میفرماید تیر آیم چرخ را تیرسم ز جوشن بگذرد و بخفی مباد
 کند که تیر آور را خان آرد و در چرخ هدایت که تیر آه که در سرع دوم قبول است بجای خود

<p>نی آید (ار و و) تیر آه - ترکیب فارسی - اردو از معنی (۲) کار از دست رفتن بهم استعمال کنند از همین معنی دوم است مثل -----</p>	<p>مین متعلی ہے صاحب امیر اللغات نے آہ کے ذیل میں تشبیہ تیر کا ذکر کیا ہے (ذوق ۵)</p>
<p>دول بدخواہ میں ہمارا چیم بدین میں پر ذوق تیر آہ اگر مارا تو کیا مارا رفت کہ فارسیان بحق کسی زندہ در کار می کردہ نقصان برداشته باشند می گویند کہ آغا</p>	<p>دول بدخواہ میں ہمارا چیم بدین میں پر ذوق تیر آہ اگر مارا تو کیا مارا رفت کہ فارسیان بحق کسی زندہ در کار می کردہ نقصان برداشته باشند می گویند کہ آغا</p>
<p>تیر از کمان بیرون جستن بعض از معاصرین یہ ہمیں معنی (تیر از کمان</p>	<p>تیر از کمان بیرون جستن بعض از معاصرین یہ ہمیں معنی (تیر از کمان</p>
<p>جہد ۵) پیچکہ آرام نامنزل نمی باید گرفت مؤلف عرض کند کہ در صدر مرکب بالاحتفال جہدین است نہ جستن عینی ندارد کہ ہر دو مراد یک گیر است کہ بجایش می آید فارسیان این مصدر جہد ۵) طالب حق را چو تیری کز کمان بیرون جہد ۵) پیچکہ آرام نامنزل نمی باید گرفت مؤلف عرض کند کہ در صدر مرکب بالاحتفال جہدین است نہ جستن عینی ندارد کہ ہر دو مراد یک گیر است کہ بجایش می آید فارسیان این مصدر</p>	<p>جہد ۵) طالب حق را چو تیری کز کمان بیرون جہد ۵) پیچکہ آرام نامنزل نمی باید گرفت مؤلف عرض کند کہ در صدر مرکب بالاحتفال جہدین است نہ جستن عینی ندارد کہ ہر دو مراد یک گیر است کہ بجایش می آید فارسیان این مصدر</p>
<p>تیر از کمان بیرون جستن بعض از معاصرین یہ ہمیں معنی (تیر از کمان جہد ۵) طالب حق را چو تیری کز کمان بیرون جہد ۵) پیچکہ آرام نامنزل نمی باید گرفت مؤلف عرض کند کہ در صدر مرکب بالاحتفال جہدین است نہ جستن عینی ندارد کہ ہر دو مراد یک گیر است کہ بجایش می آید فارسیان این مصدر</p>	<p>تیر از کمان بیرون جستن بعض از معاصرین یہ ہمیں معنی (تیر از کمان جہد ۵) طالب حق را چو تیری کز کمان بیرون جہد ۵) پیچکہ آرام نامنزل نمی باید گرفت مؤلف عرض کند کہ در صدر مرکب بالاحتفال جہدین است نہ جستن عینی ندارد کہ ہر دو مراد یک گیر است کہ بجایش می آید فارسیان این مصدر</p>

برهان و جامع و جهانگیری و رشیدی و سروری ذکر این کرده اند (ارده) قوس قزح
و کیو اخیسون -

<p>تیر است اصطلاح بقول برهان و جامع کبر اقل و خفای همزه بر وزن می برهان پهلوی عدد سیصد را گویند و بعضی ثلث مائه و بجو آنه میگویند که عدد ده که عشره و عدد صد که مائه باشد نوشته و بخذف همزه هم درست است صاحب جهانگیری بجو آنه (دولیت) بوده و مشتبه شده درازی و فرهنگ منظوم یعنی عدد سه صد آورده (۳۰۰) تم باشد بزرگ و قوف صلاحت است تیر است اسم سه صد را و صاحب رشیدی نیز این (فردوسی) بر آورده یکسر زرنگ رخام و درازی و پنهانش تیر است گام و صفا ناصری بزرگ معنی بالا گوید که از یکصد تا نهصد ترتیب اعداد مشهور است و سه صد را که تیر است نام کرده معنی ندارد مگر اینکه اگر (تیر است) الف نوشته شود در بگوئیم تیر است مبدل و مصحف دولیت</p>	<p>است نه صد زیرا که سه صد الی نهصد تا تبدیل می یابند هم در پارسی و هم در (تیر است) خوانده اند را (تولیت) بمعنی بوده و مشتبه شده درازی و باشد سیصد باشد شعر صاحب فرهنگ منظومه مقبر و محروف نیت شاید گفته است (است تیر است نام دو صد را) می فرماید که در کتب مقبره لغات فرس هنوز این لغت را باین معنی نیافته ام والله اعلم خان آرزو در سراج ذکر این کرده گوید که در شعر فرهنگ منظومه که (تیر است) الف نوشته شود در سورت فتح اقل بیت از وزن می اقتد</p>
---	---

مگر به تکلف پس صحیح آنست که در سروری ^{دوست} (دوست) در با وی التماس اسم جامد دانیم که
 یعنی بدون الف مؤلف عرض کند که برای ^{دوست} (دوست) برای دوست است و لیکن از
 سبب آن اندر چه خوش تحقیق است از بحث دوست واضح است که مرکب است از دو
 فضول نفس تحقیق لغت را با لای طاق نهاده و است و اصل آن (دوست) به فتح سین مجهول
 اگر الف (تیر است) را درین قائم داریم بود و دو معنی تحقیقی یعنی ترجمه آئین و است
 وزن شعر فرنگ منطوم برگزیده مقصالی نباشد بعضی است که لغت قدیم زبان فارسی است
 و در بعضی نسخ سروری هم با الف مذکور شد متاخرین خصوصاً عربانی که در فارس سکونت
 اگر بی الف گیریم می توانیم تحقیق گوئیم یا و زیدند سین مجهول را به صاد بدل کرده اند چنانکه
 (تیر است) را فرید علی (تیر است) و بجای که سارا که بعضی آواز بود صد اگر دزد و قفالی
 محقق فارس اعنی صاحب ناصری کرده بدتر را بدل نهاده چنانکه زرتشت و زردشت و
 ازین است که در معنی لغت هم اصلاح می کند توت و تود و تنبوره و دهنوره و براس
 و در شعر فرنگ منطوم هم ما باعتبار صاحب سهولت در تلفظ یک ثنائی معروف و ریاض
 جامع که محقق زبان خود است و کلام فردوسی دو و است داخل کرد و مجموعه این (دوست)
 این را صحیح دانیم و هم مخفف این یعنی صاحب شد این است حقیقت (دوست) یعنی دوست
 جامع (تیر است) را بجذف الف هم به همین که عرض شد و همین قسم ترکیب در (تیر است)
 معنی آورده است کی از علای معاصرین یا (تیر است) هم یافته می شود که ست همان صد
 عجم چه خوش گوید که اگر چه (تیر است) را مثل که تحقیقش با لاند کور شد و تیر در لغت قدیم

فارسی نقرس ازین سنسکرت است برای عدد که از شصت قضا افتاده است **بکمال** است
 سه که نون را به رای هم که بدل کرد و ز چنانکه **ن** لطفی کن و تیری و گرم سوی دل اندازد
 و تار و کتون و کتور و امثال آن و نیز دهم را **ک** کان نیز نخستین که زدی بر جگر افتاد و **د** (ساکن)
 فارسیان قدیم تیرایای معروف می گفتند **قزوینی** (تا از ان شره با تیر به بندی به نشانه
 چنانکه **تیر** تیرای این تیرایای مجهول است و **د** افتد همه جاتیر گاهست و **ک** مکانه و **م** مؤلف
 متاخرین فارسی زبان همین تیر را بخد فالف عرض کند که موافق قیاس است صاحب بحر این
 آخر تیر کرد و ز چنانکه بر معنی چهارم لفظ تیر گذشت **ر** لازم تیر افتادن یعنی مجازش هم گفته که می آید
 پس معنی لفظی (تیرست) سه صد است و **د** (ار دو) تیر گناه و کیو تیر افکندن به **ا** (س که
 (تیر است) الف زائد خان آرتور و ازین تمام لازمی معنون پر شال است -
 حقیقت خبری نیست و آنچه بر صحت (تیرست) **تیر افکندن** مصدر اصطلاحی بقول **برهان**
 خامه فرمائی کرده است بعالم خبری است این و جامع و رشیدی **د** (اکنایه از دعای بکره و
 است حقیقت این لغت مرکب - فاعل اندین و **د** (۲) طعنه زدن - صاحب بحر بکره و معنی
 صورت (تیرست) اصل باشد و (تیر است) **ب** (اگوید که (تیر افتادن) لازم این است -
 بزیادت الف فرید علیّه آن **د** (ار دو) **م** (صائب) اگر حضرت تیری بتاریکی افکند از **و**
تیر افتادن استعمال بقول بهار لازم تیر مرو **و** آنکه می بخشد عمر جاودان پیدا است
 افکندن بر چیزی (صائب) نیست جز تیر **ک** (نظامی) تیر میگویند که هدف
 که بر ما خاکساران خورده است **و** بر زمین تیر **ر** ای تست **و** مفرغه کم و **ر** ن فرس پای

بهار (تیر افکنان بر چیزی) را ذکر کرده - حساب بمن ز ترکش مرگان نشاند داد پامی فرماید که
 ناصری در طحقات (تیر افکنان) را آورده - چون خواهند که شهری را غارت کنند نشان حکم
 خان آرزو در طحقات هم ذکر این هر دو معنی تاراج - تیر سیر دار فوج دهند آقا رهی شاپور
 کرده مؤلف عرض کند که (۳) معنی حقیقی (۴) چشم او در ملک جانها حاکم فرمان روا
 است و معنی اول و دوم مجاز آن مخفی مباد و قتل عام شهر را تیری ز مرگان می داید بهم
 که در اسناد بالا استعمال افکنان است عیبی اومی فرماید که چون از کسی چیزی می طلبند بربا
 نذار و که مراد افکنان باشد (ار دو) نشان تیر نمیرستند (قدسی ۵) گلش در غنچگی
 بدو عا کرنا (۲) طعنه مارنا (۳) تیر مارنا - تیری دو اند که باج از عمل پیکانی ستانند و
 تیر امان دادن | مصدر اصطلاحی - مؤلف عرض کند که حاطب اللیل با از
 بهار گوید که سلاطین چون کسی را امان دهند موضوع خود خبر نذار و و هر چه پیش می آید
 و خواهند که مزاحمتی از لشکریان با و نرسد می نگار و مارا در اینجا از (تیر امان دادن)
 تیری که نام پادشاه بر آن نقش کرده باشند کار است سند سیجی از برای آن کافیت
 از جعبه خاص با و دهند و این نشان امان باشد و بس و سند آصفی و آقا رهی برای (تیر سیر)
 صاحب اند نقل نگارش (سیجی ۵) چو است که می آید و سند قدسی برای (تیر دو اند)
 مرگانش قبل عام شاد است و از آن تیر که بجایش نذکور شود (ار دو) تیر امان حواله
 امان کس را نداد است و (آصفی ۵) کرنا - دینا -
 چشم ترا ز شکر مرگان شدم اسیر و تیری (الف) تیر انداختن | مصدر اصطلاحی

(ب) تیر انداز صاحب بحر ذکر الف کرده که می آید (ار دو) (الف) و یکم تیر افکنند
 گوید که مراد ف تیر افکنان است بهر سه معنی که تیون معنی اب) تیر انداز تیر چلاننده و الله
 بهار بهین را (تیر انداختن بر چیزی) نوشته **تیراه** بقول الخاقانی بر وزن بیره (ال) پرده
 (شیخ شیراز) چو تیر انداختی بر روی شون ایست سبز رنگ که پراوراد ز در دوزی
 و حذر کن کاندرا آتش نشستی بپهیم او ذکر بکار بند و او را سبزک هم گویند صاحب
 ب کرده گوید که ترجمه رای است (الوطا) مؤید مطبوعه ذکر معنی بالا گوید که این جانور
 کلیم (خ) خدنگ طعنه و ایم سوی تیر انداز بغایت سرخ و با موج بود و در نسخه های
 برگرد و و کسی را قدر شکن گرتخا می کم بهای قلی رنگ آن بغایت سبز است مؤلف
 گروی و مؤلف عرض کند که الف یعنی عرض کند که صاحب محیط بر سبزک اشاره علیه
 حقیقی و دیگر دو معانی مجازی است که صراحت کند و علیه را ترک کرده صاحب برهان
 بر تیر افکنان گذشت و ب اسم فاعل گویی بر سبزک می فرماید که پرنده ایست که او را علقه
 و مصدر را و تیر اندازیدن است تیر می گویند و مرغ سبز رنگ بهرخی آمیخته و
 انداختن آنان که انداز را امر حاضر ماضی هم دارد که بعربی شتر آق نامند صاحب
 انداختن دانند غلطی کنند بلکه انداز امر حاضر محیط بر حقیقی گوید که بپندی هم و این از طایفه
 و اندازد مضارع اندازیدن است حیث معروف گوشت آن گرم و خشک در اول
 است که مصدر را اندازیدن بجایش ترک خورون آن مولد کمیوس روی و مقوی فلفله
 شد تکمیل معنی الف بر (تیر پندازند) می شود (الخ) مؤلف عرض کند که بعضی از معانی

بجم گویند که محققین بالا در تعریف این تسامح جس کے بزر پروں کو زرد و زری کے کام میں
 کرده اند فارسیان تیراه (۲) گس نما جا کو استعمال کرتے ہیں۔ مذکر۔
 رانند کہ از گس کلان تر باشد و در پرین **تیر با ختن** استعمال۔ صاحب آمنی ذکر
 آوازی مثل زبور کند که شابه آه باشد و این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند
 دفعه از بالا زیر آید و از زیر به بالا رود که از سندش (تیر بازیدن) پیدا است و بازیدن
 همچون تیر و اکثر در حوب سوراخ کند و سرنه بعضی بازی کردن و دوازده کردن بجایش گذشت
 آن را بھونرا گویند رنگش سیاه مائل پیتری (ابو الھعانی رازی ۵) راست گوی کہ برو
 و بعضی از اقسام این پرهای رنگاری دارد و عشق ہمیں باز و تیرہ کہ خرومشند و رودان
 کہ و تنکاران آن را بکار زرد و زری استعمال برا و عاشق وار و ازین سند معنی تیر بازیدن
 می کنند و در کن آن را زیرنگی نام است بازی کردن با تیر پیدا است و این را میخ
 و صاحب محیط از زیرنگی و بھونرہ بردوستا تیر با ختن نیست بکہ تیر بازیدن و سرنه
 و تحقیق شد کہ در دیگر السنہ نام او صیت یعنی حقیقی (اردو) ناقابل ترجمہ۔
 ہمیں است تیر آہ فارسی تنگ اضافت تیر **تیر باران** اصطلاح۔ بقول بہار و بھونرہ
 (اردو) دن ایک پرند جس کو بقول صاحب تیر بارش۔ یعنی تیرهای بسیار کہ از کان سر
 محیط سندی میں بھو کہتے ہیں۔ مذکر۔ (۲) ایک راوہ باشند (میرزا رضی دانش ۵) تیر باران
 زبور مثل بھونرہ کہ ایک بھونرہ کا سپاہ فتنہ طوفان می کند و از حصار گردش
 زبور مثل کو در کن میں زیرنگی کہتے ہیں۔ پیمانہ سربزون کن و مؤلف عرض کند کہ

قلب اضافت باران تیر است و کثرت تیر انداز حاصل بالمصدر تیر باریدن که می آید و مراد	قلب اضافت باران تیر است و کثرت تیر انداز حاصل بالمصدر تیر باریدن که می آید و مراد
(اردو) تیر باران فارسی ترکیب سے کہ تیر بارانی (ارادت خان واضح سے) دریاب سکتے ہیں (تیروں کی بارش) مؤنث۔	(اردو) تیر باران فارسی ترکیب سے کہ تیر بارانی (ارادت خان واضح سے) دریاب سکتے ہیں (تیروں کی بارش) مؤنث۔
تیر باران سحر اصطلاح بقول بحر و طغات اور اگر حصار ہو (اردو) تیر و کنی بارش ہو	تیر باران سحر اصطلاح بقول بحر و طغات اور اگر حصار ہو (اردو) تیر و کنی بارش ہو
برہان و مؤید (۱) کنایہ از آہ سحر گاہی و (۲) یعنی تیر باریدن مصدر اصطلاحی صاحب	برہان و مؤید (۱) کنایہ از آہ سحر گاہی و (۲) یعنی تیر باریدن مصدر اصطلاحی صاحب
گر یہ سحر مؤلف عرض کند کہ معنی دوم مجاز یعنی آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	گر یہ سحر مؤلف عرض کند کہ معنی دوم مجاز یعنی آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
اقول حیف است کہ سند استعمال پیش نشد قیاس عرض کند کہ سندش متعلق از تیر باران است	اقول حیف است کہ سند استعمال پیش نشد قیاس عرض کند کہ سندش متعلق از تیر باران است
می خواهد کہ کثرت آہ سحر باشد و کثرت گر یہ اگر و تیر باران بجایش گذشت این مصیبت	می خواهد کہ کثرت آہ سحر باشد و کثرت گر یہ اگر و تیر باران بجایش گذشت این مصیبت
سند استعمال پیش می شد تصفیہ این می کردیم (اردو) مستقل و تیر بارش و تیر باران و تیر بارانی	سند استعمال پیش می شد تصفیہ این می کردیم (اردو) مستقل و تیر بارش و تیر باران و تیر بارانی
(۱) و یکو آہ سحر گاہی (۲) صبح کا گر یہ۔ مذکر۔ ہر سہ حاصل بالمصدر ہمین مصدر باشد	(۱) و یکو آہ سحر گاہی (۲) صبح کا گر یہ۔ مذکر۔ ہر سہ حاصل بالمصدر ہمین مصدر باشد
تیر بارانی اصطلاح ظہوری استعمال این (اردو) تیر بر سنا۔	تیر بارانی اصطلاح ظہوری استعمال این (اردو) تیر بر سنا۔
بمعنی حاصل بالمصدر تیر باریدن کرده مؤلف تیر بازوی جریخ اصطلاح بقول بحر	بمعنی حاصل بالمصدر تیر باریدن کرده مؤلف تیر بازوی جریخ اصطلاح بقول بحر
عرض کند کہ موافق قیاس یعنی کثرت تیر اندازی و طغات برہان یعنی عطار و مؤلف عرض	عرض کند کہ موافق قیاس یعنی کثرت تیر اندازی و طغات برہان یعنی عطار و مؤلف عرض
(س) زکشت راحتم پیروگی است و پیشی کند کہ تیر جریخ ہمین معنی می آید و استعمالش	(س) زکشت راحتم پیروگی است و پیشی کند کہ تیر جریخ ہمین معنی می آید و استعمالش
تیر بارانی تناسب ہے (اردو) تیر اندازی کی کثرت یہ اضافہ لفظ باز و قابل نظر کہ از نظر ما گذشت	تیر بارانی تناسب ہے (اردو) تیر اندازی کی کثرت یہ اضافہ لفظ باز و قابل نظر کہ از نظر ما گذشت
تیر بارش اصطلاح بقول بحر و بہار و مشتاق سند استعمال می باشیم (اردو)	تیر بارش اصطلاح بقول بحر و بہار و مشتاق سند استعمال می باشیم (اردو)
انند مرادف تیر باران مؤلف عرض کند کہ عطار و مذکر بتارہ معروف و یکو اختر جزا	انند مرادف تیر باران مؤلف عرض کند کہ عطار و مذکر بتارہ معروف و یکو اختر جزا

تیر بالا اصطلاح بقول انند مدراف تیر ق	بلا تصدیق است یعنی کار بگان و پندار کردن
بجو الی منظر العجائب گوید که از اسمهای محبوب	و از همین قبیل است
است مؤلف عرض کند که باضافت یعنی	(ج) تیر تار یکی انگشت
تیر بلند و کنایه باشد از قامت محبوب و بدون	(د) تیر تار یکی انداختن
اضافت کنایه از محبوب خلاف قیاس نیست	(ه) تیر تار یکی زدن
ولیکن استعمال این از نظر مانگداشت و معاینه	و لا کرده (ملاحظه بر معنی ه) کس در شهاب
عم بر زبان ندارند (ار دو) محبوب بند	نمی یابد نشان از دشمنی و آسمان تیری بتاریکی
(الف) تیر تار یک انداختن	اصدا فکدست از شهاب (و) حکیم زلالی (س)
(ب) تیر تار یکیدن انداختن	اصطلاحی جواب آمد که عکست چشم زد شد و زدی تیر
صاحب آصفی ذکر الف کرده گوید که از قبیل	تار یکی کرد و شد و مای گوئیم که از ب تا
شست تار یکی زدن و سندی که پیش کرده	هر یکی مرادف یکدیگر است و کنایه ایست
ب راست (طغرای شهدی ه) شب	موافق قیاس و معنی این قریب بکار بی فایده
خندنگ ناله بر آسمان انداختم و بی نشان تیری	کردن که تیر در تاریکی زدن همین نتیجه پیدا
به آن تار یکدن انداختم و مؤلف عرض کند می کند که بر نشانه نیاید (ار دو) اندیزی	
که کم سواد می صاحب آصفی است که از سندی	مین تیر چلانا و کن کا محاوره ه ه آنکه
ب الف را قائم کرد که خلاف زبان هم می	بند کرد که کام کرنا بهی که پیمن و اکل
بهار ذکر الف کرده گوید که کنایه از تصور	پیر کام کرنا بهی مستقل ه ه

تیر بر جگر آمدن	مصدر اصطلاحی صاحب تیر چلانا -
آصفی ذکر تیر آمدن کرده از معنی ساکت و شتابناک از تیر فزاینده ای همان که بجایش گذشت مؤلف عرض کند که رسیدن تیر بر مدف جگر یعنی حقیقی است و بس (ار دو) تیر جگر پر گنا -	تیر بر کمان نهادن بقول بحر و بهار و اندر همتا کردن تیر برای انداختن بر کسی (میر معری) بشرق و غرب اگر شمشیری بود بمثل بگو که در عداوت تو تیر بر بند بکمان
(الف) تیر بر کشاد	استعمال - بقول بهار و عجب نباشد اگر باز پس رود تیرش بکند و
و وارسته باضافه تیر از کمان بسته (محمد قلی سلیم) در صفت اسپ (بوقت پویه تیر بر کشاد) آماده شدن برای تیر اندازی است (ار دو) بکند چون جمع خود را گرد باورست بگو مؤلف	تیر چلانی پر آماده هونا -
عرض کند که باضافه توصیفی است و مخفف تیر بر کشاده از مصدر	تیر بستن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند
(ب) تیر بر کشاد	یعنی تیر زدن است که از بندش مصدر (تیر بندیدن به نشانه پست)
صاحب آصفی همین را بر کشودن نوشته و هم بنام است (از رقی هر وی) اگر به نشانه یافت همه جا تیر نگاهت دو کمانه بگو عدوی تو از رشت بر کشاید تیر بگو بر وید	(سالك قزوینی) تا از آن شره با تیر به بند مخفی مباد که بستن و بندیدن مراد یکدیگر است
ملک اندر زده کمان سو فار (ار دو) الف کمان به چپ و راست هوا - چلا هوا تیر - اگر (ب) تیر اندازی است (ار دو) تیر اندازی بکمان	و معنی مصدر بیان کرده با آماده شدن بر تیر اندازی است (ار دو) تیر اندازی بکمان

جنب آن باشد آباروت و گلوله را که در مال نقل سراجی که بیمار کرده از سالک قزوینی
 بندوق اندازند و بوسیدہ آن سخت کنند و نیز آرد (۵) سازند زمانہ بوتہ تیر ملاقش
 ہمین تیر در صفائی مال بندوق ہم جاری خورد اگر مرغ مایہ بیضہ فولامی رود و چاقو
 (ارو) دایمہ بوت کی گولی بوت اور توپ عرض کند کہ لغت زیر بحث باضافت
 کا گولہ دیگر (۲) بندوق کا گولہ دیگر۔
 تیر پوتہ اصطلاح بقول جبری اضافت ہا کہ از ان نقش بوتہ شود (الہ ۹) وہ تیر جس
 است کہ تیر اندازان بانداختن تیر بہ نشان سے فن تیر اندازی میں نشانہ پر منقل و نگار
 تیر صورت بوتہ سازند و بوتہ درینجا عبارت کہ تے پن یا جینے کبھی چھوٹا سا درخت اور بھی
 از درخت خرد است۔ بیمار گوید کہ بتقدیم جانورون کی صورت قائم کرتے ہیں جس طرح
 موحدہ و واجہول نوعی از صنایع کہ تیر اندازان ایک کاغذ پر سوئی کے سوراخوں سے تصویر
 کامل برآماج بہ تیر مائی کہ از مکان افگندہ باشد بنائی جاتی ہے اسی طرح پے در پے تیر مار کر
 گھبرا و جانور ان نقش کنند (طایر و حید اس کی لوگ سے نشانہ پر تصویر قائم کی جاتی ہے
 ۵) بی تو فتم سوئی کلشن خاتمہ را پیش کرد اور یہ فن تیر اندازی اور نشانہ بازی کا
 ہر چہ تیر بوتہ شاخ گل دلم را شیش کر دیا انتہا سے کمال ہے۔
 خان آرزو در چراغ ہدایت بند ہمین شعر تیر پوتہ اندازند بقولہ صاحب رہنما بحوالہ
 وحید می فرماید کہ تیر معروف و بوتہ بیای چو سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار ذکر این کردہ
 و واجہول و خرقائی مفتوح نوعی از تیر و بہ گوید کہ بعضی گلولہ تفنگ نرنگہ مستعمل است

سواران همه تیر پرداخته بگهی تیر و گه ترکش نرخی بود مذکر -

انداخته ب (ار دو) تیر افکنی مین مشغول بر تیر پرکشش اصطلاح بقول بحر با صفت
آباد تیر افکنی بود -

تیر پرکشش اصطلاح بقول بحر و بهار بنیم باطن هر مختف تیر پرکشش و همچون طائر پرکشش و
معنی تیر از کمان بسته مؤلف عرض کند که

فارسی و فتح کاف تازی تیر تمام کشیده (میرزا که در پرواز باشد و ازینکه در آخر تیر بر با هم
همت ابن عم ملک حمزه همت ه) چه گویم می باشد این کنایه ایست لطیف و لیکین دیگر تیر
پیش دل بی مهری رسوای آن گل را بنگاه زبان دان و اهل زبان ذکر این کرده اند و شما

شرح او پرکشش ز تیر تغافل را بؤ مؤلف این از نظر مانگداشت تشبیه جدید و این (ار دو)
عرض کند که مرکب توصیفی است ازین که پر با و تیر جو کا است چل چکا بود مذکر -

در آخر تیری باشد صفت پرکشش اشاره این تیر پرکشش زدن مصدر اصطلاحی بقول
می کند که تیر افکن آن را چنان در کمان کشید که بحر انداختن تیر با سجده بهود استادان این

تا پر هایش رسید و از سنده بالا مصدر تیر پرکشش فن است و ما فوق آن متصور نباشد مؤلف
زندان) بمعنی زور تمام ترکشیدن تیر پیدا است عرض کند که اشاره این بر (تیر پرکشش) کرده ایم

و استعمال مجرور تیر پرکشش از نظر مانگداشت و هر دو و سنده این حال این هم همد را بخاند کور (ار دو)
محققین بالا این را با سنده همین یک سند قائم تیر نهایت زور سه چلانا و اورا انتهائی و جبهه

کرده اند (ار دو) و تیر چس کو تیر اندازنه کشش کا استعمال کند -

مین اس طرح کمینچا هو که کشش کی او رگنجایش قی تیر تا بد اس اصطلاح بقول بحر تیر که مؤلف

عرض کند کہ اگرچہ دیگر محققین ذکر این نکرده اند کہ بر و پیکان او درست باشد بہار صحت
ولیکن محاضرین عجم بزبان دارند قسمی از تیر فرید کند کہ مخفف تیر تمام است مؤلف
است کہ راست نباشد بعض تیر اندازان عرض کند کہ بعضی تیر کامل کہ پیکان ہم دارد و
گویند کہ چون تیر افغان استاد تیر کج را بقاعدہ بی پیکان نباشد (منطامی است) کمان را زہی
خود می زنند داخل مکانی بر نشانی قیاسی فرود برزد از چرم خام و پشت اندر آو رد یک
می آید بر دشمن مقابل کہ در قلعه باشد داخل تیر تمام ہو (اردو) فارسیوں نے تیر تمام اس
فصل (اردو) تیر تبار بقاعدہ فارسی تیر کو کہا ہے جس پر پیکان لگا ہوا ہو۔ مذکر۔
اس تیر کو کہہ سکتے ہیں جو کچ ہو۔ اور یہ اقسام تیر تیر تمام اصطلاح۔ بقول بکر و بہار و
سے ایک تیر ہے۔ مذکر۔

تیر تارکش اصطلاح۔ بقول رہنما بحوالہ کہ خمیران بہ آن تنگ سازند مؤلف عرض
سفر نامہ ناصر الدین شاہ قاجار تیر و قلہ چنگ کند کہ تمارج بجای خودش گذشت۔ مرکب
را گویند کہ بران تار موہامی باشند و بوسیدہ اضافی است (اردو) خمیر کو مثل چپائی کے
آن سازنگ را نوازند مؤلف گوید کہ این تیرا کرنے کا تیر۔ مذکر۔

راگز دو تار اوگز تار کشن ہم نامند و ازین تیر تشش اصطلاح۔ بقول برہان و جامع
کہ درین تیر در طولش تار باشد بدین اہم و بجز تیر معلوم بفتح تار قرشت و سکون فاع
موسوم شد (اردو) سازنگی کاگز۔ مذکر۔ بی نقطہ (۱) تیر موہائی۔ آتش بازی را گویند
تیر تمام اصطلاح۔ بقول بہار و بجز تیری صاحب بکر صراحت فرید کند کہ بقول بعض

را نام است که در جنگهای هند مرسوم است و است که در بدل و تبدل مضافت باشد
 آن آهنی باشد خوف که از باروت پر کرده آتش و اگر بدون اضافت خوانیم وزن شعر درست
 بران زنند و جانب خصم بپا اندازند (سیرت الی) نمی شود. قائل: بای حال معنی دوم چیزی نیست
 وحید (۱) تو گویی چو شد تیر بخش بند و اگر دو و محض پیدا کرده بهار است بلا سندر مخفی بهار
 این ریشه در خاک بند و (صائب ۱) اگر که بخش معنی بالا و هم معنی تیر آتش بازی بجای
 اشارت نیست با صحن حسین هم قانعیم یا تیر بخشی از آن گشت یعنی تیری که در آن باروت باشد و
 کمان ابروان مار ابله است و بهار گوید که (۲) صراحتش بر (تیر آتش بازی) کرده ایم و همان
 نوعی از کمان که تیر از آن به تعبیه اندازند (۳) است تیر موایی معاصرین هم گویند که همین است
 عبدالله تاقی (۴) زهر بود و اندر پرنده خش معنی این (اردو) و یکو تیر آتش بازی نیز
 بود بدان سان که تیر از کمانهای بخش و هم او که تیر تر از روشن شدن | مصدر اصطلاحی بقول
 معنی اول کند بخواه برهان. صاحبان مصری و فاری بجز معنی گذاره شدن تیر مؤلف عرض کند
 بر معنی اول قانع و خان آرزو در سراج هم بر معنی که بدون سندا استعمال نسلیم کنیم استعمال این از
 اول قناعت فرموده مؤلف عرض کند که بهار نظر نگذاشت و بر زبان معاصرین هم معنی است
 از سندا تاقی معنی دوم پیدا کرده و او ذکر کمان و محققین زبان دان و اهل زبان هم ذکر این
 بخش) ترکیب اضافی کرده که کمان تیر همونی نگردد و معنی بیان کرده هر همی صاف. این
 با کمان بخش فرقی دارد و بهار کمان را بدل را چیزی ندانیم (اردو) ناقابل ترجمه.
 بخش دانسته نمیداند که اضافت مانع این خیال تیر تعلق | اصطلاح بقول برهان و جامع

در شیدی و بحر و بهار و جهانگیری در خاتم و سر قاپچار هم ذکر این کرده مؤلف عرض کند که
و مؤید کنایه از آه مظلومان مؤلف عرض کند که مرکب اضافی است و کنایه (ارود) توپ
مرکب اضافی است و موافق قیاس اگر چه سند است اما کاکولا مذکور.

پیش نشد و لیکن با تمام صاحب جامع که تحقق زیبا **شیر تیار** اصطلاح - بقول ملحق است بر این
خواست و نیز لحاظ معنی تکیبی این را در دست تیری که نمیران را به آن تنگ سازند و مؤلف
و انیم (ارود) مظلومون کی آه - مؤلف - عرض کند که تیار با کسر و یای معروف و انیم

تیر تنگ اصطلاح - بقول بهار و بحر یعنی عربی چرم بود که آن را بفار وادیم نیز خوانند
گلزار تنگ (خان آرزوست) بیک غار توالتش گویند که این لغت ترکی است و بهار و انیم و مؤید
قد بمسند جاه و شار و تیر تنگ است شیر آن را بچیم فارسی آورده صاحب مؤید این لغت

قالی را با صاحب رهنما هم بحواله سفرنامه ناصر الدین شاه مرکب را بچیم فارسی آخر نوشته تحقیقش
شاه قاپچار ذکر این کرده مؤلف عرض کند که بجای خودش بیان کنیم و اینجا هم بدین قدر کافی
مرکب اضافی است و از تنگ گلزار تنگ هم مثل که مرکب اضافی است یعنی تیری که بوسیله آن

تیر است می رود بدین اسم موسوم کرده اند که گنایه نمیرا پس کنند مثل چرم و کاغذ (ارود)
باشد (ارود) بند و ق کی گوی - بنوشت - و و تیر جس سے نمیرا پھیلا ستهین جس سے آید
تیر توپ اصطلاح - صاحب انند ذکر این تیار موسوم به تیر - مذکور.

با تیر بند و ق کرده گوید که بجای گلزار توپ باشد **تیر چرخ** اصطلاح - صاحب
صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصر الدین شاه **تیر چرخ** تحقیق ذکر هر دو کرده از معنی است

مؤلف عرض کند که هر دو مرادف یکدیگر است آن را پر از باروت کرده آتش زنند و بجای
 یعنی روان شدن تیر از مکان (پلهوری ۵) و شمن سر دهند و آن در بند و سان متعارف
 از کانش نهجسته تیر خطا و قبضه از دست او است و بهندی بان گویند صاحب جهانگیر
 گرفته قضا و (جمال اصفهانی ۵) نگارن بر معنی دوم قانع (الوری ۵) و همچنین
 از بر من همی چنان بچید که تیر وقت کشاد اندرون کشکنجور که تیر چرخ نه سامان بر کشد
 از بر مکان بچید (اردو) تیر مکان سے بوهتی و صاحب رشیدی بزرگ معنی دوم
 چیمو شایکلن - می فرماید که بقول بعض (۳) چرخ کان سخت
 تیر چار پر اصطلاح - بقول بهار نوعی از و تیر چرخ تیری که از ان مکان اندازند صاحب
 تیر که چار پر دارد (ابوطالب کلیم ۵) و بحر ذکر هر سه معنی کرده و صاحب ناصری معنی
 نامه کلیم از سنگری خواهد بود که مرغ نامه بر است دوم و سوم را آورده بهار نهانش حیاتی
 تیر چار پرش و مؤلف عرض کند که تیر چارگیلانی (۵) در دل خاره در روم خوشتر از
 پیر ازین موسوم کردند که از پیرند و پیر هم تیر و تیر چرخ که سخت کار گرم و خان آرزو در
 رود آنچه بهار نوع خاص تیر را گفته که چار سراج هم زبان ناصری مؤلف عرض کند که
 پر و اردو درست نیست (اردو) تیر نگار تیر یعنی عطار و بجایش گذشت پس تیر چرخ مرز
 تیر چرخ اصطلاح - بقول بهار و بحر اضافیست و آنچه هندیان بان را بدین اسم
 کتابه از کوکب عطار در (۲) چیزی نیست با موصوف که دند بجا است که آنهم بهندی
 مانند تیر پاره ای که از آهن سازند و درون گرفته بشکر مقابل فرودی آید و معنی سوم

پیدا کردہ محققین ہوسیلہ ہمین یک سذگیلانی اس کے اہل سے اچھا ہوتا ہے اور نا اہل سے

است و از ان ہیچ خصوصیت معنی موسم پیدا ^{نست} بڑجاتا ہے۔

یا اعتبار نامہری کہ محقق زبان خود است این تیر چون تر شود کمان گرد و اشل رہا جان

معنی راجا دادہ ایم (اردو) (۱) عطار د۔ خرنیہ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ از

دیکھو تیر کے چہے معنی (۲) دیکھو انبان اولفظ معنی و محسن استعمال ساکت اند مؤلف عرض

تنش کے تیرے معنی (۳) وہ تیر جو سخت کند کہ فارسیان این مثل را بذمت شخصی

کمان سے نکلے۔ ذکر۔ گنہ گار می زند کہ چون دامنش از گناہ تر شود

تیر چرخ را کمان چرخ باید اشل بہا راستی او باقی نماند (اردو) و کن میں بد

خرنیہ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ از روش کی نسبت کہتے ہیں ۱۱ بعدگی تیر کمان ۱۱

معنی و محسن استعمال ساکت مؤلف عرض کند یہ عینہ اس فارسی مثل کا ترجمہ ہے یعنی تر دامن

کہ فارسیان این مثل را بجائی زند کہ چون کاری میں راستی باقی نہیں رہتی۔

بہ شخصی تفویض کنند کہ اہل او نباشدی گویند کہ آغا تیر چہا رہا پر اصطلاح۔ بقول بھرمان تیر چار

این کارت نیست ۱۱ تیر چرخ را کمان چرخ باید پر کہ بجایش گذشت مؤلف عرض کند کہ این

مقصود آنت کہ ہر کاری و مردی یعنی ہر کاری اصل است و آن مخفف این بکند فہامی ہوز

را مردی کہ اہل آن کار است درست می کند (اردو) دیکھو تیر چار پر۔

(اردو) ہر کارے و ہر مردے۔ یہ فارسی مثل تیر حکمی اصطلاح۔ بقول بہا تیری کہ خطا

و کن میں متحمل ہے بمقصد یہ ہے۔ ہر ایک کام کند (عربی ۵) از کمان ناجستہ و چشم تیر کرد

جامه معرفت کو تیر حکمی بر نشان انداخته ^{می} ^{را} که این تیر باریک است که پیکانش خود
 که تیر حکمی بیای تنگتر هم محتمل است و ناجسته بنا می باشد و دور می رود (صائب) ^س
 مشهور بنون نفی است و اغلب که ناجسته به تیر خاکی را بود میدان جولان بیشتر خاک را
 فوقانی باشد صاحب انداختن نگارش مولف محبت را صعود دیگر است ^ی ^{را} میر محمد افضل ^{پیش}
 عرض کند که در جمله نسخ ناجسته به نون است ^س ^{را} این تیر خاکی نگه شکر گین خود ^ی ^{را} می جوید از
 شاعر گوید که معرفت تیر حکمی می اندازد و پیش از آنکه از مراد شهیدان نشان ^ی ^{را} مولف عرض
 از گمان بجهت بر نشانه می رسد (اردو) حکمی تیر کند که مرکب توصیفی است یکی از معاصرین علم
 سینما و تیر جو نشان پر خطا کرده مذکر - تصدیق تعریف بیان کرده بجزو بهار می کند
 تیر خاکی اصطلاح بقول بهار و بحر نوعی از (اردو) تیر خاکی فارسی بین اس تیر کو گفته
 تیر که پیکانش از استخوان باشد و از همه تیرها ^ی ^{را} من جس کا پیکان پڑی سے بنا تے ہیں بوجہ یکی
 دور تر رسد چنانکه پیش تیر اندازان شهرت بهت دور تک جاتا ہے - مذکر
 دارد (میرزا طاهر وحید) ^س ^{را} سینه را آماجگاه تیر خانه اصطلاح بقول اندر غیاث ^{پیش}
 و روانی کرده ایم ^ی ^{را} از غبار دل نفس را شیر مطبوع و راست که از ان سقف خانه سازند
 خاکی کرده ایم ^ی ^{را} (میرزا محسن تاثیر) ^س ^{را} خد ^ی ^{را} مولف عرض کند که مرکب اضافی است
 مطلب است تاثیر را هم بر نشان آید ^ی ^{را} اگر چون و موافق قیاس (اردو) تیر مذکر جس کو مکار
 تیر خاکی خاکساری در نظر داریم ^ی ^{را} صاحب کے سقف میں استعمال کرتے ہیں -
 تحقیق الاصطلاحات هم این را آورده گوید تیر خدنگ اصطلاح بقول بهار و اندر

<p>معروف مؤلف عرض کند که بعضی حقیقی است و بعضی بطنی کنایه از خسته شدن بر ختم تیر (لا ادوی (ارو) تیر مگر -</p>	<p>میر خلدین در دل استعمال - صاحب مکان برین کش جانان که تیری خورده ام کاری (ارو) تیر مگر -</p>
<p>آصفی ذکر (تیر خلدین) کرده از معنی ناکت (تیر خلدین) (تیر خلدین) (تیر خلدین) (تیر خلدین) مؤلف عرض کند که بعضی حقیقی است که</p>	<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>
<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>	<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>
<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>	<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>
<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>	<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>
<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>	<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>
<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>	<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>
<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>	<p>تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) تیر در دل است (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل) (تیر در دل)</p>

<p>تیر وادن استعمال - صاحب آصفی ذکر تیران وادن بذیل این کرده که بجایش گذشت وادن نام مؤلف عرض کند که از قبیل قریب مؤلف عرض کند که این معنی حقیقی است یعنی و امثال آن موافق قیاس است (ار و و) سپردن تیر (شاپور مله رانی) چشم او در ملک تیر وادن - تبرکب فایسی که سکتی من یکدیگر تیر جانها حاکم فرمان رواست و قتل عالم شهر را تیر و آمدن به بصیر استعمال - صاحب تیری از شرکان می دهد و مخفی سباد که از سندان بالا آصفی ذکر (تیر و افتاد) کرده از معنی سکت استعمال مصدر و پیدن پیدا است که بجایش می آید (ار و و) تیر وینا - تیر عطا کرنا به بصیر پیدا است (کمال آصفی رانی)</p>	<p>تیر و آشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی حقیقی است و از سندان استعمال مصدر و آیدین پیدا است که مرادف و آشتن است و ذکر هر دو بجایش می آید (صائب) کان نرم تیر سخت را در چاشنی دارد و مشور نهار غور کار نگرفت که (تیر و افتادون) را قلم کرده این از قریب چشم بیارش به (ار و و) تیر کننا بذیل آن شعر مذکور را نقل کرده که از آن استعمال تیر وادن اصطلاح - بقول بهار و بحر و آشت (تیر و افتادون) پیدا است و ما بسند این (تیر قذیل و ترکش (ملاطفراس) قذیل اچو بهر در افتادون را محاوره زبان ندانیم از اینکه</p>
---	---

<p>افتادن و در افتادن مخصوص به ضرب تیغ است استعمال مصدر داریدن پیداست که بجایش مخفی مباد که از سند بالاستعمال مصدر آید (اردو) زیر استخوان رکنا -</p>	<p>افتادن و در افتادن مخصوص به ضرب تیغ است استعمال مصدر آید (اردو) زیر استخوان رکنا -</p>
<p>پیداست که بجایش گذشت (اردو) تیر در کمان داشتن مصدر اصطلاحی</p>	<p>پیداست که بجایش گذشت (اردو) تیر در کمان داشتن مصدر اصطلاحی</p>
<p>تیر در تاریکی افکندن مصدر اصطلاحی ظهوری استعمال این معنی آمده تیر افکندن شدن</p>	<p>تیر در تاریکی افکندن مصدر اصطلاحی ظهوری استعمال این معنی آمده تیر افکندن شدن</p>
<p>صاحب تحقیق الاصطلاحات ذکر این کرده کرده مؤلف عرض کند که موافق قیاس است گوید که کاب به پنجم و گمان کردن است و بند (سه) بیای عشق نختی پهن می کن بیست جان</p>	<p>صاحب تحقیق الاصطلاحات ذکر این کرده کرده مؤلف عرض کند که موافق قیاس است گوید که کاب به پنجم و گمان کردن است و بند (سه) بیای عشق نختی پهن می کن بیست جان</p>
<p>که پیش کرده متعلق به تیر تاریکی افکندن است را که حسن از ابروی او تیر شوخی در کمان دارد و آن بجای خودش گذشت مؤلف عرض کند که مخفی مباد که از سند بالاستعمال مصدر داریدن</p>	<p>که پیش کرده متعلق به تیر تاریکی افکندن است را که حسن از ابروی او تیر شوخی در کمان دارد و آن بجای خودش گذشت مؤلف عرض کند که مخفی مباد که از سند بالاستعمال مصدر داریدن</p>
<p>که استعمال این را به صله در غیر صحیح ندانیم - پیداست که بجایش می آید (اردو) آمده و لیکن آن فصیح تر است (اردو) و کیهو تیر تیر افکندن مونا - تیر کمان مین رکنا -</p>	<p>که استعمال این را به صله در غیر صحیح ندانیم - پیداست که بجایش می آید (اردو) آمده و لیکن آن فصیح تر است (اردو) و کیهو تیر تیر افکندن مونا - تیر کمان مین رکنا -</p>
<p>بتاریکی افکندن - (۱) تیر در کمان راندن مصدر اصطلاحی</p>	<p>بتاریکی افکندن - (۱) تیر در کمان راندن مصدر اصطلاحی</p>
<p>تیر در چاشنی داشتن مصدر اصطلاحی (۲) تیر در کمان شکستن بقول بهار</p>	<p>تیر در چاشنی داشتن مصدر اصطلاحی (۲) تیر در کمان شکستن بقول بهار</p>
<p>بهار ذکر این کرده از سخن ساکت و صاحب اند (۳) تیر در کمان کشیدن و بجز و اند</p>	<p>بهار ذکر این کرده از سخن ساکت و صاحب اند (۳) تیر در کمان کشیدن و بجز و اند</p>
<p>نقل نگارش مؤلف عرض کند که در استخوان (۴) تیر در کمان گرفتن کنایه از مهتیا داشتن است (میرزا صائب) کمان نرم (۵) تیر در کمان نهادن کردن تیر</p>	<p>نقل نگارش مؤلف عرض کند که در استخوان (۴) تیر در کمان گرفتن کنایه از مهتیا داشتن است (میرزا صائب) کمان نرم (۵) تیر در کمان نهادن کردن تیر</p>

تیر سخت را در چاشنی دارد و شوزنها را این برای انداختن بر کسی مؤلف عرض کند که از ویست چشمه یارش که مخفی مباد که از سند بالاست آمده تیر اندازی شدن حاصل این و تعریف

<p>خوشی (حکیم ازرقی ۱۵) مخالف تو اگر تیر در کمان راند و چو خار پشت سر اندر کشد به تیر نصال (حسین سنائی ۱۵) از نه سپهر گزشت و عرض کند که معنی تیر انداختن است (قدی) هر تیر که در کمان شکستم (اوحمدالدین انوری ۱۵) گلش در غنچگی تیری دواند و که باج (۱۵) کشا و طره او بر کین جانها دست و کشید از لعل پیکانی ستاند و سندان بر (تیرانان) نام غمزه او در کمان ابر و تیر (بدر چاچی ۱۵) هم گذشت (ارو) تیر چلانا -</p>	<p>تیر و دواندن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف تیر و دواندن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>
<p>راه پر از ساره شد خنجر او چو برق زد و خود قمر و پاره شد سهم چو در کمان گرفت (صائب) (۱۵) نظریه عاقبت حرف کن زبان بکشی و عرض کند که از سندان و دختن تیر پیدائیت بگر نشان ندیده منه تیر در کمان نه بار (ارو) یعنی قائم کردن در ساندن تیر پیداست بخت (۱۱ تا ۱۵) تیر کمان من قائم گرما آما و تیر هند نژاد بر معنی شعر خیال نکرد (کمال اصفهانی) افگنی هونا - (۱۵) جر تیر زد و خست بر دل و جان و این شعر</p>	<p>تیر و دختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف تیر و دختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>
<p>تیر و دختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف تیر و دختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>	<p>تیر و دختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف تیر و دختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>

تیری که چون ناید و بجائی رسد از اینجا بسته بجائی دارد و از هر سه اسناد که بالا مذکور شد همین
 دیگر خور و بعضی گویند تیرکاری (ساکت قوتی) معنی پیدای شود و موافق قیاس هم ملا و اعطی
 (۵) آزان اثر تیر بندى به نشانه یافتد گوید که دل و جان هر دو را بدست او کرده ایم
 همه جای تیر نگاشت دو کمانه (۵) (سعد حکیم) سباده تیر او از ابرو وانشش دو کمانه نشود و بر سر
 از شوخی ابرو و ان فغان تیر و دو کمانه خورده بدست نرسد و ظاهر است که لطف و رحمت
 بر جهان و خان آرزو و در چراغ هدایت گوید معنی است نه در تیر خطا. قتال تسامح خان
 که تیر خطا است (واعطی ۵) که دم دل و آرزوست که از تیر و دو کمانه معنی تیر خطا پیدا
 جان هر دو و نشانش که سباده تیری شود از کرد و متعریف بیان کرده بهار و وارسته هم
 ابروی شوخش دو کمانه و صاحب بحر می فرماید خلافت حقیقت است معاصرین عجم با اتفاق
 که معنی این نزد خان آرزو تیر خطا است و دیگر دارند و بر تعریفش نشانی کنند و از تیر و دو کمانه
 قول وارسته می طراز که آن را تیر خطا گفتن (تیرکاری) خیال کردن البته درست است
 خطا است مؤلف عرض کند که خان آرزو چه که چون قوت دو کمان دارد و چهرکاری نشود
 معنی بیان کرده خود از شعر و اعطی پیدا کرد و آنچه صاحب بحر معنی خان آرزو را خطا دانسته
 و بهر سیدن معنی شهر سندی خور و فارسیان و وارسته اتفاق می کند خطای اوست که تیر خطا
 تیری را دو کمانه خوانند که کمان دو تیر دارد و بیان کرده بهار و وارسته غور نکرد و با جمله
 ظاهر است که از دواتی کمان تیر و تمام بر دست نسبت با کمان مرکب و تیر دو کمانه تیری است
 می رسد و دور تیری رود که قوت کمان معنی که بقوت دو کمان بر نشانه میرسد و دور تیری رود

و کاردی است (ارو) تیر و دو کانه تیر کرب
 فارسی اس تیر کو که سکتے ہیں جو دھری کمان
 سے چلتا ہے اور بہت دور تک جاتا ہے
 اور نہایت قوت سے نشانہ پر گرتا ہے۔ مذکر
 تیر راندن استعمال۔ صاحب آئینی این (جمال اسفہانی) آئی ز توام جای بون
 قائم کردہ بذیل آن می نگارو کہ (تیر و کمان
 راندن) یعنی متیا کردن تیر برای انداختن بر (ارو) الف نشانہ تیر یا بندوق یا بون
 کسی است۔ (از رقی ہروی) مخالف مذکر۔ (ب) تیر پینا۔
 تو اگر تیر در کمان راندو چو خار پشت سر اند تیر رفتن استعمال۔ صاحب اصلی مذکر
 کشد تیر نصال و مؤلف عرض کند کہ این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند
 معنی این تیر و کمان ہنر اودن است و آمادہ کہ معنی حقیقی است یعنی روان شدن تیر از
 شدن برای تیر افگنی (ارو) تیر بجان مین کانش (اسدی طوسی) اگر خشت تو بچین
 رکھا۔ تیر چلانے پر آمادہ ہونا۔
 (الف) تیر برس استعمال۔ صاحب فانی صف و غا و مخفی بہاد کہ از سبب بالا استعمال
 (ب) تیر رسیدن بر الف گوید کہ جائی مصدر رویدن پیدا است کہ مراد رفتن
 را رساند کہ یک تیر بر تاب یا یک تیر توپ است و بجایش می آید عینی نذر و کہ ہر دو یکی
 و تفنگ بدان برسد و آن را یک آماج غیر گویند است (ارو) تیر چلانا۔

<p>تیر روی ترکش اصطلاح بقول بهار و همین را تیر روی ترکش نامند آنکه تقاضا را بجز و چراغ هدایت تیر چیده و منتخب که بیرون بیرون ترکش نوشته اند مشاهد حقیقت نکرد اند ترکش جائی ساخته در آن نگاه دارند (صائب) (اردو) تیر روی ترکش فارسیون نے اس سے اگر شب را نداری زنده صائب چه منتخب تیر کو کہا ہے جو ترکش میں اور تیرون سے کن باری و فلک را تیر روی ترکش از آه حیران بلند رہتا ہے جس کی بلندی کی وجہ سے اس کی (محمد قلی سلیم) نگہ را غمزه بیرون از صف خصوصیت سے تیر انداز واقف ہوتے ہیں</p> <p>ترکشان نمی آرد و بہر صیدی فیذا ز تیر روی اور بوقت ضرورت اسی سے کام لیتے ہیں۔</p> <p>ترکش را (حکیم زلالی) (الف) تیر رنجین سواد را اصطلاحی بہ</p> <p>ابروش ترکش بہرہ مرگانش تیر روی ترکش (ب) تیر رنجین بہار ذکر تیر رنجین</p> <p>مؤلف عمر من کند کہ کی از معاصرین عجم بر چیزی (کردہ از معنی ساکت و گوید کہ مرگ درست گوید کہ در تیر با اقسام است بلحاظ تیر زدن بر چیزی است) میرزا طاهر وحید الف</p> <p>دور روی و نہ ہر ناکی تیر اندازان تیر مای (س) گرچہ نین زمان مژہ یا تیر جفا خواہی ریخت ترا منتخب را کہ بسیار دور رود یا بخصوصیت تیر انداز رخ آمیزہ بازنگ صفا خواہی ریخت و صفا</p> <p>آکو و باشد در ترکش بطریقی می نهند کہ از دیگر بجز تیر رنجین می فرماید کہ تیر اندازی کردن و تیر را بلند می باشد و برای این قسم تیر را ترکش این لازم و متعدی بہر دو آمدہ خان آرزو</p> <p>جای بلند ساخته می شود و از ہمین علامت شد در چراغ هدایت بر تیر اندازی قانع مؤلف</p> <p>اورا بوقت ضرورت از ترکش منتخب کنند و عرض کند کہ ب مراد الف است و معنی</p>	<p>تیر روی ترکش اصطلاح بقول بهار و همین را تیر روی ترکش نامند آنکه تقاضا را بجز و چراغ هدایت تیر چیده و منتخب که بیرون بیرون ترکش نوشته اند مشاهد حقیقت نکرد اند ترکش جائی ساخته در آن نگاه دارند (صائب) (اردو) تیر روی ترکش فارسیون نے اس سے اگر شب را نداری زنده صائب چه منتخب تیر کو کہا ہے جو ترکش میں اور تیرون سے کن باری و فلک را تیر روی ترکش از آه حیران بلند رہتا ہے جس کی بلندی کی وجہ سے اس کی (محمد قلی سلیم) نگہ را غمزه بیرون از صف خصوصیت سے تیر انداز واقف ہوتے ہیں</p> <p>ترکشان نمی آرد و بہر صیدی فیذا ز تیر روی اور بوقت ضرورت اسی سے کام لیتے ہیں۔</p> <p>ترکش را (حکیم زلالی) (الف) تیر رنجین سواد را اصطلاحی بہ</p> <p>ابروش ترکش بہرہ مرگانش تیر روی ترکش (ب) تیر رنجین بہار ذکر تیر رنجین</p> <p>مؤلف عمر من کند کہ کی از معاصرین عجم بر چیزی (کردہ از معنی ساکت و گوید کہ مرگ درست گوید کہ در تیر با اقسام است بلحاظ تیر زدن بر چیزی است) میرزا طاهر وحید الف</p> <p>دور روی و نہ ہر ناکی تیر اندازان تیر مای (س) گرچہ نین زمان مژہ یا تیر جفا خواہی ریخت ترا منتخب را کہ بسیار دور رود یا بخصوصیت تیر انداز رخ آمیزہ بازنگ صفا خواہی ریخت و صفا</p> <p>آکو و باشد در ترکش بطریقی می نهند کہ از دیگر بجز تیر رنجین می فرماید کہ تیر اندازی کردن و تیر را بلند می باشد و برای این قسم تیر را ترکش این لازم و متعدی بہر دو آمدہ خان آرزو</p> <p>جای بلند ساخته می شود و از ہمین علامت شد در چراغ هدایت بر تیر اندازی قانع مؤلف</p> <p>اورا بوقت ضرورت از ترکش منتخب کنند و عرض کند کہ ب مراد الف است و معنی</p>
--	--

<p>بیان کرده خان آینه و حاصل بالمصدر شیر را می صوابت و (اردو) تیرارنا -</p> <p>اندا زیدن و انداختن است ما اتفاق داریم شیر زه شدن بر چیزی مصدر اصطلاحی</p> <p>با صاحب بحر (مناصب ب) سلامت بقول بهار و بحر و اندک نایه از رسیدن تیر زه</p> <p>خواهی از چشم بدان سرور گریبان کش و که از چیزی (میرزا طاهر وحید) بر بدف تیرنگ</p> <p>گرون فرازی بر بدف با تیری ریزد و (اردو) راست بنیش زه نشد و هر که بر آئینه مثال</p> <p>تیر چلنا - تیر چلانا - خود و الیه نشد و مؤلف عرض کند که مؤلف</p>	<p>تیر زون مصدر اصطلاحی - صاحب بحر قیاس است (اردو) تیر نشانه بر پهنجا -</p> <p>گوید که مرادف تیر ریختن است یعنی متعدی تیر نشانه بر گننا -</p> <p>که گذشت و بهار به (تیر زون بر چیزی) از تیر ساز استعمال - بقول بهار با صاف</p> <p>معنی ساکت مؤلف عرض کند که صراحت کامل (۱) یعنی مضرب و زخمه (محسن تاثیر و تیر)</p> <p>همدرانجا کرده ایم (کاتبی نیشاپوری) مضرب (۵) چه تیر ساز خود و در نشینی و بد</p> <p>کاش میرم چو زنی تیر من بجان را و کنز مرده طو لاش در بحر آفرینی و (۲) بدون اضافت</p> <p>نیارند بدون پیکان را و مخفی مباد که سنده الا یعنی تیرگر (ماطرا) چه که نامی پیدا از</p> <p>مشتاق به مصدر زدن است عیبی ندارد که تیر ساز به کند و زدن همچو محش و رازی</p> <p>مرادف زدن باشد که بجایش می آید و سند صاحب بحر یعنی اول قانع مؤلف عرض</p> <p>این از حافظ شیرازی داریم (۵) تیری که زد و یا کند که معنی اول مرکب اضافی است و معنی دوم</p> <p>بر دلم از غمزه خطا رفت و تا باز چه اندیشه کند اسم فاعل ترکیبی (اردو) (۱) و تیر حس که</p>
--	--

<p>مطلوبین تار رسته پن جس سے سازگی بجائے ۱۰۰ (۲) تیر بنانے والا۔</p>	<p>مطلوبین تار رسته پن جس سے سازگی بجائے ۱۰۰ (۲) تیر بنانے والا۔</p>
<p>قرب و بعد کاری گیری صاحب جامع محقق زبان تیر شک ترخمه اصطلاح بقول بحر و خود است و بیانش سندی را ماند چون بر زبان</p>	<p>تیر شک ترخمه اصطلاح بقول بحر و خود است و بیانش سندی را ماند چون بر زبان</p>
<p>اندر و غیاث یعنی تیری که خطا کند مؤلف عرض کند که صاحب غیاث گوید که مراد است تیر شک ترخمه است شتاق سداستعمال باقیم</p>	<p>اندر و غیاث یعنی تیری که خطا کند مؤلف عرض کند که صاحب غیاث گوید که مراد است تیر شک ترخمه است شتاق سداستعمال باقیم</p>
<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>	<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>
<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>	<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>
<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>	<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>
<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>	<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>
<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>	<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>
<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>	<p>تیر سر گذار اصطلاح بقول بحر مرادف (تیر) کما کل را با که می آید مؤلف عرض کند که دیگر</p>

<p>نفس مطرب و ز تیر شکسته زخمه جانهای شیرین تیر شکستن در کان مصدر است مطلقا مؤلف عرض کند که ما از تعریف بالا اتفاق داریم صاحب آصفی گوید که تیرا کردن تیر است برای محققین صاحب زبان تصدیق این نمی کنند معنی انداختن بر کسی (شانی شهدی) از نه سپهر حقیقی این تیری که زخم او گوارای نگار و مجروح باشد سپهر گذشت و بهر تیر که در کان شکستم و لطف و از هیچ اشاره لفظی تیری خطا پیدا نیست و بخیاں عرض کند که از کان راندن تیر باشد (اردو) ماضی اصطلاحی این تیر معشوق و نگاه معشوق باشد تیر مار نا تیر حلاا</p>	<p>فما ل (اردو) تیر بے خطا و رہماری رلیے کے لحاظ سے تیر گوارا معشوق کی نگاہ کا معشوق کا تیر شکستن در چیرمی استعمال بقول یہاں کہند کہ معنی تیر خواستن است (کاتبی لیا پوری) حقیقت است (طالب آملی) تا کی ز بیم خمی (تیری ز دو چشمت طلبید این دل گناخ و در دم نگاه را) در سینه نفس شکستم تیر آہ را (یو فرما کہ تر بخند از و در گد راند و) (اردو) مؤلف عرض کند کہ از سند بالا تیر آہ و سینه تیر چاہنا</p>
<p>نفس شکستن (معنی ضبط آہ کردن چید است) استعمال بقول صاحب جلی و تیر شکستن در چیرمی (معنی تیر کاری زدن در طمحات همان تیرا گندن است کہ گذشت است چنانکہ در زخم شکستہ مخفی سباد کہ از مؤلف عرض کند کہ معنی حقیقی زدن تیر است سند بالا استعمال مصدر شکنیدن پیدا است (اردو) و بگو تیرا گندن تیر فلک اصطلاح بقول بحر و طمحات</p>	<p>کہ بپائش می آید (اردو) تیر کاری مارنا تیر فلک</p>

چهارم را ذکر کرد و مؤلف عرض کند که معنی اول هدف رسد مؤلف عرض کند که تعریف محققین
 حقیقی است و دیگر معانی مجاز (اردو) ۱۱ چپو اول الذکر واضح تر است مرکب توصیفی است
 تیر - مذکر (۲) و به یکبار جو دیک گرم مین پانی بنظاک (اردو) و تیر جو کاکل چپید و
 ہو - مذکر (۳) و به بخار گرم جو دیک سے بلند ہو اور صاحب کاکل کو خبر ہو - مذکر
 مذکر (۴) ٹیس - بقول آصفیہ - ہندی - مؤنث **تیر کاکل** - اصطلاح - بقول بحر کو الہ سراج کنا
 درو چپک - وکن مین تیرک بھی کہتے ہن -
تیر کاکل - اصطلاح - بقول بہار و بحر و
 وارستہ تیری کہ موی کاکل را از سر باید و شخص از نظر مانگد شت (اردو) چاند - مذکر
 خبر نشود و این کمال مبالغہ است و تیر اندازی **تیر کان** - اصطلاح - بقول جہانگیری روز تیر
 و آن را تیر سر گذار ہم گویند (طالب آملی ۵) از ماہ تیر را گویند و شرح آن در ذیل لغت تیر
 مگر کمرست موی سودا را باید و کی تیر کاکل را با مذکور صاحب سروری صراحت فرید کند کہ روز
 طلب کن ہو (محمد سعید اشرف ۵) ناوک گزشتہ میزدیم از ماہ تیر صاحب ناصری این را بہ کاف
 تر کانت رسا افتادہ است و تیر آن ابرو کما فارسی آورده می فرماید کہ کاف تیرگان مانند صر
 کاکل را با افتادہ است ہو (علی خراسانی ۵) پاری است مؤلف عرض کند کہ معنی لغتی این
 چون کان قائم در زہ شود از فرق چرخ بہ تیر ہم سزاوار تیر است و پیوست تیر ہم و از یکجہ وجہ
 بگذرد و بہر سبب ہم کاکل را با خان آرزو در چرخ تشبیہ این با واقعہ تیر زنی تعلق دارد کہ حسرت
 ہدایت گوید کہ تیری کہ از سر انگشتان بگذرد و بر سر آن بہ تیر گذشت فارسیان بدین اسم مرکب

<p>موسوسش کردند (ارو) و یکم تیر که چوتن تیر کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر کردن همدان حالت درست باشد که در این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند اصطلاح هم خون ابا جیم (تیر کردن خون) که معنی قرار دادن تیر باشد (و حید قزوینی) از اینجا است که صاحب بحر (تیر کردن خون) سینه را آماج گاه درون کی کرده ایم و از اخبار راقم کرده بگویم (تیر کردن خون) (تیر کردن خون) دل نفس را تیر خالی کرده ایم و (ارو) تیر مخفی مباد که از سنده و هم استعمال همدارند و تیر آوردن -</p>	<p>تیر کردن (ارو) و یکم تیر که چوتن تیر کردن استعمال - صاحب آصفی ذکر کردن همدان حالت درست باشد که در این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند اصطلاح هم خون ابا جیم (تیر کردن خون) که معنی قرار دادن تیر باشد (و حید قزوینی) از اینجا است که صاحب بحر (تیر کردن خون) سینه را آماج گاه درون کی کرده ایم و از اخبار راقم کرده بگویم (تیر کردن خون) (تیر کردن خون) دل نفس را تیر خالی کرده ایم و (ارو) تیر مخفی مباد که از سنده و هم استعمال همدارند و تیر آوردن -</p>
<p>تیر کردن اصطلاحی - بقول است (ارو) جاری همد (خون کا) جاری شدن خون از زخم تیر (الف) تیر کردن خون (اصطلاحی) (ب) تیر کردن زخم صاحب بحر</p>	<p>تیر کردن اصطلاحی - بقول است (ارو) جاری همد (خون کا) جاری شدن خون از زخم تیر (الف) تیر کردن خون (اصطلاحی) (ب) تیر کردن زخم صاحب بحر</p>
<p>برافراختن پرگاه و (وحشی) همه روی الف را معنی جاری شدن خون از زخم تیر هوار تیره خونی فرو گیرد و زبس گز تیغ شیران گفته و بهار ب را معنی (ا) جاری شدن رازند خون تیرک از شریان و مؤلف عرض خون از سندان زخم گفته و (ارو) و (کرون) آورده کند که محاوره زبان است اگرچه صاحبان زبان همان هر دو سندان نقل کرده که از ملاحی و ملا ازین ساکت اند ولیکن اعتبار اسناد بالا بر وحشی بر تیر کردن مذکور شد (نظوری) (ه) سبیل مجازین معنی را درست دانیم معاصرین تیغ گردد و چو در میان نبرد و خون ز تیرک از عجم بر زبان نازند مخفی مباد که مجرد (تیر کردن) سنان سخن و مؤلف عرض کند که از سنان</p>	<p>برافراختن پرگاه و (وحشی) همه روی الف را معنی جاری شدن خون از زخم تیر هوار تیره خونی فرو گیرد و زبس گز تیغ شیران گفته و بهار ب را معنی (ا) جاری شدن رازند خون تیرک از شریان و مؤلف عرض خون از سندان زخم گفته و (ارو) و (کرون) آورده کند که محاوره زبان است اگرچه صاحبان زبان همان هر دو سندان نقل کرده که از ملاحی و ملا ازین ساکت اند ولیکن اعتبار اسناد بالا بر وحشی بر تیر کردن مذکور شد (نظوری) (ه) سبیل مجازین معنی را درست دانیم معاصرین تیغ گردد و چو در میان نبرد و خون ز تیرک از عجم بر زبان نازند مخفی مباد که مجرد (تیر کردن) سنان سخن و مؤلف عرض کند که از سنان</p>

بالاختصاص زخم تیر باشد اگر چه ترکیب اصطلاح کرد (۳) سوراخی که در دیوار قلعه و قصر ملوک برسد
 که در آن لغظ تیر است لغظ نامی تخصیص می کنند انداختن تیر و بندوق بجانب دشمن سارند
 چنانکه صاحب بحر گفته ولیکن بر سبیل مجاز استعمال صاحبان جامع و سراج بر معنی اول قانع و
 این بمعنی عام یافته می شود و وجودی که بهایش مشتق باشد همان مؤلف عرض کند که صاحبان
 قائم کرده از اسناد پیدانیت معنی دوم بیان کرده بحر و بهار هر دو معنی دوم و سوم را علی قدر تعلیم
 بهار را از انداز سر و ست و اتیم و از بهر سنان از هر شیر و پید کرده اند معنی سوم پید کرده
 مذکور به بالا این معنی پیدانیت و خلاف قیاس بحر من وجه خوبی دارد و معنی دوم پید کرده
 هم معنی نباد که از سندها و سی استمال مصدر بهار لغوی نباید و حق آنست که این هر دو معنی
 زندگانی پیداست که مرادف زودن است و شجای نه از سندها و شیر و پیداست و نه تیر کش تمایلی
 می آید (ار و و) الف خون زخم است جاری این معنی است و شاعر در مخرج اولش تیر کش
 بنواسب ناقابل ترجمه - را بمعنی اول آورده و بطا طبرج کمان مناسبتی
 تیر کش اصطلاح - بقول بریان بروزی سیم و ششم دارد و مقصود همین است در برج کمان قصر
 (۱) تیردان را گویند و تیر کش مخفف آن است - تیرهای بسیار است چنانکه در تیر کش و ازین که
 بهار گوید که (۲) سوراخی باشد که شاه تیر درو نیز می سقف کمان بالای کمان می آید لطف خاص
 دیوار قصر در آن گذارند (شیر و سندها) قصر پید کرده پس معنی دوم و سوم هر دو برای این
 تیرا برج کمان تیر کش پیشینه آن نه فلک شیشه و لغت مرکب بی تعلیق و اتیم صاحب بحر است و اما
 صاحب بحر نیز معنی اول نسبت معنی دوم می نر در سخن بود خدایش بیامزد و آنگاه زنده می یورد

می پرسیدیم از تو که تیر کش را درین شعر سرور از دیوار ترک کرده اند از برای معنی اول بمجاذا اختلاف می نماید
قرار دادن چگونه پیدا کرد و او را معنی پیدا کرد و هم مشتاق سند استعمال می باشیم (اردو) (۱) بقول
نامی داد (اردو) و بگوید تیر کش جو خفیف است اهل دکن و دلی جس سے کشتی چلاتے ہیں یعنی وہ لکڑی
جس سے پانی کا شتہ ہیں اور کشتی چلتی ہے یہ موت
اسی تیر کش کا۔

تیر کشیدن مصدر از مطلق - بقول بہار (۲) وہ تیر با ستون جو کشتی میں استاده ہوتا ہے
و بحر بمعنی تیر اندازی کردن مؤلف عرض کند کہ جس پر بادبان قائم کرتے ہیں۔ مذکر۔

موافق قیاس است (خواجہ شیراز) (۳) بشک (الف) تیر کشیدن مصدر از مطلق - بقول

تیر ترکان و بریز خون حافظ و کہ چنان کشند بہار (۱۱) (تیر کشیدن از چنیزی) بمعنی تیر خوردن
را یک کشد کس انتقامی و (واصف بخاری) (۵) و (۲) (تیر کشیدن بر چنیزی) بمعنی تیر زدن می فرمایند

اگر کشند کمان و کشد تیر خدنگ و عجب دارد کہ کہ بدین معنی بنفسه نیز آمده (صائب) (۶) لب تشنه
پہلوی کفر ابد رند و (اردو) تیر جلانا۔ خرقم و آمادہ و دلع و تیری زشت چست گانی

تیر کشتی اصطلاح - بقول سحر (۱۱) چونیکہ بدان کشیدہ ام و (کمال خجندیہ) (۵) مکش بر ہر دلی

کشتی می رانند مؤلف عرض کند کہ اگرچہ این معنی تیر و مکش باز از حد مارا و کز ان ترکان بعد
موافق قیاس است ولیکن معاصرین عجم این را پسند ندادند و یک می رسد مارا و صاحب بحر گوید کہ

نمی کنند و بر زبان ندارند بلکہ تیر کشتی (۲) ستونی بمعنی تیر اندازی کردن و خستہ شدن بر ختم تیر
را نامند کہ بادبان کشتی بر و باشد و ازین کہ دیگر (۳) و (۳) بعضی در و گردن عموماً (اسیر) (۳) ختم

ہمہ متعین زبان دان و اہل زبان این لغت را بخوش آندہ تیج نگاہ گوید و موتیری کشد بہ تخم گاہ

<p>و ارستہ بر ذکر معنی دوم قانع خان آرزو در تیر کا سچہ کش اصطلاح بقول رہنما جو الہ چراغ ہدایت گوید کہ شدت و در کردن جراحت و زخم و غیرہ مؤلف عرض کند کہ از ہمین معنی باشد مؤلف عرض کند کہ ما سچہ نقد دیدیم کہ کتب سوم صاحبان بحر و بہار</p>	<p>(ب) تیر کشیدن جراحت و زخم یعنی تیر سازی را گویند کہ از تار یا چنان درست می کنند سوم قائم کرده اند (محسن تاثیر) دہان کہ صورت کانی پیدای کند (ارو) سارنگ شکوہ عاشق زبان نمی دارد و کشد چو تیر چو است بجائے کاتیر جو مثل کان کے تاروں یا بالوں سے کمان نمی دارد و</p>
<p>(اولہ ۵) چنان زد و چنین می توان مسلم تیرگان اصطلاح بقول برہان و جامع و جست و کشید تیر چو زخم زشت مرہم جست و صاحب تحقیق الاصطلاحات ہم ذکر معنی سوم نام روز سیر و ہم از ماہ تیر کہ صراحتش بر لغت تیر کردہ و حق آنست کہ معنی سوم در حقیقت ہمان گذشت مؤلف عرض کند کہ گان یعنی شہوار معنی اول یعنی تیر خوردن است کہ از ان معنی سوم و لائق و پیوستگی می آید و معنی این مرکب متعلق ہو را بہا ز پیدا کردہ اند و در اضافت خصوصیت تیر و از نیکیہ این تاریخ را تعلیق است تیر افکنی با جراحت و زخم نیست (ارو) الف (۱) فارسیان این روز را بدین اسم موسوم کر فند نشانی تیر نیا (۲) تیر مار نام تیر چلانا (۳) درد و آنچه تیر بہ ہمین معنی گذشت متعلق این است کر نام زخمی ہونا (ب) و کیحوالف کے تیر کے معنی خان آرزو در سراج گوید کہ خیال تیر نام روز</p>	<p>کمان نمی دارد و (اولہ ۵) چنان زد و چنین می توان مسلم تیرگان اصطلاح بقول برہان و جامع و جست و کشید تیر چو زخم زشت مرہم جست و صاحب تحقیق الاصطلاحات ہم ذکر معنی سوم نام روز سیر و ہم از ماہ تیر کہ صراحتش بر لغت تیر کردہ و حق آنست کہ معنی سوم در حقیقت ہمان گذشت مؤلف عرض کند کہ گان یعنی شہوار معنی اول یعنی تیر خوردن است کہ از ان معنی سوم و لائق و پیوستگی می آید و معنی این مرکب متعلق ہو را بہا ز پیدا کردہ اند و در اضافت خصوصیت تیر و از نیکیہ این تاریخ را تعلیق است تیر افکنی با جراحت و زخم نیست (ارو) الف (۱) فارسیان این روز را بدین اسم موسوم کر فند نشانی تیر نیا (۲) تیر مار نام تیر چلانا (۳) درد و آنچه تیر بہ ہمین معنی گذشت متعلق این است کر نام زخمی ہونا (ب) و کیحوالف کے تیر کے معنی خان آرزو در سراج گوید کہ خیال تیر نام روز</p>

<p>تیر بهار ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف مهرگان اگر چه آن را نیز بعضی نام روز مهر از ماه مهر گفته اند و دلیل این آنست که جشن مهرگانی تا شش روز گشت ابتدا پیش شانزدهم است که مهرگان عاقبت است و انتهایش است و یکم که مهرگان خامه گویند پس معلوم شد که مهرگان نام جشن است نه نام روز و برین قیاس تیرگان نیز و اینکه روز تیرگان و مهرگان گویند بافت است به توصیف (انتهی) (اردو) دیکھو (الف) تیر گردانیدن</p>	<p>تیر گردانیدن تیر گردانی تیر گردانی کردن</p>
<p>این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که الف کرده از معنی ساکت و از سندش بمعنی حقیقی است که روان شدن تیر باشد استعمال ج پیدا است (فضاحت خان راضی (قاسمی گونا بادی) گذشته چنان از سپر) از تو تا شد نرم روشن غمیش را گم تیر گزین بود که آه اسیران ز چرخ برین (اردو) کرده است تیر گردانی کند چون شعله خور تیر گزینا - شمع با بهار بر بگوید که چون چیزی گم شود تیر گردانی - بقول الحقات برهان سازد اسمی حضار بر دور پیاله نویسد و تیری از آن</p>	<p>استعمال صاحب آصفی ذکر</p>

گذارسته فزون خوانند تیر خود و بخود و در حرکت آفتاب است و (۱۲) حوادث آسمانی و (۱۳)
 آید و چرخ زده بر نام و زود بایستد و این تیر را بقول بعضی عطار و خان آرزو و سرسراج
 را در تازی اقداح خوانند و سند بهار هم بهمان تیر که معنی دوم و سوم گوید که برین تقدیر حقیقت
 شعر راضی است که بالا مذکور شد صاحبان بحر و خواب بود غایتش اخافت از جهت توضیح است
 مصطلحات ذکر ب تعریف بیان کرده بهار و برای رفع اشتراک مؤلف عرض کند که
 کرده اند و صاحب بحر برج هم همین تیر یعنی عطار و بجایش گذشت و از همین
 نوشته مؤلف عرض کند که الف یعنی گردش است معنی سوم مرکب اضافی یعنی عطار و فلک
 را در تیر را مرادف ج و ب حاصل بالصدر و معنی اول کنایه باشد که آفتاب هم مثل تیر
 الف و ج مرکب از ب و تعریفی که بالا مذکور است و معنی دوم بجای که تیر را حادثه
 بر استقامت و کلام راضی متعلق به ج باشد و معنی گفتند آنچه محققین بالا و تعریف معنی دوم
 تناول کردن از تیر (اردو) الف تیر که عوس حادثه حوادث نوشته اند محل نظر است
 گردش دنیا بهیچا به الف کما حاصل فارسیان بجای آسمانی را تیر گردون گویند چنانچه
 بالصدر اردوین هم بترکیب فارسی تیر معاصرین هم تصدیق می کنند (اردو) ۱۸
 گردانی که میگویند - ج تیر گردانی کنایه تیر و دیگر آفتاب که دوسری معنی (۲۶) آفتاب -
 سے فال دیکھنا - آسمانی - بلای آسمانی - نوشت (۳۲) عطار
 تیر گردون اصطلاح - بقول بهار و دیگر تیر که چرخه میگویند -
 جامع و بحر و نامری در خانه (۱) کنایه از تیر که قمر است استعمال - صاحب تصنیف گوید که

بمعنی مریا کردن تیر برای انداختن بر کسی است **تیرگز** اصطلاح بقول بحر الفتح کاف فارسی مؤلف عرض کند که از سندش (تیر در کما) و زامی معجزه نوعی از تیر مؤلف عرض کند گرفتن (پیدا است که (۱۱) معنی آماده تیر می که مرکب انسانی است (طاهر و حیدر) شدن است و مجرد تیر گرفتن معنی حقیقی است **تیرگز** مرغ جانها اسیر و چو خوش بدن و بس یعنی جامه کردن تیر (بدن چاچی) راقماش حریر و کی از معاصرین عجم گوید که تیر راه پراستاره شد خنجر او برق زد و خود گز از تیرهای معمولی کوچک باشد و همان تیر که قمر و پاره شد تیر چو در کمان گرفت و مخفی بنا است که بجایش گذشت و بیشتر این را در کما که ازین سند (۲) معنی تیر زدن هم پیدا است پس استعمال کنند پس باضافت تشبیهی باشد که بر بدیل مجاز باشد (ارو) تیر لینا و در بجا (ارو) تیرگز یک قسم تیر کی جو معمولی تیر و مصدر (تیر در کمان گرفتن) (۱۱) تیر چلانی بر س قدامین چو با هواست جس س پرندون کا آماده بود (۲) تیر مارنا - تیر چلانا - شکار کرتے ہیں - مذکر -

تیرگی بقول برهان و جامع بروزن خیرگی (۱۱) معنی تاریکی و سیاهی اندک و (۲) معنی کدورت خاطر هم بهار مذکر این گوید که معروف و بالفعل باریدن استعمال صاحب ناصری بر ذکر معنی قول قانع و صاحب فرائی هم معنی اول را آورده مؤلف عرض کند که چون تیره را خوانند که بیای مصدر مرکب کنند بقاعده فارسی های تیر آخر را کاف فارسی بدل کرده اند چنانکه خیرگی و امثال آن و استعمال این با مرصاد مستعد و در لطافت می آید و هیچ خصوصیت باریدن نیست (ظهوری) کعبه را در تیرگی دارد صفای باطن هم به راه دیری

پیش گیرم این مسلمانی بس است و معنی دوم مجاز باشد ولیکن استعمال این بمعنی دوم بدون ترکیب نیاید (ار و و) (۱) تیرگی بقول اصفیه فارسی اسم مؤنث - اندمیر (۲) - کدورت خاطر مؤنث -

تیرگی آگدن استعمال زلهوری این تیرگی پارهیدن | مصدر اصطلاحی - صاحب
بمعنی مملو شدن از تیرگی و تیرگی واقع شدن اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
استعمال کرده مؤلف عرض کند که موافق قیاس کند که بمعنی ظاهر شدن تیرگی است (زلهوری) (۳)
است (۴) و در خالی کرده روز هفته ام از چه تیرگی که زو یو ا و در نمی بار و بکوی صومعه کا
روشنی و تیرگی آگده در ایام من الفاف جلوه گاه ساقی نیست و (ار و و) تیرگی برینا
نیست و (ار و و) اندمیری چنانا بقول اصفیه که سکتے ہیں یعنی تیرگی ظاهر ہوا -

تیرگی آدن استعمال زلهوری استعمال | صاحب اصفی ذکر تاریکی چنانا - اندمیر اموجاتا -

این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که این کرده بمعنی تیرہ شدن و لاحق شدن تیرگی دور کردن تیرگی و مجازا کردن است (مغری
(۵) تیرگی آید بجای روشنی و صرفه من خا نیا پوری (۶) یکیش از دل عشاق تیرگی جز
بی سوزنی است و مؤلف عرض کند که مصدر و چوبوی جامہ یوسف ز چشم اسرائیل و -

تیرگی جوشیدن | مصدر اصطلاحی - صاحب
آدن و آئیدن مراد یک گیر است از سند (ار و و) تیرگی دفع کرنا - صاف و پاک اور مجازا
زلهوری استعمال مصدر آئیدن پیدا است تیرگی جوشیدن
عجبی ندارد (ار و و) دیکھو تیرگی آگدن - اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف

عرض کند که جوش زدن تیرگی کثرت اوست (ا) (ار دو) تیره و تار هونا یعنی ترجمه تیرگی رکھنا	
آبی (ه) تیرگی می جو شد از غمخانه افلاک با شستن تیرگی رفتن استعمال - صاحب آصفی ذکر	
برهم خویش را در تخت صبر سر ختم (ار دو) این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که	تیرگی جوش مار نایزیده تیرگی ظاهر هونا -
تیرگی خاموشی (اصطلاحی به حساب ه) تاز بخت تیرگی می رفت چشم شپید و این	تیرگی خاموشی (اصطلاحی به حساب ه) تاز بخت تیرگی می رفت چشم شپید و این
سیاهی از سرداغ من آسان بر خاکست (ار دو) تیرگی رخ هونا - باقی نه بهنا -	آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
مشتدی (ه) در دازول عاشقی می ناپنجید	عرض کند که دور شدن تیرگی است (شانی)
این تیرگی از خانه بهساب نخیر و مخفی سباد که	تیرگی فروون استعمال - صاحب آصفی ذکر
از سبب بالاست استعمال مصدر خیزیدن پیدا است	این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که
که بجایش می آید (ار دو) تیرگی دور هونا -	زیاده شدن تیرگی بمعنی حقیقی است (صائب)
وضع هونا -	(ه) فروود تیرگی خاطر از ایاغ مرا به بفتشه گل کند
تیرگی داشتن استعمال - صاحب آصفی	از لاله چراغ مرا (ار دو) تیرگی زیاده -
ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض	هونا - بهنا -
کند که بمعنی تیره و تار بودن است (فطرت)	تیر لنگر دار اصطلاح - بقول بهار از عالم
مشتدی (ه) این تیرگی ز روز ازل داشت	تنج لنگر دار است که در شعر طاعن بنظر آمده است
کو کیم و مادر نزاده سپستان سیاه کرده -	بحر گوید که بمعنی تیرنگین است مؤلف عرض
	کند که معاصرین عجم تصدیق این می کنند مرکب

توصیفی است (اردو) لنگه دار تیر سنگین درست باشد مگر آنکه گوئیم ضمیم است چنانکه
 او روزی تیر نذر کرد -
 تیر هم بقول برهان و جامع و جهانگیری و سروری اینقدر متحقق است که لغت ترکی نیست از آنکه
 بفتح ثالث بروزن بهیم - بانوی اعظم و خاتون مستحقین ترکی ازین ساکت و متحقق که میهم در
 بزرگ را گویند و می فرماید که بضم ثالث هم فارسی زبان در آخر کلمه برای تخصیص می آید
 بهیمین معنی آمده (استاد سه) اندرین عهد چنانکه شهم و پنجم و غیره و لفظ تیر که بعضی برگزیده
 بزرگی کشور خوارزم بوم بتر عالی عهد عالم گذشت لغت فارسی است پس محاوره
 تیرم ترکان تونی و صاحب رشیدی گوید زبان برگزیده مخصوص را کسانیه از بانوسه
 که تیر معنی برگزیده گذشت و میم بر لغت زبان اعظم قرار داد و این مرکب فارسی زبان است
 زائد کنند چون بیگم و خانم پس معنی تیرم زن از ترکی و فتح و ضم رای مهله هم محاوره مقامی
 برگزیده و صاحب ناصری می فرماید که بانوی باشد که طبع آزمائی را در آن دخل نیست قول
 بزرگ عرم شاه را بامند - خان آرزو در صاحب جامع که متحقق زبان خود باستانه بای و
 سرچ گوید که میم ظاهر علامت تانیث است اعراب اعتبار بر اشیاء (اردو) خاتون -
 و لفظ بیگم و خانم ترکی است پس تیرم معنی زن بزرگ او بیگم خاص کو فارسیون نے تیرم
 برگزیده و وقتی به ثبوت رسد که ترکی باشد تیر کہا ہے - مؤلف -
 خانم و بیگم بضم ما قبل میم است چنانچه بانگم تیر مار اصطلاح - بقول بهار نوعی از
 قافیه کرده اند اندرین صورت چگونه بفتح را مار خبیث که مانند تیر از جا بسته پیش زند

<p>(۵) بود جوی این گشت غم تیر مار واند و مؤید - ماه چارم از سالهای شمسی که زنگار بود آن آفتاب است در برج سرطان مؤلف تا تیر (۵) رقم بسیار شود و گرجای یار مرا که عرض کند که قلب اصناف ماه تیر است و بدست خامه زند و تیر مار مرا (طالب آملی) حقیقت این بر لفظ تیر گذشت (ار دو) ماه (۵) حقیقت انامی نکند آتش نابر بر چون تیر شمسی مبینون کا چو تها مبینه او رد کن مین تیر اگر بچرخ در آرد تیر مار که صاحبان بجز و آتخوان مبینه - مذکر -</p>	<p>(۵) بود جوی این گشت غم تیر مار واند و مؤید - ماه چارم از سالهای شمسی که زنگار بود آن آفتاب است در برج سرطان مؤلف تا تیر (۵) رقم بسیار شود و گرجای یار مرا که عرض کند که قلب اصناف ماه تیر است و بدست خامه زند و تیر مار مرا (طالب آملی) حقیقت این بر لفظ تیر گذشت (ار دو) ماه (۵) حقیقت انامی نکند آتش نابر بر چون تیر شمسی مبینون کا چو تها مبینه او رد کن مین تیر اگر بچرخ در آرد تیر مار که صاحبان بجز و آتخوان مبینه - مذکر -</p>
<p>مصطلحات هم ذکر این کرده اند مؤلف غم کند که بعضی از معاصرین عجم صراحت فرمودند که در فارسی زبان تیر مار را لیت بقدر و (۲) نام دوائی هم و (۳) گز روز و ردک یک وجب که مثل مار پاپیچه بر زمین نمی رود بلکه بر درخت هامی باشد لاجوروی و بوسیده است از یک درخت به درخت دیگر منتقل شود و چون در پی کشتن آن شوند گزندی رسانند و الاغلا (ار دو) یک قسم کاسانپ لاجوروی جو ایک درخت به درخت دیگر منتقل شود است گز تاسپه - مذکر مکن مین متناک کشته مین تیر ماه اصطلاح - بقول طحقات برهان</p>	<p>مصطلحات هم ذکر این کرده اند مؤلف غم کند که بعضی از معاصرین عجم صراحت فرمودند که در فارسی زبان تیر مار را لیت بقدر و (۲) نام دوائی هم و (۳) گز روز و ردک یک وجب که مثل مار پاپیچه بر زمین نمی رود بلکه بر درخت هامی باشد لاجوروی و بوسیده است از یک درخت به درخت دیگر منتقل شود و چون در پی کشتن آن شوند گزندی رسانند و الاغلا (ار دو) یک قسم کاسانپ لاجوروی جو ایک درخت به درخت دیگر منتقل شود است گز تاسپه - مذکر مکن مین متناک کشته مین تیر ماه اصطلاح - بقول طحقات برهان</p>

و صاحبان بحر و اند نقش بر داشته اند و قول می باشد و گزرم در درازی همچو تیر و ماهی است
 یعنی بر شعر میرغری است و قصیر بقول غیاث یعنی (اردو) (۱) انگور کی یک قسم چو نهایت
 شیر و مطلقاً و خصوصیت استعمال به شیر و انگور است ابتدا اور لانا بهو مانا ہے۔ دیگر (۲) ایک دوا
 که شراب انگوری باشد پس میرغری در مصرع کا نام فارسی مین تیر ماهی ہے لیکن بهاری
 اول این برای شیر و انگور گفته که تیرگی مانا می باشد تحقیق مین گاجر ہے (۳) گاجر و کیو و سطیفین
 و در مصرع دوم آب تیر ماهی شراب است و (۴) ناقابل ترجمه۔
 بس۔ بهار بر معنی شعر غز و نکر و و از آب جوی که **تیر مان** اصطلاح۔ بقول ملکیات بزبان
 در مصرع اول واقع است تیر ماهی را قسم های قسمی است از چوب و دیگر کسی از محققین ذکر این
 خیال کرده معاصرین عجم تصدیق این می کنند که در مؤلف عرض کند که چوبه چوبی را گویند
 که قسم های بدین اسم موسوم نیست و دیگر محققین که بدان غیر مان را تنگ سازند که بجایش
 اهل زبان هم ذکر این نکرده اند صاحب محیط می آید و این مرکب اضافی است و لکن افت
 ذکر تیر ماهی نکرده و بر زر و ک اشاره گز کند مستعمل (اردو) و تیر جس سے خمیر کی
 و بر گز هر چه نوشته ما ذکرش بر سطیفین کرده چپا ثیان اور مانڈے بنائے ہیں۔ مذکر۔
 ایم و بقول معاصرین عجم دوائی خاص نیست **تیر نافک** اصطلاح۔ بقول بهار معروف
 بکده همین گز راست که آن را اطلباهم بکار معالجه صاحب اند نقل بخارش مؤلف عرض کند
 بهار می گیرند بایک یعنی اول انگوری را نام است که ناوک قسمی است از تیر کوچک و این مرکب
 که دانه اش بسیار باریک و دراز مثل ماهی اضافی است و لکن اضافت مستعمل از نظم

(س) نواگر نوائی چکاوک بود و چو دشمن زند اول استعمال مصدر نشیندن پیدا است که بجای
 تیر ناوک بود و (اردو) دیکھناوک - می آید و مرادف نشستن است (اردو)
تیر نشاندن استعمال بقول بهارشدی تیرنگنا -
 تیر نشستن بر چیزی و در چیزی (ناصر خسرو) **تیر نهادن** استعمال بقول آصفی (د)
 (س) من تیر نظر را بنام به نشانی که چون گز میاگردن تیر برای انداختن بر کسی و (د)
 طران و بر پی پندار و گمانند و مؤلف عرض وضع کردن تیر از قبیل آئین و رسم نهادن
 کند که موافق قیاس است (اردو) تیر مارا مؤلف عرض کند که (تیر در مکان نهادن)
 تیر چلانا - بجایش گذاشت و مجرود (تیر نهادن) چیزی
تیر نشستن بر چیزی و در چیزی استعمال نیت (اسدی طوسی ۵) شنیدم نزدش
 بقول بهار گنایه از رسیدن تیر بر چیزی نیت بیرومان درست که تیر و گمان او نهادن
 (صائب ۵) مکان پر خ شود وقتی از گشایش سخت و پس در معنی اول تسامح صاحب
 سیر که همچو تیر نشیند ز آستان بر خاک و (صافی است) (اردو) (۱) تیر مکان میں گھنا
 شیراز ۵) ببال و پر مروازره که تیر بر تابی ۲ تیر ایجاد کرنا -
 و هو اگر وقت زمانی ولی بجاک نشست و (تیرنی) بقول بهار و بحر و اتند تیر که چکی که
 عرض کند که می در ده زبان بصله به و بر است و ر ناوک کرده کشاد دهند (سلیم ۵)
 بعضی رسیدن تیر به نشانه خود استعمال این آنچه در شور آورده شوریده حالان رانی
 به صله و ر از نظر مانگداشت مخفی میاد که اگر است و ناله نی بر دل آشفته گمان تیرنی است

مؤلف عرض کند کہ یادی این لغت بسند رستم ز ال پرکمانی کرخا بسند اطفال
 سلیم بہار است و بہار غفور بر معنی نکر دو ہوا پر تیر انداختن میل آنچنان داشت کہ در دست
 محققین بالبدش بہ نقل نگاری سکندری خوردہ از خا تیر و کمان داشت کہ مؤلف عرض کند
 اندر تیر نے در کلام سلیم کہ یہ باشد از نالہ نے کہ معاصرین عجم از تشریف اختلاف دارند گویند
 معاصرین عجم با اتفاق دارند و تیرنی از اقسام کہ در عجم و چنانہ کاشت حساست و زن
 تیر قسم خاص نیست (اردو) بقول بہار و مرد استغلاش می کنند و طفلان از درخت
 چھوٹا سا تیر جو تیروں کی ایک قسم ہے۔ مذکر۔ حنا شاخا گرفتہ شکل تیر و کمان باز می کنند و چھوٹا
 اور ہمارے معنون کے لحاظ سے نالہ نے۔ مذکر است (تیر و کمان حنا) و اصلاً بر دست ہامی
 یعنی وہ آواز جو نے سے نکلتی ہے۔ اطفال نقش تیر و کمان از خانی گفتہ می گویند

تیر و کمان حنا اصطلاح بقول بہار و کہ از مصرع دوم سند یا التصدیق ہمیں خیال
 بحر و راستہ تنہا کمان حنا ہم آنکہ در ولایت شان می شود (اردو) تیر و کمان
 بر کف دست اطفال گاہی شکل تیر و کمان و حنا۔ وہ تیر و کمان جو عجم میں رکھے
 گاہی تنہا کمان از خاکشند (بیانی شا کر دو ہوا) چندی کے درخت سے بنا کر کہیلے
 جامی در شیریں خسرو (بدست او کمان) پن۔ مؤنث۔

تیرہ بقول بہار و جامع و ناصری بروزن خیرہ (۱) تار یک و (۲) سیاہ فام را گویند
 و (۳) آب گل آلود را ہم بہار مذکر معنی اول گوید کہ چون تیرہ باطن۔ تیرہ خورد۔ تیرہ درو
 تیرہ دل۔ تیرہ ہامی۔ تیرہ روان۔ تیرہ روی۔ تیرہ مغز۔ تیرہ نہاد۔ صاحب سروری ہمنی

اول قانع (خواجوی کرمانی ۵) شبی تیره چون روزی حاصلان با هم اسرودین آه آتش دلا
 و صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که (۴) بمعنی شعبه قبیلہ هم مؤلف
 عرض کند که معنی اول تحقیق است چنانکه شب تیره و خانه تیره که روشن نباشد و معنی دوم
 مجازش بمعنی سیاه چنانکه رنگ تیره و روی تیره و معنی سوم هم مجاز آن که آب نامصاف
 هم کدورتی دارد و معنی چهارم اسم جاد فارسی جدید (اردو) (۱) و یکھو تار یک
 (۲) کمالا سیاه (۳) نامصاف - کدور (۴) قبیلہ کی ایک شاخ - ٹوٹت ۔

تیره پاشیدن استعمال - صاحب آصفی (۵) ابر رحمت فیض مادر دامن تری نبود و
 ذکر تیره بودن کرده از معنی ساکت و از بندش تیره باطن را نظر بر ظاہر حال است و پس
 مصدر تیره پاشیدن پیدا است (خروس ۵) (اردو) بد باطن بفسد - اور ترکیب فارسی
 باز آگہ شہری تو تار یک و تیره باشد و تیره باطن بھی کہہ سکتے ہیں اوس شخص کو جو بد باطن
 در شہر ہو و نہ توان باند کہ در جهان ہم و مؤلف (الف) تیره بخت اصطلاح بقول بحر
 عرض کند کہ معنی تحقیق است و مرادف تیره بود و بہار بمعنی بد بخت مؤلف عرض کند کہ اسم
 (اردو) تیره ہونا - فاعل ترکیبی است (ظہوری ۵) مہر را تیرہ

تیرہ باطن اصطلاح بقول بحر بد باطن و بخت خواندہ کہ تا ترا ذوق گشت نہشت
 مفسد مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است و از ہمین است
 است بمعنی کسی کہ باطن اور روشن نباشد و معنی (ب) تیرہ بخت بمعنی مصدری (ظہوری
 عجم تصدیق این معنی کنند (میرزا رضی) دیش (۵) آفتاب از تیرہ بختی ہای خود گردید و

<p>داغ و قرع های کوی او در سایه دیوار زد و برهان و اندک نایه از دنیا مؤلف عرض کند (ارو) الف تیره بخت بقول آصفیه - که قلب اصناف خاکدان تیره موافق قیاس است بدلیب - بدبخت - بدقسمت (ب) تیره بختی معاصرین عجم بر زبان دارند (ارو) دنیا یعنی بدقسمتی - بدبختی که می‌تواند بین - مؤث - مؤث -</p>	<p>تیره بودن استعمال - صاحب آصفی فکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند دیوانه مؤلف عرض کند که موافق قیاس که مرادف تیره باشند است که گذشت است اسم فاعل ترکیبی (میرغفری) قیاس و سندی برای آنست که همدرا بخا نقل کرده خشم تو و دشمنان تیره خود قیاس صبر و (ارو) دیکه تیره باشند -</p>
<p>تیره خرد اصطلاح - بقول بحر معنی احق و تیره و اشتن استعمال - صاحب آصفی فکر پشه است و آتش خرق بک (ارو) اشتن</p>	<p>تیره حال اصطلاح - بقول بحر و بهار و اند معنی بد حال (مجدد بگره) چون الف این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند یا ز کرد و مرادف خیر سر چون حال دوست معنی حقیقی است چنانکه از سندی پیداست که در مرادف تیره حال و مؤلف عرض کند و درین سندی استعمال تیره دارندین باشد اسم فاعل ترکیبی است - موافق قیاس (ارو) عیبی ندارد که داشتن و دارندین مرادف یکدیگر تیره حال - ترکیب فارسی بد حال که است (واصف نردی) زبان روشن می‌تواند بین - از پس تیره دارد و رنگارم را بکجا می‌نویسند تیره خاکدان اصطلاح - بقول بحر و اشتن می‌کنم شمع فرازم را بک (ارو) تیره دکن</p>

<p>جیسے وہ ہمیشہ اپنے مکان یا مقام کو تیرہ رکھتا چنانکہ جاسوش و جاسوس و جادو کہ آن را یختر ریشتی نہیں پسند کرتا۔</p>	<p>تیرہ ورون اصطلاح بقول بحر معنی بد (اردو) دنیا مؤنث۔ دیکھو تیرہ دست۔</p>
<p>باطن و مفید مؤلف عرض کند کہ مرادف تیرہ دل اصطلاح بقول بحر بباطن و تیرہ دل است کہ می آید و معاصرین عجم بزرگان</p>	<p>مفید مؤلف عرض کند کہ مرادف تیرہ دل دارند (اردو) بباطن اور مفید۔</p>
<p>تیرہ دست اصطلاح بقول برہان جامع و بکرو (نامہری در ملحقات) بفتح وال اجید و سکون بین شخص قنای قرشت کنا</p>	<p>بچشم کم مبین ای تیرہ دل یا تیرہ روزان را کہ صد آئینہ از یکشت خاکستر شود پیدای (اردو) از دنیا و عالم است مؤلف عرض کند کہ کہہ سکتے ہیں۔</p>
<p>موافق قیاس (اردو) دنیا مؤنث۔ تیرہ راہی اصطلاح بقول بحر احمق و دیوانہ تیرہ وشت اصطلاح بقول رشیدی</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی (خواجہ دنیا صاحب جهانگیری در ملحقات ذکر این شیرازہ) دلا ہمیشہ مزین راہ زلف دلنیز</p>
<p>کہ وہ و خان آرنہ گوید کہ دنیا ہ انواع وقفہ سیاہ است و در برہان بسین ہلک گد (اردو) تیرہ راس۔ ترکیب فارسی احمق اغلکہ این تصحیف است مؤلف عرض کند اور دیوانہ کو کہہ سکتے ہیں اور تیرہ مخر بھی۔</p>	<p>کہ چہ انگوٹیم کہ این اصل است و آن مدیش تیرہ رو اصطلاح بہا کو کہہ میں بدل تیرہ کو</p>

<p>مؤلف عرض کند که معنی سیاه روز باشد و تاریک و غیاث معنی عیاری و ستاری مؤلف عرض کند که به لحاظ تعریف تیره روز معنی بدبختی باشد (مهوری ۵) تیره روزیت ظهور کند</p>	<p>مؤلف عرض کند که معنی سیاه روز باشد و تاریک و غیاث معنی عیاری و ستاری مؤلف عرض کند که به لحاظ تعریف تیره روز معنی بدبختی باشد (مهوری ۵) تیره روزیت ظهور کند</p>
<p>تیره روان اصطلاح بقول سحر معنی بد باطن مفید مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است (افروسی) تیره ساختن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>	<p>تیره روان اصطلاح بقول سحر معنی بد باطن مفید مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است (افروسی) تیره ساختن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>تیره روز اصطلاح بقول سحر معنی بدبختی بسیار گوید که مراد همان تیره بخت مؤلف عرض کند که موافق قیاس است اسم فاعل ترکیبی (صائب ۵) تیره روزان صائب قدیم به شام زلف آفرید و غریبان می شد (مهوری ۵) روزی گرمی آفتاب از تیره روزانش ندیدم (مهوری ۵)</p>	<p>تیره روز اصطلاح بقول سحر معنی بدبختی بسیار گوید که مراد همان تیره بخت مؤلف عرض کند که موافق قیاس است اسم فاعل ترکیبی (صائب ۵) تیره روزان صائب قدیم به شام زلف آفرید و غریبان می شد (مهوری ۵) روزی گرمی آفتاب از تیره روزانش ندیدم (مهوری ۵)</p>
<p>تیره روزگار اصطلاح بقول سحر معنی بدبختی بسیار گوید که مؤلف عرض کند که معاصرین عجم تقدیر این می کنند که مرادف تیره روز است (ارو ۵) و گفته تیره روز</p>	<p>تیره روزگار اصطلاح بقول سحر معنی بدبختی بسیار گوید که مؤلف عرض کند که معاصرین عجم تقدیر این می کنند که مرادف تیره روز است (ارو ۵) و گفته تیره روز</p>

<p>آورده شد (شر) این روشن ضمیر تیره سر انجام شده از جهان با و ظهوری هم استعمال (تیره شدن) کاری کرد و الخ مؤلف عرض کند که هم بخت کرده (سه) می شود تیره بخت تر از زراغ فاعل ترکیبی است و موافق قیاس (اردو) استخوان مرا با نخورد و صاحب بجز ذکر...</p>	<p>دیکه تیره روز - (ب) تیره شدن آب اختران بمعنی</p>
<p>تیره شدن آب ستم مصدر اصطلاحی رفتن آب و طراوت و روشنی اختران آورده بقول مؤید بگو که تفسیر اسی ظالم مؤلف عرض کند که باعتبار معنی مصدری خلاف قیاس - (ج) تیره شدن از چیزی را بمعنی ناپوش و خلاف محاوره و خلاف لفظ نه بهار این و در هم شدن نوشته و بلندش شعر حافظ را را صحیح ندانیم این است تأیید فضلا نقل کرده که بر الف گذشت مؤلف عرض کند که الف بمعنی حقیقی اوست لازم تیره کردن</p>	<p>(اردو) ناقابل ترجمه - (الف) تیره شدن استعمال - صاحب وب و ج بهایش که مذکور شد گنایه باشد اصغی ذکر این کرده از معنی ساکت و از اسناد و اضافت الف بسوی دیگر الفاظ هم شود (تیره شدن چشم و تیره شدن جهان) پیدا است (اردو) الف تیره هونا - روشنی باقی نماند (آزوری اسفراینی) چشم من تیره شد از فقر (ب) ستارون کی روشنی باقی نماند - یوسف زوی که چشم دارم که نسیمی رسد از پیرش (ج) کسی چیرے ناخوش اور کدر هونا - (حافظ شیرازی) مرغ دلم طایرست (تیره کامل) اصطلاح - بقول بجرماه که قمر قدسی عرش آشیان با از قفس تن ملول تیره باشد مؤلف عرض کند که مقصود غیر بدو</p>

توضیح

<p>ولیکن کنایه لطیف هم نیست و بجز آن لغت و کتب</p>	<p>هم شب تارست برگدای چرخ با چرخ می</p>
<p>لفظ معنی را تعلقی و امنع نباشد صاحب لغت</p>	<p>که از سند دوم استعمال مصدر کردند پیدا</p>
<p>برمان با وی این لغت است و صاحب لغت</p>	<p>که بیاایش می آید (اردو) تیره و تار کرمان</p>
<p>نگارش و صاحب اندکم نقل کرده لغت</p>	<p>تیره کناسی اصطلاح بقول بهار و</p>
<p>عرض کند که همه متفقین خود نگرده اند بدون</p>	<p>بجز و درسته خیریت طول سهیل مثل</p>
<p>سند استعمال این اصطلاح را تسلیم نکنیم</p>	<p>بیل که کناسان برای گرد آورده و نجات</p>
<p>تجهم هم این را بر زبان ندارند (اردو)</p>	<p>دارند (حکیم شفا) کو بهیکه میروای و</p>
<p>تیره کردن استعمال صاحب آصفی ذکر</p>	<p>نمود و تخم است و از تیره کناسی و از کسبه</p>
<p>این کرده گوید که معنی ناخوش و در هم کردن</p>	<p>گلکار و مؤلف عرض کند که درین اصطلاح</p>
<p>مؤلف عرض کند که از اسنادش تیره کردن</p>	<p>تیره کناسی اصل است و بای تیره بر تیره</p>
<p>ماه و تیره کردن زندگانی پیدا است</p>	<p>عینی در می نماید معاصرین عجم با اتفاق دارند</p>
<p>که از ان این مصدر پیدا است ولیکن اختلاف</p>	<p>(اردو) خاکر و بون کاوه که پنچ پس سده</p>
<p>داریم در معنی که معنی حقیقی است و دیگر</p>	<p>نی میلا صاف که تیره پن مذکر</p>
<p>بوجه اضافت پیدا می شود (سلمان ساوجی)</p>	<p>تیره کوکب اصطلاح بقول بهار</p>
<p>(زمانه میر و شمش تیره کرده و در آن</p>	<p>اواند یعنی بدبخت مؤلف عرض کند که</p>
<p>رسیده آفتابش بزرد و (صائب) مکن</p>	<p>اسم فاعل ترکیبی است اگر چه سند استعمال</p>
<p>بحرف طبع تیره زندگانی خویش را که روز</p>	<p>پیش نشد عیبی ندارد معاصرین عجم هم بر زبان</p>

<p>دارند (اردو) دیکو تیره بخت - عرض کند که ما باعتبار صاحب جامع و ناصر که تحقیق اهل زبانند این را تسلیم کنیم و ماخذی خوش هم دارد که خان آرزو از و خبر نگار دارد</p>	<p>تیره گردیدن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی است</p>
<p>مؤلف عرض کند که مرادف تیره شدن است که گذشت (ناظم هروی) ولی چند آن بود چنانکه محققین صراحت کرده اند استعمال گل معنی بر تو صبر که خورشیدش نگر و تیره چون ابرو (قاسمی گونا بادی) چو افراشت در که تیره باشد همان شراب در و آمیز است - غنچه بان بارگاه جهان تیره گشت از غبار (اردو) در و آمیز شراب - مؤث - سیاه (اردو) دیکو تیره شدن - او رنگد پانی - مذکر -</p>	<p>تیره گل اصطلاح - بقول بزبان و بحر و جاح با کاف فارسی بر وزن تیره دل بکسر و ال آب و شراب در و آمیز صاحبان جهانگیری قیاس باشد (س) شکل که کند گاوری گشت و ناصری در مطعقات ذکر این کرده اند خاک آرزو در سراج می فرماید که شراب در و آمیز و آب گذراست و گل معنی حقیقی است</p>
<p>تیره گلیم استعمال - استعمال ظهوری گلیم است مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد (س) شکل که کند گاوری گشت و ناصری در مطعقات ذکر این کرده اند خاک آرزو در سراج می فرماید که شراب در و آمیز و آب گذراست و گل معنی حقیقی است دیوانه مؤلف عرض کند که اسم فاعل تریبی است (خواج نظامی) بدین مبنی</p>	<p>تیره گل اصطلاح - بقول بزبان و بحر و جاح با کاف فارسی بر وزن تیره دل بکسر و ال آب و شراب در و آمیز صاحبان جهانگیری قیاس باشد (س) شکل که کند گاوری گشت و ناصری در مطعقات ذکر این کرده اند خاک آرزو در سراج می فرماید که شراب در و آمیز و آب گذراست و گل معنی حقیقی است دیوانه مؤلف عرض کند که اسم فاعل تریبی است (خواج نظامی) بدین مبنی</p>

(م)

<p>ز این تیرہ مغز پر فروخت شاہ آن نمودار چه خوش تیرہندی است چراتیرہی گفت کہ عجم مغز (ارو) دیوانہ احمق۔ عطار دراتیرہ گفتہ اند نہ ہندیان کی ازہا پیر</p>	<p>تیرہ مغز (ارو) دیوانہ احمق۔ بقول خدائی۔ نادار درست گفتہ کہ تیرہ یعنی عام ستارہ لغت سلطنت و بیاد انشی و جہالت است مؤلف عرض کند است فارسیان لغزیا امتعاش را ہی عطار</p>
<p>کہ یای صد ری بر تیرہ مغز یادہ کردہ اند کردند جادو کہ از ہمین خیال فارسی دانان (ارو) نادانی۔ دیوانگی جہالت نوشتہ ہند آن راتیرہندی نام نہادہ باشند لیکن</p>	<p>تیرہ میفکن استعمال۔ بقول مؤید مطبوعہ در عجم تیرہندی ملی گویندش لکھ تیرہ لک گویند ای دعای بد کن مؤلف عرض کند کہ تیرہ (ارو) عطار در دیکھو تیرہ کے چٹے معنی۔</p>
<p>بہنی دعای بد کردن بجای خود گذشت تیرہ تیرہ نشستن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر یعنی دعای بد پادہ در دیگر نسخ قلمی ہمین این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند</p>	<p>لغت را (تیرہ میفکن) نوشتہ زیادت ہا کہ از سندش استعمال مصدر نشیندن پیدا است ہوز در آخر تیرہ تصرف مطبع نو کشور است کہ مراد نشستن است و بجای خودش می آید</p>
<p>و حق آنست کہ چون ذکر مصدر مرکب بجای (د) اشدستہ روی تیرہ نشینم پیش او بہ چشم شد از شدت آتش بجی کردن فضولی است از وچو کوک بدفہم از اوستاد (ارو)</p>	<p>حالت تیرگی مین بینا ببری حالت مین بینا (ارو) دعای بد کن۔</p>
<p>تیرہ ہندی اصطلاح۔ بقول مؤید مطبوعہ تیرہ نہاد اصطلاح۔ بہار بذیل تیرہ ذکر بجا کہ قنیہ عطار مؤلف عرض کند کہ بجا</p>	<p>این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند</p>

مراوف تیره روان باشد که گذشت (سائب) پهلوی قدیل کشند و از تیره هوایی شده اگر
 (۵) از صبح شش تیره نهادن الم کشند و بوی فرماید که در چشم ستاره آتشین میل کشند
 از روی آینه خجالت نمی کشند (اردو) گویند صاحب تحقیق الاصطلاحات بر معنی اول
 تیره روان بترکیب فارسی تیره نهادن شخص و از باقران نهانند و (۶) آواگیم منزل مقصود
 نذار و چون تیره هوایی بگرفت نشامد و مؤلف عرض

تیره هوایی اصطلاح بقول بحر و وارسته کند که معنی اول تیرسیت که بر نشانه رسد بلکه در
 (۱) تیری که به هوا اندازند و آن معروف است و معنی دوم مجاز آن سند و ارسته که از طهوری است
 و (۲) قسمی از آتش بازی (طهوری) است (۳) شب معنی اول آورده برای معنی دوم چنان است (اردو)
 ز دغان بروی مه نیل کشند و جرم مه و غور و تیره هوایی را جایگزین کرد و (۴) هوایی بیوت و دیگر تیره

تیره نری بقول برهان و جهانگیری و جامع و رشیدی باثانی بقبول بر وزن بی چیز (۱) شاخ
 جامه را گویند که چاقوق است و (۲) بال و پر مرغان را هم (حکیم سوزنی) (۳) هر دو
 به نوجامه شادی و طرب پوش که تا جامه غم را بدرود امن و تیر نری (۴) مسلمان (۵)
 هست پیراهنی و شلواری که نیست بر سر و نیقه و تیر نری (۶) امیر مغری (۷) اگر که گیگان
 اندر ضیافت نوز و بریده اند سر زاغ بر سر کهسار که بسته اند همه پیر زاغ بر
 تیر نری که کرده اند همه خون زاغ بر تنه که صاحب سروری بکر معنی اول گوید که
 یخندف تختانی تیر نری هم آمده صاحب ناصری ذکر هر دو معنی کرده خان آرنه و در سر
 بکر معنی اول گوید که این را خاتوق هم گویند و ذکر معنی دوم هم نموده مؤلف عرض

صحن که از راه پائین برآید. بهار بکر معنی دوم گوید که با لفظ اوان مستعمل و بکر معنی اول نیز
 که چون دولت تیز و نگاه تیز و اسفال آن و (۳) کناپه از زخم مهلبک (کمال خجند ۱۵) شوره
 تیز است و غمزه تیز و قوت تیز و ریختی خون عاشقان بستیز (۱۵) (ظهوری ۱۵) از نگاه تیز بهر جاست
 بیست تیز ریخت ۱۵ از دل و جان بر سر هم کجیان نخیر ریخت ۱۵ (نظامی ۱۵) بر افتاد و
 بدان زخم تیز ۱۵ بر آمد گیتی کی ریختیز ۱۵ صاحب نامری بر معنی اول قناعت کرده ۱۵ و خان
 آرزو در سراج بر معنی اول و دوم قانع مؤلف عرض کند که معنی اول و دوم اسم جامد
 فارسی زبان است و معنی سوم مجاز معنی اول مرادف تند هیچ خصوصیت بازخم ندارد.
 (ارو ۱۵) (داتیز و کیهو تیزان ۱۵) (گوز ۱۵) (مهلک ۱۵) صاحب آصفیه نے تیزنی
 قوی بھی لکھا ہے۔

<p>تیز آهنگ اصطلاح در استعمال ظهوری که بوجه شرکت ادویه تیز و اکال شود که چون بر جسم طلا کند جلد زخم گیر و معاصرین عجم بر زبان کند که موافق قیاس است (۱۵) ناله در کاو دارند و مرادف تند آب (ارو ۱۵) تیز آ کاو تیز آهنگ ۱۵ در و پای نهان و فینه ما ۱۵ و کیهو تند آب ۱۵ مذکر۔</p>	<p>تیز آهنگ اصطلاح در استعمال ظهوری که بوجه شرکت ادویه تیز و اکال شود که چون بر جسم طلا کند جلد زخم گیر و معاصرین عجم بر زبان کند که موافق قیاس است (۱۵) ناله در کاو دارند و مرادف تند آب (ارو ۱۵) تیز آ کاو تیز آهنگ ۱۵ در و پای نهان و فینه ما ۱۵ و کیهو تند آب ۱۵ مذکر۔</p>
<p>(ارو ۱۵) تیز آهنگ اس شخص کو کہہ سکتے ہیں تیز بال اصطلاح بقول اندکجو الہ فرنگ جو بلند آواز ہو۔</p>	<p>(ارو ۱۵) تیز آهنگ اس شخص کو کہہ سکتے ہیں تیز بال اصطلاح بقول اندکجو الہ فرنگ جو بلند آواز ہو۔</p>

تیز آب اصطلاح بقول اندکجو الہ فرنگ اسم فاعل ترکیبی است پرواز تیزی کنند
 فرنگ معروف مؤلف عرض کند که آب مخصوص است برای طیور چنانکه تیز بکار می آید

<p>به انسان و بهایم (اردو) تیز زوار بقول تقویہ کر و (اردو) رشوق بوسہ جمال آصفیہ - جلد اثر فر والا۔</p>	<p>بے انسان و بهایم (اردو) تیز زوار بقول تقویہ کر و (اردو) رشوق بوسہ جمال آصفیہ - جلد اثر فر والا۔</p>
<p>تیز بین (اصطلاح) بقول بہار و اند معروف کشیدہ (اردو) الف تیز نظر کرنا ب مؤلف عرض کند کہ کسی کہ بصارت و بینائی تیز بینی - تیز نظری - مؤلف -</p>	<p>تیز بین (اصطلاح) بقول بہار و اند معروف کشیدہ (اردو) الف تیز نظر کرنا ب مؤلف عرض کند کہ کسی کہ بصارت و بینائی تیز بینی - تیز نظری - مؤلف -</p>
<p>او تیز باشد دو ورین (ظہوری) تیز بین (اصطلاح) بقول بہار و اند معروف باد آفتاب پرست و تائب بنید کہ ماہنامہ بیست</p>	<p>او تیز باشد دو ورین (ظہوری) تیز بین (اصطلاح) بقول بہار و اند معروف باد آفتاب پرست و تائب بنید کہ ماہنامہ بیست</p>
<p>و (اردو) تیز نگاہ - اس شخص کو کہہ سکتے ہیں جو دور کی چیز مشاہدہ کرے اور جس</p>	<p>و (اردو) تیز نگاہ - اس شخص کو کہہ سکتے ہیں جو دور کی چیز مشاہدہ کرے اور جس</p>
<p>میں دور بینی کی قوت ہو۔ گریہ ام تیز پای کو بروہی ز ندہر زمان ہای</p>	<p>میں دور بینی کی قوت ہو۔ گریہ ام تیز پای کو بروہی ز ندہر زمان ہای</p>
<p>(الف) تیز بین کردن استعمال ظہوری ہای کو (اردو) تیز رو جلد چلنے والا۔ (ب) تیز بینی استعمال الف تیز میر (اصطلاح) بقول اند جوالہ فرنگ فرنگ</p>	<p>(الف) تیز بین کردن استعمال ظہوری ہای کو (اردو) تیز رو جلد چلنے والا۔ (ب) تیز بینی استعمال الف تیز میر (اصطلاح) بقول اند جوالہ فرنگ فرنگ</p>
<p>بمعنی دور بین کردن و استعمال ب بمعنی دور بفتح بای فارسی جہاں تیز بال است کہ کہ بینی کردہ مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است</p>	<p>بمعنی دور بین کردن و استعمال ب بمعنی دور بفتح بای فارسی جہاں تیز بال است کہ کہ بینی کردہ مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است</p>
<p>است و ب بمعنی حاصل بالصدر بیندنا است کہ (اردو) دیکھو تیز بال۔ گذشتہ زیادت یای مصدر (ظہوری) تیز تاضن استعمال صاحب آصفیہ ذکر بینی</p>	<p>است و ب بمعنی حاصل بالصدر بیندنا است کہ (اردو) دیکھو تیز بال۔ گذشتہ زیادت یای مصدر (ظہوری) تیز تاضن استعمال صاحب آصفیہ ذکر بینی</p>
<p>کے مکمل حیرت کردہ خوش قربانیان را کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ از تیز بین کو وہ چہ دید آئکس کہ و کسب جلالہ</p>	<p>کے مکمل حیرت کردہ خوش قربانیان را کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ از تیز بین کو وہ چہ دید آئکس کہ و کسب جلالہ</p>

کہ تاخیر و تاخیرین ہر دو مرادف یک دگر است۔
 کہ گذشت (کمال اسفہانی) فلک و آسمان و کچھو تیز تک۔
 ہی آخت برہیم کہ بدار ہو زہرہ توام آہستہ تیز چشم اصطلاح۔ بقول بہار و اندھو
 و تیز تازہ (ارو) جلد چلا۔ تیزی کے مولف عرض کند کہ مرادف تیز بین است۔
 ساتھ تاخت کرتا۔
 تیز تک اصطلاح۔ بقول بہار معروف۔ سرہ شو ہو و رذاق کج کامان شکاری (ارو)
 مولف عرض کند کہ بمعنی تیز رو باشد۔ تیز چشم ترکیب فارسی کہہ سکتے ہیں بمعنی تیز نگاہ۔
 برای اسب و چاروایان (میر خرو تیز لطف اصطلاح۔ بقول بہار و اندھو
 اسپان) ہر یک از ان تیز تک و خوش نما معروف مولف عرض کند کہ بمعنی تیز بخوبی
 با قطع زمین کہ وہ بہ تیزی گام (ارو) تیز چنگال کہ چنگال بہ تیزی زندیہ چنگال
 تیز رو تیز چلنے والا۔ گھوڑے کے لئے تیز تیز باشد مخصوص برای درندگان و طیور ہم۔
 ک کا استعمال بہ ترکیب فارسی کہہ سکتے ہیں۔ (بابا فغانی) فکر کفن گنیدہ تیز چنگ
 تیز جلو اصطلاح۔ بقول بہار و اندھو تیزی چنان رساند کہ از استخوان گذشت
 مولف عرض کند کہ بمعنی تیز خوان کہ جھکونی ہو مخفی مباد کہ مجازاً برای انسان ہم مستعمل
 عنان اسب می آید و این صفت مخصوص است چنانکہ در کلام فغانی کہ بمعنی تیز و درست مستعمل
 است حاصل این تیز تک باشد (صائب) شد (ارو) تیز چنگ اس درند جانور
 (ارو) بہر قوت از تندای خود زو و فغانی گردید یا پرندے کو کہہ سکتے ہیں جس کے ناخن تیز ہوں

اور تیز دست انسان کے لئے یعنی وہ شخص جس کا ہاتھ تیزی سے پڑے۔	برآواز بلند البتہ موافق قیاس است (لس)
تیز خاستن مصدر اصطلاحی صاحب	نوار الخ ترمی زن چو ذوق لغتہ کم یا بی ہا صحت
آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف	را تیز بخوان چو محل را گران بینی بچہ (اردو)
عرض کند کہ از سندش استعمال مصدر بخیرین	تیز خیر اصطلاح بقول بہار و اندر معروض
پیدا است عیبی ندارد کہ خاستن و خیزیدن	مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است
مراد فیکہ گیر است (خسرو سہ) تیز چو گوش	یعنی تیز رو اکثر بصفت اسب مستعمل ہند
فارس تیز خیر بہ صورت و معنی بصفت ہر دو	از تیز خسرو بر (تیز خاستن) مذکور شد (اردو)
تیز و خفی مباد کہ از سند بالا اصطلاح تیز	تیز رو۔ تیز چلنے والا۔
خیز پیدا است کہ بجایشی آید بظاہر است کہ	تیز و ادن مصدر اصطلاحی بقول سحر
آن اسم فاعل ترکیبی است از زمین مصدر و	یای معروف یعنی گوزن زدن مؤلف عرض
استعمال لطافت این غیر از مرکب (تیز خیر) از نظر ما	کند کہ بہار بذیل تیز ذکر این کردہ اعینیا ص
گذشت ولیکن خلاف قیاس نیست و استعمالش	ای چرخ ہمہ خسیس را چیرہ ہی بچہ گرما ب
غلط نباشد (اردو) تیزی کے ساتھ اٹھنا۔	و آسیا و دہلیرو ہی بچہ آزادہ بنان شب کرد کا
تیزی کے ساتھ چلنا۔	باشد بچہ شاید کہ بریش اسے فلک تیز ہی بچہ
تیز خواندن مصدر اصطلاحی - عربی استعمال	خفی مباد کہ از زمین سند استعمال مصدر و زمین
این کردہ مؤلف عرض کند کہ معنی خواندن	پیدا است کہ بجای خودشی آید عیبی ندارد

که مرادوف واون است (اردو) گوزارانا -	بمعنی تیز و مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی
گوزارانا - بقول آصفیه - پادنا - پادارنا - پادگانا	است در کلام پیشینیان استعمال این بنظر نیاید
تیزوان اصطلاح - بقول بحروانند بمعنی	موافق قیاس است (اردو) ویکو تیزو -
مؤلف عرض کند که اگر چه موافق قیاس است	تیز و ندان اصطلاح - بقول بهار واند
از قبیل عطر و ان و امثال آن ولیکن سند	کنایه از حریص و طامع می فرماید که تیز گردن
استعمال این از نظر مانگدشت (اردو)	و ندان بر چیزی حرص و طمع کردن است -
مقصد - کون - مؤنت -	(شیخ شیراز) بگفتا تیک مروی کن بخندان
تیز دستی استعمال بهوری استعمال این	که که گرد و خیره گرگ تیز و ندان و مؤلف
بمعنی چابک دست کرده مؤلف عرض کند که	عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است (اردو)
موافق قیاس است (ه) از تیز دستی مطلب	حریص - طامع -
چون نامه بر قاصد و ز شوخ چشمتی ساقی چچام	تیز دولت اصطلاح - بقول بحر کسی که یکایک
مستند (اردو) تیز دستی - بقول آصفیه	بر تبه بلند رسیده باشد مؤلف عرض کند که
فارسی - اسم مؤنت - جلدی جلدی با تبه لگانا	اگر چه موافق قیاس است ولیکن بر زبان معانی
چالاک - زود کاری (نکبت ه) کیا تیز و تیا	عجمیت و ند استعمال از نظر مانگدشت (اردو)
کهون قاتل کی اپنے مین کو توارین اتی ماین	تیز دولت ترکیب فارسی اس شخص کو کھ سکتے
که پس کرد یا اتوبو	پن جو دفعتاً مرتبه پر پنیچا هو اور دولت مند ہو
تیز دم اصطلاح - بقول معاصرین عجم	تیز دیدن استعمال - صاحب آصفی ذکر این

کرده از معنی ساکت و از سندش استعمال مصدر
 پیشین پیداست که بر تیزبین گذشت مؤلف
 عرض کند که عیبی ندارد که دیدن و بیندن را
 یکدیگر است و این یعنی دیدن به تندی و تیزی است
 و دو ترکیب تن هم (اردو) تیزی کے ساتھ
 و یکبارہ دو ترک و یکبارہ
 (ب) تیز زبانی بھی اردو میں مستعمل ہے۔

تیز رو استعمال بقول اندکوالہ فرہنگ
 فرہنگ بمعنی تیز کام مؤلف عرض کند کہ اسم
 ترکیبی است یعنی تیز روندہ (اردو) تیز رو
 جلد چلنے والا
 کہ از سندش برافروختن و مشتعل کردن پیداست

(الف) تیز زبان اصطلاح - ظہوری (فغانی شیرازی) کہ بر فروخت زبانی
 (ب) تیز زبانی استعمال ب کرده آفتاب مراد کہ تیز ساخت بر آتش دل کیاب
 مؤلف عرض کند کہ الف بمعنی کسی کہ سخن مراد (اردو) تیز کرنا مشتعل کرنا بھرکانا
 به تندی و تیزی کند بر زبان معاصرین مجسم است تیز شدن استعمال صاحب اصفی ذکر
 و از ہمین است این اصطلاح بزیادت یای این کرده اند معنی ساکت مؤلف عرض کند
 مصدری بمعنی تندی و تیزی در سخن (ظہوری) کہ بمعنی حقیقی است چنانکہ فلان باماد سخن تیز
 (ع) ناکہ تیز زبان تر ز قنای می خواهم کہ بدین شدہ است یعنی سخن بہ تیزی و تندگی کند۔

<p>اسم فاعل ترکیبی کسی که شوق او تیز باشد یعنی بسیار شوق دارد (ظهوری) تیز شوقان بره کعبه بی راحت خود پای از دیده کند و به تیز شوق گفتگوین -</p>	<p>(فاسی گوینا بادی) نی کلک من در سخن تیز شد و چون تار طوطی شکر ریز شد (اردو) تیز شوقان بره کعبه بی راحت خود پای از دیده کند و به تیز شوق گفتگوین -</p>
<p>تیز شست استعمال - بقول بحر و بهار سخیلان بخشد (اردو) تیز شوق - اس شخص</p>	<p>تیز شست استعمال - بقول بحر و بهار سخیلان بخشد (اردو) تیز شوق - اس شخص</p>
<p>تیز طبع استعمال - بقول اند بخواله فرنگ</p>	<p>تیز طبع استعمال - بقول اند بخواله فرنگ</p>
<p>فرنگ یعنی ذکی و تیز فهم مؤلف عرض کند</p>	<p>فرنگ یعنی ذکی و تیز فهم مؤلف عرض کند</p>
<p>که موافق قیاس است یعنی کسی که فهم او تیز</p>	<p>که موافق قیاس است یعنی کسی که فهم او تیز</p>
<p>باشد اسم فاعل ترکیبی است (اردو) تیز فهم</p>	<p>باشد اسم فاعل ترکیبی است (اردو) تیز فهم</p>
<p>تیز شوق استعمال - بقول بهار و اند مراد</p>	<p>تیز شوق استعمال - بقول بهار و اند مراد</p>
<p>تیز شوق استعمال - بقول بهار و اند مراد</p>	<p>تیز شوق استعمال - بقول بهار و اند مراد</p>
<p>تیز شوق استعمال - بقول بهار و اند مراد</p>	<p>تیز شوق استعمال - بقول بهار و اند مراد</p>

(۳۰)

(۵) پرچو لان مباحث و تیز عیان با تون دوم بجای قلم رقم است (ا) و تیز قلم روزگار بدجلو است با مؤلف عرض یعنی جلد نویس زود رقم ده شخص جلد کند که موافق قیاس است (ا) و تیز عیان لکنتا ہو جس کا قلم تیزی سے چلتا ہو۔
 بعضی تیز و گھوڑے کی صفت میں مستقل تیزک بقول برہان و جامع و اندہا نامی ہو ہو سکتا ہے۔
 بوزن فحیک ترہ تیزک را گویند کہ بحر ہا پیچیر

تیز فہم استعمال بقول صاحب اتدو است مؤلف عرض کند کہ حقیقت این تیز طبع مؤلف عرض کند کہ کسی کہ فہم او برتر از تیزک نوشتہ ایم کہ گذشت (ا) و تیز باشد و زود فہم اسم فاعل ترکیبی است دیکھو تر تیزک۔

(ا) و تیز فہم ذکی اور چالاک کو کہہ سکتے تیزکار استعمال ظہوری استعمال این معنی میں جو سیر بات کو جلد سمجھ جائے۔
 کسی کہ وہ کہ کار تیزی کند مؤلف عرض کند

تیز قلم استعمال بقول بہار و اندہا یعنی کہ اسم فاعل ترکیبی است (۵) خوبان میا جلد نویس (عرفی) و عرفی ہمدانی بدعا تیز مفلس و شمع نہند فرق با و عشق تیزکار بہ قلم شو بہ شتاب کہ میدان نشو و تنگ قلم را روی و ریاسید (ا) و تیز کار اس کا معنی فریاد کہ ظاہر است در یکجا انوار قسم شخص کو کہہ سکتے ہیں جو کام پھرتی اور تیزی باشد تا قیاحت تکرار مرقع شود صاحب سے کرے۔

بحر و معنی لفظ بہر باش مؤلف عرض کند تیز گردن استعمال صاحب آصفی ذکر کہ اسم فاعل ترکیبی است و در اکثر نسخ در بحر این کہ وہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند

<p>که یعنی حقیقی است شامل بر همه معانی تیز که بجایش آید (اردو) تیز کرنا - گذشت استعمال این تیز کرب در محلات این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>	<p>که یعنی حقیقی است شامل بر همه معانی تیز که بجایش آید (اردو) تیز کرنا - گذشت استعمال این تیز کرب در محلات این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>تیز کردن آتش مصدر اصطلاحی - کند که معنی حقیقی است یعنی آب و آون تیغ بهار ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی بلند کردن شعله آتش باشد (لهوری) آون تیغ رشک تیز کردن موافق قیاس است (اردو) آگ کو بهر کا که دوستی بریده شود (صامت) صفت تیز کرنا - آتش تیز کرنا بھی کہہ سکتے ہیں -</p>	<p>تیز کردن آتش مصدر اصطلاحی - کند که معنی حقیقی است یعنی آب و آون تیغ بهار ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی بلند کردن شعله آتش باشد (لهوری) آون تیغ رشک تیز کردن موافق قیاس است (اردو) آگ کو بهر کا که دوستی بریده شود (صامت) صفت تیز کرنا - آتش تیز کرنا بھی کہہ سکتے ہیں -</p>
<p>تیز کردن آهنگ استعمال - بهار سنگ سمره چراتیز کند پو خفی مباد که در است ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض بالا استعمال مصدر کردن پیاست عیبی کند که معنی حقیقی است یعنی آهنگ ساز بر تیز ساز که مرادف کردن و بجایش می آید (اردو) کردن (اردو) آهنگ ساز کو تیز کرنا - تیغ او خنجر وغیره کو تیز کرنا -</p>	<p>تیز کردن آهنگ استعمال - بهار سنگ سمره چراتیز کند پو خفی مباد که در است ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض بالا استعمال مصدر کردن پیاست عیبی کند که معنی حقیقی است یعنی آهنگ ساز بر تیز ساز که مرادف کردن و بجایش می آید (اردو) کردن (اردو) آهنگ ساز کو تیز کرنا - تیغ او خنجر وغیره کو تیز کرنا -</p>
<p>تیز کردن دندان مصدر اصطلاحی - بهار ذکر این کرده بر معروف قانع و صاحب عرض کند که معنی ترقی کردن در کار و بار نسبت (تیز کردن دندان بر چیزی) گوید که تجارت است (اردو) کار و بار تجارت</p>	<p>تیز کردن دندان مصدر اصطلاحی - بهار ذکر این کرده بر معروف قانع و صاحب عرض کند که معنی ترقی کردن در کار و بار نسبت (تیز کردن دندان بر چیزی) گوید که تجارت است (اردو) کار و بار تجارت</p>

کنایه است (ار دو) کسی چیزی طبع کرنا - جلد جلد لکنا -	
دکنین سبکته بین و انتقین تیز کرنا یعنی طبع کرنا -	تیز کردن کسی را - مصدر اصطلاحی
تیز کردن طبع استعمال - بهار بزرگراین	بقول بهار و بحر و اندکنا به از گرم کردن
از معنی ساکت مؤلف عرض کند که متوجه	و بر انگیزتن مؤلف عرض کند که موافق قضا
شدن بهوی چیزی است و از غفلت باز	است و از سندی که می آید استعمال مصدر
آیدن (ار دو) طبیعت کو تیز کرنا غفلت	کندن پیدا است صبی ندارد که مرادف کردن
سے باز آنا - متوجه ہونا -	است (باقراشی) ہر جا رسم شکایت
تیز کردن عنان - مصدر اصطلاحی	آن شوخ سرگرم یا تا از برای قتل خودش تیز
بهار بزرگراین کرده بر معروف قانع مؤلف	ترکنم (ار دو) کسی کو بر انگیزنے کہنا ایہا
عرض کند کہ معنی اسب را بہ تیزی راندن	تیز کردن گوش - مصدر اصطلاحی بہا
(ار دو) گھوڑے کو تیزی سے چلانا -	و کراین کرده از معنی ساکت مؤلف عن
تیز کردن قلم استعمال - بہار گوید کہ نا	کند کہ معاصرین عجم یعنی آماوہ ساعت شدن
از قوت زدن قلم را تا خوب نوشته شود -	و متوجہ بسع سخن شدن استعمال می کنند (ار دو)
مؤلف عرض کند کہ ما استعمال این ندیم	کان تیز کرنا -
و معاصرین عجم ہم ساکت و دیگر تحقیقین ہم ذکر	تیز کردن منش - مصدر اصطلاحی بہا
این نکرده اند ظاہر معنی زود نوشتن است	و کراین کرده از معنی ساکت مؤلف عن
و قلم بہ تیزی راندن (ار دو) قلم تیز کرنا -	کند کہ بدون سند استعمال این را صحیح ندانیم

<p>ساخته چلیا بود - تیز رو - تیز چلی و الا - تیز کردن (الف) تیز کردن دیدن اصطلاح</p>	<p>معاصرین بحکم بر زبان ندارند و دیگر محققین ازین ساکت و تیز کردن طبع البته بجای خود گذشت</p>
<p>بقول بحر و برهان و جامع و سراج و (ناصری) - تیز کردن (ب) تیز کردن دیدن غمزه بمعنی حقیقی است</p>	<p>(ارو) و (دیکو) تیز کردن طبع - تیز کردن اصطلاح - بهار و ذکر این کرده از</p>
<p>سختی ساکت مؤلف عرض کند که از سند سیر خسرو که به تحریف اسپ گوید پدید است که (ب) تیز کردن دیدن غمزه بمعنی حقیقی است</p>	<p>سختی ساکت مؤلف عرض کند که از سند سیر خسرو که به تحریف اسپ گوید پدید است که</p>
<p>صاحب آصفی سندان بذیل الف آورده - (میلی هر دی) (ه) گردید تیز غمزه مستش چون</p>	<p>اسم فاعل ترکیبی است بمعنی کسی که کینه در دل دارد و به تیزی (ه) بدین گونه و چینی تیز</p>
<p>من بجز چند دست اول شفاعت قبا گرفت و (ارو) (تیز کردن) اس شخص کو ترکیب فارسی (الف) غمزه</p>	<p>کین و زجان پاک گشتند چون نقش چین (ارو) (تیز کردن) اس شخص کو ترکیب فارسی</p>
<p>تیز کرده بودنا - تیز بودنا - تیز گام (استعمال) - از سند خسرو استعمال</p>	<p>که سکتی بین جو کینه و رزی بین تیز خیال بود - تیز گام اصطلاح - بقول بهار معروف</p>
<p>این پیداست مؤلف عرض کند که بمعنی حقیقی است چنانکه تیز گشتن تیغ و خا و ناخن و امثال</p>	<p>مؤلف عرض کند که بمعنی تیز روست که قلم تیز بند و (طهوری) (ه) تیز گامانی که اندوزند</p>
<p>آن لازم تیز کردن و مرادف تیز شدن است (خسرو) (ه) تیغ نبل کاش فولاد خیزه و برول</p>	<p>نخلین و بهت و تارک آرایان بهر شان افسر اندازان کنند (ارو) (تیز گام) ترکیب</p>
<p>سنگین عد گشته تیز (طهوری) (ه) غمزه</p>	<p>فامی اوس شخص که که سکتی بین جو تیزی که سنگین عد گشته تیز (طهوری) (ه) غمزه</p>

و در خنک بیل گشته تیز و این همه ناخن زینها (۱) کنایه از مردم تند و تیز است که زود
 می است (ار دو) تیز هونا تلوار و غیره از جادو آید صاحب بحر بکره معنی با اگر
 تیز مشت افشار اصطلاح بهار گوید که (۲) بمعنی مردم تیز فهمیم بهار این را می گویند
 که ظاهر امر او آن باشد که سر انگشت را در پنج تیز هوش گوید که مقصودش غیر از معنی دوم نیست
 از انگشت حلقه کند و دیگر انگشتان را نیز خم خان آرزو در سراج ذکر هر دو معنی کرده و
 نمایند و بر همین گذاشته آوازی کنند و آن صاحب ناصری در لطافات مردم تذکره صمد
 تیزک نیز گویند (حکیم سوزنی ۵) از زشت گوید مؤلف عرض کند که بهر دو معنی موافق
 افشار بودی بویژه او را بهای سبب آورد و قیاس است (ار دو) (۱) و ده شخص جو
 منرای تیز مشت افشار شد و صاحب اندر تیز او را بد مزاج بود و در اسی بات
 نقل نکند بهار و دیگر همه محققین ازین ساکت بر آنچه جابجاء او چو چاد (۲) تیز فهم
 مؤلف عرض کند که زو و طلای مشت افشار تیز را بقول برهان و جامع و چهارگیری و در
 زو نهایت خالص و نرم را گویند که بزو مشت با ثانی مجهول و لون بالف کشیده محل تیزی
 پس شود شاعرین شعر (تیز مشت افشار) بر تیغ و شمشیر و امثال آن (جمال الدین عبدالرزاق
 سبیل جو گوز را گفته است دیگر هیچ و معاصرین ۵) از وصف تیغ ره آن قاصر که اندیشه و
 حجم هم از معنی شعر همین معنی را پیدا کرده بهار تیز بریده گشت چو بر تیزش کرد گذار و صاحب
 نوشته لغواست (ار دو) گوز مذکر ناصری گوید که تا بمعنی محل است مانند تنگ و پنهان
 تیز مغر اصطلاح بقول برهان و جامع مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد

خان آرزو در سراج و صاحب بشیدی بدو بچه شیر ناخورد شیر کشاند همان موی تیز
 این را بیای آخر (تیز نای) نوشته اند و تحتانی که صاحب ناصری گوید که ویر یعنی عقل و در
 آخره را اصلی و اند معلوم می شود که در ترکیب است. بهار هم ذکر این کرده و خان آرزو در
 لفظ از آن کار گرفته اند که معنی خلق می آید سراج نقل قول برهان کرده مؤلف عرض
 التامح شان و انیم اصل درین لغت نابدون کند که ما خد بیان کرده صاحب ناصری دست
 تحتانی است و زیادت یا تیز نای توان گفت است و اسم فاعل ترکیبی و مرادف تیز هوش
 (ار دو) بازه بقول آصفیه اسم مؤنث باشد (ار دو) و یکم تیز هوش.

دوار و شمشیر - (الف) تیز هوش اصطلاح - بقول بهار

تیز نظر اصطلاح - ظهوری استعمال این و اند مرادف تیز مغز (ظامی) گرفته
 معنی تیز چشم کرده که گذشت مؤلف عرض تیز هوشان منم پادشاه گوهر فروشان
 کند که موافق قیاس است (ظهوری) می شود مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی
 تیز نظر مرد به نظر ره تیغ پیش روی جگر آن را و زیادت یا مصدری

سپری بر خیزد (ار دو) و یکم تیز چشم - (ب) تیز هوشی معنی هوشیاری و تیز مغز

تیز ویر اصطلاح - بقول برهان و صاحب و هم مستعمل (ظهوری) فانی از پی تیغ سخن
 سروری با و او بر وزن شیر گیر یعنی تیز هوش ناچار می باید به خوشاد گوی دار و کند فهمی تیز
 است چه ویر یعنی هوش هم آمده و بسیار تیز هوشی را (ار دو) الف تیز هوش تیز
 خداوند تیزی را نیز گویند (فردوسی) بهار فارسی هوشیار او عقلند که گفته است بن ب

ہوشیاری عقلندی تیز دماغی تیز بینی
 تیزی بقول برہان یکسر اول و ثالث و دو داشتن مستعمل خان آرزو در سراج ہزار
 سکون ثانی مجہول و تحسانی (۱) بمعنی عربیت رشیدی بہرہ معنی مؤلف عرض کند کہ
 مراد از ان عربی نژادان فارسی زبانان باشند اول امالہ تازی است و بس و بمعنی دوم
 عمومًا و ایشان را تازی و تاجیک نیز خوانند محقق اسب تیزی کہ مجر و تیزی ہم اسب
 (۲) اسب تازی را گویند خصوصاً و (۳) عربی را گفتند و بمعنی سوم اسم جامد فارسی زبان
 نجیبیل را نیز گفته اند و (۴) مقابل کنی۔ است صاحب محیط ذکر این نکرد و برنجیل
 صاحب جہانگیری بر معنی اول و دوم و سوم ہرچہ نوشتہ نقلش بر معنی نہم تلک کردہ ایم
 شتر بمعنی چارم را گذاشت (اسیر خسرو و ازینکہ زنجیل و زوالقہ تیزی باشد فارسیان
 نقل نگاہش تیزی سواران دلیر و لرزمی ان را تیزی گفته باشند و معنی چارم یا
 موکوہ و راند ام شیر ہای فرماید کہ بمعنی اول مصدری بالغت تیز مرکب شدہ است
 زرس است صاحب رشیدی گوید کہ بمعنی مقابل کنی (۱ و ۲) عربی تازی
 قول عمومًا و بمعنی دوم خصوصاً امالہ تازی است نوشتہ او دو مین بھی مستعمل ہے و ۲ عربی
 (۳) چون روز شد بلند شد مشتری سوار گھوڑا نہ کر (۴) زنجیل و کیو تاک کے زین
 و امن کشان بہ تیزی خورشید شد سوار ہو و نہ کر معنی (۴) تیزی بقول آصفیہ فارسی اسم
 معنی سوم معنی چارم را ترک کرد و بہار نہ کر معنی نوشتہ کنی کا تعقیب تندی۔ تمنی غنصب
 چارم می فرماید کہ چون تیزی تیج و خزان و ناکی گرم فراہمی سختی۔

<p>تیزی یا خرن اصطلاح بقول برهان و سوهان فلک تاگل عدل تو شکفت است و جهانگیری و جامع بابای بالف کشیده و پسین تیزی تواند که دهد خاستم را و مخفی مباد که در معقوض و تازی قرشت زده نام نموده الیت است استعمال مصدر و هیدن است که مرادف از موسیقی (امیر خسرو) عقل مسافر شده دادن و بجایش می آید صبی ندارد (اردو) تیز کرنا زمین کارگاه و تیزی با خرن گران قطع راه و تیزی داشتن استعمال صاحب آصفی صاحب سروری هم ذکر این کرده خان ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض آند زود در سراج می فرماید که بناسبت شهر کند که معنی تیز بودن باشد (صائب) تابدار که نام اکثر لغات موسیقی منسوب بشهر یا ملکها از کان بروید در زمان من عقیق و تیزی الماس اند بلکه همین نام شهر و ملک اند مثل نیشاپور و اردناخن اندیشه ام و مخفی مباد که درین بسند و نهانند و عراق و حجاز مؤلف عرض کند استعمال مصدر و ایدین است که مرادف و داشتن که مقصود خان آرزو خرن نباشد که با خرن و بجای خود می آید صبی ندارد که هر دو یکی است که نام شهری است با وجه تسمیه این تعلق (اردو) تیزهونا -</p>	<p>تیزی یا خرن اصطلاح بقول برهان و سوهان فلک تاگل عدل تو شکفت است و جهانگیری و جامع بابای بالف کشیده و پسین تیزی تواند که دهد خاستم را و مخفی مباد که در معقوض و تازی قرشت زده نام نموده الیت است استعمال مصدر و هیدن است که مرادف از موسیقی (امیر خسرو) عقل مسافر شده دادن و بجایش می آید صبی ندارد (اردو) تیز کرنا زمین کارگاه و تیزی با خرن گران قطع راه و تیزی داشتن استعمال صاحب آصفی صاحب سروری هم ذکر این کرده خان ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض آند زود در سراج می فرماید که بناسبت شهر کند که معنی تیز بودن باشد (صائب) تابدار که نام اکثر لغات موسیقی منسوب بشهر یا ملکها از کان بروید در زمان من عقیق و تیزی الماس اند بلکه همین نام شهر و ملک اند مثل نیشاپور و اردناخن اندیشه ام و مخفی مباد که درین بسند و نهانند و عراق و حجاز مؤلف عرض کند استعمال مصدر و ایدین است که مرادف و داشتن که مقصود خان آرزو خرن نباشد که با خرن و بجای خود می آید صبی ندارد که هر دو یکی است که نام شهری است با وجه تسمیه این تعلق (اردو) تیزهونا -</p>
<p>تیزیدن بقول بحر و منوار و معنی گوز کردن صاحب بحر می فرماید که کامل التصرفیه است و مضارع این تیزد بهار هم ذکر این کرده (حکیم شفا) بود و جلا به شعله لاهور و که تیزم به سبب کمرش و (ملا فو قی نیری)</p>	<p>دارد (اردو) تیزی یا خرن فارسی مین ایک راگنی کا نام ہے۔ نوٹ - تیزی دادن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض (حکیم شفا) بود و جلا به شعله لاهور و که تیزم به سبب کمرش و (ملا فو قی نیری)</p>

چوبه دامان لغاتش زخم چنگ و بیهیزم بر بخت نیز خوانند و آن از جمله شش آوازه است که
 نقش از رنگ بر مؤلف عرض کند که این سبک دشمنان و گردانیه و گوشت و ماه و
 مصدر وضع شد از تیز که بمعنی گوز گذشت بر تیز نور و ز باشد (امیر خسرو) بر دل شفق
 یابی سخانی مکتور و علامت مصدر و آن به کبکشتن منراست و راست چوتیر آمده تیزی را
 اصول ماکه بر اسم مصدر بیان کرده ایم مصدر (وله ۵) همه در راست بودند که
 اصلی است از اینکه اسم این مصدر لغت فارسی بلبل بر سر و چونکه بر خار نشیند همه بر
 زبان است (اردو) گوژ کرنا پادنا تیزی راست و مؤلف عرض کند که اسم جادفای
 تیزی راست اصطلاح بقول بر زبان است و در ترکیب این لفظ تیزی و راست
 و جهانگیری جامع و سروری و سراج بازای هر دو داخل می نماید (اردو) تیزی راست
 نقطه دار بالف کشیده و بسین سعفص و تا فارسی من ایک نغمه کا نام جن کار و ترجمه
 قرشت زده نام نغمه از موسیقی و آن را گردانیه معلوم نه هوسکا مذکر -
 پیسغون بقول ناصری و اند نام شهری عظیم از شهرهای قدیم ایران و از نیاهای تهمس
 و یونیند بوده و جمشید جم بر آبادی آن افزوده چون در کنار دجله واقع شده بود جمشید ایران
 دجله از سنگ و آجر پل منین بر بست چون اسکندر رومی کر یک بر ایران مسلط شد از خاست
 رنگ نخواست آثاری چنین عظیم از ملوک ایران بر قرار باشد بخوابی آن حکم کرد و بعد از اسکندر
 اردشیر با بکان نتوانست مانند اول پل بر دجله بند و از زنجیر حبیری بر دجله بست و مد آن را
 دار الملک ساخت نوشیروان در زمان خود ایوانی از گچ و آجر بنا کرد و تخت فضایی

آن سرای مد و پنجاہ گز در مد و پنجاہ گز و در پنجاہ صنفہ کہ چهل و دو گز عرض و ہشتاد گز
 طول و شصت و پنج گز ارتفاع داشت بساخت و طاق کسری نام آن است و ہنوز آثار
 آن باقی است و در کتب قدیمہ آن را کتیفون نگاشتنہ اند و بزبان اٹھلیسی طسفن گویند و
 و طسفنون مغرب آنست (حکیم فردوسی) از انجا بیاید تو طسفنون بہ زمین شد ز شکر
 کہ میتون بہ وزان شہر سوی ما کن کشید بہ کہ آنجا بدی گنجہا را کلید بہ و آن شہر را کہ
 بر کنار و جلدہ یا نزدیکی دریای ساحل واقع شدہ اعراب آن را عراق خوانند اگرچہ معانی عراق
 بسیار است یعنی قریب و انسب این است کہ بحکم سواحل را ایراہستان گویند چنانکہ
 کورہ ارو شیراز ملک فارس را ایراہستان می نامیدند زیرا کہ بر ساحل دریای عمان
 واقع است و عرب ایراہ و ایراف کردہ پس عراق خوانند و معجم البلدان آورده
 کہ اصمعی گفتہ کہ عراق مغرب ایران شہر است و اللہ اعلم مؤلف عرض کند کہ باعتبار
 صاحب نامی کہ محقق زبان خود است ما این را معتبر دانیم فارسیان ہمان طسفنون را
 کہ مغرب طسفن است بہ تبدیل طای حلی بہ فوقانی تیسفون کردند (ارو) تیسفون یک
 بڑے شہر کا نام ہے جو ایران کے قدیم شہروں سے ہے جس میں طاق کسری واقع
 تھا جس کے آثار اب تک چن بکتر۔

(الف) تمیش بقول اند و غیاث با کسر و یای مچھل و شین مجھے لغت ترکی است
 بمعنی دندان و لفظ تیشہ کہ آلہ تجارتان است ازین ماخوذ و صرف ہر ای تشبیہ و مشابہت
 چنانچہ در لفظ دندانہ نمیت۔

(ب) تیشہ گویند کہ بیای محمول لغت فارسی است کہ افزا آہنیں کہ بخاران و سنگ
تراشان دارند اول را در عرف ہند سبوا خوانند سرش از پیش آگندہ می باشد و از
بطور حلقہ سوراخدار بود کہ دستہ چوب در آن استوار کنند و دوم پارہ آہنیں باز
بشکل انگشت مردم کہ ستریزی دارد و بیدستہ بود و سنگ تراشان سنگ بدان کنند و
را در عرف ہندی ٹانگی گویند ظاہر تیشہ کو کہنی از قسم اول خواهد بود و اگر نہ قسم دوم را در عرف
سردخلی نیست بہر تقدیر مردانہ از صفات و برق و جوی و جو پار و ناخن از قبیلہات است
(ماسب ۵) نہ ہرمان کسی گرفت شمعیش راہ من پد بہ برق تیشہ زین خلعت برون چو
کوہ کن رفتم بکہار ہم فکرب کردہ و آنچه صاحب اند نوشتہ عبارت اوست صاحب
جامع نسبت ب برافران بخار و غیرہ قانع خان آرزو در چرخ ہایت بزرگ ہر دو صورت
ب ہی فرماید کہ صورت ہر دو تیشہ جدا باشد و غالباً تیشہ سنگ تراشی در ولایت نیز بصورت
تیشہ تجاری باشد چنانچہ تیشہ گلکاران تعمیر از پشت سازند و تیشہ ایشان بشکل تیشہ تجاری
بود و فاقش خود ترازان باشد (الخ) صاحب رہنما جو کہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار
در تہجیمہ تیشہ سبوا نوشتہ کہ ہندی تیشہ بخاران است صاحب فدائی برب گوید کہ افزا
کہ در و دگران بدان چوب و سنگ تراشان سنگ می تراشد مؤلف عرض کند کہ محققین بالا
در حلیہ این غلط کردہ اند تیشہ آہنگری در صورت ہا تیشہ تجاری شباهتی ندارد و صورت
ہر دو متغایر یک دیگر است آن بشکل منحنی منطبق و ستریز است و این پہن و ستریز این را
دستہ چوبین و آن را دستہ نہا شد حقیقت تیشہ تجاری برتش مذکور شد بھی نیست کہ

آن صفت همین باشد مخفی مباد که در ترکی زبان آنچه بمعنی دندان است لغت تش بدون تحتانی
 طولت چنانکه صاحب لغات ترکی آورده تیش به تحتانی لغت ترکی نیست و اصل تیشه را لغت
 آن با تعلق نباشد چنانکه صاحبان اندو غیاث گمان غلط دارند بلکه تیش بنفسه لغت فارسی
 و طیسیم است یعنی زنند و پا زنند یعنی خشم که معاصرین زردشت تصدیقش می کنند و گویند که
 که بی تاثیر جا با استعمال آن است و طایر معلوم می شود که مغز طیش عربی است که ربطای
 برکنی است فارسیان در آخر همین تیش های نبت مرکب کرده تیشه نام نهادند آله را که استعمال
 بسایه ظاهر صورت غصه و خشم دارد که گویا تجارت و سنگتراش ازین آله بخصه کاری کنند
 کمپوب و سنگ را بوسیله این پاره پاره کنند همین را خذ درست معلوم می شود و البته علم
 می از معاصرین عجم گوید که تیشه تجارتان که درین روزها با استعمال تجارتان مشاهده می شود از
 همین آله سنگتراشان عجم برای صفای سنگ های نرم کاری گیرند و آله سنج نما که بدان سنگ
 شکند و رای تیشه سنگتراشی است (اردو) الف غصه بنگرب بسولا دیکهوش اور
 یکی بقول آصفیه هندی اسم موش سنگتراشون که ایک اوزار کا نام به حال چینی

تیشه آلودن بچیزی	مصدر اصطلاحی به جزول نكنم تیشه خود را (اردو) تیشه کو
صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت	آلوده گردان کسی چیز به جیسے آلوده تیشه کو
و بهار بر معروف قانع مؤلف عرض کند که	خون سے آلوده کر دیک
استعمال تیشه زخم چیزی بگردن (طالب آملی)	تیشه بر پا خوردن
مصدر اصطلاحی	
بقول بهار گنایه از اردو یا ز ماندن بر بهار	

<p>زودن کار و بار خود صاحب آصفی نقل نگار بها</p>	<p>زودن کار و بار خود صاحب آصفی نقل نگار بها</p>
<p>مؤلف عرض کند که صاحب بحر و ذکر تیشه بر</p>	<p>مؤلف عرض کند که صاحب بحر و ذکر تیشه بر</p>
<p>پای خود خورون کرده می فرماید که یعنی برهم زد</p>	<p>پای خود خورون کرده می فرماید که یعنی برهم زد</p>
<p>کار و بار خود و از ترود ماندن است خان آرزو</p>	<p>کار و بار خود و از ترود ماندن است خان آرزو</p>
<p>در سراج (تیشه بر پای خورون) را به همین معنی</p>	<p>در سراج (تیشه بر پای خورون) را به همین معنی</p>
<p>نوشته و خود را داخل اصطلاح نگرده اتفاق داریم</p>	<p>نوشته و خود را داخل اصطلاح نگرده اتفاق داریم</p>
<p>با او که هیچ ضرورت لفظ خود درین اصطلاح نیست</p>	<p>با او که هیچ ضرورت لفظ خود درین اصطلاح نیست</p>
<p>(ارو) آنچه کار و بار کو برهم کرنا ترود است</p>	<p>(ارو) آنچه کار و بار کو برهم کرنا ترود است</p>
<p>ماصری در لغات ذکر (تیشه بر پای خورون)</p>	<p>ماصری در لغات ذکر (تیشه بر پای خورون)</p>
<p>مصادر کرده گوید که کنایه از منافع کردن خود را خود</p>	<p>مصادر کرده گوید که کنایه از منافع کردن خود را خود</p>
<p>اصطلاحی را از کار بار بار داشتن است ما می گوئیم که</p>	<p>اصطلاحی را از کار بار بار داشتن است ما می گوئیم که</p>
<p>بقول صاحب بحر مجسم کنایه از برهم زدن</p>	<p>بقول صاحب بحر مجسم کنایه از برهم زدن</p>
<p>کار (عرفی) تا یکی هر سود و در سو منات کسی کو نقصان پتیا ناب</p>	<p>کار (عرفی) تا یکی هر سود و در سو منات کسی کو نقصان پتیا ناب</p>
<p>تیشه بر پای ایمان می زخم می (ظهوری) بی کلماتی مارنا بقول آصفیه اپنا نقصان</p>	<p>تیشه بر پای ایمان می زخم می (ظهوری) بی کلماتی مارنا بقول آصفیه اپنا نقصان</p>
<p>تیشه بر پانته و در عشق ناصح دور نیست و اگر زیبا است کرنا</p>	<p>تیشه بر پانته و در عشق ناصح دور نیست و اگر زیبا است کرنا</p>
<p>در ترانش جان من سوهان شود و صاحب بحر تیشه بر داشتن استعمال ظهوری است</p>	<p>در ترانش جان من سوهان شود و صاحب بحر تیشه بر داشتن استعمال ظهوری است</p>
<p>و کر ب کرده صاحب برهان هر نانش این کرده است مؤلف عرض کند که معنی</p>	<p>و کر ب کرده صاحب برهان هر نانش این کرده است مؤلف عرض کند که معنی</p>

آباد و نقصان رسائی زیاده شدن است (س) در محقات گوید که کنایه از صرفه جوئی و مال جمع کردن
 بهر اصلاح ظهوری تیشه گو بر دار عشق محفل از دیگران برای خود (انوری س) کردگار
 عمری رنده کاری کرد و هموارش نکرد و پختی مشت رندی ده جهان را خوش تر ازش بد تا کی
 میا که از سدا بالاست بر داریدن پید است از قومی که هم ایشان و هم تیشه ایم و مؤلف
 عینی ندارد که مرادف برداشتن است - عرض کند که تیشه بودن یعنی حقیقی است شاعر
 (ارو) زیاده نقصان رسائی برآمده چون در تیشه گوید که مامثل تیشه ایم و قوم هم مثل تیشه
 تیشه پسوی خود زدن | مصداق اصطلاحی است یعنی هر دو تیره و اصلا معنی بیان کرده اند
 بقول بگو و بهار و برپان و جامع یعنی حلیس و در شعر نیست و لمناط الفاظ هم خلاف قیاس است
 و طامع بودن صاحب نادری و محقات هم (ارو) تیشه مونا -
 ذکر این کرده خان آرزو در سراج آورده .. تیشه خلیدن استعمال - صاحب آصفی
 مؤلف عرض کند که اگر چه با اتفاق همه تحقیق کنند این کرده از معنی ساکت (نسبتی تها لیری)
 خصوصاً بر اعتماد صاحب طامع که تحقیق زبان خود است (س) مرده ام زین غم که ناگه تیشه ما روی خلد
 این معنی را درست می دانیم ولیکن معاصرین در دوش دل چون با خیال دوست هم آخرش
 غم این را مرادف (تیشه برپای خود زدن) گشت که مؤلف عرض کند که یعنی حقیقی است
 می دانند یعنی بیان کرده ما (ارو) حلیس یعنی خلش تیشه پیدا کردن (ارو) تیشه کی
 مونا - طبع کرنا - دیکه تیشه برپای خود زدن - خلش مونا -
 تیشه بودن استعمال - صاحب ناصری تیشه خوردن بر چهری استعمال بهر

ذکر این کرده از معنی ساکت (نسبتی تھانیر) لکھری صاف ہو یا انگلیان یا اس کا مطلب
 (س) صدای تیشہ کہ بر سنگ می خورد و گراست یہ ہے کہ زندہ چلانے والا صرف زندہ چلانے
 دیگر گیر کہ آواز تیشہ جگر است مؤلف میں مشغول رہتا ہے اگر کسی کی غلطی سے اس
 عرض کند کہ (تیشہ خوردن بر سنگ) بمعنی حقیقی کا ماتہ یا انگلیان اس لکھری پر رہیں جس پر
 است یعنی چون بخاران تیشہ خود را بر چوب زندہ چلتا ہے اس پر خیال نہیں کرتا یہ کہ
 کا ہی یہ غلطی دست تیشہ عوض چوب بر سنگ اس شخص کے حق میں مستعمل ہے جب دیکر
 می نشیند و منافع می شود و آوازی کرخت از بلالحاظ تیشہ و فراز اپنا کام کرتا ہے۔
 سنگ پیدای شود پین است تیشہ بر سنگ تیشہ زدن استعمال صاحب آصفی
 خوردن (ارو) تیشہ پھر پرینا ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
 تیشہ را با تراش کار است مثل کن کہ بمعنی حقیقی است (خروس) تیشہ زدن
 خواہ خود پیش آید صاحب اندر سر خوشی و تختہ نسا زدن بی سوختن
 خرنیہ الامثال و امثال فارسی ذکر این کرده یعنی تیشہ کار گیر مخفی مباد کہ از سند بالال
 از معنی و محال استعمال ساکت مؤلف عرض استعمال مہد زدن پیداست یعنی ندارد
 کند کہ فارسیان این مثل را بکن کسی زندہ کہ از کہ مرادف زدن است (ارو) تیشہ مارا
 حسن و قبح کار خیالی ندارد و بلالحاظ نفع و نقصان تیشہ سے کام لینا۔
 دیگری در کار خود مشغول باشد (ارو) تیشہ زدن استعمال بقول بہا بہ معروف
 دکن میں کہتے ہیں یہ زندہ چلانے سے کام مؤلف عرض کند کہ بمعنی حقیقی (ارو) امر

حاضر است از تیشه زدن و سندان بر صدمه کرده گوید که یعنی او را عشق می آموختم مؤلف
گذشت و (۲) اسم فاعل ترکیبی یعنی تیشه زدن عرض کند که این متعلق بمعنی دوم بیان کرده
(اردو) (۱) تیشه مار (۲) تیشه مار نیوالا بحر است که محققین بالا نا حق فرهاد را داخل این
تیشه زن بی ستون اصطلاح بقول اصطلاح کردند

بهر مؤید کنایه از فرهاد مؤلف عرض (ب) تیشه کسی تیز کردن کنایه از سبق
که موافق قیاس است حیث است آموختن او را لفظ فرهاد را ازین هیچ تعلق
که سندان استعمال پیش نکرد (اردو) فرهاد نیست فارسیان مقوله بیان کرده مؤید
بیکر شیرین کا عاشق را البته بجائی استعمال می کنند که مقصود از
(الف) تیشه فرهاد تیز کردن مصدر بیان سبق آموختن کسی باشد مثلاً می گویند
اصطلاحی بقول برهان (۱) کنایه از تیز کردن و قوی که او فلان کار را می کرد و آغاس نه
در عشق و عاشقی کردن صاحب بحر مذکور بود و در تیشه فرهاد تیز می کردم یعنی او را
معنی بالا گوید که (۲) فرهاد را عشق آموختن سبق می آموختم همین است اصل حقیقت
هم صاحب جامع متفق با برهان و صاحب این که محققین بالا از ان مصدر الف پیدا
رشدیدی هم زیانش صاحب ناصری در لغت کرده از تعریف آن خامه فرسائی کرده اند
می فرماید که کنایه از عشق بازی کردن در (اردو) الف (۱) عشق بازی آغاز کردن
جای خطرناک خان آرزو و در سر لاج با برهان (۲) فرهاد کو عشق سکھانا ب کسی کو سبق سکھانا
متفق صاحب مؤید ذکر (تیشه فرهاد تیز کردن) جیسے اگر میں ہوتا تو اس سبق سکھاتا۔

شیخ بقول برهان و جامع بروزن شیخ (۱) شمشیر و (۲) استر و سر تراش و (۳) بلندی کوه و
 هر چیز بلند و راست ایستاده و (۴) فروغ و روشنی آفتاب و ماه و آتش و امثال آن
 و (۵) جوهر فولاد (خاقانی ۵) آن بد که زمان به تیغ ماند و مردی کند و سخن نراند و
 (فردوسی ۵) مرا گفت بنگر که بر تیغ کیست و چو خرقی میسرش که از بهر بیت و (مولوی
 معنوی ۵) تیغ بر او رفته ای آفتاب و لوزده این گوشه ویرانه را و (کسایی ۵) نرم
 ز کس ز پس پرده بپا کر گوید و گیتی از تیغ می تیغ زند گوشه ما و صاحب سوری بزرگ
 اقل و سوم و چهارم گوید که (۶) یعنی مویهای تیزم آمده (نظامی ۵) سمیه رویه
 سرخ تیغ و همان قاقم و قندز بیدرین و می فرماید که (۷) بر خارهای تیز نیز اطلاق کنند
 صاحب ناصری ذکر معنی اول تا چهارم کرده خان آرزو و در سراج بزرگ معنی اول و دوم
 گوید که تحقیق آنست که تیغ بدین معنی در اصل تیز به برای مجسمه بود و ز را بغین مجسمه بدل شد
 و بزرگ معنی سوم و چهارم گوید که اغلب که این هر دو بجا باشد اقل از جهت مناسبت بلند
 کوه بد شمشیر ازین است که در پندی آن را دو بار گویند که یعنی دشم شمشیر است و دوشم
 لغانی و روشنی ازینجاست که صاحب برهان تیغ خورشید را کنایه از طلوع گفته و می
 فرماید که اینکه یعنی جوهر نوشته اغلب باشد چه در هیچ نسخه بدین معنی نیامده و سندش
 از اشعار استادان پیدانیت صاحب فدائی بر معنی اول و دوم قانع مؤلف عرض
 کند که معنی اول و دوم تحقیقی است و ماخذ بیان کرده خان آرزو درست است بر بیل
 چنانکه گریته و گریه و آمیزه و تیغ و بلندی کوه را تیغ از آن گفتند که آن هم بلند است و تیغ

(میرزا طاهر و حیدر شاه) یککه بود تیزی تفتیش رسا به لفظ توان کرد و زمینی جدا به (نظامی ص ۵۵)
 ز تاب نفس در هوا بست میخ و جهان سوخت از آتش برق تیغ به (میرزا خسرو شاه) اگر کسی به
 زده از پیش و پس به خسته شد از تیغ چو پیکر گس به (نظامی ص ۵۶) در خشان کی تیغ چون چشم گور
 پلار که برون رفقه چون پای مور به (سلطان شاه) گاه بدیدان تیغ گاه با گشت کاک به عقد
 احوال ملک شاه ملر کشاد به (صائب ص ۵۹) سبزه تیغ تو می باید که باشد تازه روی به باغ
 مارا بنم جان گر نباشد گو میباش به (شفیع اثر ص ۵۴) یککه دار و اضطراب از شعله تیغین بهنگ
 به موج اگر جنبد رجا از بیم در و سر و آب به (کلیم ص ۵۹) پادشاه شمع تیغیت آفتاب آفتاب
 به بر زبانش هر چه گفت راست آن کرد و بار به (انوری ص ۹۲) صبح تیغیش چو از نیام تیغ
 به آفتاب آسمان حصار گرفت به (صائب ص ۵۹) تیغ است ماه عید ز جان بر گشته را به
 این خوشه را ملاحظه از زخم داس نیست به (محمد سعید اشرف ص ۵۶) تا یکی در زرم و صلت بول
 ساغر زنده به تیغی گو که این حرف غلط را سرزند به (شفیع اثر ص ۵۴) لاله تیغ تو هر روز می توان
 باز به ز نو گرفت جهان را چو محمد عالم گیر به (اردو) (۱) تیغ - تلوار - شمشیر - موت (۲) تهر
 مذکر (۳) بندی - موت (۴) روشنی - موت (۵) فولاد کاجهر - مذکر (۶) بال - مذکر -
 (۷) کانه - مذکر -

تیغ آب دادن مصدر اصطلاحی -	مؤلف عرض کند که آب دادن به تیغ و خمر
بقول بهار عمل مخصوص که عبارت از آگیری و اشال آن بذیل آب دادن بخیری (در عهد)	
است و گذشته صاحب اند نقل نگارش گذشته و قلب اصافت همان است این	

<p>(اردو) دیکھو آب وادوں پھیری۔ تیج آختن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ کنی تلوار مارنا تلوار چلانا۔</p>	<p>آرمود زبید او تیج نازم بنگر چہ کبر و دلبر حق تیج آختن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ کنی تلوار مارنا تلوار چلانا۔</p>
<p>حقیقی تیج کشیدن است (اسدی طوسی) تیج آسمان زن اصطلاح۔ بقول بہا یکی آختہ تیج ز زین زبر با یکی بر سر آورده زین سیر کرد (اردو) تلوار کھینچنا۔</p>	<p>حقیقی تیج کشیدن است (اسدی طوسی) تیج آسمان زن اصطلاح۔ بقول بہا یکی آختہ تیج ز زین زبر با یکی بر سر آورده زین سیر کرد (اردو) تلوار کھینچنا۔</p>
<p>تیج آرای اصطلاح۔ بقول بہا از صفا دست صاحب انند نقل بخارش مؤلف عرض کند کہ تعریف لغو است این اسم فاعل ترکیبی است</p>	<p>تیج آرای اصطلاح۔ بقول بہا از صفا دست صاحب انند نقل بخارش مؤلف عرض کند کہ تعریف لغو است این اسم فاعل ترکیبی است</p>
<p>بعضی تیج کش (علی خراسانی) بار سکر زگر و زور دشمن را بہ تیج با گر و گشت اکنون دست تیج آرای او (اردو) و صاحبان زبان دیگری ذکر این نگہ (اردو)</p>	<p>بعضی تیج کش (علی خراسانی) بار سکر زگر و زور دشمن را بہ تیج با گر و گشت اکنون دست تیج آرای او (اردو) و صاحبان زبان دیگری ذکر این نگہ (اردو)</p>
<p>تیج کھینچنے والا۔ تیج آرمودن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض</p>	<p>تیج کھینچنے والا۔ تیج آرمودن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>کند کہ زدن عین است کہ آزمائش آن کردن ہمین (آرژوئی اکبر آبادی) بر غیر کہ کہ از سندش مصدر (تیج آلوون) (تونا)</p>	<p>کند کہ زدن عین است کہ آزمائش آن کردن ہمین (آرژوئی اکبر آبادی) بر غیر کہ کہ از سندش مصدر (تیج آلوون) (تونا)</p>

پیدا است در مجروح تیغ آلودن چیزی نیست و معنی تیغ چھوڑ دے گھر سے نکلا ورنہ او باکلی اور کچھ
 آلودن بخون زدن تیغ است نہ تیغ آہنچتن۔ آج کل تلوار چلتی تھی رقتا رہا کھوار
 (ظہوری ۵) بخون شکاری میالای تیغ کو کہ برسنا بھی کہتے ہیں دکن تلوار گلے پر آنا بھی
 داری بفرنگ بسن درینے یعنی مباد کہ از بند مستقل ہے۔
 بالما استعمال مصدر آئیدن پیدا است کہ بچاں تیغ آوردن استعمال۔ صاحب آصفی
 گذشت (اردو) تیغ چلانا تلوار مارنا۔ ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض
 دکن میں کہتے ہیں۔ تیغ کو کسی کے خون میں کند کہ از سندش تیغ بیان آوردن پیدا
 آلودہ کرنا۔ کہ معنی دست بر تیغ نہادن و آمادہ تیغ زنی
 تیغ آمدن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر شدن است (کاشی آملی ۵) بر حرف من
 این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند حکم شود انگشت اعتراض کو تیغ و تسخیر کیا
 کہ از سندش (تیغ بر کلو آمدن) پیدا است کہ معنی آورد کسی کو (اردو) تلوار سے کام لیتا
 واقع شدن ضرب تیغ است (صائب ۵) تیغ آہنچتن استعمال۔ بقول بہاؤ اللہ
 چو آب زندگی می نوشد و لب تر نمی سازد کو مؤلف عرض کند کہ تیغ از نیام بر آورد
 اگر تیغ دو عالم بر گوی عشق می آید یعنی بہاؤ اللہ و آمادہ پیکار شدن (طالب آملی ۵) علم
 کہ از سند بالما استعمال مصدر آئیدن پیدا است انگذنہ از ان صف طولی طالب کو ہر کجا
 کہ بیاں گذشت (اردو) تلوار چلانا بقول یک تنہ تیغ سخن آہنچتہ ام کو (اردو) تلوار
 آصفیہ گشت و خون ہوا۔ (پاکباز ۵) کینچنا۔

<p>تبیخ از کف افتادن استعمال قبول چو قربانان بکوی تو عید و نیاز پیش تو خوش بهار معروف مؤلف عرض کند که بهای تبیخ از نیام کشید (اردو) و کچو تبیخ آهنگ این را مرادف تبیخ از میان و اگر در می و در استعمال بهای تبیخ از نیام ولیکن در هر دو فرق نازک است یعنی تبیخ از این کرده بر معروف قانع مؤلف عرض کند کف افتادن علامت نامردی و کم تمیزی است که واقع شدن ضرب تبیخ است که لازم تبیخ زدن نه فعل اختیاری و تبیخ از میان و اگر در می است (یعنی مرد می رسد) خورشید رخت بیکار باز آمدن فعل اختیاری است (اردو) نخست تبیخ که بزود بر بعل لبست فتاد و کرد تو از ما تخته بے گر جانا - بدو نیم و مخفی مباد که در سند بالا استعمال مباد</p>	<p>تبیخ از میان و اگر در می استعمال قبول بهار معروف مؤلف عرض کند که (تعریف) (اردو) تو از پرنما این بر صدر گذشته بیان کرده ایم (عروض) تبیخ او را سیاب استعمال بقول بهای در هر کجا بهار زدنش که بربست و تبیخ از میان و جایی دیگر بهار و رشیدی و (بها) بگیری در حادثه و اگر در روزگار (اردو) تلوار - (نوشته است) گسای از خط شاعری که از انشائی کرست کھول دنیا بترائی سے باز آنا - یا انشائی یا چرخ در سپایز افند صاحب نام سری</p>
<p>تبیخ از نیام کشیدن استعمال بطوری در لغات دیگر این کرده (خاقانی) تبیخ استعمال این کرده مؤلف عرض کند که مرادف غریب است بهای و نشان که هم در و در تبیخ آهنگ است (ه) شده است تو و گھلین اگر عکس شراب گوهری و وحی می باید که</p>	<p>تبیخ از میان و اگر در می استعمال قبول بهار معروف مؤلف عرض کند که (تعریف) (اردو) تو از پرنما این بر صدر گذشته بیان کرده ایم (عروض) تبیخ او را سیاب استعمال بقول بهای در هر کجا بهار زدنش که بربست و تبیخ از میان و جایی دیگر بهار و رشیدی و (بها) بگیری در حادثه و اگر در روزگار (اردو) تلوار - (نوشته است) گسای از خط شاعری که از انشائی کرست کھول دنیا بترائی سے باز آنا - یا انشائی یا چرخ در سپایز افند صاحب نام سری</p>

همین راتج خورشید هم نامند خان آرزو افتد هر دو را بدین نام خوانند ز نسیه اسم
نسبت این گوید که لیکن اطلاق این بر دو که خان آرزو در محاوره زبان چهره از
چیز اخیر بعید است مؤلف عرض کند که قیاس کار می گیرد و چرا این را بمعنی بر تو
افراسیاب نام پاوشاهی است که گذشت آتش یا چراغ بعید می دانند و اعتنا
و آب و تاب تیغش که مخصوص بود در ایران بر قیاسش که می کند (ارو و خط
شربت داشت فارسیان خطوط شعاعی شعاعی یا آگ یا چراغ کا پر تو جویا له من
آفتاب و پر تو چراغ یا آتشی که در جام پڑے - مذکر -

تیغال بقول برهان و جامع بر وزن قیغال (۱) آتشیان جانوران را گویند و بان
معنی بجای حرفه ثالث خای نقطه دار هم و بقول بعض آتشیان گرمی است که بر پوست
خارجی بند و دوران حلاتی با مذک عنقوتی هست و عبری سگرا العشر خوانند و بعضی گویند
که (۲) از درخت عشر بر می آید و چیزی است دوائی شبیه به نمک و همچو ترنجبین
بر خارجی بند و صاحب محیط گوید که شکر تیغال است و بر شکر تیغال می طاز و که
بفاریسی تیهال گویند و آن خانه و غلاف حیوانی است شبیه به گیس و زنبور که مانند
کریم ابریشم از لعاب خود می سازد و آن در ساز کی شیرین می باشد و چون بسیار کهنه
شود و شیرینی آن بسیار کم می شود و آن کرم را بشیرازی خود گلک و تیغال و خانه آنرا
شکر تیغال نامند و این غیر شکر عشر است مستدل در گرمی و سردی و رطوبت بران
غالب و بالزوجهت و غروب و لطین سینه و نافع خشونت آن و صرفه و سنگن حدت و

لٹریچر وارڈ (الخ) مولف عرض کند کہ ظاہر اوضاع لغت همچون لغت ترکی می نماید
لیکن محققین ترک ازین ساکت اند پس باین ملاحظہ صاحب جامع کہ محقق زبان خود است
اسم جامد فارسی زبان دانیم بہر دو معنی یعنی اول مجازی نماید و بمعنی دوم بہ تحقیق محیط نام
کردی کہ خاندان اشراشکرتیغال نام است (ارو) (۱) پرندون کا آشیان گھونسا بزرگ
اور بقول بعض ایک خاص کٹرے کا گھر۔ مذکر (۲) ایک دو اجس کا متعارف نام معلوم نہ
ہو سکا جو درخت عشر سے نکلتی ہے مثل ترنجبین کے جس کو بقول محیط شکرتیغال کہتے ہیں اور
وہ درحقیقت ایک کٹرے کا گھر ہے جو مثل زنبور اور گرم ابریشم کے ہوتا ہے اُس کٹرے
کو تیغال کہتے ہیں اور اُس کے گھر کو شکرتیغال۔ مذکر۔

تیغ الماس اصطلاح۔ بقول بہار اردو	است صاحب اندر نقل نگارش (یعنی بخاری)
تیغ فولادی (عرفی ۵) ریح فولاد و عرض	(۵) سخن های غلامی می کند بی من بہر ادا
موج برد و تیغ الماس جو بہر انداز و حساب	چو آیم بر دکانش تیغ اندازد بروی من و
اندر نقل نگارش مولف عرض کند کہ کتب	مخفی میاد کہ از سبب بالاستعمال مصدر۔
اضافی است کہ نظر بر آب و تاب تیغ فولادی	اندازیدن پیدا است کہ بجایش می آید و از
آن را تیغ الماس گفتند و این کنایہ باشد	ہمین سند پیدا است کہ (۲) کنایہ باشد از
(ارو) فولادی تلوار رنوٹ۔	گھر وں بہ تیزی و تندی قاتل (ارو)
تیغ انداختن استعمال۔ بقول بہار اردو	(۱) تلوار مارا (۲) تیز نگاہ کرنا۔
مولف عرض کند کہ (۱) بمعنی تیغ زدن	تیغ یا خشن
	مصدر اصطلاحی بقول

<p>اصفی با هم بازی کردن پشمشیر (صابب) که متعلق از همین صاحب بحر</p>	<p>اصفی با هم بازی کردن پشمشیر (صابب) که متعلق از همین صاحب بحر</p>
<p>میدان تیغ بازی برق است روزگار</p>	<p>میدان تیغ بازی برق است روزگار</p>
<p>بیچاره دانه که سر از خاک برگ کند مؤلف</p>	<p>بیچاره دانه که سر از خاک برگ کند مؤلف</p>
<p>عرض کند که تیغ بازی بجایش می آید که حاصل</p>	<p>عرض کند که تیغ بازی بجایش می آید که حاصل</p>
<p>بالمصدر تیغ بازی دن است و این سند صاب</p>	<p>بالمصدر تیغ بازی دن است و این سند صاب</p>
<p>متعلق به همان است (تیغ با ختن) رازان</p>	<p>متعلق به همان است (تیغ با ختن) رازان</p>
<p>هیچ تعلق نیست بلکه این یعنی منزه شدن است</p>	<p>هیچ تعلق نیست بلکه این یعنی منزه شدن است</p>
<p>(اردو) شکست پانا لرائی مین ناکام</p>	<p>(اردو) شکست پانا لرائی مین ناکام</p>
<p>تیغ بازی دن مصدر اصطلاحی بقول</p>	<p>تیغ بازی دن مصدر اصطلاحی بقول</p>
<p>بها معروف مؤلف عرض کند که بر سر آردن</p>	<p>بها معروف مؤلف عرض کند که بر سر آردن</p>
<p>تیغ واقع شدن ضرب تیغ باشد (خواجہ شمس الدین)</p>	<p>تیغ واقع شدن ضرب تیغ باشد (خواجہ شمس الدین)</p>
<p>ه) اگر تیغ باز و در گوی آن ماهی گردن</p>	<p>ه) اگر تیغ باز و در گوی آن ماهی گردن</p>
<p>نهادیم حکم شد (اردو) تلوار بر سنا - کرنا - تلوار چلانا -</p>	<p>نهادیم حکم شد (اردو) تلوار بر سنا - کرنا - تلوار چلانا -</p>
<p>(الف) تیغ بازی اصطلاح - بقول</p>	<p>(الف) تیغ بازی اصطلاح - بقول</p>
<p>و بحر یعنی بازی کردن پشمشیر و این مثل گردن</p>	<p>و بحر یعنی بازی کردن پشمشیر و این مثل گردن</p>
<p>پیه بود که صلاح دکنیان است و همچنین دوقیه</p>	<p>پیه بود که صلاح دکنیان است و همچنین دوقیه</p>
<p>بازی سند صائب بر (تیغ با ختن) گذشت</p>	<p>بازی سند صائب بر (تیغ با ختن) گذشت</p>
<p>کند تیغ بدست گرفته از جهت اکمال جمله</p>	<p>کند تیغ بدست گرفته از جهت اکمال جمله</p>

دست و تیغ بلند کنند و بعد از ان بر سر و گردن گذرند کہ گنایہ ایست لطیف (اردو) فتنہ اول
 حریف فرو و آرنند (دلیلی ہر قندی ۵) خونریزی کو نشانہ دفع کرنا۔

دبیدم بالا برو تیغ و زرد پر فرق من نیست تیغ بخشیدن | مصدر اصطلاحی پلہوری
 یکدم قطع فیض از عالم بالا مارا مؤلف چنان استعمال این کردہ مؤلف عرض کند کہ
 کند کہ بلند کردن تیغ است معنی حقیقی این و (۱) گنایہ باشد از کشتن از قبیل تاج بخشیدن
 برداشتن دست تیغ دار و حاصل آمادگی کہ سر فراز کردن است و (۲) عطا کردن
 ازین ظاہر است (اردو) تیغ بلند کرنا۔ تیغ بطریق خلعت و انعام کہ پادشاہان بصلہ
 تلوار مارنے پر آمادہ ہونا۔

تیغ بجاک کردن | مصدر اصطلاحی و این عمل فی زمانہ ہم جاری است چنانکہ
 بقول بہار و بحر ترک فتنہ و خونریزی کرنا ماہم از نائب قیصر ہند فنی یافتہ ایم (نظمی
 می فرمایند کہ ما خداین ہیم شکاریاں است (۵) سری کان ازین درندارم دریغ و
 کہ بعد صید ہزار ہا جاندار تیغ بجاک کنند و بہ ارتاج بخشی بدان سر نہ تیغ و (اردو) (۱)
 از شکار دست بردارند (طالب آملی) قتل کرنا کسی کارگزاری کے صلہ میں
 (۵) مقرر است کہ بعد از ہزار صید کنند تلوار عطا کرنا۔

تیغ بخود نہادن | مصدر اصطلاحی۔
 بلی شکارستانان بجاک پنهان تیغ و بدین بقول بحر (۱) بر امر ناگوار تحمل کردن و از
 قیاس بہا شکاری شہرہ اش و بجاک کر و سرچیزی کہ نتوان گذشت گذشتن و ارستہ
 بود ہر قدم ہزاران تیغ و مؤلف عرض

<p>ہم ذکر این کردہ گوید کہ بنا چاری تھل امر ناگوار کردن است (مخلص کاشی ۱۷) پیش کے خون میں تیغ کو آلودہ کرنا کسی کو قتل کرنا آن بتراج کارم کی رودی زر ز پیش تیغ بر آوردن استعمال بقول بہار از برای مریم اومی ہم تینی بخویش مؤلف معروف مؤلف عرض کند کہ معنی تیغ کشیدن عرض کند کہ (۲) معنی لفظی این خود کشی کرنا است از نیام و آمادہ قتل شدن (نخواہی و معنی اول کنایہ باشد و در تعریف این شیراز ۱) ترکان تو تا تیغ جاگیر بر آورد ضرورت ندارد کہ بنا چاری را داخل کنیم پس کشتہ دل زندہ کہ بر ہمہ گرافتا و چنانکہ وارستہ کردہ ما اتفاق داریم تیغ بر آوردن (اردو) تلواری کھینچنا آمادہ قتل ہونا۔ بحر ترکش کرد مخفی مباد کہ درین مصدر تیغ بر آوردن استعمال صاحب آصفی خصوصیت لفظ خود نباشد استعمال خویش ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض ہم درست است کہ مرادف خود است کہ مرادف تیغ بر آوردن است (ناظم (اردو) را ناگوار کام کے کرنے پر مجبور ہوی ۱) کہ سن گوتی ہمت بر فرازد و ہونا (۲) خود کشی کرنا۔ تیغ بخون کسی کشیدن مصدر اصطلاحی استعمال مصدر بر فرازدین پیدا است معنی مؤلف بقول آصفی آلودہ بخون مقول کردن مؤلف کہ بجای خودش می آید (اردو) دیکھو تیغ عرض کند کہ کشتن کسی را (بیل ۱) تسمی بر آوردن۔ کہ بخون بہار تیغ کشید کہ خندہ بر لب گل تیغ بردار اصطلاح بقول بہار آنگہ در سوار</p>	<p>ہم ذکر این کردہ گوید کہ بنا چاری تھل امر ناگوار کردن است (مخلص کاشی ۱۷) پیش کے خون میں تیغ کو آلودہ کرنا کسی کو قتل کرنا آن بتراج کارم کی رودی زر ز پیش تیغ بر آوردن استعمال بقول بہار از برای مریم اومی ہم تینی بخویش مؤلف معروف مؤلف عرض کند کہ معنی تیغ کشیدن عرض کند کہ (۲) معنی لفظی این خود کشی کرنا است از نیام و آمادہ قتل شدن (نخواہی و معنی اول کنایہ باشد و در تعریف این شیراز ۱) ترکان تو تا تیغ جاگیر بر آورد ضرورت ندارد کہ بنا چاری را داخل کنیم پس کشتہ دل زندہ کہ بر ہمہ گرافتا و چنانکہ وارستہ کردہ ما اتفاق داریم تیغ بر آوردن (اردو) تلواری کھینچنا آمادہ قتل ہونا۔ بحر ترکش کرد مخفی مباد کہ درین مصدر تیغ بر آوردن استعمال صاحب آصفی خصوصیت لفظ خود نباشد استعمال خویش ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض ہم درست است کہ مرادف خود است کہ مرادف تیغ بر آوردن است (ناظم (اردو) را ناگوار کام کے کرنے پر مجبور ہوی ۱) کہ سن گوتی ہمت بر فرازد و ہونا (۲) خود کشی کرنا۔ تیغ بخون کسی کشیدن مصدر اصطلاحی استعمال مصدر بر فرازدین پیدا است معنی مؤلف بقول آصفی آلودہ بخون مقول کردن مؤلف کہ بجای خودش می آید (اردو) دیکھو تیغ عرض کند کہ کشتن کسی را (بیل ۱) تسمی بر آوردن۔ کہ بخون بہار تیغ کشید کہ خندہ بر لب گل تیغ بردار اصطلاح بقول بہار آنگہ در سوار</p>
---	---

<p>تبع برداشته همراه رود (ملاطراسه) چو بهرام را بر فلک راه شد بجان تبع بردار آن شاه شد مؤلف عرض کند که اگر بمعنی عام بیان کرده بهارستقل است ولیکن فارسیان تبع بردار لازم خاص را گویند که تبع خاصه را برداشته با آقای خود برآه می رود (ارود) تبع بردار و ده شخص جو تلوار تمام می بود لپه مالک کے ساتھ حلتاے۔</p>	<p>پیدا است که مرادف برداشتن است (ارود) تلوار آسمانا۔ آمادہ جنگ ہونا۔ تبع بردون استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که اگر چه این معنی حقیقی است ولیکن از از سندش (تبع بردون بر سر) پیدا است که معنی آمادہ قتل شدن است (تلطامی) اگر شصت تبع بر سر برد و سرتبع او پنج افسر برد و (ارود) تلوار لیجانا۔ آمادہ قتل ہونا۔</p>
<p>تبع برداشتن استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی حقیقی است یعنی تبع را بدست خود گرفتن و در محاوره آمادہ جنگ شدن (عرفی شیرازی) چون از تبع بردار و چہ جای سدرہ و طوبی پک کہ گرد و عرش و کہ ہی عرف تابوت شهیدانش پختگی مباد کہ از سند بالا استعمال مصدر برداریدن</p>	<p>تبع بردون استعمال۔ صاحب آصفی تبع بر سر بردون مصدر اصطلاحی تبع صاحب آصفی قصد حرب کردن۔ صاحبان بحر و بہار چم گویند کہ قصد حرب و نزاع کردن مؤلف عرض کند کہ حملہ کردن و قصد قتل نمودن است سندان ہمان شعر تلطامی کہ بر تبع بردون مذکور شد و اشارہ این ہم مصدر را بجا کردہ ایم (ارود) حملہ</p>

کرنه - آماده قتل هونا -	بهار تیز کردن تیغ (سلمان ه) دبدم
تیغ برفرق آمدن - مصدر اصطلاحی -	غزّه تو بر دل من تیز تر است و راست مانند
بقول بهار معروف مؤلف عرض کند که تیغی که زنی برفنی و مؤلف عرض کند که همان که بر تیغ آمدن گذشت هیچ خصوصیت	معنی تحقیق است و فن مختلف فنان می نماید
فرق نیست تیغ بر سر و گردن و گلو آمدن که تحقیقش بجای خودش می آید معنی مباد که از	هم معنی واقع شدن ضرب تیغ (طالب آملی
سند بالا استعمال مصدر زدن پیدا است -	ه) مرد را وقت فرو و آمدن تیغ بفرق و عیبی ندارد که زدن و زدن هر دو مرادف
چین گندن بچین ننگ شهادت باشد و یکدیگر است که بجایش می آید (اردو) تیغ	سان چرانا (آصفیه)
(اردو) دیکو تیغ آمدن -	تیغ برفان خوردن استعمال بقول تیغ بر کشیدن استعمال - صاحب آصفی
بهار تیز شدن تیغ است لازم تیغ برفن زدن	ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
که متعدی همین باشد (محمد سعید اشرف ه) کند که مرادف تیغ کشیدن از نیام معنی تحقیق	نی تند گردان و نه این سوده می شود و چند است (ظهوری ه) هوس قصد ناموس
تیغ مهر خورد برفان برف و مؤلف عرض دارد در اینجا مگر بر کشد شجوه عشق تیغ و -	کند که موافق قیاس است (اردو) تلوار (اردو) تلوار کهنچنا -
تیسر هونا -	تیغ بر کمر بستن استعمال - بقول آصفی
تیغ برفن زدن استعمال - بقول معروف (مختتم کاشی ع) چوناز او	

بیان تیغ بدگمانی بست با مؤلف عرض بنده اگر شنیدی که ملک هست حقیقتی با مخفی
 کند که میان و مکر و دو مراد فیکد گیر است مباد که از حسد بالا استعمال مصدر گیردن
 و بمعنی حقیقی است یعنی قائم کردن تیغ بکر پیداست عیبی ندارد که مراد ف گرفتن است
 خود (اردو) تلوار کرست لکھنا - تلوار (اردو) تلوار آٹھانا - آمادہ جنگ ہونا
 کمر بین باز ہونا - تلوار ہاتھ میں لینا -

تیغ بر کردن | مصدر اصطلاحی ظہوری | تیغ بر گلو آمدن | مصدر اصطلاحی -

استعمال این بمعنی برداشتن تیغ از مقامی بقول بہار معروف مؤلف عرض کند
 کہ در اینجا ضرب تیغ واقع شود کہ بردہ - کہ زیر تیغ شدن است (صائب) چو
 مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است آب زندگی می نوشد و لب تر نمی سازد
 (ظہوری) از دم بر تیغ تا او تیغ بر کند اگر تیغ دو عالم بگلوی عشق می آید و مخفی
 با زدم دست پیشین را بدل نیست - مباد کہ از حسد بالا استعمال مصدر آئیدن
 (اردو) تلوار زخم سے جا کر ناٹھانا - پیداست کہ بجایش گذشت عیبی ندارد کہ
 تیغ بر گرفتن | مصدر اصطلاحی - آئدن و آئیدن ہر دو مراد فیکد گیر است
 اصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف (اردو) تیغ سر پر آنا - تلوار گلے پر چلنا -
 عرض کند کہ بمعنی برداشتن تیغ است یعنی تیغ ہونا -

تیغ بدست گرفتن و آمادہ بیکار شدن - تیغ بر میان بستن | استعمال -
 (ابوحنیفہ غزنوی) تیغ بر گیروی از دست اصفی ذکر تیغ بستن کردہ از معنی ساکت

<p>مؤلف عرض کند که مرادف همان (تیغ) دارند بالاهمین معنی دوم پیدای شود بر کمر بستن است که گذشت و سندان و صراحت (تینش می برد) بجای خودش گنیم هم در اینجا مذکور (ار دو) و کیو تیغ بر کمر بستن (ار دو) (۱) تلوار کا کا (۲) بلا آنا - تیغ بر رو گذاشتن مصدر اصطلاحی آفت آنا -</p>	<p>بهار گوید که بجز و تعدی چیزی گرفتن است اصفی ذکر این کرده هر دو از سندان استعمال ساکت مؤلف عرض کند که بر زبان معاصرین عجم منقول (ار دو) تلوار است لینا جبر او ظلم سے حاصل کرنا -</p>
<p>تیغ بریدن استعمال - صاحب آصفی استعمال مصدر بریدن پیداست که مرادف ذکر (تینش می برد) کرده گوید که کنایه است (ار دو) تلوار باند بنام تیغ آنکه استفاد او دارد که از دستش کار می برآید (شهرت شیرازی) کاری از دست چو آید سعی کن در گردنش و هر کجا دانی که تیغ می بزرگ باشد و مؤلف و نشانند هم استعمال (خواجیه سنائی) (۳) عرض کند که (۱) بمعنی حقیقی است یعنی زخم با این سپهر مصلحتی داشت از آنکه تیغ پرتیز تر رسانیدن تیغ و (۲) مجازاً بمعنی بلا آمدن شود چو تیغ فنان گشت و (ار دو)</p>	<p>تیغ بریدن استعمال - صاحب آصفی استعمال مصدر بریدن پیداست که مرادف ذکر (تینش می برد) کرده گوید که کنایه است (ار دو) تلوار باند بنام تیغ آنکه استفاد او دارد که از دستش کار می برآید (شهرت شیرازی) کاری از دست چو آید سعی کن در گردنش و هر کجا دانی که تیغ می بزرگ باشد و مؤلف و نشانند هم استعمال (خواجیه سنائی) (۳) عرض کند که (۱) بمعنی حقیقی است یعنی زخم با این سپهر مصلحتی داشت از آنکه تیغ پرتیز تر رسانیدن تیغ و (۲) مجازاً بمعنی بلا آمدن شود چو تیغ فنان گشت و (ار دو)</p>

تلوار تیزه و ناله بقول آصفیه سان پر چرمنها - (ار دو) گردن پر تلوار آنا قتل کا سامان
تیغ بفسان کشیدن استعمال بیابا -

و ذکر این کرده - مرادف تیغ برفن زدن است
تیغ بگردن کردن مصدر اصطلاحی
 (ملاقات هم شهیدی ه) خوبان بدیر و کعبه
 عنانی کشیده اند و تا تیغ غمزه بدفانی کشیده اند
 مؤلف عرض کند که موافق قیاس است
 (ار دو) و کمی تیغ برفن زدن -
تیغ بگردن آمدن مصدر اصطلاحی
 صاحب تحقیق الاصطلاحات گوید که رسم است
 که چون سرکشی اطاعت زبردستی می کند تیغ
 در گردن کرده می آید اثبات این که خواهی بخش
 و خواهی بگذار (صائب ه) بی ستون تیغ بگردن
 که مقتضایش و چنین جوهر جوهر ایر و فکند تیشه ما
 مؤلف عرض کند که مصدر زیر تعریف به که در اکثر نسخ لفظ استقبالش بشا ابره رسیده
 حتی حقیقی رسیدن تیغ بگردن است و از
 سند صائب (تیغ بگردن استقبال کردن) بر جبر کرنا -

نقل کرده که در مصرع اولش (استقبالش)
 را (استقبالش) نوشته مؤلف عرض
 کند که معنی لفظی این تیغ بگردن زدن است
 و من وجه جبر کردن هم که در استعمال معاین
 است و سند صائب را از این تعلقی غیبت
 و تصرف در مصرع اول هم درست نباشد
 که در اکثر نسخ لفظ استقبالش بشا ابره رسیده
 (ار دو) تلوار گردن پر رکنا - کسی کام
تیغ بلند شدن استعمال
 پیدا است و تیغ بگردن کسی که تیغ بگردنش باشد

(ب) تیغ بلند کردن بهار ذکر الف جلال اسیر (۵) گشتم ز برق مازی این	
کرده از معنی ساکت و بر سر حرف قانع و بر	جستجو غبار و شب سرگذشته که سحر تیغ بلند
ب گوید که یعنی بالا بردن تیغ است (محرفی) کیست و صاحب فدائی که از علمای	سلیم (۵) کشتن خود خواستم هر جا که نشی شد معاصرین عجم بودی فرماید که (۲) بچشم طلسم
بلند که بهر طوفان ماندگان به موج حجاب بلاست است و آن جادوئی است که می گویند در	
(ظهوری ۵) بلند ساخته ایام تیغ نام و هر جا و با هر کس که باشد هیچ افزاری بر آنها	
پ حمایت شه مردان سپر کشد بر م و صاحب کار گزینیت (انتی) امی گوئیم که بدین معنی	
محرف و طلمات هر دو ب را بمعنی مهیا شدن هم اسم فاعل ترکیبی یعنی بند کننده اثر تیغ	
برای جنگ گفته اند مؤلف عرض کن که (ار و و) (۱۱) سپاهی - ذکر (۲) ایک	
درست است و الف هم تهیه جنگ است جادو جس کا اثر یہ ہے کہ تلوار کا انحراف	
لازم ب مخفی مباد که از سندان بالا استعمال بر زمین ہوتا - مذکر -	
مصدر ساختن پیداست عیبی ندارد که مرادف کردن است تیغ بهرام اصطلاح - بقول بهار یعنی	
(ار و و) الف لڑائی کا سامان ہونا - تلوار اٹھانا - ب لڑائی پر آمادہ ہونا - تلوار اٹھانا -	
تیغ بند اصطلاح - بقول بهار و بحر (۱) شمع تو بلای دل و برق دین است و	
کنایہ از سپاهی مؤلف عرض کند که هم تیغ بهرام پیش نگہت چوبین است و	
فاعل ترکیبی است و موافق قیاس امیر را مراد از تیغ بهرام شفی است اعتباری می باشد	

بهرام که عبارت از مریخ که جلا و فلک باشد	مؤلف عرض کند که موافق قیاس باشد
و بهرام چین نام امیری بود و در وقت	(ار دو) درخت بید کا پنا ذکر
خسرو پرویز (الخ) صاحب بحر گوید که مرادش	تیغ بیرون کردن استعمال صاحب
تیغ افراسیاب است که گذشت مؤلف	اند بزرگ این گوید که معروف مؤلف
عرض کند که (۱) بمعنی حقیقی است مرکب	عرض کند که (تیغ از خلاف بیایم بیرون
اصافی و (۲) کنایه بقول بحر و صراحت کافی	کردن و کشیدن) البته بمعنی آشفتن تیغ
تیغ افراسیاب گذشت (ار دو) (۱) بزرگ	و مجرد تیغ بیرون کردن چیزی نیست و اگر
کی تلوار بیوشت (۲) و کیهو تیغ افراسیاب	قرینه باشد از جبر و این هم مانع پیدا توان
تیغ بیجا و ده گون اصطلاح بقول بحر	کردن تا که تیغ کشیدن و لیکن استعمال
و لغات برهان بمعنی تیغ خون آلود مؤلف	با صد کشیدن بیشتر است (ار دو) تلوار
عرض کند که مرکب توصیفی است موافق قیاس	میان سه نخالنا تلوار کینیا
معاصرین عجم بر زبان ندارند (ار دو)	تیغ چون بشکست خنجر می شود مثل
خون مین بهری هوی تلوار بیوشت	صاحب محبوب الامثال ذکر این کرده از
تیغ بید اصطلاح بقول بحر و بهار کنایه	معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند
از برگ بید زیرا که بصورت تیغ باشد	که مقصود فارسیان از این مثل همین قدر است
(الفوری) ز باس کلک تو شمشیر فتنه	که مرد دانا را اگر رتبه او کم و اختیار او زائل
باد چنان که تیغ بید نماید بچشم خنجر را	شود در آن حالت بهم او کارهای بسیار کند

<p>(۱) تینھی کہ خطیب بجای عصار درست کرتے تیغ شکستہ ہم شکم دریدن و کشتن را کافی است (اردو) دکن میں اسی فارسی مثل شد پو مولف عرض کند کہ مرکب اضافی کا استعمال ہے۔</p>	<p>انچوتی کہ بجای شکستگی کار خجری کند یعنی پا تیغ شکستہ ہم شکم دریدن و کشتن را کافی است (اردو) دکن میں اسی فارسی مثل شد پو مولف عرض کند کہ مرکب اضافی کا استعمال ہے۔</p>
<p>تیغ حصری اصطلاحی بقول بحر و بہار و وابستہ بہ کسر حای حلی و رای مہملہ تیغی کہ بزرگ حصرم سبزی زند و آن کمال خوبی آہن تیغ است کہ حصرم کبیر قول و ثبات غورہ کو باشد (طالب آملی) بدل سفرای شخصی تا کی بدخواہ را جوشد بہ تیغ حصری بنشان از جوش صفرائی پو مولف عرض کند کہ سبزی (۲) کند تلوار جو آبدار نہ ہو یونٹ۔</p>	<p>تیغ حصری اصطلاحی بقول بحر و بہار و وابستہ بہ کسر حای حلی و رای مہملہ تیغی کہ بزرگ حصرم سبزی زند و آن کمال خوبی آہن تیغ است کہ حصرم کبیر قول و ثبات غورہ کو باشد (طالب آملی) بدل سفرای شخصی تا کی بدخواہ را جوشد بہ تیغ حصری بنشان از جوش صفرائی پو مولف عرض کند کہ سبزی (۲) کند تلوار جو آبدار نہ ہو یونٹ۔</p>
<p>تیغ خم اصطلاح بقول بحر و بہار و وابستہ تیغی کہ مثل تیغ محرابی خم داشتہ باشد صاحب فولاد باشد با بجلہ این مرکب توصیفی است (اردو) تیغ حصری اس تلوار کا نام ہے جس کے جوہر سے سبزی نمایان ہو یونٹ تیغ خطیب اصطلاح بقول تحقیق کردہ ہر محققین بالا است از شعر سب</p>	<p>تیغ خم اصطلاح بقول بحر و بہار و وابستہ تیغی کہ مثل تیغ محرابی خم داشتہ باشد صاحب فولاد باشد با بجلہ این مرکب توصیفی است (اردو) تیغ حصری اس تلوار کا نام ہے جس کے جوہر سے سبزی نمایان ہو یونٹ تیغ خطیب اصطلاح بقول تحقیق کردہ ہر محققین بالا است از شعر سب</p>

<p>همین قدر پدید است که تیغ خم با صاف تشبیهی صاحب بحر ذکر کرده مؤلف عرض کند خم باشد و از خم خم ابرو مراد است و این که الف و ب هر دو یکی است کرب اصل صفت (تیغ خم ابرو) و تیغ خم کنایه از ابرو است و الف شفقش (صائب ه) پدید و بس (اردو) و کیو ابرو -</p>	<p>همین قدر پدید است که تیغ خم با صاف تشبیهی صاحب بحر ذکر کرده مؤلف عرض کند خم باشد و از خم خم ابرو مراد است و این که الف و ب هر دو یکی است کرب اصل صفت (تیغ خم ابرو) و تیغ خم کنایه از ابرو است و الف شفقش (صائب ه) پدید و بس (اردو) و کیو ابرو -</p>
<p>تیغ خندیدن مصدر اصطلاحی است آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و نقل سدا صدی طوسی کرده (ه) زمانه بگیرد بر آن کس بدرود که خند و بر او تیغ اند نبرد و مؤلف عرض کند که (تیغ خندیدن) تلوار پُر مینا -</p>	<p>تیغ خندیدن مصدر اصطلاحی است آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و نقل سدا صدی طوسی کرده (ه) زمانه بگیرد بر آن کس بدرود که خند و بر او تیغ اند نبرد و مؤلف عرض کند که (تیغ خندیدن) تلوار پُر مینا -</p>
<p>تیغ خورون مصدر اصطلاحی بقول معروف مؤلف عرض کند که یعنی مجروح تیغ شدن و بضرب تیغ آمدن (حسین سائی ه) هزار تیغ بلاگر خور و بسرازد و دست مقل کرنا -</p>	<p>تیغ خورون مصدر اصطلاحی بقول معروف مؤلف عرض کند که یعنی مجروح تیغ شدن و بضرب تیغ آمدن (حسین سائی ه) هزار تیغ بلاگر خور و بسرازد و دست مقل کرنا -</p>
<p>تیغ خوابانیدن مصدر اصطلاحی ب (ب) تیغ خوابانیدن الف بقول آملی (ه) بشرب آب حیات آن کسانکه نمی نازند ج (ج) تیغ خوابیدن بهار کنایه از بخورده اند همانا ز دست جانان تیغ بدارند از تیغ زدن و ج یعنی تیغ زده شدن تلوار سی زخمی مونا -</p>	<p>تیغ خوابانیدن مصدر اصطلاحی ب (ب) تیغ خوابانیدن الف بقول آملی (ه) بشرب آب حیات آن کسانکه نمی نازند ج (ج) تیغ خوابیدن بهار کنایه از بخورده اند همانا ز دست جانان تیغ بدارند از تیغ زدن و ج یعنی تیغ زده شدن تلوار سی زخمی مونا -</p>

شیخ خورشید اصطلاح - بقول بهان **شیخ** است یعنی نیکو خوش سنگینی دارد یکی از معانی

دیگر کنایه از طلوع آفتاب و خطوط شعاعی است معجمی فرماید که خارسه بیان ذوالفقار را صاحب رشیدی گوید که فروغ آفتاب و خطوط شعاعی باشد بهاری طراز که کنایه از عمود صبح و طلوع آفتاب است مؤلف عرض کند که غیر از رشیدی همه سکندری خورده اند و غور بر لفظ و معنی آن نکرده مرکب اضافی است و کنایه لطیف برای خطوط شعاعی و همین است فروغ آفتاب صاحب رشیدی البته ابرق

شیخ دانه اصطلاح - بقول بهر معنی (۱) تا بدار و روشن صاحب ملحقات بهان تسامح کرده است که معنی این را در جمع بیان کرده هر خط شعاعی **شیخ خورشید** باشد (۲) نگه دارند و دانه خط شعاعی - ذکر **شیخ خورشید** بهی ترکیب فارسی که سکتی من - معنی دوم می فرماید که کنایه از سپاهی و گاه **شیخ** باشد (نظامی ۵۷) بهر تیغ داری که او

شیخ خوش لنگر اصطلاح - بقول بهار باز خود به سرش را به تیغی زتن باز کرده و مانند مرادف **شیخ لنگر** در مؤلف عرض کند که تیغ لنگر و **شیخ لنگر** را گویند که **شیخ** صراحت کنیم و در اینجا همین قدر که معنی حقیقی

و ہمیں است معنی دوم پس در معنی دوم عرض کند کہ معنی افتادن تیغ است لازم تیغ
 این را مضاف بہ تیغ کردن درست نباشد افکندن (کمال اصفہانی سے) تیغ چون دو
 و معنی اول مجاز معنی دوم است (اردو) عشق در افتد بدماغ کہ تیر چون شمشیر نور
 (۱) روشن (۲) نگاہبان - پیرہ والا (۳) در آید بہ بصر کہ (اردو) تلوار پڑنا - دکن
 تیغ داشتن استعمال - صاحب آصفی میں کہتے ہیں کہ اس کی تلوار اچھی ٹیڑھی
 این را بہ تیغ دار قائم کردہ مقصودش اس کی تلوار پر سنا تلوار چلنا -
 جزیں نباشد کہ تیغدار اسم فاعل ترکیبی از
 تیغ داریدن است مؤلف عرض کند کہ اصطلاحی - بقول بحر و بہار معنی آلودہ بخون
 این مصدر است معنی حقیقی مرادف تیغ داری کردن تیغ (شاهی سے) کیش تیغ جفاور
 و فرق در ہر دو ہمیں قدر کہ این سالم از تیغ خون شاهی پاکیزانیش بیش مقصودی نمائندہ
 است کہ ازین غیر از ماضی و مستقبل و اسم مفعول نیامدہ و آن کامل التصریف و تیغ داری
 حاصل بالمصدرش (نظامی سے) بہ تیغ داری (اردو) تلوار کو کسی کے خون میں آلودہ کرنا
 کہ او باز خورد و ہارش را بہ تیغی زتن باز کرد بہار عمل مخصوص کہ عبارت از آگیری است
 صاحب اند نقل نگارش مؤلف عرض
 تیغ در افتادن استعمال - صاحب کند کہ (دم دادن تیغ را) و آن از انالیش
 سنی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف اسلیت پولاد تیغ است کہ خمش دہند و

می بیند که از خیم وادش می شکند یا باز بجال گوید که (۱) کنایه از کمال اهتمام در زند
خودش راست شود (مقام شهادی) تیغ و جنگ عظیم کردن است و (۲) چیزی
چند از بیتیابی دل تیغ او را دم و هم بوقلمانی بسیار از مردم گرفت و بختیدن (بیرزا
را راست سازم باز و خود خیم و هم بوقلمانی بنام محمد زمان را سخ الف) از نگه دو چشم
که از سندان بالا استعمال مصدر و پیدن پیدار او زخم شکست خورده ام بقرش و بختیدن
که مرادف دادن و پچایش می آید (ار و و) کن تیغ و دوست خورده ام بقرش و بختیدن
تلوار کوکنا -

اصطلاح	اقبال در گفت بقرش و بختیدن تیغ	(الف) تیغ دو دست
بها و ذکر	دو دوسته با دای (صاحب ج) تیغ دو	(ب) تیغ دو دوسته
الف و	گزند خا بر چشم و چشم بقرش و بختیدن تیغ	(ج) تیغ دو دسته زدن
ب و د	دشمنه انتقام را بقرش و بختیدن تیغ	(د) تیغ دو دستی
کرده گوید	بیراث نیاید کسی بقرش و بختیدن تیغ	(ه) تیغ دو دستی زدن

مرادف یکدیگر است عبارت از تیغی که هر دو صاحبان بقرش و بختیدن تیغ و دلا کرد
دو دست بقوت تمام زنده چنانکه در زند و گویند که کمال اهتمام باشد در تیغ زدن و
هر چو رنگ می زنده و بقرش و بختیدن تیغ گوید که چیزی بسیار

تیغ دو دستی تیغی که در دزازی مقدار فرودن و هم صاحب بقرش و گوید که تشر
دو دست یعنی دو دراز باشد و بقرش و بختیدن تیغ

بهر دم صاحب جامع بزرگ می فرماید که گناه می دهد و معاصرتن عجم هر چه بپندگند و بزرگان
از جنگ صعب و پشیر بسیار از مردم گرفتار دارند همین است که صراحتش کرده ایم مخفی
صاحب نامری در لطافت نسبت که بمعنی سباده زدن و زدن هر دو مرادف یکدیگر
اول قانع خان آرزو در سراج کار آورده است که بکالیش می آید (ار دو) الف و
می طراز که معنی این جنگ سخت نمودن است و دیکه تیغ دو دم - ج و ک ایک شخص
درست و نسبت دیگر معنی و شمشیر دراز گوید که دو جانب تلوار است حمله کرده سخت تقابل
بیدار است مخصوص معنی دوم مؤلف عرض کرنا -

کنند که آنچه صاحب بحر برد معنی دوم کار (الف) تیغ دو دم اصطلاح بقول
آورده شامخ اوست و تیغ دو دست (ب) تیغ دو دم بهار الف و
و دو دست و دو دستی همه معنی تیغ دو دم (ج) تیغ دوروی ج هر دو معنی
است و بس درازی را ازین هیچ تعلق نیست تیغی که هر دو طرف تیر باشد - صاحب بحر
و نه درازی و تعریف تیغ مستحسن و ج و ک ذکر هر سه کرده مؤلف عرض کند که تیغ
مصدر آهست بمعنی جنگ سخت نمودن - دو دست هم که گذشت مرادف همین است
و یک کس از تیغ خود جمله دو جانب را دفع (واله هر وی سه) بمیدان سرفشان چون
کردن بهمین قدر است معنی این و سخن شدی تیغ دو و هر کف که بهنجار شفق خون
آخرین محققین با اختلاف الفاظ علی قدر علم و آگاهی آسمان آید (ار دو) دو کاش
قائل - محاوره زبان هر چه اجازت کی تلوار جس کو دکن مین تیغ کتبه مین جس مین

مجموعہ ہند میں ہوتا اور دونوں جانب تیز ہوتی ہے۔ مبین۔ شعبان گیارہ سیر تر ہو شمشیر در رمضان
 صاحب آصفیہ نے تیغ پر چھوٹی تلوار اور گمر۔ شوال جابہ سیر تر ہو ذیقعدہ یعنی
 چوڑی تلوار لکھا ہے اور ان کا تاج ہے کو دکی۔ ذیحجہ و ختم خوب تر ہو
 اور تیغ کی تعریف سے بے خبری۔ (ارو) ۱۱ تلوار دیکھنا ۱۲ ماہ رمضان
 تیغ دیدن استعمال۔ صاحب آصفیہ ذکر کا چاند دیکھنا۔
 این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند (الف) تیغ راندن استعمال۔ بہار
 کہ (۱) یعنی حقیقی است کہ شاہدہ کردن تیغ است بر معروف قانع مؤلف عرض کند کہ بعضی
 (کمال اصنافی ۵) ہر کہ در روز و غایت تیغ زدن و کار از تیغ گرفتن است (طہری
 تو در دست تو دیدہ و دید با ہم طلعات و (۵) گرچہ غم می راند قضا با نہ تیغ با آغوش
 خضر و اسکندر کہ مخفی مباد کہ بقول بعض۔ زخم ساهوری داشتہ و از نہین گسیل
 معاصرین عجم ۱۲ ہلال رمضان دیدن است (ب) تیغ رساندن بہار ذکر این ہم
 و این کنایہ است لطیف کہ فارسیان چون کردہ بر معروف قناعت فرمودہ و بہ
 ہلال رمضان بیند تینا و تبر گات تیغ را می بیند ما را و ب تیغ راندن است (بابا فغانی
 چنانکہ گفتہ اند (۵) ملہ محترم نہ رہین۔ (۵) فکر گفتن کنسید کہ ان ترک جنگجوی
 اند رمضان آئینہ و اہل ربیع آب روان تیغی چنان رساند کہ از استخوان گذشت
 آخر غم ای سنگہ گر اول جادی فقرہ بین مخفی مباد کہ راندن و رساندن و خواندن
 پیری بہین در آخرین و ماہ رجب مصحف و دیگر مصادر مماثل این را اگرچہ کتابت

<p>ب الف است ولیکن در تلفظ بحذف الف لازم دانسته اند چنانکه در کلام صاحب قافیه بختیم ما قبل الف و سکون نون باید خواند شیر (معنی اسد) با پیر آمده اگر چه صاحبان و همین است بهجیم و علمای معاصرین لغت برای شیر یای مجهول و برای پیر یای عجم صراحت کنند که با لهما و او و الف خوانند معروف را صراحت کرده اند و بوجه این غلط است چنانکه خوی را که معنی عرق است صراحت بعضی شعرای هند را و قافیه شیر با لهما را و خواندن درست نیست بعضی را پیر را درست ندانند ولیکن ما را با شعرای برای قافیه غلط خواند و اینقدر اصرار دارند که عجم اتفاق است (ار و و) الف و ب قافیه خواند و تند را غلط دانند ازینکه در تلوار چلانا -</p>	<p>خوانند الف داخل تلفظ ثانیست و در تند نیست این قافیه خوی و بهار معروف مؤلف عرض کند که معنی طی را هیچ دانند ازینکه (او و خوس) را تیغ زدن باشد (ملاطفراسه) صد زخم دار در تلفظ دارند و ادعای شان در غلطی چون گمین بر روی خود و اینک بین ما اولی قافیه خواند و تند باطل است ازینکه از بسویم تیغ گمین مهر و نشان رنجته (ار و و) صحت تلفظ خواند خبر ندارند و می دانند که تلوار ما را تلوار چلانا -</p>
<p>حذف الف در تلفظ بهجیم است که تیغ آن لزوم ندارد و ما این او را بهجیم ندانیم ازینکه شعرای مسلمة عجم تلفظ عجم را در قافیه کند که تیغ زبان - زبان باشد که همچون تیغ است</p>	<p>اصطلاح بهجیم - بهجیم است اصطلاح بهجیم - بهجیم است اصطلاح بهجیم - بهجیم است</p>

<p>(الف) تیغ زن اصطلاح - بقول برهان</p> <p>حرف توجیه است به تیغ زن بان بماند (ارو) و جامع بفتح زای میوز و سکون نون (د) هر دو تیغ زن بان به ترکیب فارسی زبان که سکتین (۲۶) نام روز نیردیم از ماه های مکی بهای تیغ زن بان استعمال - صاحب آصفی ذکر بر معنی اول قانع و می فرماید که سپاسی باشد</p>	<p>(س) کر ویم قطع زو و سخن های دیگران که</p> <p>این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند صاحب بحر بهر بان و هم او ...</p>
<p>(ب) تیغ زن آسمان (ار) معنی (۱)</p> <p>شود آب ز خون گرمی چشم که بر من چو زنی تیغ صبح صادق و (۲) معنی آفتاب و (۳) کوب بستم واقف دم باش که مخفی مباد که از سند بالا مرینج نوشته و صاحب جامع بهر بان شب استعمال مصدر زنیدن پدید است که بجایش می آید ناصری در طغات ب را آورده ذکر معنی اول (ار و و) تلوار مار نامه تلوار چیلانا -</p>	<p>(د) تیغ زن و دوه اصطلاح - بقول اندکجواله</p> <p>کشف اللغات (۱) معروف و (۲) استعاره ناصری مؤلف عرض کند که معنی دوم الف است از روشنی صبح صادق که قاطع طلعتا بوجه واقع باشد یا تعلق با ساره مرینج میرا است مؤلف عرض کند که مراد از معنی اول کامل یافته نشد و معنی سوم ب کنایه باشد</p>
<p>معنی حقیقی است یعنی تیغ صیقل زده و معنی دوم مجاز آن آفتاب را نظیر درخشندگی آن دوم قرین قیاس است (ار و و) صیقل برین اسم موسوم کرد که کنایه لطیف نیست و کی هوئی تلوار به نوشت (۲) صبح صادق به نوشت معنی اول خلاف قیاس و دیگری از محققین</p>	<p>معنی حقیقی است (ار و و) صیقل برین اسم موسوم کرد که کنایه لطیف نیست و کی هوئی تلوار به نوشت (۲) صبح صادق به نوشت معنی اول خلاف قیاس و دیگری از محققین</p>

<p>و وقت کاری گیرند و همیشه کار از تنگی گیرند الف در تلوار مارنے والا سپاہی (۲) کہ در کمر سوار است و چون این تیغ کمر بیک ہرماہ شہسی کی تیر ہویں تاریخ - مؤنت با (۱) صبح صادق - مؤنت (۲) دیکھو آفتاب در دست گیرند و دیر دوستد بالا پای کے دوسرے سے - (۳) مریخ - مذکر - وحدت است بخیاں ماصیبی ندارد اگر تیغ زیر رکابی اصطلاح - بقول بہا و بحر دانشد تہی کہ زیر دامن زین ہمراہ آپ توصیفی است و اگر تختانی را خارج از اصطلاح سواری باشد (میرزا طاهر وحید ۵) بہ داریم مرکب اضافی باشد (اردو) وہ کہ پیش ابرو و چین تو زبان عتاب کہ چو تیغ تلوار جو مرکب کے نیچے گھوڑے پر لگاتے زیر رکابی ہمیشہ بیکار است (عبدالغنی) میں اس کو اسوقت نکالتے ہیں جب کہ کمر قبول ۵) شود سوار چو آن ترک شوخ کی تلوار بیکار ہو جائے - مؤنت - می ماند کہ بہ تیغ زیر رکابی نگاہ پہناش مؤلف عرض کند کہ یکی از معاصرین عجم گوید کہ این بدون تختانی در آخر است - فارسیان (تیغ زیر رکاب) تہنی را گویند پیدا است و بہار ذکر ب کردہ گوید کہ آنکہ کہ بر اسب زیر رکاب آویزند و این کہ تیغ را بسازد (ملاطفر ۵) چو از غمہ خود ہر وقت سوار را بکار نمی خورد بلکہ یہ مختلف شوی تیغ سازد کہ گذشتہ تری گردن خود دراز</p>	<p>و وقت کاری گیرند و همیشه کار از تنگی گیرند الف در تلوار مارنے والا سپاہی (۲) کہ در کمر سوار است و چون این تیغ کمر بیک ہرماہ شہسی کی تیر ہویں تاریخ - مؤنت با (۱) صبح صادق - مؤنت (۲) دیکھو آفتاب در دست گیرند و دیر دوستد بالا پای کے دوسرے سے - (۳) مریخ - مذکر - وحدت است بخیاں ماصیبی ندارد اگر تیغ زیر رکابی اصطلاح - بقول بہا و بحر دانشد تہی کہ زیر دامن زین ہمراہ آپ توصیفی است و اگر تختانی را خارج از اصطلاح سواری باشد (میرزا طاهر وحید ۵) بہ داریم مرکب اضافی باشد (اردو) وہ کہ پیش ابرو و چین تو زبان عتاب کہ چو تیغ تلوار جو مرکب کے نیچے گھوڑے پر لگاتے زیر رکابی ہمیشہ بیکار است (عبدالغنی) میں اس کو اسوقت نکالتے ہیں جب کہ کمر قبول ۵) شود سوار چو آن ترک شوخ کی تلوار بیکار ہو جائے - مؤنت - می ماند کہ بہ تیغ زیر رکابی نگاہ پہناش مؤلف عرض کند کہ یکی از معاصرین عجم گوید کہ این بدون تختانی در آخر است - فارسیان (تیغ زیر رکاب) تہنی را گویند پیدا است و بہار ذکر ب کردہ گوید کہ آنکہ کہ بر اسب زیر رکاب آویزند و این کہ تیغ را بسازد (ملاطفر ۵) چو از غمہ خود ہر وقت سوار را بکار نمی خورد بلکہ یہ مختلف شوی تیغ سازد کہ گذشتہ تری گردن خود دراز</p>
---	---

<p>مؤلف عرض کند کہ باختن و سازیدن سرو و مرادف یکدیگر است یعنی حقیقی و ب اسم فاعل ترکیبی است (ارودو) الف تلوار بنام ب تیغ ساز ترکیب فارسی تلوار بنانے والا۔</p>	<p>استادن است یعنی بلند شدن تیغ (س) تیغ ستاده در کف من عشق عمر بخش پا و زخون نشسته مرگ ز جلا دی من است (ارودو) تلوار کھنچنا تلوار میان سے نکالنا۔</p>
<p>تیغ ستم اصطلاح بقول بھرو برہان و تیغ سبز اصطلاح بقول بہار و بھر کنایہ جامع (وناطری در لطافات) رونق ظلم و</p>	<p>از تیغی کہ از صیقل زدن یکبودی زند (خواب) جمال الدین سلمان (تا خورد در ظلمات دل خضم آب حیات و تیغ سبز چو نضر کہ بی آخر در خانہ قاتل برود و با مؤلف</p>
<p>یار سکنہ باشد و مؤلف عرض کند کہ نرگب توصیفی است و از تیغی مراد است کب یا رجبہ دار باشد و نیز در جلالش بکثرت جوہر ظاہر شود و مجر از صیقل میخاموش</p>	<p>عرض کند کہ ہمہ محققین بالاتر تعریف خوشی کردند تیغ ستم با صفت تقیہ ستم باشد کہ ستم را تیغ گنجد (ظہوری س) در دم تیغ ستم گو ما زین سیاد من و زخم فریب جمع کن لاغر شوی</p>
<p>عجم بابا اتفاق دارند (ارودو) جوہر دار تلوار می سجد (ارودو) تیغ ستم ترکیب فارسی ستم کے لئے استعمال کر سکتے ہیں۔ نوٹ۔ تیغ سحر اصطلاح بقول برہان داکتا</p>	<p>مؤلف اور صیقل زدہ تلوار۔ نوٹ۔ تیغ سندان استعمال ظہوری استعمال این کردہ مؤلف عربی کند کہ غوث تیغ</p>
<p>از آہ سحری کہ از روی درو باشد و (۲)</p>	<p>این کردہ مؤلف عربی کند کہ غوث تیغ</p>

۱۲۷۲

و دعای سبجگاهی و (۳۱) روشنی صبح صادق و دم تیر یافت یا مویسترو مویسترو اندک شگافت یک
صبح کاذب صاحب جامع گوید که مرادف تیر سحر خان آرزو در چراغ یا سبج صحنون آخره سبج
است که گذشت صاحب بجز که هر سه معنی بالا را آورده شعر آخر را مال نظامی گوید مؤلف
گوید که (۳۲) طلوع آفتاب هم بهار بر نمودن عرض کند که خان آرزو و وزیر که بردارش بکنند
و طلوع آفتاب قانع مؤلف عرض کند که بهار از کلام محسن تاثیر خوب مصنونی پیدا کرده
اضافی است و کنایه از همه معانی و اسامی چهارم بیچاره محسن تاثیر استره را مویسترو کاف گفت
را که پیدا کرده بهار است درست ندانیم البته بلکه هر دو محققین هستند از معنی شعر را نه فهمیده اند
آفتاب را تیغ سحر توان گفت (ار و و) (۱)، فاعلی شاعر گوید که آئین مویسترو کافی شانه داند که
آه سحری مؤلف (۲) دعای سبجگاهی شود کجی ندارد و نه کسی که طبیعت او کج باشد و مثال
(۳) صبح صادق و صبح کاذب کی روشنی این می دهد که از شمشیر کج کار مویسترو نشی نگیرند بلکه از
مؤلف (۴) آفتاب مذکور استره راست کار مویسترو نشی درست می آید -

تیغ ستر تراشی اصطلاح بقول بجز و بها این است معنی شعر و در بعض نسخ مصرع اول
استره که بدان مویسترو (مرادف تیغ ستر تراشی) چنین یافته می شود (ع) آئین ستر تراشی از
(محسن تاثیر) آئین مویسترو کافی از طبع کج نیاید و اندرین صورت معنی شعر
شمشیر را سازد کس تیغ ستر تراشی بجز می فرماید صاف است و بجات اول هم ماصاف
که استره را مویسترو کاف گفتن محل تامل است نیست البته مویسترو کافی در کار است که از
و نقل قول می خور و کند (ه) استره هر چند طبع کج نیاید (ار و و) استره مذکور -

<p>تیغ سوزن بردار اصطلاح بقول تیغ سوزن بردار -</p>	<p>تیغ سوزن بردار اصطلاح بقول تیغ سوزن بردار -</p>
<p>(الف) تیغ سوزن بردار اصطلاح بقول بهر مرد و وارسته و بجز تیغی که سوزن را بدم بردارد و این از جمله استقامات اصالت اوست (صائب) شد سیما به تجرور بهین معنی</p>	<p>بهر مرد و وارسته و بجز تیغی که سوزن را بدم بردارد و این از جمله استقامات اصالت اوست (صائب) شد سیما به تجرور بهین معنی</p>
<p>(ب) تیغ سوزن ر بوده قائم کرده - (طاهر وحید) شد ز قهرگان چشم جادش پای تیغ سوزن ر بوده ابرویش و مؤلف کند که مصدر (سوزن را بایند و ر بوده) اصل است و الف اسم فاعل ترکیبی و با اسم مفروش (ار و و) و یکو تیغ سوزن بردار</p>	<p>علائق آزاد و چه کند رشته بان تیغ که سوزن برداشت و مؤلف عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است و مصدر این سوزن بردار و برداریدن تیغ یعنی اخیل بودن تیغ (ار و و) و به توار جواپی اصالت کی وجه به سوزنی کو آشغال می نوشت -</p>
<p>تیغ سوزن بردار اصطلاح صاحب این را مرادف (تیغ سوزن) بردار مؤلف گوید که بحث این بهر را بجا کنیم - (ار و و) و یکو تیغ سوزن بردار</p>	<p>تیغ سوزن بردار اصطلاح صاحب این را مرادف (تیغ سوزن) بردار مؤلف گوید که بحث این بهر را بجا کنیم - (ار و و) و یکو تیغ سوزن بردار</p>
<p>تیغ شدن مصدر اصطلاحی - بقول و جامع و بجز ورشیدی و سروری در لغت معنی رو بر و شدن و مقابل کردن بهار گوید</p>	<p>تیغ شدن مصدر اصطلاحی - بقول و جامع و بجز ورشیدی و سروری در لغت معنی رو بر و شدن و مقابل کردن بهار گوید</p>

رو برو شدن و در برابر جواب دادن و گفتن (کسی) قتل کردن کسی راست بخدا تمام (حکیم)
 شدن و طرف گشتن (صائب ۵) کوه قاف (زالالی ۵) چه خوش گفت آن غریبی
 از سیر انداختن است اینجا که دیگر تیغ شود که بی طالع بروز خود شسته به نزد مهر بانی تیغ
 پیش دم تیشه ما (وله ۵) تیغ نتواند شدن بیداد و شکستی بر دلم دست مرزا داد
 انگشت پیش حرف من و تا چو ماه نو سپر کردم (اردو ۵) دکن میں کتے کیسی پر تلوار توڑنا
 کمان خویش را (ظهوری ۵) تواند و آن جنگ یعنی کوشش کے ساتھ قتل کرنا مار ڈالنا
 عمره شد تیغ و گرش از رحم خفائی بخشی (۵) تیغش می بردم مقوله بقول بهار کنایه
 منصور اند خودی (۵) دی از طرفی بر آمدن از است که استعداد آن دارد که از دستش
 چرخه پسری و تیغ و سپر و آفتاب از خاور و کارای بر آید می فرماید که لوطیان گویند که تیغیت
 افکند سپر بر که بدیدش با تیغ و ما تیغ شایم و می برد که فلان امر را تنه کنی (ساکب قزوینی)
 سینه کردیم سپر و خان آرزو در سر ج هم (۵) اقبال اگر نداری تیغیت برش ندارد
 این را آورده مولف عرض کند که بسبیل باز و بلند خواست شیر آرمودن (اشهرت
 می از است مخفی مباد که از سبب صائب استعمال ۵) کاری از دست چو آید سعی کن و در کوشش
 مصدر رشودن پیدا است می ندارد (اردو ۵) بهر کجا دانی که تیغیت می برد و الماس باش و
 حایل یونان مقابله کرنا (البوطالب کلیم ۵) چون در مصاف حاش
 تیغ شکستن استعمال بهار بر معروف آه از جگر شتم و تیغیم نمی برد و چه امید بر شتم
 قانع مولف عرض کند که (تیغ شکستن بخشی) صاحب بحر این را مرادف (تیغش برش دارند)

گفته با معنی بالاستفیع و ارسته هم برایش مؤلف اتفاق دارند (ارو) و کیه تیغ سحر
گویند که اصلاً مقوله نیست بلکه مصدر است تیغ صیقلی استعمال بقول بهار تیغ صیقلی
برش داشتن و بریدن (۱) بمعنی حقیقی است زده مؤلف عرض کند که ظاهر ایایی نسبت
و (۲) کنایه از استعداد کاری داشتن اگر مقوله است (مرتضی بیگ قلی) که بطاهر در
می بود استعمال این مخصوص می شد و از اسناد با نظر بای هر با ششم چه پاک و با تیغ صیقلی باشد
پایه است. فارسیان استعمال دیگر مشتقات همان جوهر را یکی از معاصرین عجم و شگانی
این مصدر هم کرده اند و تعمیم معنی به هر موقع کنونی گویند که فارسیان تیغ صیقلی شنی را
درست می شود (ارو) (۱) تلوار کاتیر گویند که نزد صیقل گر باشد که برای صیقل
هواد (۲) کسی کام کی صلاحیت رکنا کسی گردش با و سپرده باشند فارسیان چون
کام کی استعداد او را قابلیت رکنا تیغی بفروش آرند و آن را رنگ آلوده بینند
تیغ صبح اصطلاح بقول بهار و بکر کنایه گویند یا آغاز این تیغ صیقلی است جوهر
از خود صبح و طلوع آفتاب مؤلف عرض را چه بینیم مراد است که اجباراً رنگ صیقل
کند که مرادف تیغ سحر است که گذشت و ما کرده شود عجیب و هنرش ظاهر شود بخیا ما
صراحت کامل همه را اینجا کرده ایم و در اینجا این معنی بیان کرده اش بسیار درست
همین قدر کافی است که اگر چه لفظاً و معنی است و معنی شعریم از همین معنی لطیف
صحیح است ولیکن محاوره زبان تیغ سحر است ترسی نماید که جوهر در همان تیغ همان می باشد
و تیغ صبح بر زبان نیست معاصرین عجم با که رنگ آلوده باشد (ارو) و تلوار

<p>تیغ غمزہ کو کہتے ہیں۔ نوٹ۔</p>	<p>جو صیقل کی ہوئی ہو اور ہمارے معنوں کے</p>
<p>تیغ فرو و آ ورون مصدر اصطلاحی</p>	<p>لحاظ سے رنگ آلودہ اور میل تلووار</p>
<p>ہمارے معروف قانع و صاحب اندہ ہر حال</p>	<p>جو با صاف ہو۔ نوٹ۔</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>	<p>تیغ علم کروں استعمال بقول اند</p>
<p>و مخفف (تیغ فرو و آ ورون پر سر یا گردن)</p>	<p>مخفف (تیغ فرو و آ ورون پر سر یا گردن)</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ معنی زدن تیغ است</p>

<p>تینج فولادی استعمال بقول بهار و آند (۵) بدین قیاس همانا شکاری شوره اش پیکان مرادف تینج الماس که گذشت مؤلف عرض کرده بود هر قدم بران تینج با مؤلف عرض کند که معنی حقیقی است مرکب توصیفی سندی کند که سیاره محقق هند ترا و معنی شعر را نه فهمید بر تینج الماس گذشت برای تینج فولاد است تینج خنک کردن در خاک مخفی کردن تینج است و برین یابی نسبت زائد (اردو) فولادی که راه رو از پنجسری مجروح شود تلوار رنوشت (اردو) تلوار کو خنک مین بهیام</p>	<p>تینج فولادی استعمال بقول بهار و آند مرادف تینج الماس که گذشت مؤلف عرض کرده بود هر قدم بران تینج با مؤلف عرض کند که معنی حقیقی است مرکب توصیفی سندی کند که سیاره محقق هند ترا و معنی شعر را نه فهمید بر تینج الماس گذشت برای تینج فولاد است تینج خنک کردن در خاک مخفی کردن تینج است و برین یابی نسبت زائد (اردو) فولادی که راه رو از پنجسری مجروح شود تلوار رنوشت (اردو) تلوار کو خنک مین بهیام</p>
<p>تینج کشاودن استعمال بقول بهار و آند تینج کشاودن یعنی معروف مؤلف گوید که تینج از گم کشاودن است یعنی از جنگ کشاودن مثل راجتی کسی زنده کج طبع و کج خلق باشد که در و باز آمدن اگر چه سست استعمال پیش مقصود آن همین است که هر که کج طبع باشد ولیکن بر زبان معاصرین عجم است (اردو) هر کار او کج می نماید و اصلا در هیچ کار راستی تلوار کھولدینا تلوار رکھدینا لڑائی سے</p>	<p>تینج کشاودن استعمال بقول بهار و آند تینج کشاودن یعنی معروف مؤلف گوید که تینج از گم کشاودن است یعنی از جنگ کشاودن مثل راجتی کسی زنده کج طبع و کج خلق باشد که در و باز آمدن اگر چه سست استعمال پیش مقصود آن همین است که هر که کج طبع باشد ولیکن بر زبان معاصرین عجم است (اردو) هر کار او کج می نماید و اصلا در هیچ کار راستی تلوار کھولدینا تلوار رکھدینا لڑائی سے</p>
<p>تینج کشاودن استعمال بقول بهار و آند مرادف تینج کشاودن که گذشت مؤلف عرض کند که سست استعمال پیش نشد و از نظر صاحب آصفی ذکر این کرده گوید که معنی مشتاق سست استعمال می باشیم (اردو)</p>	<p>تینج کشاودن استعمال بقول بهار و آند مرادف تینج کشاودن که گذشت مؤلف عرض کند که سست استعمال پیش نشد و از نظر صاحب آصفی ذکر این کرده گوید که معنی مشتاق سست استعمال می باشیم (اردو)</p>

و کچھ تیغ کشاؤں -

شدن بینی بہار می فرماید کہ این در حالت

تیغ کشیدن استعمال - بہار ذکر این کہ در مشرف شدن بر مرگ باشد از اہل زبان

از بعضی سکت مؤلف عرض کند کہ مختلف تحقیق پیوستہ (حکیم شفا می) ہر جا کہ

تیغ از نیام کشیدن است یعنی آمادہ پیکار شدن تندی طبع گذشتہ و ذوق سخن تو در دل

(میرزا محمد علی سیلی) چون کشتی تیغ جہاں بر جمع گذشتہ و بینی تو تیغ می کشد پیوستہ ہر

سیلی دگری پکاش دست تو بگیرد کہ جہاں گر تو تمام در دم نزع گذشتہ و صاحب ہر

است و (میرزا بیدل) ہستی کہ بخون گوید کہ مراد از کشیدہ شدن بینی است کہ در

بہار تیغ کشیدہ کہ خندہ بر لب گل نیم لعل افتادہ حالت نزع می شود مؤلف عرض کند کہ

است و (اردو) تموار کھنچنا آمادہ پیکار ہوتا ہوا موافق قیاس است (اردو) ناک کھنچنا

تیغ کشیدن آفتاب - مصدر اصطلاحی یہ صورت حالت نزع میں پیدا ہوتی ہے۔

بقول بحر بردن آفتاب مؤلف عرض **تیغ کمر بستن** - مصدر اصطلاحی - بقول

کند کہ اگرچہ سبب استعمال پیش نشد و دیگر تحقیق بہار معروف مؤلف عرض کند کہ مختلف

ذکر این نگروہ اند و لیکن موافق قیاس است تیغ بر کمر بستن است گنایہ از آمادہ پیکار شدن

و معاصرین عجم این را می پسندند (اردو) (صائب) چو داغ لالہ بخون کعبہ غوطہ زد

آن روز کہ غمہ تو کمر بست تیغ امرو را بک

تیغ کشیدن مٹی - مصدر اصطلاحی (اردو) تموار اٹھانا - تموار باندھنا - لڑائی

بقول بحر دوارستہ و بہار راست و سرتیر کے لئے آمادہ اور مستعد ہونا۔

<p>تیغ کشدن مصدر اصطلاحی - بقول بجز و از نیکه پشت کوه خمیده مثل تیغ می نماید.</p>	<p>تیغ کشدن مصدر اصطلاحی - بقول بجز و از نیکه پشت کوه خمیده مثل تیغ می نماید.</p>
<p>بهار و وارسته یعنی کاف تازی تیغ از نیام بر کشیدن (نهوری) زمانه تیغ ستم بیتی کوه -</p>	<p>بهار و وارسته یعنی کاف تازی تیغ از نیام بر کشیدن (نهوری) زمانه تیغ ستم بیتی کوه -</p>
<p>کند یا علی زنه بار و سباش غافل از احوال من که پر خرم و مؤلف عرض کند که</p>	<p>کند یا علی زنه بار و سباش غافل از احوال من که پر خرم و مؤلف عرض کند که</p>
<p>زبان فارسیان قدیم است معاصرین عجم با صفت تشبیهی تیغ کین کینه باشد که فارسیان</p>	<p>زبان فارسیان قدیم است معاصرین عجم با صفت تشبیهی تیغ کین کینه باشد که فارسیان</p>
<p>نمی پسندند (اردو) تلوار آکھا تلوار کھنچا کینه را به تیغ تشبیه داده اند (س) در تیغ</p>	<p>نمی پسندند (اردو) تلوار آکھا تلوار کھنچا کینه را به تیغ تشبیه داده اند (س) در تیغ</p>
<p>تیغ کوه اصطلاح - بقول برهان بلندی کین خصم خراشی زیاد نیست و آن زخم با</p>	<p>تیغ کوه اصطلاح - بقول برهان بلندی کین خصم خراشی زیاد نیست و آن زخم با</p>
<p>کوه یعنی جایی که از آن بلند تر نباشد بهار که زهره در وجودش من است و (اوله) گوید که کنایه از مینی کوه است که سر کوه باشد</p>	<p>کوه یعنی جایی که از آن بلند تر نباشد بهار که زهره در وجودش من است و (اوله) گوید که کنایه از مینی کوه است که سر کوه باشد</p>
<p>(صائب) باشد از کز خراش دل شک گاهی که شمه گر کند رحم وای ما و (اردو) خار ه شد و آخرب تیغ کوه سر کوه کن جدا و</p>	<p>(صائب) باشد از کز خراش دل شک گاهی که شمه گر کند رحم وای ما و (اردو) خار ه شد و آخرب تیغ کوه سر کوه کن جدا و</p>
<p>(اوله) می شود چون تیغ کوه از ابر حرکت مین کینه کی تلوار - مؤلف -</p>	<p>(اوله) می شود چون تیغ کوه از ابر حرکت مین کینه کی تلوار - مؤلف -</p>
<p>آبدار و هر که صائب پادمان توکل بشکند (الف) تیغ گذار اصطلاح - بقول عجم</p>	<p>آبدار و هر که صائب پادمان توکل بشکند (الف) تیغ گذار اصطلاح - بقول عجم</p>
<p>و مؤلف عرض کند که صاحبان بجز و سبای مؤلف عرض کند که</p>	<p>و مؤلف عرض کند که صاحبان بجز و سبای مؤلف عرض کند که</p>

لفظ رو در ب نه باشد به ستر و گیردن و استعاره و مخفی مباد که از سنده و وم استعمال مصدر
 آن هم می توان و الف کنایه ایت لطیف و گیردن پیدا است عیبی ندارد که مراد صفت
 موافق قیاس و برای ب شتاق سنده استعمال گرفته است و بجای خودش می آید
 می باشیم (ار دو) الف سپاهی نکر (ار دو) تلوار اٹھانا لڑائی پر آمادہ ہونا
 (ب) جبر سے کسی چیز کو لینا حاصل کرنا
 تیغ گزشتن اصطلاح بقول بہار آنکہ تیغ ہوتا ہے
 تیغ گزشتن اصطلاح بقول بہار آنکہ تیغ ہوتا ہے
 مؤلف عرض کند کہ از قبیل صیقل گردان کہ طغادر رسالہ آشوب نامہ گوید (فقہ) سیف
 وزر گرد و امثال آن (ملاطعات) یعنی زرد اسفرنگ را کار از ان در گذشت کہ دلیران
 ساختن چون سپر بقانون خبر گیر ازین تیغ گردا معرکہ نظم پیش او تواند تیغ گشت "مؤلف
 (ار دو) تلوار بنانے والا
 تیغ گزشتن استعمال صاحب آصفی ذکر مقابل ہونا
 این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند تیغ گزشتن اصطلاح بقول بہار و بجز
 کہ معنی برداشتن تیغ است و آمادہ جنگ نکر
 (بیلی ہروی) دامان نامہ بر زد و تیغ جہا بہر گشتہ دم (میرنجات) گلستان شہنا
 گرفت پوستانہ در رسید و گریان ما گرفت خیز و گیر در نظر دارد و ب تیغ گزشتن او آ
 (کمال اصغہانی) آتش از سینه فشانند چو شبنم دیدہ ام سر را پو مؤلف عرض کند
 چو کوہ گر می پو تیغ گیرند بدندان گری چون این کہ مرکب توصیفی است و کنایہ لطیف

(ارو) دندانہ دار تلواری موٹ۔ وہ
تلوار جس کی باڈہ دندانہ دار اور ضلع

ہوئی ہو۔

تیغ کا شستن استعمال۔ بہار بہ عروضا

قانع (میر مغری) ملک نارزایا

کہ از زانی تولی و تیغ آتشبار بر جان

بکار پو مولف عرض کند کہ معنی سپردن

تیغ است بہ دیگری و از سندانہ مصدر

بکار دین پیدا است کہ بجایش می آید کہ مراد

کما شستن است (ارو) تلواری دینا سپرد

کریا۔ (کسی دوسرے کو)

تیغ گنبد استعمال۔ صاحب اندکجوالہ

(غواض سخن) گوید کہ از عالم تیغ کوہ است

(فردوسی) جو خورشید بر تیغ گنبد رسید

چنانہ و ژبو پیدانہ و ژبان پدید پو مولف

گوید کہ بر گنبد میجوہ نمی باشد مثل تیغ فارسیا

خم گنبد را تیغ گنبد گفته اند کہ یہ ایست لطیف

نیز آمدہ لنگر دار یعنی ثقیل و گران (صائب)

(ارو) گنبد کے سقف کا خم۔ مذکر۔

بھروانند و جامع و بر بان کنایہ از زبان (میر)

نی نی کہ سرچہ گوئی بہ زبان خموشی

ایرا پو بس نیک و بد گشتہ از تیغ گشتین

کہ از زانی تولی و تیغ آتشبار بر جان

گوید کہ این را شمشیر گشتین ہم گویند مولف

عرض کند کہ مرکب توصیفی و موافق قیاس است

(ارو) زبان۔ موٹ۔

تیغ لنگر دار اصطلاح۔ بقول بہار کتا

از تیغ خمدار و چون این قسم تیغ خوب می باشد

و زخم کاری می کند و از جاکم می چنبد آن

لنگر دار گویند و این مجاز است ما خود از

معنی لنگر کہ آہنی باشد گشتی را از رفتن باز

دار و تحقیق آنست کہ تیغ لنگر دار کنایہ از

سنگین و گران و در شعر ملاحظہ تیر لنگر دار

نیز آمدہ لنگر دار یعنی ثقیل و گران (صائب)

<p>(اردو) خمدار تلوار دکن میں محرابی تلوار تیغ لنگر دا چن دین پاس دم پیدا شت است۔ بھی کہتے ہیں۔ مؤنث۔</p>	<p>(اردو) خمدار تلوار دکن میں محرابی تلوار تیغ لنگر دا چن دین پاس دم پیدا شت است۔ بھی کہتے ہیں۔ مؤنث۔</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ لنگر کشتی زنجیر آہنی بہت خیلی وزنی کہ چون این از کشتی در دریای بسیگنی اوستی از رفتار باز ماند و ہما جاق نام می شود و سفید لنگر و کشتی اسادہ را گویند شمشیر ذوالفقار بر پشت خود از مہرہ نقش مثل زنجیر دارد و بہ نسبت شمشیر کی مہرہ انگشت فارسیان ہمین قسم تیغ را لنگر و اگر گفتم اند۔ (اردو) لنگر و تلوار۔ ذوالفقار۔ وزنی اور سنگین تلوار۔ مؤنث۔</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ لنگر کشتی زنجیر آہنی بہت خیلی وزنی کہ چون این از کشتی در دریای بسیگنی اوستی از رفتار باز ماند و ہما جاق نام می شود و سفید لنگر و کشتی اسادہ را گویند شمشیر ذوالفقار بر پشت خود از مہرہ نقش مثل زنجیر دارد و بہ نسبت شمشیر کی مہرہ انگشت فارسیان ہمین قسم تیغ را لنگر و اگر گفتم اند۔ (اردو) لنگر و تلوار۔ ذوالفقار۔ وزنی اور سنگین تلوار۔ مؤنث۔</p>
<p>تیغ محرابی اصطلاح۔ بقول بہار و جبر انند تیغ خمدار را گویند (ملاسنیر) اسے زلف تو شک ترو عنبر خال پر برابر و تو قادر بس نیکو خال پر ابروی تو تیغیت ولی محرابی با چون مورچہ تیغ بران ابرو خالی پر مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است (اردو) مغربی تلوار۔ بلاد مغرب کی صنعت</p>	<p>تیغ محرابی اصطلاح۔ بقول بہار و جبر انند تیغ خمدار را گویند (ملاسنیر) اسے زلف تو شک ترو عنبر خال پر برابر و تو قادر بس نیکو خال پر ابروی تو تیغیت ولی محرابی با چون مورچہ تیغ بران ابرو خالی پر مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است (اردو) مغربی تلوار۔ بلاد مغرب کی صنعت</p>

وکنین اسکو صرف مغربی کلمه بین بیوقوف است از سخن عدل وجود خالی نیست بل علی ز تیغ
 تیغ سوتراشی اصطلاح بقول خان هشت گهر جدا نشود و (ظهور الدین فارابی) و آنکه نشیند بعون باز وودستش و خنجر
 آرد و در چراغ هدایت استره که بدان سوسن بیای تیغ هشت و مؤلف عرض
 سستند (آثیره) آئین مویشگانی از طبع کج نیاید و شمشیر را سازد کس تیغ سوتراشی کند که مرکب توصیفی است و موافق قیاس
 و می فرماید که استره را مویشگانی گفتن ظاهر (آرد و) سبزی تموار تیغ هشت و
 درست نباشد نه من حیث العقل نه من و تموار جویند من بی هو -
 حیث العقل مؤلف عرض کند که مرکب تیغ میان رنگ اصطلاح بقول بهار
 توصیفی است و موافق قیاس بهار همین وانند و وارسته تیغی که از صیقل زدن
 سبزه را بر تیغ سوتراشی آورده به تحریف بگوید و زند (طالب آملی) در آن
 لفظ (سوتراشی) عوض (سوتراشی) در مصاف که از عکس تیغ میان رنگ و هو
 مصرع نافی و همین اعتراض خان آرد و معرکه پوشد ز مردین سربال و بهار
 را در آنجا بیان کرده و ناجوالبش ممد کجا بگویند که مرادف تیغ سبزه است - خان آرد
 داده ایم (آرد و) و کیه تیغ سوتراشی - در چراغ هدایت این را آورده مؤلف
 تیغ هشت اصطلاح بقول بهار عرض کند که چون تیغ را صیقل کند جوهرش
 و آنده شمشیری که در همد ساخته باشند نمایان شود و رنگ جوهرهای به سبزی -
 (خواجہ جمال الدین سلمان) زیانت می باشد و این غیر از تیغ اصیل نمی باشد

و همین قسم تیغ را باین اسم موسوم کرده اند (۲) تلوار مارا -
 (اردو) جوهر دار تلوار و کجی تیغ سبز - **تیغ نشستن بنگ فسان** مصدر
 (۵۹۴۳) **تیغ ناز** اصطلاح تلویزی استمال این اصطلاحی - صاحب آصفی ذکر این کرده
 کرده مؤلف عرض کند که موافق قیاس از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بعضی
 و باضافت تشبیهی است که ناز را به تیغ تشبیه می‌کنند (ثانی مشیدی) -
 داده اند یعنی تیغ ناز - ناز باشد (۵) باین سپهر مصلحتی داشت زانکه تیغ و بزرگتر
 چهره دیگران از خمیانت خویش را خواندند شود چو بنگ فسان نشست و (اردو)
 عجب دارم که تیغ نازت از جوهر نمی افتد - تلوار تیزهونا -
 (اردو) ناز واداکو تیغ ناز تیرگیب فاسی **تیغ نطق** اصطلاح بقول برهان و جاح
 که سکتین - مؤنث -
تیغ نشاندن مصدر اصطلاحی بقول می فرماید که مراد از زبان است مقصودش
 بهار مراد تیغ نهادن - معروف مؤلف خیر ازین نباشد که تیغ نطق نطق باشد
 عرض کند که معنی (۱) نشاندن تیغ شدن و (۲) تشبیهی مؤلف عرض کند که زبان تیز را گویند
 تیغ زدن (ارادت خان واضح) می قائل و جادارد که زبان فصیح هم گویم (اردو)
 نشاندن تیغ ابروی کسی دیگر پیشم بود است زبان تیز زبان فصیح - مؤنث -
 در سرباز فکر خانه آرائی مرا (اردو) **تیغ نمودن** استمال صاحب آصفی ذکر
 تلوار کی ضرب من آنا - تلوار اپنے آپ پر لینا این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند

بمعنی حقیقی است (ازرقی هروی) (ارو) تلوار مارنا -
 نیل و مشک به پیوند و رع و اوودی باز دو
 تیغ و ترنج بمیان آوردن | مصدر
 میانمای تیغ گوهر دار یا تخنی مباد که از سندان
 اصطلاحی - بقول بهار و بحر کنایه از امتحان
 بالاستقامت و استعداد است و ماخذ آن تیغ و ترنج زینجا است که
 که مرادف نمودن باشد که بجای خودش می آید در امتحان یوسف بدست زنان مصر داده
 (ارو) تلوار و کمانا -
 تیغ نهادن | مصدر اصطلاحی - بقول انگشت اعتراض یا تیغ و ترنج اگر بمیان
 بهار مرادف تیغ نشاندن است که گذشت آورد کسی یا (ظهوری) بند نقابی ششم
 صاحب آصفی (تیغ بخوبی نهادن) یعنی امر تیغ و ترنج آوریم یا یوسف و یعقوب را کف
 نامرغوب با چاری تحمل کردن آورده (مخلص بد بریدن دهمیم یا مؤلف غرض کند که بیایم)
 کاشی) پیش آن عراج بی زرکی رود و داخل اصطلاح برسد و بقیسم کاشی کرده اند
 کارم پیش و از برای مرهم اومی نهم تیغ و از سندان ظهوری واضح است که برون لفظ
 بخوبی (شامی شهیدی) ای صبر (بمیان) هم همین معنی است و حق آنست
 هوش رخت سلامت برون برید و کان که بمیان خارج از اصطلاح است و معنی
 ترک مست تیغ سیاست بجان نهادن و کوفت این امتحان کردن است و بس (ارو)
 عرض کند که تیغ نهادن بر چیزی و به چیزی امتحان کرنا -
 بر کسی و به کسی زدن تیغ است و بس - (الف) تیغ و طشت | اصطلاح صفا

صاحب تحقیق اصطلاحات گوید که ضابطه آماده جنگ و جدال شدن است و این
 سلاطین است که هرگاه می خواهند بر کسی را بهر وجه موافق قیاس و کنایه ایست
 در حضور برین اقل قطع گسترند و بران پشت (ار و و) لڑائی برآمده هونا تلواری با اینها
 گذارند و سر برادر پشت برند تا فرس وین تیغه بقول فدائی نام گینه ایست بر
 از خون آلوده نشود (نظامی گنجوی ۵) هرگونه افزار بزرگی گر انیکه همین برای آن
 بفرموده تیغ و پشت آورند و دو خنجر را پارچه است که از آهن ساخته شده و کار
 پیش تخت آورند و (شیدای تپوری ۳) برش با همان است همچون تیغه شمشیر و تیغه
 بی توری و زی سوی گلشن گر گذر باشد مرا کار و و مانند اینها و نیز سرگوه و بلندترین
 و سبزه و گل تیغ و پشتی در نظر باشد مرا جابای آن است که گوهر نیز بدان چشم است
 مؤلف عرض کند که مجر و (تیغ و پشت) و بتاری قله مؤلف عرض کند که گستر
 را علامت خنجر نری باید گفت و خوشی نکرد که نه و و بفهم و آید این بعضی (۱)
 (ب) تیغ و پشت آوردن سامان شمشیری را نام است که دراز تر باشد و خم
 خنجر نری کردن و این تیغه هر دو اساد بالا اندارد و (۲) برای هر قسم اسلحه که برش
 (ار و و) الف تیغ و پشت فارسی من وارد و در استعمال آید چنانکه یک تیغه کار و
 قتل کی علامت است ب سامان خنجر نری یک تیغه خنجر یعنی یک عدد است و سرگوه را
 تیغ و کمر بستن اسد را اصطلاحی تیغه گوه گویند مجر و تیغه معاصرین عجم با هم
 بقول اند معروف مؤلف عرض کند که با اتفاق دارند (ار و و) (۱) تیغ تیغ

<p>بقول آصفیہ فارسی اسم مذکر چھوٹی۔ (۱) سمور خط شکنیش چان خوش تنیہ چوڑی تلوار مولف عرض کرتا ہے کہ افتادہ پا کہ می گرد و در تنج غنچب او در سی شاید ولی میں چھوٹی تلوار کو کہتے ہوں لیکن گم ہو مولف عرض کند کہ سمور نام تلوار دکن میں تیغابڑی اور سیدی تلوار کو کہتے کہ صراحتش بر (تیغہ قنذر) ہی آید کمیل تھیں میں (۲) عدد۔</p>	<p>بقول بحر و (اردو) سمور کی پیشہ کا خم۔ مذکر۔ بہار و اندکناہ از بلندی پشت (تلواری) تیغہ قنذر اصطلاح بقول بہار و بحر (۱) از و گاہ کا پیدہ برتری و عیان و اندکناہ از وسط و بلندی قنذر۔ صاحب پشتش از لاغری و صاحب بحر اینقدر برہان بر سمور گوید کہ از پوست این پوستین صراحت فرمید کند کہ قطار مہربای پشت می سازند صاحب محیط فرماید کہ سمور جانور و بلندی پشت مولف عرض کند کہ پشتا مثل گرہ بکی از معاصرین عجم گفته کہ پشت تنبیہی تیغہ پشت پشت باشد و معنی بیان سمور و قنذر بلندی و خداری باشد فارسیان کردہ صاحب بحر نازک است (اردو) پشتش را تیغہ سمور و همچنین تیغہ قنذر گویند پیشہ کی بلندی مہربای پشت کی قطار تیغہ مولف عرض کند کہ مرکب اضافی است تیغہ سمور اصطلاح بقول بہار و (اردو) جانور قنذر کی پیشہ کا خم جس بحر و اندکناہ از وسط و بلندی سمور در کو فارسیوں نے تیغہ قنذر کہا ہے۔ طول از عالم تیغہ گوہ (محمد سعید اشرف) تیغہ گوہ اصطلاح بقول بہار و اند</p>
---	---

<p>مرادف تیغ کوه مؤلف عرض کند که موافق که شاه مالش داد و به تیر ناو کی و تیغ برین قیاس است (حکیم زلالی) ز گردن تابه بود و (وله) بگیری و اگر سال نوک تیغ کوه و اگر بیان شکوهم زخم انبوه و شام و حلب را و به تیغ کهر و ایند و (اردو) و کیو تیغ کوه - (استاد رودکی) راسی تو هست برتر</p>	<p>(۱) تیغ هندوستانی (۲) تیغ هندوستانی (۳) تیغ هندوی (۴) تیغ هندوی (۵) تیغ هندی</p>
<p>اسطلاح بچول از رای هندوان و تیغ تو هست برتر از تیغ هندوی و بهار گوید که بدین معنی بود و به هند ساخته باشند و گاهی تنها هندی نیز مستقل و میاز باشد مؤلف عرض کند که همه موافق با مخالف و قیاس است (اردو) و کیو تیغ هند -</p>	<p>تیف بقول برهان و جامع و سراج و مؤید کبیر اقل بر وزن لیف (۱) برهان کیدان خس و خارش و غلاشه را گویند صاحب انصاری بجهان ذکر معنی بالا کرده گوید که (۲) کبیر نام روز سیزدهم باشد از ماه بای یکی مؤلف عرض کند که معنی اول اسم جا فارسی زبان و معنی دوم سبد تیر می نماید چنانکه برقم (اردو) (۱) خس و خاشاک - بزرگ - کجرا - کوثر (۲) و کیو تیر که چوخته معنی -</p>
<p>اصطلاح صاحب جامع تذکر الف و ج گوید که نام نوایست از موسیقی صاحبان سروری و انصاری و جهانگیری و ذکر ب همین معنی کرده اند (منوچهری) که نوای تیف کنج و که نوای کنج کاو</p>	<p>(الف) تیف کنج (ب) تیف کنج (ج) تیف کنج</p>

که نوای دلف خوش و که نوای ارخته با صاحب برهان نسبت چ گوید که کاف فارسی است
و تبدیل آن ذکر الف هم کرده و رشیدی هم ذکر چ کرده خان آرزو در سراج مہربان
برهان مؤلف عرض کند کہ باب را معتبر ندانیم چ اصل است و الف فرید علیہ آن
بہم چون بیچ بیچ و بیچ بیچ بعض محققین صراحت حروف کرده اند ازینجا است کہ نظر بکتابت
ب قائم شد و معنی لفظی این خرنیز و مجموعہ خس و خاشاک است معلوم می شود کہ این
نوای بتدل و خصوصیت و نوی نذر و اللہ اعلم معاصرین عجم از وجہ تشبہ بخرنیز
(اردو) الف و ب و ج ایک نوای موسیقی کا نام جس کا اردو ترجمہ معلوم نہ ہو سکا
(الف) تیف و تمس اصطلاح صاحب جہانگیری ذکر ب کرده و در طعقات
(ب) تیف و تمس الف را آورده ہر دو را بمعنی خار و خاشاک گوید مؤلف
عرض کند کہ تیف بہمین معنی گذشت معلوم می شود کہ این مرکب است باتیف و طمس
طمس در عربی زبان بقول منتخب بمعنی چرگین آندہ فارسیان آن را تمس کرده طای
حلی را بہ فوقانی و ثانی مثلاً را بہ بین ہملہ بدل کردہ چنانکہ بغطاق و بغطاق و تبدیل تا
تا بہ بین یا شین نیامدہ واللہ اعلم تمس یا تمس لغت فارسی یا ترکی یا عربی نیست ظاہر
و اعطف در میان دو لفظ معلوم می شود و معاصرین عجم ازین بی خبر اند و بر زبان اندازند
و حقیقت اخذ این بش ازین معلوم نمی شود (اردو) و لیکو تیف کے پہلے معنی ۔

تیکو تر بقول برهان و جامع و جہانگیری و رشیدی با کاف و واو مجہولی ہر وزن
دیر و زکشک و فروت را گویند (حکیم سوزنی ص ۵۵) کہنی و بنم خورد و مسک

و خراب و زرب تمایحی که باشد سرد و بی تکیوز و سیر با صاحب ناصری می فرماید که این را
بفارسی پیو هم گویند. خان آرزو در سراج این را آورده متفق با برهان مؤلف
کند که اسم جامد فارسی زبان است و شکاب یعنی دوغ خشک و نام طعامی خاص مثل
پرسیه بجایش می آید (ارده) و کیو پیو.

مثیل | بقول برهان و ناصری و جامع و انسد بالام بر وزن فیل یعنی (۱) نقطه و (۲) خال
را نیز گویند صاحب سفرنگ بشرح بستی فقره (نام شست ساسان نخست) می فرماید که مرکز
را نام است و آن نقطه ایست در وسط دایره که چون خطوط از آن بسوی محیط کشند همه با هم
برابر باشند و دلیل ساطع تل را بدون تختانی در سنسکرت معنی خال بدن و دانه
کنجد گفته مؤلف عرض کند که شک نیست که فارسیان قدیم آن را سفسر کرده اند به زیاد
تختانی و معنی دوم استعمال کرده اند که اصل است و معنی اول مجازش (ارده) (۱) نقطه
نمک - (۲) خال - نمک -

مثیلا | بقول برهان و جامع کبیر اول و سکون ثانی و لام الف (۱) پذیرین تابی را گویند و
بنسخ اول (۲) جمل منقش بر خط و خال یا جان جهانگی و رشیدی و سروری و ناصری
اول قانع. خان آرزو در سراج بدگر بر و معنی برهان گوید که در معنی خود که را گفته
و بعضی جمل را گفته اند و بعضی هزار پامی فرماید که اغلب که صحیح یعنی اول است و معنی
دوم ریتلا است نه تیل و آن کثره و ماما چنگبوت که در خوزستان بسیار بهرسد و نقطه
عربی است نه فارسی پس عزیزان غلط تصحیف خوانی کرده اند مؤلف عرض کن که معنی

اول آنکه ایست که چرخ می زند و بواسطه آن رسن نابی می کنند و جعل یعنی دوم جانوریت سیاه
پروا بر شباهت زبور که در سرگین و نباتات پیدای شود و آنچه صاحب محیط بر جعل نوشته ما
ذکرش بر بعضی بچشم شک کرده ایم و نظراً باعتبار صاحب جامع که محقق اهل زبان است هر دو
معنی اسم جادوایم و سخن آرائی خان آرزو را هیچ ندایم (ار دو) (۱) و آنکه حسن
سے رشی بیٹنے ہیں۔ ذکر۔ (۲) و کھویشک کے پانچویں معنی۔

تیل زون مصدر است مطلقاً یعنی تلغراف آن را بتازی ترجمان خوانند و (۲) کار گزار
فرستادن و صراحت این بر تلگراف بقول رانیز گویند صاحبان مؤید و انند نقاش بر و شباهت
سخندان پارس گذشت مؤلف عرض کند مؤلف عرض کند که اگر چه محققین ترکی زبان
تلگراف به تازی بندی و کاف فارسی در ازین ساکت اند و لیکن بلحاظ شان لغت
انگلیسی زبان یعنی تلغراف و تلگراف است و تصدیق ترکان معاصر این مرکب را
که بجایش مذکور شد معاصرین عجم مجرب و تیل هم لغت ترکی زبان دانیم و معنی حقیقی این (۳)
یعنی تلگراف آورده ولیکن استعمال این کسی که کار و بار تلگراف کند فارسیان تفریاً
بدون ترکیب با مصدر ز زبان نمی کنند استعمال این معنی اول و دوم بر سبیل مجاز
(ار دو) تار دینا تار پر مرسلت کرنا۔ کرده باشند (ار دو) (۱) مترجم (۱)
تیل حاجی بقول برهان در طعقات بروز کار گزار (۳) تار ماسٹر۔

تیلول بقول رنما بجو آنکه سفر نامه ناصر الدین
شیر حاجی (۱) مترجم را گویند یعنی شخصی که عبارت زبانی را بزبان دیگر بیان کند و
شاه قاجار نام درختی که گل او خورد و خوشبو

می شود و مؤلف عرض کند که برین تعریف مفردات طب است این را ترک کرده
مجموع ترکش اولی بود هیچ ترکش که این دست (ار و و) ایک درخت کا نام فارسی میبرد
را در این نه غیر چه نام است و متحقق نشد که تیلول به جس که پھول چھوٹے موٹے ہیں وہ
چه قسم درخت است صاحب میط که محقق جسکی تعریف نرید معلوم نہ ہو سکی۔ مذکر۔

تسلیم بقول برهان و جامع و اندکسر اول و ثالث و سکون ثانی و تحتانی و کاف ثانی
جامد تشو از استین کوتاه را گویند صاحب نامری بذکر این گوید که همان که بر ترکیب
گذشت خان آرزو در سراج می فرماید که ترکیب بهمین معنی گذشته پس ضعیف باشد مؤلف
عرض کند که حقیقت این همانجا مذکور و این سببش باشد چنانکه برمود و بیهود (ار و و)
و کمیو ترکیب۔

تیم بقول برهان و جامع و نامری و فدائی بروزن میم (۱) کاروان سرای بزرگ۔ چه
تیمچه کاروان سرای کوچک است (شیخ عطار ۵) ای کلام نور شک و تیمچه دی
عطای تو دیبه و خانه و تیمچه (شیخ اوحدی ۵) تونه ترسی که باغ سازی و تیمچه خرج
آن جمله از خرج تیمچه صاحبان جهانگیری پیشیدی بر مجر دکاروان سراقانخ خان آرزو
در سراج نقل نگار متقین۔ صاحب سروری می فرماید که (۲) بمعنی گرفتن و اندوه دل تیم
(شاعر ۵) من ز تیم تو گرفتار به بیمار شدم و توبه تیمار مهمل یا ز تیم آرم را و مؤلف عرض
کند که اسم جامد فارسی زبان است (ار و و) (۱) کاروان سرا۔ بزرگ مکان۔ مذکر (۲)
اندوه۔ مذکر۔

تیمیا بقول برهان و جامع و ناصری و سروری و مؤید برون سیما دشت و سیابان را گویند
مؤلف عرض کند که این لغت عرب است که بقول منتخب بالفتح به همین معنی آمده -
 فارسیان همین قدر تشرف کرده اند که با کسر استعلاش کرده اند می توان مفرس گفت
 (ار دو) جنگلی - مذکر -

(الف) تیماج بقول سروری بکسر تا جلد نبرد باخت کرده صاحب فدائی گوید که
 چرمی است که از پوست بز و گوسفندی سازند و زنگهای گوناگون می دهند صاحب اند
 این را بجا که بهار لغت ترکی گفته و بهار بهیم فارسی -----
(ب) تیماج نوشته و بذیل همین ب -----

(ج) تیماج ساز را بمعنی صانع تیماج گفته (ملاحظه فرمایید) اول از نظر خود کند
 که بخت کرد با چو تیماج ساز از نیاروده سرخ مؤلف عرض کند که ما در بهار هم اشاره
 ترکی بودن الف نیافتم معاصرین عجم گویند که ب اسم جاد فارسی زبان است و بهوت
 تلفظ الف هم بر زبان دارند و (ج) اسم فاعل ترکیبی است موافق قیاس (ار دو)
 الف و ب - و باخت کیا هوا چتر - مذکر (ب) و باخت ساز -

تیمار بقول برهان برون سیما خدمت و غنچاری و محافظت کردن کسی را
 که بیمار بود و یا به طبیعتی گرفتار شده باشد و بمعنی نگاه داشتن و محافظت نمودن و فکر
 و اندیشه کردن هم می فرماید که آن را تیماره نریادت یا نیز خوانند صاحب جامع همین معنی
 را بر سه معنی تقسیم کند (۱) خدمت و غنچاری و پرستاری بیمار و (۲) نگاه داشتن

و مخاطب نمودن و (۳) غم خوردن و فکر و اندیشه کردن و گوید که بعضی سوّم بیمار هم سبب
 جهانگیری معنی اول را غم و غمخواری گفته (حکیم سنائی ۵) از جو تو و علم تو غمخیزین چون
 بهشت و نیز اگر در و هست نه بیمار و نه تیمار بخور و معنی دوم را آشکاشت (سیف اسفندی
 ۵) شمر و سیارگان اجرا خور و دست غمت و یکیت گردون تا بود و در عهده تیمار من و
 و معنی سوّم را اندیشه گفته صاحب رشیدی بر غم و غمخواری و اندیشه قانع صاحب سروری
 هم فکر این کرده یعنی غم و غمخواری و اندیشه و محافظت صاحب ماسری می طراز و که غم خواری
 و حفاظت و محافظت بیمار یا مبتلای بلیتی می فرماید که هر کس که از جانب دولت توحه
 الله الی یتیم و یتیم و اعانت مردمان عاخر باشد آنرا

(ب) تیمار خواهر گویند یا تیماری صاحب خدائی فرماید که یکم اندوه و پرستاریست و تیمار
 پرستاری بیمار آن واسپان و ستوران و مانند آنها و آنکه از سوی فرمان ر و لک به پرستاری
 که دوکان لیا پذیر و بی سالار نام نه است (تیمار دار) و (تیمار خوار) و (تیماری) نام
 دارد و خان آرزو و در سراج می طراز و که تحقیق آنست که بعضی خدمت و نگاهبانی است
 برای مرخص و اسب و بکار غمخواری و اندیشه بیمار بزرگ معنی غم خوردن و غم گوید که بالعموم
 بر کسی نهادن و خوردن و کردن و کشیدن و گفتن مستعمل مؤلف عرض کند که یکی از معاصرت
 بحکم درست گوید که معنی لفظی این بخانه خود آورنده است که تیمار معنی خانه و آرد مختف آور و آور
 امر حاضر از آور و در اسم فاعل ترکیبی و کنایه از غمخوار و غمخیز بیمار که پیشینان و بزرگان
 بحکم چون منقاد کی را بیمار می دیدند عادتشان بود که آن را بخانه خود می آوردند و به

سعال جود غمخوارش می بردا خند پس معنی این (۱) غمخوار است همانا از سندی حکیم سنائی هم چنین
 معنی پیدا می شود و (۲) یعنی محافظت بر سبیل مجاز و (۳) فکر و اندیشه غم می بار باشد (ار و و)
 الف (۱) تیمار دار غم خوار و (۲) شخص جو بیمار کی خدمت کرے (۲) تیمار داری بقول
 آصفیہ غم خوار می. ہمدردی بیمار کی خدمت اور محافظت (۳) فکر و موثقت اندیشہ غم
 بزرگ ب و دیکھو الف کے پہلے معنی۔

تیمار خوردن	مصدر اصطلاحی حساب می تواند چارہ از چشم بیمارش کند و غم می بار
آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	کہ از سندی بالاست استعمال مصدر کردن پیدا است
عرض کند کہ معنی غم خوردن باشد و مبتلا فکر کہ بجایش می آید (ار و و) تیمار داری کرنا	و اندیشہ شدن متعلق بمعنی سووم تیمار و خدمت بیمار کی خبر گیری اور خدمت کرنا غمخوار کرنا
۵) دلم خون گشت از تیمار خوردن و در غم	مصدر اصطلاحی حساب
خستہ شد زین خار خوردن و (ار و و) غم	آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
کھانا بہت ملائے فکر و اندیشہ ہونا۔	عرض کند کہ معنی غم خوار می کردن است۔
تیمار کردن	استعمال۔ صاحب آصفی (فرخی سیستانی) تیمار رعیت کشد و
ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض	اندر درویش بہ کایز دبدبا و اورا اجازت
کند کہ معنی خبر گیری و خدمت بیمار کردن و	تیمار و (ار و و) غم خوار کرنا تیمار
غمخوار کرنا (مخلص کاشی) کی دل داری کرنا۔	
دہم در سادگی کان شوخ تیمارش کند و اگر	تیمار گفتن
مصدر اصطلاحی حساب	

آنمفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف تیمار نهادن | مصدر اصطلاحی - صاحب
 عرض کند که بمعنی غمخواری کردن است (خسر) آنمفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 (۵) رقیبا بر جوی گرباورت ناید غم خسرو پا عرض کند که بمعنی بتلای غم و اندیشه کردن (تلا)
 که من تیمار ببل پیش بو تیماری گویم یا محتجی بیا (۵) من پیش از کشش تیمار برین پا بقدر
 که ازین سبب استعمال گویند پیدا است که زور من نه بار برین پا (ار دو) بتلای
 بجایش می آید (ار دو) غم خواری کرنا - غم و اندیشه کرنا -

تیماس | بقول برهان و جامع و جهانگیری و رشیدی و سمروری و ناصری بوزن ربو ایا
 بیشه و نیتان و جنگل را گویند که بعباری اجم است (ابوالعباس ۵) نهاد روی بخدست
 چنانکه رویش پیر بختیم و انگر ان آید از در تیماس و خان آرزو در سراج بهم ذکر این
 کرده مؤلف عرض کند که اسم جامد فارسی زبان است (ار دو) جنگل - نذر -
 تیما و | بقول برهان بسکون و او بمعنی بلاوت باشد و آن تعطیل قوت نفس ناطقه است
 بی آنکه تقصیری در خلقت آن شده باشد - صاحب ناصری بذر قول برهان گوید که در
 فرنگ با نیا فقیم صاحب جامع بر بلاوت و کودنی قانع مؤلف عرض کند که معنی
 لغوی این منسوب به بیابان یعنی بیابانی ازینکه تیا بمعنی وشت و بیابان گذشت و کنایه
 از کودنی یعنی در طلاق کم قوتی و جهالت که این بیشتر در کسانی یافته می شود که در کوه
 و بیابان بسر می کنند (ار دو) جنگلی بن - نذر - کودنی - مؤلف -
 تیمچه | بقول فدائی سرای کوچک باز رگان نشین است مؤلف عرض کند که اشاره

فابی در طوفا می آید (ار دو) تیمم عربی اسم مذکر صاحب آصفیہ نے تیمم کرنا پر فرمایا ہے۔ طہارت کا قصد کرنا۔ خاک پر ہاتھ مار کر وضو کرنا۔

تیمم بر خاک ساقی | مصدر اصطلاحی - کسی کو تیمم دینا۔ جیسے غسل دینا تیمم کرنا۔ صاحب آصفی ذکر این کرده گوید کہ چنانکہ تیمم شکستن | مصدر اصطلاحی - صاحب (مثلاً) آب آمد تیمم بر خاکست یا از قبیل آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف کے فقیہ فروغی فرشت و نزاع بر خاکست یا از قبیل عرض کند کہ جواز تیمم باقی ماندن (و جمہ) عرض کند کہ معنی این مصدر مرکب جواز تیمم قزوینی سے) چو بنمود رخ قدر طاعت باقی ماندن و شایع است کہ بالاندکور شد است بہ آب رخش چون تیمم شکست بجای خودش گذشت (ار دو) تیمم کا جواز (ار دو) تیمم کا موقع باقی نہ رہنا۔ باقی نہ رہنا۔

تیمم دادن | مصدر اصطلاحی - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ از قبیل غسل دادن بہ کسی است (طہر اس) بہ آن خاک ہر کس تیمم کند یا یعنی تیمم دادن کسی از خاک (خسرو) کف از آب رحمت چو قلزم کند کو محفی بہر سجدہ پیش پایش ہم ز خاک پای او کوید مباد کہ درین سجدہ استعمال مصدر کردن است را و آدم تیمم کر چہ غرق آب بود (ار دو) کہ پایش می آید (ار دو) تیمم کرنا۔

تیمم شکستن | بقول برہان و جامع و ناصری بانون بالف کشیدہ و بہ کاف زدہ یعنی

(۱) مواسات باشد و آن معاونت یا ران و دوستان و مستحقین کردن است صاحب
 فدائی گوید که (۲) بچشم کیانی و برابری و بتاری مساوات رخا آن زود و سراج نقل
 مختار برهان مؤلف عرض کند که ظاهر همین قدر معلوم می شود که مساوات را محققین
 اول الذکر به تسامح مواسات نقل کردند و لیکن اتفاق صاحبان ناصری و جامع که محققین
 تر بران خوانند ما ازین نیال دور دار و اگر چه معاصرین عجم را با صاحب فدائی اتفاق
 است ولیکن ما باعتبار جامع و ناصری که اهل زبانند معنی اول را هم قائم داشته ایم
 و صاحب فدائی که از علمای معاصر عجم است از معنی اول ساکت اسم جامع فارسی زبان
 است بهر دو معنی (۱) یاری آور معاونت - مؤنث (۲) مساوات برابری
 تیمور از قول اندک بر تازی خوفانی و ششمیم و سکون را می جمله نطق ترکی است یعنی (۱)
 فولاد و (۲) نام پادشاه مشهور - چون در ترکی قاعده است که بعد حرف مضبوط و او بعد
 مفتوح الف و بعد کسری یا می نویزند مگر آن و او و الف و یا و خوانند یا درین غلطی یا و او بخوانند نمی یزد چنانکه
 علامت کسری وضع است و اگر در نظم بسبیل اشباع خوانده شود جائز باشد صاحب فدائی
 بر نام پادشاه نام دارد یکی از کشور کشمایان هند قانع مؤلف عرض کند که صاحب اتفاق
 ترکی و کمر این معنی اول کرده و وجه تسمیه پادشاه مشهور باشد که معنی اول تعلق دارد
 که مستحق نشد اسم جامع ترکی است و فارسیان استعمالش معنی اول نمی کنند (۱) فولاد و (۲) تیمور
 (۱) فولاد و (۲) تیمور یک پادشاه کا نام بند کرد -

تیمور از قول لطافت برهان همان تیمر که بدون واو گذشت مؤلف عرض کند که

ما صراحت این مفسر را اینجا کرده ایم (اردو) دیکھو تمیز۔

تیموک بقول برہان با اول کشور ثانی رسیدہ و ثالث بواو کشیدہ و یکاف زدہ بمعنی عیوس است کہ آن ترش روئی گردن و اٹھار کہارت نمودن باشد صاحبان جامع و ناصری ہمزبان برہان و صاحب انڈ نقل نگار صاحب ناصری۔ خان آرزو در سراج بر ترش روئی قانع مؤلف عرض کند کہ ظاہر لغت ترکی معلوم می شود ولیکن محققین ترکی زبان ازین ساکت عجب ازینکہ معاصرین ترکی بر زبان دارند و ما این را اسم جلد فارسی زبان دانیم یا عہد ناصری و جامع کہ از صاحبان زبانند (اردو) ترش روئی۔ مؤث۔

تین بقول برہان و جامع و ناصری بروزن سین زبان زند و پاژند انجیر را گویند کہ اسم آن در عربی ہم ہمین است صاحب محیط بر انجیر ہر چہ نوشت ذکرش بجای خود شد گذشت مؤلف عرض کند کہ فارسیان قدیم لغت عرب را استعمال کردہ باشند و این لغت فارسی نیست (اردو) دیکھو انجیر۔ کدڑ۔

تینا بقول برہان و ناصری بکسر اول بروزن مینا لغت ژند و پاژند گل را گویند کہ عربی طین است صاحب جہانگیری در مطقات بذیل لغات ژند و پاژند این را جاد اوہ و صاحبان مؤید و اند ہم این را آورده مؤلف عرض کند کہ بخیاں ما مفسر است از طین عربی کہ طای حلی را بدل کردہ بہ فوقانی چنانکہ بظلاق و لبقاق و الف آخر زائد (اردو) مٹی۔ مؤث۔

تینات بقول برہان و سراج و مطقات برہان بروزن سیاب آنچه در خواب

دید می شود و لبربی رویا صاحب جامع **تین انجری** اصطلاح بقول محیط بلعنت
 گوید که واقع رویا است مؤلف عرض مصرثر رقی میانی است مؤلف عرض کند
 کند که اسم جامد فارسی قدیم باشد و حالا ما صراحت این بر انجیر بغدادی کرده ایم که بجایش
 بر زبان معاصرین خجمنیت و لفظ خواب گذشت (اردو) و کیو انجیر بغدادی -
 بر زبان است (اردو) واقعات خواب **تین الفیل** اصطلاح بقول محیط جوزا
تین احمر اصطلاح بقول بلعنت برهان الشکر را نام است و بر جوزا الشکر گوید
 انجیر دشتی را گویند مؤلف عرض کند که که جوزا انجیر هم گویند شتر دشتی است
 مرکب توصیفی است و از نیکه رنگ انجیر بزرگ بقدر جوزا و سرخ مائل به سیاهی
 دشتی سرخ می باشد بدین اسم موسوم شد شبیه بطعم زنجبیل اهل مصر آن را فلفل است
 صاحب محیط بر تین احمر حواله جمیع کند و بر آنند گرم و خشک در رسوم محلل ریاح
 جمیع گوید که اسم عربی است که یونانی تئور و منحص شدید و منفتح شد و دافع وجع و ک
 و اسقو مغزی و در شامی لوماه بلغاری انجیر و منافع بسیار دارد مؤلف عرض کند که مرکب
 و بهندی گویند مانند و ما بر انجیر آدم صراحت اضافی است (اردو) فلفل السووان کالی
 کامل کرده ایم (اردو) و کیو انجیر آدم - مرج کی ایک قسم ہے - مؤلف -
 عینہ بقول برهان و جامع و انند و سراج بروزن کینه آب و من را گویند مؤلف
 عرض کند که اسم جامد فارسی قدیم است و حالا بر زبان معاصرین خجمنیت (اردو)
 و کیو آب دهن -

تثوی بقول برهان و جامع و ناصری بر وزن دیو یثانی مجهول (۱) بمعنی تاب و طاقت و توانائی و (۲) بمعنی عین هم که بعربی است گویند (حکیم اسدی ۱۵) فتاوند بر خاک پیوسته تیو بهی داشتند از غم دل غریو یک نگه کردند و در سالار تیو بهی گریزان و تازان و پیوسته تیو بهی صاحب جهانگیری بر معنی اول قانع صاحب رشیدی بکر معنی اول گوید که اما نه تا و است و معنی دوم زانه نوشت صاحب سروری هم بر معنی اول قانع - خان آرزو در سراج بهرین رشیدی مؤلف عرض کند که ماخذ این بمعنی اول بهان است که صاحب رشیدی گفته الف تا و بدل شد به تجمانی چنانکه اگدش و یکدش و معنی دوم اسم جاده و قدیم باشد معاصرین عجم تصدیق می کنند و بر زبان دارند (اردو) (۱) و یکدیگر تا و (طاقت - مؤث (۲) یعنی -

تثوی بقول برهان و جامع بر وزن شیراز بمعنی دثارت و آن کتاب از راه ناپسندیده صاحب ناصری بجواله برهان و گراین کرده گوید که در فرهنگها ندیدیم و الله اعلم خان آرزو در سراج بهرین برهان مؤلف عرض کند که با اعتماد صاحب جامع که محقق است اهل زبانست در فارسی بودن این لغت مشکلی نیست ولیکن حالا بر زبان معاصرین عجم نیست (اردو) کسی چیز کو بادل ناخواسته سیکنا -

تثوی بقول برهان و جامع و ناصری بر وزن سیامی تهویر باشد و آن بی پروا و بی تماشایی برکاری دودین است خان آرزو در سراج گوید که تهویر و مردانگی زیاده از حد مؤلف عرض کند که اسم جانده فارسی زبان است و بر زبان معاصرین عجم نیست

(اردو) کمال تہوڑ۔ صاحب آصفیہ نے تہوڑ پر لکھا ہے۔ اسم مذکر عربی۔ بہادری
شجاعت۔ مردانگی۔ دلیری۔

تہوڑ بقول برہان و جامع و ناصری بفتح اول بروزن بصورت غریبت شبیہ لطاوس
مادہ و بحرئیں شفقین و شفاغین خوانند صاحب سروری این را مرادف تیر گوید کہ بجایش
گذشت خان آرزو در سراج بزرگ یعنی بالا گوید کہ در سروری کہترا آورده مؤلف
عرض کند کہ حقیقت این بر معنی ہندیم تیر گذشت می دانیم کہ این اصل است و آن
مخفف این (اردو) دیکھو تیر کے تراوین معنی۔

تہوڑک بقول برہان کہترا اول بروزن پیرسک بمعنی رشک و حسد باشد و آن رخوڑ
بدون پنجوشی خلایق و خواہش آن داشتن کہ بغیر از و دیگری خوشحال نباشد صاحب
ناصری ذکر این بجا آئے برہان کہ وہ گوید کہ در فرہنگ ہانڈیم صاحب جامع بر رشک
و حسد قانع خان آرزو در سراج ہمزبانش مؤلف عرض کند کہ این بمعنی رشک و
حسد اسم جامع فارسی قدیم باشد ولیکن تعریف بیان کردہ برہان مخصوص بہ ستا
و رشک و رای آنست کہ مثل حسد موم نہایت و مافرق ہر دو بر رشک بیان
کرده ایم (اردو) رشک۔ مذکر۔ دیکھو رشک۔ حسد۔ مذکر۔ بقول آصفیہ
کسی کی نعمت کا زوال چاہنا۔

تہوڑول بقول برہان و جامع باسین بی نقطہ بروزن پیر غول بمعنی شہادت
و آن مصیبت و آزار مردم خوشحال شدن است صاحب ناصری گوید کہ

صاحب برهان از کجا نقل کرده و در فرستگ با نیا فقیم و هیچیک ازین لغات شایسته ندارد
 خان آرزو در سراج ذکر این بقول برهان کرده می فرماید که سندی در کلام سائده
 کتب لغت دیده نشد مؤلف عرض کند که اگر سندی در کلام استادان بدست نیاید
 استعمال نیامده باشد و اگر در لغات یافته نشد نقص تلاش است صاحب جاسع
 محقق برهان خود است و لفظ بلفظ متفق است با برهان پس در فارسی بودن این
 اسم جامد است ولیکن بر زبان معاصرین عجم نیست و عوض این شتمات متعل که لغت
 عربی است (ارو) شتمات کسی و دوسرے کی بد حالی پر خوشی مؤنث -
بیولی بقول جامع بر وزن فضول خراج دهی با محل دیگری که پادشاه به سیور خال
 بکسی دهد که سال بسال خراج آنجا را گرفته مصرف خود نماید - صاحب رهنما جو الکسفر نامه
 ناصر الدین شاه قاجار بر جاگیر و رسید و وظیفه قانع - صاحب خدائی می فرماید که زمین
 دهی که پادشاهان به شاهزادگان و بزرگان یا بهر کس که خواهند بجای آخواه و سالانه بر
 گزران شان می دهند و در میزند آن را جاگیری گویند صاحب بول چال بر رسد و
 خوراک قباحت کرده مؤلف عرض کند که این اسم جامد فارسی قدیم است بمعنی جاگیر
 و مادر اسناد شاهان سلف این لغت قدیم را دیده ایم ولیکن حالا بر زبان معاصرین
 عجم هم جاگیر متعل است (ارو) و بگویند جاگیر مؤنث -

(الف) بیولیات صاحب رهنما جو الکسفر نامه است و هم او بر	
سفر نامه ناصر الدین شاه قاجار گوید که بمعنی جائز است (ب) بیولی می فرماید که بمعنی جاگیری است	

مؤلف عرض کند کہ تخیل بجای خودش است بیای نسبت (ار و و) الف
گذشت معاصرین عجم برای جمع آن استعمال جاگیرات (ب) جاگیری جیسے "معاملات
الف می کنند و ب همان قبول و مقدمات جاگیری"

تہیہ بقول مؤید بالکسر لغت فارسی است بیابانی کہ مردم دران حیران ماند و از ان
بیرون آمدن نتواند و نیز آن بیابان کہ ہتر موسی علیہ السلام باد و از دہ سبط بنی اسرائیل
کہ در ہر سبلی پنجہ ہزار مردم بود دران بیابان چہل سال محبوس ماند و از ان بیرون
نتوانست آمد (کذا فی المؤید الفوائد) مؤلف عرض کند کہ در عربی زبان بقول منتخب
بہمن بیابان است و گمراہ و حیران ماندن بی تحقیقی صاحب مؤید برای تأیید فضل است
کہ این را بذیل لغات فارسی نقل کریم (ار و و) وہ جنگل جس میں راستہ گم ہو جائے۔
اور وہ جنگل جس میں موسی علیہ السلام اپنی امت کے ساتھ محبوس تھے۔ مذکر۔

تہیہ بقول برہان و جامع بروزن لیمو (۱) پرندہ است شبیہ بہ کبک لیکن از کبک
کو یک تراست و عرب آن تہیہ ج باشد باز یادتی جمیم و (۲) جانی رانیز گویند و صحرا
کہ آب دران جمع شود و عرب آن را غدیر خوانند صاحب سروری بر معنی اول قانع و
فرماید کہ فرور ہم گویند (پہر فارابی سے) ہمہای ہمت تو گر گسان گروون را پند ز غصہ
و بحر جو تہیہ بشرد بل غصہ و بحر صاحب ماصری بذکر معنی اول معنی دوم را بجا آئے برہان نقل
کر دہ گوید کہ والد اعلم خان آرزو ہم بر معنی اول قانعیت فرمودہ گوید کہ این پرندہ در
ہندوستان نباشد و بہ ولایتی مخصوص است اگر آنگہ از انجائی آرد چنانکہ کہ امرت نشانی

سید امان اللہ خان مرحوم از کابل آورده بود و مؤلف آن را در دینی دیدہ مؤلف
عرض کند کہ صاحب محیط ہرچہ برین نوشتہ نقلش بر تہو کردہ ایم کہ بدون تخیالی گذشت
و آن مخفف این باشد و معنی دوم انہم جامد فارسی زبان است (اردو) (۱) دیکھو تہو
(۲) وہ جگہ جہاں پانی جمع ہو۔ مونت گنٹ۔

ردیف نامی مشکہ

ما بقول لمحات برہان معنی زندگانی کند ہر چیز می فرماید کہ بحساب جمل عدو این
پانصد است مؤلف عرض کند کہ موقوف حرف چارم عربی است و بقول (اندر برشت)
در فارسی نیامدہ و آنچه در بعض الفاظ این حرف یافتہ می شود حقیقت آن بجایش عرض
کنیم (اردو) تا۔ حروف عربی کے چوتھے حرف کا موقوفی۔ صاحب فرہنگ آصفیہ نے
(ث) پر لکھا ہے فارسی کا پانچواں حرف جس کے عدد بقاعدہ جمل پانسوین۔ مذکر۔
ثابت بقول منتخب لغت عرب است معنی ایادہ و برقرار صاحب اندر مذکر معنی
بالا گوید کہ جمع این ثوابت خلاف سیارات مؤلف عرض کند کہ فارسیان استعمال این
معنی مصدقہ و بدشہوت رسیدہ ہم می کنند و استعمال ثابت قدم) سند معنی اول است
و سند معنی دوم ہم در لمحات می آید و با مصداق خود مرکب ہم سازند کہ در لمحات ثانی
(اردو) ثابت۔ عربی۔ قائم۔ مستقل۔ برقرار مضبوط۔ پائدار است حکم جیسے ثابت قدم
کو سب جگہ ٹھاؤں "صدقت کو پہنچا ہوا۔ مصدقہ۔ وہ ستارہ جو گردش نہ کرے۔
جیسے قطب زمین وغیرہ۔

<p>ثابت اندازی - بقول اندک بولموس سخن بمعنی قدر اندازی و حکم اندازی - (نظیری) ثابت اندازی و طاقی نظر شد موقع پر کیا جاتا ہے۔</p>	<p>ثابت اندازی - بقول اندک بولموس سخن بمعنی قدر اندازی و حکم اندازی - (نظیری) ثابت اندازی و طاقی نظر شد موقع پر کیا جاتا ہے۔</p>
<p>الف ثابت قدم اصطلاح بقول انداختم مؤلف عرض کند کہ بنا بر حاصل بالمصدر ثابت انداختن و ثابت اندازیدن معلوم می شود و لیکن استعمال مشتقات این</p>	<p>الف ثابت قدم اصطلاح بقول انداختم مؤلف عرض کند کہ بنا بر حاصل بالمصدر ثابت انداختن و ثابت اندازیدن معلوم می شود و لیکن استعمال مشتقات این</p>
<p>ب ثابت قدم بگفت صاحبان تحریر کسی بدنی شود فارسی ذکر این کرده از معنی و محل استعمال گشت</p>	<p>ب ثابت قدم بگفت صاحبان تحریر کسی بدنی شود فارسی ذکر این کرده از معنی و محل استعمال گشت</p>
<p>ج ثابت قدمی بمعنی مصدری هم کہتے ہیں ہاکم جو چاہے کرے ثابت کوناتا کہ مقابل یا لغزی است (اردو) الف</p>	<p>ج ثابت قدمی بمعنی مصدری هم کہتے ہیں ہاکم جو چاہے کرے ثابت کوناتا کہ مقابل یا لغزی است (اردو) الف</p>

ثابت مطلق اصطلاح - بقول رائد
 ثابت قدم بہ ترکیب فارسی اس شخص کو کہہ سکتے ہیں جو اپنے ارادہ میں مستقل اور بجا ائمہ العجایب از صفات حق تعالیٰ اپنی جگہ پر قائم ہوا اور ہٹے نہیں (ب) **مؤلف** عرض کند کہ موافق قیاس دکن میں کہتے ہیں: ثابت قدم کو کون است (اردو) ثابت مطلق بہ ترکیب ہٹا سکتا ہے (ج) ثابت قدمی پوش فارسی - اللہ تعالیٰ کے صفات میں کہہ سکتے ارادہ میں استقلال - مضبوطی - ہیں - جیسے قادر مطلق -

مادق بقول برہان بہ وال کسور بروزن عاشق نام اسپ است **مؤلف** عرض کند کہ لغت عربی و ترکی کہ نیست و در فارسی بودن این ہم تامل است و دیگر محققین فارسی زبان ہم ازین ساکت بعضی گویند کہ سریانی است صاحب برہان صراحت فرماید این (اردو) ایک کھوڑے کا نام مادق تھا جس کی کامل صراحت نہیں ہوئی - مذکر -

تافیا بقول برہان بلغت سریانی صیغ درخت سداب کو ہی را گویند و بقول بعض صحیحی کہ منفج و سہل است - تسامح مؤید است کہ این را لغت فارسی نوشت این است تا مید فضل صاحب سوار السبیل این را معرب تاسیای یونانی گوید بہ ہمین معنی **مؤلف** عرض کند کہ فارسیان ہمین اسم جاد معرب را در فارسی زبان ہم تقریباً استعمال می کنند ازینکہ لفظی خاص مفرد برای این در زبان فارسی نیافتہ باشد صاحب محیط این را لغت مغربی داند مشتق از اسم خبریہ کہ اول دران یافتہ و ما صراحت این بر تافیا کردہ ایم (اردو) دیکھو تافیا -

ثانی بقول ملحقات برہان بحوالہ فرہنگ شعوری گدا و سائل را گویند مؤلف
عرض کند کہ لغت عرب است و بقول نقیب یعنی رطل و نجم ثاقب ستارہ بلند و روشن تر
الستارہ ہای دیگر اگر فارسیان گدا و سائل را بدین اسم خوانند باشند مفسر باشند و
استعارہ یشتاق شد استعمال می باشیم کہ معاصرین عجم ہم بدین معنی بر زبان ندارند و دیگر
محققین ہم ساکت (ارو) فقیر سائل۔

ثالث ثلثہ بقول بہار و انند (۱) کنایہ از حضرت عیسی و روح القدس و خدای
تعالی است مجموعہ و این ازین جہتہ گویند کہ ظاہر او را بحیل واقع شدہ کہ عیسی ابن اللہ
و معنی آن محبت خداست نہ میر خدا و تحقیق آنست کہ جناب حضرت عیسی نسبت بہ خدا
تعالی می فرمود (قال ابی کذا) و ہملا این را بظاہر محمول داشتہ خدا را پدر عیسی دانستند
چنانکہ علامہ دوانی در شرح عقائد نوشتہ صاحب بحر بکر معنی بالا گوید کہ (۲) کنایہ از
طلاق سیم و (۳) پیالہ سیم مؤلف عرض کند کہ غیر ازین ہر سہ محقق دیگری ذکر این
نکرد و خصوصاً معنی دوم و سوم را بجز صاحب بحر کسی نہ نوشت (ارو) (۱) حضرت
عیسی اور مریم اور خدای تعالی کو ثالث ثلثہ کہا کیا ہے (۲) تیسری طلاق نہ نوشت
(۳) چاندی کا پیالہ نہ کر۔

ثانی اشئین اصطلاح بقول بحر (۱) مثل مرکب اضافی می نماید باضافت ثانی و این
مانند و التخییر بہار گوید کہ (۲) عوج بن عوق ترکیب فارسی است بہر دو لغت عربی۔
نام است مؤلف عرض کند کہ معنی اول صاحبان امثال فارسی و غریبہ الامثال

هر دو (ثانی استین عوج بن عقوق) را مثل قرار داده اند و بطا ط معنی اول یعنی مانند عوج بن عقوق است که فارسیان این را بحق مرد بلند و بالا می زنند و ازین مثل متصدیق معنی اول می بهار از همین مثل سکندری خورده معنی دوم قاتم کرده که در ترکیب این مثل بدون این است بدل خیال کرد (اردو) مانند نظیر مثال.

ثانی اثر اول بهم بدل مثل - صاحبان	سید بهتر یا این جو شخص اور زمانه گزیر چکایه
خریشته الامثال و امثال فارسی ذکر این	بوده شخص حال اور زمانه موجوده سید بهتر تھا۔
کرده از معنی و محل استعمال ساکت لفظ	ثانی الحال یا نه آمدن اسد راضی طلبا
عرض کند که فارسیان این مثل را بجائی زنند	معنی فوراً واپس آمدن - صاحب روزگار
چون حاکمی جدید بجای حاکمی می آید مراد	بجواز سفر نامه ناصر الدین شاه قاجار
بر تباش اول و خیال عجیبان اینست که	ذکر ماضی مطلق این کرده مؤکلف
کسی و وقتیکه گذشت بهتر از موجود است	عرض کند که محاوره معاصرین عجم است
(اردو) دکن میں کہتے ہیں یہ پہلا دوسرا	موافق قیاس (اردو) فوراً واپس آنا۔

ثبات صاحب آصفی بخواه منتخب این را بمعنی بر جای بودن و قرار گرفتن آورده مؤکلف عرض کند که لغت عرب است فارسیان استعمال این معنی اسی یعنی قیام و قرار و استقلال و ترکیب و بهم می کنند که در ملحقات می آید (اردو) ثبات - بقول آصفی عربی - اسم مذکر - قرار - قیام - استقلال.

(الف) ثبات پذیر فتن استقلال	(ب) ثبات پذیریدن صاحب آصفی
-----------------------------	----------------------------

ذکر الف کرده از معنی ساکت مؤلف
 ثبات داون استعمال صاحب
 عرض کند که معنی قائم و برقرار بودن و ماندن
 است و از سندش استعمال مصدر پذیر کرده ایم
 پیدا است که ما ذکرش بر لفظ پذیر کرده ایم
 (فغانی شیرازی) نام از کرم ثبات
 پذیرد و نه از درم و این نکته گفته حاتم طے
 باندیم خویش و (ارو) ثبات پذیر مونا
 قائم رہنا بر تدار رہنا
 استعمال عطا کرنا

ثبات جستن استعمال صاحب آصفی
 ثبات و اشستن استعمال صاحب
 ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
 عرض کند که قیام خواستن و خواهش قیام
 نمودن (مطیری نیشاپوری) ازین
 کشاده چینان ثبات عیش محبوب که گل دهند
 بخوار و یک فرزند دهند و مخفی مباد که از
 سند بالا استعمال مصدر جویدن پیدا است
 که بجایش می آید (ارو) ثبات اور
 و تدار چاہنا
 استعمال مصدر داریدن پیدا است که بجایش
 می آید (ارو) ثبات رکھنا استعمال اور

تخل رکنا مستقل مزاج ہونا۔	(طہیز فارسیاں) ایک ثبات کہ ہنگام
ثبات نمون استعمال۔ صاحب آصفی کار بنمودی پد بہ برد لطف در آمد جهان	ثبات نمون استعمال۔ صاحب آصفی کار بنمودی پد بہ برد لطف در آمد جهان
ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض جانی و عاقی (اردو) ثبات اور	ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض جانی و عاقی (اردو) ثبات اور
کند کہ علی ہر کردہ استقلال طبیعت و ثبات استقلال دکھانا۔ طہیز کرنا۔	کند کہ علی ہر کردہ استقلال طبیعت و ثبات استقلال دکھانا۔ طہیز کرنا۔
ثبت بقول بہار بالغیچ مرد ثابت دل و ثابت زبان و فارسیان بہنی نوشتن و	ثبت بقول بہار بالغیچ مرد ثابت دل و ثابت زبان و فارسیان بہنی نوشتن و
رقم کردن بالفظ کردن استعمال کنند مؤلف عرض کند کہ لا والله بلکہ استعمال	رقم کردن بالفظ کردن استعمال کنند مؤلف عرض کند کہ لا والله بلکہ استعمال
فارسیان معنی رقم است و چون با معنادر فارسی مرکب شود معنی مصدری پیدا	فارسیان معنی رقم است و چون با معنادر فارسی مرکب شود معنی مصدری پیدا
کند چنانکہ (حافظ) ہرگز نیرد آنکہ دلش زندہ شد عشق پائستہ ابرجدیدہ عالم و دہم	کند چنانکہ (حافظ) ہرگز نیرد آنکہ دلش زندہ شد عشق پائستہ ابرجدیدہ عالم و دہم
(اردو) ثبت بقول آصفیہ عربی اسم نکر تحریر نقش رستم۔	(اردو) ثبت بقول آصفیہ عربی اسم نکر تحریر نقش رستم۔
ثبت افتاد استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض	ثبت افتاد استعمال۔ صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض
ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ معنی رقم بودن است (ثابت) (	ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ معنی رقم بودن است (ثابت) (
کند کہ معنی ثبت شدن و رقم یافتن است ثبت بر صغیر گل این رقم رنگین بود و رفت	کند کہ معنی ثبت شدن و رقم یافتن است ثبت بر صغیر گل این رقم رنگین بود و رفت
(حافظ شیرازی) حدیث آرزو مندی برباد ہر پنجہ کہ از یاد آمد (اردو) ثبت	(حافظ شیرازی) حدیث آرزو مندی برباد ہر پنجہ کہ از یاد آمد (اردو) ثبت
کہ در این نامہ ثبت افتاد ہر ہمانانے رہنا۔ مرقوم ہونا۔	کہ در این نامہ ثبت افتاد ہر ہمانانے رہنا۔ مرقوم ہونا۔
غلط باشد کہ حافظ داد قیاس (اردو) ثبت شدن استعمال۔ صاحب آصفی	غلط باشد کہ حافظ داد قیاس (اردو) ثبت شدن استعمال۔ صاحب آصفی
ثبت ہونا۔ لکھا جانا۔ رستم ہونا۔	ثبت ہونا۔ لکھا جانا۔ رستم ہونا۔
ثبت بودن استعمال۔ صاحب آصفی کند کہ معنی نوشتہ شدن است (قاسمی گونا)	ثبت بودن استعمال۔ صاحب آصفی کند کہ معنی نوشتہ شدن است (قاسمی گونا)

<p>۵) کذا قبالتش این نامه ندارد و میشود بر صومعه روزگار و تخفی مباد که از سبب بالا استعمال مصدر شود و پیداست که بجای می آید (ار دو) ثبت هونا لکھا جانا ثبت کردن استعمال صاحب آصفی این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که یعنی نوشتن و رقم کردن (واله هروی ۵) آن بوده که بر محضر کتالی او ثبت و کرده است خردام بدو نیک جهان را (ار دو) ثبت کرنا لکھا رقم کرنا ثبت گشتن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که لازم مصدر گذشته معنی ثبت شدن رقم کرنا لکھا</p>	<p>۶) و رقم یافتن (رفع کاشانی ۵) شنبه شاه روی زمین گشت ثبت و شنبه شاه زیر زمین شد رقم (ار دو) ثبت هونا لکھا جانا رقم هونا ثبت نمودن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که مراد ف ثبت کردن است که گذشت و از سبب پیش کرده اش استعمال مصدر نمایند پیداست که بجای خودش می آید (تفسیر ای مهدی) داعی را از جمله مخلصان صادق الاخلاص حساب فرموده نام او را در جریده نیکو ثبت نمایند (ار دو) ثبت کرنا ثبت نمودن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که لازم مصدر گذشته معنی ثبت شدن رقم کرنا لکھا</p>
<p>۷) یا بقول بول چال بواله معاصرین عجم داما درخت بلور صاحب لطافت برهان گوید که ۱۲ چند ستاره که یکجا جمع شده آن را پروین نیز گویند و ۳۰ کمانه از گوهر آبدار و ۴۰ دندان یا مؤلف عرض کند که به ختم اول و فتح دوم و یای شد و معنی دوم نوشتن عرب است و صاحب آن ذکرش کرده و دیگر همه محال استعاره باشد (ار دو)</p>	<p>۸) یا بقول بول چال بواله معاصرین عجم داما درخت بلور صاحب لطافت برهان گوید که ۱۲ چند ستاره که یکجا جمع شده آن را پروین نیز گویند و ۳۰ کمانه از گوهر آبدار و ۴۰ دندان یا مؤلف عرض کند که به ختم اول و فتح دوم و یای شد و معنی دوم نوشتن عرب است و صاحب آن ذکرش کرده و دیگر همه محال استعاره باشد (ار دو)</p>

(۱) بلور کا درخت - مذکر (۲) دیکوپروین (۳) گوهر آبدار - مذکر (۴) معشوق کے درخت
(الف) ثعلب بقول بہار بانفتح رو باہ و می فرماید کہ فارسیان بمعنی خصیۃ الثعلب
 کہ نام بچی است و دوائی استعمال کنند و

(ب) ثعلب فروش کسیکہ بیچ مذکور را جوش داده در بازار بفروشد مخصوص
 ایرانست۔ در ہندوستان نیست (میرزا طاہر وحید ص ۵) چہ گویم من از حسن ثعلب
 فروش، کہ چون و یک دار و مرگرم جوشش بچ خان آرزو در چراغ ہدایت ذکر این
 کردہ گوید کہ ایرانیان این را مثل قہوہ می فروشند صاحب محیط نسبت الف گوید کہ
 ہمان رو باہ است کہ بالغش بر تاملن کردہ ایم و

(ج) ثعلب مصری مرکب توصیفی بقول محیط ہمان خصیۃ الثعلب و بر خصیۃ الثعلب
 گوید کہ بفارسی خایہ رو باہ گویند و ہندی ثعلب مصری و یونانی طاطوقوس نبات
 آن را ہندی کوکانندی و آن بچی است سفید شفاف۔ بیچ آن مانند و سفیدہ کوچک
 کہ بہم پیوستہ باشد و از ہر پینہ ریشہ باریک دراز رستہ و در آخر ہر ریشہ دانہ کوچک
 پیوستہ و بیشتر در روم و مصر بہمی رسد طبیعت نوع اول گرم و تر و آخر اول و
 نوع دوم در روم و نوع سوم در روم و ہمہ بارطوبت فضلیہ و بعضی سرد دانستہ اند
 مولد خون صالح و منی محلل اور ام یمنی و نافع قروح خبیثہ اکالہ و نوایر و منافع دارد۔
 مؤلف عرض کند کہ الف بمعنی مستحلہ مفرس باشد و ب اسم فاعل ترکیبی وج ہم مفرس
 (ار و و) الف وج۔ ایکہ دہ اکا نام صاحب آسفیہ نے ثعلب مصری پر فرمایا ہے ہم

مؤنث - ایک پودے کی بڑ جو بوٹری کے خصبہ سے مشابہ ہوتی ہے اب، اغلب فروش راس
خاص دو اکا عرق مثل قہوے کے پیچنے والا - مذکر -

لغ | القبول برہان بضم اول و سکون غین نقطہ دار البھارسی بت را گویند کہ عربان صنم خوانند
صاحب جامع ہم ذکر این کرده و لغت فارسی گفته خان آرزو در سراج می فرماید کہ اصل
این فغ است یعنی فا و از ان مرکب است فقور چنانکہ باید بمعنی صنم مستقل غالب و ملوکی
در قاطع برہان گوید کہ ثامی مثلثه مانند ذال معجزیت کہ شرف الدین علی نیروی در قطعہ خوش
از فارسی بودن آن انکار کردہ است ہمہ بران متفق اند کہ ثامی مثلثه در فارسی نیست پس
لغ فارسی چگونہ خواهد بود ہاں فغ در فارسی بت را گویند مؤلف عرض کند کہ
اگر قبول غالب یا خان آرزو ما اصل این را فغ بہ فا و غین معجزہ تسلیم کنیم باید کہ این
را تبدیل دائم و عجی نیست کہ عربان ساکن فارس در بعضی از مقامات استعمال این بابی
تبدیل کردہ باشند و درین شک نیست کہ ثامی مثلثه در فارسی نیست و درین ہم
شک نیست کہ استعمال این بٹامی مثلثه بودہ است و تصدیق صاحب جامع کہ
محقق زبان خود است اعتماد را شاید و تیج ہم بودہ عوض فاجائیش گذشت بہ
ہمین معنی - و در عربی زبان لغت نیست و در ترکی ہم نیامدہ پس وجود این
در فارسی زبان تصانیب آن می کند کہ تا ویلی در ماخذ این کنیم و آنچه بہ موجدہ
گذشت آنہم تبدیل فغ است چنانکہ فروزیدن و بروزیدن و این را ہم تبدیل
دائیم و ہمین یک مثال این قسم تبدیل است یکی از معاصرین عجم گوید کہ اگر ما این را

تصرف بیجای جهلای عرب ساکن فارس هم دانیم درین صورت هم در وجود این لغت مشککی نیست و حالاً غلط العام فصیح است و اکنون نه استمال یغ است و نه ثغ و نه فغ بلکه در محاوره مابیت مستقل است صاحب اند فغ را یعنی بت عربی نوشته و لغات عربی این ساکت عجبی نیست که معرب فغ باشد و لیکن صاحب سواد ابعیل که محقق مقربات است ذکر این نکرد و مخفی مباد که بذیل لغت ارتنگ اشاره این لغت هم شده که لغت فارسی است (ار و و) و کیو بیت -

شماره قبول برهان بارای بی نقطه بر وزن بوا سیر و ستبوی را گویند و لغت اهل شام شام خوانند و آن نوعی از خرنوبه کوچک است در نهایت خوش خط و خالی و بونیدن آن دماغ را گرم کند و سده بکتاید صاحب جامع هم این را شامه و دستبوی گفته و صاحب اند هم این را لغت فارسی گفته - صاحب محیط گوید که طرثیت را نام است و گویند در و آب و لغت اهل شام دستبوی و برقبوی فرماید که فارسی است و بعضی در و آب و در شام شام و تفاح و در هندی کجری و سید و در حیات اسم هندی آن پچوٹ نوشته اند و بعضی آن را ملیون یعنی خرنوبه گد مک دانسته اند و غلط است - بلکه آن خرنوبه کوچک است بزرگ مختلف می باشد بونیدن آن تقوی دماغ و سخن دماغ و منفتح سد و دافع ریاح و بقول بعض نوعی از ترنج کوچک خوشبو گرم و ترد و دوم (الح) مؤلف عرض کند که لغت عرب است و صاحب محیط محیط ذکر این کرده صاحب برهان حاجی این را در لغات فرس جاداده ما همچون صاحب اند این را لغت فارسی ندانیم و اعلا

است بریدیل کنایه کف در تنه آن می نشیند (اردو) و کیهوتف - (ب) انگالان
 بقول آصفیه - اردو - اسم مذکر - ده برتن حسن مین پان کا ثقل یا یک تھو کے پین
 ثقل بقول تحقیق الاصطلاحات فارسیان بسکون قاف استعمال کنند و در عربی
 زبان کسر اول و فتح قاف است چنانکه در قاموس آمده (صائب س) چه ضرور
 است بمیزان خرد سنجیدن و ثقل دنیا ز فرو رفتن قارون پیدا است و مؤلف
 عرض کند که صاحب تخب این را با کسر معنی گرانی و بار و گنج زمین آورده و ثقل جمع
 آن و با کسر و فتح قاف معنی گرانی شدن پس استعمال این با کسر تصرف فارسیان است
 و مفسر نمی توانیم خیال کرد (اردو) ثقل - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - یوحه -
 بهار - وزن - گرانی - بهاری پن -

ثقة الملك اصطلاح - بقول تحقیق الاصطلاحات - لقب طایر شکانی یکی از امرا
 دولت سلاطین غزنویه که مسعود سعد سلمان را از قید سلطان ابراهیم رها نید (حکیم س)
 ثقة الملك طایر آنکه جواب پذیرد و ایزدش آید از خواهد کرد و ثقت عرض کند که
 مرکب بهر دو لغات عرب است و لقب (اردو) ثقة الملك امر لسه دولت -
 سلاطین غزنویه یک امیر کا لقب جس کا نام طایر شکانی تھا - تذکر -

ثقیل بقول صاحب تحقیق الاصطلاحات شخص ناگوار و کمر و طبع که بهر مردم گران
 باشد (صائب س) عیبی به عیب خود نرسیدن نرسد و گر ثقل خود ثقیل نداند ثقیل
 نیست و می فرماید که درین بیت شبه مشهور است که با عیب خود نرسیدن

تقدیر نرسیدن باشد نیز سد بای دیگر برای تقدیر خود می خواهد مؤلف عرض کند که
لغت عرب است یعنی مر و گران و گران بوزن و در مصرع دوم صائب بطور تشبیه
معنی خود مستقل است نه بمعنی شخص ناگوار محقق بگرام بر معنی شعر غوز نکر و دوش مشهور
را بیان کرده دلیل آنست که از محاوره زبان فارسی بهنجیر است (ار دو) ثقیل
بقول تصفیة عربی بهجاری - وزنی گران بوجلی -

ثلاثه غتاله اصطلاح - بقول بحر حکمای یونان اصطلاحی دارند در مشرب دماغ
که علی الصباح سه کاسه می خورند و آن را ثلاثه غتاله خوانند که غسل معده کننده است
این هم نقلش کرده می فرماید که خان آرزو در رساله تنبیه الغافلین در تفسیر این نوشته
این بیت شیخ ابوعلی سپاس است و بعد از و هر که آمد پیروی او نمود این هر دو لفظ عربی اند
اما ترکیب فارسی است بهار هم ذکر این کرده (خواجہ شیراز) ساقی حدیث
سر و گل و لاله می رود و این بحث با ثلاثه غتاله می رود و صاحب تحقیق الاصطلاحات
می فرماید که صاحب مدارالافاضل از روضه السلاطین نقل کرده که سلطان غیاث
پادشاه بنگاله وزیری داشت غتاله نام و او را سه پیر صاحب جمال بود یکی راست
و دیگری را گل و ثالث را لاله می گفتند گوید که این نقل اصلی ندارد و چنانچه بر مستمع
اخبار سلاطین بنگاله ظاهر و اختیار غتاله در مطلع محض برای قافیه بنگاله است که در
بیت دیگر ازین غزل آمده (س) شکر شکن شوند همه طوطیان هند و زین قند فاسی
که به بنگاله می رود و مؤلف عرض کند که ما اتفاق داریم با صاحب بحر کاتبی نیاپوری

(۵) من از نثار غساله دیدہ ام سیری بک ز ابدان بہزار را بعین نمی بینند (اردو)
 نثار غسالہ ترکیب فارسی حکمای یونان کی ایک اصطلاح ہے ان تین کاسوں کے لئے
 جو علی الصباح پیٹے میں جن سے معدہ صاف و پاک ہوتا ہے۔ مذکر۔

نشان بقول برہان بروزن سلطان سریانی دوائیت کہ آن را بغارسی رنگ
 انگور و بعرلی غلب الثعلب خوانند مؤلف عرض کند کہ ماساحت این بر انگور شغال
 کردہ ایم فارسیان از برای این اسمای مرکب دارند و اسم جادو مند دارند از بیجا
 کہ حکمای عجم در نسخہ ہای طب استعمال این نعت سریانی می کنند کہ مختصر نامی است
 (اردو) و یکبو انگور شغال۔

ثلج چینی استعمال بقول برہان یعنی نیک چینی و آن سنگیست سفید کہ بہتہ خلاء
 چشم در سرمہ بکار برند و بعضی گویند شورہ است صاحب محیط بر (ثلج چینی) گویند
 کہ مغرب آنت و آن رطوبتی است منجمدانند برف شبہ بہ بنک دریائی کہ از
 ہند آورند و این بطیار گفتہ کہ زیر حجر آبیوس است سرد و خشک بہت جلا سے
 بیاغض چشم و ظلت بسر و ضماد آن بر بدن بہت تب دق نافع و این اسم را بر
 بار و نیز استعمال می کنند مؤلف عرض کند کہ ثلج لغت عرب است بہیم آخر بعضی
 و این مرکب توصیفی است (اردو) ایک قسم کا سفید پتھر جس کا سرمہ آنکھوں کے لئے
 مفید ہے اور بقول بعض شورہ۔ مذکر۔

شمر بقول بہار بوزن کمریوہ انثار جمع پختہ و خام و نارسیدہ از صفات اوست

و بالفاظ بستن و گرفتن نخل و شاخ کنایه از بار آوردن و بالفاظ باریدن و ریختن و فربه شدن
بیشتر مستعمل و پسین باید و ماقبل آن در تشبیهات بوسه گذاشت مؤلف عرض کند که
لغت عرب است و بقول منتخب منبع اول و دوم یعنی بار درخت و انواع مال و سیم و زر
و خرنیزه فارسیان استعمال این با مرصاد فارسی ترکیب خود کرده اند که در ملحقات
می آید صاحب محیط هم همین میوه و درخت نوشته (ارو) ثم یقول آصفیه عربی
اسم مذکر - پیل میوه - نفع - فائده نتیجه - حاصل -

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

<p>(عربی ۵) ز باغ وصل ثم خواهم القدر که دهند و کجا نظر کثیر است یا قلیل مرا مخفی مباد که از سند بالا استعمال مصدر خواهریدن پیدا است که بجای خود می آید و مرادف خواستن (ارو) پهل چاهنا - ثمره چاهنا - (ارو) پهل کرنا - پهل پکنا -</p>	<p>(صائب ۵) بستی بی طلب بوس از دهان یاری ریزد و ثمر چون بچته گرد و خود بخود از داری ریزد و مخفی مباد که از سند بالا استعمال مصدر ریزیدن پیدا است که بجایش می آید و مرادف ریختن است - (ارو) پهل کرنا - پهل پکنا -</p>
<p>ثمر و ادین استعمال - صاحب آصفی لکن این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که باضافت درخت بار آور ثمرش و باضافت انسان عطا کردن و سپردن ثمرند عرفی که بر ثمر خواستن گذشت برای معنی آخر الی ذکر بجاری خود (ارو) درخت بار وینا - بار آور مینا آن بار آور شدن (رضای کشمیری ۵) پهل اور ثمره کسی کو دینا - عطا کرنا - محبت را پس از قطع محبت لفظی باشد ثمر بخین استعمال - صاحب آصفی ذکر که شاخ نخل پیوندی به از اول ثمر گیرد و این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض (خرن ع) خور و خونها چمن پیرانهالی تا کند که معنی افتادن ثمر از درخت بنی حقیقی است ثمر گیرد و با عرض کنیم که در هر دو سند بالا</p>	<p>پهل کرنا - پهل پکنا - استعمال - صاحب آصفی لکن این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که باضافت درخت بار آور ثمرش و باضافت انسان عطا کردن و سپردن ثمرند عرفی که بر ثمر خواستن گذشت برای معنی آخر الی ذکر بجاری خود (ارو) درخت بار وینا - بار آور مینا آن بار آور شدن (رضای کشمیری ۵) پهل اور ثمره کسی کو دینا - عطا کرنا - محبت را پس از قطع محبت لفظی باشد ثمر بخین استعمال - صاحب آصفی ذکر که شاخ نخل پیوندی به از اول ثمر گیرد و این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض (خرن ع) خور و خونها چمن پیرانهالی تا کند که معنی افتادن ثمر از درخت بنی حقیقی است ثمر گیرد و با عرض کنیم که در هر دو سند بالا</p>

<p>عرض کند که از سندی که کرده اش شکر گسیدن (یعنی حاصل شد) می آید و مرادف گرفتن باشد (اردو) پهل حاصل کرنا - ثمر حاصل کرنا - درخت گسیدن مصدر گسستن قائم کرد (صائب)</p>	<p>استعمال مصدر گیردن است که بجایش می آید و مرادف گرفتن باشد (اردو) پهل حاصل کرنا - ثمر حاصل کرنا - درخت گسیدن مصدر گسستن قائم کرد (صائب)</p>
<p>شکر گسستن استعمال صاحب آصفی زکات تازه من شعر تر نمی گسید که شاخ سدره ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف و طوبی ثمری گسید (اردو) درخت به پهل حاصل کرنا</p>	<p>استعمال صاحب آصفی زکات تازه من شعر تر نمی گسید که شاخ سدره ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف و طوبی ثمری گسید (اردو) درخت به پهل حاصل کرنا</p>
<p>نشین بقول بهار یعنی قیامی و گرانمایه مؤلف عرض کند که لغت عرب است و بقول منتخب بفتح اقل و کسر و و هم فارسیان استعمال این کرده اند ترکیب خود (انوری) حسرت ترتیب عقد گوهر کلکش در دشمن کرد در شک در دشمن را (اردو)</p>	<p>نشین بقول بهار یعنی قیامی و گرانمایه مؤلف عرض کند که لغت عرب است و بقول منتخب بفتح اقل و کسر و و هم فارسیان استعمال این کرده اند ترکیب خود (انوری) حسرت ترتیب عقد گوهر کلکش در دشمن کرد در شک در دشمن را (اردو)</p>
<p>شنا بقول بهار بفتح بمعنی سخن نیک و ستایش می فرماید که بالفاظ کردن استعمال است (عرفی) گلزار وصل شاید معنی بدست کرد و از نخت خود چه مایه شاگرد روزگار و صراحت فرماید که در فارسی حرف از وصله شکر می آید چنانکه شکر از فلانی دارم نه شاید درین صورت شاید بمعنی شکر باشد یا حرف از بمعنی رایا گوئیم که حرف از عوض اصناف است پس عبارت در اصل چنین باشد چه مایه شای نخت خود کرده و حاصل معنی اینکه روزگار گلزار وصل شاید عمر را بدست کرد و یعنی حاصل نمود پس ازین عل خوب نخت خود را شای بسیار نموده - هذا ما صرح به بعض الشارحین (انتهی) مؤلف</p>	<p>شنا بقول بهار بفتح بمعنی سخن نیک و ستایش می فرماید که بالفاظ کردن استعمال است (عرفی) گلزار وصل شاید معنی بدست کرد و از نخت خود چه مایه شاگرد روزگار و صراحت فرماید که در فارسی حرف از وصله شکر می آید چنانکه شکر از فلانی دارم نه شاید درین صورت شاید بمعنی شکر باشد یا حرف از بمعنی رایا گوئیم که حرف از عوض اصناف است پس عبارت در اصل چنین باشد چه مایه شای نخت خود کرده و حاصل معنی اینکه روزگار گلزار وصل شاید عمر را بدست کرد و یعنی حاصل نمود پس ازین عل خوب نخت خود را شای بسیار نموده - هذا ما صرح به بعض الشارحین (انتهی) مؤلف</p>

عرض کند که شارحین ذوق سخن ندارند و کلام عربی بمعنی خود یعنی ستایش است و ثنا از محبت بمعنی شای بخت است و پس با بگو لغت عرب باشد فارسیان بمعنی دعا و رحمت هم استعمال بترکیب فارسی هم که در ملحات می آید (اردو) ثنا - بقول آصفیه عربی - اسم مؤنث - تعریف ستایش -

ثنا آموختن استعمال - صاحب آصفی	است که بر لفظ ثنا گذشت (اردو) رحمت
ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	ثنا برگرفتن مصدر اصطلاحی - صاحب
عرض کند که بمعنی حقیقی است و از سندش	آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
استعمال مصدر آموزیدن و در آموزیدن	عرض کند که بمعنی ثنا کردن است (خسر و
پیدا است و در ثانی کلمه در زائد است	نفس خود از راه ثنا برگرفت و
(مقامی) در و نم را بنور خود و برافرو	نور بقا دید و ثنا برگرفت و (اردو)
و ز با هم را ثنائی خود را آموزد (اردو)	تعریف کرنا - ستایش کرنا - مدح و ثنا کرنا
تعریف او را ستایش کی تعلیم دینا	ثنا پرداختن استعمال - صاحب آصفی
ثنا باد استعمال - صاحب آصفی این را	ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
بدیل ثنا بودن نوشته مؤلف عرض کند که	عرض کند که بمعنی ثنا کردن است و مخفف
حقیقت با و بجایش گذشت (اسدی)	ثنا پرداختن و پر دازیدن را از سن پیش
ثنا باد بر جان پیغمبرش و محمد فرستاد	کرده اش استعمال پر دازیدن پیدا است
و بر سرش و مخفی مباد که درینجا ثنا بمعنی	گذشت (نثر - پذیر تعریفی) بجزر سالی

<p>نسیم صبح خیر نفس از غنچه دہان شایر والا و میدن گیر دے (اردو) مدح و ثنا کرنا۔ خوان ضمیرت موج کو شکر (اردو) مدح ثنا خواستن استعمال۔ صاحب آصفی و ثنا کرنے والا۔ مداح۔</p>	<p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عن شاعران بدین استعمال۔ صاحب آصفی کند کہ بمعنی حقیقی یعنی طلب ستایش و ثنا ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عن کردن (یعنی س) اگر نسبت و بلند افتاد کند کہ بمعنی مدح کردن در تحریر و نوشتن شرم و بقدر شعری خواہم ثنا بآپ مخفی مباد مدح و ثنا (نثر طہر تفرشی) شاعرانی شایر کہ از سبب بالا استعمال مصدر خواہیدن سلطنت را غل سزای قصائد غراء (اردو) پیدا است کہ بجای خودش می آید (اردو) تحریر آ مدح و ثنا کرنا۔ تعریف لکھنا۔</p>
<p>مدح و ثنا چاہنا۔ تحسین چاہنا۔ تحسین کی خواہش کرنا۔</p>	<p>این کردہ از معنی ساکت مؤلف عن شاعران استعمال۔ صاحب انند بوال کہ سندان از عرفی بر لفظ ثنا مذکور شد۔</p>
<p>فرنگ فرنگ گوید کہ بمعنی مدح و ثنا خوانی بمعنی مداحی۔ صاحب آصفی مصدر ثنا خواند مدح و ثنا کرنا۔ تحسین اور آفرین کرنا۔</p>	<p>قائم کردہ کہ بمعنی مدح و ثنا کردن است کرنا۔ سراہنا۔</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ بمعنی حقیقی است یعنی شاعران استعمال۔ بقول بہار و بحر مدح شاعران و ستایش کردن (ناظم ہوی)</p>	<p>شاعران و ستایش کردن (ناظم ہوی)</p>

<p>و ستایش گر مؤلف عرض کند که موافقت قیاس (سیر معری) شاکر ان همه بر (شاگوی) نوشته ب موافق قیاس مدح تو کشاده زبان پسخنوران همه به اسم فاعل ترکیبی است و شاگوی مرید علیہ فرشت تو نهاده چاه (اردو) مدح آن زیادت تحتانی (سعدی الف) خدایش شاکت و تبجیل کرد و زمین بوی تعریف کرنے والا۔</p>	<p>شاکستر اصطلاح - صاحبان بجزو بهار دیگر این کرده اند مؤلف عرض کند حق باید ادا و شام (اردو) الف که مرادف همان شاکر (طییر فارسی) مدح و ثنا گردان ب مدح -</p>
<p>بخواهی که من به اندک سعی پباشتم در جهان شاکستر و صاحب آصفی بوثیقہ ہمین سند مصدر (شاکت کردن) قائم کرده که یعنی شاکت کردن است (اردو) دیکھو شاکر - مدح -</p>	<p>شاکر - مدح - (الف) شاکت گفتن استعمال - صاحب (ب) شاکو آصفی ذکر الف شاکر - مدح -</p>
<p>کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که مدح و ثنا کردن زبان و صاحب پیشین را گویند مؤلف عرض کند که لغت</p>	<p>شاکت یا قبول ملحقات برهان و دودمان شاکت یا قبول ملحقات برهان و دودمان</p>

عرب است صاحب منتخب این را بمعنی چهار می گویم که لفظ پیش بجای خودش گذشت و ما صراحت
 دندان پیشین نوشته فارسیان استعمال این کافی بعد را بجای کرده ایم و این معنی متحقق نشد قیاسا
 کنند که اسم خاص برای این ندارند و بعضی از می خواهند که بر زبان معاصرین باشد و بعضی معاصرین
 معاصرین عجم گویند که اسم جامد فارسی زبان از عجم برخلاف آیند و شاید بر زبان دارند و الله اعلم
 برای چهار دندان پیشین پیش است ما بحقیقه احوال (ار دو) سلسله که چار دانت میگویند
 تشک بقول برهان بفتح اول و سکون نون و کاف فارسی بمعنی ارتنگ است.
 که نام کتاب صنایع و بدائع مانی نقاش باشد و معنی تنگ در اصل بمعنی نقش و نگار است
 صاحب جامع هم زبان برهان به کاف عربی می فرماید که بقوفانی اول هم - صاحب مؤید
 ذکر این به کاف فارسی بذیل لغات فرس کرده و صاحب اند هم این را لغت فارسی
 گفته و خان آرزو هم به کاف عربی نوشته اشاره تنگ و ارتنگ می کند مؤلف
 عرض کند که ظاهر اسعرب معلوم می شود که عربان عجم قوفانی اول را به نامی ششده و کاف
 فارسی را بر عربی بدل کردند و الله اعلم بحقیقه احوال - صاحب سواد التبیل که متحقق معربا
 است ازین ساکت و در دیگر لغات عرب هم ذکر این نیست (ار دو) و کچوار تنگ -
 ثواب بقول بهار بفتح بمعنی مزد طاعت می فرماید که بالفظ یزدن و دادن و گرد
 مستعمل و مقابل این گناه است (صائب ۵) سپرده دل مشوش مایه و فرس گناه
 یا ثواب است و مؤلف عرض کند که لغت عربست بقول منتخب بفتح فارسیان
 استعمال این می کنند و با مصداق فارسی مرکب هم سازند که در ملحقات می آید (ار دو)

ثواب۔ بقول آصفیہ عربی۔ اسم مذکر۔ فرد۔ بدلہ۔ اجرت۔ عوض نیک۔ نیک کام کی خیر۔ دیکھو ہر کے پانچویں صفحے۔

<p>ثواب آمدن استعمال۔ صاحب</p> <p>آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>عرض کند کہ بعمل آمدن ثواب باشد (حزین)</p> <p>معانی ہی بخشیم دو جام می گرم از پی</p> <p>اصفہانی (دوسرے روز نیست کہ در ثواب بخورد و در دو) ثواب بخشنا۔</p> <p>نکہ دین عجب است بآن ثوابی زمین آید</p> <p>ثواب برون استعمال۔ صاحب آصفی</p> <p>نہ گناہی گاہی بآن معنی مباد کہ از سند بالا</p> <p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>استعمال مصدر آئیدن پیدا است کہ بجایش</p> <p>عرض کند کہ حاصل کردن ثواب باشد</p> <p>گذشت (اردو) ثواب وقوع میں آنا۔</p> <p>(حافظ شیراز) ثواب روزہ و حج</p> <p>ثواب اندوختن استعمال۔ صاحب</p> <p>قبول آگس برد و کہ خاک میکده عشق را</p> <p>آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>زیارت کرد و (اردو) ثواب جاہل کرنا</p> <p>عرض کند کہ بمعنی حاصل کردن ثواب است</p> <p>ثواب دادن استعمال۔ صاحب آصفی</p> <p>(نثر نصیر مہدانی) ثواب بسیار از ذکر سبحان</p> <p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض</p> <p>و الحمد للہ اندوختن (اردو) ثواب حاصل کرنا</p> <p>کند کہ بمعنی عطا کردن ثواب است۔</p> <p>ثواب بخشیدن استعمال۔ صاحب</p> <p>(معنی نیشا پوری) فردا خدا می عشق</p> <p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>بعقبی دید ثواب و آنرا کہ ہمت تو بدینا</p>	<p>ثواب آمدن استعمال۔ صاحب</p> <p>آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>عرض کند کہ بعمل آمدن ثواب باشد (حزین)</p> <p>معانی ہی بخشیم دو جام می گرم از پی</p> <p>اصفہانی (دوسرے روز نیست کہ در ثواب بخورد و در دو) ثواب بخشنا۔</p> <p>نکہ دین عجب است بآن ثوابی زمین آید</p> <p>ثواب برون استعمال۔ صاحب آصفی</p> <p>نہ گناہی گاہی بآن معنی مباد کہ از سند بالا</p> <p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>استعمال مصدر آئیدن پیدا است کہ بجایش</p> <p>عرض کند کہ حاصل کردن ثواب باشد</p> <p>گذشت (اردو) ثواب وقوع میں آنا۔</p> <p>(حافظ شیراز) ثواب روزہ و حج</p> <p>ثواب اندوختن استعمال۔ صاحب</p> <p>قبول آگس برد و کہ خاک میکده عشق را</p> <p>آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>زیارت کرد و (اردو) ثواب جاہل کرنا</p> <p>عرض کند کہ بمعنی حاصل کردن ثواب است</p> <p>ثواب دادن استعمال۔ صاحب آصفی</p> <p>(نثر نصیر مہدانی) ثواب بسیار از ذکر سبحان</p> <p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض</p> <p>و الحمد للہ اندوختن (اردو) ثواب حاصل کرنا</p> <p>کند کہ بمعنی عطا کردن ثواب است۔</p> <p>ثواب بخشیدن استعمال۔ صاحب</p> <p>(معنی نیشا پوری) فردا خدا می عشق</p> <p>ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف</p> <p>بعقبی دید ثواب و آنرا کہ ہمت تو بدینا</p>
--	--

<p>و بدین‌جهت آنرا محض می‌باشد که از سند بالا استعمال مصدر و میدن پیدا است که می‌آید (اردو) خود می‌برد یعنی کارنیکش فی سبیل الله باشد و ثوابش را بر عقیبتی نگذار و مرادف هم غراما</p>	<p>ثواب عطا کرنا - دینا ثواب داشتن استعمال - صاحب</p>
<p>و هم ثواب (اردو) دکن مین کتبه پن اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف هم غراما و هم ثواب - یعنی ایسا ثواب حسن عرض کند که معنی حاصل کردن ثواب است سے دنیا ہی مین نفع ہی ہو -</p>	<p>اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی حاصل کردن ثواب است (کاتبی ثواب پوری) چو خیر و شر نه بدست من است یک سر سوی و اگر ثواب ندارم</p>
<p>ثواب کردن استعمال - صاحب اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که مخفف ثواب حاصل کردن است و معنی ثوابی کارنیک کردن (رسانی شهدی)</p>	<p>ثواب حاصل کرنا - ثواب را به بخانه خود می‌برد و مثل - صاحبان خزینه الامثال و امثال فارسی</p>
<p>بازم هلال عید حریص شراب کرد از قیروزه ام بر باند و ثواب کرد و (اردو) ثواب حاصل کرنا - نیکی کرنا - ثواب یافتن استعمال - صاحب آصفی</p>	<p>ثواب حاصل کرنا - ثواب را به بخانه خود می‌برد و مثل - صاحبان خزینه الامثال و امثال فارسی</p>
<p>ثواب یافتن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فارسیان این مثل عرض کند که حاصل کردن ثواب معنی تحقیق است</p>	<p>ثواب یافتن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند که فارسیان این مثل عرض کند که حاصل کردن ثواب معنی تحقیق است</p>
<p>عرض کند که حاصل کردن ثواب معنی تحقیق است (اوحادی کرمانی) از خلق نکو ثواب یابا</p>	<p>عرض کند که حاصل کردن ثواب معنی تحقیق است (اوحادی کرمانی) از خلق نکو ثواب یابا</p>

کوز سیرت بد عقاب یا بی با مخفی مباد که که مرادف یافتن است و بجایش می آید
ازین پسند استعمال مصدر یا بدین پند (اردو) ثواب پانا - ثواب حاصل کرنا

ثواب بقول بول چال بجواله معاصرین عجم قیص و پیرا من دراز مؤلف عرض
کنند که بقول منتخب لغت عرب است بمعنی مطلق جامه - معاصرین عجم تقریباً این را
مخصوص کرده اند به جامه خاص (اردو) لبا کرت - نکره -

ثوره بقول مؤید قلمی موی سرخ و سپید که بتازیش اصبح خوانند و کاتبان این را
(ثوره موی) بنقطه نوشته بر آن معنی سرخ سپید نوشته اند و در نسخه مطبوعه هم نقل
آن در بعض نسخ قلمی این لغت مرکب را ترک کرده و بر لغت ثوره هم این معنی نه نوشته
و اصبح در عربی زبان بمعنی سرخ رنگ است مطلقاً مؤلف عرض کند که (ثوره
موی) بمعنی موی سپید باشد و بلحاظ معنی اصبح هم همین نتیجه حاصل می شود و گاه
لغت مؤید غلط کرده اند که (ثوره موی) بمعنی موی سرخ و سپید قائم کردند (اردو)
نا قابل ترجمه -

ثوره بقول بول چال بجواله معاصرین عجم بمعنی بغاوت مؤلف عرض کند که در
عربی زبان ثوره بدون با بمعنی برانگیخته شدن و برخاستن و بر آمدن گردد و بهیچان
آمدن دل آمده گذاشتن تهی الارب و صاحب اندویشش کرده پس معاصرین
عجم نریادت های تیز در آخرش تقریباً بمعنی بغاوت استعمال کردند (اردو)
بغاوت - نوشت - دیکهو با غی گری -

<p>نور ه موی اصطلاح بقول مؤید - این عرض کرده ایم معنی لفظی این موی</p> <p>سرخ و سپید که بازیش اصبح خوانند - سپید دارند اصطلاحی نیست</p> <p>مؤلف عرض کند که بر لفظ نور حقیقت (ارو) سپید بال رکینه والا مذکر</p>	<p>نور ه موی اصطلاح بقول مؤید - این عرض کرده ایم معنی لفظی این موی</p> <p>سرخ و سپید که بازیش اصبح خوانند - سپید دارند اصطلاحی نیست</p> <p>مؤلف عرض کند که بر لفظ نور حقیقت (ارو) سپید بال رکینه والا مذکر</p>
<p>نوس بقول برهان بر وزن پوشش بزبان سریانی نوعی از پودینه کوی</p> <p>است و آن گلپای گوچک بسیار دارد و برخی بائل است و آن را بعلی میگویند</p> <p>خوانند صاحب محیط بر نوس گوید که اسم حاشا است و بر حاشای نگار و که</p> <p>به یونانی نوس و بخراسانی جاروب گنده گویند و در مغرب صغرا تحمیر و آن را مینو</p> <p>نیز خوانند نوعی از پودینه جلی است بشبه به جعفر شجره خار دار است گل این بائل</p> <p>سبزی گرم و خشک تا سوم محتل و منفج و مقلع حتی که خون منجر را مؤلف عرض کند</p> <p>که معاصرین عجم همین نوس را بر زبان دارند و اسم جاد مغر فارسی بر زبان ندارند</p> <p>ازینجا است که صاحب برهان این را جاداده (ارو) پهازی پودینه مذکر</p> <p>شیل بقول برهان کبیر اول و سکون ثانی و لام بر وزن فیل نوعی از حشر شف</p> <p>است که کنکر باشد و آن را بفارسی بیدگیا خوانند بول را براند و شکم را به بندد</p> <p>بعض این را لغت عربی گویند و بقول بعض سریانی است مؤلف عرض کند که</p> <p>حقیقت این بر بیدگیا و انغر سلس مذکور و به تحقیق لغت عربی است صاحب محیط</p> <p>ذکر این کرده (ارو) و کیفوسیدگیا و انغر سلس</p> <p>شیموم بقول لمحات برهان نام نباتی است شبیه بکنرم که به دفع سپیدی چشم</p>	<p>نوس بقول برهان بر وزن پوشش بزبان سریانی نوعی از پودینه کوی</p> <p>است و آن گلپای گوچک بسیار دارد و برخی بائل است و آن را بعلی میگویند</p> <p>خوانند صاحب محیط بر نوس گوید که اسم حاشا است و بر حاشای نگار و که</p> <p>به یونانی نوس و بخراسانی جاروب گنده گویند و در مغرب صغرا تحمیر و آن را مینو</p> <p>نیز خوانند نوعی از پودینه جلی است بشبه به جعفر شجره خار دار است گل این بائل</p> <p>سبزی گرم و خشک تا سوم محتل و منفج و مقلع حتی که خون منجر را مؤلف عرض کند</p> <p>که معاصرین عجم همین نوس را بر زبان دارند و اسم جاد مغر فارسی بر زبان ندارند</p> <p>ازینجا است که صاحب برهان این را جاداده (ارو) پهازی پودینه مذکر</p> <p>شیل بقول برهان کبیر اول و سکون ثانی و لام بر وزن فیل نوعی از حشر شف</p> <p>است که کنکر باشد و آن را بفارسی بیدگیا خوانند بول را براند و شکم را به بندد</p> <p>بعض این را لغت عربی گویند و بقول بعض سریانی است مؤلف عرض کند که</p> <p>حقیقت این بر بیدگیا و انغر سلس مذکور و به تحقیق لغت عربی است صاحب محیط</p> <p>ذکر این کرده (ارو) و کیفوسیدگیا و انغر سلس</p> <p>شیموم بقول لمحات برهان نام نباتی است شبیه بکنرم که به دفع سپیدی چشم</p>

بکار آید و آن را شام بالضم نیز گویند مؤلف عرض کند کہ بقول منتخب شام لغت
عرب است بالضم نام گیاهی خرد صاحب محیط بر شام گوید کہ بفتح اول و ثانی
عرب است - در تہکان زرد آتش و در مازندران باز میل نامند آن نباتی
است شبیه بگندم در علاج چشم استعمال می کنند گرم در دوم و خشک در اول -
آشامیدن آن محلل ریاح و منفتح سد و ضاد تازہ این نافع اورام چشم و منافع
وارود الخ پس خبر نیست کہ فارسیان ہمین شام را تقریباً شیوم کردند بزیادت
تجانی برای سہولت تلفظ چنانکہ بہت و بہت و الف را بہ و او بدل کردند چنانکہ
تایع و تورغ (اردو) شام عربی مین ایک پودہ کا نام ہے جو گیہون سے مشابہہ
ہوتا ہے جس کو فارسیوں نے شیوم کہہ لیا ہے اس کا شمارف اور کوئی نام معلوم
نہ ہو سکا - امراض چشم کے لئے مفید مانا گیا ہے - مذکر -

ر دلف جیم عربی بالف

جاء القول برہان معروف است کہ (۱) مکان و مقام باشد صاحب نامری گوید
کہ آن را جای باضافہ یا نیز گویند و بجاز یعنی (۲) محل و مرتبہ است مؤلف عرض
کند کہ معنی اول حقیقی است و دیگر ہمہ معانی مجاز آن (۱) ای مردک چشم
مگر جای تو خالیست (۲) از ناصری (۳) ہر کہ نشیند بجای خوشن بواقف و بیسند
سرای نوشتن و خان آرزو چراغ ہدایت بذر معنی اول گوید کہ بعضی خانہ
ہم و خالی از تازگی نیست (سلیم ۵۳) بی زلف تو آرام لغز ووس مذارم و ہما

نتوان بود که زنجیر نذارد و صاحب خدائی می فرماید که در تازی ترجمه این مکان فخر
برای بر چیز و (۴۷) بچشم حق و عوض بکار برده می شود و چنانکه چون خواهند گویند که (تو در
حق من چه کردی) و (عوض اینک چنان کنی چنان کردی) می گویند تو (بجای من چه کردی) و بجای آنکه چنین کنی
پیمان کردی (اردو) (۱) جابقول آصفیه فارسی اسم نوشت جگه مقام شهاون بهکانا (۲) مرتبه
نذر (۳) گهر نذر (۴) جگه معنی عوض جیبی بین کی جگه من مواتو پهرتم دیکشنی کیا مواتو

جا انداختن | مصدر اصطلاحی - بقول معاصرین عجم استعمال این بمعنی بهر جامی کنند
بهار و بحر بمعنی ترتیب دادن مکان (واله) ساح او ست که معنی غیر مستعمله را بیان کرد
هر وی (۵) فی آنکه همین کام و زبان وقت فارسیان گویند به حسن انتظام او جابجا
تو دارم و در صدر دل انداخته ام بهر تو شاید کرده ایم و شهرت او جابجا
جائی و و ارسته این را مرادف (جاستن) شنیده ایم صاحب رهنما بحواله سفر
گویند بمعنی ساختن جا و مکان مؤلف عرض نامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که (جابجا
اند که موافق قیاس است ولیکن معاصرین شدند) بمعنی منتشر شدند و بجایهای خود رفتند
عجم این را بر زبان ندارند (اردو) مکان نامی گوئیم که این رند صدر ...
بنا ای مکان تعمیر کرنا - (ب) جابجا شدن | است بمعنی منتشر

(الف) جابجا | استعمال - بقول بول جال شدن و بجایهای خود رفتن (اردو)
بحواله معاصرین عجم کناره کش و به - هندی الف - جابجا - بقول آصفیه - هر جگه - هر یک
الک تملک گویند مؤلف عرض کند که موقع پر - هر مقام پر (ب) ایچی اینی تملک

<p>(مخلص کاشی ۵) بدان کم رتبہ حاجت جابر ای کسی خالی کردن</p>	<p>پر جانا - منتشر ہونا۔ مصدر استعمال گذاری کز رہ غربت پو چوناخن بر سر دست</p>
<p>بقول بحر و بہار و وارستہ جای خود باد است جانشکل کشایان را پو می فرماید کہ تواضع کردن اندر روی تعظیم و توقیر (ملا</p>	<p>طغراس ۵) عجبی نیت ز بقدری مردم در خاک پو کہ لحد ہم نہ کند ہر کسی جا خالی پو</p>
<p>چون چیزی را قیمتی دانند بر سر دست گرفتہ بدگیران می نمایند و این توقیر آن چیز است</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ ماتعرف بالارا نمی پسندیم معنی این قدر و منزلت و رود</p>
<p>مثلاً جواسرا از ہمین عادت این اصطلاح قائم شد (اردو) مغز اور موقر ہونا۔</p>	<p>کسی کردن و اورا جای خود دادن کہ اخلاق است و محبت و تعظیم ہم مخفی مباد کہ</p>
<p>قابل قدر و منزلت ہونا۔ جابر کسی گرفتن مصدر اصطلاحی۔</p>	<p>از سندیال استعمال مصدر کردن پید است کہ بجایش می آید و مراد ف کردن است</p>
<p>بقول بحر و وارستہ و اندر تنگ آوردن اورا از روی غلبہ (عرفی شیرازی ۵)</p>	<p>(اردو) کسی کو اپنی جگہ دنیا پہ ایک اخلاقی اور آنے والے کی عزت اور محرت</p>
<p>در انجمن جمال رویت پو بگرفتہ بر آفتاب جابر پو مؤلف عرض کند کہ ماتعرف</p>	<p>ہے کہ بہان خود بیٹھے میں اُس کو بٹھانا۔ جابر بر سر دست بودن مصدر اصطلاحی</p>
<p>بالارانی پسندیم معنی این غلبہ بر کسی حاصل کردن است و بس (اردو) کسی پر</p>	<p>بقول بہار و اندکمال مغز و موقر بودن کردن است و بس (اردو) کسی پر</p>

<p>و مرتبه پیدایمی شود و جابستنی را سندی دیگر</p>	<p>غلبه حاصل کرنا -</p>
<p>جابستنی مصدر را صطلای - بقول بحر باید که ما استعمالش نشیندیم خلاف عوام ساختن جا و مکان بهار گوید که ترتیب و اولانیت و لیکن معاصرین عجم بر زبان ندارند مکان (بابا فغانی ۵) تخت جمعی گنجینه و هرگز بمعنی عمارت قائم کردن نیست قابل قهرمان الحقی و بعزت خانه عرش مجیدش جایگاه (اردو) جگه قائم کرنا - مقام قائم بستند و مؤلف عرض کند که از کلام بابا کرنا مرتبه قائم کرنا چیسے یا خداوند کریم سے فغانی (جایگاه بستن) بمعنی قائم کردن مقام آن مقام اور مرتبه عرش پر قائم کیا ہے یا</p>	<p>الف) جابستنی بقول سربان یستم بای ایجاد و سکون لام و سین بی نقطه ب) جابلقا بالف کشیده (۱۱) نام شهریت در جانب مغرب گویند هزار درواز دار و در هر دروازه هزار پاسبان نشسته اند و بعضی بجای لام رای قرشت آورده اند گویند شهریت بطرف مغرب لیکن در عالم شمال چنانکه گفته اند - جابلقا و جابرسا و هما مدینتان فی عالم المثل و الف باحققا و تحقیقین (۲۱) منزل آخر ساکت است در سعی و حصول بحقیقت صاحب جامع می فرماید که جابلقا و جابلقا دو شهر است موافق احادیث و در عالم مورقلیا و مورقلیا بیونانی بمعنی ملک دیگر است یعنی برزخ میان دنیا و عالم شمال که بعبارت اخیری اقلیم هشتم گویند و نسبت بمعنی دوم الف می طراز و که اگر چه صاحب برهان این را آورده ولیکن این کلام یا اصطلاح است یا مجر و اذعا صاحب سروری بر معنی اول قانع و ذکر ب هم کرده (ناصر خسرو ۵) ای پسر بنگر بچشم دل درین زرین</p>

سپہر کو زجا بلقا سمجھ کہ قصد جالبسا کند صاحب انڈر ہر دولعت را فارسی دانند
 مؤلف عرض کند کہ مرکب می نماید از لفظ جابو (جلبا و بلقا کہ در السنہ عربی و ترکی
 و فارسی یافتہ نمی شود) مگر پس لغت عرب است بقول منتخب بمعنی انجیر و نام کوہی و
 بلق ہم عربی است و بقولش بمعنی سیاه و سپیدی ستور۔ خیال ما این است کہ این ہر دو
 لغت عربی داخل باشد در وجہ تسمیہ این و الف آخر در ہر دو لغت زائد عجیب نیست
 کہ در الف کثرت میوہ انجیر باشد و در ب کثرت ستوران ابلق واللہ اعلم بحقیقہ کما
 وجہ تسمیہ این متحقق نشد و نسبت بمعنی دوم الف غیر از برہان دیگری از محققین فارسی
 زبان نہ نوشت و صاحب جامع ازین معنی اطمینان ندارد (اردو) (الف) (۱)
 جالبسا مغرب کے ایک شہر کا نام ہے۔ مگر (۲) سالک کی آخری منزل کا نام
 مؤلف (ب) جالبقا بھی ایک شہر کا نام ہے۔ مگر۔

جابلوس بقول برہان و جامع و انڈیکس ثالث بروزن خاکہ میں فریبندہ و ساکن
 را گویند و با جیم فارسی ہم آمدہ مؤلف عرض کند کہ ما چاپلوس را جیم و باہی فارسی اسم
 جامد فارسی زبان دانیم و این را مبتدئ کہ عربان فارس در تلفظ خود ہر دو صرف فارسی
 را بہ عربی بدل کردہ باشند چنانکہ کاج و کاج و پیارہ و پیارہ۔ معاصرین عجم عوض
 این چاپلوس را بہ زبان دارند (اردو) چاپلوس اس شخص کو لکھ سکتے ہیں جو کلین
 زبانی اور عرب زبانی سے فرقی نہ کرے اور ٹیپی ٹیپی باتوں سے تعریف بیجا کرے
 صاحب آصفیہ نے چاپلوسی کو بمعنی مصدری لکھا ہے اور چاپلوس کو ترک فرمایا ہے۔

الف) جاپوز - بقول خان آرزو در سراج بوا و معروف و بای موحده در آن
 ب) جاپوز - مجله نام شهر لیت از ترکستان صاحب برهان این را بابای
 فارسی آورده و صاحبان جامع و ناصری و رشیدی و کرب کرده (نزاری قستانی
 ۵) یا عرج تو بر نیاید از خود به اقطاع تو کند راست و جاپوز به مؤلف عرض کند
 که محققین ترکی زبان ازین ساکت و چون نام شهر ترکستان این را لغت فارسی می نام
 ولیکن صاحب اند صراحت کرده که لغت فارسی است حیف است که حقیقت
 فرید این شهر معلوم نشد (ارو) الف و ب جاپوز ترکستان کے ایک شہر کا
 نام ہے۔ مذکور۔

ج) جاتاغ - بقول برهان و جامع و رشیدی و جهانگیری باتای قرشت بروز
 ناچاغ کلیچہ خمیہ را گویند و آن تخته باشد سوراخدار که بر سر ستون خمیہ گذارند۔
 صاحب جامع گوید که همین است بادریه (سوزنی ۵) ای خمیہ تو بر زیشت برین بقدر جاتاغ
 خمیہ تو سوزان سپهر بدر خان آرزو در سراج هم آورده مؤلف عرض کند که تاغ نام می است
 از میزیم که بجای خودش گذشت و با معنی اوست فارسیان جاتاغ بمعنی حقیقی مقام تاغ با تو
 را نام کردند که بجایش گذشت معاصرین عجم گویند که بادریه از چوب های تاغ
 درست کرده می شود که آن را برای بادریه موضوع دانند از نیکه سخت تری باشد
 حقیقت این بر معنی دوم بادریه گذشت (ارو) و کچو بادریه کے دو سر
 چان بقول برهان نتیجہ ثالثہ بروزن لادین یکی از نام های بادی تعالی جل جلاله

می فرماید که لغت ژند و پازند صاحبان اند و ناصری و جهانگیری در لطقات (ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که معاصرین عجم گویند که در فارسی قدیم این معنی لغتی اسم غل ترکیبی است یعنی جاوَرتن دارند و کنایه از روح - پارسایان قدیم حق سبحانه تعالی را بدین نام می خواندند و حالا بر زبان فارسیان نیست (ارو) خداوند تعالی نشأ کا نام ژند و پازندین جاتن ہے - مذکر -

جا تو فتن | بقول برهان و اند و موارو (جهانگیری در لطقات) بروزن یازد و شکن لغت ژند و پازند مصدر است یعنی آمدن مؤلف عرض کند که حالا بر زبان معاصرین عجم نیست فارسی قدیم است (ارو) آنا - مصدر -

جا لقیق | بقول برهان پائلی منقشه بروزن با سلیق عالم و عابد ترسایان می فرماید که در قاموس هم بهین معنی آمده صاحب جامع گوید که یکی از علمای ترسایان بود صاحب غیاث گوید که لقب رئیس ترسایان در بلاد اسلام - صاحب منتخب هم ذکر این لغت عرب کرده می فرماید که رئیس ترسایان در بلاد اسلام مؤلف عرض کند که تیسرے محققین پابند لغات فرس چرا این لغت عرب را جاواوند و اند اعلم (ارو) بجاییت عربی - رئیس ترسایان کا لقب بلاد اسلام میں - مذکر -

جاج | بقول سروری خرمن غله پاک کرده که جاش نیز گویند می فرماید که در فرهنگ بهر دو جیم فارسی آمده مؤلف عرض کند که صاحب برهان و دیگر محققین همین لغت را بهر دو جیم فارسی نوشته اند و بجایش مذکور شود در اینجا همین قدر کافی است

که در بعض بلاد عجم که غلبه آبادی عرب دارد همان چاچ را به تبدیل جیم فارسی با عربی جاچ گویند چنانکه کاچ و کاچ (اردو) و کچو چاچ -

جاچهرم | بقول ملقات برهان نام شهری معروف صاحب ناصری گوید که نام ولایتی است خراسان قصبه ایست معمور و آباد قلعه بزرگ دارد که در وسط واقعت و اطراف آن لباطین و مزارع دارد و چهار صد خانوادگان سکونت دارند و آن در اصل جای گرم بود و معرب آنست جاچهرم و آن در میان نیشاپور و جوین و جرجان واقع و بعضی قریای آن مشرف است بر جبل آزادوار که قصبه جوین است و از انجاست بدرالدین شاعر جاجری و جمع معارف دیگر مؤلف عرض کند که وجه تسمیه موافق قیاس اصل بر زبان نماند و معربش بر زبان فارسیان است (اردو) جاچهرم ایک شهر کا نام ہے جو نیشاپور اور جوین اور جرجان کے درمیان واقع ہے۔ تذکرہ۔

جاچریشمہ | اصطلاح - بقول برهان و جاجیم ورامی قرشت ویم ویا می حلی و لون بخار برهان بخواله اش و از تحقیق خود سناکت بر وزن ناهمید چشمه باشد که چون آفتاب بر می آید آب آن فرو می رود و چون آفتاب گزشت که نام شهری و ولایتی است پس فرو می رود آب آن بر می آید صاحب جهانگیری ابن لغت مرکب مشتق بهمان است یعنی همین قدر گوید که چشمه که چون آفتاب طلوع نمیشود آب در آن نماند - صاحبان سر روزی از پیر تعریف همدران ولایت باشد و اختلافی

که در تعریف واقع است نسبت آن معجزه یک چشمه کا نام ہے جو جاعوم میں واقع ہے جس میں
عجم اتفاق دارند با محققین اول الذکر گویند پانی صرف شب میں رہتا ہے اور طلوع آفتاب
کہ تعریف مذکور صحیح است (اردو) ^{نیز} کے بعد خشک ہو جاتا ہے۔ مذکور۔

جارج رود اصطلاح بقول ماضی نام رودی مشہور اردو سر فرسنگی شہر پھر
می گذر و اصل این (جایہ رود) بود و جایہ نام قریہ الیت کہ آن رود از پیش آن گزند
و بنزد منبع آن رود است چنانکہ رود چون را بہ نسبت اینکه آمو بیدی بود و رجالی آن
رود آمو گویند و جارج رود سرب جایہ رود است مؤلف عرض کند کہ اگر محققین دیگر
ازین ساکت اند ولیکن باعتبار صاحب ماضی کہ محقق زبان خود است این تعریف را
معتبر و انیم و حالہمین سرب بر زبان فارسیان و اصل اسم از زبان ستر و (اردو)
جارج رود ایک مشہور ندی کا نام ہے جو پھر ان سے دو تین کوس پر سے گزرتی ہے جو
جارجیم بقول برہان بروزن خادم ۱۱ پلاس را گویند و ۲۲ فرسنگی باشد کہ آن را
از نزد الوان دوزند بہار مذکور ہر دو معانی بالائی فرماید کہ جارجیم بہت جانی شیعہ نسبت
و می طراز کہ در ہندوستان شیعہ شہرت دارد و از شہر ملا فوجی ستاد می شود کہ ہند
نیز صحیح باشد زیرا کہ مدار قافیہ غزل بر شمشہ ماقبل روی است چون مردم و انیم و انیم
(۳) اٹلس و زریخت با آن عرو کوڑ طمطراق با شیعہ ہند گان قالی و جارجیم
و صاحب فدائی گوید کہ جارجیم کلیم نازی کی زبان است و جارجیم نیز گویند شیعہ خان اردو
و سر لاج می گویند کہ جارجیم اصل است و جارجیم کہ محققان و شہرت ہندوستان

بالفتح غلط است مؤلف عرض کند کہ جاجیم اسم جامد فارسی زبان مرکب از لغت
 جاج یعنی خودش و جوم کہ بقول صاحب لغات ترکی یعنی ہمہ آمدہ معنی لفظی این مرکب
 (جای ہمہ) برخلاف قالین کہ جای مخصوص صدر محفل است و عادت است کہ در سایر
 مکان فرش جاجیم کنند و بالای آن برای صدر نشین قالینی معاصرین عجم تصدیق ہمین
 عادت می کنند پس اصل این جاجوم بہ واو چارم و مخفف آن بجذف واو و بضم جیم صحیح
 است چنانکہ از استعمال کما فوقی پیدا است در بلادی کہ استعمال این کبسر یا بفتح جیم باشد
 تصرف مقامی است و جاجیم مبدل جاجوم است کہ واو بدل می شود بہ تہ تحتانی چنانکہ انگول
 و انگیل و انگور و انگیر این است حقیقت این لغت و معنی قول مجاز معنی دوم (۱۰۰۱)
 (۱) اثبات - وہ مؤلف فرش جوڑتی یاسن سے بنا جاتا ہے۔ مگر (۱۲) جاجیم بقول آصفیہ
 ترکی اسم مؤنث چہا ہوا فرش۔ ایک قسم کا کپڑا جس پر سیل بوٹے چھاپ کر فرش
 بناتے ہیں۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ آپکو حقیقت لفظ کی خبر نہ تھی اس لئے ترکی
 لکھ دیا۔ یہ فارسی زبان کا اسم جامد ہے۔

<p>جاج ٹکڑا بقول برہان و غیاث و مؤید کہ قصبہ ایست از قنوج۔ صاحب چہا نگیر بانون و کاف فارسی بروزن پاک سیر ذکر این در ملحقات کردہ مؤلف سرخ نام شہریت در ہندوستان۔ صاحب کند کہ بنیدانیم تحقیقین پایند لغات فارسی اند بخوان کہ سراج نموشہ کہ بدین نام شہر ہے چہ افتاد کہ این لغت ہندی را در لغات در ہندیت ظاہر اسمان جاج مؤ است خود جادادند کی از معاصرین عجم گوید کہ فارسی</p>	<p>جاج ٹکڑا بقول برہان و غیاث و مؤید کہ قصبہ ایست از قنوج۔ صاحب چہا نگیر بانون و کاف فارسی بروزن پاک سیر ذکر این در ملحقات کردہ مؤلف سرخ نام شہریت در ہندوستان۔ صاحب کند کہ بنیدانیم تحقیقین پایند لغات فارسی اند بخوان کہ سراج نموشہ کہ بدین نام شہر ہے چہ افتاد کہ این لغت ہندی را در لغات در ہندیت ظاہر اسمان جاج مؤ است خود جادادند کی از معاصرین عجم گوید کہ فارسی</p>
---	---

جاج نگر سیر زبان دارند و همین است - (حکیم شرف الدین شغانی در عجوباتال مرسله
 جاج مگو که در هندوستان بزبان پیشین شخصی است) و هم گفتا نه کهنه جاجیمی است
 جاج نگر ام داشت معلوم می شود که بزبانی چون نمدال بر درم درش بود (ار دو)
 که لشکر فارس در هند آمده بود قیامش با جاج و کیو جاجم که دوسری معنی -
 خصوصیتی داشت که نامش بر زبان ماند جاج لقبی رشیدی مرادف جاش که می آید
 (ار دو) جاج نگر هندوستان میں اس عرض کند که همان جاج که بهر دو جیم عربی گذشت اصل
 مقام کام تھا جس کو فی زمانہ جاج مگو این چاچ بهر دو جیم فارسی است چنانکه اشاره شد
 کہتے ہیں جو قنوج میں واقع ہے - مذکور - ہمد را بنی کرده ایم و جاج بهر دو جیم عربی و این
 جاج جیم همان جاجم است کہ ذکرش گذشت جیم فارسی دوم سببش چنانکه کاچ و
 و حقیقت این را ہمد را بنی بیان کردیم کاچ (ار دو) دیکھو جاج -

(الف) جاجخوک صاحب برہان ذکر الف کردہ می فرماید کہ لیکون خانہ نقطہ
 (ب) جاجخوک و کاف بر وزن چار سوتق و اسی را گویند کہ بدان غلہ در و کفند
 و جاجخوک بہ غنین نقطہ دار عوض فا و بہ شمن مجہ عوض مہملہ ہم آمدہ صاحب جامع بر
 الف قانع و گوید کہ بہ غنین مجہ ہم الخ صاحب جہانگیری ہم ذکر الف کردہ -
 طرطری الف س) بجاجخوک ترہ کشت زار طاقت خویش بود بہت مغض درو
 کردہ ام ہزاران آہ بود صاحب رشیدی بذیل الف ذکر ب ہم کردہ صاحب
 ماضی بر الف قانع خان آرزو در سراج نقل قول برہان فرمودہ گوید کہ اول

اقوی است صاحب سروری و کرب کرده بذیل آن ذکر الف کند (اسناد شهید
 باب ۵) ای خواجہ فقیر لی اشغال و بی نوا، بردار چاشوک و بروید رویش
 مؤلف عرض کند که این مرکب است از چاک و سوک بمعنی خوشه گندم و جو و وانه
 گندم و جو و آن خن های ستریز است که بر سر گندم و جو باشد پس معنی مرکب (چاک سوک)
 چاک کنده خوشه گندم و جو و آله که بدان خوشه گندم و جو بریده شود و این معنی چاک
 عام شد برای غیر گندم هم بر سبیل مجاز و مطلق آله را نام شد که بدان غله در کنند
 که آن را بهندی در انتی گویند جیم فارسی بدل شد به جیم تازی چنانکه کاج و کاج و کاف
 بدل شد به خاوغین چنانکه شاما کچه و شاما کچه و کشکا و کشکا و (جاشوک) و (جاشوک)
 شد و در (ب) سین مملو بدل شد باشین معجمه چنانکه فرسته و فرشته حاصل این
 تحقیق همین که الف اصل است و ب بدلش (ار و و) الف و ب در انتی
 مؤلف دیکھو (اسباب در و و گری)

جادو | صاحب سفرنگ بشرح بستی فقره (نامه شت حی افرام) گوید که چون هزار بار
 بار شمار کنی ده لک می شود و چون این حاصل را که فرد باشد هزار بار بگیری و رومی شود
 یعنی صد کرد و که از ب گویند و هرگاه این حاصل را دیگر هزار بار بگیری ده کرب می شود
 و همین است مرد و چون این حاصل را هزار باره دیگر بشمری جادوی شود که بهندی
 یک نیل گویند مؤلف عرض کند که اسم جادو فارسی زبان است (ار و و) دس کرب
 کو هزارمین ضرب دینے سے جو عدد حاصل ہوتا ہے اسکو فارسیوں نے جادو کہا ہے

میں نیل۔ مذکر۔ صاحب آصفیہ نے نیل کو ترک کیا ہے اور کہہ رہا ہے۔
سوارب کا ایک کہہ جس کی تعداد دس ہزار کروڑ ہے صاحب ساطع نے بھی
نیل کو ان معنوں میں نہیں لکھا۔

(الف) جادارد	مؤلف عرض کند کہ الف مشتق است از مصدر
(ب) جاداشتق	کنجایش دارد و (جاداریدن) کہ مراد ف ب باشد و داریدن
رواست صاحب اند مصدر ب	و داشتق مراد ف یک گیر کہ بجایش نی آید (ارد و) الف
را بذیل جامعنی رواداشتق نوشته	ہو سکتا ہے ممکن ہے (ب) ممکن ہونا۔

جادو کہو بقول برہان و جامع بفتح دال بر وزن پانگو پارسیان شخصی را
گویند کہ نذر آتش خانہ و سہو بدان و دستوران و سہر بدان را گرفته بمصرفش
برساند صاحب نامری نقل برہان کرد و تحقیق خود طہر ساخت و صاحب اند
نقل نگار نامری مؤلف عرض کند کہ ما بہ تصدیق معاصرین عجم اسم جاد فارسی زبان
و انیم (ارد و) وہ شخص جو آتشخانہ پارسیان میں رہتا ہے اور نذرانہ کی قسم
جمع کر کے اُس کے مصارف میں خرچ کرتا ہے۔

جادو بقول برہان و جامع باثالث مضموم بود کشیدہ معروف (۱) ساحر و ساحری
باشد۔ بہار گوید کہ سحر است و (۲) بمعنی ساحر مجاز باشد و جمع این جادوان (طوائف)
وحشی (۳) فریب غمزہ امروز آلف قدر خور دم کہ می باید پوچھرب بود افشونی کہ برین
خواند جادویت پو (ثانی ٹکڑ ۵) چشم تو جادویت کہ چون صورت فرگشت

از یک نگاه با هم کس آشنا شود (لطای ۱۵) مگر جادوان از من آموختند که از
موم خود خواب آلودند و صاحب سروری برهنی دوم قناعت کرده و آراسته هم ذکر
هر دو معنی کرده صاحب ناصری گوید که معنی جادو سحر است و جادوئی ساحری و سحر
کردن و عوام سحر را جادوئی دانند و ساحر را جادوگر خوانند و این غلط است و
چیزی که غریب را که خلاف عادت طبع است جادوئی و سحر گویند و آن را سحر حلال
خوانده اند صاحب رشیدی نیز بان شب صاحب تحقیق الاصطلاحات هم ذکر این
کرده صاحب فاضلی بر معنی اول قانع مؤلف عزیز کند که یکی از علمای معاصرین
عجم گوید که فارسیان از یزدی عربی این را مرکب کرده اند که سحر کوشش و سعی است
برای سهولت تلفظ الف در میان جمیع و دال آورده جادوگر دزد و او نسبت بر او
زیاده کرده جادو ساختند یعنی کوشش کننده و منسوب به کوشش از قبیل عیند
و بر سبیل کنایه شخصی را گفتند که ساحر است و معنی اولی بر سبیل مجاز و جادوان معنی
ساحران چنانکه در سند لطای گنبد است صاحب اندر ذیل جدهی فرایده که با کسر تون
و رکازی و جادو است از ان پس جادو که همین جادو شده را فارسیان
بیشخصیت خوانند و بران واو نسبت زیاده کرده یعنی ساحر استعمال کردند و این
بتر است از اول (ارو) داما جادو بقول آصفیه فارسی - اسم مذکر
سحر افون منتر جیه جادو برحق ہے اور کرنے والا کافر یعنی منتر کا اشریح
ہے مگر کرنے والا کافر ہے (۲) جادوگر - فارسی - اسم مذکر - فون ساز - ساحر

(الف) چادوان	اصطلاح - لفظ	(۱) یعنی خیال جادوانه و ساحرانه مؤلف
(ب) جادوبیانی	بمعنی کسی که بیانی	عرض کند که باعتبار معنی اصطلاحی جادوخیال
مؤثر باشد و بیانی که اثر کند بر دلها -	که گذشت چنانچه این را معنی (۲) فصیح الکلامی	(نظامی ۵) دلم را بر نهار ره بر زوی و شاعری به فصاحت گوئیم معنی اول حقیقی
جادوبیانی گره بر زوی مؤلف -	است و معنی دوم مجاز (نظامی ۵) بر	عرض کند که از سند نظامی تصدیق بیانی
و از ب س د الف هم (اردو) جادو	خیالی کنیم (اردو) (۱۱) ساحرانه خیال	بیان ترکیب فارسی و شاعر جس که بیانی (۲) فصیح شاعری - مؤلف
مؤثر تقریر - مؤلف -	اصطلاح - بقول بهار	کنایه از شاعر فصیح - صاحب بحر بحر و بحر
جادوخیال - بقول بحر شاعر	قانع صاحب رشیدی با بهار شفق و خان	بهار گوید که معنی شاعر فصیح است مراد
جادوزبان و جادو سخن که می آید مؤلف	عرض کند که ما شامح بحر دانیم (اردو)	جادوزبان شاعر فصیح که ترکیب فارسی
فاعل ترکیبی است (اردو) ترکیب فارسی	که می سکتین -	شاعر فصیح که جادوخیال که می سکتین -
جادوخیالی - بقول لغات بهار و بحر	اصطلاح - بقول	بهار و بحر و ارسته معنی باطل که در جادو

(سیح کاشی) جادو زلف تو با مصحف شک نیست که برهان و پیروش صاحب بحر
 رو به چنان است بر این چه جادوست که هر دو در معنی اول سکندری خورده اند
 قرآن تواند زدش با مؤلف عرض کند که بر بجز و شاعر قناعت کردند الفاظ اصطلاح
 که موافق قیاس است (اردو) جادو کو قناعت ضای آن میکند که معنی اول شاعر فصیح
 باطل کرنا - و بلنج گیریم (اردو) (۱) شاعر فصیح و بلنج
 جادو سخن اصطلاح بقول برهان و بحر (۲) فصیح و بلنج کلام بزرگ و واضح بود که جادو سخن ترکیب فارسی
 (۱) کنایه از شاعر و (۲) سخن فصیح و بلنج - شاعر فصیح و بلنج کو اردو مین کهد سکتے مین -
 صاحب رشیدی معنی اول را شاعر فصیح و جادو سخن اصطلاح بقول
 بلنج گوید و ذکر معنی دوم نکر و بهار بر معنی اول بحر معروف و از قاسم دیوانه سند و پدر
 قانع و همربان رشیدی صاحب ناصری در (س) کشیدی سرمه و چشم و مایتاب
 ملحقات مشفق بار رشیدی خان آرزو در سرچ تر کر دی پ که آتش تیز تر کر دو چوکس
 با تهاقی رشیدی در معنی اول معنی دوم را جادو بسوزاند با مؤلف عرض کند که از
 غلط اندازد مؤلف عرض کند که محقق نام آور سند بالا مصدر -
 از غور کار نگرفت و بر قواعد فارسی زبان جادو سوزاندن پیداست و معنی آن
 توجه نگذاشت اگر این را قلب اضافت علاج دفع جادو کردن که سوزندگان جادو
 سخن جادو گیریم معنی دوم پیدای شود و اگر افسون بر چیزهای مختلف خوانده آن را
 اسم فاعل ترکیبی گیریم معنی اول است - در آتش می سوزند و اثر آن جادو زلف

<p>را تندرست کند (اردو) جادو کا علاج کرنے کی تدبیر کرنا۔ کنندہ چنانکہ گویند یا راجا جادو کا راست</p>	<p>جادو فریب اصطلاح بہار ذکر این یعنی جادو می کند و مجازاً (۲)۔ اقسام کردہ از معنی سکت و صاحب اند نقل آرایش آراستہ کہ درینجا جادو بمعنی</p>
<p>نکارش مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل نیت بلکہ بمعنی مجازی است یعنی غیر</p>	<p>ترکیبی است و در صفات زلف مستعمل و عجیب و غریب پس معنی این کا عجیب معنی نقلی این فریب دہندہ جادو و غالب و غریب وارندہ (اردو) (۱) جادو</p>
<p>بر جادو (مغری ۵) زعفران خوش می بند کار۔ بقاعدہ فارسی۔ جادو گر (۲) عجیب</p>	<p>جادوئی سازد و زلف کوتہ جادو فریب و غریب طرح پر آراستہ۔</p>
<p>دلبر او (اردو) جادو فریب ترکیب جادو کشان اصطلاح۔ بقول بہار</p>	<p>فارسی۔ زلف کے صفات میں استعمال واند بضم کاف مراد از جاحتی است کہ از طرف سکندر برشتن جماعہ جادو گر</p>
<p>جادو کار اصطلاح۔ بقول بہار مأمور بودند و بقول بعض جامعہ کہ نیزور</p>	<p>کار گاہ جادو کار از عالم شمشیر مینا کار حکومت یا باطاع ساحری را بر سر کردن</p>
<p>دنگار پڑ روی این کار گاہ جادو کار و ادو جادو کشان شنگاریش و ادو</p>	<p>(میں خبر دے) چون شکار راستہ بتعش (نظامی ۵) نیز نہار خویش استوارش</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی مؤلف عرض کند کہ این معنی پیدا کردہ</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی مؤلف عرض کند کہ این معنی پیدا کردہ</p>

<p>بهار است و صاحب انداز و نقل بخار - از زمین است زیادت یای مصدری هر چه پیش است شعر نظامی و گرفتن معنی از (میر خسرو) وقت شد اکنون که جادوگر مضمون شعر متعلق بسجن فنی - بحدی که معنی شعر بازگشت ایم در و اوری بچ مخفی مباد که این را فهمیده ایم (۱) جادو کش درین شعر فتح معنی حقیقی است که بیان کرده ایم و بجهان کاف اسم فاعل ترکیبی است یعنی ساحر و (۲) الف (۲) معنی کارهای عجیب و غریب مجازا کسی که کارهای عجیب و غریب کند و گفته و ب (۲) مجازا حاصل بالمصدر مصدر این (جادو کشیدن) یعنی جادو کارهای عجیب و غریب کردن - معاصرین کردن و کارهای عجیب و غریب نمودن عجم با اتفاق دارند (ار و و) الف اصل اصطلاح جادو کش است ضرورت (۱) جادوگر - ساحر (۲) عجیب و غریب کام ندارد که در جمع قائم کنیم (ار و و) (۱) جادوگر - نه والا دب (۱) جادوگری بیوث (۲) عجیب و غریب کام گرفته والا - (۲) عجیب و غریب کام گرفته یعنی حاصل (الف) جادوگر اصطلاح - بقول انداز بالمصدر -</p>	<p>بهار است و صاحب انداز و نقل بخار - از زمین است زیادت یای مصدری هر چه پیش است شعر نظامی و گرفتن معنی از (میر خسرو) وقت شد اکنون که جادوگر مضمون شعر متعلق بسجن فنی - بحدی که معنی شعر بازگشت ایم در و اوری بچ مخفی مباد که این را فهمیده ایم (۱) جادو کش درین شعر فتح معنی حقیقی است که بیان کرده ایم و بجهان کاف اسم فاعل ترکیبی است یعنی ساحر و (۲) الف (۲) معنی کارهای عجیب و غریب مجازا کسی که کارهای عجیب و غریب کند و گفته و ب (۲) مجازا حاصل بالمصدر مصدر این (جادو کشیدن) یعنی جادو کارهای عجیب و غریب کردن - معاصرین کردن و کارهای عجیب و غریب نمودن عجم با اتفاق دارند (ار و و) الف اصل اصطلاح جادو کش است ضرورت (۱) جادوگر - ساحر (۲) عجیب و غریب کام ندارد که در جمع قائم کنیم (ار و و) (۱) جادوگر - نه والا دب (۱) جادوگری بیوث (۲) عجیب و غریب کام گرفته والا - (۲) عجیب و غریب کام گرفته یعنی حاصل (الف) جادوگر اصطلاح - بقول انداز بالمصدر -</p>
<p>(۱) ساحر مؤلف عرض کند که موافق قیاس جادو و نظر اصطلاح - بقول انداز است است از قبیل داوگر و زگر و امثال آن معشوق مؤلف عرض کند که اسم فاعل (واضح) بدین تازه افسون سازی تو ترکیبی است موافق قیاس یعنی کسی که نظر او بچ کهن جادوگران تکرارده زانوی محقق مباد که کار جادو می کند - کنایه از معشوق (ار و و) (ب) چادوگری یعنی (۱) ساحری معشوق - نگردد به ترکیب فارسی جادو و نظر</p>	<p>(۱) ساحر مؤلف عرض کند که موافق قیاس جادو و نظر اصطلاح - بقول انداز است است از قبیل داوگر و زگر و امثال آن معشوق مؤلف عرض کند که اسم فاعل (واضح) بدین تازه افسون سازی تو ترکیبی است موافق قیاس یعنی کسی که نظر او بچ کهن جادوگران تکرارده زانوی محقق مباد که کار جادو می کند - کنایه از معشوق (ار و و) (ب) چادوگری یعنی (۱) ساحری معشوق - نگردد به ترکیب فارسی جادو و نظر</p>

جادو نظر مؤلف عرض کند که موافق قیاس

است و کنایه باشد (اگر دو) جادو نگاره

معتوق کو ترکیب فارسی کہہ سکتے ہیں

د الف جادوی بقول رشیدی و مویا سکون

آخره معروف بمعنی ساحری صاحب استدکواله غیاث

این را بدو کمانی اخره

اب جادوی

یہ بھی قول راہ دست الفارہب ارجا

(۱۰۱) (ساحه)، حادوگر، میهن‌نشا

امم مرفی ما بد که فارسان ۲۱ معنی خط

و ان مد شود و اکثر تخفیف آرند (ص ۸۱)

مان گنبد سبک گوشه فشر برود (محرک)

ت. یازنین جاده مرابشر وحدت راه است

بربره زنعل و اثرگون افکنده ایم، بر مطلب

زود که تار خط زلف بکشد و نبض

مل (میزابیدل) ره طلب به قدمی

می کند کوتاه و بتیاری جاده این دست تعقل پاست گره کو (ملا در کی قبی ۵۰) ز خط جاده
 شادم که بهر شتاقان کو کتابی است که از راه دوری آید کو (ملا قاسم شهبی ۵۰) پنج
 راجم نشد شانه کو زلف پر پیچ جاده را مانم کو (وله ۵۰) در بیابانی که وسعت
 خانه را از نقش پاست کو پاره ساز و کوشش شو قم کند جاده را کو (محمد سعید اعجاز ۵۰)
 برقی جراتی که گرم صید این وادی گذشت کو بر پیدن های نبض جاده صحرانگ بود
 کو خان آرزو در چرخ دایت گوید که به تشدید ال لفظ عربی است بمعنی راه و فاریا
 بمعنی دوم استعمال کرده اند گاه به تشدید و اکثر تخفیف صاحب رهنما کو که سفر
 ناصر الدین شاه قاجار بر معنی اول قناعت فرموده و صاحب روزنامه این را بمعنی
 شاه راه آورده مؤلف عرض کند که در عربی زبان بقول منتخب به تشدید ال راه
 بزرگ و شارع عام است فارسیان بحسب عادت به تخفیف هم استعمال کرده اند
 و متصرف در معنی دوم هم به سبیل تفرس است و خصوصیت مصدر بیان کرده به
 نیست استعمال این با مصداق مختلفه در تحقیقات می آید (ارو ۱) راسته شارع
 عام بزار است (نذکر ۲) و خط جو میدان من چلنے کی وجہ سے بالکل راہ قائم
 ہو جائے (نذکر) جس کو دکن میں یکہ نڈی کہتے ہیں صاحب آصفیہ نے یکہ پرفرایا
 ہے اسم نکرہ ہندی پاؤں پیر قدم۔

جاده افتادون	مصدر اصطلاحی	مؤلف عرض کند کہ متعلق بمعنی دوم
صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی است	جاده یعنی نشان قدم افتادون است	

<p>در جمال اصفهانی (۵) از بسکه میروند بفروده بر خود که سدر راه شد (۱) (اردو) راسته ملک بهم (۱) ایک فاده جاده بر راه کبکشان بلند هونا - سرک مین بلندی پیدا هونا -</p>	<p>(۱) (اردو) یکدی می قائم هونا - چلنے کا نشان (الف) جاده خوابیدن مصدر زمین پر قائم هونا - راسته قائم هونا -</p>
<p>اصطلاحی - صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و بر (ب) جاده خوابیده گوید که راه</p>	<p>جاده افکندن مصدر اصطلاحی - آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که متعلق بمعنی دوم جاده و متعدی</p>
<p>دور و دراز است می فرماید که هم برین قیاس است راه خوابیده (راقم مشدی (۵) جاده خوابیده اند پامی شو قم برقی را</p>	<p>جاده افتادن که گذشت (طالب ۵) جاده با بره ز فعل و از گون افکنده ام به مطلب ما مبهم است از پیش افتادگی</p>
<p>دست کوتاه مرا بر جاجان گرد و بلند مؤلف عرض کند که الف چیزی نیست و صاحب آصفی آن را از ب قائم کرده</p>	<p>(۱) (اردو) راسته کا خط قائم کرنا کن مین یکدی می قائم کرنا - جاده بالیدن مصدر اصطلاحی -</p>
<p>یعنی ب را مشتق الف دانند ولیکن اشتقاق همین بر زبان و محاوره فارسیان است و استعمال مصدر و دیگر مشتقاتش غریب</p>	<p>صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که راه بلند شدن - (معنی پیشاپوری ۵) حق شناسی بخت</p>
<p>(ب) کنایه ایت صاحب بحر محم و بهار افزای دل آگاه شد (۱) جاده بالیدن افکنده هم ذکر کرده (اردو) دور و دراز</p>	<p>افزای دل آگاه شد (۱) جاده بالیدن افکنده هم ذکر کرده (اردو) دور و دراز</p>

چاوه کشیدن مصدر اصطلاحی است (۵) سخن در روضه رضوان بجوی یار کشد

آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف چو چاوه که ز صحابه لاله زار کشد و از ادبی
عرض کند که معنی قائم شدن راه باشد (۶) راسته قائم یونان سترک قائم یونان

چاوی بقول برهان و جامع بروزن هادی زعفران را گویند صاحب ناصری بحواله برهان

ذکر این کرده صاحب سوار السبیل می فرماید که این مقرب گادی است که در فارسی زبان
زعفران را گویند مؤلف عرض کند که صاحب محیط ذکر این کرده حواله زعفران می دهد
و بر زعفران هر چه نوشته مابر (اندرست) نوشته ایم (اردو) دیکهوانه دست -

چار صاحب روزنامه بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار گوید که (۱) درخت بلوری

قنادیل را گویند صاحب رهنما هم این را آورده بجای دیگری فرماید که (۲) معنی مسادی

و هم ذکر معنی اول کرده مؤلف عرض کند که بهر دو معنی بالا اسم جامد فارسی است

و انیم و مقرب می نماید که چار بقول منتخب لغت عرب است یعنی نگهبان و زنه را خوانند

و مسایه پس فارسیان معنی اول را از معنی نگهبان بر سبیل مجاز پیدا کرده باشند که درخت

قنادیل هم از روشنی خود همچو نگهبانی قائم می شود و برای معنی دوم بیان کرده رهنما صراحت

نماید بر جاری می آید یکی از معاصرین عجم گوید که منادی هم نگهبان خلعت است که آگاه

می کند مخلوق را از چیزی که بوسیله آن آن خبردار شوند ما می گوئیم که من و چه درست -

گوید (اردو) (۱) قنادیل کا بلوری درخت - مذکر (۲) منادی - بقول آصفیه عربی

اسم مذکر - و منته و را کسی کام کی خلعت کا حکمانه اعلان - اشتها مالعت (ارفاقت

(۱) وان کیونکه روئے که منادی جهان همیوه بخند الویه سر کو دهر کے نہ میچھا کر کوئی
 جابر النهر بقول برهان رتبی باشد مانند که صاحب محیط این را اسم عربی داند برای
 نیلوفر که پیوسته در نهرها و آب های ایستاده این نبات نرید انیم که صاحبان برهان و بحر
 روید و اندکی از آب نمایان شود و طبیعت که پابذ لغات فرس اند این را بچه وجه جا
 آن سر و نر است و بعضی سلق الماء خوانند داده اند و صاحب مؤید هم بذیل لغات
 صاحب بحر هم ذکر این کرده و صاحب مؤید فارسی ذکر این کرده (اره و و) ایک پوده
 هم بذیل لغات فارسی آورده صاحب محیط جو پانی میں اگتھے جس کا ستعارف نام معلوم
 گوید که معنی لغتی این مسایه نهر است جهت به موسکا جس کو فارسیون نے جابر النهر
 آنکه این نبات بخار قوت از آب هائی کند که ناهیه - مذکر -
 و در جای خنک نمی روید - در عربی سلق الماء (الف) جابر جی بقول بحر بذیل جابر
 نیز سیوانی فوطی و خیلون نامند نباتی است کسی که مردم قوم را به آواز بلند خبر دار و
 که در آب و اجام ایستاده می روید و برگ آن گاه ساز و دهم او بر - - -
 بر روی آب ظاهر شود مثل برگ چغندر (ب) جابر زون گوید که در آب یعنی در
 و بی گل و ثمر گویند گل آن شبیه به نیلوفر کردن و ۲۱) فریاد کردن بر صیدت و غیر
 سر و خنک و در دم - قابض و شرب آن بهار آب را یعنی خبر کردن مردم نوشته
 جهت جس اسهال و خون و قطع تشنگی نافع و بذیل آن ذکر الف کرده گوید که غلبه
 و منافع دارد (ج) مؤلف عرض کند ترکی باشد (ط) طغر الف (ه) ای که

از حکم عشق منع امید و او را جاری ناله ام
 بر سر بازارد و (وله الف و ب) لغات ترکی چار را بجم فارسی یعنی منادی
 بفرمود تا چارچی بر طرف بازارد چار لیکن
 به آواز دق (محسن تاثیر ب) دلا معلوم شد لغت چار بجم فارسی ترکی است
 ز سوز جگر این قدر فغان از چیست که ولیکن ترکان در ترکیب آن با لفظ چای آن را
 گفته بر چسباید چار باید زد و دارسته گوید به جم عربی هم استعمال کرده اند نتیجه این همه
 که الف در ترکی یعنی نقیب می فرماید که چار تحقیق آنست که الف لغت مرکب ترکی است
 لفظ ترکی است و نسبت ب بر معنی اول که فارسیان استعمالش کرده اند و ب هم
 قناعت کرده خان آرزو در چراغ هدایت است که اهل فارس چار را با مصداق خود
 ذکر ب کرده بر معنی دوم قناعت فرموده مرکب و استعمالش کرده مخفی سباد که از سند
 گوید که این اصل است و بذیل آن ذکر آن طفر استعمال مصدر زدن پیدا است که
 می کند صاحب تحقیق الاصطلاحات ب که مراد از زدن و بجای خودش می آید
 را آورده می طراز که معنی اول است (ارو) الف منادی کرنے والا
 صاحب رهنما بحواله سفرنامه ناصر الدین شاه دهنڈوری جس کا ذکر صاحب آصفیہ نے
 قاچار بر چار گوید که معنی منادی است و فرمایا ہے دیگر منادی زن چارچی
 نسبت الف می نگار و که معنی منادی است (ب) دهنڈوری یا دهنڈوری
 صاحب ببول چالی بحواله معاصرین عجم ذکر است چیمیرا بقول آصفیہ منادی کرنا دهنڈوری

پیر ناز شیر کرمان اعلان کرد (۲) فریاد کرد که طاهر ترکیب این بقاع
چنانچه (بجالت مصیبت) فارسی معلوم می شود ولیکن متحقق
چارگون اصطلاح بقول برهان و جاع
و سراج بارای قرشت بر وزن و ازگون
چیزیت که آن را بفارسی بزباز و لبعربی
بسیار خوانند گویند پوست جوز است
و بعضی انگدان گویند گل و شکوفه جوز است
این مثل منادی که هیچ لفظی از اسم
این دو ندارد و ما حقیقت این بر
بزباز و انگدان بیان کرده ایم (اردی)
و یکجو بزباز و انگدان که دوسری مخفی

(الف) چارو بقول بهار مرادف جای روب و چاروبه و در بعض بلاد
(ب) چاروب هند جهاڑوبه رای هندی می فرماید که بالفطبتن و داون
و زون و گردن و کشیدن مستعمل صاحب بحر هم مثل بهار از معنی ساکت و فرماید که
چاروبه هم مرادف این صاحب فدائی می طراز و که افزاریست که جای را بدان
می روبند و از آلاش گرد و خاک و خار و خاشاک پاک و پاکیزه می سازند
خان آرزو در چراغ هدایت بر الف می طراز و که مخفف چاروب و در هند و ستان
تیر بهمین معنی مستعمل و هندی این جهاڑ و بیجم مخلوط الشلفط به با و لفظ فارسی مخفف
چاروب پس کی نباشد و این از اتفاقات است از توافق لغات صاحب مؤید
ذکر کرده مؤلف عرض کند که ب اسم فاعل ترکیبی است بترکیب چار و روب
که امر حاضر مصدر رویدن است بمعنی صاف کننده جا و الف مخفف ب و چار و

که می آید فرید علییه ب (ار و و) چهار و بقول آصفیه بهندی اسم مؤنث جاروب
سپاری بسوی

چاروب از مرقگان کردن مصدر دوم شتاق سند استعمال می باشد نیم از نیکه

اصطلاحی بقول بحر (۱) مراقبه کردن و (۲) معاصرین عجم بر زبان ندارند (آر و و) (۱)

سجده کردن صاحب لطافت برهان گوید که مراقبه کن (۲) سجده کن (۳) مرقگان

معروف و ذکر معنی اول و دوم هم کند و چار و وینا (۴) کسی مقام کی تعظیم کن

منوید مطبوعه (چاروب از مرقگان) را یعنی چاروب استن استعمال صاحب

سجده و مراقبه آورده (کذا فی الاصطلاح) آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف

ومی فرماید (غالباً همین است تأیید فصول) عرض کند که معنی چاروب کشتی کردن است

که معنی ترکیب این (جای را بر چاروب از مرقگان) (ظهوری) در کنج دل ظهوری چاروب

مؤلف عرض کند که مقصود لطافت برهان آه بستم از سینه پاک رفتم فکر خیال مردم

از لفظ معروف همین باشد که (۳) بمعنی حقیقی و (ار و و) چار و وینا

جای را از مرقگان صاف و پاک کردن و چاروب و ادون استعمال صاحب

این علامت بزرگی آن مقام است که بر آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف

آن استعمال این مصدر می شود و ادعای عرض کند که معنی حقیقی چاروب کشیدن و

شاعری است نه حقیقت و کنایه باشد (۴) صاف و پاک کردن مقام است (کلیهم

از تعظیم مقامی کردن و برای معنی اول و همدانی) (کبوش چو نرسی ای افکار)

<p>ہمخانہ یاد می کن کہ بیاد آستان او دی جاو (آصفی شیرازی ۵) دوش در خون دان مژگان را به معنی ساد که از سبب بالا است مصدر دهمین پیداست که بجایش می آید (اردو) جھاڑو دینا - جھاڑو دینا مکان کو کچرے کوڑے سے صاف و پاک کرنا۔</p>	<p>جھاروب دیدہ اصطلاح بقول بحر و بہار و آندکنا یہ از مکان پاک و صاف کردہ شدہ مؤلف عرض کنند کہ بدون اضافت مرادف جھاروب کشیدہ کنند کہ درست و تیار کنندہ جھاروب را شدہ موافق قیاس است (ابو نصر نصیر) گویند از قبیل تیر ساز و امثال آن اسم بدخشان ۵) نیست خاشاک در سرائے فاعل ترکیبی و موافق قیاس است (ملا و لم) معنی جھاروب دیدہ را مانم (اردو) بطور ادب تعریف مسجد ۵) چو جھاروب جھاڑو دینا صاف و پاک مقام شہر سازش بر فیت نشست پاز مژگان خورشید مکان جس میں کچرے کوڑا نہ ہو۔</p>
<p>جھاروب ساز اصطلاح بقول بہار و آندکنا جھاروب یا بساز و مؤلف عرض کنند کہ درست و تیار کنندہ جھاروب را شدہ موافق قیاس است (ابو نصر نصیر) گویند از قبیل تیر ساز و امثال آن اسم بدخشان ۵) نیست خاشاک در سرائے فاعل ترکیبی و موافق قیاس است (ملا و لم) معنی جھاروب دیدہ را مانم (اردو) بطور ادب تعریف مسجد ۵) چو جھاروب جھاڑو دینا صاف و پاک مقام شہر سازش بر فیت نشست پاز مژگان خورشید مکان جس میں کچرے کوڑا نہ ہو۔</p>	<p>جھاروب زون استعمال - صاف بنانے والا۔ آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ بمعنی جھاروب داون و صاف و پاک کردن مقامی انخس و خاشاک عرض کنند کہ بمعنی حقیقی مرادف جھاروب داون</p>
<p>جھاروب کردن استعمال - صاف آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ بمعنی جھاروب داون و صاف و پاک کردن مقامی انخس و خاشاک عرض کنند کہ بمعنی حقیقی مرادف جھاروب داون</p>	<p>جھاروب کردن استعمال - صاف آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ بمعنی جھاروب داون و صاف و پاک کردن مقامی انخس و خاشاک عرض کنند کہ بمعنی حقیقی مرادف جھاروب داون</p>

وزدن (کلیم مبدائی ه) شهسوار می که بقاعده فارسی جاربوب کش اردوین	منم کرده جولانش پد آفتاب از قره جاربوب که سکتین (ب) چهار و دینا
کنندیدانش پد مخفی مباد که از سند بالا استقام	جاربوب گنده اصطلاح بقول
مصدر گندن پیدا است که بجایش می آید	محیط اسم حاشاست و بر حاشا گوید که
(اردو) چهار و دینا - دیکو جاربوب داد	میوانی مامون و به خراسان جاربوب
وزدن -	گنده و در مغرب معروف بصقر اکمبر
(الف) جاربوب کش اصطلاح	و آن را عنوبر الحار نیز گویند نوعی از
(ب) جاربوب کشیدن الف بقول	پودینه جبلی شبیه بصقر گرم و خشک
بهار و بحر و مانند معنی کناس و قزاش و ایشا	تا سوم محلل و مفتوح و مقطع حتی که خون
آن مؤلف عرض کند که کسی که مکان و قز	منجد را و قوی تر از صقر مؤلف عرض
وراه را از جاربوب صاف و پاک کند اسم	کند که همان سوس که بجایش گذشت و لاریا
فاعل ترکیبی است (ملاطایر غنی ه) پیوسته	این را جاربوب گنده ازین گفتند که البته با
و لم صاف زگر و خطیار است پد جاربوب	آن بعد در و مثل جاربوب می باشد
کش خانه آئینه غبار است پد صاحب	(اردو) جنگلی پودینه دیکو ثوس - نکر
آصفی بوسیده همین سند ذکر ب کرده	جاربوب بقول بهار و بحر و مانند همان
موافق قیاس است و مرادف جاربوب	جاربوب که بجایش گذشت مزید علیه جاربوب
کردن (اردو) الف چهار و دینا	مؤلف عرض کند که جیف است سند

استعمال پیش نشد معاصرین مجسم بر زبان ندارند (ارو) دیکو جاربوب -	
<p>جاربوغ بقول مؤید نوعی از پای افزار و قیل یا جیم فارسی صاحب برهان ذکر این با جیم فارسی کرده گوید که در مقامان این را بر پای بند مؤلف عرض کند که چاروق بدون واو و قاف عوض غین لغت ترکی است که بقول صاحب لغات ترکی بمعنی پانوش آمده و صاحب برهان بذیل چاربوغ صراحت می کند که به قاف آخر هم آمده پس چاربوق به واو مفرس باشد و چاربوغ سببش چنانکه چاق و چنار و این تبدیل چاربوغ است چنانکه کاج و کاج - معاصرین مجسم هیچ یکی را از این لغات بر زبان ندارند و قول مؤید را بدین سند استعمال تسلیم نکنیم از اینکه دیگر محققین این را در جیم فارسی آورده اند (ارو) و این کی جوبی حکم و کنین چیل کتبه بن - مؤلف -</p>	
<p>جاربوش اصطلاح - بقول بهار برهان که آوم معنی جالبه پرد و میراث پوارشان یکا بشم و یکا هر کس بهوای طبع چیزی برداشت کند که این محقق آن است (محسن تاثیر و جرم و گری رشتی میراث نبرد و صاحب</p>	<p>جاربوب کش که گذشت مؤلف عرض می فرماید که این خود شید جاربوب کش آن درم و که اندر لقل نگارش مؤلف عرض کند که اگر چه جنت گل بر سر کوی اوست (ارو) موافق قیاس است از اینکه علت کننده بهای خود به جانشین می سپرد و لیکن معاصرین مجسم این</p>
<p>جاسپرون مصدر اصطلاحی - بقول معجم ندانند و در شعروا الهیروی - بجای لفظ بارینی هردن (والهیروی) آنرو چایان را معجم دانند و جهان سپردن را معین</p>	<p>دیکو جاربوب کش -</p>

معنی می آید میدانیم که کتابت شعر غلطی است بهار دیگری از محققین ذکر این نمی کنند
شد و بهار بوسیله آن این لغت را قلم کرده و غیر از (ار و و) امر را و کیهو جان سپردن

جاست بقول برهان و جامع و رشیدی هر وزن ماست جانی را گویند که انگور را
در آن لکدر زنند آشیره آن بر آید صاحب سروری بخواه نسخه و فانی ذکر این که در این کتاب
آرزو هم این را آورده مؤلف عرض کند که است) بالفتح بقول ساطع زبان سنسکرت
بمعنی زور و قوت آمده پس فارسیان این را تقریباً مرکب کردند با لفظ جا و فتح سین بک
بدل شد و اسم جامد قرار یافت بمعنی بالا معنی لفظی این جای قوت و زور و گناه از متقاضی
که در آن بر انگور زور و قوت صرف می کنند آشیره اش بر آید یکی از معاصرین عجم گوید که
محققین بالادرت تعریف این که لکدر داخل کرده اند غلط است بزنا قديم این کار از دست
می گرفتند و زور و پشت آشیره انگور را می فشرودند البته معاصرین عجم برای سهولت خود
این کار را از پای می گیرند. ما عرض می کنیم که حقیقت ماخذ لفظ هم چنانکه بالا گذشت طرز
عمل قدیم را ظاهری کند و معاصرین عجم ماخذ بیان کرده ما را پسند کنند (ار و و) و مقام
جهان انگور است شیره پخته را یا نکالاجاتا ہے. مذکر.

جاسوس بقول برهان و جامع هر وزن ناقوس را معروف و آن شخصی باشد که از ملکی
به ملک دیگر خبر برود و دشمنانش زبیدی را نیز گویند یعنی خشناس شنید. صاحب مؤید بر معنی
قانع صاحب سوار استبیل که محقق معربات است این را بمعنی اول عرب گوید و صاحب
منتخب این را در عربی زبان معنی جستجو کننده احوال گفته و بواسطه رایج این نوشته است

ازند بجوالة منتهی الارب بهر دو معنی بالا لغت عربی داند و صاحب محیط بر جاسوس می طارند
 که بقول صاحب صیدنه و دای ارمی است اسم آن لیسریانی کثوث است در ادویه
 چشم می افتد و می فرماید که کاسوس نبات غیر نفه طعم است بلکه حاد است و گویند که
 خشک زردی است و بقول شیخ قریب القوه از خشکاش زردی و بقول شارح گیلانی خشک
 و رقت و طبع مؤلف عرض کند که صاحب محیط هر چه بر خشکاش زردی نوشت بالفلس
 بر لیسوس کرده ایم که گذشت اکثر محققین باید لغات فرس این لغت را ترک کرده اند ازینکه
 لغت فارسی ندانند (اردو) (۱) جاسوس بقول آصفیه عربی اسم مذکر و دیکموشیستنه
 (۲) دیکموشیستنه -

جاسوسی کردن مصدر اصطلاحی - عرض کند که موافق قیاس است معاصرین هم

بقول بحر بردن خبر از جایی بجائی دیگر و گفتن بر زبان دارند (اردو) جاسوسی کرنا مخبری کرنا

جاسوس شدن بقول برهان بروزن بازو شکن طبعت نهند و پاژند یعنی داشتن و دارندگی

صاحب ناصری ذکر این جوالة برهان کرده و صاحب جهانگیری در ملحقات بذیل لغات

ژند و پاژند آورده و صاحب هوار دهم ذکر معنی مصدری فرموده مؤلف عرض کند که است

برهان است که معنی دارندگی را که حاصل بالمصدر این است بذیل این نوشت و برای آن

برهان ژند و پاژند لغت جاسوسیتی موجود است و بقول بعض جاسوسنگی (اردو) رکمنه -

جاش بقول برهان و جامع و سروری بروزن ماش انبار غله پاک کرده و در خرمن را

گویند و عبری صبر خوانند - صاحب رشیدی صراحت فرماید که مقابل خرمن است که تود

غله یا گاه باشد (حکیم سوزنی ۵) هر که تخم کین شده کار و چو وقت جاش گشت بر جاش بر و اند
 راست اجل کیال باد با خان آرزو در سران می طراز دکه توده غله از گاه پاک نکرده چنانکه
 غله که از گاه جدا شده باشد آن را خرمن گویند و حاج مبتدل آن و غالباً در آخر جمیم تازی
 است و بعضی جمیم پارسی هم گفته اند (انتهی) مؤلف عرض کند که اصل این همان حاج
 بهر و جمیم فارسی می آید و حاج که بهر و جمیم عربی گذشت مبتدل آن و این مبتدل حاج
 که جمیم آخر بدل شد به ثنین معجمه چنانکه کاج و کاش در تحریف خان آرزو و تحریف کتابت
 از نیکه بر عکس و گیر محققین است و از نیکه او تبدیل حاج را تسلیم کند بطا معنی حاج
 تحریف بر بان و جامع و سروری درست می نماید (ار و و) و کیو حاج -
 جانغر بقول بر بان و جامع و رشیدی و ناصری و سروری و مؤید بروزن لاخر چینه
 مرغان را گویند صاحب جاهگیری می فرماید که آن را زاغر نیز گویند و بحری حوصله شمس
 فخری ۵) دائم اینچنینهای الغاش پیرو بود مرغ آن را جاغر و خان آرزو در سران
 گوید که زاغر مبتدل این است مؤلف عرض کند که معاصرین عجم بر عکس او می گویند که
 زاغر لغت اصل است و جاغر مبتدل آن چنانکه دانته و دانجه و کرک و کجک
 (ار و و) یو ثا - بقول اصفیه - بهندی - اسم مذکر - حوصله چینه دان جانور و کجا
 جاغسوک بقول بر بان و اند بروزن و معنی جاخسوک است که گشت
 مؤلف عرض کند که ما ذکر این همه را اینجا کرده ایم و صراحت تبدیل هم
 (ار و و) و کیو جاخسوک -

(الف) جاف بقول برهان و جامع بر وزن قاف زنی را گویند که بر یک شوهر آرام گیرد و هر روز شوهری خواهد صاحب مؤید این قدر اصناف کند که زن بدکاره را مانند مؤلف عرض کند که زانیه را این لغت خاص است معاصرین عجم صراحت کنند که زنی که بوجود شوهر طالب مردان غیر باشد آن را جاف نامند مخفی مباد که بقول منتخب این لغت عرب است یعنی ترسانیدن و افکندن و صاحب استد معنی این در عربی برگردن درخت از بن هم نوشته و از همین است تکرار این

(ب) جاف جاف بقول برهان و جامع وجهانگیری و سروری زن فاخته و خجسته را نامند (شمس فخری) خاک بر سر شاعری را کاشکی بود می سر شوی یا تپا باف و آنگاه بودی که هم بر خور می پوزین جهان پاشات جاف جاف که (البوسکوار) سازد و نامشیدم که پیمان شکن که زن جاف جاف است بل کم تر زن را صاحب ماصری گوید که بقول رشیدی متغیر چاپ چاپ) که می آید و صاحب رشیدی بحواله سامانی ذکر این تبدیل کرده صراحت فرید نماید که جف جاف هم که به همین معنی می آید و چون آن زن هر روز از جای به جای رود و بلند اجاجا گویند صاحب مؤید بذیل الف ذکر این هم کرده خان آرزو در سراج به نقل قول رشیدی می طراز که برین تقدیر می بالست که فای اول متحرک بود و حال آنکه لسان است چنانکه از برهان معلوم می شود و دیگر آنکه جاف تنها نیز بدین معنی آمده چنانکه در برهان و مؤید مسطور است و جف جاف مخفف جاف است جاف باشد مؤلف عرض کند که همین یک محقق هند تراود است

که پی به ما خدمی برود لیکن آغاز خود را با انجام نپیرساند و در اعتراضات لغو از تحقیق کنار
گیرد و تغییر حرکات پهنی نیست محاوره زبان اکثر متصرف و در حرکات می کند عجبی نیست که فارسیان
زن فاحشه و زانیه را (جابجا) نام نهادند که بزرگ شوهر قناعت نمی کند و جای می رود -
و هر روز مرد و نومی خواهد همین (جابجا) در محاوره زبان زیادت موحده در آخر (جابجا)
شد و بر سبیل تبدیل (چاپ چاپ) هم چنانکه تب و تب و جادار که موحده بدل شد
به فاجانکه زبان و زلفان - این است ماخذ جاف جاف و جفاف لاریب مخفف جاف جاف
است و نسبت ماخذ الف یکی از معاصرین عجم درست قیاس کند که مقرر جاف عربی است
و از اینکه زنان شوهر دار فاحشه و زانیه دائما اسقاط حمل می کنند فارسیان ایشان را جاف
نام کردند که معنی مرادی و مجازی با معنی حقیقی لغت عرب تعلقی دارد که افکنند و ازین کین
است و الله اعلم بحقیقه الحال و هم او گوید که در الف و ب فرق است که الف زن شوهر دار
زانیه را نام کردند و ب مطلق زن فاحشه را (ارو) الف ده شوهر دار عورت جو
زانیه بود (ب) فاحشه عورت - هر جانی عورت - بنوشت -

جاکسو | بقول جامع مراد ف جاکشو که می آید صاحب سروری گوید که بسکون کاف و هم
سین مهله معنی چاقم که در چشم کشد و شرح آن می آید (بوسنی طیب) جاکسو را
کیوب و ساز از آن پخشک دارد و زهر ریش ذکر - ب موقوف عرض کند که ما حقیقت
این را بر جاکشو بیان کنیم (ارو) و بگو جاکشو -

جاکشاون	مصدر اصطلاحی بقول	بهر جای خالی کردن برای کسی جهت تحلیف
---------	-------------------	--------------------------------------

خان آرزویم در چراغ هدایت و گزین کردن چشم و چون بران بپاشند از چرخ و ریم
 مؤلف عرض کند که معاصرین عجم بر زبان پاک کند (شمس فخری ع) ای خاک اوست
 نذرند و استعمال این از نظر نگارنده اشتباه و اشتباه را آثار جاکشو و می فرماید که چاکسو لغت
 اهل زبان و دیگر محققین زبان دان ازین مبنی است نه پارسی و به پارسی آن حجت
 ساکت اند بدون سند استعمال این را را چشم نیک نام است و تشبیه معرب آن
 تسلیم کنیم (اردو) جگه خالی کرنا کسی و آن را چشم و چشم نیز گویند و عبری حبه السو
 آنے والے کی تنظیم کے لئے - نامند صاحب محیط بر چاکسو جیم نازی و سبب
 جاکشو بقول برهان همان جاکسو که بسین اشاره چشمی نام کند مؤلف عرض کند که جاکشو
 مہلہ گذشت صاحب ناصری می فرماید که در چشم نام را بر تشن بیان کرده ایم و تشن نیست
 ایست از حدس بزرگ تر و پوست آن چاکسو جیم فارسی و سبب مہلہ لغت مبنی است
 سیاه و روشن و شفاف و غرنده و آن فارسیان تقریباً به تبدیل حروف جاکشو و جاکشو
 را به ا و های چشم بکار بند و با سبب نیز گفته هر دو را به معنی استعمال کرده اند چنانکه کاج و کاج
 و با شین و بای پارسی بهتر است که چاکسو کستی و کستی (اردو) و کیمو تشن او تشبیه ج -
 جاکو تشن بقول برهان و ناصری و به انگیزی در طبقات با بر وزن باز و تشن بلغت
 نند و یازند یعنی آوردن که مقابل بردن است مؤلف عرض کند که حالا استعمال این تشن و
 و بر زبان فارسیان نیست (اردو) و کیمو آوردن -
 چاکو بقول برهان و جامع بر وزن پاکی درختی که چوب آن را سواک کنند مؤلف

عرض کند که مرادف بیتیاج است که بجای خودش گذشت و صراحت کامل مبدرا نجا کرده ایم
بقول معاصرین عجم این اسم جامد فارسی زبان است (ار و و) دکیو بیتیاج -

(الف) جا گرم داشتن	اصطلاحاً بقول فدائی (۱) نشان دهنده کسی است بجای
(ب) جا گرم کردن	الف بقول کسی و (۲) برگزیدن کسی است در انجمن به
بهره ارفاق بمعنی (۱) در جانی قرار و	بزرگتری دیگران و در همان بزم مؤلف
آرام گرفتن و (۲) بمراقبه رفتن - صاحب	عرض کند که قول محقق اهل زبان اعتبار را
ملحقات برهان بر ب ذکر هر دو معنی کرده	شاید و موافق قیاس است (ار و و) (۱)
و صاحب سروری در ملحقات بر معنی اول	کسی کو کسی کی جگه بنهانا - (۲) کسی کو نخب کرنا
ب قانع (نظامی ص) ازان سر و آمد این	جاگو نختن بقول موار د به کاف فارسی -
کاخ دلا و نیزه که چون جا گرم کردی گویت	مرادف همان جاگو نختن که بکاف عربی گذشت
خیزد صاحبان ناصری و جهانگیری در محققا	مؤلف عرض کند که سلسله ردیف حساب
ذکر هر دو معنی کرده مؤلف عرض کند که	ناصری و برهان و ملحقات جهانگیری این را
موافق قیاس است معنی اول اصل باشد	بکاف عربی قائم کرده حیف است که آن
و معنی دوم مجاز آن (ار و و) الف و ب	هر سه محققین صراحت کاف فارسی و عربی نه
(۱) کسی جگه مین آرام لینا - آرام پانا (۲)	کرده اند از اینجاست که در انجا هم قائم
مراقبه کرنا -	معاصرین عجم گویند که همین اصل است
جاگرمین ساختن	اصطلاحاً و اگر آن را هم صحیح دانیم مبدل این باشد

<p>چنانکه کند و کند (ارو) و دیگر جا کونتن عرض کند که معاصرین مجسم گویند که در سنا جاگیر بقول بهار مرادف جاگیر پاره شاهان سلف استعمال تیول است از زمین که سلاطین به امر او منصب دارند و لیکن مافی نرسا استعمال جاگیر می مانند آن و بهندنا محصول آن از کشت کنیم و قول فدائی مؤیدشان (ارو) و کار هر چه پیدا شود منتصرف گردند و جاگیر بقول آصفیه ارو - اسم با اصطلاح از باب دفاتر سلاطین بهندنا مؤنث - صیغ (جای گیر) و قطع زمین تیول و قدری از ملک که عوض مایمانه یا گاون جو یا دشتا چون یا نوابون کی تنخواه نمایند و از سیکه در اشعار بعضی طرف سے دیا جائے - تیول (حان صاحب) از متاخران ایران واقع شده زبان خود همچنان بهیروزگی کس طرح سے اوقات و غیره منصب شان نیست و تازی اقطاع خوانند هر جا گیر تزاری یا مؤلف عرض کرتا ہے کہ آپ صاحب بحر نقل نگارش - صاحب فدائی متاع موہبیہ لفظ مرکب اردو نہیں ہے بلکہ کہ از علمای معاصر عجم و رومی طراز و فارسی ہے سلاطین سلف کی اسناد میں جو زبان کہ مرادف تیول است - خان آرزو در فارسی میں علمای ہند اس کا استعمال ہوا ہے سراج گوید کہ اصطلاح ہند است نہ بجا جائے گیرانہ علیہ جو اصل نہیں ہے فارسیان و در بعضی اشعار متاخرین - زمین عطا شدہ جاگیر ہے جو یک جاگیری علمای ایران واقع شدہ اصل این تیول ہوا و یہ یا منصب ہے یا ہے -</p>	<p>چنانکہ کند و کند (ارو) و دیگر جا کونتن عرض کند کہ معاصرین مجسم گویند کہ در سنا جاگیر بقول بهار مرادف جاگیر پاره شاهان سلف استعمال تیول است از زمین که سلاطین به امر او منصب دارند و لیکن مافی نرسا استعمال جاگیر می مانند آن و بهندنا محصول آن از کشت کنیم و قول فدائی مؤیدشان (ارو) و کار هر چه پیدا شود منتصرف گردند و جاگیر بقول آصفیه ارو - اسم با اصطلاح از باب دفاتر سلاطین بهندنا مؤنث - صیغ (جای گیر) و قطع زمین تیول و قدری از ملک که عوض مایمانه یا گاون جو یا دشتا چون یا نوابون کی تنخواه نمایند و از سیکه در اشعار بعضی طرف سے دیا جائے - تیول (حان صاحب) از متاخران ایران واقع شده زبان خود همچنان بهیروزگی کس طرح سے اوقات و غیره منصب شان نیست و تازی اقطاع خوانند هر جا گیر تزاری یا مؤلف عرض کرتا ہے کہ آپ صاحب بحر نقل نگارش - صاحب فدائی متاع موہبیہ لفظ مرکب اردو نہیں ہے بلکہ کہ از علمای معاصر عجم و رومی طراز و فارسی ہے سلاطین سلف کی اسناد میں جو زبان کہ مرادف تیول است - خان آرزو در فارسی میں علمای ہند اس کا استعمال ہوا ہے سراج گوید کہ اصطلاح ہند است نہ بجا جائے گیرانہ علیہ جو اصل نہیں ہے فارسیان و در بعضی اشعار متاخرین - زمین عطا شدہ جاگیر ہے جو یک جاگیری علمای ایران واقع شدہ اصل این تیول ہوا و یہ یا منصب ہے یا ہے -</p>
<p>چنانکہ کند و کند (ارو) و دیگر جا کونتن عرض کند کہ معاصرین مجسم گویند کہ در سنا جاگیر بقول بهار مرادف جاگیر پاره شاهان سلف استعمال تیول است از زمین که سلاطین به امر او منصب دارند و لیکن مافی نرسا استعمال جاگیر می مانند آن و بهندنا محصول آن از کشت کنیم و قول فدائی مؤیدشان (ارو) و کار هر چه پیدا شود منتصرف گردند و جاگیر بقول آصفیه ارو - اسم با اصطلاح از باب دفاتر سلاطین بهندنا مؤنث - صیغ (جای گیر) و قطع زمین تیول و قدری از ملک که عوض مایمانه یا گاون جو یا دشتا چون یا نوابون کی تنخواه نمایند و از سیکه در اشعار بعضی طرف سے دیا جائے - تیول (حان صاحب) از متاخران ایران واقع شده زبان خود همچنان بهیروزگی کس طرح سے اوقات و غیره منصب شان نیست و تازی اقطاع خوانند هر جا گیر تزاری یا مؤلف عرض کرتا ہے کہ آپ صاحب بحر نقل نگارش - صاحب فدائی متاع موہبیہ لفظ مرکب اردو نہیں ہے بلکہ کہ از علمای معاصر عجم و رومی طراز و فارسی ہے سلاطین سلف کی اسناد میں جو زبان کہ مرادف تیول است - خان آرزو در فارسی میں علمای ہند اس کا استعمال ہوا ہے سراج گوید کہ اصطلاح ہند است نہ بجا جائے گیرانہ علیہ جو اصل نہیں ہے فارسیان و در بعضی اشعار متاخرین - زمین عطا شدہ جاگیر ہے جو یک جاگیری علمای ایران واقع شدہ اصل این تیول ہوا و یہ یا منصب ہے یا ہے -</p>	<p>چنانکہ کند و کند (ارو) و دیگر جا کونتن عرض کند کہ معاصرین مجسم گویند کہ در سنا جاگیر بقول بهار مرادف جاگیر پاره شاهان سلف استعمال تیول است از زمین که سلاطین به امر او منصب دارند و لیکن مافی نرسا استعمال جاگیر می مانند آن و بهندنا محصول آن از کشت کنیم و قول فدائی مؤیدشان (ارو) و کار هر چه پیدا شود منتصرف گردند و جاگیر بقول آصفیه ارو - اسم با اصطلاح از باب دفاتر سلاطین بهندنا مؤنث - صیغ (جای گیر) و قطع زمین تیول و قدری از ملک که عوض مایمانه یا گاون جو یا دشتا چون یا نوابون کی تنخواه نمایند و از سیکه در اشعار بعضی طرف سے دیا جائے - تیول (حان صاحب) از متاخران ایران واقع شده زبان خود همچنان بهیروزگی کس طرح سے اوقات و غیره منصب شان نیست و تازی اقطاع خوانند هر جا گیر تزاری یا مؤلف عرض کرتا ہے کہ آپ صاحب بحر نقل نگارش - صاحب فدائی متاع موہبیہ لفظ مرکب اردو نہیں ہے بلکہ کہ از علمای معاصر عجم و رومی طراز و فارسی ہے سلاطین سلف کی اسناد میں جو زبان کہ مرادف تیول است - خان آرزو در فارسی میں علمای ہند اس کا استعمال ہوا ہے سراج گوید کہ اصطلاح ہند است نہ بجا جائے گیرانہ علیہ جو اصل نہیں ہے فارسیان و در بعضی اشعار متاخرین - زمین عطا شدہ جاگیر ہے جو یک جاگیری علمای ایران واقع شدہ اصل این تیول ہوا و یہ یا منصب ہے یا ہے -</p>

فح و شباک و (۲) درخت اراک را نیز گفته اند که از چوب آن سواک کنند صاحب
 جهانگیری تذکره هر دو معنی گوید که معنی دوم جالی هم آمده (عبدالرافع) ای را
 گرفته طالب آمال مال و بر رخصت نهاده صاحب آجال جالی و (مسعود سلمان
 ۱) گهی زرنج پیچیم که از بلا بطیم و چو شیر خفته به تیر و چو مرغ بسته بجالی و نسبت معنی
 دوم صراحت فرید کند که بهندی آن را پیکو نام است صاحبان سروری و نامری و
 ورشیدی و سراج هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که اسم جاد فارسی زبان است
 بهر دو معنی و شک نیست که معنی اول مغرب می نماید از نیکه در سنکرت هم همین لغت است
 و صراحت این معنی دوم برستیاج مذکور (ار و و) (۱) جالی بقول آصفیه بهندی
 و فارسی اسم مذکر دام بچند اشکبه (ناسخ ۵) آژ که آب جانیگی که آن بید
 و ابر باران کا جالی آینه چا و (۲) که پستیاج اور جاکی -

جالشکر بقول جامع برونن و النور خرامنده و نیاز و غمزه رفتار کننده مؤلف
 عرض کند که همین لغت به شین معجمه عوض سین مملی آید صراحت کافی بهر را بنجامین
 و درینجا خیال ما همین است که مبتدش باشد چنانکه شتی و کستی (ار و و) و یکجا جالشکر
 (الف) جالش بقول برهان برونن بالش (۱) مباشرت و جماع باشد و (۲) کسی

نیز گویند که در مباشرت حریص باشد و جماع بسیار کند و هم بر
 (ب) جالشکر الکاف فارسی برونن و النور می فرماید که (۱) حریص مباشرت و (۲)
 خرامنده یعنی کسیکه از روی ناز و غمزه براه شود می طرازد که باین معنی با سین بی نقطه

نیز گفته اند و با جیم فارسی هم صاحب جاگیری ذکر الف بہر دو معنیش کردہ صاحب شریک
 الف را بمعنی اول و اندوب را بمعنی دوم الف صاحب سروری ہمزبانہ صاحب طامع
 متفق با برہان در ہر دو معنی الف و بذیل آن ذکر ب بمعنی اولش کردہ صاحب ناصری
 الف را بمعنی اول آورده بذیل آن ذکر ب بہر دو معنیش فرمودہ صاحب بحر بر ذکر
 ب بہر دو معنی قانع و فرماید کہ جیم فارسی ہم خان آرزو در سراج الف را بمعنی اول
 صحیح و اندو بذیل آن نسبت ب بہ نقل قول برہان نسبت معنی دوم گوید کہ نہط است
 و می ماند کہ صحیح جیم فارسی است مؤلف عرض کند کہ این ہر دو لغت بجیم فارسی
 ہم می آید خیال ما و اتفاق معاصرین عجم با ما است کہ الف بجیم فارسی اصل است بمعنی
 اول و ب از قبیل دادگر بجیم فارسی اصل باشد بمعنی اولش و معنی دوم مجاز آن
 و در اینجا ہمین قدر کافی است کہ بہر دو معنیش کہ جیم فارسی بذیل شد بجیم عربی چنانکہ کاج
 و کاج و آنچه بدین ہلکہ گذشت ہم مبدل ب چنانکہ کشتی و کشتی مخفی مباد کہ ما برای
 معنی دوم الف طالب سند می باشیم (اردو) الف (۱) مباشرت - مؤنث بمعنی
 جماع (۲) مباشرت کا عرض (ب) (۱) دیکھو الف کے دوسرے معنی (۲) ناز و
 غمزہ سے چلنے والا -

جالدرد بقول برہان بروزن غارتگر نام ولایتی است در سومات صاحب
 سروری می فرماید کہ کذ فی التحفہ (مسعود سعدی) بس شگفتی نباشد ارباب شہرہ
 ما و دست قہرمان جالدرد خان آرزو در سراج بہر دید برہان گوید کہ سومات

در کجرات واقع است و جالندر قصبه الیت از پنجاب مابین دریای ستلج و بیاه صاحب
 اند نقل نگار برهان مؤلف عرض کند که ما اتفاق داریم با خان آرزو که نام قصبه
 از پنجاب همین باشد ولیکن ما آنکه از قصبات سومنات الیینان نشود قول برهان
 و سروری و صاحب تحفه را غلطانه پنداریم و حیف است که سامان تحقیق فرید ندانیم
 (ار دو) جالندر ایک ولایت کا نام ہے جو سومنات میں واقع ہے۔ مونت
 اور پنجاب میں بھی ایک قصبہ اسی نام کا ہے۔ مگر۔

جالونتن | بقول مؤید مطبوعه معنی آمدن و در نسخ قلبی یافته نمی شود صاحبان برهان
 و جهانگیری که بخصوصیت ذکر لغات زند و پازند می کنند و هم دیگر محققین اهل زمان
 و زبان دان ازین ساکت مؤلف عرض کند که فارسی قدیم است و حال این زبان
 معاصرین عجم نیست (ار دو) آنا۔

جاله | بقول برهان و جامع و سروری و جهانگیری و رشیدی بروزن لاله (۱) پیخری باشد
 از چوب و علم برهم بند و چند مشک پر با و بران نصب کنند و بران نشسته از آبهای
 عین بگذرند (حکیم ولوی ۱) جز جاله فضل ای برادر و از بهر جهالتت گذر نیست
 صاحب ناصری گوید که همین را آله هم نام است خان آرزو در سراج و کرا این کرده
 و در چراغ هدایت یعنی (۲) دام هم آورده (تایر ۱) گهی بخون زلفش که گرفتار زلف
 اگر از چاه بیرون می روم در جاله می افتم و مؤلف عرض کند که جالا و رنسکیت قول
 ساطع تاریکبوت را گویند۔ فارسیان الف را به بابدل کرده (چنانکه یا سا و یا سه لغتی

وضوح کرد و بدیعنی دوم و بمعنی اول اسم جامد و ژالہ کہ ہمیں بمعنی بہ زاسی فارسی می آید اصل
است و این بدش چنانکہ کژک و کجک (ارو) (۱) نیز بقول آصفیہ ہندی
اسم مذکر۔ بالنون کا ٹھانر جس کے ذریعہ سے دریا کے پار اترتے ہیں گھڑا سے
چو گہڑا وغیرہ۔ دو چٹے کی مشک بنا چیز جس کے اوپر بیٹھ کر دریا سے اترتے ہیں
۔ اسے فارسی میں شتا ز اور مر جاوہ کہتے ہیں۔ مؤلف عرض کرتا ہے کہ دکن میں
اول الذکر بیرے کو ٹپا کہتے ہیں اور صاحب آصفیہ نے بھی (ٹپا) پر اس کا اشارہ
کیا ہے اور صوبہ دزاس میں کٹ مرمر (۲) جال کے پہلے معنی۔

جالی بقول برہان و جامع و سروری بروزن شالی نام درخت اراک است
کہ از چوب آن سواک سازند مرادف جال کہ ہمیں بمعنی گذشت خان آرزو ہم
در سراج این مرادف جال گفتہ مؤلف عرض کند کہ آنچہ جال ہمیں بمعنی گذشت
مختلف این باشد (ارو) دیکھو جال کے دوسرے معنی۔

جالیز بقول برہان و جامع و جہانگیری و سروری و ناصر و رشیدی بروزن و
معنی پالیز است کہ گشت زار خربزہ و ہندوانہ و خیار باشد و ترہ زار زانیز گویند
کہ زراعت بنری خوردنی است و بعضی گویند کہ مغرب پالیز است (شمس فخری
سے) زخصیت ارشد ملک پاک نسبت عجب پاک کہ نسبت از سرخر چارہ بہر جالیز
خان آرزو ہم ذکر این کردہ مؤلف عرض کند کہ پالیز اصل است و خالیز و جالیز
بدش چنانکہ پیید و سفید و برای تبدیل بای فارسی باحجیم ہمیں مثال اوست کی

از معاصرین عجم گوید که پالیز و فالیز در محاوره مخصوص است برای کشت زراعت نرزه و سمنو
و خیار و جالیز مخصوص باشد برای تره زراعت (اردو) دیکو پالیز ترکاریون کا کیفیت دیگر
چالینوس بقول برهان و مؤید و اندام حکیمی مشهور از یونان مؤلف عرض کند که
لغت یونانی می نماید فارسی که نیست (اردو) چالینوس ایک یونانی حکیم کا نام ہے اور
یہ یونانی لغت ہے۔ مذکر۔

جام بقول برهان بروزن شام (۱) نام حاکم مدینہ تہ و (۲) نام ولایتی ہم از خراسان
و (۳) پیالہ آبخوری و (۴) آئینہ باشد از پیشہ کہ روی دران نماید و گاهی در دیوان
خانہ نصب کنند و پیشہ های الوان کہ در پنجرہ های خانہ و تمام نصب نمایند۔ صاحب
جہانگیری تذکرہ ہر چہ بمعنی بالاصراحت فرید کند کہ شہرتہ از ولایت سندہ است
صاحبان جامع و رشیدی ذکر ہر چہ بمعنی کردہ اند صاحب سروری ذکر معنی دوم و
سوم و چہارم کردہ گوید کہ تیر دریا و در زان سافت دہ میل را از دریا دہ یک جام
می گویند و بعضی ہشت شبانہ وزی را و بہر سہ معنی بالا اسناد ذیل پیش می کند (خو جہ
حافظ ^{۵۱}) حافظ مرید جام جہت لی صابرو و و زبندہ بندگی برسان شیخ جام را و
(میر خسرو ^{۵۲}) بوسی لب جام زن و در دہم ریز و تا بوی بہشت آید ازین فسق و
فجور م و (مولوی معنوی ^{۵۳}) خیالش چون چنین باشد جالش بین کہ چون باشد چہ
قرص خورشیدی ز جام چرخ تابندہ و (خسکتی ^{۵۴}) خاک صحن و آتش جاشش
بنارت می دہند و ہر زمانی رخت یاد سدرہ و آب سدرہ و صاحب سروری

معنی سوم را مخصوص به شراب خوری می نماید صاحب نامری بزرگ معنی اول و دوم و سوم و
 چهارم نسبت معنی دوم گوید که نام ولایت معروف از خراسان که در عرض راه هرات واقع
 است و جام و سر جام و لنگر نیک ولایت است و از لنگر تا بند فریمان پنج فرسخ و بند
 فریمان و هفت فرسخی مشهد مقدس و شیخ احمد مطرب بزرگ و پیل از شایخ عظام است
 و اشاره شیخ جام در کلام حافظ که بالاند کورش لبوی همین شیخ باشد و نسبت معنی اول
 گوید که لقب طائفه ایست از حاکمان سنده و کشمیر و آن طائفه خود را از اولاد جمعی
 بهم می دانند و بخواند قاموس گوید که نام آن شهر زام بود و برای معجمه و مغرب آن جام
 است می فرماید که حموی و بمعانی نیز چنین گفته اند و می طراز که شاید بانی آن شهر زام
 نام بوده و از وسین در فارسی بیکدیگر بدل می شوند و ارسته گوید که (۶) با اصطلاح کاس
 گران هفت تارا جام گویند از عالم تقویر که در ترکی نه است و در هندی کوثری
 بعیت تارا (تفصیل اثر ۵) برسم کاسه گرم باده می و در ساتی که پیش همت او کاسه
 چند یک جام است و دومی طراز و که (۷) جام (حمام طاسی) که بدان آسیب بر سر
 ریزند (محین تاثیر ۵) چنان ز آتش آن چهره گرم شد صحبت که که ساغر از عرق باده
 جام حمام است و صاحب تحقیق الاصطلاحات ذکر میوه هند هم کرده که جام نام دارد
 (آزاد بلگرامی ۵) بستان صحبت یار شرابی آرزو دارم که نزدش خور و جام
 گلای آرزو دارم که خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول و دوم نسبت معنی سوم گوید که
 سطره پیاپی می فرماید که آنچه برهان مخصوص به بخوری نوشته خط است جام شراب

مشهور است و معنی چهارم را هم آورده می طراز که گلیام مرگب است ازین به معنی
 شیشه های رنگین که در عمارت خانه و حمام و ویلا بنا نصب کنند و ذکر معنی ششم هم
 می کند صاحب سواد التبیل که محقق معربات است گوید که جام فارسی است بمعنی کاسه
 یا کاسه آبگینه و اجوم و اجوام و جامات و جوم جمع آن است در عربی بهار بذر معنی سوم
 به تخصیص شراب می نگارد که یا قوت نوش از صفات و کوکب و کوکب و گل و ماه و
 بلالی از تشبیهات اوست و می فرماید که مجاز (۸) شراب هم (میرزا جلال اسیر شده) فلک
 جام مروت در گلیوی خم نمی ریزد و شود در سرنگون این بحر پر خون خم نمی ریزد و ذکر معنی
 دوم و چهارم و ششم هم کرده و نسبت تشبیهات پنج گانه نقل اساد هم فرموده (طالب
 کلیم ۱) شد تنگ ز کم ظرفی ما شراب جام و مشکل که در سیر کند کوکب جام و (ظهوری
 ۲) ز دریا کشتم باین تنگ ظرفی و فرو رفته خم ها بگرداب جامم و (میرزا رضی دانش
 ۳) گل جام از خم صد ابر سیر البت پنداری و زتاب روی می در خانه مهتاب است
 پنداری و (شفیع اثر ۴) خبر بده ز خروج الشعاع مطرب را و که ماه جام براند ز باد و
 شفقی و (صائب ۵) و و شب از ماه نوسالی بعید امید می باشد و بلال جام هر جا
 هست سی شب عید می باشد و مؤلف عرض کند که جام بقول اندکجا که غنهی الارب
 در عربی بهر سه حرکت آنچه بر سر پیمانه باشد بعد پری و جام به تشدید پیمانه سر بر آورده
 بعد پری می گوئیم جام در فارسی زبان مفرس است از ماده عربی و نیز خم بافتح و تشدید
 سیم در عربی بقول منتخب بمعنی آب گرد آمده پس فارسیان همین جم را تقریباً بزیادت

الف در میان جیم و سیم جام کر دند و کسانیتہ بمعنی سائر بلورین استعمال کر دند مطلقاً و استعمال
 این بر غیر بلورین یا تخصیص پیالہ آب و شراب ہمہ برسبیل مجاز است و ہمین است
 اصل و معنی چہارم و پنجم و ششم و ہفتم و ہشتم ہمہ برسبیل مجاز و حقیقت ماخذ این بمعنی
 دوم مہمان کہ بقول ناصری مذکور شد کہ مبدل ز آرم است (ار و و) (۱) ولایت
 سند کے جاگون کا لقب جام ہے۔ مذکر۔ (۲) جام۔ بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم
 مذکر۔ ایک مشہور شہر کا نام جو تلا جامی کا مولد ہے۔ مذکر (۳) جام۔ بقولہ۔ پیالہ بگلا
 مذکر (۴) وہ آئینہ جو مکان اور حمام میں لگاتے ہیں۔ مذکر (۵) سمند زین ۱۰ میل کی
 مسافت کو فارسیوں نے جام کہا ہے (۶) کاسہ گران فارس کی اصطلاح ساتھ
 کے مجموعہ کو جام کہتے ہیں۔ مذکر (۷) وہ لوٹا یا ظرف جس سے نہاتے ہیں اور سر پر
 پانی ڈالتے ہیں۔ مذکر (۸) شراب۔ نوٹ۔

جام اور دن	استعمال۔ صاحب	بمعنی شراب دادن ہم (قاسمی گونا بادی
آصفی ذکر این کردہ	از معنی ساکت مؤلف	(۵) بیاساقیا جام صہبایہ ایرک و گادل جہان
عرض کند کہ بمعنی جام شراب دادن	و بیاسقیا	(ار و و) جام شراب و بیاسقیا شراب دینا
الف اجامات	بقول برہان بروزن ساعات نام حکیمی کہ اور اجاماسب گویند۔	

ی فرماید کہ ہمیں را
 (ب) جاماس اسمی نامزد و تیز
 (ج) جاماسب صاحب رشیدی بالف گوید کہ حکیمی کہ پیش گشتا سب بود

(د) جاماسب و بقول بعض برادر او بهار بر بگوید که نام حکیمی که از دے
 (ک) جاماسف کتابست که احوال پراپدشاهی باشارات لطیفه دران نشان
 داده و همین است (د) و بقول فردوسی بعضی او را مهر اسپ برادر گشت اسپ داند
 علی قلی بیگ خراسانی ب (س) با وجود جا ملی هائی که دارد مدعی می تواند بود در پند
 دل جاماس ما و صاحب رشیدی این را مرادف الف گفته و صاحب توفیق این را مرادف
 (د) نوشته صاحب سروری بر (ج) گوید که حکیم شهر است و در شرفنامه مسطور
 که او را جامات و جاماس نیز نام است صاحب ناصری بر (ج) می نگارد که نام حکیمی که
 ستاره شمر بوده و گویند ترجمه این نام بحر بی مطابق نصر الله خواهد بود برادر گشت اسپ
 شاه که پدر انقذیار است و چون گشت اسپ آئین زردشت پسندیده جاماسب و
 میثون و اسپند یار نیز به زردشت گردیده بکیش او در آمدند اسپند یار به پنجر ملاد
 و آئین زردست و بنای آتشکده پا در ایران و غیر ایران مامور شد و از راه آذر
 بایگان بولایت روم وار و پارفته جده مادری خود را در تالیاملاقات کرده و
 جاماسب به نشر علم نجوم و حکمت پرداخت و از آنرا کتب مختصار زیاد حاصل کرده
 نامه از و دیده شد که بیاری قدیم است و نام آن فرنگ ملوک و اسمار عجم و عنوان
 آن بام گشت اسپ شاه و نظرات کواکب ابر فربیان نموده و معارفات اختران را طالع
 وقت نهاده و بران زانچه حکم نموده گویند پنجر امسال از روزگار آینده را باز نموده
 از سدا طین و انبیا خیر داده در اینجا حضرت موسی را سرخ شبان با هو دار و حضرت

مسیح را پیغمبر بر خورشیدین که او را پیام ما در باز خوانند و از حضرت رسول عربی صلی الله
 علیه وسلم بهر آرزو تقبیر کرد و بعضی بخوان وی موافق روزگار گذشته است و بعضی
 مخالف و الله اعلم بالصواب و او را جاماس و جاماسب خوانند و الله حکیم ابوسف و ر
 و قیصر و کشتاسب نامه که اکنون جزو شاهنامه فردوسی است درین معنی گفته (د) است
 بخوانند آن زمان شاه جاماسب را به کجایر بنمون بود کشتاسب را به سر سودان بود شاه
 روان به چرخ بزرگان اسپهبدان به چنان پاک دین بود و پاکیزه جان به که بودی
 برو آشکارا جهان به ستاره شناسی گران مایه بود به ابا و پدرش کرا پایه بود به خان
 آرزو و در سراج بزرگ (د) می طراز و که حکیم که کتاب جاماسب نامه از مصنفات اوست
 و بقول قوسی گوید که بعضی او را برادر کشتاسب خوانند و اینکه جامات بر وزن ساحت
 و در شرف نامه جاماست بنامی قرشت در آخر آورده اند اغلب که تصحیف و خطاست
 چه که جاماسف چنانکه در مؤید آورده دلالت صریح دارد که در آخر آن بامی فارسی
 است که به فابل شد و نیز نسبت به است و کشتاسب و غیره الفاظ که دلالت دارد
 که این هم به بامی فارسی باشد و ب بخذف یا محقق آن صاحب لطافت برهان ذکر
 (ک) کرده مؤلف عرض کند که الف محقق جاماست است بخذف سین و جاماست
 سبدل (د) که بامی فارسی به فوقانی بدل شود چنانکه تخم و تخم و ب محقق (د) بخذف
 بامی فارسی آخر و (ج) سبدل (د) چنانکه تپ و تب و (د) اصل است و (ه) هم
 سبدل (د) چنانکه سپید و سفید و ماخذ (د) بوضوح پیوست اینقدر مستحق که لفظ

اسپ دران داخل است و مرکب است با جام (ار دو) الف تا یک حکیم کا نام	جام اسکندری اصطلاح بقول پیا روم و رنگ پیا بن بخش از راه لطف
و اند معروف مؤلف عرض کند که جامی که و کرم پوز آئینه دل بر د رنگ غم پوز	متعلق است به اسکندر مرکب توصیفی و بعضی (ار دو) جام شراب عطا کرنا - شراب
از معاصرین عجم گویند که همان جام جم است عطا کرنا - دینا	که می آید ولیکن هیچ نمیشود که آن را جام اسکندری جام بدست داشتن استعمال بقول
چرا گفتند (ملاحظه فرمایید تعریف خم) چرخ بهار معروف مؤلف عرض کند که کنایه	ماتی از جام اسکندری پوز کند خضر ساقی بان باشد از می خواری یعنی کسی که می می خورد
ر بهر می پوز بعضی بر آنند که اسکندر خود جام بدست دارد و درینجا از جام شراب	جامی بود همچون جام جم و اندا علم حقیقه احوال مراد است (خواجہ شیراز) آنکس که
(ار دو) دیکه جام جم - جام اسکندری بدست جام دارد پوز سلطانی جام مدام	اسکندر کا بنایا هوا جام - بزرگ - دارد پوز مخفی مباد که از سبب بالا استعمال
جام کشیدن استعمال - صاحب آصفی مصدر و آیدین پیداست که بجایش می آید	ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض معارف داشتن است (ار دو) پیاله
کند که بعضی عطا کردن جام شراب و شراب شراب با تهنه مین رکنای می خوار هونا -	باشد (قاسمی گونا بادی) بیاساتی آن (الف) جام بر تارک کشیدن
جام آئینه رنگ پوز که می خواهدش خسرو (ب) جام بر تارک کشیدن اصطلاح	

بیمار ذکر لاف کرده گوید که مرادف جام بر است (فهمی اصفهانی) شب روم
کشیدن هم که می آید کنایه از شراب خوردن - بر بام آن به چشم بر وزن نهم و جام بر وزن
نیکبار چنانکه از و چیری نماند صاحب بحرب بجایش دیده روشن نهم و (ار دو) پایله
را به همین معنی نوشته مؤلف عرض کند که با تقدیرین لینا -

موافق قیاس است (میر معزی الف) جام بردن استعمال - صاحب آصفی
عاشق اگر بود خواهی در صف میخوارگان و جام و گراین کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
می بر تارک سر را بجان باید کشید و معنی مباد کند که از سندی مصدر (جام پیش دهن
که کسی که جام را به یک بار سالما بکشد سر و تارک بردن) کنایه از می خوردن پیدا است (فهمی
سر را خم و به لبوی پشت از همین عادت این شیرازی) روان گردید خراب دلم از
اصطلاح را قائم کردند (ار دو) سالم پیاله ساغر دیده و بیاد لعل او چون جام می پیش
پی جانا اور ایک قطره نہ چھوڑنا - دهن بر دم و (ار دو) شراب پینا -

جام برداشتن استعمال - صاحب جام بر سر کشیدن امصدر اصطلاحی
آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف بقول بحر مرادف (جام بر تارک کشیدن)
عرض کند که معنی گرفتن جام در دست است (صائب) چو آفتاب بکش جام آتشین
بمعنی حقیقی و سندی که پیش کرده است - بر سر و که از غمار عذار تورنگ مه دارد
از ان استعمال مصدر بر و اریدن پیدا است (میرزا محمد علی ما بر) بود نامه زنجیرش
که بجایش گذشت عیبی ندارد که مرادف بردن ادا و که بر سر کشد جام محمد خدا و مؤلف

<p>عرض کند که موافق قیاس است (اردو) عرض کند که بزرگ یعنی آتش بجز آب باشد پس این یعنی حقیقی است (اردو) آتش بجز جامه بر شکر کشیدن -</p>	<p>دیکھو جامہ بر تارک کشیدن - جامہ بر شکر نردن مصدر اصطلاحی کا کانسہ اور پیالہ (دیکھو بزرگ اور آتش بجز)</p>
<p>بقول برہان و بحر و بہار و جامع (۱) کنایہ از (الف) جامہ پر از شیر و می اصطلاح</p>	<p>توبہ کردن و گدشتن از شراب صاحبان ہند (ب) جامہ پر از می</p>
<p>و ہانگیری در خانہ ورشیدی و سراج ہم و بحر (۱) پیالہ پر از آب کوثر و (۲) آب ذکر این کردہ اند مؤلف عرض کند کہ موافق و دہان معشوق و (۳) کلامی کہ شنیدن آن قیاس است (اردو) شراب سے توبہ کرنا</p>	<p>ترک شراب بخوری کرنا - جامہ بکف آوردن مصدر اصطلاحی و علیی است و ذکر معنی اول و دوم و سوم بقول بہار و اندر معروف مؤلف عرض ہم کردہ (شیخ نظامی ع) ماہرین داد جامہ کند کہ کنایہ از آمادہ می خواری کردن و سراج پر از شیر و می مؤلف عرض کند کہ کی از خور و لہ ہم معاصرین عجم بر زبان وارند (اردو) معاصرین عجم درست گوید و ما با او اتفاق آمادہ شراب بخوری ہونا - شراب پینا جامہ داریم کہ این یعنی چیتھی است یعنی جامی کہ شراب پیا ہنمیدین پسنا -</p>
<p>جامہ بزرگ استعمال - بقول طحقات برہان کنایہ از کانسہ آتش بجز است مؤلف</p>	<p>جامہ بزرگ استعمال - بقول طحقات برہان کنایہ از کانسہ آتش بجز است مؤلف</p>

<p>بالاستعمال باید ازینکه همه معانی از شراب خوردن (لا طغر او تحریف مال سه) قیاسی نمی نماید و محققین صاحب زبان ازین جز این جام پیمای صدها سرود و نثار کسی شنیده از ساکت اند (ار دو) الف (۱) آب چنگ و رود (فخر گنگانی سه) از این جام پیمای کوثری بهر هوایا له - مذکر (۲) معشوق جام پیمای که رنگ آرد از محققین همین کاتب اورده من - مذکر (۳) و کلام جریح صاحبان بحر و اندیم ذکر به و کرده اند و الف کوه جدید اکر - مذکر (۴) عمده اشعار عرض کند که ب مصدر است از قبیل باد و پیوند که مذکر (۵) پیاله بلور - مذکر -</p>	<p>از شراب خوردن (لا طغر او تحریف مال سه) قیاسی نمی نماید و محققین صاحب زبان ازین جز این جام پیمای صدها سرود و نثار کسی شنیده از ساکت اند (ار دو) الف (۱) آب چنگ و رود (فخر گنگانی سه) از این جام پیمای کوثری بهر هوایا له - مذکر (۲) معشوق جام پیمای که رنگ آرد از محققین همین کاتب اورده من - مذکر (۳) و کلام جریح صاحبان بحر و اندیم ذکر به و کرده اند و الف کوه جدید اکر - مذکر (۴) عمده اشعار عرض کند که ب مصدر است از قبیل باد و پیوند که مذکر (۵) پیاله بلور - مذکر -</p>
<p>الف) جام پیمای اصطلاح - بهای اسم فاعل ترکیبی و امر حاضر به معنی میا که از سبب (ب) جام پیوند مذکر الف گوید استعمال مصدر پیمای پدید است و مراد پیوند</p>	<p>الف) جام پیمای اصطلاح - بهای اسم فاعل ترکیبی و امر حاضر به معنی میا که از سبب (ب) جام پیوند مذکر الف گوید استعمال مصدر پیمای پدید است و مراد پیوند</p>
<p>جامستونن بقول برهان و موارد دو (جهاگیری در محقات) بلغت زند و پازند بر وزن آرموشکن یعنی رسیدن مؤلف عرض کند که حالا بر زبان معاصرین عجم مستعمل نیست حارسی قدیم است و شک نیست که لفظ جام درینجا مرکب است بامستونن و مستون بقول دستوران زردشت معاصر یعنی قبضه و تن علامت مصدر است و معنی لفظی این قبضه جام کوکبه از رسیدن حیف است که مستون در کتب لغات نیست (ار دو) پهنجا -</p>	<p>جامستونن بقول برهان و موارد دو (جهاگیری در محقات) بلغت زند و پازند بر وزن آرموشکن یعنی رسیدن مؤلف عرض کند که حالا بر زبان معاصرین عجم مستعمل نیست حارسی قدیم است و شک نیست که لفظ جام درینجا مرکب است بامستونن و مستون بقول دستوران زردشت معاصر یعنی قبضه و تن علامت مصدر است و معنی لفظی این قبضه جام کوکبه از رسیدن حیف است که مستون در کتب لغات نیست (ار دو) پهنجا -</p>
<p>الف) جام حجم اصطلاح - بقول بهیار و جام جهان بین و جام جهان نما صاحب (۱) مرادف جام جمشید و جام جهان آرا اند می فرماید که مناسبت جام جمشید است</p>	<p>الف) جام حجم اصطلاح - بقول بهیار و جام جهان بین و جام جهان نما صاحب (۱) مرادف جام جمشید و جام جهان آرا اند می فرماید که مناسبت جام جمشید است</p>

که جمشید این جام را اخذات نموده و نیز (۲) هم گویند مؤلف عرض کند که مرکب اضافی
نام کتابی صاحب غیاث همزانش مؤلف است و اضافت بسوی جمشید که واضح
عرض کند که مخفف ----- این جام است و همین است واضح می
(ب) جام جمشید است و مرادش و درین هفت خطوط بود و بقول صاحب
(ج) جام جهان آرا (میرزا طاهر حیدر) بحر اول خط جور و دوم خط بغداد و سوم
(د) جام جهان بین (خراب گرس) خط بصره و چهارم خط ارنق و پنجم خط رشک و ششم
(ه) جام جهان نما (مخور جانان) خط غیاث این خط در شکر نوشته و ششم خط گره نوشته
دارد و پادشاه مال مالک جام جهان آرا نخواهد خط فروردینه صاحب غیاث این را فرودینه
شد (خواجہ شیراز) گفت اے مندر نوشته و بواله سروری گفته که خط اب جام
جم جام جهان بینت که گفت افسوس که را از ان خط جور نام نهادند که چون خواهند
آن دوات بیدار بخت (دوله) که حریف را این از ان جام تا خط جور پر کرده
ز ملک تا ملکوش حجاب بردارند و هر آنکه می دهند حیف است که حقیقت این جام
خدمت جام جهان ناکند و صاحب بیش ازین معلوم نشد و محققین هند می بینند
بحر بر ج و د و لا گویند که همین است نوشته اند با صراحت آن در ترجمه این می
جام کنخیر و که احوال عالم از ان معلوم (ار دو) الف (۱) جام جم یا جام
می شد خان آرزو در چراغ هدایت بر جمشید فارسی اسم دیگر یا که جمشید
ج و د می طراند که همین (جام گیتی) جو حکمای فارس فی بیا یا تحاکت می

اس کے وسیلہ سے ہفت آسمان کا حال تیار کیا گیا تھا (۲) ایک تاریخ کی اور ایک حنا
 معلوم ہو جاتا تھا اور اسی کو جام جہان نام کی شہر کتاب کا نام۔ بتا کا دیکھو
 بھی کہتے ہیں لیکن شرف نامہ معروف بکنڈ الف کے پہلے صفحے۔
 نامہ سے معلوم ہوتا ہے کہ یہ پالکہ کنجیر و بنے بنایا جام چشیدین استعمال۔ صاحب اصفی
 تھا اور بعض کتابوں میں لکھا ہے کہ کنجیر و ذکر این کردہ از معنی ساکت موقوف
 نے اسی میں کچھ ایجاد کر دیا تھا ایشیائی لوگوں عرض کند کہ معنی می خوردن است (ظہور ہوا)
 کا خیال ہے کہ اسکے ذریعہ سے تمام عالم کا (۳) بجای کہ ساتی خود اقل چشید ہوا یعنی کہ
 احوال اور خیر و شر معلوم ہو جاتی تھی۔ صحیح شکر دہانی گزیدہ (۱۱۰۹) شراب پینا۔
 اتنا ہے کہ اس میں خلوط ہندی کہلے جام تمام اصطلاح بقول بہار طاسی کہ
 ہوسے تھے جس کے وسیلہ سے حساب لگا کر آب بدان بر سر ریزند موقوف عرض کند کہ
 ستر وں کی گردش اور اس کی وجہ سے ان موافق قیاس است (محسن تاثیر ۵) چنان
 کا اثر معلوم ہو جایا کرتا تھا اگر در حقیقت زائش آئینہ چہرہ گرم شد صحبت ہو کہ ساغر
 بات یہ ہے کہ جس وقت چشید نے شراب از عرق بادہ جام تمام است (۱۱۰۹) (۱۱۰۹)
 ایجاد کی تو اس کے لئے پیالہ شراب بنایا وہ طرف یا لونا جس سے نہاتے ہیں اور
 اور اس کا نام جام جم یا جام چشید رکھا یا پی سر اور جسم پر ڈالتے ہیں۔ ذکر۔
 گیا چونکہ شاہانہ مختلف شہور ہے اس وجہ جام حیدر نامی اصطلاح۔ بھول بہار
 سے یہ جام انواع و اقسام اور صنعت و بحر و اسد یعنی رطل گرین (ناصر علی ۵)

کیست بنام کندیکد و سه جام حیدری و آ می خورد و تسکینش می شود از همین عادت
 بنمایم ای صفت آینه قلندری و مؤلف عرض این اصطلاح قائم شد مخفی مباد که از سند بالا
 کند که مرکب توصیفی نیست و کنایه لطیف نیست استعمال مصدر و همین پیدا است که بجایش
 (ار و و) بژاپاله مذکر - می آید و مرادف دادن است (ار و و) مفر

جام خالی دادن | مصدر اصطلاحی - دینا - دینو کا دینا -

بقول بحر و بهار و وارسته فریب دادن چه | جامخانه | اصطلاح - بقول برهان و بهار
 سیه است راز روی استخوان جام خالی می گویند بکبریا خای عطفه دار بر وزن آسمانه (۱)
 (حسن بیگ رفیع) دل مرا چون شیشه آئینه خانه را گویند که در و دیوار او را شیشه
 از بهر هری ساقی پر است و از آنکه هر ساعت بندی کرده باشد صاحب سروری
 بدست جام خالی می دهد (۲) محمد پید شرف گوید که (۲) مرادف جامدان است (شرف
 (۳) ساقی دوران بهاء روز در بزم طلب شفرده (۳) یک براتی ز جام خانه وصل
 و جام خالی می دهد گویا دشش از ما پرست و بختن عریان راز رسان و خان آرزو
 و مؤلف عرض کند که چون کسی بدست و سراج ذکر معنی اول کرده مؤلف عرض
 شود و می خواری مزید بحق او مفررت بخش کند که جام که پیاله بلور را نام است و ترکیب
 و آنند بر طلب او جام خالی با و میدهند و او این داخل است و مجازاً بمعنی مطلق بلور
 بحالت بدستی از خالی بودنش هیچ خبر ندارد و آئینه گرفتند همین است ماخذ این بمعنی اول
 و آن جام خالی را طلب نمودی رساند گویا و برای معنی دوم اصل این جامه خانه است

<p>در اینجا جام یعنی مجاز شراب است و میس (اردو) شراب دنیا</p>	<p>که بحدف های نور جانانه شد (اردو) (۱) و یکجه آینه خانه - نمکر (۲) و یکجه جانان کے</p>
<p>جام دادن استعمال بقول بهار و اند معروف صاحب آصفی ذکر این کرده اند</p>	<p>دوسری معنی - استعمال بقول بهار و اند جام خواستن استعمال بقول بهار و اند</p>
<p>معنی سبک مؤلف عرض کند که معنی جام شراب و شراب دادن است (عالی شیرازی)</p>	<p>صاحب آصفی هم ذکر این کرده از معنی گشت مؤلف عرض کند که معنی طلب جام شراب</p>
<p>(۵) فرنگی صفت جام عالی بدیه که اگر بنده پیرنگالی بدیه که مخفی مباد که از سند بالاشمال</p>	<p>کردن است و شراب خواستن (فردوسی) (۵) جام از خداوندین رزنجواه که</p>
<p>مصدر دینیدن پیدا است که بجایش می آید و مرادف دادن است (اردو) جام</p>	<p>بمن ده ربا جام از رنج راه که مخفی مباد که ازین سند استعمال مصدر دینیدن پیدا</p>
<p>شرام وینا - شراب دینا - (الف) جام دار اصطلاح بقول</p>	<p>که مرادف خواستن و بجایش می آید (اردو) شراب مانگنا -</p>
<p>(ب) جام دادن اصطلاح بقول (۲) ساقی بهار گوید که معنی جام بهار است</p>	<p>جام خورون مصدر اصطلاحی بقول بهار و بحر و اند مرادف جام پیوند است</p>
<p>که معنی اول است (نظامی ۵) بجاییکه مست را شاد کرد و بهان جامداران</p>	<p>(خواجہ شیرازی ۵) گفته که بسی جام طرب خوردی ازین پیش که گفتا که شفا در قدم یک مست</p>
<p>چپیدا کرد و صاحب آصفی ب را آورده</p>	<p>باز پسین بود که مؤلف عرض کند که</p>

<p>بذل آن از همین سزگار گیر و از معنی است (فغانی ۵) اعرم گذشت در غم و آخر کلام (۲۰) خانه را نام است که رخوت پوشیدنی در گوشه پیش تو جامی نداشتیم و مؤلف از دوخته و نادرخته در آن بگذارد کمال عرض کند که ب معنی قابض جام بودن است (اسمعیل ۵) حکایت من و این کار آمده و جام را بدست داشتن و الف اسم فاعل اکنون و همان کلید در جامدان آن مرد است ترکیبی است اگر چه در الف از روی قیاس (وله ۵) اگر بنشینیم هم قصب و اطلس هر دو معنی بالا پیدایمی شود که اطلاق جام دارد ترا و تنگ آید از فراخی آن جامدان شکسته بر می خوار و ساقی هر دو می شود ولیکن در مؤلف عرض کند که وجه تشبیه معنی اول در محاوره برای شراب خوار استعمال است مستحق نشد و معنی دوم جام درین مرکب و برای معنی دوم شاق سزا استعمال می شیم مخفف جامه است از قبیل عطردان و قلم (اردو) الف (۱) شرابی (۲) ساقی - دان که دان یعنی ظرفیت استعمال (اردو) (ب) پایله شراب با ته مین رکعنا - (۱) ایک حکیم کا نام جامدان ہے - مذکر - جامدان اصطلاح بقول ناصری (۲) کپڑے رکھنے کا مکان - مذکر -</p>	<p>نام یکی از فرزندان باستان ازان جام ده می اصطلاح - بقول بهارطل دو که بنام جامدان و کادان معروف گردان (میر حسن ۵) دمه گذشت و بنجر جام بود که شاگرد و بان حکیم بودند و بان ده سنی نه کشیم و می از لب خم و نقل از لب در حکمت از شاگردان جتید جم بوده است نگار کشیم و مؤلف عرض کند که جام یک</p>
---	---

و ده نمی این همه برای رطل های بزرگ است مستی شب وقت صبح و بار دیگر و ده
 علی قدر مراتب و بجز هر رطل گران را جام جام می پیش زد و رفت و مخفی باد که از
 ده نمی گفته اند (ار دو) رطل گران سدا قول استعمال مصدر زدن پیدا است
 بر اطراف - مذکر - که مراد زدن است و بجای خود می آید

جام رسیدن استعمال - صاحب آصفی (ار دو) شراب پینا -

و گراین کرده از معنی ساکت مؤلف عرض چاهم ز سببی اصطلاح - بقول کج و ملحق

کن که حاصل شدن جام شراب و شراب است برهان پایله بلور و پایله نقره مؤلف عرض

(فغانی شیرازی) جام یا قوت و شراب کند که معنی لغوی این جام سیاهی است و کتا

لعل پاکان را صد و بی نویدان را نظر است برای جام بلور و نقره که همچون سیاه

بر رحمت عام است و بس (ار دو) مجاز و سپیدی باشد (ار دو) بلور اور
 جام شراب حاصل هونا - بیشتر هونا - نقره جام - مذکر -

جام زدن مصدر اصطلاحی - بقول چاهم شایان استعمال - صاحب آصفی

بهار و کج معنی جام خوردن مؤلف عرض و گراین کرده از معنی ساکت مؤلف عرض

کن که موافق قیاس است (خواجہ شیراز) کند که معنی حقیقی است یعنی حاصل کردن و

(س) می چو از خم سبورت و محل انداخت بدست گرفتن جام شراب و شراب لطیف

لقاب و فرصت عیش نگه دار و بزین جامی نیشاپوری رسد جامی من آور و که بستن
 چند (محمد تقی سیلی) میلی آمد بخود از و نوش و گفتم خورم گفت برای دل من

(ار ۹۹) جام شراب اور شراب لینا - (۱) آفتاب - مذکر (۲) و پیاله شراب
حاصل کرنا -
جو علی الصباح پتے میں - مذکر

جام سحر اصطلاح - بقول برہان و بحر وہاں **جام اسکندر** اصطلاح - بقول بہار
ور شیدی (۱) کنایہ از آفتاب جہاں تاب غا معروف مؤلف عرض کنند کہ ہما
آر و دیگر معنی بالا گوید کہ بمعنی حقیقی (۲) پیالہ جام اسکندری کہ پائش مذکور شد (۳) گلاب
سحر گاہی کہ سحر خورند مؤلف عرض کنند کہ جامی (۴) اگر پشت ہچو آئینہ پیر شود ترا
اتفاق و ابریم با او دیرای سخی مجازی اول کجکول فقر جام سکندر شود و از این مرکب اضافی
تنبیہ آفتاب بہ جام آمدہ (ار ۹۹) و آن مرکب توصیفی (ار ۹۹) و دیگر جام اسکندری

جام بقول برہان کن خالصہ باقائے قطعی را گویند و آن در صبر بسیار می شود
و در آبہای آمیختہ رود وید و گل آن مانند گل سرخ باشد گویند کہ عربی است صاحب
محیط فرماید کہ باقائے قطعی در سبب اقلاب - زبل می فرماید کہ باقائے قطعی و باقائے قطعی نزد اہل مصر
بہ جامہ معروف است و آن را عشور یون گویند و یونانی غاوطا و غلط کہ دہ کی
کہ آن را بر من گفت و سبب غلطی تقارب شکل ہر دو است و آن را نیزہ تر از باقلا
معروف است و نوعی از آن خشک باد طوبت قضایہ بسیار قابض و برای معده تبخیر
است سبب اخذ از آن بسرعت بلا نفع و بہترین مادویہ مؤلف عرض کنند کہ محاور
سحر و لغت عربی است بمعنی نزد معاصرین عرب این را سحر تب گویند (ار ۹۹)
تبطی باقلا - مذکر -

<p>جام سیم اصطلاح بقول بجد بهار ساغر حجم داشتن بک مؤلف عرض کند که و (ملحقات برهان) و مؤید کنایه از زرخندان محبوب مؤلف عرض کند که کنایه است ساغر و پیاله و معنی دوم مجاز باشد (اردو) مرکب اضافی موافق قیاس (اردو) - (۱) یار توژنا (۲) رسوا اور نهامید کرنا - زرخندان یار - مؤنت - جام شهر یاری اصطلاح بقول برهان</p>	<p>جام شراب زدن مصدر اصطلاحی و بجد بهار و بنشیدی و جامع و ناصری و در می خوردن مؤلف عرض کند که همان جام در ملحقات شرح بزرگ شرابخواری را گویند زدن است که گذشتت اضافت جام (مولوی معنی سه) نه شهر یار شناسیم می بسوی شراب است و بس موافق قیاس مسلمانان و از آنکه نیست دل از جام شهر یاری (اردو) شراب پینا - سیر بچان آرزو در سراج بزرگ معنی بالا گویند</p>
<p>جام شکستن مصدر اصطلاحی بقول که اغلب آنست که خیر کلان را در شراب بهار (۱) معروف و صاحب بجرمی فرماید خرابات به پادشاهان و بزرگان نسبت که (۲) روا کردن و نا امید ساختن است می داده باشند چنانکه خم کلان را خم خردی (محمد علی ماہر) کی توانم دید زابد جام گویند مؤلف عرض کند که مرکب توسینی صهبای شکند می پرد زخم جایی گرد ریاست و کنایه (اردو) شراب خواری بشکند (عرفی) سستی و دیوانگی جام کا بڑا پیاله - مذکر - سیمی شکست بک صرفه درین بزم نیست جام شیر اصطلاح بقول برهان و بجد</p>	<p>جام شراب زدن مصدر اصطلاحی و بجد بهار و بنشیدی و جامع و ناصری و در می خوردن مؤلف عرض کند که همان جام در ملحقات شرح بزرگ شرابخواری را گویند زدن است که گذشتت اضافت جام (مولوی معنی سه) نه شهر یار شناسیم می بسوی شراب است و بس موافق قیاس مسلمانان و از آنکه نیست دل از جام شهر یاری (اردو) شراب پینا - سیر بچان آرزو در سراج بزرگ معنی بالا گویند</p>

و بهار و ناصری در خانه و ملحقات برهان جام پران می کرده ایم و در اینجا همین قدر
 (۱) کنایه از پستان شیردار صاحب ملحقات کافی است که کنایه باشد (ارو) و دیگر جام
 برهان به ذکر معنی بالا گوید که (۲) کنایه از پستان جام صدف اصطلاح بقول مؤلف فضل
 هم صاحب بجز این قدر صراحت کند که معنی اول آن جام که از صدف سازند مؤلف
 بیای می معروف است و معنی دوم بیای گوید که سبحان الله چه خوش اصطلاح است
 مجهول مؤلف عرض کند که معنی دوم لطیف برای تأیید فضل که محتاج صراحت معنی خفیه اثر
 نیست و طبع آزمائی صاحب ملحقات برهان (ارو) و بیایه جو صدف بنیایا جام صدف کایا
 یافته می شود از نیکه معنی لفظی این با معنی دوم جام عالی اصطلاح بقول بهار و دیگر واریسته
 نسبتی ندارد (ارو) (۱) پستان حسین بیایه بیایه رگ و کلان مؤلف عرض کند که
 دوده هو - مؤلف (۲) نیستان - مذکر - مرکب توصیفی است و موافق قیاس و ندان از
 جام شیر و می اصطلاح - صاحب بهر می عالی ری جام دادن گذشت بهار همان سند لال
 در ملحقات هر چه نوشته ماصراحت آن بر طوطا گوید و الله اعلم (ارو) بهر بیایه - مذکر
 جام مغول بقول برهان و جهانگیری و جامع و سروری با عین نقطه دار بر وزن راغون
 حرام زاده را گویند (مولوی معنوی ۵) از غرض غافل بدندوبی خبر و در طبع رفتند
 بیرون سرسبز همچنان کان جام مغول حیل و ان چا گفت می جویم کسی از سر بیان و صاحب
 جهانگیری صراحت فرید کند که آن را و اعنول دشتوک دسند نیز خوانند صاحب
 رشیدی بحواله سامانی می فرماید که اصل این جامه غول است بمعنی لباس غول چه گاه

و حرام زاده را نیز در اصل می باشد گوئی و یو و غول در جائه اوست و لهذا و غول
 نیز گوئی و محقق و امغول و امغول هم صاحب مصری هم بانش خان آرزو در
 اسراج بتروید قول سامانی طبع آزمائی کند می فرماید که و ر قول سامانی بچید و جوه تامل
 است اول آنکه برین تقدیر می باید که میم آن مفتوح باشد و در فرنگها بسکون نشسته
 اند دوم آنکه درین صورت لفظ مرکب از عربی و فارسی خواهد بود چه غول عربی است و
 این خالی از رکات نیست و نیز داغول را محقق و امغول گفتن خطاست چه و غول
 مشتق است از دخل و بختین یعنی عیب و فساد و فارسیان بعضی میم نامبره و فاشاک
 که بطبع و جام بر نیز آورده اند و نیز و امغول یعنی گری است که در بدن آدمی پیا
 می شود و بعضی داغول نیامده مؤلف عرض کند که در مرکبات فارسی زبان تبدیل و تدریس
 اعراب چیزی نیست بسیار واقع می شود و زبان فارسی در مرکبات خود به ترکیب افتاد
 فرس با لغات ترکی و عربی و سنسکرت مملوست نباید آنیم که خان آرزو و پیرا در ناخوشی که
 سامانی بیان کرده خامه فرسائی می کند و نسبت و امغول و داغول بجای خود در صورت
 کافی کنیم و اینجا همین قدر کافی است که ما خدیجان کرده و سامانی در سندها است
 (ار دو) مراده -

جیم فرغولی اسنادج - بقول بسیار	صورت فرغولی را در سندها
مهر و کف (بسیار فرغولی است) اسامی گوئی به	که فرغولی را بجای آوردند که چهار کس آن را
ساقی جام فرغولی به و یا تحفه گوئی بطرب	در مجلس بدو می آوردند می فرماید که از

شرح خاقانی نوشته ایم مؤلف عرض کند جام فلک مشرق اصطلاح بقول	کر و نسب توصیفی است و موافق قیاس یعنی مؤید قرص آفتاب و پیاله پادشاه مشرق حقیقی (اردو) جام فرعونی اس طلالی جام مؤلف عرض کند کہ غلطی کتابت مؤید
کام نام ہے جو بہت بڑا اور وزنی تھا اور چادرین اصطلاح بعوض ملک - فلک قائم	شخص اس کو اٹھاتے تھے - مذکر -
جام فرو بردن مصدر اصطلاحی بقول بجایش می تید (اردو) دیکھو جام ملک مشرق	بحر یعنی شراب خوردن مؤلف عرض کند کہ الف (جام کاری کردن
اگر چه سندا استعمال پیش نشد ولیکن بر زبان (ب) جام کاری کردن خانہ اصطلاح	معاصرین عجم است (اردو) شراب پینا - الف - بقول بہار (۱) یعنی آمینہ کاری کو
جام فریدون استعمال بقول بہار (۲) حسین بیگ گرامی (۳) خانہ دل لاگتہ امی	اند معروف (بیر خسرو) بہت در دست جامکاری می کند کہ ہر کہ جامی می دہا موند
چیت جام فریدون راستی کہ ہر چہ ز شہ یاری می کند کہ (۲۵) پیالی جام شراب کشید	می ستانی انکہ کم زین سو بخش کہ مؤلف (ظہوری) در ع را در رخاہ خامکاری
عرض کند کہ بقول معاصرین حاجی را نام است کہ بسیر جوشی نگر وی جامکاری کہ صاحب	کہ فریدون موجود است و رای جام جم است بحر نسبت الف بر معنی دوم قانع نسبت
مرکب اضافی (اردو) جام فریدون ب گوید کہ تعبیرہ کردن آنست در خانہ و	فریدون کا جام - مذکر -
وارستہ نسبت ب ہمزانش مؤلف	

<p>عرض کند کہ بیرون نطق خانہ ہم ارکلام حسین یک</p>	<p>عرض کند کہ بیرون نطق خانہ ہم ارکلام حسین یک</p>
<p>اگر ایضی اول الف پیداست (ار دو) (الف) جام کخیرو</p>	<p>اگر ایضی اول الف پیداست (ار دو) (الف) جام کخیرو</p>
<p>الف (ا) آئینہ سے آرائش کرنا۔ آئینہ (ب) جام کخیرو والی غیاث نسبت</p>	<p>الف (ا) آئینہ سے آرائش کرنا۔ آئینہ (ب) جام کخیرو والی غیاث نسبت</p>
<p>کارہی کرنا (د) پیالے شراب پینا۔ ب الف می فرماید کہ کخیرو جامی ساختہ بود شکل</p>	<p>کارہی کرنا (د) پیالے شراب پینا۔ ب الف می فرماید کہ کخیرو جامی ساختہ بود شکل</p>
<p>بیکھد الف کے پہلے معنی۔</p>	<p>بیکھد الف کے پہلے معنی۔</p>
<p>جام کسری استعمال۔ بقول بہار و آن و اصطلاح اب ارتعاع کو اکب وغیرہ معلوم</p>	<p>جام کسری استعمال۔ بقول بہار و آن و اصطلاح اب ارتعاع کو اکب وغیرہ معلوم</p>
<p>معروف (کمال اسمعیل) چنانچہ تو بنامند او از ان جام حوادث روزگار معلوم</p>	<p>معروف (کمال اسمعیل) چنانچہ تو بنامند او از ان جام حوادث روزگار معلوم</p>
<p>رومی تو جام کسری شد با فلک ز نقحہ لطف قومی کرو چنانچہ در کتب تواریخ مسطور</p>	<p>رومی تو جام کسری شد با فلک ز نقحہ لطف قومی کرو چنانچہ در کتب تواریخ مسطور</p>
<p>گوی غبرگشت و مؤلف عرض کند کہ ترکیب است بہار نسبت ببار معروف قانع خوا</p>	<p>گوی غبرگشت و مؤلف عرض کند کہ ترکیب است بہار نسبت ببار معروف قانع خوا</p>
<p>اضافی بمعنی حقیقی است و دیگر ہج (ار دو) عرض کند کہ الف مرکب اضافی است و ب</p>	<p>اضافی بمعنی حقیقی است و دیگر ہج (ار دو) عرض کند کہ الف مرکب اضافی است و ب</p>
<p>جام کسری کسری کا جام۔ نذر۔</p>	<p>جام کسری کسری کا جام۔ نذر۔</p>
<p>جام کشیدن مصدر اصطلاحی۔ جب کخیرو تھا جام چم کے ترجمہ کے ذیل میں</p>	<p>جام کشیدن مصدر اصطلاحی۔ جب کخیرو تھا جام چم کے ترجمہ کے ذیل میں</p>
<p>اصفی و گرائیں کہ وہ از معنی ساکت مؤلف اس کا بیان گزرا ہے۔ نذر۔</p>	<p>اصفی و گرائیں کہ وہ از معنی ساکت مؤلف اس کا بیان گزرا ہے۔ نذر۔</p>
<p>عرض کند کہ بمعنی شراب خوردن است کہ</p>	<p>عرض کند کہ بمعنی شراب خوردن است کہ</p>
<p>جام بجا بمعنی شراب بجائش گذشت۔</p>	<p>جام بجا بمعنی شراب بجائش گذشت۔</p>
<p>(طالب آملی) در مسجدیم و طاعت</p>	<p>(طالب آملی) در مسجدیم و طاعت</p>
<p>می خانہ شغل ماست بجامی بطاق ابرو</p>	<p>می خانہ شغل ماست بجامی بطاق ابرو</p>

<p>راضیا بـ مؤلف عرض کند که اگر چه هر سه محققین جامه گر ویدین استعمال - صاحب</p>	<p>بـ لا بمعنی نقل و ان از معنی لغظی این قائم کرده اند</p>
<p>از نیکه مقام جامه همان صندوقی را گویند که عرض کند که دور کردن جامه است یعنی</p>	<p>در ان جامه های شراب و نقل شراب محفوظ می کنند ولیکن از معنی شعر شفعی اثر (۲) یعنی</p>
<p>و ان جامه های شراب و نقل شراب محفوظ می کنند ولیکن از معنی شعر شفعی اثر (۲) یعنی</p>	<p>تمام آئینه کاری پیوسته و آنهم موافق قیاس است یعنی مجازی جامه که بجایش گذ</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>معروف مؤلف عرض کند که حاصل کردن</p>	<p>معروف مؤلف عرض کند که حاصل کردن</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>
<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>	<p>جامه گر ویدین استعمال - بقول بهار و انند</p>

<p>(۱) کنایه از سیاله بلوری و طلی و (۲) لب و در هیچ جا بدین معنی نیامده مؤلف عرض کند که دیوان محشوق و هم او در لطحات هم ذکر این محققین با لایاله چینی نه نوشته اند بلکه سیاله کرده صاحبان بحر و رشیدی و بهار عجم و بلوری و طلی گفته اند صاحب رشتی (ناصری و جهانگیری در لطحات) ذکر این هم سیاله چینی نه نوشته معلوم می شود که کرده اند خان آرزو در سراج جواله رشیدی که پیش خان آرزو بود و ران طلی ذکر معنی دوم نسبت معنی اول گوید که این خطا را کاتبش چینی نوشته و به تصحیف کتابت کتاب چه گوهر که معرب جوهر است عالم است که لعل محقق نام آور را موقع طبع آزمایی بدست و یا قوت و الماس و بلور و امثال آن طلا کند آمد (حکیم خاقانی) چشمه خضر سائب کند چنانکه گویند طغان گوهر کم به است یا از لب جام گوهری بگویند غلامت بحر حبت بیش بهایس در نیفورت حقیقه خواهد بود آینه سکندری بگویند (اردو) (۱) بلوری و طلی و برای معنی سیاله چینی سندی باید و بنظر مؤلف</p>	<p>جامکی بقول برهان بفتح میم بر وزن خانگی (۱) راتب و و طلیفه و آنچه مبدل از هم و گوهر و غلام و سبزه بخت جامه بها و خوراک و ۲۱ فقیه تائید کند و (۲) در وی سیاله و می فرماید که لیکون میم هم آمده صاحب جهانگیری بر ذکر معنی اول و دوم قانع (نظامی) که ای جاگی خوارند برین بوز جام سخن چاشنی گیر من بگو (حکیم زبانی) بگو ازیرن جاگی و او شاه بگو بیاسود ز انعام خسر و سپاه بگو صاحبان رشیدی و ناصری معنی اول قانع به صاحبان جامع و سروری شفق با جهانگیری بهار معنی اول قانع کرده</p>
<p>جامکی بقول برهان بفتح میم بر وزن خانگی (۱) راتب و و طلیفه و آنچه مبدل از هم و گوهر و غلام و سبزه بخت جامه بها و خوراک و ۲۱ فقیه تائید کند و (۲) در وی سیاله و می فرماید که لیکون میم هم آمده صاحب جهانگیری بر ذکر معنی اول و دوم قانع (نظامی) که ای جاگی خوارند برین بوز جام سخن چاشنی گیر من بگو (حکیم زبانی) بگو ازیرن جاگی و او شاه بگو بیاسود ز انعام خسر و سپاه بگو صاحبان رشیدی و ناصری معنی اول قانع به صاحبان جامع و سروری شفق با جهانگیری بهار معنی اول قانع کرده</p>	<p>جامکی بقول برهان بفتح میم بر وزن خانگی (۱) راتب و و طلیفه و آنچه مبدل از هم و گوهر و غلام و سبزه بخت جامه بها و خوراک و ۲۱ فقیه تائید کند و (۲) در وی سیاله و می فرماید که لیکون میم هم آمده صاحب جهانگیری بر ذکر معنی اول و دوم قانع (نظامی) که ای جاگی خوارند برین بوز جام سخن چاشنی گیر من بگو (حکیم زبانی) بگو ازیرن جاگی و او شاه بگو بیاسود ز انعام خسر و سپاه بگو صاحبان رشیدی و ناصری معنی اول قانع به صاحبان جامع و سروری شفق با جهانگیری بهار معنی اول قانع کرده</p>

درست گوید که اصل این (جامه گی) بمعنی معاوضه لباس و رخت است و وظیفه و رخت
بجایز. خان آرزو در سراج هم همین ماحذ نوشته ذکر دیگر معانی بجهان فرموده -
مؤلف عرض کند که بمعنی دوم و سوم اسم جامد فارسی زبان دانیم و برای آن طالب
سند هم که غیر از بهمان ذکر معنی سوم دیگر کسی از محققین نکرد (ار و و) راتب وظیفه
لباس کے مصارف - مذکور جو ملازمین اور غلاموں کو دین (۲) فقیله - بند و ق کا توڑا
مذکور (۳) سیالہ کی ورو - مؤث -

<p>جامه گشتی ناما اصطلاح - بقول بحر و ملحقات بر بهان و بهار و پیرایه هدایت و مؤید مراد همان جام جم که گذشت مؤلف عرض کند که ما حقیقت این بر جام جم بیان کرده ایم (ار و و) مؤید مراد مؤید مراد مؤید مراد</p>	<p>جامه گشتی ناما اصطلاح - بقول بحر و ملحقات بر بهان و بهار و پیرایه هدایت و مؤید مراد همان جام جم که گذشت مؤلف عرض کند که ما حقیقت این بر جام جم بیان کرده ایم (ار و و) مؤید مراد مؤید مراد مؤید مراد</p>
--	--

<p>جامه گشتی ناما اصطلاح - بقول بحر و ملحقات بر بهان و بهار و پیرایه هدایت و مؤید مراد همان جام جم که گذشت مؤلف عرض کند که ما حقیقت این بر جام جم بیان کرده ایم (ار و و) مؤید مراد مؤید مراد مؤید مراد</p>	<p>جامه گشتی ناما اصطلاح - بقول بحر و ملحقات بر بهان و بهار و پیرایه هدایت و مؤید مراد همان جام جم که گذشت مؤلف عرض کند که ما حقیقت این بر جام جم بیان کرده ایم (ار و و) مؤید مراد مؤید مراد مؤید مراد</p>
--	--

<p>و متعلق سیام گیرون (اردو) شرابخوار بشربانی - میخوار -</p>	<p>یای مصدری بر لفظی آورند که در آخر آن های تونز باشد یا ربکاف فارسی بدل کرده</p>
<p>جام سی اصطلاح - بقول بهار (۱)</p>	<p>در آخیش یای مصدری مرکب کنند پس</p>
<p>اگر در جاگی لفظ جام را صیغ دانیم این قاعده فارسیان درست نمی شود و قاعده</p>	<p>کمیای از باد صبا و (۲) آفتاب (عرفی سله)</p>
<p>مستی و دیوانگی جام سی شکست و صرفه درین نرم نیست ساغر جم داشتن و صاحب</p>	<p>می خواهد که مالفط جامه را درین لفظ صحیح</p>
<p>دویم و اگر قول برهان را که بر کلمه گی نوشته صیغ دانیم البته برای معنی دوم جام را</p>	<p>بحر بر معنی دوم قانع مؤلف عرض کند که</p>
<p>بهر دو محققین بالا از همین یک شعر عرفی معانی داخل این لغت تسلیم کنیم کرد - ما درین</p>	<p>بلا پیدا کرده اند و صاحب اند نقل نگار بهار</p>
<p>است و دیگر همه محققین اهل زبان و زبان دان شاهان سلف مصاحبین میخانه را هم تلیفه</p>	<p>ازین ساکت و (جام شکستن) یعنی رسوا</p>
<p>و ما امید ساختن بجای خود گذشت ما می که جام سیجا درین شعر معنی لب عیسی است</p>	<p>برای لباس شان مقرر باشد (اردو)</p>
<p>خدمت گار -</p>	<p>(۱) ولید خوار (۲) شرابخوار (۳) پرست</p>
<p>که بوسیده آن قم باذن الله می گفت و مرده</p>	<p>جام گیر اصطلاح - بقول بهار و بحر</p>
<p>را زنده می ساخت شاعری گوید مستی و</p>	<p>و استند کن به از شرابخوار مؤلف عرض</p>
<p>دیوانگی که از جام شراب حاصل می شود</p>	<p>کنند که اسم فاعل ترکیبی است و موافق قیاس</p>
<p>جام سی را هم رسوا می کند یعنی جام شراب</p>	<p>جام سی را هم رسوا می کند یعنی جام شراب</p>

<p>در اثر فائق تر از جام سیجا است. حاصل جام ملک مشرق نوشته مؤلف عرض کند که اینست که ازین سند معنی اول و دوم بیان خلاف قیاس نیست (ار ۹۰) آفتاب کرده بهار پیدائست و بدون سند دیگر اینها دیگر به سورج - خورشید - مهر - را تسلیم نمی کنیم و تعلق معنی لفظی هم با این بهر دو جام نوشیدن اصطلاحی معنی اصطلاحی یافته نمی شود (ار ۹۰) باد بقول بهار و بحر کنایه از شراب خورون صبا - مؤت (۲) آفتاب - سورج - مذکر - (میر خسرو) مراکین دولت امروز جام ملک مشرق اصطلاح - بقول است در جنگ و بدولت چون نوشیم ملحمات برهان آفتاب هم او صراحت کرده جام گلزنک به مؤلف عرض کند که جام دیخا معنی لفظی این جام پادشاه مشرق است و بمعنی مجازی شراب است چنانکه بجایش کنایه از قرض آفتاب صاحب بحر همین را گذشت (ار ۹۰) شراب دنیا -</p>	<p>جام نوشیدن اصطلاحی بقول همان تار موشکن باد و نون و تازی قرشت بلغت زند و پازند بمعنی گفتن و می فرماید که جام نوشیدن بمعنی می گویم و جام نوشیدن بمعنی گویند صاحب جهانگی در ملحمات (جام نوشیدن) را بمعنی گوینده آورده مؤلف عرض کند که جام نوشیدن بقول و ستور زردشت معاصر بمعنی سخن و کلام و هر چه از زبان بر آید بلغت زند و پازند است و این مصدر حالا بر زبان معاصرین عجمیت (ار ۹۰) کنایه -</p>
<p>جام نهادن بر دست استمال - معنی ساکت مؤلف عرض کند که از سند صاحب آصفی ذکر جام نهادن کرده از جام بر دست نهادن بمعنی عطا کردن و</p>	<p>جام نهادن بر دست استمال - معنی ساکت مؤلف عرض کند که از سند صاحب آصفی ذکر جام نهادن کرده از جام بر دست نهادن بمعنی عطا کردن و</p>

<p>و ادون شراب است (کمال اصنافی ۵) الحقات جهانگیری جانوشیه را به همین معنی آورده انجام عرب شکر بر دستم نه باوان سکه بدیل جانوشیه ذکرش کرده ایم و همان در چون نگار بر دستم نه با (اردو) جام سلوم می شود و درین تصحیف کتابت می نماید شراب دنیا عطا کرنا - جاموتله بقول الحقات برهان یعنی (اردو) کینه والا - کهنا کا اسم فاعل - گوینده مولف عرض کند که صاحب اور گوینده کامر ادفا -</p>	<p>جاموسس بقول اند مقرب گایش است که محقق گاوشیش باشد می فرماید که درین دیار مردم این زمانه بهجت تفرقه نزو ماده تر را جاموسس گویند تعریب و ماده را گاوشیش خوانند چنانکه اصل است و صاحب غیات همربانش و صاحب منتخب ذکر این کرده تصدیق تعریب این کند صاحب سوار السبیل هم که محقق مقربات است این را یعنی گاوشیش نوشته صاحب محیط بر جاموش حواله گاوشیش داده و بر گاوشیش فرشتا اسم فارسی است و مقرلش جاموش و بهندی بهنپس گوشت آن سر و خشک و گوشت گرم و خشک - ویر میهم ثقیل بر بعهده و مولد سودا و جهت صاحبان ریاضات افش و گوشت بچه شیر خواره که دوسه ماهه باشد بسیار لذیذ و در ضرر و غفلت کمتر و خاکستر ستم آن محقق قروح و حکه و لیس که طلا کردن آن نافع و التهاب و منافع دارد - مؤلفه عرض کند که بالاتفاق عرب است (الخ) (اردو) بهنپس بقول آصفیه بهندی - اسم نوشت - ایک قسم کی مویشی کا نام - میگی - ماده گاوشیش - جاموسس -</p>
--	--

جام و سندان با خشن | صد اطلال عشق و مهر و سنا کی نماند جام و سندان با خشن
 بقول مجرّبی از بازی باشد که احتیاط کلی میخواند مولف عرض کند که کنایه از لواطت کردن
 (۵) بر کنفی جام شریعت بر کنفی سندان - (ار ۹۹) لواطت کنما -
 جامه بقول برهان بر وزن نامه (۱۱) پارچه بافته نادر و خنده را گویند و (۲) قبای پوشیده
 هم و (۳) جام و صراحی و کوزه و کدوی شراب را نیز گفته اند صاحب جهانگیری نسبت
 معنی اول گوید که معروف است و بر معنی سوم بر صراحی قانع (سعدی ص ۵۷) فقیهی کهن
 جامه تنگ دست و درایوان قاضی بصف بر نشست و از منجیک (ص ۵۳) چون خون جامه بجام
 اندرون فرو ریزی و هوای ساغر و صبا کند دل ابدال و صاحب جامع هم بذکر
 معنی اول و دوم نسبت معنی سوم بر صراحی و کوزه شراب قناعت فرموده صاحب رشیدی
 می فرماید که مطلق رخت پوشیدنی و گسترده و بمعنی صراحی هم و برین تقدیر ما بر این
 نسبت است بجام صاحب سروری گوید که معروف و صراحی نیز صاحب ناصری
 هم بر این رشیدی - خان آرزو در سراج هم مشتق با رشیدی صاحب فزائی گوید که
 بر چیز که تن مردم را بدان بپوشاند یعنی لباس مولف عرض کند که همین است حقیقت
 معنی اول و معنی دوم مجازش و در معنی سوم جام را دخل نیست بلکه ترکیب جام
 و های نسبت سراجی است (ار ۹۹) جامه (۱) بقول آصفیه - فارسی - اسم مذکر -
 کپڑا پوشاک (۲) ایک قسم کا کھیر دار چوب یا لباس جیسے شرفاء و پلے اور دیوباری
 اشخاص پہنا کرتے تھے (۳) صراحی - مویش -

<p>جامہ آبی اصطلاح۔ بقول بہار یعنی رنگ پر نیلا رنگ۔ آبی رنگ۔ ہکانیلا لکھا جامہ نیلگون کہ در ماتم پوشند مرادف جامہ آسمانی صاحب بحر مہربانش صاحب کپڑے کو نیلگون کپڑے کہتے ہیں۔ دیگر۔</p>	<p>جامہ آبی اصطلاح۔ بقول بہار یعنی رنگ پر نیلا رنگ۔ آبی رنگ۔ ہکانیلا لکھا جامہ نیلگون کہ در ماتم پوشند مرادف جامہ آسمانی صاحب بحر مہربانش صاحب کپڑے کو نیلگون کپڑے کہتے ہیں۔ دیگر۔</p>
<p>گوید کہ ہر رنگی کہ شمع نیا رنگ کہ آن را بند می صوفیانہ گویند می فرماید کہ از اہل زبان تحقیق پیستہ و معاصرین عجمی فرماید کہ از رنگ نیلگون فی رنگی کہ بسیار شوخ باشد مؤلف عرض کند کہ ہمین است حقیقت بحر ذکر این کردہ گوید کہ مرادف۔۔۔۔۔</p>	<p>گوید کہ ہر رنگی کہ شمع نیا رنگ کہ آن را بند می صوفیانہ گویند می فرماید کہ از اہل زبان تحقیق پیستہ و معاصرین عجمی فرماید کہ از رنگ نیلگون فی رنگی کہ بسیار شوخ باشد مؤلف عرض کند کہ ہمین است حقیقت بحر ذکر این کردہ گوید کہ مرادف۔۔۔۔۔</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ ہمین است حقیقت بحر ذکر این کردہ گوید کہ مرادف۔۔۔۔۔</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ ہمین است حقیقت بحر ذکر این کردہ گوید کہ مرادف۔۔۔۔۔</p>
<p>این کہ رنگ آب ہمچنین می نماید (اردو) آبی رنگ کا جامہ۔ وہ کپڑا جس میں نیلگونی ہلک ہو اور جس کا رنگ ہکانیلا ہو۔</p>	<p>این کہ رنگ آب ہمچنین می نماید (اردو) آبی رنگ کا جامہ۔ وہ کپڑا جس میں نیلگونی ہلک ہو اور جس کا رنگ ہکانیلا ہو۔</p>
<p>جامہ آسمانی اصطلاح۔ بقول بہار اور جامہ آبی یعنی مہان لباس نیلگون صاحبان بحر و ائند مہربانش مؤلف عرض کند کہ در جامہ از بدن بر کردن مصدر</p>	<p>جامہ آسمانی اصطلاح۔ بقول بہار اور جامہ آبی یعنی مہان لباس نیلگون صاحبان بحر و ائند مہربانش مؤلف عرض کند کہ در جامہ از بدن بر کردن مصدر</p>
<p>اصطلاحی۔ بقول بحر از تن لباس بر آوردن مؤلف عرض کند کہ مصدر بر کردن بمعنی</p>	<p>اصطلاحی۔ بقول بحر از تن لباس بر آوردن مؤلف عرض کند کہ مصدر بر کردن بمعنی</p>

بر آوردن و بیرون کردن بجایش گذشت (اردو) جامہ جسم سے اتارنا۔ دور کرنا۔	مؤلف عرض کند کہ جامہ مصحف پوشیدہ و قبای مصحف پوشیدن ہمین معنی می آید
باس اتارنا۔ جامہ از تن برکنیدن	و بہار صراحت بالا ہند را بجا کردہ است اصطلاحی صاحب تحریر (جامہ مصحف پوشیدن)
بقول بحر لباس از تن بر آوردن مؤلف عرض کند کہ مقتضین فارسی این را بہ فتح کاف خوانند	می نویسد کہ قسم خوردن بہ قرآن است عرض کنیم کہ ہمین است حاصل این مصحف
و ما بضم کاف و فتح نون صحیح دایم و حقیقت این بر مصدر کنندن آید کہ بضم اول و فتح	بہار غلط کرد کہ تردیدش کرد و از غور کرد (اردو) قرآن کا جامہ پہنتا۔ بقول اصفیہ
نون است (اردو) دیکھو جامہ از بدن برکردن۔	(اردو) سرتاپا راست بازی اور صداقت کا لباس پہنتا۔ اپنے کو نہایت ثقت۔ مہذب۔ قابل
جامہ از مصحف پوشیدن	صدر اعتبار۔ نیک۔ پارسا اور لائق اعتبار بنانا
اصطلاحی۔ بقول اصفیٰ خود را بہ تکلف بنظر مردم صالح نمودن بجا کہ بہار گوید کہ بعضی معنی	(ذوق سے) جھوٹ ہی جانو کلام اس رنگ ایمان کا کہ پہن کر جامہ بھی وہ آئے اگر قرآن کا
قسم خوردن نوشتہ اند و این خطا است مصحف خوردن است (ناصر صفہانی سے)	و بعضی معنی بجا کہ بہار گوید کہ بعضی معنی قسم خوردن نوشتہ اند و این خطا است
مصحف خوردن است (ناصر صفہانی سے) دور خط ہم کس و فابا و از ان دلبر نکرد	(الف) جامہ انداختن استعمال جاتا اصفیٰ ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
جامہ از مصحف رخت پوشیدن کس با و نکرد عرض کند کہ از اسناد پیش کردہ اش	مصحف خوردن است (ناصر صفہانی سے) دور خط ہم کس و فابا و از ان دلبر نکرد

(ب) جامه انداختن دوش	پیدا کند و جولامه (یعنی سه) بی نگار جامه باخم
----------------------	---

معنی (۱) پوشیدن جامه و جسم (ماسب سه)	هست تا باز آید بهر من بر لفظ پیدا میکند
جامه فاخته کبک بدوش اندازد و اگر بپوشد	صد تا را بپوشد (اردو) جولامه - بقول آصفیه
روشن سرو و خرامان تراد (کمال اسمعیل سه)	اسم نکر - اردو - دیکو و سنجشی -

از بی آرایش جان دست ارباب وفات	جامه بافتن استعمال - صاحب آصفی
--------------------------------	--------------------------------

جامه در و تراپه قد جان انداخته و مخفی	و گرا این کرده از معنی ساکت و از سببش
که از ب معنی (۲) لباس کسی اختیار کرد	(جامه باف) پیدا است که گذشت مؤلف

و خود را همچو او ظاهر کرد هم پیدای شود	عرض کند که معنی حقیقی است یعنی جامه بافی
و مجرد الف غیر از معنی حقیقی چیزی نیست مخفی	کردن (اردو) کپڑا بنای جامه بافی کرنا -

مباد که از سنداؤل استعمال مصدر اندازد	جامه بالیدن مصدر اصطلاحی
---------------------------------------	--------------------------

پیدا است که بجایش گذشت (اردو) الف	آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و از سببش
-----------------------------------	--

لباس فال و بنا بپوشید بنا د (۱) لباس	(جامه جامه بالیدن) پیدا است که بجایش
پند (۲) کسی که لباس می آید و بنا بپوشد	می آید و بنا بپوشد یعنی (اردو) فالت

اختیار کرنا -	جامه به اندازد مثل - صاحبان
---------------	-----------------------------

جامه باف استعمال - بهر ذکر این	ثمن دارد و خشت خرنیه الامثال و
--------------------------------	--------------------------------

کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند	امثال فارسی و محبوب الامثال و گرا این
--------------------------------	---------------------------------------

که اسم فاعل ترکیبی معنی کسی که کار جامه بافی	کرده از معنی و حقیقی استعمال ساکت مؤلف
--	--

<p>عرض کند که فاریان این مثل را بحق کسی زنتد در چراغ هدایت ذکر این کرده مؤلف عرض که کار از حوصله خود بیرون کنی گویند با بابا کند که موافق قیاس است مرکب توصیفی (اردو) جامه باندازه تن باید دوخت یعنی کار حسب و لباس جس بر نقش و نگار مثل پوست شیر بود حوصله خود باید کرد که در آن خوف نقصانی مذکر ترکیب فارسی جامه بیری که میکتی من نیت (اردو) اپنے حوصلہ کے موافق کام جامہ بخشیدن استعمال صاحب اصفی ذکر</p>	<p>کرنا چاہئے۔ اپنی چادر سے پاؤں نہ پھیلاانا چاہئے۔ بہ دکن کی کہاوت ہے۔ جامہ بیری تنگ آمدن مصدر اصطلاحی</p>
<p>صاحب تحقیق الاصطلاحات ذکر این کرده شاه می باشد بخا صان جامه پوشیده را (اردو) گوید که مرادف (جامه برقد تنگ آمدن) است لباس عطا کرنا۔ مؤلف عرض کند که (تنگ آمدن جامه) اجا (الف) جامه بدل ساختن مصدر خودش گذشت (اردو) دیکھو تنگ آمدن (ب) جامه بدل کردن اصطلاحی</p>	<p>جامه بیری اصطلاح بقول بہار و بحر صاحب بحر ذکر ہر دو کردہ گوید کہ تغیر شکل وانند جامہ کہ نقشہای آن پولک پولک مثل کردن و از رنگی رنگی بر آمدن (ساکل نرنگی) پوست شیر و ببر بود (میرزا طاهر وحید) ہزار بار اگر جامہ را بدل سازد و نہی</p>
<p>حلقہ های دیدہ بینندگان زنجیر شدہ چون الف داغ بتان شد جامہ بیری مرادف خان</p>	<p>زنجیریں روزگار فریب پذیر بہار و بحر ہر دو ذکر ہر دو استناد از ہمین کفہ</p>

مصادر (الف) جامه برتن بریدن	مؤلف عرض کند که موافق قیاس است
اصطلاحی (ب) جامه برتن دوختن	وانه سندا بالاستعمال مصدر سازیدن
صاحب بحر نسبت هر دو گوید که بمعنی جامه نو به اندازه قامت قطع کردن و دوختن بهار به ترک الف نسبت ب ب ذکر همان معنی بالا	پیدا است که بجای خودش می آید که مرادف ساختن و کردن است (ار و و) روپ بدلتا -
مصدر اصطلاحي جامه برتن کردن مؤلف عرض کند که از هر دو محققین	جامه برتن گرفتن
بالا یکی هم سندی پیش نکرده یعنی ندانم که هر دو ذکر معنی حقیقی کرده اند فارسیان چون کسی را	بقول برهان و بحر و بهار و جامع و (ناصری) کنایه از گرختن خان آرزو در سراج ذکر این کرده مؤلف عرض کند که در کاری موزون و لائق آن کار دانسته گویند
صانع قدرت جامه این کار را برتن او بریده یعنی او پیدا شده است پراخی همین	عادت عجمان است که بوقت گرختن جامه طول خود را از هر جانب بلند کرده بدندان است
معاصرین عجم تصدیق این می کنند پس (جامه برتن کسی بریدن) بحالت اضافت	می گیرند ازین طرز عمل در گرختن آسانی شود کار و نیز حقیقه از روحی ماند معاصرین عجم تصدیق
جامه مسوی چتری پیدا کردن آن برای آن (ار و و) الف و ب نیابند	این می کنند اگر چه سندا استعمال پیش نشد لیکن قول ناصری و جامع که صاحبان زبان اعتبار را شاید و مائل سندا است (ار و و) با اندازه قامت قطع کرنا و رسیدنا - جامه برتن فوطه کردن بها گنا -

بقول بهار یعنی پوشیدن جامه مؤلف عرض کرد یعنی جامه فوق قطع کردن و باز انداختن کسی که
 کند که سزااستعمال پیش نشد معاصرین عجم بر مؤلف عرض کنند که ما در بهار بنیافیم و
 زبان ندارند و از محققین زبان دان و اهل زبان همین معنی بر (جامه برتن بریدن و درختن
 کسی ذکر این نکرد (اردو) لباس پهننا - گذشته محقق پسندند و بریدن و دریدن
 جامه برتن قبا کردن | مصدر اصطلاحی را یکی دانسته این مصدر را قائم کرده و اصلاً
 بقول بهار یعنی جامه پوشیدن مؤلف این معنی درین مصدر نیست طبع آزمایی است
 عرض کنند که اگر چه سزااستعمال پیش نشد و گوی که ذوق محاوره نذار و البته معنی حقیقی
 محققین ازین ساکت اند و لیکن معاصرین عجم پاره پاره کرده و جامه برتن کسی توانیم
 بر زبان دارند موافق قیاس است - گرفت (اردو) کسی که جیم کالباس
 (اردو) لباس پهننا - بجاژ نا - ضائع کرنا -
 جامه برتن کردن | استعمال - بقول جامه برتن کشیدن | مصدر اصطلاحی
 بهار پوشیدن جامه صاحب بحریم ذکر این بقول بهار متعذی جامه پوشیدن یعنی پوشیدن
 کرده مؤلف عرض کند که اگر چه سزااستعمال جامه بد کسی صاحب بحریم گوید که متعذی جامه
 پیش نشد و لیکن موافق قیاس است و بر زبان برتن کردن است (میر خسرو) نسیم
 معاصرین عجم (اردو) لباس پهننا - باد صبا از برای جلوه باغ پوشیدن برتن
 جامه برتن کسی دریدن | مصدر - گلین حریر و دیار | مؤلف عرض کند
 اصطلاحی - صاحب آصفی بحواله بهار گوید که اگر تن را مضاف لبوی کسی گفت متعذی

بهر ذکر الف کرده و صاحب آصفی ب و	(فردوسی ۵) ز سرتاج فرنگ بگفته
نج را آورده هر سه مرادف جامه بر قامت	ز تن جامه شرم بر کند (ار ۱۰۰) دیکو
بریدن و دوختن است مؤلف گوید که	جامه بر کشیدن از تن -
قد و قامت استعمال تن و جسم و مرادفات	جامه بغدادی اصطلاح - بقول بهار
آن هم می شود (فصیحی هروی ۵) عاجز	نوعی از جامه که آجید آن بفاصله سه است
تاش فکر و خامه و بر قد فلک که دوخت	باشد صاحب اند نقل نگارش مؤلف عمر
جامه (ار ۱۰۰) و دیکو جامه بر قامت بریدن	کنند که دیگری از محققین زبانه این و اهل زبان
و دوختن -	ذکر این نکرد معاصرین عجم ساکت و صورت
جامه بر کشیدن از تن مصدر اصطلاحی لغت	خصوصیت بغداد ندارد و بیای نسبت
صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت	است همچون جامه مکی و جامه مصری و ایرانی
مؤلف عرض کند که دو کردن جامه از	(ار ۱۰۰) جامه بغدادی یک خاص لباس
جسم است (نظامی ۵) جامه تن از تن جامه	کام نام است - ذکر -
بر کشم و خانه نسبان بجهان و کشم (ار ۱۰۰)	جامه بلند اصطلاح - بقول بهار عجم
لباس آمارنا - دکن مین کپڑے آمارنا -	مرادف قبای بلند و خلعت بلند یعنی جامه در
جامه بر کشیدن از تن مصدر اصطلاحی	صاحب بحر غریبانش مؤلف عرض کند که
صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت	سندی پیش نشد و بلند را معنی دراز گفتن
مؤلف عرض کند که مرادف مصدر گذشته	قابل نظر است و محققین صاحب زبان و

استعمال حسب	(الف) جامه پوشیدن	معاصرین عجم ازین ساکت مشتاقند
اصنی ذکر الف	(ب) جامه پوشیده	می پوشیم (ار و و) دراز لباس - مذکر
مؤلف عرض کند که	گروه از معنی ساکت مؤلف	جامه به نیل فرو بردن مصدر اصطلاحی
ب جامه و ب	بمعنی حقیقی است یعنی در بر کردن جامه و ب	بقول بحر و بهار و اندک نایه از لباس تا چشم پوشیدن
الف	بقول بهار جامه طبوس (جعفر قرمانی الف	در خواجه شیراز) بابکش بر چهره نیل عجمی
جامه	پوشیدن برای زیب مردم جامه	یا فرو بردن جامه تقوی نیل و مؤلف عرض
ب جامه	وریدن گریبان پوشیم (صائب بسا)	کند که موافق قیاس است (ار و و) مالمی
جامه	دوستان را کسوت تجرید می پوشد خدا شای	لباس پهننا -
جامه	می بخشد بجا صان جامه پوشیده را می فرستد	(الف) جامه بر خون بر چوب کردن
جامه	که بعضی این شعر را منسوب به شفیق اثر و بجای	(ب) جامه بر خون بر سر چوب کردن
جامه	جامه لفظ خلعت نوشته اند مؤلف عرض	مصدر اصطلاحی - بقول بحر جامه مقبول برای
جامه	کند که ب اسم مفعول الف است که آن را	و او خواهی بر سر چوب بسته بود در حاکم آوده و
جامه	در مندی میل خور آگوشید (ار و و) الف	مؤلف عرض کند که اگر چه سند استعمالیش
جامه	لباس پهننا (ب) پهننا هو لباس و کن مین	نشد ولیکن معاصرین عجم تصدیق این کنند که
جامه	میل خور گفته مین -	و عجم به همین طریق داو خواهی کنند پس این
جامه	اصطلاح - بقول بهار و اندک	هر دو مصدر کنایه یعنی داو خواهی کردن باشد
جامه	و بحر معنی جامه سیاه (صائب) گزیدند	(ار و و) داو خواهی کرنا -

<p>ما تم ایان این دل مردگان با آنچه وار و جا نقش کرده باشند (سیر زاعید النخی قبول خود کعبه اسلام تنخ با مؤلف عرض کند که (۵) زکار غیر گره وانی تواند کرد و یکسکه جامه سیاه لبوس غم است و ناخوشگوار این در گرو جامه های حکارایت با مؤلف است که فارسیان این را جامه تنخ گفتند محاوره عرض کند که مکتب تو صیغی است و موافق زبان است (ار و و) سیاه لباس - کلا قیاس (ار و و) آب زر سے نقش کیا ہوا لباس جو لباس غم ہے - مذکر - لباس - مذکر -</p>	<p>جامه جامه بالیدن مصدر اصطلاحی جامه خانه قبول برهان خانه بقول بحر و بہار و انند بالین با فراط از خوشی باشد کہ رخوت پوشیدنی و غیر پوشیدنی - و نشاط بہار گوید کہ همچنین است پیرین ہین دوختہ و نا دوختہ در ان ہند صاحبان ہمایہ بالیدن (یوسف بیگ شامو ۵) چون و جامع و رشیدی و بہار و بحر و سراج ہم ذکر شمع ہر کہ سوختہ داغ نیاز تو با بالیدہ جامہ ہما این کردہ اند (شرف شفرہ ۵) یک براتی نمود از گداز تو با مؤلف عرض کند کہ موافق از جامہ خانہ وصل و با بن مجربان راز رسان قیاس است (ار و و) جامہ مین بچولانہ سما (کمال مجند ۵) پشینہ پوش خر قہ سالک بقول آصفیہ نہایت خوش ہوا فرط خوشی تا سوخت و از جامہ خانہ گریست خلعتی بیتا آپے مین نہ رہنا - با مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است</p>
<p>جامه حلکاری اصطلاح - بقول بہار (ار و و) دکن مین اسی کو تو شک خانہ کہتے و بحر و انند جامہ کہ از طلای محمول بر ان ہیں - صاحب آصفیہ نے تو شک خانہ پر کھانے</p>	<p>جامه حلکاری اصطلاح - بقول بہار (ار و و) دکن مین اسی کو تو شک خانہ کہتے و بحر و انند جامہ کہ از طلای محمول بر ان ہیں - صاحب آصفیہ نے تو شک خانہ پر کھانے</p>

ترکی و فارسی اسم مذکر۔ وہ مکان جہاں	می آید (ارو) (۱) زمین۔ مؤنث (۲) زمین
اوڑھنے۔ پہنے۔ بچھانے کے کپڑے زن	کے پتے۔ مذکر (۳) گرد و غبار۔ مذکر (۴)
جامہ خورشید اصطلاح۔ بقول ناصر	ابر۔ مذکر (۵) وہ چیز جو آفتاب کے حامل ہو
در طبقات کناہ از سہ چیز است (۱) زمین	جیسے سائبان وغیرہ (۶) انسان کا جسم۔ مذکر
(۲) برگ و درختان و (۳) غبار کہ بدان	مرد مک۔ مؤنث۔
آفتاب پرشیدہ شود (طامی ۵۷) ابریا	جامہ خواب اصطلاح۔ بقول بھر و
آمدہ بازی کمان، جامہ خورشید نازی کنا	بہار و اندر رخت خواب (بابا فغانی ۵)
مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است	چہ عیش ازستی یک ساعت شب تیرہ روز
زمین آفتاب را بغیر ویش پوشد و برگ و درختان	را کہ کہ آتش از غم فرو بود و در جامہ خوابش
ہم مثل غبار آفتاب را پنهان کند۔ صاحب	(ملا فوئی زیدی ۵) ایک نفس در جامہ خواب غم
برہان این را بنیاد و او (خورشید) نوشته مذکر	ما و انشد کہ پیش کون عیش کیر طالعہم بر پاشد
ہر سہ معنی بالا گوید کہ (۴) بمعنی ابرہم و (۵) انجیر	و کمال اسمعیل ۵) تنگ کسی کہ از بین باد
روی آفتاب را بچو شاند (۶) اصطلاح	ست و بخیرش، بغل گرفتہ از مجلس بجامہ
ساکنان بدن آدمی چہ جسم لباس جان آ	خواب کشید، مؤلف عرض کند کہ حرکت
و خورشید در عرف ایشان روح حیوانی	اتصافی است (ارو) سونے کا لباس
و (۷) مرد مک دیدہ ہم معرض می کنیم بہر	جامہ خواب اصطلاح۔ بقول مجید
کناہیہ ایست لطیف و تکمیل این بر (جامہ خورشید)	طلب است و بر طلب گوید کہ اسم عربی است

و نیز خرز آلهاء و لیسریالی طلب و بیونیانی اولیون کند که معنی تحقیقی است یعنی طلب جامه که در
 و بر روی بر دنیا و بفارسی کشش جوی و جغز آب (خرین اصفهانی) نگاهم در طوافش
 و جامه خاکب و پیشم و روع و بشیرازی جلکبک اصرام می خواهد که باشک از پرده های و
 و باصفهانی جل و زرع و بهندی سوار و کانی می شویم سیاهی را و مخفی مباد که از سبب بالا
 نامند - بنری است که بالای آبها ایتاده پیدا استعمال مصدر خواهیم دید پیدا است که در اف
 می شود و سه قسم است - سر و تدر و دوم خواستن است (ار و و) لباس چاهنا -
 با قوت قابضه - گویند که قبض نهی آن زیاد **جامه خورشید** اصطلاح - همان جامه
 از بجری است و منافع دارد (الخ) مؤلف خورشید که بدون واد بچالش گذشت به
 عرض کند که از صراحت محیا که اسم فارسی این بد که هر سه معنی اولش گوید که غنود آفتاب را
 جامه آبک گفته معلوم می شود که در کتابت هم گویند (حسین بنائی) آسمان در
 این اصطلاح تصحیف واقع شد که خوابک هر لباسم دید چون شخص زمان و جامه خورشید
 را خوابک نوشت - قیاس می خواهد که این اند راست بر بالای من می فرماید که محمول
 نبات منوم باشد که فارسیان نامش جامه بر حقیقت است صاحب بحر ذکر جمله معانی کند
 خوابک نهادند ولیکن صاحب محیط ذکر این که بر (جامه خورشید) گذشت و معنی بیان
 نکرد (ار و و) کانی - و کیو غریب است که در **جامه خواستن** اصطلاح - صاحب آمفی
 چهار معنی اول الذکر فایده - صاحب سروری
 و کرا این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض در لطافت بر معنی اول و دوم و خوش فاعت

<p>خان آرزو و در سراج بزرگ هر سه معنی مذکور گوید کند و کل پیرین در دیده خون آلود و آلود که معنی سوم بسیار مستبعد است مؤلف حق را تو بر سر چوب کند و خان آرزو در کند که با بهیه معانی که بر (جامه خورشید) مذکور چراغ هدایت ذکر کرده مؤلف عرض شد این را اصل و آن را مخفف این می دانم کند که این هر چهار مرادف همان (جامه بخون (ار دو) و یکجه جامه خورشید - بر چوب کردن) است و صراحت کافی بر این (الف) جامه بخون آلود بر چوب کردن کرده ایم (ار دو) و یکجه (جامه بخون بر چوب</p>	<p>خان آرزو و در سراج بزرگ هر سه معنی مذکور گوید کند و کل پیرین در دیده خون آلود و آلود که معنی سوم بسیار مستبعد است مؤلف حق را تو بر سر چوب کند و خان آرزو در کند که با بهیه معانی که بر (جامه خورشید) مذکور چراغ هدایت ذکر کرده مؤلف عرض شد این را اصل و آن را مخفف این می دانم کند که این هر چهار مرادف همان (جامه بخون (ار دو) و یکجه جامه خورشید - بر چوب کردن) است و صراحت کافی بر این (الف) جامه بخون آلود بر چوب کردن کرده ایم (ار دو) و یکجه (جامه بخون بر چوب</p>
<p>(ب) جامه بخون آلود بر چوب کردن جامه وادون استعمال صاحب آسفی (ج) جامه بخون بسته بر چوب کردن ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف در اینجا (د) جامه بخون بسته بر چوب کردن کند که یعنی حقیقی است که کاتبی نیاوردی</p>	<p>(ب) جامه بخون آلود بر چوب کردن جامه وادون استعمال صاحب آسفی (ج) جامه بخون بسته بر چوب کردن ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف در اینجا (د) جامه بخون بسته بر چوب کردن کند که یعنی حقیقی است که کاتبی نیاوردی</p>
<p>مصاد را اصطلاحی صاحب بجز این هر چهار نیستیم که به در میان هر یک جامه مهم و یا جامه را مرادف (جامه بخون بر چوب کردن) گویند که دون که روزی بس بود یک به آن در اینجا و این بسته بر (د) قانع (وحشی) گشت میاد که از سند بالا استعمال می شود و وجهی در این را با بجز و یاری بر در سلطان وصل و جامه پدید است که مرادف وادون است (ار دو)</p>	<p>مصاد را اصطلاحی صاحب بجز این هر چهار نیستیم که به در میان هر یک جامه مهم و یا جامه را مرادف (جامه بخون بر چوب کردن) گویند که دون که روزی بس بود یک به آن در اینجا و این بسته بر (د) قانع (وحشی) گشت میاد که از سند بالا استعمال می شود و وجهی در این را با بجز و یاری بر در سلطان وصل و جامه پدید است که مرادف وادون است (ار دو)</p>
<p>خون بسته ما بر سر چوبی نگردد و بهار ذکر دلباس و پناه که ده می فرماید که بجای جامه پیرین هم آرد جامه وادون اصطلاح بسیار بزرگ این از (خلاق المعانی) وقت است که باز از معنی ساکت صاحب اند نقل نگارش بدلیل آشوب کند و فرارش چنین را با و جارت مؤلف عرض کند که ملازم امر و شاهان</p>	<p>خون بسته ما بر سر چوبی نگردد و بهار ذکر دلباس و پناه که ده می فرماید که بجای جامه پیرین هم آرد جامه وادون اصطلاح بسیار بزرگ این از (خلاق المعانی) وقت است که باز از معنی ساکت صاحب اند نقل نگارش بدلیل آشوب کند و فرارش چنین را با و جارت مؤلف عرض کند که ملازم امر و شاهان</p>

که بر جامه خانه مقرر باشد (میر خسرو) نظر نکند که معنی اول حقیقی است از قبیل عطر دان
تا جامه داران بنا بر دگر آنگذ جهان کشاوندند و امثال آن و معنی دوم مجاز و استعلاش بعضی
دگر ای کی علقه شاهواره که نی بود نمود و دوم از نظر ناگذاشت (ار ۹۰) (۱۱) ده
نه تار که پس از شستن شخص خورشید تاب صندوق چرمی یا چوبی و غیره بر من کبر
پاکشیدند بر روی حورگ گلاب (ار ۹۰) رکعین دیگر (۲) دیگر تو شکنی نه

چشمه نوش گمانه نه بزرگ - جامه دران اصطلاح بقول سروی

جامه وان اصطلاح - بقول برهان بروین نواست و لحنی از مصنفات کلمه گویند

لامکان (۱) صندوق (۲) خانه که رفعت این کهن را چنان نواحت که حضار مجلس جامه
 پوشیدنی و غیر پوشیدنی و ران گذارند بر تن در پند و در و جدا آمدند آن را
 صاحب بر روی بر خانه رفعت پوشیدنی قاجامه و ران خوانند (شیخ عبدالسلام پیرایه)
 (خلاق العارف) که پنجم هم قصب و مطرب میبای راه با چیران زن و با جامه
 طلسمی و آید از فراخی آن جامه و ران زن و صاحب ناصری نقاش
 شکر و بهار گردید که اکثر اطلاق این به چهره و ران و شکر عرض کند که مرکب از
 و امثال آن کنند و از چهره و ران جامه و ران که اسم حال و پند است
 نگاه داشتند جامه و نگاهی یعنی جامه خانه نیز (ا. و. و.) ایک نواسه موسیقی کا نام جامه
 صاحب کمر تیران بهار و خان آرزو و در این بهار نگار

سیراج مہم مدینہ معنی نویشتہ مؤلف عرض جامعہ دربرگیرہ ون مسجد اصطلاحی

<p>بقول آصفی یعنی پوشیدن جامه مؤلف از قد موزون می کشند و خان آرد و در عرض کند که اگر چه استعمال پیش نشد و لیکن چراغ هدایت هم ذکر این کرده مؤلف بر زبان معاصرین عجم است (ار دو) اما عرض کند که موافق قیاس است (ار دو) قتل کرنا -</p>	<p>بقول آصفی یعنی پوشیدن جامه مؤلف از قد موزون می کشند و خان آرد و در عرض کند که اگر چه استعمال پیش نشد و لیکن چراغ هدایت هم ذکر این کرده مؤلف بر زبان معاصرین عجم است (ار دو) اما عرض کند که موافق قیاس است (ار دو) قتل کرنا -</p>
<p>جامه در خم نیل زون مصدر مطلقا جامه در دندان گرفتن مصدر اصطلاحی بقول بولباس تا تم پوشیدن بهار نمز باشد بقول سروری در ملحات کنایه از گریختن و (لطامی) چونندی زخم بوسه زدن و پیل قرار نمودن (حکیم انوری) من ندانم که جامه در دندان و زانتقاش چگونه خواهد بود بقول مؤلف جامه در دندان پیداست از سند بالا استعمال مصدر دندان پیداست (جامه در دندان) یعنی گریزان پیداست که مرادف زون است (ار دو) ماتی و استعمال مصدر گرفتن در آن نیست لیکن عیبی ندارد که جامه بدندان گرفتن همین</p>	<p>جامه در خم نیل زون مصدر مطلقا جامه در دندان گرفتن مصدر اصطلاحی بقول بولباس تا تم پوشیدن بهار نمز باشد بقول سروری در ملحات کنایه از گریختن و (لطامی) چونندی زخم بوسه زدن و پیل قرار نمودن (حکیم انوری) من ندانم که جامه در دندان و زانتقاش چگونه خواهد بود بقول مؤلف جامه در دندان پیداست از سند بالا استعمال مصدر دندان پیداست (جامه در دندان) یعنی گریزان پیداست که مرادف زون است (ار دو) ماتی و استعمال مصدر گرفتن در آن نیست لیکن عیبی ندارد که جامه بدندان گرفتن همین</p>
<p>جامه در خون کشیدن مصدر معنی گذشت و صراحت کافی هم در اینجا کردیم (ار دو) و بگو جامه بدندان گرفتن بخون و کشتن بهار گوید کشتن است (الف) جامه در نیل زون</p>	<p>جامه در خون کشیدن مصدر معنی گذشت و صراحت کافی هم در اینجا کردیم (ار دو) و بگو جامه بدندان گرفتن بخون و کشتن بهار گوید کشتن است (الف) جامه در نیل زون</p>
<p>بس (محسن آثیری) از ک اندامی که مارا (ب) جامه در نیل فرو بردن جامه در خون می کشند و برگرفاران خند (ج) جامه در نیل کشیدن</p>	<p>بس (محسن آثیری) از ک اندامی که مارا (ب) جامه در نیل فرو بردن جامه در خون می کشند و برگرفاران خند (ج) جامه در نیل کشیدن</p>

(د) جامه در نیل گرفتن	اصطلاحاً استعمال مصدر زدن پیداست که مراد
الف - بقول برهان کنایه از تعزیت و ماتم داشتن صاحب بحر الف و ج و د را درست است (ار و و) ماتم کرنا - حالت بمعنی ماتم نشستن آورده و بهار همزمانش - ماتم مین هونا -	زدن است و همین مصدر بصله به و در هر دو
صاحب رشیدی بر الف قناعت کرده	جامه دریدن استعمال - صاحب آصفی
آرزو در سراج هم الف را آورده صاحبان ناصری و جهانگیری هم در طبقات این را نوشته اند که معنی حقیقی است که پاره پاره کردن لباس مؤلف عرض کند که موافق قیاس است باشد (شفائی اصفهانی ه) مجنون ترا	ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
(حسین سنائی الف ه) در صفا چون صبح می آید برون جامه گرد نیل عصیان می کشیدن نگذارند (ار و و) کپڑے پٹنا	جامه دریدن نگذارند یک ناله دلخواه
(حافظ شیرازی ب ه) یکبش بر چهره نیل جامه و وضعت استعمال - صاحب آصفی	جامه در وضعت استعمال - صاحب آصفی
عاشق بی یاف و بر جامه تقوی بی نیل (ملا قاسم) می شود مہتاب در گوریا کند که معنی حقیقی دوزیدن جامه باشد (شهبازی ج ه) او کفن کرد که در نیل محبت جامه عمری کشید قی ه) از رشته جان جامه جانان توان	ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
(بدر چاچی د ه) قد بنفشه چون سرفاز و دخت کرد دل گریخت برین تار قناد است	جامه در گریخت برین تار قناد است
بتان شکسته دید و سر و سیاه جامه در نیل (ار و و) کپڑے سینا -	جامه در نیل (ار و و) کپڑے سینا -
زر بچ آن گرفت و مخفی مباد که از سدا	جامه راه اصطلاح - بهار گوید که پادشاه

در وقت گام سواری در ملک مخالف لباس شایان این در موسم باران کنند و آن را جامه بارانی
 را تغییر داده جامه خشن و درشت می پوشند هم مانند (ار دو) موسم جامه بارانی -
 تا کسی نشاند (نظامی) نبود اگر که شایان صاحب آصفیه نے بارانی پر فرمایا ہے وہ
 جامه راه بود و اگر گوز کنند از بیم بدخواه چنانچه کثیرا جو برسات میں بارش کا بچاؤ کرے۔
 جو گوید که جامه که در آشنای سفر پوشند و اگر موثقت -
 آنکه هر کتاب باشد مؤلف عرض کند که در جامه زیبای اصطلاح بقول بهار معروف
 متعرف التماق داریم با صاحب بحر میرکب (ابوطالب کلیم) حله فردوس الکرب
 اضافی است یعنی حقیقی (ار دو) سفری بکام نیاشد جامه زیبای پوشیدنی و اغ اولیاس کو
 جامه روغنی اصطلاح بقول بهار و لپاشد بود صاحب اند نقل نگارش مؤلف
 جامه که بروغن آلوده باشد چنانچه جامه روغن عرض کند که اسم فاعل تشریحی است یعنی کسی
 فروشان بند باشد (میرزا طاهر وحید) که جامه برتش زیب و بد و خوش نماید -
 دل عالمی را نمود است داغ و ازان جامه (ار دو) جامه زیب بقول آصفیه و
 روغنی چون چراغ بود صاحب اند نقل نگارش آدمی جیسے ہر ایک لباس پہنے اور موزون
 مؤلف عرض کند کہ متعرف بالا خلاص معلوم دے (لا اور ی) تو جهان بن
 است فارسیان جامه روغنی جامه را نامند سخن کے نگاہ خلق و یوانی موٹی پر جامه زیبی
 کہ بران روغن کرده باشند که در بند آرا سے تری کسی کسی کو عریانی موٹی پر واضح ہو
 موسم جامه گویند و آب پر و اثر نکند و انتقام که جامه زیبی اسی جامه زیب سے زیادتا

یائے مصدری ہے۔

جامہ سرخ پوشیدن سلطان

جامہ ساز اصطلاح۔ بقول بہار وانند اصطلاحی۔ بقول بہار۔ در غضب آمدن

معروف (ملاحظہ فرمائیے) بہار سد دل جامہ ساز پادشاہ چہ در عہد قدیم ملوک ہنگام قہر و

حرم و خور و گردان پاکش قسم و مؤلف غضب جامہ سرخ می پوشیدند (و اعط

عرض کنند کاسم فاعل ترکیبی است یعنی در قزوینی سے) پیر رنگ من از رو گشت

و تیار کنند جامہ (ار و و) جامہ ساز جانان سرخ و خذر گنبد چو پوشید جامہ

بترکیب فارسی لباس بنانے والے کو کہتے

ہیں۔ در زمری سے مقصود ہے۔

جامہ سحر اصطلاح۔ بقول بہار (۱) عرض کن کہ موافق قیاس است (ار و و)

کنایہ از آفتاب عالم تاب صاحب بحر گوید پادشاہ کا غضبناک ہونا۔ قہر آلود ہونا۔

کہ (۲) باد صبا ہم صاحب جامع ہمنش غصہ ہونا۔

بہر دو معنی۔ بہار گوید کہ مرادف جام سحر جامہ سوکھنی اصطلاح۔ بقول بہار

کہ گذشت صاحب رشیدی بر معنی اقول و بحر وانند جامہ نیلگون کہ در ماتم پوشند

فایز مؤلف عرض کنند کہ از آفتاب فرو مؤلف عرض کنند کہ مرکب توصیفی است

مراد باشند قرص محشر شاق سند استعمال معنی جامہ غم (ار و و) جامہ غم۔ غم کا

اشیم برای معنی ووم (ار و و) (۱) لباس۔ کالایاں۔ نگر۔

در محراب مؤلف (۲) باد صبا۔ مؤلف۔

جامہ سیاہ گردن

اصطلاح

بقول بخرامتم داشتن و در اتم شستن صاحب
 مؤید ذکر ماضی مطلق این کرده مؤلف عن
 کند که کنایه باشد (ار و و) حالت غم من هونام
 جامه شستن استعمال صاحب آصفی و پرچرخ هدایت می فرماید نوعی از رخت
 و کمر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض پوشیدنی است و شستی قتمی از و دخت
 کند که از سندش استعمال مصدر (جامه شویی) مؤلف عرض کند که بفاصله یک شست
 پیداست صبی ندارد که هر دو معنی حقیقی است
 (صائب) بسوی دست را اصلاح کن کنند (ار و و) و لباس جس مین ایک
 بجان پرواز که دل سفید نگردد و ز جامه شویی انگل کے فاصله سے نجیہ کیا گیا ہو۔ مذکر
 با و مخفی میاد که جامه شویی حاصل بالمصدر جامه شکاری اصطلاح بقول بخرامتم
 جامه شویی است (ار و و) کپڑے دھوا و اند لباس مبری که برای فریب نجیر پوشند
 صاف و پاک کرنا۔
 جامه شستی اصطلاح بقول بخرامتم ریشی وانش (چمن سیر از تخم ابر بهار است
 شستن مجله جامه که بفاصله ابهام و شست و زخمیش جامه شکاری است و مؤلف
 از جیده باشند بهار بهار نش (محمد سعید) عرش کند که مرکب تو معینی است (ار و و)
 صرف (جامه شستی) خورد و ام تاشانی شکاری لباس جو سبز رنگ کا ہوتا ہے۔ مذکر
 اور لباس قلمی شتی خود آرائی کن و جامه شویی اصطلاح صاحب اند

<p>بجاء فرنگ فرنگ گوید که یعنی گازر مو</p>	<p>دارند (اردو) بے صبری کرنا۔</p>
<p>عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو)</p>	<p>جامہ صدر برگ اصطلاح۔ بقول بکر</p>
<p>دموبی۔ گازر۔ کپڑے دھونیوالا (صفت)</p>	<p>و بہار و آند پر دہ بصری کہ برگ گلہ دار</p>
<p>جامہ شیر اصطلاح۔ بقول بحرستان</p>	<p>می باشد (میر خسرو) باد حریف گل</p>
<p>شیر دار۔ بہار ذکر معنی نکرد (میر حسن)</p>	<p>و گستاخ از و جامہ صدر برگ بعد شام</p>
<p>دیر باز است مرا عشق تواند دل و سر</p>	<p>از و مؤلف عرض کند کہ مرکب توسی</p>
<p>جامہ خورده ام از شوق تو در جامہ شیر</p>	<p>است (اردو) پھول کے نیچے کا حصہ</p>
<p>صاحب آند پر و بہار و صاحب مؤید گوید</p>	<p>جس میں پیکریان جی ہوں جو مثل پتہ کے</p>
<p>کہ پستان شیر دار کذا فی القنیہ والمادات</p>	<p>بہر ہوتا ہے۔ مذکر۔</p>
<p>واقول جامہ یعنی جام است نہ ترجمہ ثوب</p>	<p>جامہ صورت اصطلاح۔ بقول بہار</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ ہای جامہ راز آمد</p>	<p>و بحر و مصطلحات و آند و غیاث جامہ کہ</p>
<p>یا برای نسبت یعنی جام شیر یا غسوب بہ</p>	<p>تصویرات در ان یافتہ یا نقش کردہ باشند</p>
<p>جام شیر (اردو) شیر دار پستان یوث</p>	<p>(صائب) زلباس تن برون آگہ نیان</p>
<p>وہ چھاتیان جن میں دودہ ہو۔</p>	<p>کردن کہ بجامہ ہای صورت نتوان نماز</p>
<p>جامہ صبر چاک زدن مصدر اصطلاح</p>	<p>کردن کہ مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی</p>
<p>بقول بحر بے صبری کردن مؤلف عرض کند</p>	<p>است (اردو) وہ کپڑا جس کے نقش</p>
<p>کہ موافق قیاس است۔ معاصرین عجم ہم بربان</p>	<p>نکار میں تصویریں ہوں۔ مذکر۔</p>

<p>جامه عسلی اصطلاح - بقول بہار و کردہ می فرماید کہ در اصطلاحات بمعنی جامہ سرخ انند جامہ ایست مخصوص گبران (خواجہ ہم) (ابوطالب کلیم الف) بہار آمدہ یارب جمال الدین سلمان (۵) تو آن بہین کہ چو بہار رہن بادہ کنم و منہم کہ جامہ عیدم قبا جامہ ام عسلی است کہ من ز بدو ازل باز عیادت پر (شیخ شیراز الف ۵) پر آن بستہ ز تارم و مؤلف عرض کند کہ یکی از برگ بر درختان چون جامہ عید یک بخت معاصرین عجم گوید کہ رنگ این جامہ مثل (طالب آملی ب ۵) جامہ عید می خصمت رنگ عسلی می باشد از پنجاست بدین ہم چو مصیبت زدگان پوشہ گونا تار تراہن موسوم شد مرکب توصیفی است (ار ۱۰) شب ہجران باد و صاحب بحر الف را بہر دو آتش رستون کا لباس جس کا رنگ مثل شہد معنی بالا آورده ب و مخصوص بہ جامہ سرخ کے ہوتے ہے۔ مگر جس کو فارسیوں نے کند و ارستہ بر لب قانع و مخصوص کند با جامہ سرخ مؤلف عرض کند کہ الف مرکب</p>	<p>جامہ عسلی اصطلاح - بقول بہار و کردہ می فرماید کہ در اصطلاحات بمعنی جامہ سرخ انند جامہ ایست مخصوص گبران (خواجہ ہم) (ابوطالب کلیم الف) بہار آمدہ یارب جمال الدین سلمان (۵) تو آن بہین کہ چو بہار رہن بادہ کنم و منہم کہ جامہ عیدم قبا جامہ ام عسلی است کہ من ز بدو ازل باز عیادت پر (شیخ شیراز الف ۵) پر آن بستہ ز تارم و مؤلف عرض کند کہ یکی از برگ بر درختان چون جامہ عید یک بخت معاصرین عجم گوید کہ رنگ این جامہ مثل (طالب آملی ب ۵) جامہ عید می خصمت رنگ عسلی می باشد از پنجاست بدین ہم چو مصیبت زدگان پوشہ گونا تار تراہن موسوم شد مرکب توصیفی است (ار ۱۰) شب ہجران باد و صاحب بحر الف را بہر دو آتش رستون کا لباس جس کا رنگ مثل شہد معنی بالا آورده ب و مخصوص بہ جامہ سرخ کے ہوتے ہے۔ مگر جس کو فارسیوں نے کند و ارستہ بر لب قانع و مخصوص کند با جامہ سرخ مؤلف عرض کند کہ الف مرکب</p>
<p>(الف) جامہ عید اصطلاح - الف اضافی است و ب مرکب توصیفی ہر دو بمعنی (ب) جامہ عید بقول برہان و جامع اول حقیقی است و بمعنی دوم مجاز و خصوصیت (۱) کنایہ از جامہ و قبا می سرخ باشد (۲) جامہ سرخ در معنی اول نباید کہ جامہ عید گلہا و شگوفہ ہای بہار را نیز گویند۔ بہار زرین ہم باشد و سرخ ہم (ار ۱۰) الف الف را مخصوص بمعنی اول کند کہ روز عید و ب (۱) عید کا لباس۔ مذکر (۲) پھول اور می پوشند و بذیل آن ب را متعلق بمعنی دوم شگوفہ۔ مذکر۔</p>	<p>(الف) جامہ عید اصطلاح - الف اضافی است و ب مرکب توصیفی ہر دو بمعنی (ب) جامہ عید بقول برہان و جامع اول حقیقی است و بمعنی دوم مجاز و خصوصیت (۱) کنایہ از جامہ و قبا می سرخ باشد (۲) جامہ سرخ در معنی اول نباید کہ جامہ عید گلہا و شگوفہ ہای بہار را نیز گویند۔ بہار زرین ہم باشد و سرخ ہم (ار ۱۰) الف الف را مخصوص بمعنی اول کند کہ روز عید و ب (۱) عید کا لباس۔ مذکر (۲) پھول اور می پوشند و بذیل آن ب را متعلق بمعنی دوم شگوفہ۔ مذکر۔</p>

<p>جامه عنقک اصطلاح - بقول برهان (۱) و بر معنی سوم بر غشت ذکر معنی دوم این گذشت خیزی باشد بنر شبیه به ابریشم که در روسه معنی اول کنایه باشد و معنی دوم مجاز آن آب بهمی رسد و (۲) جوی آب و آب شمر (ار و و) (۱) و یکو بر غشت کے دوسرے و غدیر را گویند - صاحب جامع بر معنی اول معنی (۲) و یکو بر غشت کے تیسرے معنی - و دوم قانع و نسبت معنی اول صراحت کند جامه فاختمه بر دوش انداختن مصدر که آن گویا می است شبیه به ابریشم که میان اصطلاحی - بقول بحر و بهار و ابن دلباس نام آب بهمی و نسبت معنی دوم گوید که جو پوشیدن (صاب ۵) جامه فاختمه کلب آب و غدیر است - صاحبان جهانگیری و ناظر بدوش اندازد و اگر به بند روش سر و خرا بر معنی اول قانع کرده (امیر خسرو ۵) تراپ مؤلف عرض کند که موافق قیاس است کنون مرده به اثر دهای چو من پ که از جامه بحر و از سند بالا احتمال مصدر اندازیدن پیدا ساز و کفن پ (وله ۵) بحر که در واد گهر که بجایش گذشت (ار و و) لباس نام پنهان جوش او پ جامه عنقکست ز بر پوش او پ جامه فانوس اصطلاح - بقول بهار صاحبان بحر و سروری هم هم زبان برهان خان و اند پوشش فانوس (البوطالب کلیم ۵) آرزو در سراج می فراید که بنر که بر آب نگاه در جامه فانوس هم آتش گیرد و عجیبیت استاد و باشد و این مجاز است و ذکر معنی (۱) اگر شیشه ز صبا سوزد و مؤلف عرض کند بحر و مؤلف عرض کند که حقیقت این که باضافت تشبیهی فانوس باشد که فارسیان بمعنی اول بر معنی دوم بر غشت بیان کرده اند فانوس را جامه فانوس گفتند (اله دوم)</p>	<p>جامه عنقک اصطلاح - بقول برهان (۱) و بر معنی سوم بر غشت ذکر معنی دوم این گذشت خیزی باشد بنر شبیه به ابریشم که در روسه معنی اول کنایه باشد و معنی دوم مجاز آن آب بهمی رسد و (۲) جوی آب و آب شمر (ار و و) (۱) و یکو بر غشت کے دوسرے و غدیر را گویند - صاحب جامع بر معنی اول معنی (۲) و یکو بر غشت کے تیسرے معنی - و دوم قانع و نسبت معنی اول صراحت کند جامه فاختمه بر دوش انداختن مصدر که آن گویا می است شبیه به ابریشم که میان اصطلاحی - بقول بحر و بهار و ابن دلباس نام آب بهمی و نسبت معنی دوم گوید که جو پوشیدن (صاب ۵) جامه فاختمه کلب آب و غدیر است - صاحبان جهانگیری و ناظر بدوش اندازد و اگر به بند روش سر و خرا بر معنی اول قانع کرده (امیر خسرو ۵) تراپ مؤلف عرض کند که موافق قیاس است کنون مرده به اثر دهای چو من پ که از جامه بحر و از سند بالا احتمال مصدر اندازیدن پیدا ساز و کفن پ (وله ۵) بحر که در واد گهر که بجایش گذشت (ار و و) لباس نام پنهان جوش او پ جامه عنقکست ز بر پوش او پ جامه فانوس اصطلاح - بقول بهار صاحبان بحر و سروری هم هم زبان برهان خان و اند پوشش فانوس (البوطالب کلیم ۵) آرزو در سراج می فراید که بنر که بر آب نگاه در جامه فانوس هم آتش گیرد و عجیبیت استاد و باشد و این مجاز است و ذکر معنی (۱) اگر شیشه ز صبا سوزد و مؤلف عرض کند بحر و مؤلف عرض کند که حقیقت این که باضافت تشبیهی فانوس باشد که فارسیان بمعنی اول بر معنی دوم بر غشت بیان کرده اند فانوس را جامه فانوس گفتند (اله دوم)</p>
---	---

(ب) جامہ فرمودہ [اصفی ذکر الف]	فانوس۔ دیکھو پیرا بن فانوس۔
جامہ فتح [اصطلاح۔ بقول بہار و بحر و	جامہ فتح [اصطلاح۔ بقول بہار و بحر و
دارستہ و تحقیق الاصطلاحات جامہ کہ رو گوید کہ جامہ کہ بفراش بر خود قطع نمایند	دارستہ و تحقیق الاصطلاحات جامہ کہ رو گوید کہ جامہ کہ بفراش بر خود قطع نمایند
خنگ زیر زرہ پوشند و آیات مثل افتخار چہ در ولایت اکثر جامہ ہای دوختہ دربار	خنگ زیر زرہ پوشند و آیات مثل افتخار چہ در ولایت اکثر جامہ ہای دوختہ دربار
و غیرہ بران نوشتہ یا بافتہ باشند بہار گوید کہ بفروخت می رود۔ بہار نیست ب ہریان	و غیرہ بران نوشتہ یا بافتہ باشند بہار گوید کہ بفروخت می رود۔ بہار نیست ب ہریان
از اہل زبان ب تحقیق پیوستہ (صائب ۵) (اصفی شوکت ۵) صحرای بہن وادی پتو	از اہل زبان ب تحقیق پیوستہ (صائب ۵) (اصفی شوکت ۵) صحرای بہن وادی پتو
اگر بار و بھر قم تیج آتش سمرغی پیچیم کہ بر تن من است کہ تشریف فرد جامہ فرمودہ من	اگر بار و بھر قم تیج آتش سمرغی پیچیم کہ بر تن من است کہ تشریف فرد جامہ فرمودہ من
جامہ فتحی نقش بوریادارم (۵) (ولہ ۵) از سر است کہ صاحب بحر برب گوید کہ جامہ	جامہ فتحی نقش بوریادارم (۵) (ولہ ۵) از سر است کہ صاحب بحر برب گوید کہ جامہ
بہی صلاں دست حوادث کوتہ است کہ جامہ فرمایشی است مؤلف عرض کند کہ الف	بہی صلاں دست حوادث کوتہ است کہ جامہ فرمایشی است مؤلف عرض کند کہ الف
فتح است سرو باغ را آزادی (۵) (طالب آملی) بمعنی فرمایش جامہ کردن (اردو) الف	فتح است سرو باغ را آزادی (۵) (طالب آملی) بمعنی فرمایش جامہ کردن (اردو) الف
(۵) جامہ فتح است بر تن کہوت داغ دم لباس کی فرمایش کرنا اور اپنے جسم کے مطابق	(۵) جامہ فتح است بر تن کہوت داغ دم لباس کی فرمایش کرنا اور اپنے جسم کے مطابق
و اثر گون بچم شکرین دار و سیہ پوشی مرا تیار کر و ناب فرمایشی لباس جو جسم کے	و اثر گون بچم شکرین دار و سیہ پوشی مرا تیار کر و ناب فرمایشی لباس جو جسم کے
مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است موافق ہو۔ مذکر۔	مؤلف عرض کند کہ مرکب اضافی است موافق ہو۔ مذکر۔
(اردو) فارسیوں نے جامہ فتح اس لباس	(اردو) فارسیوں نے جامہ فتح اس لباس
کہ کہا ہے جس پر آیات قرآنی لکھے جیسے جاتے	کہ کہا ہے جس پر آیات قرآنی لکھے جیسے جاتے
چمن جس کو زرہ کے نیچے لڑائی میں پہنتے ہیں	چمن جس کو زرہ کے نیچے لڑائی میں پہنتے ہیں
(الف) جامہ فرمودن [اصطلاح]	(الف) جامہ فرمودن [اصطلاح]

<p>دار و دوس جامه فروشی دل زارم دور چاک کبریا چاک کر لباس اور کبریا چاک کرنے والا</p> <p>گنجیم ازین جامه که دارم (ار دو) نیز جامه قبا کردن مصدر اصطلاحی</p> <p>کبریا چاک کبریا چاک کردن - بقول بهار و بحر و اند جامه را چاک کردن</p>	<p>(الف) جامه فوطه کردن مصدر اصطلاحی</p> <p>مؤلف عرض کند که موافق قیاس است</p>
<p>(ب) جامه فوطه کردن بقول برهان</p> <p>کی از معاصرین عجم گوید که قبا نام لباسی است</p> <p>و بحر الف کنایه از چاک کردن جامه است</p> <p>و چون از جامه قبا کورست کنند چاک کردن</p>	<p>ناصری در ملحقات این را بقوتانی عوض طای جامه بجا بست ضرورت لازم است از همین</p> <p>خطی نوشته و صاحب مؤید ب را بمعنی امر طرز عمل تبدیل مجاز (چاک کردن) را فاسد</p>
<p>حاضر یعنی (جامه چاک زن) آورده - خان</p> <p>معنی چاک کردن استعمال کردند و چون</p>	<p>آرزو در سراج گوید که اکثر اطلاق جامه</p> <p>بر دوخته و فوطه نادر وخته باشد و در صورت</p>
<p>جامه پیدا شد (ار دو) کبریا چاکر نا چاک</p> <p>چاک کردن یعنی ظاهر است مؤلف عرض</p> <p>چاک کرنا - و یکم مصدر گذشته کالف -</p>	<p>کند که فوطه کردن بمعنی قبا کردن و قبا کردن</p> <p>(الف) جامه قطران اصطلاح -</p>
<p>(ب) جامه قطران بقول برهان</p> <p>و جامع و بهار و بحر و سراج جامه سیاه</p>	<p>بمعنی چاک کردن می آید پس الف مصدر است</p> <p>و ب امر حاضر جامه قبا گردانیدن و نیز اسم</p>
<p>را گویند که در عاشور و تعزیت با پوشتند</p> <p>کرنای کبریا چاک کرنا - پھاژنا (ب) لباس اور</p> <p>مؤلف عرض کند که قطران لغت عربی است</p>	<p>فاحل ترکیبی (ار دو) (الف) لباس چاک</p>

<p>بمعنی روغن سیاه ویدبو. فارسیان بهشت</p>	<p>بمعنی روغن سیاه ویدبو. فارسیان بهشت</p>
<p>جامه لبوی قطران مجازاً یعنی مطلق جامه</p>	<p>جامه لبوی قطران مجازاً یعنی مطلق جامه</p>
<p>سیاه گرفته اند و کنایه از جامه غم (ارو)</p>	<p>سیاه گرفته اند و کنایه از جامه غم (ارو)</p>
<p>جامه غم غم کالباس - کالالباس - نگر گهی هدف تیری کنی</p>	<p>جامه غم غم کالباس - کالالباس - نگر گهی هدف تیری کنی</p>
<p>جامه قلمی اصطلاح - بقول بهار واند</p>	<p>جامه قلمی اصطلاح - بقول بهار واند</p>
<p>جامه که آجیده آن به مسئله قلم بودی فریاد</p>	<p>جامه که آجیده آن به مسئله قلم بودی فریاد</p>
<p>که این از اهل زبان تحقیق پیوسته (مخلص)</p>	<p>که این از اهل زبان تحقیق پیوسته (مخلص)</p>
<p>الف است و بهار ج را بمعنی فریاد کرده</p>	<p>الف است و بهار ج را بمعنی فریاد کرده</p>
<p>و دادخواستن آورده صاحب بحر هم این را</p>	<p>و دادخواستن آورده صاحب بحر هم این را</p>
<p>نوشته موافق قیاس است (ارو) الف</p>	<p>نوشته موافق قیاس است (ارو) الف</p>
<p>که بران نقش و نگار قلمی می باشد (جامه قلمی)</p>	<p>که بران نقش و نگار قلمی می باشد (جامه قلمی)</p>
<p>گویند (ارو) و لباس جو قلم کار بمعنی</p>	<p>گویند (ارو) و لباس جو قلم کار بمعنی</p>
<p>جس بر قلمی نقش و نگار می یابد پس پر دخت</p>	<p>جس بر قلمی نقش و نگار می یابد پس پر دخت</p>
<p>که گلبوته یون - نگر - و یکجو جامه بغدادی</p>	<p>که گلبوته یون - نگر - و یکجو جامه بغدادی</p>
<p>(الف) جامه کاغذی استعمال بقول سخن فیه نباشد (طالب آملی)</p>	<p>(الف) جامه کاغذی استعمال بقول سخن فیه نباشد (طالب آملی)</p>
<p>انند لمبوسی که از کاغذ در بر کرده و ادنی خوا</p>	<p>انند لمبوسی که از کاغذ در بر کرده و ادنی خوا</p>
<p>ساحب بحر ذکر - - - - -</p>	<p>ساحب بحر ذکر - - - - -</p>

مخبر یا خود را سوزند جامہ جسم خود را بر خیزد (ب) لباس اتارنا۔
 می کشاید تا بخورش داخل جامہ شود (اردو) جامہ گذاشتن [مصدر اصطلاحی بقول
 لباس کو جھڑو و غیر پر ڈھانکنا اور بخور حاصل کرنا بہار کنایہ از مردن (محمد سعید اشرف س)
 (الف) جامہ کن اصطلاحات۔ الف کنند و فن از ان روشہید را بارخت و
 (ب) جامہ کنند بقول بحر بفتح کاف کہ ہر گشتہ گوشت جامہ نگذازد و (دولہ
 عربی بمعنی جامہ خانہ حمام۔ صاحب سروری س) زندگانی من از روی پریشانی ہا
 می فرماید کہ خانہ بیرون حمام را نام است (ب) جامہ بگذاشتتم از روی عریانی ہا است و
 کہ در ان رخت بیرون کنند و در آیند و عربی خان آرزو در چراغ ہایت ذکر این کردہ
 سلاح گویند و صاحب بحر ثبت ب گوید کہ و صاحب مصطلحات ہم این را آورده
 بمعنی جامہ از تن جدا کردن است بہار ہم مراحت فرمید کند کہ در محاورہ ایران استعمال
 ذکر این کردہ (ابوالب کلیم ب س) این بدون اولیا و سلاطین است خصوصاً
 جامہ و اثر و ن طالع می کنم از تن کاہیم و بخت شمر اختصاصی نظر ندارد و منہی میا کہ از
 را از بہت والا ذکر گون می کنم و مؤلف سند بالاستعمال مصدر گذاردن چیدہ است
 عرض کند کہ الف اسم فاعل ترکیبی است و عیبی ندارد کہ مرادف گذاشتن است
 ب بمعنی خودش ہر دو موافق قیاس (اردو) مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است
 الف و کہہ یا مکان جو حمام کے متصل ہوگا (اردو) مرنا۔
 جس میں لباس اتار تے ہیں اور پہنتے ہیں۔ جامہ گل اصطلاح۔ بقول بہار و پھر

نماید از پرده سبزی که برگ گلها در آن می باشد
 (میر خسرو) جامه گل پاره شده بر تنش
 غنچه گره بر زده برداشش و مؤلف عرض
 کند که مراد همان جامه صد برگ که بپایش
 گذشت (اردو) و یکو جامه صد برگ
 جامه گلگون اصطلاح بقول بهار و
 بحر (۱) محبوب (مشرقی) جامه گلگون
 من امشب بسکه عالم سوز بود و گریه شمع کشته
 می زد آستین در می گرفت و مؤلف
 عرض کند که بدون اضافت اسم فاعل
 ترکیبی و باضافت (۲) مرکب توصیفی یعنی
 حقیقی (اردو) (۱) یار - دیگر - (۲)
 گلگون کپڑا سرخ کپڑا - دیگر -
 جامه ملالی اصطلاح بقول بهار پاشا
 که شکل ملال داشته باشد (میرزا صاحب
 ۳) زدل بجام ملالی هزار رشته غم بود
 که صیقل آن را می کند ز جوهر صاف و مؤلف
 عرض کند که مرکب توصیفی است و بعضی
 غنچه گره بر زده برداشش و مؤلف
 کند که مراد همان جامه صد برگ که بپایش
 گذشت (اردو) و یکو جامه صد برگ
 جامه گلگون اصطلاح بقول بهار و
 بحر (۱) محبوب (مشرقی) جامه گلگون
 من امشب بسکه عالم سوز بود و گریه شمع کشته
 می زد آستین در می گرفت و مؤلف
 عرض کند که بدون اضافت اسم فاعل
 ترکیبی و باضافت (۲) مرکب توصیفی یعنی
 حقیقی (اردو) (۱) یار - دیگر - (۲)
 گلگون کپڑا سرخ کپڑا - دیگر -
 جامه ملالی اصطلاح بقول بهار پاشا
 که شکل ملال داشته باشد (میرزا صاحب
 ۳) زدل بجام ملالی هزار رشته غم بود
 که صیقل آن را می کند ز جوهر صاف و مؤلف
 عرض کند که مرکب توصیفی است و بعضی

صاحب بحر صراحت کند که قسم خوردن بقرآن نیز خوانند بهار بکرب قانع (محمد سیب)
 است. خان آرزو در چراغ هدایت می طلعت (شرف) با تریهای حسودان چرب زکی
 که کنایه از غایت قسم خوردن است و استمر می کنم و جامه موین بود آسیب باران را
 همزمان بحر مؤلف عرض کند که ما اتفاقاً علاج بخان آرزو در چراغ هدایت ذکر
 داریم با خان آرزو و آنچه بهار طبع از ما الف کرده مؤلف عرض کند که مرکب
 کرده و فصولی اوست فارسیان گویند که توصیفی است و این قسم جامه اکثر در موسم
 اگر اوستم قرآن خورد و جامه مصحف هم پیش باران استعمال می کنند و بجایا که مقصود از
 با قولش باور نه کنیم بی نظایر می نماید که در اثر آب صیانت باشد (اردو) موسم جای
 جامه مصحف پوشیدن فائق تر از قسم قرآن اسم مذکر - مومی کپڑا - و کپڑا جس پر موسم
 خوردن است ولیکن در حقیقت چیزی نیست کار و عن بارش بی محفوظ رینے کے واسطے
 بحر و مبالغه در کلام است و بس و حاصل کیا گیا ہو - جامه موین - تریال - بارافیت
 آن خود را راست گویند هر کردن و این همان جامه میانی اصطلاح - بقول تحقیق اصطلاح
 (جامه از مصحف پوشیدن است که گشت جامه سبز را گویند (صائب) می شود
 (اردو) و کیو جامه از مصحف پوشیدن - فاختی جامه میانی سرو پا گر چنین ناله گرم
 (الف) جامه مومی اصطلاح - بقول رخ باغ افروز و مؤلف عرض کند که
 (ب) جامه موین بحر و مومنی جامه مرکب توصیفی است تخصیص معنی با رنگ سبز
 مشهور که بوم گذاشته چرب سازند و موم قابل خیال است از نیکه میا یعنی مطلق سبز

نیامده بلکه آبگینه و آبگینه الوان را گویند که در است. خان آرزو و در سراج گوید که اغلب که
 مرصع کاریها بکار برند ولیکن شک نیست که مجاز باشد مؤلف عرض کند که مرکب ^{مصنوع} تو
 استعمال فارسیان ترکیب هم چنین باشد است عجبی نیست که این قسم پارچه پشمین در
 که (میناسم) هم سبز هم را گویند که بجای خود باشد نخوان می بافند از اینجا است که منسوب به چوپان
 می آید (ار دو) سبز کپڑا سبز لباس - بزرگ شد (ار دو) جامه پشمین - مذکر -
 جامه ناشوی اصطلاح - بقول بهار جامه ندارم و امن از کجا آرم ^{اشل}

کرپاس ناشسته که در هند کوره خوانند - صاحبان خزانه الاشغال هاشال فارسی ذکر این کرده
 (شاپور ص) ابر رحمت همه را نامه اعمال از معنی پاکت مؤلف عرض کند که فارسیان
 بنشتند و جامه معصیت است که ناشوی استعمال این بحق بی سرو برگ می کنند که او بحق
 بماند صاحب بحر نیز بان مؤلف عرض خود استعمال این می کند برای اظهار فداکت
 کند که اگر چه معنی لغوی این همین است ولیکن خود (ار دو) دکن مین گفته مین به چغنی کی
 گنایه باشد از جامه ناپاک و چرکین (ار دو) کیا پوچته ہو کم مین لنگی بھی نہیں ^{کون} ^{کون} ^{کون}
 ناپاک کپڑا - سید کپڑا - مذکر - کی کہاوت ہے -

جامه نخوانی اصطلاح - بقول بهار و جامه نمازی گردن ^{اصدر اصطلاحی}

بهار سقرات و ندره و مانند آن را گویند بقول ناصری و مانند گنایه از شستن و پاک
 صاحب بحر صراحت فرید کند که معنی جامه گردن جامه مؤلف عرض کند که موافق
 پشمین است و فرماید که نخوان نام موضعی قیاس است و باعتبار صاحب ناصری که

محقق این زبان است این را داخل محاوره و موافق قیاس (ار دو) مرنا -	
دانییم (ار دو) ملبوس کو پاک و صاف کرنا - جامه نیلی کردن مصدر اصطلاحی	
(الف) جامه نوروزی اصطلاح - بقول بجز مرادف جامه سیاه کردن جامه	
(ب) جامه نوروزی بقول بهار و مؤید ذکر ماضی مطلق این کرده مؤلف	
جامه که در نوروز پوشند (میر خورشید) عرض کند که موافق قیاس است (ار دو)	
هر چیز رو جامه نوروز بود و توس تندش و کیو جامه سیاه کردن -	
ادب آموز بود و صاحب بگر گوید که مرادف جامه و امثال آن مصدر اصطلاحی	
جامه عید است مؤلف عرض کند که مرکب بر قامت بریدن بقول اند (ا) جامه	
اشافی است صاحب نامری در ملحقیات ذکر نو باندازه قامت قطع کردن می گوید که	
چپ کرده که مرکب توصیفی است (ار دو) خصوصیت جامه نیست برای لباس و ملبوس	
و کیو جامه عید یعنی ده لباس جو نوروزین و امثال آن هم مستعمل و می فرماید که (۲) این کلاه	
از مخصوص گردانیدن کسی را بامری نیز بود پهنه پن - مذکر -	
جامه نهان مصدر اصطلاحی بقول مؤلف عرض کند که موافق قیاس است	
بجز بهار و وارسته یعنی مردن (ملایمهی) (ار دو) و کیو جامه بر قامت بریدن -	
(۳) در جامه شادی شب هنگامه گنجی و با جامه و حیره استعمال - صاحب رهنما	
نهانیم و تو در جامه گنجی و مؤلف عرض بجواز سفر نامه ناصرالدین شاه قاجار گوید	
کند که مرادف جامه گذاشتن است که گذ که یعنی نان و پارچه - صاحب بول چال	

مہم بحوالہ معاصرین عجم ذکر این کردہ مؤلف بقول بہار و اندھنی جامہ پوشیدن
 عرض کند کہ جیرہ یعنی غذا بجای خودش می آید عرض کند کہ معنی حقیقی و موافق قیاس است
 و این استعمال معنی حقیقی است (اردو) (اردو) لباس پہنا۔
 کھانا کپڑا پہن دکن کا محاورہ ہے جیسے ہم **جامہ یوسف** اصطلاح۔ بقول بہار و
 اس کے کھانے کپڑے کے کفیل ہیں یعنی ہم **جامہ یوسف** (مقامی اسم شہدی
 اس کے اقل معیشت کے ذمہ دار ہیں جس سے عشق را عاشق کند رسوا ولی در اتحاد
 روٹی اور لباس مراد ہے۔
جام ہوش از دست رفت مقولہ (عرفی) کتابہ اش کہ بود سر نوشت عالم
 صاحب مؤید بحوالہ ادا ت گوید کہ امی ہوش کون ہو چوبوی جامہ یوسف بروز دیدہ و بجا
 از دست شد و بحوالہ قنیہ می فرماید کہ از **مؤلف** عرض کند کہ مرکب اضافی است
 دست فلک رفت مؤلف عرض کند کہ (اردو) یوسف کا پیراں۔ مذکر۔
 بحوالہ قنیہ چیری کہ مذکور شد بی معنی و غیر از **جام یا قوت نوش** اصطلاح۔ بقول
 نسخہ مباحوہ در دیگر نسخ قلمی یافتہ نہیں شود بہار استعارہ است یعنی جامی کہ شراب
 و معنی اول الذکر موافق قیاس است و کتا سرخ را نوش می کرد چہ یا قوت کنا یہ از ان
 باشد یعنی ہوش را جام ہوش گفتہ (اردو) شراب است (خواجہ نظامی) دگر رہ
 ہوش جاتے رہے۔
جامہ و مانند آن در بر کردن استعمال گستاخوش ہو صاحب اندھنی نقل و گزارش

مؤلف عرض کند که یا قوت شراب را استخوان گران (خواجۀ شیراز) صبح است
نام است نه کنایه و جام یا قوت نوش کنایه و ژاله می چکد از ابر بهمنی بزرگ صبح
باشد از جامی که نوش او یا قوت است ساز و بده جام یک منی و مؤلف
نه استعاره بهار استعاره را کنایه نوشت و عرض کند که معنی حقّی جامی بزرگ که در و
کنایه را استعاره و تعریف خوشی نکرد (اردو) و شراب بقدر یک من در آید و مجازاً
جام شراب سرخ - مذکر -
چام بکینی اصطلاح بقول بهار معنی طبل پیاله - رطل گران - مذکر -

جان بقول برهان بر وزن نان (۱۱) روح حیوانی باشد و (۲) سلاح جنگ را نیز
گفته اند صاحبان جهانگیری و رشیدی و جامع و سراج هم ذکر هر دو معنی کرده اند که شیخ
ابوعلی در رساله معاریفه گوید (۱) شر که مراد از خانه نفس منطقه است و از جان روح
حیوانی (۲) (امیر خسرو) بارگیر جان جاندارانش بدین مقام گشت و کرده گردون که
گاهی رام گاهی توسن است و صاحب نامری بر معنی اول قالع بهار ذکر معنی دوم
کرده نسبت معنی اول گوید که روح حیوانی چنانچه روان نفس منطقه و گاهی یکی را بهی
و دیگری هم استعمال کنند (کمال خجندیه) تا توفیتی می رود پیوسته آب از چشم من با کجا
جان می رود یا روان هم می رود و مؤلف عرض کند که ما خیال می کنیم که فارسیان
استعاره (۳) جان را معنی عشوق استعمال می کنند و سند بالا برای همین معنی است و
و صاحب هم به همین معنی استعمال کرده (۴) تا بوسه بمن زب و دستان رسید

جانم بلب رسید و لب من بجان رسید با کلمه بقول بہار از صفات این آہنہ - افسردہ -
 از کار بجان آردہ - بر لب آردہ - بر منہ پای - بلا فر شو - بلا کش - بیتاب - بیدار - بیدار
 بگناہ - بیار - بی نفس - تارہ - تعلق گیل - تفتہ - حسرت اندوز - خراب - خستہ - درو
 و در اندوز - درو پرور - درو پاک - در شہالہ - رشیدہ - زار - زخمی - ستم کش - ستم کش
 سخت - شاداب - شیرین - علوی - غم اندوز - غم پرور - غم پرور - غم فرجام - غم فرسودہ
 قانی - گرامی - گرفتار - گندگار - طالع تجوی - محنت زدہ - ناتوان - نازنین - نرنگہ - مخفی
 سباد کہ محققین یا لاین را بمعنی دوم از جاندار گرفته اند کہ بمعنی سلاح داری آید و بخیاں یا
 بمعنی دوم مجاز بمعنی اول است کہ سلاح بحق انسان مثل جان است (ار و و) (۱۱) جان
 بقول آصفیہ فارسی - اسم مؤنث - روح - پران - دم - زندگی - بولتا - نفس ناطقہ - و
 جوہر لطیف یا بخار لطیف جس کے سبب سے انسان کے جسم کو بقا حاصل ہے (ذوق
 ۱۵) تم جان ہو ہماری اور جان ہے تو سب کچھ کی ایمان کی کہانیکے ایمان ہے تو سب
 کچھ کی (۲) ہتیار - مذکر - سلاح - (۳) معشوق - مذکر -

جان آدم اصطلاح - بقول بہار و اند (۱۵) اسی جان آدم این ہمہ قالب تہی نبود	
(۱) کنایہ از چیز عجیب و غریب و کیاب از پوسانند از برای تو کا واکہ شیشہ را کہ صاحب	
عالم شیر مرغ (محمد اسلم سلم ۵) این حرف بحر بمعنی اول قانع مؤلف عرض کند کہ	
نقش لوح نزار کند راست کی گندار آب بمعنی دوم مرغوب آدم است و کنایہ از شراب	
خضر مگر جان آدم است کی و و (۲) شراب (۱۱) عجیب و غریب اور کیاب خیر	

مؤلف - (۲) شراب - مؤلف -

باشد از تازم دم شدن و طاقت و قوت و

جان آسودن

استعمال - صاحب آصفی تازگی حاصل شدن و رونق و انبساط پیدا

و ذکر این کرده سندی که پیش کرد و متعلق آید شدن (هلاکی همدانی ۵) صفایان کوچ و پیر

جان است عیب رندار و یعنی حقیقی یعنی راحت گرفتن از پی جیم جان آمد و چو جان آمد و رو یعنی

جان با مشد و کمال استغنائی ۵) بوس تو زیار عید الله خان آمد و (شفائی استغنائی ۵)

ام و لیکن و دوشه تمام دهی که جان بیایاید و فزون ساز است چشم او که گاه عشو به داری

مؤلف عرض کند که موافق قیاس است - و نه سحر غمزه اش جان در تن اعجاز می آید و

(ار و و) جان کا راحت پانا - مخفی مباد که از سبب بالا استعمال آید و سبب

جان آفریدن

استعمال - صاحب آصفی که بجای خودش گذشت (ار و و) جان آنا

این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بقول آصفیه طاقت آنا - قوت آنا تازگی و رونق

یعنی حقیقی است (سعدی ۵) بنام جهاندار و انبساط حاصل می نماید

جان آفرین و حکیم سخن بر زبان آفرین و بهار (الف) جان آور

اصطلاح -

و ذکر (جان آفرین) کرده بر معروف قانع که (ب) جان آوردن (الف) بقول

اسم فاعل ترکیبی است (ار و و) جان پیدا کرنا سحر مطلق حیوان صاحب آصفی ذکر ب کرده

جان آمدن و رفتن و جیم

اصطلاح - از معنی ساکت مؤلف عرض کند که معنی تاز

صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت و قوت حاصل که در آن است متعدی جان

مؤلف عرض کند که و رای معنی حقیقی کنایه آمدن که گذشت و الف اسم فاعل ترکیبی است

<p>و بمعنی جاندار (کاتبی نیشاپوری) پیش کرده اند صاحب ناصری که از محققین اهل زبان یار آنها که جان آرنیک جان برند (۱) است ب را در ملحقات آورده معنی با برهان پیش آورده اینجا هر چه آرنیک برند (۱) (ارو) متفق است ولیکن سندی که از مختاری پیش الف مطلق حیوان - مذکر - جاندار چیز (ب) کرده دران جان آهینین با منافت است جان حاصل کرنا - قوت اور تا زگی پانا - که آهینین صفت جان واقع شده و معنی اسم فاعل</p>	<p>الف) جان آهینی اصطلاح - الف ترکیبی دروغیت (و هر داس) سرشان گر</p>
<p>د) جان آهینین بقول برهان (۱) پیش او آرنیک جان آهینین ب زالش سیاهگون گنایه از برجم (۲) سخت جان و دلاور تیغش رخ زترین برند صاحب جهانگیری صاحبان بحر و جامع ذکر این کرده اند صاحب هم در ملحقات بو شقیه همین سندی معنی اسم فاعل رشیدی نسبت ب هم همین معنی نوشته ترکیبی بیان کرده و پیچیک ازینها بر معنی شعر و خان آرنیک نسبت ب گوید که اغلب که بدین تعریف خود غور نکرده و امی برخان آرنیک</p>	<p>معنی (آهینین جان) باشد گر آنکه بی منافت که او هم سندی خورد و حاصل انیت که خوانده شود و کولف عرض کند که با منافت و الف و ب هر دو معنی بیان کرده و دران جان - جانی که سخت باشد و برای هر دو معنی انیت بلکه مرکب توصیفی است (ارو)</p>
<p>بالا (آهینی جان و آهینین جان) اسم فاعل ده جان جو سخت هو - مؤنث - ترکیبی است محققین بالا از قواعد فارسی کار</p>	<p>جان ارزان اصطلاح - بقول مغربگ</p>
<p>مگر گفته اند بدون سند استعمال تعریف بالا</p>	<p>خانی کسی که هنگام جنگ پول بتاند و جنگ</p>

بر دو و نزدیک چم او باش است یا خود یکی از صاحب خرنیه الامثال ذکر این کرده از صنی
 چم های آن مؤلف عرض کند که قول محقق ساکت مؤلف عرض کند که فارسیان
 اهل زبان قابل اعتماد است و این اسم حال چون مشتوق خود را قائل شوق چیری می یابند
 (جان ارزیدن) که بعضی قیمت جان کننده و جان این مقوله را بحق او زینت مقصود همین
 فروشنده باشد (اردو) ده شخص جزو این قدر است که ماهم مثل تو (اردو) تم
 پر جانے سے پہلے اپنی جان کی قیمت حاصل جو کچھ کہتے ہو وہ میری زبان سے ہے
 کرتا ہے۔ یعنی میرا بھی خیال ایسا ہی ہے۔
 چانا سخن از زبان من میگوئی | مقوله یہ دکن کا مقولہ ہے۔

جامع | بقول مؤید مطبوعه نسخه سوراخدار که بر سرستون خیمه گذارند مؤلف عرض
 کند که در دیگر نسخ قلمی یافته نمی شود صاحب غیاث این را به همین معنی با فوقانی سوم
 عوض نون نوشته و (جامع) بجای خودش گذشت تصرف مطبع نو کشور است
 که کاتبش این را به نون عوض تا قلم گردد (اردو) دیکھو جامع۔

(الف) جان افروختن	مصدر	(اسیری لاجی) بفرقای روی جان افروز
(ب) جان افروز	اصطلاحی	دوست و دردمارانیت در مانا ہے

صاحب آصفی ذکر الف کرده از معنی ساکت لطیب و مؤلف عرض کند که معنی ب
 و از سندش بسیار پیداست که اسم فاعل روشن کننده جان است بهار ذکر ب
 ترکیبی است متعلق از مصدر (جان افروز) کرده بر معروف قانع (اردو) الف

جان کو روشن کرنا ب جان افروز ترکیب
فارسی صفت میں مستعمل ہو سکتا ہے جیسے
دل افروز یعنی جان اور دل کو روشن
کرنے والا۔ جان بڑھانے والا۔ جان افزا انھیں محزون

(الف) جان افزا اصطلاح - میں مستعمل ہے ب جان بڑھانا۔

(ب) جان افروزون الف بقول جان افروزون استعمال۔ صاحب آصفی

بہار معروف مؤلف عرض کند کہ اسم ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف غرض
فاعل ترکیبی است صاحب لطافت برہان کند کہ افسردہ جان۔ در تعاورہ مجہم است
گوید کہ آنچه مذہیات باشد چون آب حیات بمعنی ملول غیر ازین استعمال این یافتہ شد
وامثال آن (السیرۃ لاہجی) خوش (ارو) افسردہ جان۔ ترکیب فارسی
حجاب ہستی مہیوم برگیر از میان دل پس ملول کو کہہ سکتے ہیں۔ اسم فاعل ترکیبی اور
بچشم دل نظر کن آن جمال جانفرا (دولہ) اس مصدر کا نقلی ترجمہ ملول ہونا۔

(س) ہر کہ شد دل زندہ از دیدار جان جان افشاندن مصدر اصطلاحی بقول

افرای دوست کہ آنچنان دل زندہ را بہار یعنی مردن (خواجہ شیراز) ہمشجر
ہرگز وفای ہست نیست بخفی مباد کہ ور یک نفس باقیست بی دیدار تو چہ چہرہ بنا
سند قول بخذف الف و در سند ثانی و لبراتا جان بر افشام چو شمع و مؤلف
زیادت تحتانی است عیبی ندارد۔ صاحب عرض کند کہ از سند بالا (جان بر افشاندن)

سیدانت بای جال هر دو معنی تصدق و قربان	بذکر معنی بالا گوید که کنایه ازین است که جان
کردن جان است و استعمال جان فشانی بر	از دست یا او جان من است (منه ع)
زبان معاصرین عجم هم که حاصل بالمصدر جان	جان را چه خوشی باشد بی صحبت جانانه
فشان است این است حقیقت این (اردو)	صاحب غیاث شفق بابرمان مؤلف
جان فشان کنایه این جان کو قربان کنایه	عرض کند که بزیادت های زائد در آخر جانان
جانان اصطلاح بقول ملحقات برهان	مرادف معنی جانان است (اردو) جانانه
بمعنی محبوب و معشوق و مطلوب و صاحب	بمعنی معشوق اردوین بهی استعمال کیا جاسکتا
غیاث گوید که معنی جان است و الف و نون	چنانا و بر بقول ملحقات برهان مرادف جان
در آخر زائد و همچنین در جاویدان صاحب	(۱) یعنی جاندار می فرماید که بیشتر پرندگان
مؤید درست نوشته که اصل این جانان بود	را گوید و (۳) کنایه از مردم بی عقل هم
بمعنی ای جانان بعد نون غنه و ر آخرش افزون	صاحب بحر گوید که مرادف (جان آور) یعنی
برای تحسین صورت جانان شد مؤلف	مطلق حیوان بهار هم این را مرادف جانان
عرض کند که نون آخر زائد است و بس	واند (سید حسن غزنوی) که چهره یوسف
(اردو) جانان بقول آصفیه فارسی	شایدی از چاه برنجی شود که چو آدم صورتی
اسم مذکر معشوق پیرا جانی محبوب	از خاک جانان بر شود (سید سلمان)
جانانه بقول برهان بر وزن کاشانه (۱)	شکفت اینکه با این همه ننده ام که توانایی
کنایه از معشوق و مطلوب صاحب ناصری	زیست جانانوری که مؤلف عرض کند که

همان (جان آور) است که گذشت و جانور را لفظ آبا این تعلقی نیست و کیو جان آور -	و سرافش بجایش می آید (اردو)
جانب بقول پیار (۱۱) طرف و کناره و جانب جمع و (۲) کنایه از حمایت و امداد و احاطه چون جانب دار و جانب گیر مؤلف عرض کند که لغت عرب است بمعنی اولش صاحب فتخ ب هم ذکر این کرده و بمعنی دوم مفسر دانیم که بدین معنی در عربی نیامده و استعمال این در لغات می آید (لما نسبتی تها فیری) کسی جانب ماندار و نگاه ب دلد و دیده ام نسبتی سوی اوست و (اردو) (۱۱) جانب - بقول آصفیه - عربی - اسم مؤنث - طرف - سمت - بیلو - رخ (۲) حمایت - امداد - اعانت - مؤنث -	جانب
جهان باختن مصدر اصطلاحی بقول (ب) جانباز پیدن که مرادف جان باختن بهادر و اندر معروف مؤلف عرض کند که است (اردو) الف - جان باز بقول ما بر باختن جان صراحت معنی کرده ایم (ص) آصفیه - فارسی - جان شاره - جان پر کھیلنے والا (ع) چیست جان تپش تیغ یا نتوان طعن - ایر - بے باک - با جسوت - الو العزم - عاشق و سہل باشد پیش آب زندگی جان باختن و ب جان پر کھیلنا - جان شاری کرنا - جان باز (اردو) و کیو باختن جان - کرنا - و کیو (استر و یسیدن)	جهان باختن
الف) جانباز اصطلاح بقول انند بوجا جان پریشی رسیدن مصدر اصطلاحی فرسنگ و تک معروف مؤلف عرض کند بقول آصفی بغایت تنگ آمدن (خبر و ع) در اسم داخل ترکیبی است از - - - - - تا تو از چشم لطف و برینشی و جان مروم رسید	الف) جانباز

<p>در بنی و مؤلف عرض کند که معاصرین عجم بر بان (۱) بخشندہ جان و (۲) امر بجان بر زبان ندارند و این اصطلاح خسرو دہلوی بخشی بہار بر معروف قانع و صاحب آصفی</p>	<p>می نماید ولیکن معاصرین عجم این پسندی کنند و ذکر ب کرده از معنی ساکت مؤلف در کلام قدما ندیدیم قلت تلاش ما دانیم کہ عرض کند کہ ب (۱) بمعنی عطا کردہ دن و دان</p>
<p>خسرو صاحب اعتبار است و از سند خسرو جان و الف امر حاضرش و اسم فاعل ترکیب (جان در بنی رسیدن) پیداست (اردو) ہم (شاپور طهرانی ۱۵) دل کرب جان بخش</p>	<p>ناک مین دم آنا۔ بقول آصفیہ رنگ ہو جانا۔ بتی طالب کام است و دندان بیکر مبد وق ہو جانا۔ جان سے عاجز آنا۔ لبون پر و راندیشہ خام است و مخفی مباد کہ معاصرین</p>
<p>دم آ جانا (معروف ۵) اے فلک ہاتھو عجم ب را بمعنی (۲) عفو قصوری کردن کہ سے غم کے ناک مین آیلے دم و کوئی دم سبکزم قصاص باشد ہم استعمال کنند و</p>	<p>تو مجھ کو فرصت اس غم فرقت سے دے و جان بخشی حاصل مصدرش (اردو) جان بجان آفرین سپردن مصدر</p>
<p>الف (۱) جان بخشی۔ ترکیب فارسی اس شخص کو کہہ سکتے ہیں جو جان عطا کرے</p>	<p>اصطلاحی۔ بقول بحر بمعنی وفات یافتن ہو عرض کند کہ معاصرین عجم ہم بر زبان دارند مر دے کو جلانے (۲) جان بخشنا کا امر حاضر</p>
<p>و قریب بمعنی حقیقی است (اردو) وقا ب (۱) جان بخشنا۔ جان عطا کرنا۔ زندہ (الف) جان بخشی اصطلاح۔</p>	<p>ان کرنا اور (۲) جان بخشی کرنا۔ جان بخشی۔ بقول بلغات</p>
<p>بقول بلغات</p>	<p>(ب) جان بخشیدن</p>
<p>بقول بلغات</p>	<p>بقول آصفیہ۔ فارسی۔ اسم نوشت۔ عفو۔</p>

آمرزش درگز -

بقول برهان و بحر و رشیدی و ناصر و درخت

(الف) جانب وار

اصطلاح

کنایه از جان لشکران و اوان و پیشکش نمودن

(ب) جانب داری

الف بقول

صاحب جامع گوید که از جان شکران و اوان

بها و معاون و ممد و حمایت کننده (ظهوری) و پیشکش نمودن (خافانی) جان بدستار

(ج) جانب خود را فرو باید گذاشت و هر کس او را بکوبد و غلبه ملوک و براندازد

و بدیم جانب دار است ب صاحب بحرب و مؤلف عرض کند که وجه کنایه واضح نشد

را بعضی حمایت کردن آورده مؤلف عرض باعتبار محاوره زبان است یا کم کنیم کمی از معاصین

لذا که الف اسم فاعل ترکیبی است و متعلق عجم گوید که جان را بلا گردان کردن لشکران و

بمعنی دوم جانب که بجایش گذاشت و ب که بلا گردان می شود (ار و) شکران من

حاصل بالمصدر جانبداری کردن بمعنی جان کوندر کرنا -

و حمایت سازی (ار و) الف جانبدار اصطلاح بقول بهار و اتند

بقول آصفیه طرفدار جایتی معاون ب معروف مؤلف عرض کند که اسم فاعل

جانب داری بقوله اسم مؤنث بیچ طرفدار ترکیبی است از (جان بدون) که می آید -

معاونت (واغ الف) بمعنی جان خود بسلامت برنده (طالب

دل به دونون طرف کا جانب دار یکسین آملی) ولی جان برنی یا کم ز دوست

و تنج و مرقا گانش بدور چشم او پیمانده بشیر

جان بدستار چه دادن (ار و) می نیم جان بچاغی و الا جان

صدا که اه و کپا به

<p>از معنی ساکت (خواجہ نظامی ۵) بجان برد</p>	<p>بھی بقاعدہ فارسی کہہ سکتے ہیں۔</p>
<p>خود ہر کسی گشتہ شاد و کس از گشتن کس نیاور</p>	<p>جان بر آمدن استعمال صاحب</p>
<p>یاد با ہم او بذیل الف ذکر ب کرده بردگر</p>	<p>آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>
<p>عرض کند کہ معنی مردن است یعنی جان ازین معنی دوم قانع مؤلف عرض کند کہ ب</p>	<p>عرض کند کہ معنی مردن است یعنی جان ازین معنی دوم قانع مؤلف عرض کند کہ ب</p>
<p>بر آمدن (خرین ۵) نازفته از نظر زخم جان</p>	<p>بر آمدن (خرین ۵) نازفته از نظر زخم جان</p>
<p>بر آمدہ یک شرمندہ ام کہ در غمش آسان</p>	<p>بر آمدہ یک شرمندہ ام کہ در غمش آسان</p>
<p>بر آمدہ یک (ار و و) جان نکلنا مرنا۔</p>	<p>بر آمدہ یک (ار و و) جان نکلنا مرنا۔</p>
<p>جان بر افشاندن مصدر اصطلاحی (ار و و) الف ب کا ماضی او حال</p>	<p>جان بر افشاندن مصدر اصطلاحی (ار و و) الف ب کا ماضی او حال</p>
<p>بقول صاحب آصفی جان فدا کردن و سندن بالمصدر یعنی جان ببری۔ مؤلف (ب) (۱)</p>	<p>بقول صاحب آصفی جان فدا کردن و سندن بالمصدر یعنی جان ببری۔ مؤلف (ب) (۱)</p>
<p>این بر جان افشاندن از حافظ شیراز گشت زندگانی کرنا (۲) سلامت رہنا (۳)</p>	<p>این بر جان افشاندن از حافظ شیراز گشت زندگانی کرنا (۲) سلامت رہنا (۳)</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ مراد ف اوست (ار و و) نجات پانا۔</p>	<p>مؤلف عرض کند کہ مراد ف اوست (ار و و) نجات پانا۔</p>
<p>دیکھو جان افشاندن۔</p>	<p>دیکھو جان افشاندن۔</p>
<p>جان بر سر بودن مصدر اصطلاحی</p>	<p>جان بر سر بودن مصدر اصطلاحی</p>
<p>(الف) جان پر و استعمال بقول بہار و انند گنایہ از مشرق بہرگ</p>	<p>(الف) جان پر و استعمال بقول بہار و انند گنایہ از مشرق بہرگ</p>
<p>(ب) جان پر و بجز الف بمعنی بودن (مخلص کاشی ۵) پاس دولت</p>	<p>(ب) جان پر و بجز الف بمعنی بودن (مخلص کاشی ۵) پاس دولت</p>
<p>محمود و سلامت ماندن و ہم او بر بگوید جمع کی با خواب راحت می شود و شمع و اہم</p>	<p>محمود و سلامت ماندن و ہم او بر بگوید جمع کی با خواب راحت می شود و شمع و اہم</p>
<p>کہ (۱) از زندگانی کردن و (۲) سلامت ماندن از برای تاج زر جان بر سر است و مؤلف</p>	<p>کہ (۱) از زندگانی کردن و (۲) سلامت ماندن از برای تاج زر جان بر سر است و مؤلف</p>
<p>و (۳) نجات یافتن از جہلکہ بہار بذکر الف عرض کند کہ از قبیل جان بر لب بودن باشد</p>	<p>و (۳) نجات یافتن از جہلکہ بہار بذکر الف عرض کند کہ از قبیل جان بر لب بودن باشد</p>

<p>و وارسته هم همین خیال می کند معنی میاورد که از و برافشاندن است که بجایش گذشت (ار و) بند بالا استعمال جان بر سر با مصدر بود جان کو کسی پرند اکرنه -</p>	<p>و وارسته هم همین خیال می کند معنی میاورد که از و برافشاندن است که بجایش گذشت (ار و) بند بالا استعمال جان بر سر با مصدر بود جان کو کسی پرند اکرنه -</p>
<p>نیت (ار و و) قریب الکرک هونا جان بلب هونا -</p>	<p>نیت (ار و و) قریب الکرک هونا جان بلب هونا -</p>
<p>جان بر سر داشتن مصدر اصطلاحی و معنیش ظاهر و (۲) بی اضافت کسی که در مؤلف عرض کند که سرحات کافی مہدر بخا بلب آمدن و برب آمدن هر دو بمعنی قریب کنیم (ار و و) و کیجو جان لبر داشتن -</p>	<p>جان بر سر داشتن مصدر اصطلاحی و معنیش ظاهر و (۲) بی اضافت کسی که در مؤلف عرض کند که سرحات کافی مہدر بخا بلب آمدن و برب آمدن هر دو بمعنی قریب کنیم (ار و و) و کیجو جان لبر داشتن -</p>
<p>جان بر شدن مصدر اصطلاحی بقول (۵) عزم دیدار تودار و جان بر لب آمده بحر نجات یافتن از مہلکه مؤلف عرض کند ی باز گرد و یا بر آید چیست فرمان شما که موافق قیاس است و مرادف جان برون (ار و و) (۱۱) و ه جان جو نکلا چاہتی ہے و مرکب از اسم فاعل ترکیبی که جان بر است اور لبون پر ہے - مؤنث (۲) قریب الکرک (ار و و) جان بر هونا - نجات یانا جان جان بلب -</p>	<p>جان بر شدن مصدر اصطلاحی بقول (۵) عزم دیدار تودار و جان بر لب آمده بحر نجات یافتن از مہلکه مؤلف عرض کند ی باز گرد و یا بر آید چیست فرمان شما که موافق قیاس است و مرادف جان برون (ار و و) (۱۱) و ه جان جو نکلا چاہتی ہے و مرکب از اسم فاعل ترکیبی که جان بر است اور لبون پر ہے - مؤنث (۲) قریب الکرک (ار و و) جان بر هونا - نجات یانا جان جان بلب -</p>
<p>جان بر کسی فشاندن استعمال بقول جان بر میان اصطلاح - بقول طحقات آسنی جان فدای او کردن (کاتبی نیشا پوری برهان یعنی (۱) استعداد ساخته و (۲) مرده (ع) همه تن جان شوم و بر تو فشانم چون شمع انکاشتن صاحب خود با اتفاق گوید که قول مؤلف عرض کند که همان جان افشاندن فیه نظر صاحب بحر یعنی استعداد تابع مؤلف</p>	<p>جان بر کسی فشاندن استعمال بقول جان بر میان اصطلاح - بقول طحقات آسنی جان فدای او کردن (کاتبی نیشا پوری برهان یعنی (۱) استعداد ساخته و (۲) مرده (ع) همه تن جان شوم و بر تو فشانم چون شمع انکاشتن صاحب خود با اتفاق گوید که قول مؤلف عرض کند که همان جان افشاندن فیه نظر صاحب بحر یعنی استعداد تابع مؤلف</p>

<p>عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است بمعنی اول و معنی دوم راسندی باید که هیچ تعلق با الف اصطلاح نیست بدون سند استعمال تسلیم کنیم (اردو) (۱) مستعد (۲) مرده - کنایه ایست و پس و باعتبار جامع که محقق مصدر اصل زبان است این را تسلیم کنیم (اردو)</p>	<p>جان بر میان اصطلاحی</p>
<p>بقول بهار کنایه از آماده شدن برای جان بسر بودن مصدر اصطلاحی</p>	<p>(الف) جان بر میان بسبتن (ب) جان بر میان نهادان</p>
<p>کاری (حکیم یوسف یوسفی) کمری بر میان جان بسبتن. بجان کمر و ار بر میان بستانه بؤ مؤلف عرض کند که از این اصطلاح آمادگی بجان و دل پیداست که در حصول مطلب پروای جان نباشد یعنی مبالغه در آمادگی معاصرین عجم با ما اتفاق دارند صاحب بحر بر الف قانع و نسبت ب صراحت کافی بر (جان بر میان نهادان) (اردو) دیکھو جان بر سر بودن -</p>	<p>جان بر میان اصطلاحی</p>
<p>جان بسر داشتن مصدر اصطلاحی</p>	<p>کنیم (اردو) الف و ب جان و د وارسته گوید که مراد ف جان بلب بودن سے آمادہ ہونا -</p>

است مؤلف عرض کند که موافق قیاس (اردو) کسی کی جانب چھوڑنا۔	
وسندش ہمان کہ بر (جان بسر بودن) جانب کسی فرو گذاشتن مصدر	
گذشتہ لیکن سند مذکور نہ آن را بجاری اصطلاحی۔ بہار بر معروف قانع مؤلف	
خورد و نہ این را بلکہ ہر ای (جان بسر است) عرض کند کہ سندی پیش نکرد و ما استعمال	
معنی جان لب (اردو) دیکھو جان لب مصدر اصطلاحی (اردو) کسی کی مدد سے باز آنا۔	
بقول بھر و بہار حمایت و امداد وی نمودن جانب کسی گرفتار مصدر اصطلاحی۔	
مرادف جانب کسی گرفتار و جانب کسی نگاہ بقول بہار معروف و بقول بھر مدد کسی کردن	
داشتن کہ می آید مؤلف عرض کند کہ ہر دو و امداد کسی اختیار کردن (ابوطالب کلیم	
ہند نثر ادا نہ سندی پیش نکرد و نہ استعمال) رسیدہ اند چنان از خطب و فاداران	
این اگرچہ موافق قیاس است و غلط نیست کہ زلف جانب رخسارہ ترا گرفت و مؤلف	
لیکن در کلام فارسیان از نظر مانگدشت عرض کند کہ موافق قیاس است (اردو)	
(اردو) حمایت اور امداد کرنا۔ کسی کی مدد کرنا۔ اعانت کرنا۔	
جانب کسی رہا کردن مصدر اصطلاحی جانب کسی نگاہ و نگہداشتن مصدر	
بہار بر معروف قانع مؤلف عرض کند کہ اصطلاحی۔ بقول بہار معروف و بقول بھر	
استعمال این از نظر مانگدشت و بہار سندی امداد و اعانت کسی کردن مؤلف عرض	
پیش نکرد و ما این را غیر از معنی حقیقی چیری ندیم کہ از سندی کہ بہار بذیل جانب دار	

<p>پیش کرده یعنی (ملا بستنی تھانیری ۵) کسی ازان کہ من نامم بچہ کار خواہی آمد (شیخ جانب ماندار و نگاہ و دل و دیدہ ام سبتی شیراز ۵) بس گرسنہ نخت کس نداشت کہ سوی اوست و جانب بمعنی اولش معلوم کیست و بس جان بلب آمد کہ برو کس نگریت می شود و برای معنی و ویش مخصوص نباشد قلم و مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است</p>	<p>(ار دو) کسی کی ادا و اورا غانت کرنا اور (ار دو) جان بلب ہونا۔ بقول آصفیہ۔ بلحاظ معنی حقیقی کسی کی جانب نگاہ کرہنا۔ مرنے کو ہونا۔ قریب برگ ہونا۔ تزع میں ہونا۔ جانب گیر اصطلاح۔ بقول بحر بمعنی جانب جان بلب آمدہ اصطلاح۔ بقول بحر مراد</p>
<p>دار و حامی۔ بہار بر معروف قانع مؤلف همان جان بلب آمدہ کہ گذشت مؤلف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است و موافق عرض کند کہ موافق قیاس است (ار دو) قیاس و متعلق بمعنی دوم جانب (البوطاب و کچھو جان برب آمدہ۔</p>	<p>کلمہ ۵) باگل روی نو دعوی نکوئی خورشید (الف) جان بلب بودن مصادر و بر طرف چون کند زلف تو جانب گیر است (ب) جان بلب رسیدن اصطلاحی</p>
<p>(ار دو) مدد معاون۔ حامی۔ جانب داف الف۔ بقول بحر قریب برگ بودن مرادف جان بلب آمدن مصدر اصطلاحی۔ جان بلب آمدن و بہار و کرب بہمین معنی بقول بہار مرادف جان بلب رسیدن کر ذہ (ملاطامہر غنی ۵) جان بلب از غنی</p>	<p>کنایہ از شرف برگ بودن (میر خیر و ۵) نتواند رسید و مانہ و رنا توانی زندہ ایم بلب آمدست جانم تو بیا کہ زندہ مانم و پس و مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس است</p>

(سائب س) با حدیث لب جان پرور او	(ار دو) و کیو جان لب آدن -
بوی گل چون نفس میا راست (د لک س)	جان بمیان بستن مصدر اصطلاحی
چه لذت است شنیدن نوا می جان پرور	صاحب آصفی گوید که معنی آماده شدن برآ
از مطرب که توان داد بوسه بر دهنش (د مؤلف	کار می (حافظ شیرازی س) جان بستم بیا
شمع صفت از سر شوق (د تانسوزی زغم	عرض کند که مراد ف جان بخش باشد اسم
عشق نیای تو خلاص (د مؤلف عرض کند	فاعل ترکیبی است و بصفت لب معشوق مستقل
که معنی همه تن آماده شدن است (ار دو)	(ار دو) جان پرور بقاعده فارسی بمعنی
همه تن آماده هونا دل و جان سے آماده هونا	جان بخش صفت لب و غیره مین استعمال کر سکتا
جان بمیان نهادن مصدر اصطلاحی	(الف) جان پیری اصطلاح - ۲ الف
بهار بذر کراین از معنی ساکت و جان بر میان	(ب) جان پریان بقول بهار و بحر
نهادن را بمعنی آماده شدن بکاری نوشته	و رشیدی و جهانگیری در ملحقات کنایه از
(نقی س) این چه بخت است که با هر که هم	شراب و صاحبان برهان و بحر و بهار و -
جهان بمیان (د خصم جانم شود اریسی مریم	(سروری و ناصری و جهانگیری در ملحقات)
باشد (د مؤلف عرض کند که از سند بالا	و رشیدی ب را هم بهمین معنی آورده اند
(س) می کند جان - جان پریان را جنون	معنی محبت داشتن پیدا است - فائق -
دل فراق جان آدم که و خون (د حکیم خاقانی	(ار دو) آماده هونا - محبت رکعتا -
(س) از پیکر گاو آید در کالبد مرغ (د جان	جان سپید و - اصطلاح - بقول بهار و بحر

<p>صوب جان تو و جان من پ صاحب نام در لمحات هم الف را آورده خان آرد در سراج بذر الف بحواله رشیدی ذکر معنی کرده می فرماید که در مؤید است سوگند جان</p>	<p>پریان کرتی خم یافت ربانی پ مؤلف عرض کند که استعاره باشد نه کنایه و مرکب اصنافی است (ار دو) الف و ب - شراب - مؤث -</p>
<p>الف) جان تو و جان او استوار بیانی اینها بوجه آنست که ذوق محاوره نادر و یگانگی مراد است صاحب بحر می فرماید که مراد الف</p>	<p>الف) جان تو و جان او استوار لمحات برهان گوید که ازین کلام اظهار اتحاد و یگانگی مراد است صاحب بحر می فرماید که مراد الف</p>
<p>ب) جان تو و جان من یعنی سوگند جان تو و جان او و این عبارت در جائی استعمال کنند که کسی چیزی را بکسی سپارد و سفارش نماید که این را غریزوار و نیک محافظت کن و نیز جائی که اتحاد و محبت سخت باشد گویند (جان من و جان شما یکی است)</p>	<p>ب) جان تو و جان من یعنی سوگند جان تو و جان او و این عبارت در جائی استعمال کنند که کسی چیزی را بکسی سپارد و سفارش نماید که این را غریزوار و نیک محافظت کن و نیز جائی که اتحاد و محبت سخت باشد گویند (جان من و جان شما یکی است)</p>
<p>همچ (ار دو) الف - تیری اورا سکی جان نقل عبارت بالا کند و سوگند نهند بهار کی قسم بر الف قانع و سذب دهد (خاقانی سه)</p>	<p>همچ (ار دو) الف - تیری اورا سکی جان نقل عبارت بالا کند و سوگند نهند بهار کی قسم بر الف قانع و سذب دهد (خاقانی سه)</p>
<p>جان جان اصطلاح - بقول برهان و جان تکرار جان (۱) کنایه از روح اعظم است</p>	<p>عشق با بگ بلند گفت که خاقانی پ یار غریز تکرار جان (۱) کنایه از روح اعظم است</p>

میوان گفتند یعنی این سرخ برای خون سحر و سراج (۱) معروف که انسان و حیوانات

حیوان بنزد جان است که تولید خون آن زنده باشد و محافظت کننده و نگاهبان

سرخ می شود (اردو) و گیوجان حیوان و (۳۱) سلاحدار و (۳۲) رزق و روزی

و قوت لایموت صاحب رشیدی منتهی قی
و حیوانی -

حاجان دادان | مقصد را اصطلاحی بقول اول را نه نوشت و ذکر یعنی دوم و سوم و

بہار و بحر بعضی مردون مؤلف عرض کنند: جہاں ہم گم کردہ (شرف شفرہ ۵۵) کی تواند

که گنایه است یعنی سیرون جان بخالق کرد و جاندار می او هر جانور را حافظ و جاندار

معاصرین عمر نیز زبان دارند (اردو) مگر او ایندو متعالی پس بودند (مولوی مصطفیٰ)

عاق واده امه گشته | مشر - صاحب | چو زخم تنغ نباشد بچنگ نيزه و تير

مصر وصال دولت خزینه الامثال چه فرق بنه محبت ز رسم جاندار بدرفت

کرم این گروه از معنی و محل استعمال است (انسانی است) شایستگی چهره است که دو جاندار

مؤلف عرض کند که فارسان این مثل را خاص او بد حیثیتم خوان کشیده و زلف زره و

خوگس از نند که اندر حرمت های سمار و سوتو (سوزنی ۵۷) چنان شدت بیزار را

مهر اشتهار فائز گرد شود (اردو) جان روالی همان چو که نوبی نان پتزار و نمیر

کماله که مقصود حاصل کیا گیا ہے۔ یہ دیکھ کر خوشخبر و غمزدار ہوا کہ وقت ان کی چاہ

چه چاره داند کرد آنکه نذر ندارد و زور بی	جانداری اصطلاح بقول بهمان را که نایب
بهار بر معنی سوم و چهارم قانع و وارسته	از تریاکت که افیون باشد صاحبان
بر معنی سوم قناعت کرده صاحب سروری	جهاگیری و جامع و بحر و سروری و نامری
بذکر معنی دوم و سوم می فرماید که در یکی از نسخ	و مؤید هم ذکر این کرده اند (حکیم خافانی
معنی ۱۵) یا اول و آنکه تو زک حتم کند تیر آده	۵) ای مهر دایان روزه دایان و جها
صاحب نامری معنی دوم و سوم و چهارم را	داروی علت بهاران بی (جمال الدین
آورده مؤلف عرض کند که معنی اول اسم	عبدالرزاق ۵) جانداری عاشقان
فاعل ترکیبی است بمعنی حقیقی و معنی سوم مجاز	حدیث و قفل در گریان دعایت و
آن که جان بمعنی سلاح گذشت و معنی دوم	بحر و رای معنی بالا گوید که (۲) نوشدارو و
مجاز معنی سوم که نگهبان و اما سلحدر می باشد	(۳) آب حیات هم خان آرزو در سران
و معنی چهارم هم مجاز باشد که روزی وقت	می فرماید که هر داروی که نگه دارنده جان
و سبب بقای جان است و معنی پنجم یعنی یا	بود و همچنین نوشدارو بمعنی جانداری و ست
نقیب و چوبدار را گویند مجاز معنی دوم و	و معنی اول مجاز باشد مؤلف عرض کند که
سوم (۱) دوم (۱۱) جانداری و حیوان	ما اتفاق داریم با خان آرزو و تقیم معنی
او را انسان جو زنده بود (۲) نگهبان (۳)	و معنی اول مجاز است که تریاک را هم جانداری
سلاحدار اختیار رکته و الاشخص بسیار	گفتند که آن را محافظ جان دانند و معنی دوم
(۴) رزق مذکور (۵) نقیب چوبدار مذکور هم	مجاز که صاحب غیاث بر نوشدارو معنی

<p>محل روح نفسانی است ولیکن اتفاق دارد که مغز قلب است و غیره و معنی سوم هم موافق قیاس و مجاز معنی عام باشد (اردو) که معنی فعلی این منسوب به جانان و جانان (۱) و کیهو تریاق - مذکر (۲) و کیهو نوش دارو و ماغ را توان گفت و هر چه معنی جانان باشد بالا مذکر (۳) و کیهو آب حیات - مذکر - مذکور شد موافق قیاس است که آن را بهین جان داشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر تا لو نامند و بایش بر تارک گذشت که این</p>	<p>تریاق و شراب و پازیر گفته و معنوی خاص هم که مغز قلب است و غیره و معنی سوم هم موافق قیاس و مجاز معنی عام باشد (اردو) که معنی فعلی این منسوب به جانان و جانان (۱) و کیهو تریاق - مذکر (۲) و کیهو نوش دارو و ماغ را توان گفت و هر چه معنی جانان باشد بالا مذکر (۳) و کیهو آب حیات - مذکر - مذکور شد موافق قیاس است که آن را بهین جان داشتن استعمال - صاحب آصفی ذکر تا لو نامند و بایش بر تارک گذشت که این</p>
<p>این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند مرادف آنست (اردو) و کیهو تارک - که معنی حقیقی جاندار بودن و زنده بودن جان درازی اصطلاح - بقول اندکجورانه است و جان داریدن هم مرادف این که غوامض سخن مرادف و رازی عمر (حافظ جاندار از همین است که گذشت (اردو) جان درازی تو باد که یقین برید انهم زنده رهنما - جاندار رهنما - در کمان ناوک ترکان تو بی چیری نیست چانه زانه اصطلاح - بقول برهان و جهانگیری مؤلف عرض کند که موافق قیاس است -</p>	<p>این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند مرادف آنست (اردو) و کیهو تارک - که معنی حقیقی جاندار بودن و زنده بودن جان درازی اصطلاح - بقول اندکجورانه است و جان داریدن هم مرادف این که غوامض سخن مرادف و رازی عمر (حافظ جاندار از همین است که گذشت (اردو) جان درازی تو باد که یقین برید انهم زنده رهنما - جاندار رهنما - در کمان ناوک ترکان تو بی چیری نیست چانه زانه اصطلاح - بقول برهان و جهانگیری مؤلف عرض کند که موافق قیاس است -</p>
<p>و جامع و بحر و رشیدی بر وزن کارخانه (اردو) درازی عمر - مؤلف - از پیش سر جانی را گویند که در کودکی نرم و چنده باشد و عبری یا فوخ خوانند - خان آرزو و در سراج گویند که در سامانی معنی نوشته و معنی ترکیبی محل جان است چه دماغ تا تو از چشم و بینی و جان مردم رسید و بینی</p>	<p>و جامع و بحر و رشیدی بر وزن کارخانه (اردو) درازی عمر - مؤلف - از پیش سر جانی را گویند که در کودکی نرم و چنده باشد و عبری یا فوخ خوانند - خان آرزو و در سراج گویند که در سامانی معنی نوشته و معنی ترکیبی محل جان است چه دماغ تا تو از چشم و بینی و جان مردم رسید و بینی</p>

مؤلف عرض کند که موافق قیاس است	دست من گیر که بیچارگی از حد گذشت
و کنایه (ار دو) دم ناکه من آنرا بقول	سرمین دار که در پای تو زیم جان را
اصفی به عاجز هونا تنگ هونا زندگی سپید	(ظهوری ه) خوشش آنکه نقل سازم
هونا نهایت تکلیف من هونا	لب های می پرستش و جانی کشم بپاش
جان دریای کسی افشاندن	مصدر کتم زوشتش و مؤلف عرض کند که موافق
اصطلاحی بقول بهار کنایه از جان خود	قیاس است و سندان بیصله به باشد
او که رون و صاحب اند نقل بردارش	نه در عیبی ندارد و محض مباد که در سندان
صاحب آصفی هم نقل نگار بهار مؤلف عرض	بالاتر استعمال مصدر ریزیدن است عیبی
کند که موافق قیاس است و بعضی حقیقی (ار دو)	نذار که مرادف ریختن باشد (ار دو)
کسی که قد مون بر جان نثار گرا	و یکهو مصدر گذشته
جان دریای کسی باختن	مصدر جان در تن آمدن
اصطلاحی بهار این را مرادف مصدر گذشته	صاحب آصفی ذکر این کرده گوید که مرادف
گوید مؤلف عرض کند که موافق قیاس است	جان در سینه آمدن مؤلف عرض کند که بعضی
(ار دو) و یکهو جان دریای کسی افشاندن	زنده شدن باشد (شفائی اصفهانی ه)
جان دریای کسی ریختن	مصدر افشاندن
بقول بهار	از سحر غمزه اش جان در تن انجاری آید
مرادف مصدر گذشته (شیخ شیراز ه)	محض مباد که ازین سندان استعمال مصدر آید

پیدا است عیبی ندارد که آمدن و آمدن بر روییم و بر اتم تا کنتم گیر و ز جان خویش	پیدا است عیبی ندارد که آمدن و آمدن بر روییم و بر اتم تا کنتم گیر و ز جان خویش
هر دو یکی است (ار دو) جسم تن جان در جانش بودارسته و بجزیم ذکر این کرده	هر دو یکی است (ار دو) جسم تن جان در جانش بودارسته و بجزیم ذکر این کرده
آنا زنده هونا - مؤلف عرض کند که باعتبار الفاظ اصطلاحی	آنا زنده هونا - مؤلف عرض کند که باعتبار الفاظ اصطلاحی
جان در تن کسی که دن مصدر است و الفاظ شعر منی این یکجان شدن که مراد از	جان در تن کسی که دن مصدر است و الفاظ شعر منی این یکجان شدن که مراد از
بقول بجز و بهار زندگی دادن می فرماید که وصل است و پس قائل مخفی مراد که از زند با	بقول بجز و بهار زندگی دادن می فرماید که وصل است و پس قائل مخفی مراد که از زند با
لازم این جان یافتن است (صائب سه) استعمال مصدر کنند پیدا است که بجایش	لازم این جان یافتن است (صائب سه) استعمال مصدر کنند پیدا است که بجایش
می کند جان در تن امید لعل پاد و نوش می آید و مراد ف کردن باشد (ار دو)	می کند جان در تن امید لعل پاد و نوش می آید و مراد ف کردن باشد (ار دو)
روی آتش ناک خون مرده می آرد و بپوشد اینی جان کود و سرس کی جان پر خد اکبر با	روی آتش ناک خون مرده می آرد و بپوشد اینی جان کود و سرس کی جان پر خد اکبر با
مؤلف عرض کند که از سند بالا استعمال او را هر دو است سنون کے لحاظ سے یکجان	مؤلف عرض کند که از سند بالا استعمال او را هر دو است سنون کے لحاظ سے یکجان
مصدر کنند پیدا است که بجایش می آید و هونا و اصل هونا -	مصدر کنند پیدا است که بجایش می آید و هونا و اصل هونا -
مراد ف کردن باشد (ار دو) زنده جان در و میدن پختری مصدر اصطلاحی	مراد ف کردن باشد (ار دو) زنده جان در و میدن پختری مصدر اصطلاحی
گونا - زندگی عطا کننا - کسی که تن مین شرح این بر (جان و میدن) می آید	گونا - زندگی عطا کننا - کسی که تن مین شرح این بر (جان و میدن) می آید
جان و آن (ار دو) یکجان و میدن -	جان و آن (ار دو) یکجان و میدن -
جان در جان کسی که دن مصدر جان در و میدن مصدر اصطلاحی	جان در جان کسی که دن مصدر جان در و میدن مصدر اصطلاحی
اصطلاحی - بقول بهار کنایه از جان خود جان در و میدن بقول بجز قریب	اصطلاحی - بقول بهار کنایه از جان خود جان در و میدن بقول بجز قریب
فدای او کردن مسید حسن غزنوی سه برک بود این مؤلف عرض کند که جان	فدای او کردن مسید حسن غزنوی سه برک بود این مؤلف عرض کند که جان
بجز از چند زنده داده است کیش و روی سبز بود و جان بر و سبز بود و جان بر و سبز بود	بجز از چند زنده داده است کیش و روی سبز بود و جان بر و سبز بود و جان بر و سبز بود

گفته شد استعمال این به صله در از نظر ما گنجان دینا	
قلت تلاش ما باشد شتاق من استعمال می جان در سینه آمدن	مصدر اصطلاح
باشیم معاصرین عجم بر زبان دارند اردو صاحب آصفی این را مرادف جان و تن	آردن شتکه گذشت مؤلف عرض کند
دیکهو جان بسر بردن	الف جان در سر دل کنی
سندی پیش نکرده استعمال این از نظر ما گنجان	مقبوله
معاصرین عجم بر زبان دارند (اردو) دیکهو	ب (ب) جان در سرش کنم
جان در تن آمدن	ج (ج) جان در سر گردن
الف گوید که این مثلی است - ای جان ما	الف (الف) جان در میان
در پی دل بر باد دهی وضائع سازی و هم	ب (ب) جان در میان دامن
او بر ب می نگارد که ای جان و هم و صاحب	ج (ج) جان در میان نهادن
بهر بر ج می فرماید که یعنی جان دادن است	برهان و جامع و بحر و سروری و ناصری در
مؤلف عرض کند که ما استعمال هر سه را	الحقات کنایه از آنست که مراد با توجه به جان مضامین
طالب سندی باشیم که قلت تلاش ما ازین بهره	نیست و صاحبان بحر و مصطلحات برب و
مجاور و خبر ندارد و ظاهر است از ج آ	ج گویند که نهایت مهر و محبت نمودن -
و الف را در رسائل امثال فارسی زبان	الف (الف) (خلایق المعانی الف) ای قلت بادوات
نیافتیم (اردو) الف دل کے لئے جان طوطی هندوستان	با پیش زبان تو تیغ برده
کو ضائع کرتے ہے (ب) جان دون (ج) جان در میان	صاحبان ناصری و بهائیکری

در محقات این شهر را مال کمال اسمعیل گفته اند	سند آن یافته نشد (تأثیر) پشت
(ظهوری) چون الف هر کس ندارد	در و شانت کیان چون در قهاے
در میان جان ترا پادار دش چون جیم و نو	کتاب بهمنشانی که با هم جان در یک قالب
ایام از جان بر کران به کمال اسمعیل	اند به مؤلف عرض کند که (دو جان در یک قالب)
(این چه بخت است که با هر که هم جان	قالب) محاوره هیچ است که بر زبان معانی
بمیان به خصم حاتم شود ابر عیسی مریم باشد	عجم است و درین شعر غلط با هم بدل آن باشند
به مؤلف عرض کند که الف اسم فاعل تری	اگر ازین سند اصطلاحی پیدا کنیم (جان با هم
است و داریدن و داشتن هر دو مرفوع	در یک قالب) باشند (جان در یک قالب)
کلیه گیر و سند بالابصله به عیبی ندارد	مقابل (ار دو) ایک جان دو قالب
خان آرزو در سراج ذکر الف کرده	و کن من مستعمل ہے۔ دو شخصون کا با هم
(ار دو) الف و شخص جو کسی کی محبت کمال اتحاد	
مین اپنی جان کی پروا نکرے اب وج	جان و میدان مصدر اصطلاحی۔
نهایت محبت کرنا۔	صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی است
جان در یک قالب اصطلاح تیل	مؤلف عرض کند که از سندش (جان
بجو و ارسته و بهار باضافت نون کما	در و میدان بخیری) پیدا است که معنی چیز
اخلاص و کس با اتحاد و یگانگی اگر چه در	بی جان راز مذکور و رونق دادن
عرف کجایان و دو قالب مشهور است لیکن	و کار عجیب کردن (مولانا جامی) خند

<p>(جان از جسم رفتن) (شاپور طهرانی ۵) بسیار رسید؛ (ار و و) بے جان چیز جان رفت و بسی نماند یا را؛ سودای کسی مین جان پیدا کرنا - رونق وینا عجیب نماند ما را؛ (ار و و) جان جانما مرنا کام کرنا - بیجان هونا -</p>	<p>او جان بچکان در رسید؛ منصب احیا بسیار رسید؛ (ار و و) بے جان چیز جان رفت و بسی نماند یا را؛ سودای کسی مین جان پیدا کرنا - رونق وینا عجیب نماند ما را؛ (ار و و) جان جانما مرنا کام کرنا - بیجان هونا -</p>
<p>جان ویده اصطلاح - بقول اندکجوان جان که میدن مصدر اصطلاحی منظر العجائب از اسمای محبوب است صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی سکت مؤلف عرض کند که خلاف قیاس و غیر مؤلف عرض کند که رم کردن و قصد لطیف بدون مسند استعمال تسلیم نکنیم از بیک رفتن کردن جان باشد (فغانی شیرازی) بر زبان معاصرین عجم نیست و در کلام قدما (۵) دل کنده بود از می و ساقی چو گل هم یافته نمی شود (ار و و) معشوق - نگر رسید؛ جان رسیده را هموس کام تازه جان ریا اصطلاح - بقول اندکجوان طهرانی؛ (ار و و) جان کا حرکت کرنا - جانے العجائب از اسمای معشوق مؤلف کا قصد کرنا -</p>	<p>او جان بچکان در رسید؛ منصب احیا بسیار رسید؛ (ار و و) بے جان چیز جان رفت و بسی نماند یا را؛ سودای کسی مین جان پیدا کرنا - رونق وینا عجیب نماند ما را؛ (ار و و) جان جانما مرنا کام کرنا - بیجان هونا -</p>
<p>(۱) جان زمین اصطلاح - بقول میرزا است که کنایه باشد (ار و و) معشوق کنایه از سبزه و گل و میوه صاحب بحر نیک جان رفتن مصدر اصطلاحی - سبب معنی بالا گوید که (۲) رود و چشمه هم به آصفی ذکر این کرده از معنی سکت مؤلف و صاحبان ناصری و جهانگیری در ملحقیات عرض کند که بی جان شدن و مردن و محقق بر معنی اول قانع - خان آرزو در سراج</p>	<p>او جان بچکان در رسید؛ منصب احیا بسیار رسید؛ (ار و و) بے جان چیز جان رفت و بسی نماند یا را؛ سودای کسی مین جان پیدا کرنا - رونق وینا عجیب نماند ما را؛ (ار و و) جان جانما مرنا کام کرنا - بیجان هونا -</p>

هم بر معنی اول قناعت کرده مؤلف عن	هم بر معنی اول قناعت کرده مؤلف عن
کنند که مرکب اضافی است و بهر دو معنی مؤلف یعنی شستن و بی جان کردن و الف دایمی	کنند که مرکب اضافی است و بهر دو معنی مؤلف یعنی شستن و بی جان کردن و الف دایمی
قیاس (ار دو) (ار دو) سینه - بپول میوه جان ستانده و (۲۱) بقول بحر مرادف جان	قیاس (ار دو) (ار دو) سینه - بپول میوه جان ستانده و (۲۱) بقول بحر مرادف جان
نکر (۲) چشمه - نکر - نندی بوئت - گزا (ار دو) الف (۱) جان یعنی والا	نکر (۲) چشمه - نکر - نندی بوئت - گزا (ار دو) الف (۱) جان یعنی والا
اصطلاح (۲۶) و یکجو جان گزاف جان لینا - پلاک کرنا	اصطلاح (۲۶) و یکجو جان گزاف جان لینا - پلاک کرنا
الف بقول جان سوز اصطلاح بقول انند بچواله	الف بقول جان سوز اصطلاح بقول انند بچواله
بهار معروف و ب بقولش مردن جان فرنگ فرنگ معروف مؤلف عرض	بهار معروف و ب بقولش مردن جان فرنگ فرنگ معروف مؤلف عرض
بحر و ایسته و انند بر ب قناعت کرده	بحر و ایسته و انند بر ب قناعت کرده
مؤلف عرض کند که الف اسم فاعل است	مؤلف عرض کند که الف اسم فاعل است
است و ب مصدری مرادف جان سپار (۲۶) کنایه از عاشق (ار دو) (۱) هم	است و ب مصدری مرادف جان سپار (۲۶) کنایه از عاشق (ار دو) (۱) هم
سوافق قیاس که اصل این جان بحق سپردن	سوافق قیاس که اصل این جان بحق سپردن
بود و این مخفف آنت (ار دو) الف	بود و این مخفف آنت (ار دو) الف
مرنے والا - بب - مرنا	مرنے والا - بب - مرنا
اصطلاح الف	اصطلاح الف
(الف) جان ستان	(الف) جان ستان
(ب) جان ستان	(ب) جان ستان
مرادف جان گزا - صاحب اسفی و کرب	مرادف جان گزا - صاحب اسفی و کرب
نکرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند	نکرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند

<p>مجا فطبت حی کرده باشد مؤلف عرض (عبدالواسع ع) گهی توخم بدان زلف کند که مجر و (جانش برآید) قابل بیان است و و تاسی پر شکن ریزد و گهی خواهم بدان چشم که از صدر (جان برآدن) و (برآیدن) سیاه جان شکر بند و خان آرزو در سرنگ است بمعنی مردن - مبالغة ایست در عمل یعنی بر معنی اول قناعت کرده مؤلف عرض (اگر جان از تن هم برآیدین کار را کند یعنی کند که شکر مخفف شکار بخذف الف و این در کار خود پروای جان نکند - این است مرکب اسم فاعل ترکیبی است و بهر دو معنی حقیقت این اصطلاح قائم کرده معاصرین کنایه باشد گیار و غزرائیل هر دو شکار کننده هستند ترا و که بصورت مقوله قائم کرده اند و جان است (ار و و) (اما غزرائیل - مقوله نیست بلکه بهی حقیقی - جان برآدن است علیه السلام - مذکر (۲) یار - مذکر -</p>	<p>جان شما و جان من مقوله یقول ملحقات برهان مرادف (جان تو و جان من) که گذشت صاحب بحر هم برانش و صاحبان بهار عجم و رشیدی و (ناصری و جهانگیری در ملحقات) هر چه نسبت این شته اند انقلش ممد رانجا کرده ایم مؤلف عرض کند که خیال مالنبت این هم ممد رانجا مرقوم (خواجہ جمال الدین سلمان ع) جان</p>
<p>جان شکر اصطلاح - بقول برهان و جان و بحر و ناصری کبیر شین نقطه دار و فتح کاف و سکون زای قرشت (۱) شکار کننده جان یعنی غزرائیل علیه السلام چه شکر یعنی شکار است و (۲) کنایه از معشوق و مطلوب هم - صاحب جهانگیری در ملحقات بر معنی اول قان صاحب سروری بر مجر و شکار کنند و جان قان</p>	<p>جان شکر اصطلاح - بقول برهان و جان و بحر و ناصری کبیر شین نقطه دار و فتح کاف و سکون زای قرشت (۱) شکار کننده جان یعنی غزرائیل علیه السلام چه شکر یعنی شکار است و (۲) کنایه از معشوق و مطلوب هم - صاحب جهانگیری در ملحقات بر معنی اول قان صاحب سروری بر مجر و شکار کنند و جان قان</p>

<p>شیرین نیست گر این شعر من پیش شما بگوئی سپارم جان خود جان شما و جان من (ار و و) و کیو جان تو و جان من -</p>	<p>انند و غیات بمعنی قائم مقام (البوطاب کلیم بی یاده دل ز سیر جهان دانمی شود گل جانشین سبزه میانی شود (صائب س)</p>
<p>غنچه دل را بوی یار و بر بر می کشم در ریشه ما جانشین افتاده است</p>	<p>الف) جان شیرین</p>
<p>صاحب انند بخواند فرزندک ذکر الف که ده می فرماید که بمعنی که سعدی علیه استعمال کرده مؤلف عرض کند که سبحان الله چه خوش تحقیق است چنانی گوید که فارسیان صفت شیرین را برای جان آورده اند -</p>	<p>دب) جان شیرین بباد وادن صاحب انند بخواند فرزندک ذکر الف که ده می فرماید که بمعنی که سعدی علیه استعمال کرده مؤلف عرض کند که سبحان الله چه خوش تحقیق است چنانی گوید که فارسیان صفت شیرین را برای جان آورده اند -</p>
<p>سعدی (س) گر یکی زین چهار شد غالب و جان شیرین بر آید از قالب ووب ببقول بحر یعنی هلاک شدن با عرض کنیم که ضرورت نداشت که لفظ شیرین را در اصطلاح داخل کنند بلکه مجرود (جان باده ادن) بمعنی هلاک شدن است و مردن (ار و و) مرنا - خاصیت صبا - موت -</p>	<p>جان صبا اصطلاح بقول ملحقات برهان بمعنی خاصیت صبا - صاحب مؤید خورشید مؤلف عرض کند که مرکب اضافی است معاصرین عجم بر زبان ندارند و استعمال این در فارسی زبان از نظر مانگدشت (ار و و) خاصیت صبا - موت -</p>
<p>چنان طلب اصطلاح بقول انند</p>	<p>چنان شیرین اصطلاح بقول بهار و مجرود</p>

<p>از اسمای محبوب مؤلف عرض کند که بمعنی غلط نیست (ار و و) تیری جان غزنی کی قسم - جان فرسا استعمال - بقول اندک جو الہ کنایہ لطیف نیست معاصرین عجم بر زبان ندانند (ار و و) یار - مذکر - که کم کنندگان جان چنانکه غم جان فرسا</p>	<p>از اسمای محبوب مؤلف عرض کند که بمعنی غلط نیست (ار و و) تیری جان غزنی کی قسم - جان فرسا استعمال - بقول اندک جو الہ کنایہ لطیف نیست معاصرین عجم بر زبان ندانند (ار و و) یار - مذکر - که کم کنندگان جان چنانکه غم جان فرسا</p>
<p>جان عالم اصطلاح - بقول ملحقات برهان اسم فاعل ترکیبی است بهار ذکر (جان فرسا) و اندک و بحر و هوید کنایه از حضرت رسالت کرده از معنی ساکت صاحب مؤید گوید که کعبه پناه صلی الله علیه وسلم مؤلف عرض کند عمر نقصان کننده بود - صاحب آصفی فکر که موافق قیاس است (ار و و) آنحضرت جان فرسودن کرده از معنی سکوت و زبیده صلی الله علیه وآله وسلم کو فارسیون نے مؤلف عرض کند که نقصان جان کردن است (کمال اصفیائی) عقل داند که پرزین</p>	<p>جان عالم اصطلاح - بقول ملحقات برهان اسم فاعل ترکیبی است بهار ذکر (جان فرسا) و اندک و بحر و هوید کنایه از حضرت رسالت کرده از معنی ساکت صاحب مؤید گوید که کعبه پناه صلی الله علیه وسلم مؤلف عرض کند عمر نقصان کننده بود - صاحب آصفی فکر که موافق قیاس است (ار و و) آنحضرت جان فرسودن کرده از معنی سکوت و زبیده صلی الله علیه وآله وسلم کو فارسیون نے مؤلف عرض کند که نقصان جان کردن است (کمال اصفیائی) عقل داند که پرزین</p>
<p>جان غزنی اصطلاح - بقول بحر و بهار بود است و هر که از بهر حال جان فرسود و اندک معنی قسم بجان غزنی (جلالای طباطبایا) مخفی مباد که این مرکب متعلق از مصدر فرساید (ار و و) یار غزنی که بود دانش افیون و جان است نه فرسودن (ار و و) جان گوهری</p>	<p>جان غزنی اصطلاح - بقول بحر و بهار بود است و هر که از بهر حال جان فرسود و اندک معنی قسم بجان غزنی (جلالای طباطبایا) مخفی مباد که این مرکب متعلق از مصدر فرساید (ار و و) یار غزنی که بود دانش افیون و جان است نه فرسودن (ار و و) جان گوهری</p>
<p>غزنی است که بود جان غزیم و قرب دو سال والا عمرین نقصان پیدا کرنے والا - است که نفاق غزنیان و خوار شد است (الف) جان فروختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که روشن کردن جان</p>	<p>غزنی است که بود جان غزیم و قرب دو سال والا عمرین نقصان پیدا کرنے والا - است که نفاق غزنیان و خوار شد است (الف) جان فروختن مصدر اصطلاحی صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که روشن کردن جان</p>

مخفف (جان افروختن) و از سندش استعمال جان فرا آمد جهان شد و گلش و زیبا پرباغ	
(ب) جان فروز پیداست از قبیل و راغ گستر دند فرش اطلس و دیبا، صاحب	
دل فروز مخفف جان افروز به تعلق به جهانگیری بر (جان فزای) قناعت بر معنی اولی	
(جان فروزیدن) (اسیری لاهی) کرده و خان آرزو در سراج تهرانش و حسن	
ناحسن جان فروز تو بیند عاشقان به بردار جامع ذکر معنی اول و دوم فرموده مؤلف	
یکدم از رخ خود این نقایها (ار و و) عرض کند که معنی سوم حقیقی است و معنی اول	
الف - جان کور و شن کر ناب جان کور و دوم مجاز آن (ار و و) شمس فیدون	
کرنه والا - رونق دین والا - جان فروز کاشیوسان روز جس مین فارسیان عید	
بھی ترکیب فارسی که سکتے ہیں - کر تھے ہیں - ذکر (۲) و کیو آب حیات (۳)	
جان فرا اصطلاح - بقول برهان و بحر جان کوثر پانے والا عمر پانے والا -	
و ناصری (۱) نام روز بست و سوم از ماه (الف) جان فشان اصطلاح - الف	
های ملکی و آن را (جان فزای) هم گفته اند (ب) جان فشان دن بقول بهار و	
(۲) آب حیات مؤلف عرض کند که صاحب آصفی ذکر ب کرده گوید که معنی مرد	
(۳) معنی حقیقی فرایده جان و فرایده است مؤلف عرض کند که شار کردن و	
عمر صاحب ناصری اگر چه ذکر معنی حقیقی نکرد قربان کرده جان باشد که نتیجه آن همان	
و لیکن از سندش که برای معنی اول پیش می کند الف - اسم فاعل ترکیبی است از ب (صاحب)	
این معنی حقیقی هم پیداست (منه) بهاء (ع) در نپوای کام دنیا می فشان جان	

<p>(کاتبی نیشاپوری ع) همیشه جان شوم بمعنی جان نثاری (ار و و) الف جان نثار شمر و بر تو فغانم چون شمع پر و جان فغانی حاصل گوئد که می بین جوانی جان کو کسی پر قربان کرد مصدر رب باشد که صاحب اند ذکرش کرد (ب) جان کو قربان کرنا - نثار کرنا -</p>	<p>جالتقی بقول برهان بسکون ثالث وقاف به تحتانی کشیده مشورت و نگاش کردن و مصلحت و صلاح دیدن جمعی باشد با هم می فرماید که بخد فغانی هم آمده گویند ترکی است مؤلف عرض کند که چالتقی به جمیم فارسی در ترکی زبان بمعنی مشورت و تدبیر آمده چنانکه صاحب لغات ترکی ذکرش کرده پس فارسیان جمیم فارسی را به عربی بجا کرده مقرر کرده باشند (ار و و) مشورت - مؤلف -</p>
<p>الف) جان کاستن ب) جان گاه</p>	<p>مصدر اصطلاحی کرده و مرادف جان فرساست چنانکه صاحب آصفی (غم جانگاه) و امثال آن مؤلف عرض ذکر الف کرده از معنی ساکت و سندی کند که موافق قیاس است (ار و و) الف که از شاپور پهلوانی پیش کرده از آن مصدر جان گهنا - جان کم بهونا - عمر کم بهونا - اوراسکا (جان کاهیدن) پیدا است بمعنی کم کردن منتقدی عمر گهنا ناب جان گاه بهر کسب جان (ع) از فغان و ناله کاهیم جان غم فارسی که می بین - عمر اور جان گهنا - یوالا فرموده و اینگونه تا مگر بیدار سازم سخت خواب آلوده را که و ب اسم فاعل ترکیبی است معنی کاهنده جان که صاحب اند ذکرش (ع) صدار جان کشیدن از آن به که</p>
<p>جان کشیدن</p>	<p>مصدر اصطلاحی کرده و مرادف جان فرساست چنانکه صاحب آصفی (غم جانگاه) و امثال آن مؤلف عرض ذکر الف کرده از معنی ساکت و سندی کند که موافق قیاس است (ار و و) الف که از شاپور پهلوانی پیش کرده از آن مصدر جان گهنا - جان کم بهونا - عمر کم بهونا - اوراسکا (جان کاهیدن) پیدا است بمعنی کم کردن منتقدی عمر گهنا ناب جان گاه بهر کسب جان (ع) از فغان و ناله کاهیم جان غم فارسی که می بین - عمر اور جان گهنا - یوالا فرموده و اینگونه تا مگر بیدار سازم سخت خواب آلوده را که و ب اسم فاعل ترکیبی است معنی کاهنده جان که صاحب اند ذکرش (ع) صدار جان کشیدن از آن به که</p>

پیش خلق یکبار کس نفس زپی مذعاشد و اسم نوشت - نزع موت کے وقت سانس
 مؤلف عرض کند کہ جان از تن کشیدن بچا کا اکھڑا - دم توڑنے کی حالت
 کردش و ہلاک کردن ہمین است معنی این جان کندن از سرگان مثل بقول
 مصدر اصطلاحی و این مخفف آنست معنی جہنم در پنج نیست بہار نفیس
 لازم درین نیست و در شعر و جید اشارہ بجان و موزی را ہمیشہ در شکنجہ روزگار بودن
 خود کشیدن است یعنی خود را ہلاک کردن و احوال عبرت گذشتن در خور و نہرا و
 پس آنکہ معنی مردن برین نوشتہ اند سکندری است - صاحب بحر نقل بہار کرد و بہر دو
 خود دہ اند و بر معنی شعر غزلی کردہ (اردو) از محاورہ کار نگرفتند و بر قیاس تعریف
 مرنا اور بہار سے معجون کے لحاظ سے ہلاک غیر مطبوع کردند فارسیان این مثل را
 جان کندن مصدر اصطلاحی - بقول سخن مردم بدو ظالم استعمال می کنند و ہم
 بحر معنی سکرات الموت مؤلف عرض کند ایشان را استعارہ کردہ اند از سرگان جہنم
 کہ فارسیان برای سکرات الموت استعمال معقول و ہمین است کہ ظالمان اگر جان ہی
 جان کنی - می کنند و بعضی از معاصرین عجم جان بکنند از ایشان بعید نباشد مؤلف عرض
 کنندنی را ہم صحیح دانند و جان کندن بافتح کند کہ معاصرین عجم تصدیق معنی بیان کرد
 یعنی ہلاک کردن و قریب بہ ہلاکت رساندن یا می کنند (اردو) ظالم اگر جان لیوے
 و معاصرین عجم تصدیق این معنی می کنند - تو اس سے بعید نہیں ہے -
 (اردو) جان کنی - جان کندی - فارسی - (الف) جان کد اضمین مصدر اصطلاحی

<p>(ب) جان گذار صاحب آصفی ذکر الف باضافت مرکب توصیفی و گران جان قلب کرده از معنی ساکت و بمقابلہ آن ذکر ب کند اضافت (اردو) گران جان بقول آصفیہ و بہار بر رب قانع بر معروف صاحب اند سخت جان آپ ہی نے گران جانی کا بھی نقل نگارش مؤلف عرض کند کہ جان گذار خصلت ذکر فرمایا ہے بمعنی سخت جانی موتث و جان گذار زید بمعنی مؤثر بر جان شدن و جان گرد و جامہ گرد مثل صاحبان رنج رسانیدن است و ب اسم فاعل ترکیبی غرضیۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ یعنی رنج رسان و جان فرسا (اردو) بمعنی محل استعمال ساکت مؤلف غرض جان کو نقصان پہنچانا ہے گھر گہا دینا ب جان گذار کہ معاصرین عجم بر زبان نذرند و استعمال گذار جیسے غم جان گذار غم کو کم کرنے والا از نظر مانگذشت البتہ بر زبان فارسیان جان کو گہانے والا۔</p> <p>جان گران استعمال بقول اندکوالہ خود می آید فارسیان سخن کسی زنند کہ دامنہ سطر العجائب گران جان مؤلف عرض در سفر و سیاحت باشد مقصود همین است کہ اگر بر عکس خیال محقق ہند تراو است کہ ہر کہ جامہ خود پرازد گرد و دار و او جان گرد (خاقانی) ترسم این را ز جان گرانی ہانی است یعنی دامنہ در سفر می باشد (اردو) قدر آری نہ قدر وانی کہ محقق مباد کہ جان گران (جهان گرد و جامہ گرد) و گن مین اس شخص کے اسم فاعل ترکیبی است و جان گرانی بزیادت حق مین مستعمل ہے جو ہمیشہ سفر او ر سیاحت یای مصدری بمعنی گران جانی و جان گران مین رہتا ہے۔</p>	<p>(ب) جان گذار صاحب آصفی ذکر الف باضافت مرکب توصیفی و گران جان قلب کرده از معنی ساکت و بمقابلہ آن ذکر ب کند اضافت (اردو) گران جان بقول آصفیہ و بہار بر رب قانع بر معروف صاحب اند سخت جان آپ ہی نے گران جانی کا بھی نقل نگارش مؤلف عرض کند کہ جان گذار خصلت ذکر فرمایا ہے بمعنی سخت جانی موتث و جان گذار زید بمعنی مؤثر بر جان شدن و جان گرد و جامہ گرد مثل صاحبان رنج رسانیدن است و ب اسم فاعل ترکیبی غرضیۃ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ یعنی رنج رسان و جان فرسا (اردو) بمعنی محل استعمال ساکت مؤلف غرض جان کو نقصان پہنچانا ہے گھر گہا دینا ب جان گذار کہ معاصرین عجم بر زبان نذرند و استعمال گذار جیسے غم جان گذار غم کو کم کرنے والا از نظر مانگذشت البتہ بر زبان فارسیان جان کو گہانے والا۔</p> <p>جان گران استعمال بقول اندکوالہ خود می آید فارسیان سخن کسی زنند کہ دامنہ سطر العجائب گران جان مؤلف عرض در سفر و سیاحت باشد مقصود همین است کہ اگر بر عکس خیال محقق ہند تراو است کہ ہر کہ جامہ خود پرازد گرد و دار و او جان گرد (خاقانی) ترسم این را ز جان گرانی ہانی است یعنی دامنہ در سفر می باشد (اردو) قدر آری نہ قدر وانی کہ محقق مباد کہ جان گران (جهان گرد و جامہ گرد) و گن مین اس شخص کے اسم فاعل ترکیبی است و جان گرانی بزیادت حق مین مستعمل ہے جو ہمیشہ سفر او ر سیاحت یای مصدری بمعنی گران جانی و جان گران مین رہتا ہے۔</p>
--	--

یکی از علایم معاصریم بود که قولش رسیده	جان گرفتار مصدر اصطلاحی - صاحب
را ماند (اردو) اما تجربه کارست	بجز بیل (جان در تن کسی کردن) گوید که
راے (۲) کا سیاب -	(جان گرفتن او) (جان یافتن) لازم نیست
اسطلاح - بقول	بها زو که جان گرفتن از چیزی کرده می فرماید
(الف) جان گزرا	که لازم (جان در تن کسی کردن) اگر گذشت
برپا (۱) اما کاهنده و آسیب رساننده جان	(میرزا طاهر و جید) از الفش آب روا
(۲) روح حیوانی بهم و (۳) حیوان	جان گرفت و راه به چشمه حیوان گرفت
موزی و غیر موزی باشد از سباع و بهائم	(صائب) از وصال ماه مصر آخر لیلی
(۴) زهر قاتل بهم - صاحب جامع مذکر	جان گرفت و دست خود بوسید بکس
معنی اول گوید که هر چیزی که جان را بکشد و	و امن پکان گرفت و مؤلف عرض کند
آسیب رساند از سباع و زهر و غیره	که موافق قیاس است. استعاره ایست
صاحب بحر به معنی دوم و سوم و چهارم	از کما سیاب شدن (اردو) کامیاب بود قانع - صاحب ناصری گوید که در همه سیاهی
مقابل و ضد جانفر است (منه)	جان گرفته اصطلاح - بقول فدائی
ربع تقم نه هشت غم غم فزای ربع و چاهم	(۱) مرد نیازموده کار و دست انداخته و
گزید ما رتب جانگزی ای ربع و مؤلف	تنک آوند مؤلف عرض کند که اگر چه
عرض کند که معنی اول حقیقی است و معنی دوم	مین (۲) اسم مفعول مصدر (جان گرفتن) عرض کند که
خلاف قیاس اردو است استعمال تسلیم کنیم	ست مگر معنی بالا هم مستعمل - صاحب

و معاصرین حجم جم این معنی را تسلیم نمی کنند یعنی **مؤلف** عرض کند که مرادف جان در **سوم** هم مثل نظر و صراحت جامع توید خیال و الف را باب تعلق نیست که ب اسم فاعل است و معنی چهارم را مجاز معنی اول و دوم ترکیبی جان گسیدن است شامح اصفی که که زهر هم جا نگذاشته باشد که آسیب رساند بجان الف را ب بندب قائم کرد (طفراس) صاحب برهان نسبت معنی دوم و سوم غور حیوانی کشتم از غم جان گسل پایه آهم بود و بر الفاظ و معنی حقیقی اصطلاح نکرد و دیگری بر مواخت دل پ (ار دو) الف جان از محققین صاحب زبان با او نیست یعنی تو زبان دیکهو جان فرسا -

دوم را اصطلاح دانیم و بس - بهار بر معر **جان گیر** اصطلاح بقول اندکجه الله قانع و -

(ب) **جان گزیدن** را کنایه از هلاک **مؤلف** عرض کند که اسم فاعل ترکیبی است ساختن نوشت (ار دو) الف (۱) و موافق قیاس (ار دو) عزرائیل علیه السلام و ده چیز پس از جان کو تکلیف پیچیده نوشت

(۲) زهر - مذکر ب هلاک کرنا - و کمر این کرده از معنی ساکت **مؤلف** عرض

(الف) **جان گسستن** استعمال است که معنی حقیقی است یعنی لرزه افتادن در

(ب) **جان گسل** اصفی ذکر الیه جان از حدیث (جمال اصفهانی) یعنی

کرده از معنی ساکت و از سببش ب از تو دل که بس باریب و فرنگی و بهی بر تو پیدا است و بهار ب ذکر ب بر معر و قانع

<p>بجائی کنند کہ کسی چیز را بہ کسی سپارد و سفرارش نماید کہ این را نیکو دار و نیک محبت</p>	<p>(ار و و) جان کا لرزنا کا پناہ جان میں لرزنا پیدا ہوا۔</p>
<p>جانناز اصطلاح بقول بہار و اندیش کن (خواجہ شیراز) دل خرابی می کند مسکلا (ملاطفر و منقبت شاہ مردان) دلدار را آگہ کنید کہ زینہا را می دوستان</p>	<p>جانناز اصطلاح بقول بہار و اندیش کن (خواجہ شیراز) دل خرابی می کند مسکلا (ملاطفر و منقبت شاہ مردان) دلدار را آگہ کنید کہ زینہا را می دوستان</p>
<p>دو مثال سفید آورد صبح راز کہ سازد کی جان من و جان شما صاحب بحر این را مراد زان دو تا جانناز ہم (اسیر) جلوہ شیر (جان تو و جان من) گوید صاحبان رشیدی</p>	<p>دو مثال سفید آورد صبح راز کہ سازد کی جان من و جان شما صاحب بحر این را مراد زان دو تا جانناز ہم (اسیر) جلوہ شیر (جان تو و جان من) گوید صاحبان رشیدی</p>
<p>ابروی تو تا محراب شد کہ برگرفته از جهان و غیث و مویذ و ناصری در لطافت و سراج دل جانناز انداختند کہ صاحب فدائی مرا ذکر بکرده اند مؤلف عرض کند کہ ما بر</p>	<p>ابروی تو تا محراب شد کہ برگرفته از جهان و غیث و مویذ و ناصری در لطافت و سراج دل جانناز انداختند کہ صاحب فدائی مرا ذکر بکرده اند مؤلف عرض کند کہ ما بر</p>
<p>فرید کند کہ چیزی است کہ می گسترانند و بر (جان و تو و جان من) خیال خود را ہر کردہ بالایش ایستادہ نماز می کنند کہ عبرتی سجاو (ار و و) دیکھو جان تو و جان من۔</p>	<p>فرید کند کہ چیزی است کہ می گسترانند و بر (جان و تو و جان من) خیال خود را ہر کردہ بالایش ایستادہ نماز می کنند کہ عبرتی سجاو (ار و و) دیکھو جان تو و جان من۔</p>
<p>گویندش مؤلف عرض کند کہ خصوصیت جان نثار استعمال بقول بہار و اند استادن در تعریف درست نیست۔</p>	<p>گویندش مؤلف عرض کند کہ خصوصیت جان نثار استعمال بقول بہار و اند استادن در تعریف درست نیست۔</p>
<p>(ار و و) جانناز بقول آصفیہ اسم مرکب ترکیبی است بمعنی قربان و فدا کننده جان مصلی نماز پڑھنے کا فرش آسن۔ (ار و و) جان نثار ترکیب فارسی اس</p>	<p>(ار و و) جانناز بقول آصفیہ اسم مرکب ترکیبی است بمعنی قربان و فدا کننده جان مصلی نماز پڑھنے کا فرش آسن۔ (ار و و) جان نثار ترکیب فارسی اس</p>
<p>(الف) جان من و جان تو کہ شخص کو کہہ سکتے ہیں کہ جو کسی پر فدا اور (ب) جان من و جان شما الف قربان ہو۔</p>	<p>(الف) جان من و جان تو کہ شخص کو کہہ سکتے ہیں کہ جو کسی پر فدا اور (ب) جان من و جان شما الف قربان ہو۔</p>
<p>وب بقول بہار عبارت می کہ استعلاش جان نگار اصطلاح بقول بہار و اند</p>	<p>وب بقول بہار عبارت می کہ استعلاش جان نگار اصطلاح بقول بہار و اند</p>

معروف (بدر چاچی س) پادشاه پادشاه استعمال پیش نشد - عینی ندارد که معاصرین مجسم
 جان نگارانش و جان پادشاه نامش بر زبان هم بر زبان دارند (اردو) جان نواز
 از آب حیوان خوشتر است و صاحب اصفی ترکیب فارسی مدوح کو که سکنه بن -
 بوشیقه همین سند صادر جهان گشتن قائم جان نواز بقول ملحقات بر زبان و بحر شریف
 کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که حیوان است - بهار این را مرادف جان نواز
 فصولی است و این اسم فاعل ترکیبی است گفته (طیور فارسی) ز اعتدال هوا حکم
 یعنی نقش جان کننده و کنایه از جان آفرین جانور گیرد و اگر بنوک قلم صورتی کنند نگار
 و مالک جان و جان را در راقدر دارند و (شیخ شیراز) نماز جانور از خوش
 که بصفت پادشاهان استعمال این می کنند و طیر واهی و مور پد که بر فلک نشد از نامردی
 (اردو) جان کا مالک - جان کا پیدا از غاش پد و از کلام والد هروی استعمال
 این باخفای نون هم بنظر آمده (س) سنگا
 جان نواز اصطلاح - بقول بهار و هری شدند جانور پد همچون عرض از وجود
 اند معروف مؤلف عرض کند که از قبیل جوهری صاحب تحقیق الاصطلاحات گوید
 دل نواز - بهر دو اسم فاعل ترکیبی است که اکثر بنون ظاهری آید و گاهی بنون غنیچه
 یعنی نوازش و گرم کننده از جان و جان فارسیان نونی را که بعد حرف مده آید غنی
 دهند و عطا کنند جان که فارسیان خوانند (محمی بخاری س) چو آرام گیری
 بصفت مدوح استعمال این کنند اگر چند بهای نوب جان و چو خیش پذیر می فضا

<p>تو جانور بخان آرزو در سراج گوید که بشر چار دهمی فقره نامه شست حی فراهم انبست هر جاندار عموماً و سواهی الزبان خصوصاً این جانور گوید که حیوان که بکرت ارادی باشد عموماً مکرب است از جان و لغو و در کلمه نیست و اراده متحرک می شود مؤلف عرض کند که است بمعنی صاحب می فرماید که در الفاظ اگر چه در معنی این تقسیم است برای جان دار عربی غیر اظهار نون واجب نیست مگر در فارسی و لیکن در محاوره فارسی تخصیص به حیوان درین نقطه که نون نقطه جانور با وجود آنکه بعد از غیر ناطق است (اره دو) جانور را بقول آصفیه واقع شده واجب التلکف است و این قاعده فارسی اسم مذکر حیوان به جاندار که کثیر یا کمثر از مؤلف کلیه است صاحب مفرنگا چرنده درنده پرنده گچور را خوشی غیر ناطق</p>	<p>جانور من بقول برهان و موارد و (جهانگیری در غامته) و آنست بر وزن آمو فکن برهان زند و یازند بمعنی بودن مؤلف عرض کند که مصدر غیر مستعمل است و مکرب است از جان و نون و تن که علامت مصدر است و جان و نون بمعنی جای گیر و این هم لغت زند و یازند است که دستور این صاحب تصدیق این می کنند بمعنی این معنی جای گیر ماندن و کنایه از بودن (اره دو) درین</p>
<p>جانانه بقول برهان بر وزن دانه (اره دو) هم خان آرزو در سراج صراحت کند که حیوانی و (۲) سلاح جنگ بهار این را ای زائد در آخر جان است و بهر چنانکه خان مرادف جان نوشته صاحبان جامع و وفاء مؤلف عرض کند که اتفاق داریم رشدیدی و جهانگیری و ناصری و سراج با او و لیکن با الله تعالی این پریشان چیت</p>	<p>جانانه بقول برهان بر وزن دانه (اره دو) هم خان آرزو در سراج صراحت کند که حیوانی و (۲) سلاح جنگ بهار این را ای زائد در آخر جان است و بهر چنانکه خان مرادف جان نوشته صاحبان جامع و وفاء مؤلف عرض کند که اتفاق داریم رشدیدی و جهانگیری و ناصری و سراج با او و لیکن با الله تعالی این پریشان چیت</p>

و صراحت لفظ جان بجایش گذشت و این نیز (۱) نگاہبان (۲) ہتیار رکبے والا۔
 علیہ آن است و بس اگرچہ جان بمعنی ^{مستحق} سپاہی (۳) رزق مذکر روزی۔
 ہم آمدہ ولیکن این مخصوص است باہر و ^{موت} موت (۴) جاندار۔ زندہ۔
 بالا (اردو) دیکھو جان کے پہلے اور دوسرے جانی بقول اندو غیاث فسوب بجان
 جانہ دار اصطلاح۔ بقول برہان و بحر کہ بمعنی روح و حیات است و باین معنی
 و جہانگیری و بہار بادال اسجد بر وزن لازیا لفظ فارسی است و نیز صیغہ اسم فاعل۔
 (۱) محافظت کنندہ و نگاہبان را گویند و بمعنی گنہگار از جہالت کہ بمعنی گناہ و تقصیر
 (۲) نگاہدار زندہ اسلحہ جنگ را نیز گفته اند باشد و ہم فسوب بہ جان کہ پدید آید
 و (۳) بمعنی رزق و روزی و قوت لایموت بود اگرچہ باین معنی نون جان شدہ نیست
 ہم۔ صاحب جامع بذکر ہر سہ معنی بالامی فرماتا مگر فارسیان مخفف خوانند و رین ہر دو
 کہ (۴) زندہ خلاف مردہ (جلال اطباطی) صورت لفظ جانی عربی است و نیز جانی
 پیکان سخت جانہ دارالش چون بلای نگاہ بمعنی چنیدہ سیوہ مؤلف عرض کند کہ
 رسیدہ علاخان آرزو در سراج ذکر معنی اول در موضوع مداخل است و
 ہر چارہ معنی کردہ مؤلف عرض کند کہ بس چنانکہ دوست جانی و دشمن جانی۔
 جانہ فرید علیہ جان است و این اسم ^{عل} فاعل (اردو) جانی۔ فسوب بجان ^{جانی} جانی۔
 ترکیبی است و معنی چارہم تحقیق این است جانی و دشمن جانی۔
 و دیگر ہمہ معانی مجاز آن (اردو) جان یافتن اسعد را سطلای۔ ^{تعل} تعل

<p>بجو و بهار لازم (جان در تن کسی کردن) مؤلف عرض کند که موافق که گذشت بهار این را بطور مستقل بیان قیاس است بمعنی زنده شدن (آرودو) کرد و صاحب بحر بذیل (جان در تن زنده بونا جان حاصل کرنا -</p>	
<p>جاود بقول برهان و جامع و جهانگیری و رشیدی و سروری و ناصری کبیر و او بر عابد محقق جاوید است که بمعنی همیشه و دائم باشد - خان آرزو در سراج می فرماید که تحقیق اینست که این بجذف یا محقق جاوید است و بس مؤلف عرض کند که اسم جاوید فارسی زبان باشد و موافق قیاس (آرودو) جاوید - بقول آصفیه - دائم همیشه - سدا نیت - دائم -</p>	
<p>جاودان بقول برهان و جامع بر وزن همانا و تا جاودان پاکلاه پ صاحب فدائی می عابدان محقق جاویدان که (۱) همیشه و فرماید که همیشه و پائیدار و آنکه تا همیشه پائیدار دائم و (۲) آنچنان باشد (فرخی ۵) بماند - خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول همی تا جاودان را نام در تازی ابد باشد می فرماید که الف و تون زائد در فارسی بیک ملک محمود در شادی و شادی جاودان بسیار آید چنانکه بباد و باداد و باداد و سحرگاه باشد که صاحب جهانگیری و سروری و ناصری کبیر و او بر بر معنی اول قانع - بهار هم بر معنی اول قانع است هر دو معنی خور نکردن حق آنست که این محقق فرموده گوید که بلفظ تا نیز مستعمل (فردوسی) جاویدان است و الف و تون در جاودان (۵) که بیدار دل شاه توران سپاه و جاویدان در معنی اول زائد البته در معنی</p>	

دوم که خان آرزو ذکرش نکرد برای نسبت (کانون منش) و دیگر (نیکو پندش همان) توان گرفت یعنی چیزی که نسبت به جاوید دارد و دیگر (دل کشای خردمندان) و این کتابها آن جهان باشد (ارزو) (۱) و بگوید جاوید محترم و عزیز بود چون اسکندر یونانی به (۲) آخرت نوشت -

(الف) جاویدان خود اصطلاح بقول چندین ساله ایران را که کنوز حکمت بود جامع نام کتابی است که موشنگ در حکمت به مصر و یونان حمل و نقل کرد و حکمای یونانی علمی تصنیف کرده و بعضی بجای خود خردمندان از حکمت های ایرانی بهره یاب شدند - حانوشته اند یعنی علوم در انبار رونق یافت و از ایران ابرار

(ب) جاویدان خود صاحب ماصی (الخ) و می فرماید که کتاب جاویدان خردمندان نسبت به گوید که (۱) عقل باقی و (۲) مطبوع انوشیروان افغانده بود و اوراق نام کتابی بوده از موشنگ شاه نیروانی که او را در شکم آهوی زردین نهفته در قصر در حکمت نگاشته بود و گویند او پادشاه ایران نیز زمین پنهان داشت رای هندو صورت و معنی داشته بعقیده پارسیان که معاصر انوشیروان و مردی حکمت و نسبت پنجاه کتاب آسمانی بروی بیامد و برخی برداران کتاب سرانجام یافته و زبان نام دانگ گفته اند خود از روی حکمت و علم نگاشت را بخدمت او فرستاد و خدمات لائقه بها یکی همین (جاویدان خود) و دیگر (روشنائی) آورده گاه رجوع به پادشاهی بوی گفت جان) و دیگر (برای فرسنگ) و دیگر هر حاجتی داری بخواه عرض کرد شنیدم و لم

در ایوان مدائن گنجی است از پادشاه عهد کرده خان آرزو در سراج بهم این را
 متناگروهیم که مرایه بر وزن رخصت و در آورده مؤلف عرض کند که موافق قیاس
 تا بحضرت آورم بعد از آن با چند تن از است قلب اضافت خرد جاودان -
 که آن پادشاه به آن محل رفته زمین را (اردو) جاودان خرد (۱) عقل اول
 شکافه آهوی زرین را نزد شاه آوردند مؤلف (۲) ایک کتاب کا نام ہے جو
 پس از کشادن قفل در شکم آن ورق حکمت مین پوششنگ کی تصنیف است
 چند سوده و اندک فرسوده پیدا شد و با جاودان سراسی اصطلاح بقول
 عرض کرد که این کتاب جاودان خرد و شنگ بحر و لطافت برهان و مؤید (۱) بهشت
 است و بیت ورق از آن نامه که چهار (۲) عالم آخری مؤلف عرض کند که
 صادر ورق بود و بزبان پارسی ترجمه کرده قلب اضافت سراسی جاودان کنایه باشد
 به نامون داد و آن حکمت عملیات بوده و بس (اردو) (۱) بهشت مؤلف
 و باقی را بر دو و بعضی از عبارات جاودان (۲) عالم آخری دیگر جهان بقا -
 خرد و بعضی از نامه ها از قبیل کتب حکمت جاودانه اصطلاح بقول جهانگیری
 و توارخ مستور است صاحب برهان مخفف با ویداند که می آید یعنی همیشه و ابد
 بر (نام کتابی از پوششنگ در علم حکمت) (ابو الحسن مشهور به) اگر غم را چو
 قانع صاحب سفرنگ بذیل شرح سومی فقره و د و بودی جهان تاریک بودی جاودا
 (نامه شست ساسان نخست) و گزینمین صاحب جامع سترگت کند که بهر دو

<p>جاودان است (مسابیح) مجنون چه تدبیرش با توری جاودانی که مؤلف حضرت هستی جاودانه که بهار بر معنی اولش صاحب سروری هم این را مرادف جاودان گذاشت چنانکه عمر جاودانی و دولت جاودان داند (حکیم خاقانی) جاودان با دو کلمات و مجازاً حاصل آن همان است که بهار زکریا جهان پدیده بر عمر جاودانه است و صاحب کرد (اردو) جاودانی بقول آصفیه ناری ناصری هم ذکر این با جاودان و جاوید اسم مؤنث بهیچگی ابدی - سرمدی - اور و جاویدانه کرده خان آرزو و در سراج بلخاط معنی بهار و کیو جاودان و جاودانه گوید که این مخفف جاویدان است و پای جاوید بقول بریان بر وزن باور یعنی دانه</p>	<p>هتوز از عالم خان و خانه مؤلف عرض حال چنانکه اگر گویند چه جاورداری کند که مقصودش جزین نباشد که پای آخر را مراد آنکه چه حال داری صاحب ناصری زائد داند اندرین صورت این مزید علییه بکر معنی اول گوید که (۲) بمعنی خداوند جاو جاویدان باشد و مخفف جاویدانه و صراحت مکان نیز آمده و جاویدان جمع این صاحب کافی بر جاودان گذاشت (اردو) و کیو جامع گوید که (۳) حالی شدن و همیدین چیز و (۴) تغییر و تبدل صاحب سفرنگ (شیرج) جاودان -</p>
<p>جاودانی استقال بقول بهار مرادف جاودان و جاودانه (سلطان در عرشه شیخ که (۵) آنچه در محفل و جا باشد خان آرزو زاید (۶) اگر چه مصیبت عظیم است لیکن در سراج بر معنی اول قانع مؤلف عرض کند</p>	<p>جاودانی استقال بقول بهار مرادف جاودان و جاودانه (سلطان در عرشه شیخ که (۵) آنچه در محفل و جا باشد خان آرزو زاید (۶) اگر چه مصیبت عظیم است لیکن در سراج بر معنی اول قانع مؤلف عرض کند</p>

<p>که معنی اول اسم جامد فارسی زبان است و است و بس و بمعنی چهارم اسم جامد بمعنی دوم مرکب از جا بمعنی خودش و ور و بمعنی پنجم متعلق به معنی دوم (اردو) بمعنی صاحب و معنی سوم را تصحیف کتابت (۱) حال - مذکر (۲) صاحب مکان - و انیم که خلاف قیاس است و دیگری از (۳) فهم - مؤنث (۴) تغیر و تبدل - مذکر محققین ذکرش نکرد و همان معنی اول (۵) و به چیز جو کسی جگه هو - مؤنث -</p>	<p>جاورد بقول برهان و جامع بسکون را و دال خاری باشد سفید رنگ می فرمایند به این معنی بازی نقطه داریم گفته اند و عبری ثغام صاحب سروری هم ذکر این کرده - خان آرد و ورسراج ذکر این موجوده گوید که ظاهر یکی ازین هر دو تصحیف است صاحب محیط ذکر این نکرد و صاحب منتخب بر ثغام نوشته که گیاهی است که بفارسی آن را درمنه نامند مؤلف عرض کند که بر پرواز و توتیای کبر ذکر درمنه گذشت اسم جامد فارسی زبان است (اردو) و کیو پرواز و توتیای کبر -</p>
<p>جاورس بقول اندو غیات معرب گا ورس نوعی از غله صاحب سوار السبیل که محقق معربیات است ذکر این کرده گوید که در فارسی این را گا ورس نامند صاحب محیط هر چه بر جا ورس نوشته بالقلش بسبیل کرده ایم مؤلف عرض کند که گا ورس بجای خودش می آید و ریخا همین قدر کافی که معرب است ولیکن فارسیان عوض لغت اصلی همین را بر زبان دارند (اردو) و کیو بسبیل -</p>	<p>جاور کردن استعمال بقول برهان و اند بر وزن باور کردن بمعنی تغیر و تبدل</p>

<p>دادن باشد صاحب بحر برهان شان مؤلف بلحاظ معنی چهارم جاو و تغییر شدن است عرض کند که متعلق به معنی چهارم جاو است که استعمال الف و ب حالا بر زبان بجایش گذشت (اردو) حال بدل و یا معاصرین مجسم نیست (اردو) الف تغییر و تبدیل کرنا - تغییر و تبدل - نزدیک تغییر مونا - بدلنا -</p>	<p>(الف) جاو و گرد اصطلاح - بقول ناصر می و اندل لفتح کاف فارسی از حالی بجالی و سروری و مؤید و رشیدی سمان گشتن - صاحب سفرنگ بشرح (بست و نهی) جاو و رد که براسه جمله عوض زای تونز فقره نامه شت صد و شش و شنگ گوید که گذشت مؤلف عرض کند که اثره بمعنی تغییر و تبدل است مؤلف عرض کند این هم مبدرا اینجا کرده ایم خیر نیست که حاصل بالمصدر ..... یکی ازینها تبدل دیگری باشد چنانکه برتغ (ب) جاو و گردیدن می نماید که و برتغ (اردو) و بکھو جاو و رد -</p>
<p>جاو و شیر قبول برهان و جامع و اند بر وزن بادگیر معنی باشد و والی و مغرب گا و شیر است که همان صمغ را نام است صاحب محیط گوید که گا و شیر معنی خیتی شیر گا و است و این را بدین اسم ازین نامند که چون در آتش حل کنند مثل گا و شیر در سفیدی رنگ و صورت نماید و نیزه فارسی جو شیر و گو شیر و بشیر ازی جاوشی گویند و یونانی تاحروس و در انگریزی اوپا پوئیکس و آن صمغی است بدو ظاهر آن سرخ شیر و باطن آن سفید گرم و خشک در سوم - سخن و محفل و ملین است و منافع بسیار دارد</p>	<p>جاو و شیر قبول برهان و جامع و اند بر وزن بادگیر معنی باشد و والی و مغرب گا و شیر است که همان صمغ را نام است صاحب محیط گوید که گا و شیر معنی خیتی شیر گا و است و این را بدین اسم ازین نامند که چون در آتش حل کنند مثل گا و شیر در سفیدی رنگ و صورت نماید و نیزه فارسی جو شیر و گو شیر و بشیر ازی جاوشی گویند و یونانی تاحروس و در انگریزی اوپا پوئیکس و آن صمغی است بدو ظاهر آن سرخ شیر و باطن آن سفید گرم و خشک در سوم - سخن و محفل و ملین است و منافع بسیار دارد</p>

<p>جهان بخود چنین اقبال جاویدان بود چنان ناصری در الف قانع بر معنی اول و ذکر ب و در زیر دندان نرم کردن می فرماید که با جاودان کرده صاحب سفرنگ شرح کامل التشریف است و مضارع این جاود - شصت و شش فقره (در تاثیر آسمانی بغیر از باب) صاحب سوار دهم ذکر این کرده (محسن و خورشید و خورشید) الف را بعضی اول نقل کرده (تایر سه) پیوست هر که با او پیوسته در شب صاحب فدائی ب را بجم جاودان نوشته است و جاوید هر که لعش جاوید کامیاب خان آرزو الف و ب و ج هر سه را اصل است و خان آرزو در چهار غایت این را جاود و جاودان و جاودانه گفته مؤلف غرض آورده مؤلف غرض کند که متبل چارین کند که اتفاق داریم با او که این اصل است و است که جیم فارسی می آید چنانکه کاسج و و آن محقق این (ارو) دیکهو الف کاسج و صراحت باخذ چاویدن همد را بنجا جاود و ب - جاودان (ج) - جاو گنیم (ارو) چیانای دیکهو چاویدن -</p>	<p>جاویدن بقول ملحقات برهان چیزی است که در میان زهره گاو بهیم میرسد اند گوید که همان گاوین که می آید و بهند روین نامند و گاو روین - صاحب ملحق هم ذکر این کرده مؤلف غرض کند که صاحب برهان بر گاوین می گارد که سنگی است که از زهره گاو بر آید (حجر التیس) و همد را بنجا این را معربش نوشته (ارو) دیکهو جاو بقول ملحقات برهان بر وزن ماه دایم معنی منزلت و (۲) کنایه از دنیا - صاحب سروری بر ذکر معنی اول قانع (حافظ شیرازی) عزیز مصر بر عم برادران غیور و ز قهر</p>
---	--

چاہ برآند براوج جاہ رسیدہ صاحب سواد السبیل گوید کہ فارسی است بمعنی غربت و فقر
و فرمایند کہ نزد بعضی عربی است مقلوب وجہ بمعنی آبرو و مؤلف عرض کند کہ دیگر ہم
محققین اہل زبان و زبان دان ازین لغت ساکت اند صاحب اند این را لغت عرب
معنی منزلت و رتبہ گفتہ جاہتہ شدہ و جو یہ مصغران و اصلہ من الوجہ (الخ) ماہم این را
لغت عربی و انیم و صاحب فتح ہم این را آورده و تسامح صاحبان برہان و سرور است
کہ این را در لغات فارس جا دادند و اگر سندا استعمال این بمعنی دوم بدست آید آن را
مجاز بمعنی اول و انیم (اردو) (۱) جاہ بقول اصنیہ فارسی نوشتہ رتبہ - مرتبہ - عزت
(۲) و بنا نوشتہ -

جابل لباس اثری است زیر چہرہ مقولہ صاحب فخریۃ الامثال این را
مثل گفتہ از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کند کہ مقولہ عجم است بحق جابل
یعنی این مقولہ بحق او استعمال کند دیگر هیچ (اردو) دکن میں جابل کو کہتے ہیں
انسان کے لباس میں پیل ہے
جابل کاری استعمال بقول بہار کسی کہ کار او جابل باشد از عالم صلاح کار (شیخ
شیراز) چو جابل کسی در جہان خواند نیست کہ نادان تراو جابل کاریست و لطف
عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی است (اردو) جابل سے کام کرنے والا وہ شخص جس
کا کام جابلانہ ہو -

جاسی بقول برہان و ناصری و رشیدیہ بروزن لای دای بمعنی جاو مقام و (۲) مانا

گلی و آن در هند بسیار است صاحب سروری	جای آمدن استعمال صاحب اسمی فکر
ذکر هر دو معنی کرده (امیر خسرو) جاس	این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند
نه در باغ ز گل‌های جای پورغ و افغان که	که واقع شدن جاست (کمال اصفهانی
بگیرند جای پو صاحب فدائی بر معنی اول	(در دو عالم جای او در کج خندان
خان آرزو در سراج بزرگ معنی اول نسبت معنی	آمده پو بر کراقرم تو دور از آستان انداخته
دوم گوید که گل مذکور را در هند وستان جای	(ار دو) جگه قرار یابا
گویند بهای توزه و بوزن طائی معنی دختر	جای استاد خالی انشل صاحبان خنجر
عرض کند که صاحب محیط بر جانی گوید که بفتح	الامثال و امثال فارسی ذکر این کرده از
جیم و الف و کسر و همزه و سکون تختانی کلی که	معنی محل اتها ساکت مؤلف عرض کند که فارسی
هندیان آن را طافو کنند نام معنی غنچه	این را حتی استادی می زنند معنی چون کسی
بار یک و دراز و برگ های گل فرد و نازک	بر کلام خود ناز کند و دیگری نقص او باشد
تجیل بیان این بر جانی کنیم و صاحب بر	او را بیان کند که در زمین مصنف نباشد
هم ذکر جانی بدو کرده که بجایش می آید	فارسیان بخت او گویند که یا جای استاد
همین قدر کافی است که فارسیان همان جا	خالست یعنی تو استاد هستی که این همه
را یکسای معروف خوانده باشند و معنی	لطف و نقص را بیان کرده و جای توفیق
اولش فرید علییه جاست که بجایش گذشت بود	(ار دو) دکن مین اسی فارسی مثل ک
(ار دو) د) جگه مؤنث د) و یکم جانی	استعمال چه استاد که حق مین مثل

<p>جای انداختن مصدر اصطلاحی است باشد از خانه و وطن (اردو) ۱) بود و تنها آمنی ذکر این کرده گوید که ترتیب دادگاه کی جگه - مویش مکان - مذکر (۲) وطن دیگر مؤلف عرض کند که یعنی قائم کردن جادو جای برای کسی خالی کردن مصدر</p>	<p>مقام باشد (واله پروی) بی آنکه اصطلاحی بقول صاحب اندیشه تعظیم کردن همی کام و زبان وقف تو دارم بود و صد (غنی) ۳) بنرم می پرستان محاسب خوش دل انداخته ام بهر تو جانی بود (اردو) غرتی دارد بود که چون آید بچهل شیشه خالی جگه بنا به جگه قائم کریم - می کند جاس را به مؤلف عرض کند که -</p>
<p>جای باش اصطلاح بقول برهان (جا برای کسی خالی کردن) بجای خودش مایای اجمید بالف کشیده و بشین قرشت گذشت و سنبالا برای اوست و حرات زده (۱) خانه و سر و منزل را گویند صاحب کانی هم در اینجا کرده ایم مخفی مباد که از جایگیری و جامع هم ذکر این کرده اند سنبالا استعمال مصدر کردن پیدا است بهر (۲) وطن را هم داخل این معنی کند که مرادف کردن است و بجایش می آید بهار بنهرانش - خان آرزو و در سراج (اردو) دیکو (جا برای کسی خالی کردن) ذکر هر دو معنی کرده گوید که مجاز است جای بر سر دست بودون مصدر</p>	<p>مؤلف عرض کند که معنی لفظی این جا بود و باش و جای ماندن که باش و باشی (مخلص کاشی) ۳) بدان کم رتبه حاجت حاصل بالمصدر باشد این است و کنایه گزاری را که از غریب است و چون سخن بر سر دست</p>

است جانشکل کشایان را بر مؤلف	قیاس نیست (اردو) الف کسی کا مجبور
عرض کند کہ اگر چہ سندش بکار او نمی خورد	ہونا گنجائش باقی نہ رہا ب وجہ کسی کہ
ولیکن این مصدر را معاصرین عجم بر زبان	مجبور کرنا تنگ کرنا
دارند ومن وجہ ازین سند تا سید این مصدر	جای بر کسی گرفتن مصدر اصطلاحی
ہم می شود (اردو) بہت مغرر ہونا	بقول صاحب آصفی بہ تنگ گرفتن اورا
(الف) جای بر کسی تنگ بودن	از روی غلبہ مؤلف عرض کند کہ بیچ و
(ب) جای بر کسی تنگ کردن	اسطلاحاً فوق حاصل کردن بر کسی (عربی س)
(ج) جای بر کسی تنگ گرفتن	ہرہ در انجمن جمال رویت ہو گبرفتہ بر آفتاب
بقول بہار تنگ گرفتن اورا از روی	جارا ہو (اردو) کسی پر فائق اور مرخص ہونا
غلبہ مقابل جای و اگر دن کہ سیارہ مؤلف	جای بستن مصدر اصطلاحی بقول
عرض کند کہ ہر دو سند پیش کردہ اش ترک	آصفی مرادف جای انداختن کہ گذشت
کہ دیکم کہ بکارش نمی خورد و تعریفش ہم در	مؤلف عرض کند کہ از سندش جاگہ تنگ
الف لازم است وب وجہ متعدی آن	پیدا است کہ بجایش می آید و سندش ہم در
الف بمعنی مجبور شدن و گنجائش چیزی	نہ گور شود (اردو) دیکھو جاگہ بستن
نہ اشترن وب وجہ بمعنی مجبور کردن کسی	جای خرابستن تو اینچنانست مثل
را حیف است کہ سند استمالش پیش نشد	صاحبان خزینۃ الامثال و امثال فارسی
و معاصرین عجم بر زبان ندارند خلاف	ذکر این کردہ از معنی و محل استعمال سادہ

مؤلف عرض کند که فارسیان این مثل را کنند که فارسیان این مثل را بجای کسی زنند که
 بجای کسی زنند که از و متفر دارند و قرب او بر جای متمکن شود و قیام پذیرد (اردو)
 را به پسندند (اردو) دکن میں کہتے ہیں دکن میں کہتے ہیں "اے اپنے جگہ سنبھالو"
 "اپنے گھر کو اور کہیں باندھتے" یعنی اپنے مقام پر قائم ہوا۔
 یعنی آب یہاں سے تشریف لیجائے۔ جامی داؤن استعمال۔ صاحب آصفی سنگہ
 آپ کے شہر نے کا یہ مقام نہیں ہے۔ کہ برای این آورده مان را بر (جای اردو)
 جامی خود بکسی بیرون مصدر اصطلاحی (اردو) کسی را نقل کنیم کہ می آید و معنی این
 بقول بحر و بیار و وارستہ کسی را قائم مقام حقیقی است یعنی موقع داؤن کسی را (اردو)
 خود کرد (صائب) سپرد جاہ تو کہیں جائے دینا۔ موقع دینا۔
 زبیرم بیرون رفت، توئی بجای ہمہ بجای (الف) جامی وارو (مقولہ۔ صاحب
 بجای تو نیست، مؤلف عرض کند کہ فاق (ب) جامی داشت (آصفی ب راقائم
 و انسخن کسی را بر خود و او را بجای خود نشان کردہ از معنی ساکت و از سندش الف پند
 است (اردو) اپنے سے کسی دوسرے بخند تختانی مؤلف عرض کند کہ تب
 کو فائق نہیں اور اپنی جگہ اسکو دینا۔ مراد ف جاداریدن و ہر دو معنی حقیقی خود
 جامی خوراک گرم کرد مثل۔ صاحبان است و الف یعنی حقیقی مضارعش و فای
 خیریتہ الامثال و امثال فارسی ذکر این کردہ بدون تختانی یعنی (مکن است وہی توان)
 از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض استعمال کنند (لا ادری الف)

<p>دوم شیر تو اعجاز سیما دار و پانچ خضر گشته تیغ تو شود جا دار و پلو (فطرت شهیدی است) الف بهم کرده می فرماید که متعدی دوست خا بر پیر این فانوس شود رشته شمع و جا به نرم مرغوب و پندیده کسی شدن (ناصر علی که آن آتش سوزان دارد و) (اردو) الف در دیده جالب مردم مواری و سهند ممکن ہے ہو سکتا ہے ب جگہ رکھنا۔ چون رشته صاف شد نگه چشم سوزن است جای در چشم و دیده کسی گردن الف مؤلف عرض کند که هر دو موافق قیاس اصطلاحی بقول اصغری مرغوب و پندیده است الف مقبول نگاه کردن کسی را کسی شدن (عرفی) الف از گمان ناجسته در الف مقبول نگاه کسی شدن مخفی مباد چشم تجیر کرده جا به معرفت گریز حکمی بر نشان که از سندان بالاست استعمال مصدر و پسیدن پیدا انداخته و مؤلف عرض کند که بنظر آمدن که مرادف دادن است و بجایش می آید و مقبول نظر شدن است و بس الف (اردو) الف کسی کو آنکھوں میں جگہ پانا نظر آنا - مقبول نظر ہونا -</p>	<p>دوم شیر تو اعجاز سیما دار و پانچ خضر گشته تیغ تو شود جا دار و پلو (فطرت شهیدی است) الف بهم کرده می فرماید که متعدی دوست خا بر پیر این فانوس شود رشته شمع و جا به نرم مرغوب و پندیده کسی شدن (ناصر علی که آن آتش سوزان دارد و) (اردو) الف در دیده جالب مردم مواری و سهند ممکن ہے ہو سکتا ہے ب جگہ رکھنا۔ چون رشته صاف شد نگه چشم سوزن است جای در چشم و دیده کسی گردن الف مؤلف عرض کند که هر دو موافق قیاس اصطلاحی بقول اصغری مرغوب و پندیده است الف مقبول نگاه کردن کسی را کسی شدن (عرفی) الف از گمان ناجسته در الف مقبول نگاه کسی شدن مخفی مباد چشم تجیر کرده جا به معرفت گریز حکمی بر نشان که از سندان بالاست استعمال مصدر و پسیدن پیدا انداخته و مؤلف عرض کند که بنظر آمدن که مرادف دادن است و بجایش می آید و مقبول نظر شدن است و بس الف (اردو) الف کسی کو آنکھوں میں جگہ پانا نظر آنا - مقبول نظر ہونا -</p>
<p>الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) دادن کسی را الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) متعدی از نهایت مرغوب و پندیده الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) شدن کسی صاحب بحر الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) صاحب مزولی سب زخندان بنان جای الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده)</p>	<p>الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) دادن کسی را الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) متعدی از نهایت مرغوب و پندیده الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) شدن کسی صاحب بحر الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) صاحب مزولی سب زخندان بنان جای الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده) الف (جای در دیده)</p>

دار و دو مؤلف عرض کند کہ موافق قیاس
 است و از سند بالا استعمال مصدر و
 پیدا است کہ مرادف داشتن است و بجای دیگر اصطلاح بقول بحر و بہار
 می آید (اردو) قدر و منزلت بین فائق و مانند سوراخ مقعد (علیم شغالی سے)
 ہونا۔ اردو میں کہتے ہیں: اگرچہ اس کا پیش ہمہ کس سے توقع خساری ہے ان روز
 بلند ہے مگر یا رکامرتہ سوا ہے یعنی کہ بجای دیگر ت می خار دو دو مؤلف عرض
 اس سے فائق ہے۔ کند کہ کنایہ و اشارہ از جای مخفی کہ مقعد

جای دندان اصطلاح بقول بحر و است (اردو) مقعد۔ نوٹ۔
 بہار گوشتی کہ دندانہا از ان روید و بجای روب اصطلاح بقول بحر و
 لہ خوانند (مشغوری کاشی سے) آن بہار و مانند مرادف جا روب کہ گذشت
 ز نام کہ حسرت نان بود و بجای نام کا کہ ہر محققین این را با جا روب نوشتند
 دندان بود و این ز نام کہ نان در انست مؤلف عرض کند کہ اگرچہ موافق قیاس
 بجای دندان بجای دندان است مگر است و لیکن استعمال این از نظر نگارند
 خان آرزو در چراغ ہدایت ذکر این کرد و جا روب ہر زبان فارسیان است
 مؤلف عرض کند کہ کنایہ است و بس (اردو) دیگر جا روب۔

چایزہ بقول بہار و وارستہ و اندر حلقہ و بخشش بواسطہ جمع و اصطلاح میرزا
 و فقر صورت الفی است کہ بر سر اعداد بعد مقابہ و تصحیح کشند و آن علامتہ صحت

باشد (میزر طاهر و حیدر و تفریق اهل دفتر) برپا برستان ستاده ترکان
چون جائزه های عقد میزان به مؤلف عرض کند که بقول متجرب لغت عربی است
بمعنی بیان کرده بهار و فارسیان استعمال این با صداد و خود معنی مقابله و سپردگی چیزی
که بقضیه خود است به دیگری می کنند و وقت جائزه در مقابله سامان با فہرست جائزہ
الف صحت بران می نویسند پس لمجاہ تصرف در معنی نفوس باشد (ارو) جائزہ
بقول اصفیہ عربی نہ کرہ صحت کی لکیر پر تال کی علامت بجای مقابله۔

جائزہ وادون استعمال صاحب کے سپرد کرنا۔	جائزہ وادون استعمال صاحب کے سپرد کرنا۔
اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف	اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
عرض کند کہ بمعنی چیزی کہ تفویض خود است	عرض کند کہ بمعنی چیزی کہ تفویض خود است
بدگیری سپردن کہ گیرندہ جائزہ بر ابواب	بدگیری سپردن کہ گیرندہ جائزہ بر ابواب
فہرست جائزہ بعد مقابله ہر یک الکی کنند چیز بدست داشتن است (والہ ہروی	فہرست جائزہ بعد مقابله ہر یک الکی کنند چیز بدست داشتن است (والہ ہروی
(خالص اسفہانی) رود از دفتر ایجا	(خالص اسفہانی) رود از دفتر ایجا
رعونت بیرون کہ قاتلش گرندہ جائزہ مرد کہ دستار ہنرستہ سر آن و محقق مباد	رعونت بیرون کہ قاتلش گرندہ جائزہ مرد کہ دستار ہنرستہ سر آن و محقق مباد
رعنائی و محقق مباد کہ از سند بالا استعمال کہ از سند بالا استعمال مصدر داریدن	رعنائی و محقق مباد کہ از سند بالا استعمال کہ از سند بالا استعمال مصدر داریدن
مصدر رسیدن پیدا است کہ بجای خودش پیدا است کہ مرادف دادن است و ہنر	مصدر رسیدن پیدا است کہ بجای خودش پیدا است کہ مرادف دادن است و ہنر
می آید و مرادف دادن است (ارو) بجایش می آید (ارو) جائزہ رکھنا	می آید و مرادف دادن است (ارو) بجایش می آید (ارو) جائزہ رکھنا
جائزہ دینا۔ اپنے مفوضہ اشیا کو دوسرے جائزہ حاصل کرنا۔	جائزہ دینا۔ اپنے مفوضہ اشیا کو دوسرے جائزہ حاصل کرنا۔

<p>جائزه گرفتن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که حاصل کردن قبضه خیزی بعد جائزه و مقابله اشیا مفوضه (عرفی) مقابله آن (شانی مشیدی) اگر نظم را (زجیل جائزه یا بجم اگر بجا گویم با علم بعد سخن میرسد بهای شخص زجیل جائزه نازج و هم گشتوم مدیج کار با محقق مباد که بهتر گرفته است (ارو) جائزه لینا از سند بالا استعمال مصدر یا بیدن پید است جائزه حاصل کرنا که بجایش می آید و مرادف یافتن است</p>	<p>جائزه گرفتن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که حاصل کردن قبضه خیزی بعد جائزه و مقابله اشیا مفوضه (عرفی) مقابله آن (شانی مشیدی) اگر نظم را (زجیل جائزه یا بجم اگر بجا گویم با علم بعد سخن میرسد بهای شخص زجیل جائزه نازج و هم گشتوم مدیج کار با محقق مباد که بهتر گرفته است (ارو) جائزه لینا از سند بالا استعمال مصدر یا بیدن پید است جائزه حاصل کرنا که بجایش می آید و مرادف یافتن است</p>
<p>جائزه نوشتن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بعد مقابله اشیا مفوضه بر فرد جائزه اشاره الف کردن و حاصل کردن آن ذکر این کرده گوید که (۱) یعنی مرون است (خسرو) و قترول را خط شاهی نوشت و از سندش استعمال (جاسپرون) پید است و جائزه سترالهی نوشت (ارو) ولیکن در اکثر نسخ کلام و اله (جان سپردن) جائزه لینا جائزه حاصل کرنا سامان یافته می شود و (۲) یعنی حقیقی (واله) است مفوضه کا مقابله کر کے فرد جائزه پیر آن روزه که آدم صفی جاسپرد و سیرانش اشاره کرنا یوارشان یکا یک بشمرو (صائب) است جائزه یافتن استعمال صاحب سپرد جائزه پس زبزم بیرون رفت و</p>	<p>جائزه نوشتن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که بعد مقابله اشیا مفوضه بر فرد جائزه اشاره الف کردن و حاصل کردن آن ذکر این کرده گوید که (۱) یعنی مرون است (خسرو) و قترول را خط شاهی نوشت و از سندش استعمال (جاسپرون) پید است و جائزه سترالهی نوشت (ارو) ولیکن در اکثر نسخ کلام و اله (جان سپردن) جائزه لینا جائزه حاصل کرنا سامان یافته می شود و (۲) یعنی حقیقی (واله) است مفوضه کا مقابله کر کے فرد جائزه پیر آن روزه که آدم صفی جاسپرد و سیرانش اشاره کرنا یوارشان یکا یک بشمرو (صائب) است جائزه یافتن استعمال صاحب سپرد جائزه پس زبزم بیرون رفت و</p>

توئی بجای همه یحییس بجای تو نیست و - مؤلف عرض کند که بعضی معاصرین هم
 مؤلف عرض کند که مابر (جاسپردن) بر زبان دارند و می گویند که بر زبان
 که گذشت از معنی اول انکار کرده ایم و سوقیان عجم (جامزو) به همین معنی است
 و ریخا هم بدون سند دیگر این معنی را تسلیم و این اصل همان است و اصلا فارسی
 نمیکنیم اگر سند بدست آید مجاز معنی دوم - نیست البته عجم مخفف را بر زبان دارند
 و اینهم (اردو) (۱۱) مرنا و یکهو جاسپردن و اصل آن را ندارند و ازین لازم نیاید که
 (۲) اپنی جگه دوسری که سپرد کرنا - این را فارسی هند گویند (اردو) جا
 جالیتا و اصطلاح بقول غذائی یعنی ضرور بقول آصفیه اردو اسم مذکر
 قائم مقام مؤلف عرض کند که باعتبار این پیچانه تحت خانه بیت اخلاقی -
 این را تسلیم کنیم که او از فضیلت معاصرین (الف) جای علمی اصطلاح بقول
 عجم بود و قوشش سندی را ماند و این شش بحر بخواه چرخ هدایت جای خاص و خوب
 (برجای استاده) است و این (۱۲) می فرماید که بهار - - - - -
 قائم مقام -
 جای ضرور اصطلاح - انون نیرو و این به همین معنی آورده و الله اعلم بحقیقت
 خوانند یعنی بهار است خانه و پیوسته راحت مؤلف عرض کند که خان آرزو در چرخ
 کنند که این فارسی هند و سندان است هدایت استند و کند از کلام شفیعی اثر -
 و اهل ایران ضروری و قدم با و آینه گویند (و چونند) بلکه عراق از جهان آری

پاچونور نظر جای عیسی گزیدیم باز نه برداخت	(الف) جای فلان پیدا
آرزو یعنی تیک چند بهار همین سبزه را بر لب	(ب) جای فلان پیدا است
آورده در مصرع نمایش بجای عیسی یعنی	(ج) جای فلان خالی
نقل کرده و صاحب اند نقش بر دشته	(د) جای فلان خالی است
خیال با قول و فعل بیمار را مرتج داند و معجزه	بهار بزرگ الف و ج گوید که این
عجم هم با ما اتفاق دارند از نیکه معنی نعلی	کلام در غیبت کسی که حاضر نباشد و دل
الف با معنی اصطلاحی تعلق ندارد و حق	حاضر بودنش خواهد می گویند صاحب
آن است که نه الف اصطلاح است و نه غیث ذکر ب و د کرده می فرماید که در	
ب در اکثر نسخ نقل شعر موافق بیمار است	مقام یا کسی گوید یعنی در اینجا و می باید
و در معنی یای وحدت است نه مصدر	مؤلف عرض کند که اصلاً این مقوله عجم
وعین معنی چشم است و بس - تلاش	نیت استعمال جای تو خالی و خالی است
خان آرزو برای چراغ هدایت از نقل	البته بنظر آمده و آن هم مقوله نیست بلکه
غلط نسخه اورا بار یکی برد - فنیت است	معنی حقیقی است (مرتضی قلی خان ه)
که زله بردارش سکندری نخور و عجب	عمریت که شد دیدن روی تو خیالی پاچون
است از صاحب بجز که بر مسلک خان	نقش نگین در نظرم جای تو خالی پا (مثنی)
آرزو می رود و تحقیق خود را ظاهر نمی کند	(ه) یک سینه ندریدم که پی و ارغ تو با شید
(دارد و) اینجا مقام خاص مقام نذر	ای آتش سوزان همه جا جای تو خالی است

<p>اگر در اسناد شعر جای فلان پیدا یست بنظر هم رسد نمی توان آن را مقوله قرار در سیم ملکه یعنی حقیقی است (ار و و) جای تو خالیست بسیار چنانکه (ع) ای مردمک دیده گر جای تو خالیست و -</p>	<p>الف) جای فلان سبز ب) جای فلان سبز است ج) جای فلانی سبز است د) جای فلانی خالی ه) جای فلانی خالی است و) جای فلانی سبز است</p>
<p>اصطلاح (ار و و) سبب کچھ ہے مگر تیری جگہ خالی ہے -</p>	<p>فلان خالی اگر وہ مرادش گوید و صاحب غیثت ب را آورده (سلیم) خزان مراد است مخفی مباد که از سبب بالا است</p>
<p>اندر جای کسی گرفتن اسعد در اصطلاحی ذکر این بقول بحر و بہار قائم مقام او شدن -</p>	<p>رسید و حریفان نشسته اند بخاک و بخیر شراب کہ جایش بہ بوستان سبز است</p>
<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>	<p>و صاحبان بحر و معطلیات ذکر (ج) اگر ہونا ہونا ہونا -</p>
<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>	<p>اندر و شان آرزو در پیراغ ہدایت و در جای کسی نگاہ داشتن آور و و وارسته و بحر (و و و) را بقول بحر و بہار قائم مقام کسی بودن -</p>
<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>	<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>
<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>	<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>
<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>	<p>بذل (صائب) گل مرتبہ عارض جانانہ جای بگیرد و جای لب ساقی لب پیمانیہ بگیرد</p>

<p>(خواجیه شیراز) صبادران سرزلف از آن جایگاه پُر روان کرد و سوی سپاهان اردل مرابنی پُر ز روی لطف گویش که سپاه پُر (سلمان) از لطافت بود جا نگه دار و مؤلف عرض کند که (جا) چون جان بلکه از کتر ز جان پُر مانعین خالی نگه داشتن) ازین سند پیدامی شود یعنی که بودش در همه دل جایگاه پُر صاحب حقیقی اولی مقام و مرتبه حاصل کرده بجز هم ذکر این کرده صاحب فدائی می فرماید خود را محفوظ داشتن که سباد از دست که یعنی سرزین است و (۲) آنچه در نازی سرود و این اصلا یعنی بیان کرده هر دو بجزیم قدر و منصب و مرتبت و منزلت باشد محققین بالانیت فاعل مخفی سباد که از صاحب تحقیق الاصطلاحات می فرماید که ظاهر سباد بالاستعمال مصدر در آید پُر درین احد اللفظین زائد است اما استادان و مرادف داشتن است که می آید (ار دو) استعمال کرده اند مؤلف عرض کند که کسی کی جگه بنهال - حاصل شده مرتبه کی معنی لفظی این جای قیام است و اصلا لفظی حفاظت کرنا - زانیت و معنی دوم مجاز معنی اولی - جایگاه اصطلاح - بهار گوید که (۱) (ار دو) (۱) مقام قیام نکر - جای قیام مکان استقرار است و اللفظ گاه مستدرک مؤنث (۲) مرتبه - نکر - می گردد (علی خراسانی) در آفتاب جامی گرفتن استعمال - صاحب اصنی نکر دوم که سایه پرور و رم پویای سرور و ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف جایگاه مراد (نظامی) چو آتش فرو</p>	<p>نکر دوم که سایه پرور و رم پویای سرور و ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف جایگاه مراد (نظامی) چو آتش فرو</p>
---	--

<p>(صائب ۵) چو گل بر سر چمن جا گرفت این کاخ دلاویند که تا جا گرم کردی گوشت چمن را از و کار بالا گرفت و صاحب تنگ خیر و خان آرزو در سران ذکر معنی اول بشرح (شصت و شش) فقره دساتیر اسمانی و دوم کرده مؤلف عرض کن که معنی بفرز اباد و خوشوران و خوشور این را بمعنی اقامت اصل است کنایه و معنی دوم مجاز آن و ورزیدن و در یکجا مقام کردن و ماندن تو معنی سوم پیدا کرده ناصری لغواست و شش که بمعنی حقیقی است (اردو) جگه یا نا جگه که از نظامی پیش کرده متعلق بمعنی اول باشد مخفی میاد که از سند اول استعمال مصدر</p>	<p>(الف) جای گرم داشتن حاصل کرنا قیام کرنا (ب) جای گرم کردن</p>
<p>بقول بهار (۱) کنایه از قرار و آرام گرفتن (۲) مراقبه کرنا (۳) توقف کرنا در جای (ملائیتی تھانیسی الف) میگذرم جای گرمیدن استعمال صاحب دل در آن کو چون بغیرت می روم و بعد اصغی ذکر این کرده از معنی ساکت من تا چند روزی گرم دار و جای من مؤلف عرض کند که اختیار کردن صاحب برهان نسبت ب دیگر معنی بالا قیام و منتخب کردن جای قیام بمعنی حقیقی گوید که (۲) مراقبه گرفتن هم صاحب ناصری اثر شیرازی (۵) بملک عراق از در ملحقات می فرماید که (۳) کنایه از توقف جهان آرمیدم و چون نور نظر جای غنی گزیدم کردن و ماندن (نظامی ۵) ازان بود (اردو) جگه منتخب کرنا قیام اختیار کرنا</p>	<p>اصطلاحاً بجای خود می آید (اردو) (۱) آرام (۲) مراقبه کرنا (۳) توقف کرنا (۴) میگذرم (۵) بملک عراق از (۶) قیام و منتخب کردن (۷) قیام اختیار کردن</p>

جای گنگل باش و جای خار خار	جای گیر اصطلاح - بقول بهار و مانند
مثلاً صاحبان خزینة الامثال و امثال فارسی و محبوب الامثال ذکر این کرده	و غیات مرادف جاگیر که بجایش گذشت - مؤلف عرض کند که مراحت کافی مهند بنا از معنی و محل استعمال ساکت مؤلف عرض کرده ایم (ار دو) و دیگر جاگیر -
کنند که فارسیان این مثل را بطریق مخط	جای گیر قدم اصطلاح - بقول بهار
استعمال کنند که مقصود همین است نظر محبت	جای که قدم گذا ردمی فرماید که این اهل زبان
نعمای باید داشت و موافقت شان لیسر به تحقیق پیوسته صاحب اند نقل برداش	مؤلف عرض کند که بر زبان معاصرین
باید کرد و در نه لیسر انسان دشوار شود (ار دو)	مؤلف عرض کند که بر زبان معاصرین
و کنین کتبه من عیسون کے ساتھ ویسے	عجمیہ و فوق زبان ہم اجانت این نمی و
و سبب صحبت سے ویسے تے رہو	و سبب استعمال ہم پیش نشد معاصرین عجمیہ
جائگہ بستن	اصطلاحی - بمعنی
مقام قیام خود قائم کردن است مؤلف	معنی جای قدم بر زبان دارن (ار دو)
عرض کند که موافق قیاس است و جائگہ	جای مستند اصطلاح - بقول بهار و
مخفف جائگہ است که بجای خود گذشت	بحر و جامع و اند با میم بره ترن پای بند
(فتانی شیرازی) به تخت جمعی گنبد	کابل بتی و سبکاره و غیره معاصرین
ذات قهرمان حق و بعزت خانه ترن	که از قبیل موشند معنی تعلیمی این صاحب
جائگہ بستن (ار دو) مقام قیام قائم	جای یعنی بر جای خود قیام و از به و از بهی

و تزد و باز مانده کنایه باشد از معنی اول الذکر (ار دو) جگه گشاده کرمانه	
(ار دو) کامل است - جای	
جایی بقول برهان بر وزن طائی نام	اصطلاح - بقول اندکجو است در مهند - صاحب غیاث گوید که
همین است گل جای خوبی - صاحب محیط	فرهنگ فرهنگ همان جانشین که گذشت
گوید که هندیان آن را ملا و کندا گویند	صاحب آصفی از همین اصطلاح مصدر
و در ازو برگ های گل	جای شستن قائم کرده و از سندی هم است
آن نازکی می شود - نبات این نام دیگر	جانشین پیدا است نه جای نشین موقوف
بلندی شود و شاخهای بسیاری کند	عرض کند که این بر زبان معاصرین عجم نیست
و برگ های او مانند برگ های موتیا	و در کلام شعری سلف هم یافته میشود اگر چه
اما از آن خرد تر این گل بسیار نازک	غلط نیست ولیکن محاوره زبان باشد
و خوشبوی شود و سرد در اول و تزد و گویند	(ار دو) - یکجو جانشین -
معتدل و علت های با صره و ریشها	جای و اگر و ن - مصدر اصطلاحی
و بستن او بر سر برای شقیقه و خون	بقول بهار و اند متقابل جای تنگ کردن
و بالیخو لیا مجرب دانسته اند و منافع بسیار	که گذشت مؤلف عرض کند که اگر چه مخفی
دارد و مؤلف عرض کند که بنحیال ما	لفظی این کشادن و کشاده کردن چاست
است از خوبی که در مندی نام است	ولیکن استعمال این همچون (چشم و اگر و ن)
و اورا به الف بدل کردند چنانکه	ندیدیم و معاصرین عجم هم بر زبان ندارند

دستا و استا و وریب و اریب و ہای و محل استعمالش بر زبان دارند مؤلف
 ہوز را بہ تختانی چنانکہ راہگان و راہگان عرض کند کہ معاصرین عجب را بر زبان
 و راہگان و شاہگان (ارو) ہوی دارند و فارسیان بطور موعظت این مثل
 ہندی۔ اسم مثنوی۔ یا سن دشتی۔ راجت کسی می زنند کہ بی غور و نامل در کار
 ایک قسم کی جنگلی چنبلی۔ دست انداز و وی دخل شود مقصود است

جای یا فتن استعمال۔ صاحب تصنیف کہ ہر کس را پیش از شستن بر جای خود
 ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف غور باید کرد نشود کہ او را از ایجاد و کنند
 عرض کند کہ حاصل کردن جا باشد (جاء) و بر خیزند (ارو) دکن میں کہیں
 اصفہانی سے) ای غم تو چون سوید یا جای دے ایسی جگہ پیشہو جهان سے اٹھانہ ٹرے
 دل یافتہ ہو وی خیالت چون سواد از دید جانی کہ حنین نشہ مر و اگر بر نیزہ مثل
 نیرل یافتہ ہو (ارو) جگہ پانا۔ بارہ ان لعنت بار و جا لعنت بہا

الف) جانی بکشین کہ بر خیزند استعمال۔ صاحب تخریۃ الامثال ذکر این کردہ
 ب) جانی بکشین کہ بر خیزی بہار از معنی و محل استعمال ساکت اند۔ صاحب

ذکر الف کردہ اشارہ مثل کند و از تعریف اند نقل نگارش مؤلف عرض کند کہ فاریک
 و محل استعمال ساکت و صاحب اندامین این مثل راجت ظالمی می زنند (ارو)
 گویش۔ صاحبان تخریۃ الامثال اشارہ کن میں کہتے ہیں کہ جس کے ہاتھوں پانی
 جاری ذکر ب کردہ ہر سکوت از تعریف تر سے اس پر لعنت پر سے ہے کہ ہاوت

در حقیقت اشارہ ہے واقعہ کہ بلا پر اور آون دشمن باشد اگر کار درست از دست
ظالمون کے حق میں مستقل ہے جن سے مخلوق کسی صورت نہ بند و جادار و نہ
مسیبت میں مبتلا ہوں۔ (اردو) دکن میں کہتے ہیں شہر
جانی کہ شامین خباب زندہ مثل جنگل میں شیر ہو وہاں ہرن کیونکر شکار
پای کیبک در رقص ہنچیر و بہار ہو یہ اس کا مطلب یہ ہے کہ ہرن کے
تذکرہ این از معنی ساکت و صاحبان حریتہ الا شکار کو گئے تھے لیکن ہرن آیا جس کے شکار
و امثال فارسی ہم و اند نقل نگارمہ ہنچیری کا انتہام نہ تھا جو اس جاتے رہے اور
از یہاں محل استعمال را بیان نکرد مولف ہرن کی جان بچگی اسکا استعمال اکثر اس
عرض کند کہ فارسیان این مثل را با ظہار خوف و خوفناک مقام کے لئے کرتے ہیں جہاں کسی
محل و مقام می زند یعنی در محلی کہ خوف خوف کی وجہ سے کام بگڑ جائے

جیم عربی باموحدہ

چہا بقدر برہان کبر اول و ثانی بالف کشیدہ باج و خراج را گویند و لفظ
در عربی بہنہی نہان شدن و بدولی کردن و واپس الیہا دن باشد و خاک گیر
چاہ و بطنہم اول و تشدید ثانی ہم در عربی یعنی بدول و کبر اول و عربی آب جمع
و گز و آندہ برامی شتران صاحب جامع بر باج و خراج قانع صاحب رشیدی
جمال الدین عبد الرزاق سند آورده (۵) جیشیں جایی خلمہ چین و خطا سند
عکس قرار مملکت مصر و شام و ادب و راستہ ترک معنی بالا گوید کہ پیادہ در

بدگیری تو اضع کردن می فرماید که بیشتر این لفظ در تو اضع مخجان قهوه مستعمل (فوجی نیشابوری)
 (فوجی) بیا که از سر دل بگذریم ما با این جام عیش را به حریفان جبا کنیم با محشی
 اومی طراز که این لفظ بدین معنی در لغات قدیم نیست و ارسته و با تشاعش صاحب
 بهار عجم بلفظ نقل این کرده اند در اصل بدین معنی به حامی مملکت مسور و پاسبان موقوفه
 بالف کشیده لغت عرب است بمعنی عطا بهار ذکر (جبا کردن) کرده که بجایش
 می آید و همین معنی را نقل کرده که بقول و ارسته بالاند کور شد و انگلیس بخش بجای
 خودش کنیم صاحب جباگیری همریان برهان خان آرزو در سراج بزرگ معنی باج
 و خراج بجا که اکثر اللغات می فرماید که بمعنی و انجشیدن عطا است و می طراز که خا
 از اینجا است که در عربستان و روم مقرراست که در قهوه خانه پاسبان که از روس
 بخشش ببرد و هند جمیع گویند و اصل آن جیاست چنانچه قوسی تصریح کرده و
 جبا جبا تکرار نیز مستعمل است مؤلف عرض کند که پیچیده مثل و ارسته سکندری
 خورده است که ذکرش بالاند کور شد بخیاں ما فارسیان از جبا و عربی که بمعنی ^{بیش} ناکو
 داشتن و بدولی کردن است این را مقرر کرده اند بمعنی باج و خراج که رعایا دانا
 از آن بدول می باشد از نیکه تقررش در زمانه سلف بر حیثیت زمین و اشیاء نبود
 باکمیل این بر (جبا شدن) و حقیقت این بر (جباست) غز کنیم (ار و و) خراج - ذکر دیکهون باج
 جبا ج | بقول جباگیری با اول مفتوح بیانی زده جائه باشد که پادشاهان در
 نوز می پوشند مؤلف عرض کند که اسم جبا در فارسی زبان و انیم و مشتاق سند

استعمال می باشد که غیر از چاگگیری دیگری از محققین اهل زبان و زبان دان ذکر این نکرد
و معاصرین عجم بر زبان ندارند و همین معنی بر حسب باج هم می آید و اگر آن را به تشدید با
نموده خوانیم همین است که صاحب چاگگیری لغزش درست بیان نکرد و تکمیل حکایت
این همد را بنج کنیم (ار دو) و لباس جو یاوشان عید نوروز زمین پیشتین نه نکره

(الف) چاشیدن	اصدا و اصطلاحی بهار است یا بهار نقل بردارش مؤلف
(ب) چاکردن	بقول بهار ب عرض کند که ما بر جای خواله شرح مصطلحات
بالفتح پیاله خود را از راه دوستی و تواضع	اشاره این کرده ایم که بهایه جای حلی
بدگیری دادن می فرماید که این اصطلاح قهوه	بالکسر یعنی عطا بخشش و دشمن لغت عرب
خانه است و در شراب هم مستعمل (حکیم)	است و صاحب فتح هم ذکر این کرده
محمد حسین شهرت الف (ه) از ساغری که	پس شک نیست که در اشعار بالا که بسند لغت
چشم تو در دور آردش بگر جره به بنده	وب گذشت چاشیدن و چاکردن هر دو
چاشیده می شود (فوجی نیشاپوری ه)	به جای حلی است تسامع محققین بالاست
فوجی بیا که از سر دل بگذریم ما و این جام	که به جیم عربی قائم کرده اند و آنچه چاکیم
عیش را بجزایان چاک کنیم صاحب بکریم	بجایش گذشت اصلا یعنی بخشش و عطا
ب را آورده گوید که نزد بعضی چاک بجای	نیت پس استعمالش با صدا و ر شدن و
حلی یعنی عطا است نه چاکیم و الله اعلم خان	کردن بدین معنی چگونه صحیح باشد مخفی مباد
آرزو در چراغ درایت هم نیست ب هزاران	که از سند فوجی استعمال مصدر کنند پس

که بجایش می آید و مرادف کردن است که صورت لفظ با معنی مصدری خود را بخرافه
 (ار و و) الف عطا بهما بخشش بهمان می کند که لغت عرب است و صاحب رشیدی
 رب عطا کرنا بخشش کردار بدیل این صراحت فریدیم کند که جبا که بمعنی
 جباست **قبول جامع** و هماغه می یعنی خرج **خارج** گذشت آنهم لغت عرب است -
 گرفتن صاحب رشیدی هم ذکر این کرده (ار و و) خارج لینا - و بکھو باج گرفتن -
 می فرماید که لغت عرب است (نظامی س) **جب باج** **قبول** برهان و جامع و نند
 نمیش از مکه جایت ستان پرتیش از دیدن بابای ابی بر وزن کج و اج جامه پادشاه
 جنایت نشان و صاحب ناصری همیش که بر وزن نوروز پوشند - خان آرزو در
 خان آرزو در سراج ذکر اقوال بالا گوید که سراج هم ذکر این کرده **مؤلف** عرض کند
 در کسر اللغه و غیره جبابیه بفتح یعنی جمع آورد که اسم جاد فارسی زبان دانیم و باعتبار
 مال و اسباب گفته پس همه اینها غلط کرده اند **جامع** که محقق صاحب زبان است این را
مؤلف عرض کند که سجان اندر چه خوش **مستغیر** دانیم کی از معاصرین عجم گوید که فارسیان
 تحقیق است چو انمی گوید که جبابیه بقبول **نخب** **زیادت** جمیم زانده بر جبا که بمعنی خرج گذشت
 که محقق لغات عرب است **بالکسر** یعنی گرد کردن این را مخصوص گردان برای لباس نوروز
 مال خرج است و آب محققین بالا غلط کرده **که** نشان لباس نوروز پوشیده از اهل
 که با وجود پابندی لغات فارسی خلاف **مؤلف** پیشکش و نذر دستی گیرند که مثل خرج
 خود این لغت عربی را جاد او ند و غور نکرد است و گویند که لباس نوروز سال آیین

<p>از همین نذرانه درست کنند و استعمال این عجم است و ائمه اعلم بحقیقه احوال به تشدید و بدون تشدید هم بر زبان معاصرین (ارو) دیکو جاج -</p>	<p>ارجمین نذرانه درست کنند و استعمال این عجم است و ائمه اعلم بحقیقه احوال به تشدید و بدون تشدید هم بر زبان معاصرین (ارو) دیکو جاج -</p>
<p>جیتاج بقول رشیدی به فوقانی سوم همان جیتاج که به بای می شد و باید و موه که شدت مؤلف عرض کند که تحریف کتابت معلوم می شود - صراحت حروف نکرد و بر جیب باج تحقیق حلیه لفظ شده است - غیر از رشیدی دیگری این را ذکر نکرد (ارو) دیکو جیب باج -</p>	<p>جیتاج بقول رشیدی به فوقانی سوم همان جیتاج که به بای می شد و باید و موه که شدت مؤلف عرض کند که تحریف کتابت معلوم می شود - صراحت حروف نکرد و بر جیب باج تحقیق حلیه لفظ شده است - غیر از رشیدی دیگری این را ذکر نکرد (ارو) دیکو جیب باج -</p>
<p>جیتونن بقول موارد بر وزن پهلوشکن یعنی نشستن که ترجمه جلوس است مؤلف عرض کند که لغت زند و پازند است مرکب از جیتون و تن - جیتون بقول معاصرین زردشت یعنی مقعد است و تن علامت مصدر - حالا بر زبان معاصرین عجم نیست لغت تروک باشد (ارو) بیثنا -</p>	<p>جیتونن بقول موارد بر وزن پهلوشکن یعنی نشستن که ترجمه جلوس است مؤلف عرض کند که لغت زند و پازند است مرکب از جیتون و تن - جیتون بقول معاصرین زردشت یعنی مقعد است و تن علامت مصدر - حالا بر زبان معاصرین عجم نیست لغت تروک باشد (ارو) بیثنا -</p>
<p>جبر بقول آصفی بالفتح (۱) شکسته را بستن و نیکو کردن حال کسی را می فرماید که با مصدر نمودن مستعمل چنانکه نصیر ممدانی نوشته : امید که مرهم عنایت الهی جبر این شکستگی نماید - مؤلف عرض کند که بقول منتخب لغت عرب است یعنی مذکور و نیز (۲) بزور بر کاری داشتن کسی را و (۳) بادشاه و مرد شجاع - فارسیان استعمال این بقاعده خود بترکیب فارسی اکثر بمعنی دوم می گفتند که در ملحقات می آید و محجور استعمال این بمعنی حاصل بالمصدر (ارو) جبر - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - زیادتی - سختی - پیرجمی - زبردستی - سینه زوری - بستم - ظلم - دباو - و غیره</p>	<p>جبر بقول آصفی بالفتح (۱) شکسته را بستن و نیکو کردن حال کسی را می فرماید که با مصدر نمودن مستعمل چنانکه نصیر ممدانی نوشته : امید که مرهم عنایت الهی جبر این شکستگی نماید - مؤلف عرض کند که بقول منتخب لغت عرب است یعنی مذکور و نیز (۲) بزور بر کاری داشتن کسی را و (۳) بادشاه و مرد شجاع - فارسیان استعمال این بقاعده خود بترکیب فارسی اکثر بمعنی دوم می گفتند که در ملحقات می آید و محجور استعمال این بمعنی حاصل بالمصدر (ارو) جبر - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر - زیادتی - سختی - پیرجمی - زبردستی - سینه زوری - بستم - ظلم - دباو - و غیره</p>

جبر آمیگ اصطلاح بقول برهان
 و اند بارای قرشت و الف و با و نون
 و کاف فارسی بر وزن خشم آگند
 تخم خاریت که آن را زرد خا می گویند و پنج
 آن ترید زرد باشد مؤلف عرض کند که
 صاحب محیط که محقق مفردات طب است
 این را ترک کرد و ذکر زرد خا هم نکرد
 صاحب جامع گوید که همین را جیلا آمیگ
 و جیلا آمیگ هم گویند صاحب محیط جیلا
 و جیلا آمیگ می طراز د که هر دو اسم فارسی
 است و معرب آن جیلا آمیج و جیلا آمیج و
 سریانی سیامند و عبری سم سم بری و
جبر و شست بقول لطحات برهان البختین (۱۱) بزرگی و عظمت و کمبری کردن و (۱۲) عالم
 بالقوه و در اصطلاح سالکان (۱۳) مرتبه وحدت را گویند که حقیقت محمدی است
 و تعلق به مرتبه صفات دارد و مؤلف عرض کند که بقول منتخب لغت عرب است یعنی
 خبر صاحبان اند و غیاث هم ذکر این کرده اند صاحب لطحات برهان این لغت عربی
 و لغات فارسی غالباً بطراز معنی دو هم و سوم چا داده باشد که بدین دو معنی در

فارسی زبان مستقل است و می توان تفریس گفت (ار و و) (۱) تکبر - مذکر (۲) عالم
بالتوجه - مذکر (۳) مرتبه وحدت - مذکر -

الف با حیر و ر بقول خان آندو در سراج بهر دورای مظهر وزن فقور خا شیت
ومی فرماید که بعضی را می دوم را معجم گفته اند پس یکی ازین هر دو تصحیف خواهد بود
صاحب برهان -----

ب با حیر و ز را آورده گوید که بازای صبحه عوض مظهر هم آمده و صاحبان جامع و
و جهانگیری و سروری هم ذکر کرده اند مؤلف عرض کند که حقیقت خا شیت
بر بهنرک عرض کرده ایم و بقول معاصرین عجم باب اسم جامد فارسی زبان است و
مبدلش چنانکه بنسخ و برنخ (ار و و) دیگر بهنرک -

حیر و مقابله اصطلاح بقول بحر علمی کم کردن و ساقط کردن مؤلف عرض کند که
است از فنون حساب که و الف می شود اسم جامد است و در فارسی زبان از برای این
به این بسیاری از مجهولات حد وید نهاده لغتی دیگر نیست فارسیان همین لغت عربی را
کردن و کم کردن اعداد و رمیادی مطلق استعمال می کنند (ار و و) با حیر و مقابله قبول صاحب
صاحبان انند و غیاث بذکر تعریف بالآب است اصفیه یزیدی اسم نکره فن ریاضی است که علم گاهم بین
وجه تشبیه گویند که چه جبر در اصطلاح این علامات حروف که ذریعه عمل کیا جاتا و در تقادیر
علم یعنی زیاده کردن است و مقابله یعنی کم کردن و ساقط کردن و در یافت کردن
چنین چنین بقول برهان و جامع و انند با سیدین بی نقطه بر وزن قنونی کج را گویند

که بدان خانه سپید کنند و معرب آن حصین است. صاحب مجید این را لغت عرب گوید
و نیز لغت عربی قنبر و معروف بجز الجس و بفارسی سنگ گچ و سنگ شیرین و آن سنگی
است نرم و زود شکن ذی طبقات سفید و شفاف و گویند که آن از اجساد مجری معدن
است و سه قسم باشد و قسم سوم این متخرج از هر دو غیر صفایحی و غیر براتی که بر لب
جس و بفارسی سنگ گچ است و به افريقية حبسین الغرابین و این را نخته از آن گچ
می سازند و در عمارات و مسقوف برای سفیدی بردیوارها مصرف می نمایند بگل
اقسام آن سرد و خشک در سوم و در اقل چهارم قابض و محقق مؤلف عرض
کند که مغزی می نماید از السنه غیر (ارو) و نه نرم پشیر جس که جدا که چو نباته بین
جسوت بقول برهان باغبین نقطه دار و تابی قرشت بر وزن مربوط (۱) پشم
و پنبه که در پنهالی و لحاف و مانند آن گفته و (۲) کهنه لحاف پاره پاره را نیز گویند.
و بصحتم اقل هم آمده و باجم فارسی نیز گفته اند و این معنی بتقدیم غنیم بر حرف ثانی
که بصورت باشد صاحبان جامع دانند هم ذکر این کرده اند مؤلف عرض کند که هم
جاء است اگر چه ظاهر لغت ترکی یافته می شود ولیکن محققین ترکی زبان ازین است
اند معنی دوم مجاز باشد (ارو) (۱) پشم. اور روی. مؤنث جو لحاف بین بهر
بین. جشو. مذکر. بهرت. مؤنث (۲) پرانا لحاف جو پاره پاره بود. مذکر.

جبلان بقول برهان و جامع و اندکیر اقل و لام الف بر وزن اضراج (۱)
مردم بزرگ دون بهرت خیس را گویند صاحب جهانگیری این را (۲) مرادف

چیر و زگفته خان آرزو در سراج بر بزرگ بی همت قانع و صاحب رشیدی شفق
 با او مؤلف عرض کند که طاهر احرار کتابت در جهانگیری یافته می شود که همه محققین
 غیر او این را بمعنی دوم نه گفته اند برای آن طالب سند استعمال می باشیم اسم جاد فارسی
 زبان است (ار دو) (۱) خیس او و دون همت بزرگ (۲) دیکو چیر و ز
 جلا مینگ | بقول جامع و نامری همان جبرامینگ که بجایش گذشت مؤلف
 عرض کند که ما بعد از اینجا اشاره این هم کرده ایم (ار دو) دیکو چیرامینگ -
 جلیک | بقول برهان و جامع و جهانگیری بر وزن کک کک سخت شدن و قائم
 و محکم گردیدن چیزی باشد بسبب چیز دیگر - خان آرزو در سراج هم ذکر این کرده -
 مؤلف عرض کند که اسم جاد فارسی زبان است بمعنی سختی و محکم چیزی بسبب چیز
 دیگر و حاصل آن سخت و محکم است (منجیک ۵) پادشاه بعدل و بخشش تو
 گشته دیوار دولتت جلیک (ار دو) سخت محکم مضبوط -
 جلا مینگ | بقول برهان و جامع و محیط جلا مینگ باشد که بعدل جبرامینگ
 بر وزن اسم مبالغه مرادف جلا مینگ و حقیقت این بر جبرامینگ عرض کرده
 جبرامینگ مؤلف عرض کند که مخفف (ار دو) دیکو چیرامینگ -
 چیم | بقول برهان بفتح اول و ثانی (۱) رب نارنج و مانند آن را گویند و نام دارو
 هم صاحب جامع بزرگ بمعنی بالا گوید که (۲) عربی بر وزن قه لباس معروف را
 نام است صاحب جهانگیری بر معنی اول گوید که آب ترنج و امثال آن صاحب

سرور می بر نام وار ولی قانع متاثر شدی زبان برهان - خان آرزو در سراج هنر بالاش بهار
نسبت معنی دوم گوید که بالضم و تشدید پیرامینی و گلدوز از صفات اوست مؤلف
عرض کند که معنی اول اسم جانده فارسی زبان می نماید و معنی دوم لغت عرب است
که صاحب منتخب ذکرش کرده و فارسیان بترکیب خود استعمالش کرده اند که در صفات
می آید و صاحب محیط ازین ساکت (۱) (ارو) مارنج و غیره کارس - مذکر (۲) جبهه -
عربی لباس - مذکر -

<p>جبهه خانه اصطلاح - بقول رهنما بحواله مذکر جهان توپین رکمی جاتی پین - سیکیزین - (الف) جبهه خورشید اصطلاح -</p>	<p>سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار (۱) معنی سلم</p>
<p>خانه که در آن جمیع اقسام اسلحه ساخته می شود بقول رشیدی (۱) (ارو) و (۲) شب صاحب روزنامه و تعریف این گوید که (۳) فلک - خان آرزو در سراج مذکر (۴) توپخانه را نام است مؤلف عرض معنی دوم گوید که (۵) خورشید هم صاحب</p>	<p>کند که این اختلاف معنی قابل نظر است - برهان</p>
<p>(ب) جبهه خورشید و ماه (۱) (ارو) معنی</p>	<p>معاصرین عجم با صاحب روزنامه اتفاق دارند</p>
<p>روز و شب نوشته که ترجمه لیل و نهار است صاحب جامع هنر زبان برهان صاحب فارسی جدید (۱) (ارو) (۲) هتیار بنیان کا مقام - مذکر (۳) توپخانه بقول آصفیه هم بهاء شفق با برهان - صاحب مؤید هنر با</p>	<p>کرده اند تصرف شان است و اسم جانده بحرزد که معنی اول بگوید که (۴) معنی بار</p>

صاحب جهانگیری در لطافت ذکر این کرده رشیدی این را بمعنی (۳) آفتاب بمعنی
بر معنی اول قناعت کند مؤلف عرض کند و پوش گوید و صاحب بحر بدر هر سه معانی
که بکنایه است لطیف و موافق قیاس به نسبت معنی سوم گوید که آفتاب زمستان است
و معنی اگر چه غیر از بحر دیگری ذکر معنی دوم صاحب ناصری در لطافت بر معنی اول دوم قانع
نگردد و لیکن با اتفاق داریم با صاحب بحر (انوری ۵) روزی که فلک جبه در پیش
و ذوق زبان هم اجازت آن می دهد و گرفتگی از فضل ز نور بر او و خوشی حبیب
الف قائم کرده رشیدی است معنی اولش صاحب جهانگیری در لطافت بر معنی سوم
درست است و معنی دوم و پوش غیر لطیف قناعت کرده سند انوری را که بالا مذکور
و موافق قیاس نباشد و معنی چهارم بیان شد متعلق بدان کند مؤلف عرض کند که
کرده خان آرزو هم لطافتی ندارد (ارو ۱) مرکب اضافی است و کنایه و معنی دوم
الف (۱) دن - مذکر (۲) رات - مؤنث و سوم لطافتی دارد و موافق قیاس و معنی
(۳) آسمان - مذکر (۴) دبوپ - مؤنث اول خلاف قیاس است و باعتبار جامع
(ب) (۱) رات دن بیل و نهار - مذکر که محقق زبان خود است اگر چه تسلیم کنیم و
(۲) ابر - مذکر - لیکن ذوق زبان پسندش نمی کند (ارو ۲)

جبه در پیش اصطلاح - بقول برهان ابر - مذکر (۴) رات - مؤنث -
و جامع (۱) کنایه از ابر باشد که بحر بی هیچ (۳) دبوپ - مؤنث -
گویند و (۲) کنایه از شب هم صاحب جبه ماه اصطلاح - بقول خان آرزو

در سراج ۱۱ کنایه از روز و (۲) آسمان کنایه لطیف است قاتل (ار و و)	مؤلف عرض کند که ایجاد اوست و کثرت (۱) دن - مذکر (۲) آسمان - مذکر - لطیف نیست و (۳) ماهتاب البتہ (۳) چاندنی - مؤنث -
--	---

چشمه بقول بهار میان دوا بر و تاناصیه و جباه با کسر جمع آن می فرماید که فارسیا بمعنی پیشانی استعمال می کنند و این مجاز است و پروین و سجد و سپار و توح از تشبیهات اوست مؤلف عرض کند که لغت عرب است و بقول منتخب پیشانی و صراحت ضرر بد کند که آن میان دوا بر و است تاناصیه (الخ) پس ما این را مفرس ندانیم و استعمال مرکبات این در ملحقات می آید (میر معری ۱۵) با عارض چون نسرين با جبهه چون پروین و نسرين بکنند اندر پروین بنگاه اندر (ابوطالب کلیم ۳۵) بلوح جبهه کما ملک یزید و نوشته آیه عالی پناهی و مخفی مباد که (۲) از صفات است نه تشبیه (ار و و) دیکهو پیشانی - مؤنث -

چشمه خاریدن مصدر اصطلاحی آمدن باشد و مغلوب خود کردن و بنحیال	بقول اصفی کنایه از کمال قوت و دلاوری (چشمه کسی خاریدن) قائم گردد (صائب ۵) در کف عشق عاف و رن در بعض اهل تحقیق پوشیده همین سند صائب میدان جنگ و شیر مردان را از مکرگان (چشمه شیر خاریدن) قائم کرده اند که بجای جبهه می خوایم ما و مؤلف عرض کند می آید و بنحیال مؤلف خصوصیت با شیر که موافق قیاس است و کنایه از غالب مزار و قاتل (ار و و) کسی به غالب آید
--	---

کسی که مغلوب گردنا -	دانش که در زمین درگاه سر بر چرخ ساید بهم
(الف) جنبه نظر از میخ اصطلاح بقول	سایان را با مؤلف عرض کند که ...
(ب) جنبه نظر از میخ اصطلاح بقول	(ب) جنبه سایدین مصدر این است
(۱) فلک هشتم و ۲۱ شب بهار یکدفعه	بمعنی سجده کردن صاحب آسمانی ذکر ...
بر مطلق آسمان و شب قانع صاحب برهان	(ج) جنبه سوادین کرده بذیل آن دانش
بر بگوید که کنایه از فلک ثوابت است که	نقل کرد که بالا مذکور است بی غوری است
فلک هشتم باشد و کنایه از شب بهم صاحب	ولیس با بحمد الف اسم فاعل ترکیبی است و
جامع و (لمحات نامری) و سراج نمیشناس	موافق قیاس (ار و و) الف سجده
و صاحب رشیدی و لمحات جهانگیری شفق	گرفته والا ب و ج سجده گردنا -
بهار مؤلف عرض کند که الف مرکب افغانی	(ج) جنبه شیر خاگردین مصدر اصطلاحی
است و ب مرکب توصیفی و هر دو موافق	بقول بهار و بحر و اندکنایه از کمال قوت و
قیاس که بوجه کثرت سیارگان نزار میخ گفتند	دلاوری داشتن مذ صائب همان که بر
(ار و و) الف و ب (۱) آفتاب و آسمان	چهار خاگردین گذشت مؤلف عرض کند که
نگر (۲) شب - مؤت - رات -	تحقیق ما (مجرد جنبه خاگردین) بهم به همین
(الف) جنبه سامی استعمال بقول بهار	معنی است و اشاره این همد را اینجا کردیم
و بحر و اند یعنی سجده کرد (میرزا رضی دانش)	بعضی از معاصرین عجم با اتفاق دارند مخفی
بدوالت خاکساران می رسند از این مکان	سبا که چیده خود خاگردین علامت تکبر است

که دلاوران می خارند (ارو و دلاور) دیگر محققین ذکر این نه کرده اند و کتب
 جیمیهفت اختر اصطلاح بقول اصافی است و کنایه (ارو و) نزل
 بحر بدل قمر مولف عرض کند که قمر موند.

جیمیه | بقول برهان بر وزن کبیر مستعد شدن و جمع کردن مردم باشد بجهت شغله
 و کار و دین و در عربی چو نهائے که به استخوان دست و پائے شکسته بندند. صاحب جامع
 گوید که جیم فارسی هم می آید بمعنی جمع و جمعیت سپاه صاحب سروری هم در این کرده
 (رشاره) بفرمود ایشان جیمیه شدند و سپاه و سپهبد پذیره شدند و صاحب
 ناصری هم در این کرده صاحب خدائی می طراز که معنی آماده و مستعد و عازم است
 صاحب سوا السبیل که محقق معربات است این را معرب گهواره فارسی داند. خان آرزو
 در سراج می فرماید که قومی بجم عربی و فارسی هر دو صحیح داند مولف عرض کند که ما این را
 مفسر داریم معنی آماده و مستعد دست و پا شکسته را چون چو بهار بر مقام شکست بندند
 بیمار چاقی و مستعد می شود از نیاجاست که فارسیان این لغت عربی را تفسیر می کنند معنی مستعد
 و آماده استعمال کردند و جیمیه جیم فارسی بدل این حاکم است و است (ارو و)
 مستعد آماده -

جیمین | بقول آصفی بالفتح بمعنی پیشانی و بقول منتخب دو طرف جبهه و از دو جانب
 دوا برو و جیمه ما بین دوا برو و بهار گوید که فارسیان بمعنی مطلق پیشانی استعمال
 این کرده اند. و بحر خذ و شمسار از صفات است و سبیل و صبح و لوح و مشتمل از

تشبیہات او و بالفاظ افروختن و افشاندن مستعمل (عبدالواسع جلی لہ) بارخ چوں آفتاب
 اسے مہ پر ویں جبین یا پری چوں یا سیمینے اسے بت نسریں سریں (محمد قلی سلیم لہ) پر تو صبح
 جبین او شود ہر جا بلند و شام ہچوں سایہ آنجا در پس دیوار باست (سلمان لہ) ہر کہ او نام تو ہر
 لوح جبین کرد نشان بکار و بارش بدستی ہمہ چوں زرشده است (ارو) جبین بقول آصفیہ
 فارسی۔ اسم مؤنث۔ ناصیہ۔ ماتحا۔ پیشانی۔

حیم افروختن مصدر اصطلاحی۔ جاب
 آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 عرض کند کہ بعضی روشن و سرخ کردن جبین
 باشد (اثر شیرازی) جابت چو بر افروزد
 از عتاب جبین بکار خویش فلک رانی و بد

جبین بوسیدن استعمال۔ صاحب
 آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف
 استعمال مصدر (بر افروزدین پیدا است کہ مراد
 افروختن و بر افروختن است (ارو) (فغانی شیرازی) تو آن گلی کہ مہ آسمان
 جبین روشن کرنا۔ ماتحا سرخ ہونا چھتے سے۔
 تو بوسد (ارو) پیشانی پر بوسہ دینا۔

حیم افشاندن مصدر اصطلاحی
 صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت
 مؤلف عرض کند کہ بعضی جبین سودن
حیم تلخ اصطلاح۔ بقول تحقیق
 الاصطلاحات پیشانی ترش را گویند مؤلف

بر صفت و حریف و پزده لشکر سوار ملک با خان آرزو و در سراج گوید که تحقیق آنست که این لفظ
 بتای هندی و لفظ هندیست **مؤلف** عرض کند که این مفرد جا است که بتای هندی
 لغت سنسکرت است فارسیان استعمال این به تبدیل بتای هندی به فوقانی و حذف الف کرده اند
 (ارو) جا است اور جیست بقول آصفیه هندی اسم مذکر یک هند و قوم کانام جس کا
 پیشه کاشتکاری ہے بگڑے ہوئے راجپوت وہ راجپوت جن میں کراؤ کی رسم جاری ہوگی
جیتو تن بقول بر بان بر وزن پہلو شکن بابا سے ایجاد و فون و تائے قرشت بر وزن
 پہلو شکن به لغت نرینه و پازند یعنی لشکر که مقابل استادان است و جیتو نم یعنی می نشینم
 و جیتو پند یعنی بنشینم **مؤلف** عرض کند که چیں لغت به چیں منته به تقدیم موصوفه بر فوقانی
 اول بجائش گذشت که صراحت ماخذش هم در اینجا کرده ایم و در اینجا چیں قدر کافی است که قلب
 بعض است چنانکه اسطر و اسطرخ (ارو) دیکه جیتو تن

(الف) جیتو نم	صاحب جهانگیری	جیتو تن است که بجائش گذشت ما اشارت داریم
(ب) جیتو پند	در ملحقات الف	هم در اینجا کرده ایم لغت نرینه و پازند است و حالا
یعنی نشینم و ب را به معنی نشیند آورده مؤلف	بر زبان محاصرین عجم متروک (ارو) الف	عرض کند که این هر دو از مشتقات مصدر
	مین میخوب ب - تم میخوب	

جتر بقول بهار و آند بالفتح و را به معنی باغ (لا وحشی در صفت بلخ و قصره) جذا
 جتر و اتاقی کا نذر و نقاش چیں به حیرت افزاید بحیرت آفریں بر آفریں به و استه در
 مصطلحات هم این را آورده **مؤلف** عرض کند که اسم جاده فارسی زبان است لغات ترکی

و عربی این سبکت (ارو) و یکو باغ رنگ
چشتره | بقول برهان و جامع و جهانگیری در ملحقات و سراج و اتند بضم اول برودن سفره
 بمعنی آلوده باشد **مؤلف** عرض کند که صاحبانند صراحت کند که لغت فارسی است. ام
 جاید باشد و پس مراد آلوده (ارو) و یکو آلوده

جمیم عربی باثنا عشر

چشتره | بقول رهنما بحواله سفرنامه ناصرالدین شاه قاجار حیابیت و اعضا **مؤلف**
 عرض کند که بقول منتخب بضم و تشدید تا بمعنی تن مردم و غیر آن لغت عربی است (ارو)
 چشتره و یکو بنیه.

جمیم عربی با جمیم عربی

چجا | بقول ملحقات برهان و جامع و جهانگیری در ملحقات به فتح اول که جمیم باشد
 و جمیم دیگر به الف کشیده نام پرنده ایست سیاه که بر آن را به تیر نصب کنند که به عربی
 عقاب خوانند صاحب جمیع ذکر این که در بر عقاب گوید که به ضم اول پرند و ایست
 بزرگ چشتره سیاه رنگ از جلد طیور شکاری که به ترکی فاقوش و به فارسی آله و آلاه
 و بهندی قاق و گیده نامند گوشت آن گرم و خشک و در دهان گویند در اول
 جهت برودت و ریاح و رطوبت نافع و قریب به گوشت گاو است و منافعی بسیار دارد
 (الخ) **مؤلف** عرض کند که هم جاید فارسی قدیم است معالای عقاب بر زبان یاد ذکر این بر الهم
 کرده ایم (ارو) عقاب رنگ و یکو الواله.

جمعی با حاشیہ

ج | بقول برہان جامع بفتح اول و سکون ثانی (۱) جنگ جرے و ستیزہ کار و (۲) امر بدیں
 معنی ہم یعنی جنگ کن و ستیزہ نماے صاحب ناصری بذکر این گوید کہ چنیدن مصدر این است
مولف عرض کند کہ چنیدن بہ معنی ستیزہ کردن می آید یعنی اول مجاز است کہ حقیقت آن
 (۳) مجر و ستیزہ است و پس وہ معنی دوم مشتق از مصدر مذکور پس معنی سوم اسم مصدر باشد کہ
 فارسیاں استعمالش یعنی اول ہم کردند بر سبیل مجاز و اصل این بہ معنی سوم بہ جمعی فارسی است
 و این بدل آن مصدر چنیدن ہم بہ جمعی فارسی می آید (ار و و) (۱) لڑاکا۔ بقول آصفیہ ستیزہ
 کار (۲) لڑائی کر۔ لڑ (۳) لڑائی۔ مؤنث۔

ج | بقول برہان و بحر و اند و ناصری کاج و کاج و دریں تکرار ج است
 بفتح اول و ثانی بہ الف کشیدہ و جمعی مفتوح بخائے
 فسطح دار زوہ صدائے پے در پے تیغ و شمشیر باشد
 بر چیزے صاحب برہان می فرماید کہ با جمعی فارسی
مولف عرض کند کہ اصل این جمعی
 فارسی است کہ می آید و این بدیش چنانکہ
 بزیادت الف عطف در میان ہر دو اکم
 صدائے شمشیر (ار و و) چکا چک
 بقول آصفیہ اردو۔ اسم مؤنث
 چھا چاق۔ تلواروں کے متواتر جسم پر
 پڑنے کی آواز۔

ج | بقول برہان و ناصری بفتح اول و سکون ثانی و جمعی (۱) جانور نسبت از جنس شپہ ہز کی
 غلیبہ و بر سر دوش ناخن ہا دار و خود را سرنگون از درخت آویزد و فصلہ و سرگین خود را
 خور و (۲) علتہ را نیز گویند کہ مانند باد نجان از گلو و گردن مردم بر می آید و درونی کند صاحبان

رشیدی و جهانگیری رحم ذکر این کرده اند (سوزنی) زچند و بوم بدیدار شومتر صد بار به
 و سبب بطلان و پیمان حج گون و هاست به صاحب محیط ذکر این نکرد و بر چنگا در گوید که اسم هندی
 شب پر است و در شب پر زباید که بطنی خطایش و پهنی چنگا در بزرگمانند و آن طاعت
 و در وقت مانند طهر پروازی کند لیکن باز و آن مثل مرغان دیگر پزندار و بکده پوستی است
 بالاس باز و آن کشیده و حیض می کند و حامله می شود و بچه زاید و دندانها دارد و ضعیف
 البصر است و این در روز بیست تابش شعاع آفتاب بصر و ضعیف می گردد و بدان سبب
 در دانه یازی مانند مزاج آن گرم در سوم و خشک در چهارم و گوشت آن در حرارت کمتر از فلفل
 آنست و گویند از خواص است که چون سر آن را زیر بالین شخصی گذارند بحدی که او را
 اطلاع نباشد آن شخص را خواب نیاید و بدستور چشم و دل آن همین اثر دارد و تعلیق
 آن معین بر جاع و طلاس خول آن قبل بلوغ مانع رویدن موی ز بار و مانع بزرگی بسیار
 رستان و دختران و منافع بسیار دارد و موی که عرض کند که حج آواز این است و مجاز فارسیا
 نامش نهادند و این در حق از شیر بزرگ می باشد و در شب اکثر بر میوه است و در خان کلاان
 خصوصاً آینه تاخت کند و نقصان می رساند و در مهنی خرواین را چنگا در زمام است
 کلانش را بزرگمان (اردو) (۱۱) بزرگمان موی که در کف است و کف کف است و کف کف است
 است قدیس بزرگ (۱۲) یک مرض جو گله او گردن پرغده و پیدایم جبرین بود که در
 بقول برهان و جامع و رشیدی و سکون جمیع و نون - جاکشور را گویند و آواز
 جهانگیری و سروری و سبب اول کف کف است و کف کف است و کف کف است

<p>بکار بند و بروزن مخزن و کوزن هم آمده مؤلف عرض کند این همان است که بزجاسو ذکرش کرده ایم اسم جاد فارسی زبان باشد (ارو و) دیکو کرده اند و خان آرزو در سراج بذیل پنج صحت</p>	<p>آل میم ملاکت دارد و بیشتر مردم فرخان و گیلان و مردم قلعه انک دارند صاحبان جهانگیری و جامع و سروری و ناصری و مویده هم ذکر این کرده اند و خان آرزو در سراج بذیل پنج صحت</p>
<p>چنج بقول جامع مراد پنجش بروزن خوش این کرده که مبدلش مؤلف عرض کند که مرغه مانند شب پرده که خود را از درخت بیاویزد و گوشت چنانکه کاجی و کاشی که تبدیل جمیم فارسی با که سرگین خورامی خرد و دود ۲۰ شلیست مانند باد بچکان</p>	<p>چنج بقول جامع مراد پنجش بروزن خوش این کرده که مبدلش مؤلف عرض کند که مرغه مانند شب پرده که خود را از درخت بیاویزد و گوشت چنانکه کاجی و کاشی که تبدیل جمیم فارسی با که سرگین خورامی خرد و دود ۲۰ شلیست مانند باد بچکان</p>
<p>بجیدن بقول بحر فتح اول جنگ جول نمودن دستیزه کردن کامل التصریف و مضارع این بخند مؤلف عرض کند که این مصدر وضع شد از اسم مصدر جج که بجایا گذشت و اشارت این هم در آنجا کرده ایم فارسیان بقاعده خود زیاده ت تحاتی مهر و و علامت مصدر و آن این را وضع کرده اند</p>	<p>بجیدن بقول بحر فتح اول جنگ جول نمودن دستیزه کردن کامل التصریف و مضارع این بخند مؤلف عرض کند که این مصدر وضع شد از اسم مصدر جج که بجایا گذشت و اشارت این هم در آنجا کرده ایم فارسیان بقاعده خود زیاده ت تحاتی مهر و و علامت مصدر و آن این را وضع کرده اند</p>
<p>بجش بقول برهان بی فتح اول بروزن و به اصول ماک صراحتش بر لغت (هم مصدر) کرده ایم مصدر اصلی است از نیک اسم این مال فارسی زبانست (ارو و) جنگ کرنا (زنا)</p>	<p>بجش بقول برهان بی فتح اول بروزن و به اصول ماک صراحتش بر لغت (هم مصدر) کرده ایم مصدر اصلی است از نیک اسم این مال فارسی زبانست (ارو و) جنگ کرنا (زنا)</p>

جمعی عربی با دال

جدا بقول بهاراللفظ افتادن و گردن شستن. صاحب اندر معروف قانع مؤلف
عرض کند که سکوت بر زبان و غیاث و ناصری و جاج و سراج و غیر هم ازین لغت فارسی
زبان محل تعجب لغت عرب بدین معنی نیست و محققین ترکی ازین ساکت شک نیست که این
لغت فارسی زبان است به معنی علیحدہ و بالا افراد و استعمال مرکبات این در محققات می آید
(ارو) جدا بقول آصفیہ فارسی الگ علیحدہ.

جدا افتادن استعمال صاحب دارد و بندہ زین دائرہ جمع جدا خواهد بود و
اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف (ارو) جدا رہنا.
عرض کند و دور شدن و علیحدہ شدن است **جدا داشتن** استعمال صاحب
(صائب) می کند از دیده یعقوب و شن آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
خانہ را پناہ یوسف بوے پیر این جدا افتاد عرض کند که دور داشتن و علیحدہ داشتن
است و (ارو) جدا ہونا دور ہونا است بمعنی حقیقی (صائب) چری
علیحدہ ہونا.
معنی بیگانہ کہ وحشت کند از لفظ پناہ خانہ
دل بود و دل خانہ جدا داشت و (ارو)

جدا بودن استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض
کند کہ دور بودن و علیحدہ بودن است **جدا رک** اصطلاح بقول بر زبان و
ساوی (س) اول آنست کہ چنان تیت عزت
جہانگیری و ناصری و رشیدی بضم اول

بر وزن مبارک نام بازے که آنرا کوزه گردان	که وجه تسمیه این مستحق نه شد معاصرین عجم
هم می گویند صاحب جامع بذکر این گوید که سجا	بر زبان ندارند و ازین لغت بی خبر اند
را نون با فتح و کسره اول نیز آمده یعنی (جداگ)	چاره جز این نیست که به اعتبار محققین اولی
صاحب سروری بذیل جداگ ذکر این سجا	اعنی جامع و سروری و ناصری این را اسم جاد
فرهنگ کرده خان آرزو در سراج گوید که برآ	دانیم (ارو) جداگ یک بازی
مطلبه اصح است صاحب اند صراحت میزند که	کا نام ہے جس کی صراحت فریدنا معلوم
لغت فارسی است مؤلف عرض کند که	مؤلف

جداری بقول جهانگیری با اول مفتوح و واو مکسور علوفه مرسوم نوکراں را خوانند
مؤلف عرض کند که دیگرے از محققین اہل زبان و زبان داں ذکر این نہ کرد
 و معاصرین عجم بر زبان ندارند و عوض این (علوفه چاکراں) بر زبان شان است و لغت
 عرب و ترکی نیست در لغت جداوی به واو عوض را سے جمله به ہمیں معنی می آید کہ اتفاق
 محققین بر آنست معلوم می شود کہ کاتب جهانگیری این را به غلط قلم کرد و انشد اعلم
 بالصواب (ارو) نوکروں کا مشاہرہ نہ کر۔

جدا ساختن استعمال صاحب صفی	از میخانه می ساز و جدا پد لفظ را از معنی بیگانه
ذکر این کرده از معنی سکت مؤلف عرض	می ساز و جدا پد عشق مباد کہ از سند بالا استعمال
کند کہ جدا و دور کردن و علیحدہ ساختن به معنی	مصدر سازیدن پیدا است نہ ساختن (ارو)
حقیقی است (احسان فی سہ) کتبہ را کہ جدا کرنا دور کرنا	

<p>استعمال شہودن پیدا است کہ بجانش می آید و مرادف شدن است (ارو و) جدا ہونا</p>	<p>جدا است بقول ناصری انہذا بعض اول یعنی مفارق یعنی انچہ مجر و از مادہ باشد مؤلف</p>
<p>جدا شناس اصطلاح - بقول ناصری ترجمہ کلام ما بہ الاتیاز است یعنی چیزے و</p>	<p>عرض کند کہ اگرچہ دیگر محققین ازین لغت سکوت ورزیدہ اند ولیکن بہ اعتبار ناصری</p>
<p>صفتے کہ فی الحقیقہ بہ آل چیز و صفت دو کس ازیکہ یکرا تیازے حاصل شود صاحب فدائی</p>	<p>کہ محقق صاحب زبان است این را تسلیم کنیم بعضی از معاصرین عجم گویند کہ استعمال</p>
<p>بر ما بہ الاتیاز قانع صاحب سفرنگ بہ شرح پنجی فقرہ (نامہ شت ساسان نخت) گوید</p>	<p>این در بعض بلاد طهران است و اصل این (جدا استاد) بود بخذف بعض حروف و بیاب</p>
<p>کہ بمعنی امتیاز است و تمیز مؤلف عرض کند کہ حالا بر زبان معاصرین عجم متصل نیست</p>	<p>این را بر زبان دارند بمعنی غیر مادی (ارو و) غیر مادی چیزیں مؤلف۔</p>
<p>اصطلاح قدیم است (ارو و) ما بہ الاتیاز نذر۔ وہ چیز جس کے ذریعہ فرق معلوم</p>	<p>جدا شدن استعمال - صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>اور امتیاز ظاہر ہو۔ (الف) جدا کرو استعمال - صاحب (ب) جدا گردن سفرنگ بہ شرح</p>	<p>کند کہ بمعنی حقیقی است لازم جدا کردن بمعنی دور شدن و علیحدہ شدن (فنائی</p>
<p>اصدوسی و نہی فقرہ نامہ شت و خشتور منوچہر می فرماید کہ الف بمعنی تمیز است و صاحب</p>	<p>شیرازی (س) روزیکہ دل زجاں شود و جاں زتن جدا پد ہر یک جدا از عشق تو</p>

<p>اصفی ذکر کرده از معنی ساکت مؤلف جدا گانه بقول آصفیه علیحدہ الگ</p>	<p>اصفی ذکر کرده از معنی ساکت مؤلف جدا گانه بقول آصفیه علیحدہ الگ</p>
<p>عرض کنند کہ (۱) بمعنی دور کردن متعدی جدا</p>	<p>عرض کنند کہ (۱) بمعنی دور کردن متعدی جدا</p>
<p>شدن و بطحاظ معنی الف (۲) تمیز کردن معاصر ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>	<p>شدن و بطحاظ معنی الف (۲) تمیز کردن معاصر ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض</p>
<p>عجم استعمال الف به معنی بالا و استعمال ب به معنی کنند کہ به معنی جدا شدن است اکمال بخندی</p>	<p>عجم استعمال الف به معنی بالا و استعمال ب به معنی کنند کہ به معنی جدا شدن است اکمال بخندی</p>
<p>و دوش نمی کنند الف ماضی مطلق و حاصل</p>	<p>و دوش نمی کنند الف ماضی مطلق و حاصل</p>
<p>بالمصدر باشد (ار دو) الف تمیز شود جدا تا سحر گاہاں تارہ می شمر گتم بچشم</p>	<p>بالمصدر باشد (ار دو) الف تمیز شود جدا تا سحر گاہاں تارہ می شمر گتم بچشم</p>
<p>ب (۱) جدا کرنا بقول آصفیه الگ کرنا (ار دو) جدا ہونا</p>	<p>ب (۱) جدا کرنا بقول آصفیه الگ کرنا (ار دو) جدا ہونا</p>
<p>علیحدہ کرنا (۲) تمیز کرنا</p>	<p>علیحدہ کرنا (۲) تمیز کرنا</p>
<p>جدا گانه استعمال بقول بہار و انشد منفر آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>	<p>جدا گانه استعمال بقول بہار و انشد منفر آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف</p>
<p>(محسن تاثیر سے) اسے بحر کرم باشد را ہے عرض کنند کہ به معنی جدا شدن است</p>	<p>(محسن تاثیر سے) اسے بحر کرم باشد را ہے عرض کنند کہ به معنی جدا شدن است</p>
<p>بتوہر دل را پے مخصوص و جدا گانه چون قطرہ (روحی ہمدانی سے) در کو سے تو</p>	<p>بتوہر دل را پے مخصوص و جدا گانه چون قطرہ (روحی ہمدانی سے) در کو سے تو</p>
<p>باریں پا پے صاحب فدائی گوید کہ بمعنی علیحدہ سرما سے شہیدان محبت پے بے ضریت</p>	<p>باریں پا پے صاحب فدائی گوید کہ بمعنی علیحدہ سرما سے شہیدان محبت پے بے ضریت</p>
<p>مؤلف عرض کنند کہ موافق قیاس است جلا و جدا گشتہ زن با پے (ار دو)</p>	<p>مؤلف عرض کنند کہ موافق قیاس است جلا و جدا گشتہ زن با پے (ار دو)</p>
<p>و معاصرین عجم ہم استعمال این می کنند (ار دو) جدا ہونا</p>	<p>و معاصرین عجم ہم استعمال این می کنند (ار دو) جدا ہونا</p>
<p>جدال بقول بریان بفتح اول بر وزن جال ب لغت اہل مغرب المورہ خمار گویند</p>	<p>جدال بقول بریان بفتح اول بر وزن جال ب لغت اہل مغرب المورہ خمار گویند</p>
<p>یعنی خرماسے سبز و نارنگی (۲) بکسر اول در عربی مرادون قتال است کہ از کشش و کوشش با</p>	<p>یعنی خرماسے سبز و نارنگی (۲) بکسر اول در عربی مرادون قتال است کہ از کشش و کوشش با</p>
<p>کے کا ویدن بدشمنی و دشمنی کردن صاحب متوید بہ ذیل لغات فارسی این را پے معنی اول آورہ</p>	<p>کے کا ویدن بدشمنی و دشمنی کردن صاحب متوید بہ ذیل لغات فارسی این را پے معنی اول آورہ</p>

<p>مؤلف عرض کند که هر دو محققین سکندری خورده اند. این لغت عرب بهر دو معنی است و صاحب منتخب ذکر این بهر دو معنی کرده (ار و و) احرام است خامه (۲) لای میوشت</p>	<p>جدامان استعمال صاحب آصفی جدانک بقول برهان (۱) کبیر اول و ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که به معنی حقیقی دور ماندن است (جلالی اردستانی ۵) از یازده دور مانده ام و از وطن جدا به کس از دیار و یار مبادا چون جدا (ار و و) جدا رهند.</p>
<p>دوم مرادون جداری است که بجانش گذشتن اسم جاید فارسی زبان (ار و و) (۱) و یکجو جداری (۲) و یکجو جداری.</p>	<p>جدا نشستن استعمال صاحب آصفی جداروی بقول ناصری جامع و رشیدی عرض کند که دور نشستن و علاحد نشستن است بمعنی حقیقی (فنائی شیرازی ۵) کرده ام از هستی مویوم بهلور اتمی تا جدا از خود شستم یکزمان بهلوسه توده مخفی مباد که از سند بالا (از خود جدا نشستن) بمعنی از خود بیرون شدن است و در یخودی نشستن (ار و و) جدا بهلور اتمی بهلور اتمی.</p>

کرده که تصحیف کتابت اوست (ارو) فارسی زبان بر هر یک لغت یاسه زانده می آید
و یکصد و چارتنی.

جداس | بقول مؤید معنی جدا بزیادت تحتانی **جدائی** | بقول فدائی بعضی مفارقت مؤلف
مؤلف عرض کند که صاحب مؤید این لغت عرض کند که بقاعده فارسی یاسه مصدق بر لفظ جدانگه
زیرا است تأیید فضلا قاسم کرده باشد چنانکه کرده اند (ارو) جدائی بقول آصفیه مؤلف
خبرنداشت باشد و طفلان کتب می دانند که در مفارقت علیحدگی.

جدب | بقول برهان و جامع و ناصری به فتح اول و سکون ثانی و باء ایچده مغز درخت
خرماست و آنرا پیله درخت خرما گویند و به عربی شحم النخله خوانند گزندگی زنبور را مانع است
مؤلف عرض کند که اسم جامد فارسی زبان است و صاحب است و صراحت فارسی
کرده (ارو) درخت خرما که مغز شحم النخله مذکر.

جدبش | بقول برهان و جامع و رشیدی و مؤید باء و قشمت بر وزن رنگین ابناء چنانچه باشد
که از اترس و منتش کرده باشد خرما از دود سراج مذکر قول برهان گوید که جدبش به حیم و باء
موشده گندشت پس قول برهان تصحیف باشد مؤلف عرض کند که به اعتبار صاحب
جامع که محقق زبان خود است این را اسم جامد و لغت قدیم دانیم حالا بر زبان معاصرین عجمیت
(ارو) ده چپوئاسا چپوئاسا کایسه جو و باغت کیا هوا او و چپوئاسا و شکار بود مذکر.

جدجد | بقول ملحقات برهان کرکے است سیاه کثب یا مانند مرغ فریاد کند صاحب مؤید
مذکر این گوید که این را بهندی می چینی که مانند مؤلف عرض کند که معاصرین عجم این را با کسه خوانند

و لغت فارسی قدیم دانند صاحب محیط بر صرصر ذکر این ده گوید اسم عربی است و بیندی جھینگه نامند
در دو م گرم و خشک چون بریزند و شور پاشد آنرا در گوش چکانند و در گوش نافع (ارو و).
جھینگه بقول آصفیه اسم مذکر یک قسم کاظمی بزی موچپول والا کثیرا و اکثر دیوار و پس
رہتا ہے اور کپڑے وغیرہ چاٹ جاتا ہے گہر گہرا جندب زنجیرہ.

جذر بقول برهان بفتح اول و سکون ثانی در اسے قرشت شتر مادہ چار سالہ را گویند و با ذال
نقطہ داریم باین معنی آمدہ و ہم ہم معنی ہر عدد سے باشد کہ آنرا در نفس خودش ضرب کنند همچو
کہ اگر در نفس خودش ضرب کنند نہ شود و نہ جذر و نہ مال سے صاحب جامع بر معنی اول فانی
صاحب سروری بذکر معنی اول گوید کہ صاحب شرف نامہ بذال معجمہ آورده انثارہ عمل حسابی
کنند و حسین و فانی یہ جمیم فارسی و دال مہملہ نوشتہ (شمس فخری سے) وجودا شرف دارا
و ہر ابو اسحق بذشکوہ مسند و ایوان تخت و صدر بود پیکجاست در ہمہ عالم شہے کہ بچوں و پند
کمینہ بخشش و صدر ہزار جذر بود پند (استاد لاسی جبر جانی سے) مادہ یکے جذر بہ کردار بدر پند
پائش و گردنش بساں ہلال پند صاحبانند این را لغت فارسی گوید صاحب منتخب بر لغت
میں یکے از ہر دو معنی بالانہ نوشت و بر جذر بذال معجمہ می طراز کرد در اصطلاح صاحب عدد
کہ در نفس خودش ضرب کنند و حامل ضرب را مال مجذور گویند مؤلف عرض کند کہ ما اس را
اسم جامد فارسی زبان دانیم و بذال معجمہ لغت عربی (ارو و) چار سالہ اونٹ کی مادہ نوشتہ

الف) جذر کارہ	اصطلاح الف بقول سروری بفتح جمیم و اسے مہملہ و سکون ذال
ب) جذر کارہ	مہملہ بمعنی اسے ہائے مختلف (شاعر سے) نر اسے نکو کارہ گردو

تمام و نزدیک کاره گرد و سراسر تپا به (شید) جهانیاں را دیدم بے زیر تپا بے بے بیدیک
 از گوید که نزدیک کاره پیمانی فرمایید که در فرنگ (جکاره) هم بخند دال به همین معنی آمده معنی را که
 مختلف می فرماید که آنچه بخاطر ضعیف می رسد جکاره و جکاره هر دو به معنی خلالت مطلق باشد
 و اسناد هم نوید این معنی صاحب ناصری بر راه با و روش های مختلف قانع و صاحب برهان
 همزانش صاحب جامع به کاف فارسی آورده و صاحب رشیدی هم ذکر کرده خان
 آرزو در سراج می طراز که به فتح اول و کاف فارسی است و قوسی در نسخه خود به ضم معرب کرده
 به معنی رایها به و تدبیر به مختلف و گوید که آنچه ابراهیم راه های مختلف نوشته محض تصحیف است
مؤلف عرض کند که اسم جاد فارسی زبان است و معنی ترکیبی این معلوم نشده و شک نیست که
 مرکب است و صحیح به کاف عربی است و لفظ کار در ترکیب این داخل و بهای بهوز آخره را می
 یا براس نسبت و معاصرین عجم بر زبان ندارند و لغت قدیمه دانند و می فرمایند که اصل این ضمه
 کاره به ضا و حجه بو و فارسیاں ضا و را به جم بدل کردند و همین است مثال اول این قسم
 تبدیل که به نظر آمده (ار و و) الف و ب مختلف را این مؤلف
جدل بقول بیار بالتحریک خصوصیت و دشمنی و بالفظ داشتن مستعمل و بالفظ زدن کثرت
 از دعوی صدارت کردن **مؤلف** عرض کند که بقول منتخب لغت عرب است فارسیان
 بعضی جنگ استعمال این کنند و من و جید بدین معنی مترس توان گرفت و استعمال این اصلاً
 فارسی در لغات می آید (ار و و) خصوصیت و دشمنی را می مؤلف

جدل خاصیت	استعمال صاحب	آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف
-----------	--------------	-------------------------------------

عرض کند که برپاشدن و واقع شدن جنگ است
 و خصوصیت (اسدی طوسی) هر دو را است
 جدل از سبب همتی فصل به در میان رفت
 فراوان سخن از دیت و دوم به (ارو) گویند جمله سنده عالی مسلم است و مخفی میا که از
 لاطالی قائم هونا خصوصیت پیدا هونا -
 سنده بالا استعمال مصدر زدن پیدا است که

جدل داشتن | استعمال - صاحب
 مراد زدن بجای خودش می آید (ارو)
 اصنی ذکر این کرده از معنی ساکت موقوف
 عرض کند به معنی جنگ و خصوصیت داشتن پیدا کرنا -

(صائب) نیست صائب ملک جنگ
جدل کردن | استعمال - صاحب همتی

جای دو شاه به زیر سیب طفلان جدل
 ذکر این کرده از معنی ساکت موقوف
 دارند با دیوانه ها و مخفی میا که ازین سنده
 استعال مصدر زدن پیدا است که مراد (حافظه) حافظ از خصم خطا گفت نگریم بر آن
 داشتن است بجای خودش می آید - و بحق گفت جدل با سخن حق بکنیم به مخفی میا که از
 (ارو) خصوصیت رکنا - لاطالی واقع هونا -
 از سنده بالا استعمال مصدر کردن پیدا است که مراد

جدل زدن | استعمال - بقول صاحب
 کردن و بجای خودش می آید (ارو) جنگ و
 اصنی عوی صدارت کردن - بهار هم
 جدل کرنا جنگ کرنا - لاطالی خصوصیت داشتن
 بیل جدل ذکر این معنی کرده موقوف گوید که کرنا -

جدول بقول برهان و ناصری و جامع معرب زودوار است کہ ماہ پر ویں باشد گویند
خوردن آن دفع زہر مار و عقرب کند صاحب اندامین را لغت عرب نوشتہ مؤلف
معروض کند کہ ماژدوار را کہ مبتدال است می آید مفسرین و انیم و جدوار را لغت عربی و بعضی از
محققین زودوار را لغت مستقل فارسی و انند و جدوار را معربش بالجملہ خواص و طبیعت این
را برانندہ سودا عرض کردہ ایم گذشت (ار و و) ویکہ آنتہ سودا۔

جدول بقول بہار بر وزن صندل (۱۱) جوے آب و جد اول جمع آن (۲۰) خطوط کہ بر کتاب
کشد۔ می فرماید کہ بالفاظ الجیختن و کشیدن مستقل صاحب رہنما بحوالہ سفر نامہ ناصر الدین شاہ
قاچار ذکر این کردہ و صاحب بول چال بحوالہ معاصرین عجم این را بمعنی کنارہ و حاشیہ
و نہر آوردہ صاحب منتخب صراحت کند کہ لغت عرب است بمعنی جوے مؤلف معروض
کند کہ فارسیاں کہ بہ نسبت نہر مجازاً بمعنی خطوط مشکوف و غیرہ ہم گرو صوفیہ کنند استعمال
این فرمودہ و صاحب غیث اشارہ این کردہ و محبوب است از محققین اہل زبان و زبانداں کہ این لغت
معروف را کہ مفسرین است ترک کردہ اند و استعمال این بامربکات در مطہقات می آید (اشنہ
سے) خواہی کہ آب رفته است یا بجوے باز و خود را بکش چو جدول ازین صفحہ بر کنار بہ بہار
صراحت مزید کند کہ در اسے معنی اول (۳۱) بہ مجازاً افزائے معروف آہنی کہ بدال خطوط
کشد با عرض کنیم کہ این معنی مجازاً اسندے یا بد کہ خامہ جدول کشی بر زبان معاصرین است
(ار و و) (۱۱) ندی و نوشتہ (۱۲) جدول۔ بقول آصفیہ عربی۔ اسم نوشتہ و خط جو صفحہ
کے اختتام پر سرخ یا سیاہ کھینچا جائے (۳۲) وہ آہنی قلم۔ مذکر جس سے جدول کشی کرتے ہیں

جس کی دو ترکیب ہوتی ہیں۔

جدول تقیق	جدول انجمن
<p>اصطلاح بقول بحیرہ بہار دانند و وارستہ جوے خشک چہ فرق در ترکی یعنی خشک است (محسن تاثیر سے) زین بوسہ عیاں شدہ کہ خط لالہ رخاں و پگر و صحف رخسار جدول فرق است مولف عرض کند کہ یک بحثہ کتاب محققین را در غلط انداخت و</p>	<p>اصطلاح بقول صاحب آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مولف عرض کند کہ مراد از جدول کشید است کہ می آید (نظامی سے) چون خطش علم را ند بر آفتاب و یکے جدول انجمن از خشک تاب (اردو) جدول کھینچا۔</p>
<p>اصطلاح بقول دوق سخن را بر طاق نہادند کہ فرق را کہ یہ قاف بود فرق بقاف اول خوانند اگر مشر ض بہر دو کتایہ از خطوط تقویم و مبطل (ابوطالب کہیم کہ یعنی خشک در ترکی آمدہ در انحالت ہم تأثیر سخن دال چہ ضرورت داشت کہ در کلام خود (جدول خشک) را گنداشتہ بہ ترکیب (جدول فرق) بہ بند و در نسخ کلام نیست بلکہ مجازاً بہ معنی خطوط کہ در میان فارسیاں فرق محبوب را کہ نازک تر است بہ تشبیہ جدول می آرند و لطیف شعرا ہم معنی برشتورال ظاہری شود و لطیف زبان ہم</p>	<p>اصطلاح بقول جدول تقویم بجوہر و بہار دانند مراد از جدول مبطل کہ می آید بہر دو کتایہ از خطوط تقویم و مبطل (ابوطالب کہیم کہ یعنی خشک در ترکی آمدہ در انحالت ہم تأثیر سخن دال چہ ضرورت داشت کہ در کلام خود (جدول خشک) را گنداشتہ بہ ترکیب (جدول فرق) بہ بند و در نسخ کلام نیست بلکہ مجازاً بہ معنی خطوط کہ در میان فارسیاں فرق محبوب را کہ نازک تر است بہ تشبیہ جدول می آرند و لطیف شعرا ہم معنی برشتورال ظاہری شود و لطیف زبان ہم</p>

<p>ہر چار محققین بالادوق سخن را یک طرف کردند و نہر سید ازینہا بر تسامح و بی وقی وارستہ نمایندش کردند این است حقیقت پر کرتا ہے۔ ب جدول کھینچنا۔</p>	<p>ایں لغت مرکب (ارو و) خشک ندی۔ جدول مسطر اصطلاح۔ بقول بہار مؤث۔ جدول فرق۔ وہ مانگ جو نزاکت و بجزوائتد بہ معنی خطوط مسطر۔ بہار این را میں مثل جدول کے ہوتی ہے۔ مؤث۔</p>
<p>مؤلف عرض کند کہ معنی این خط مسطر است نہ خطوط و اصلا کنا یہ نیست بلکہ بمعنی حقیقی مرکب اضافی است۔ بہار سکندری خوردہ (شفیع اثر ہے) خانہ چل ساز و حدیث ریزش دستش قلم پڑمی شود در جدول مسطر رواں آب طلک (ارو و) مسطر کا خط۔ مذکر۔</p>	<p>(الف) جدول کش اصطلاح۔ (ب) جدول کشیدن الف بقول بہار آنکہ بر صفحات کتاب و امثال آن خطوط کشید۔ صاحب آصفی ب راقاعہ کردہ از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ بہ معنی حقیقی و الف ازینہیں مصدر اسم فاعل ترکیبی است (میرزا ظاہر وحید الف ہے) جدول کشم باغ دل خرم است بہ ازاں جوے داکم بہ چشم نم است (وحید قزوینی ب ہے)</p>
<p>جدول مسطر اصطلاح۔ بقول لمحات بربان بہ معنی مفارق مؤلف عرض کند کہ دیگر ہمہ محققین ازین ساکت و معاصرین عجم بر زبان نہارند و</p>	<p>کشد چوں مژہ رگہاے مرا (ارو و) آزیت پر تو ز شمار تو در سانغے بہ جدول نور کند کہ دیگر ہمہ محققین ازین ساکت و معاصرین عجم بر زبان نہارند و</p>

موافق قیاس هم نیت بودنند استعمال	تسلیم نکنیم (ارود) غیر ماوی
	جیم عربی با ذال مجله
جذب	بقول آصفی به معنی کشیدن و در بودن و خشک شدن آب و دهن و غیر آن مؤلف عرض کند که لغت عرب است بالفتح و صاحب منتخب ذکر این کرده فارسیاں استعمال این به معنی حاصل بالمصدر می کنند به معنی کشش و بامصادر خود هم به ترکیب فارسی که در ملحقات می آید (ارود) جذب - بقول آصفیه عربی - اسم مذکر - کشش
جذب کردن	استعمال صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که به معنی کشیدن (عربی) و به جاے خودش می آید (ارود) کند جذب رطوبت خطرش نیست اگر ساغر جذب کرنا - بقول آصفیه - کهنچنا - چینی ز بهادر حجر آید به معنی مباد که از کشش کرنا -
جذب به	بقول آصفی مراد از جذب در معنی مؤلف عرض کند که لغت عرب است بالفتح بقول اند به معنی کشش و ربایش - فارسیاں استعمال این به معنی جوش و کشش قلبی و شوق کنند و بامصادر فارسی مرکب هم سازند که در ملحقات می (ارود) جذب - بقول آصفیه - عربی - اسم مذکر جوش دل کشش قلبی - دلی توجه - شوق -

<p>جذبہ داشتن استعمال صاحب اگر این سه را در ذوات او ضرب دهیم آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف همان عدد نهیه حاصل می شود (ار و و) عرض کند که کشش داشتن است و از شدت جذر بقول آصفیه مذکر یک حسابی عمل یعنی مصدر و ایدین پیدا است که بجای خودش جس عدد کو فی نفسه ضرب دین است جذر می آید و مرادف داشتن (مخلص کاشی) و اور اس کے حاصل کو جذور کہتے ہیں۔</p>	<p>جذبہ داشتن استعمال صاحب اگر این سه را در ذوات او ضرب دهیم آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف همان عدد نهیه حاصل می شود (ار و و) عرض کند که کشش داشتن است و از شدت جذر بقول آصفیه مذکر یک حسابی عمل یعنی مصدر و ایدین پیدا است که بجای خودش جس عدد کو فی نفسه ضرب دین است جذر می آید و مرادف داشتن (مخلص کاشی) و اور اس کے حاصل کو جذور کہتے ہیں۔</p>
<p>(الف) جذر اصم اصطلاح بقول بحر عددیکه در ال کسر واقع شود چون عدد یا زده و</p>	<p>کند جلو دناز تو جذبہ وار و نکرا آسمان به زمین می کشد سیحارا به (ار و و) کشش رکبنا۔</p>
<p>(ب) جذر منطوق آنکه در کسر واقع نه شود صاحب مؤید نسبت الف گوید که در تحت خاک عدد و هشت گوید را گویند و در علم نویندگی عدد دست را نام است که از و هفت بدر نیاید چنانکه عدد یا زده و امثال آن و نیز گویند تحت خاک نه مرتبه دارد و هفتم آن جذر باشت و هفتم آن جذر اصم است صاحب تحقیق الاصطلاحات می فرماید که الف نام عددی است که آنرا جذر نه باشد و بذیل آن ذکر</p>	<p>جذر اسم عمل حسابی است که تعریف این بذیل جذر گذشت فارسیاں بر اسے این لفظی در فارسی زبان ندارند از نجاست استعمال این کنند و مرکبات این در ملحقات می آید مؤلف عرض کند از اعداد موجوده بخاک که ازاں عددی را دریافت کنند که اگر آنرا در ذوات او ضرب کنند همان عدد موجوده حاصل شود مثلاً پیش ما عدد نهیه است و ما به قاعده جذر عمل کردیم و سه حاصل شد که این را حاصل جذر نام است</p>

بہم کردہ و آں عدد دے کہ جذر آں	(ار و و) الف جذر اصم۔ مذکر اس
بہولت حاصل شود چنانچہ جذر نہد بہ است	عدد کا نام ہے جس کے جذر میں کسر واقع
(عربی شیرازی سے) جم مرتبہ فاختان	جو جیسے اے جس کا جذر بدول کسرات
کذا منطق چون گل ہلکی گوش کند جذر ہم را	حاصل نہیں ہو سکتا برخلاف اس کے
مؤلف عرض کند کہ الف و ب ہر دو کتب	ب (جذر منطق) ہے جیسے ۹
الفاظ عرب است بہ ترکیب فارسی و از	جس کا جذر بدول کسرات ۳ ہے
اقسام جذر کہ ذکرش بجالش گذشت	(مذکر)

جمیم عربی بارائے ہملہ

چتر | بقول برہان بہ فتح اول و سکون ثانی (۱) ہر شگافے عموماً وز میں شگافہ دار
 خصوصاً (۲) باتشہید ثانی بہ معنی کشیدن و اخذ کردن باتشہد چالوسی و شیریں
 زبانی و گرفتن چیزے از کسے و (۳) بہ ضم اول زیں اسپ۔ صاحب جامع ذکر معنی
 اول و سوم کردہ معنی دوم را ترک کرد صاحب رشیدی ہمز بانث۔ صاحب ناصری
 نیز کہ معنی اول و دوم صراحت کند کہ بمعنی دوم لغت عرب است۔ وارتہ بہ معنی
 سوم تانی۔ صاحب سروری بہ معنی اول قناعت فرمودہ (تا صخر و لے) اے برادر
 چشم من زینہا دریں عالم ہی نہ لشکر انبوء بیند در رہ پر جوے و جہرہ (شرف الدین علی
 یزدی در خطبہ نامہ گوید ۳) بہ آہنگ محاصرہ جہاں بستہ دست شجاعت بہ جنگ کشاوت
 خاں آرزو در سراج ذکر معنی اول و سوم فرمودہ **مؤلف** عرض کند کہ بقول

مختب لغت عرب است به معنی دوم و در عربی زبان به معنی زیر دادن کلمه را و حرکت زیر و
 دامن کوه و خمر هر دو با و سطر لها هم و به معنی اول و سوم لغت فارسی است صاحب
 برهان جملط کرد که معنی دوم را بدو صراحت عربی بیان کرد و اسم جاید فارسی
 زبان باشد پیر و معنی بالا (ار و و) (۱) شگاف - مذکر - شگافه از زمین مؤنث
 (۲) کشش - مؤنث (۳) گهوڑه کازیس - مذکر

جرات صاحب اصفی گوید که دلیری نمودن باشد **مؤلف** عرض کند که لغت
 عرب است به معنی مذکور فارسیا استعمال این در فارسی زبان به معنی اسی هم کنند
 و با مصداق فارسی مرکب می سازند که در ملحقات می آید (ار و و) جرات به بقول
 اصفیه - عربی - اسم مؤنث - دلیری - مردانگی - شجاعت - جوانمردی - بهادر می -
 سورما پن - بے باکی - چاقی -

<p>جرات دیدن استعمال صاحب جرات و گیکنا</p>	<p>جرات کردن استعمال صاحب</p>
<p>اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که شاید جرات کردن باشد و سندش متعلق به بینیدن است که بجایش گذشت (مجتسم کاشی) جرات من و از سندش استعمال مصدر کنند پس است پس که از جلا نگهش بوسیده ام و دی زیر امروز فعل باد یا امشب رکاب (ار و و) تر آن چنان مرا دکنم که هیچکس نکند جرات</p>	<p>اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند که شاید جرات کردن باشد و سندش متعلق به بینیدن است که بجایش گذشت (مجتسم کاشی) جرات من و از سندش استعمال مصدر کنند پس است پس که از جلا نگهش بوسیده ام و دی زیر امروز فعل باد یا امشب رکاب (ار و و) تر آن چنان مرا دکنم که هیچکس نکند جرات</p>

<p>خریداری: (ارو) جرات کرنا۔ جرات نہ رہنا طاقت اور ہمت نہ رہنا۔</p>	<p>دلیری کرنا۔ جو اندر ہی کرنا۔ ہمت کرنا۔</p>
<p>جرات نمودن استعمال</p>	<p>بہادری کرنا۔</p>
<p>صاحب آصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کنند مراد</p>	<p>جرات نمادن استعمال صاحب</p>
<p>جرات کردن به معنی جرات ظاہر کردن است و سندش مطلق بر صدر</p>	<p>آصفی ذکر (جرات نمادن) کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کنند کہ معنی حقیقی</p>
<p>نمایدن باشد کہ بجانش می آید۔ (بد رچاچی) خاک بر سر باد</p>	<p>است و فارسیان استعمال این در نفس چہ معنی خوفناک شدن و حوصلہ نمادن و ہمت و طاقت باقی نہ ماندن می کنند و</p>
<p>و آتش در جگر گرہ ازیں: این چہ جرات نساید نفس شیطان</p>	<p>و این ہم قریب بہ معنی حقیقی است۔ (آرزو) اکبر آبادی: تا عرض حال</p>
<p>جرات (ارو) جرات کرنا۔ جرات کا اظہار کرنا۔ جرات</p>	<p>خویش کنم جراتم نہ ماند: جرات چہ کرنا۔ جرات کا اظہار کرنا۔ جرات</p>
<p>معنی است ز غم طاقت نہ ماند: (ارو) دکھانا۔</p>	<p>جرات ثقال اصطلاح۔ بقول روزنامہ سحر الہ سفرنامہ ناصر الدین شاہ قاجار</p>
<p>آکہ کہ اسباب گراں بار بردار و مؤلف عرض کنند کہ استعمال معاصرین مجہم است</p>	<p>معنی لفظی این خلاف قیاس و ہم او ذکر جرات ثقال ہیں معنی کرده و این موافق قیاس</p>
<p>است (ارو) وہ آکہ جس سے دوزخی اشیاء اٹھاتے ہیں۔ مذکر۔ آکہ جبر ثقیل۔</p>	<p></p>

<p>لطیف و موافق قیاس (ار و و) تازم زخم - مذکر</p>	<p>(ب) جراحات رسیدہ صاحب اصلی</p>
<p>ذکر الف کرده از معنی ساکت و از سندش استعمال جراحات و دست استعمال بہار ذکر پیداست مولف عرض کند کہ الف این کردہ گوید کہ معروف مولف عرض کند کہ اسم فاعل ترکیبی یعنی حقیقی (ار و و) و شخص پس (سندی شیرازی سے) اگر حدیث کم تندست چون زخم گویند کہ تازم ہے۔ را چہ خبر نہ کہ اندر وں جراحات رسیدگان چون</p>	<p>ب معنی مجروح شدن و ب معنی مجروح است و را چہ خبر نہ کہ اندر وں جراحات رسیدگان چون</p>
<p>ذ الف جراحات دیدن مصدر مطلق (ب) جراحات دیدہ صاحب اصلی</p>	<p>است: (ار و و) الف زخمی ہونا - مجروح ہونا ب مجروح - زخمی۔</p>
<p>ذکر الف کرده از معنی ساکت و ب الف سند ب رایش می کند صاحبان بحر و بہار غم داشتہ ب راہ معنی زخمی و خستہ نوشتہ اند (ملا ذوقی ازین) (س) دلم زان عنبریں مومی گریز و نہ جراحات دیدہ از بومی گریز و نہ مولف عرض کند کہ الف ب معنی مجروح شدن است و ب ہم مفعول (ار و و) زخم ہونا - زخم قرار پانا۔</p>	<p>جراحات شدن استعمال - صاحب اصلی آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مولف عرض کند کہ واقع شدن و قرار یافتن زخم باشد (و جوشی بافعی سے) از نظر افتادہ پاریم و مدہا گشتہ زخم ہاے تیخ استفعا جراحات باشد است ب زخمی ہونا - ب زخمی۔</p>
<p>ترکیبی از الف و خستہ را از تعریف ب تعلق نیت (ار و و) الف زخمی ہونا - ب زخمی۔</p>	<p>جراحات کردن استعمال - صاحب اصلی آصفی ذکر این کردہ از معنی ساکت مولف عرض</p>
<p>ذ الف جراحات دیدن مصدر مطلق عرض کند کہ بتلاے جراحات کردن باشد و سلم</p>	<p>عرض کند کہ بتلاے جراحات کردن باشد و سلم</p>

<p>طہرانی (۵) صبا از پیش زلف او گریسے چمن آمد به کرب نعت مجروح ظاهر می شود یعنی الف یعنی مجروح که بوی شکایت خرم لاله گل را جراحات کرده (ارود) بر نعت شدن وب مجروح که بر نعت زخم خورده زخمی کرنا۔</p>	<p>جراحات گاه استعمال۔ بقول بہار و اند معرون مؤلف عرض کند کہ مقام زخم یعنی خود است (سیر از مغر فطرت ۵) دل تیر جرح است گاه در گاہ کہ بود اشب و کہ نیلی کر ویلی باے آسمان خورش آں بخار شفا کے کہ تاب و جزا ہر جرح بدل روے دریا راہ (ارود) مقام زخم۔ و جگہ جہاں زخم واقع ہوا ہے۔</p>
<p>جراحات ماندن استعمال۔ صاحب اصفی ذکر این کرده از معنی ساکت مؤلف عرض کند کہ باقی ماندن زخم (شفا فی اصفہانی ۵) خورش آں بخار شفا کے کہ تاب و جزا ہر جرح بدل داغ دلغ می ماند (ارود) زخم باقی رہنا۔</p>	<p>جراحات گزیدن استعمال۔ جراحات گزین استعمال۔ صاحب اصفی ذکر این کرده گوید کہ (۱) یعنی زخم نہادن است (بدر چاچی ۵) چہ راحت با بود آند کم کہ آید در برم پید است و صاحبان اند و بہار عجم ذکر ب کرده بر معرون قانع مؤلف عرض کند کہ الف یعنی قبول کردن زخم و مجروح شدن وب اسم فاعل تزکیبی است یعنی مجروح (طالب آملی ع) جرحات گزین را بہر ہم چہ کار ہر مخفی ہوا کہ دریں ہر دولت</p>
<p>جراحات نہادن استعمال۔ صاحب اصفی ذکر این کرده گوید کہ (۱) یعنی زخم نہادن است (بدر چاچی ۵) چہ راحت با بود آند کم کہ آید در برم دلبر و اگر چہ بازم از غمزدہ جراحات ہا نہاد بر دل و صاحب بھرمی فرماید کہ (۲) یعنی خستہ کردن است بہار ہم زبان اصفی مؤلف عرض کند کہ صبا بھرمی دوم را نمیدانیم از کجا پیدا کرد و اتفاقاً یک با او دیدن شد استعمال تسلیم شد کہ ہم معاصرین عجم</p>	<p>جراحات گزین استعمال۔ صاحب اصفی ذکر این کرده گوید کہ (۱) یعنی زخم نہادن است (بدر چاچی ۵) چہ راحت با بود آند کم کہ آید در برم پید است و صاحبان اند و بہار عجم ذکر ب کرده بر معرون قانع مؤلف عرض کند کہ الف یعنی قبول کردن زخم و مجروح شدن وب اسم فاعل تزکیبی است یعنی مجروح (طالب آملی ع) جرحات گزین را بہر ہم چہ کار ہر مخفی ہوا کہ دریں ہر دولت</p>

برهان برانند و همین قسم اختلاف بر اجزای است و این جا داده بودند (ارو) (د) و روح کرنا
هم کرده ام که محققین بنده را از معنی خسته را بهر طریقی (۱۲) حاکم کرنا

جبر او بقول ملخصات برهان یعنی مخ است صاحب مخیا گوید که اسم مخ و بر مخ صراحت کند که
عرب است مؤلف عرض کند که تسامح ملخصات برهان است که خلاف موضوع نمود این را
در لغات فارسی جاد او و نام تعریف کمال برین کنیم (ارو) و یکدیگر مخ

اجزای او چهار ذرات این کرده از معنی یکدیگر و این عرض کند که بقول تنبیه است بافتح یعنی مخ
صاحبان گوید که باضم یعنی پوست و برگ و در کرده از تسامح و در یکسان نیست (سج کاشی) چه ساین قلم از یکدیگر
سنبیل تیره و گرنه خود شش نیست در اجزای او من به چهار صراحت میزد که بنامه قایم بر عادت و عادت و
امثال آن است مؤلف عرض کند که فارسیان معنی به بزرگی استعمال کرده اند و به معنی مایه این است
(ارو) به بزرگی به سه سوادانی مؤلف

چهار از بقول چهار باشد یعنی بر وزن مکار لشکر به با آراسته از بسیاری در معنی اندک کننده و گرنه
را گویند و معنی اول هم گویند که عربی است صاحبانند این الف عرب گفته صاحبانند این الفی اول الذکر
فارسی و اند و صاحب بل چال و الی ماه برین هم برای که ده صاحب بنیاد گوید که سوسه خود کشنده و لشکر بسیار
و انبوه که از بسیاری مردم آمده و در معنی مؤلف عرض کند که شک نیست که لغت عربی است بقول لشکر بسیار
فارسیان این چه صفت لشکر استعمال کنند و معاصرین هم گویند که "لشکر سیر سلطان" یعنی لشکر ولی و شجاع
بدین تصرف معنی مایه این است (ارو) جبر از بقول صغیر عربی چهار برای لشکر و کثیر بسیار
و لیر آپ یعنی چهار و لیر پس اس کو در و کلام به آپ کاتسلی هم

LYTTON LIBRARY, ALIGARH.

3248
148

DATE SLIP

1915/5/23

This book may be kept

FOURTEEN DAYS

A fine of **one anna** will be charged for
each day the book is kept over time.

[illegible]